

ΕΠΙΘΗΡΙΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ ΙΣΤΟΡ. ΕΛΛΗΝ. ΔΙΚΑΙΟΥ 18 1971

AKADEMIA ACHENON
KENTRON EPIHMER. I. TOPIAS
EID. APLO. 1846
EID. APLO. 47

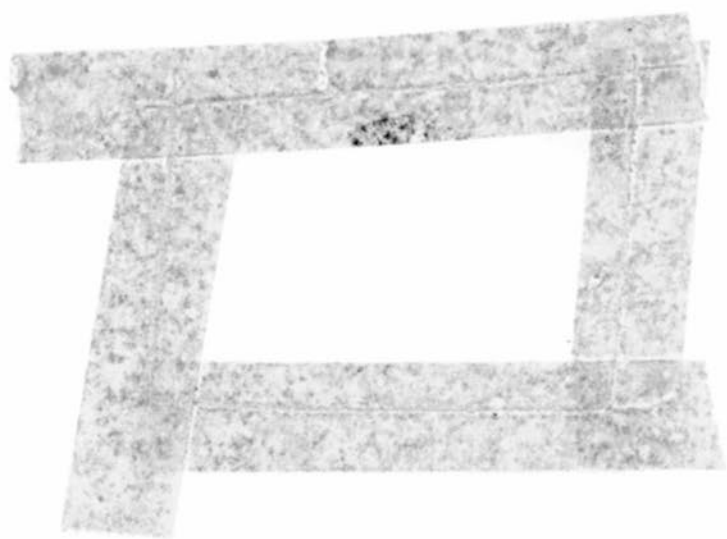
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

(166)

18
(1971)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΙΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1973

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΖΗΟΥ: Νομοθεσία Σόλωνος	1
ΑΝΔΡ. Θ. ΔΡΑΚΑΚΗ: Πρωτότυποι νομικοί θεσμοί εις τὴν οἰκισμένην Ἑρ- μόπολιν (1821 - 1830)	169
ΚΩΝΣΤ. Γ. ΠΙΤΣΑΚΗ: (Κωνσταντίνου Ἀρμενοπόλου;) Ἀνέκδοτῃ «Παραγμα- τεία» Περὶ Νηστειῶν	223
DIETER SIMON: Eine Unbekannte Ecloga - Handschrift	239
ΚΩΝΣΤ. Γ. ΠΙΤΣΑΚΗ: Κριτικὰς παρατηρήσεις εἰς τὸ κείμενον τῆς Ἑξαβιβλου	249

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ

ἐκ τῶν καταλοίπων † ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΖΕΠΟΥ (1870 - 1946)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

I. Ἡ «Νομοθεσία τοῦ Σόλωνος» εἶναι τμήμα τῶν καταλοίπων τοῦ Ἰωάννου Α. Ζέπου, ὅστις, μέχρι τοῦ 1946, ὅτε ἀπεβίωσεν, εἶχε συμπληρώσει ἢ σχεδὸν συμπληρώσει ὀγκῶδες ἔργον ἀφιερωμένον εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν διακαίων. Τὸ ἔργον του αὐτὸ δὲν ἐπρόφθασε νὰ δημοσιεύσῃ ὁ ἀείμνηστος συγγραφεύς, καίτοι ἱκανὰ τμήματα αὐτοῦ ἦσαν ἑτοιμα πρὸς δημοσίευσιν ἤδη κατὰ τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του.

Ὁ σύζυγος τὰς γραμμὰς αὐτάς, ἐπιτελὼν καθήκον νύκτῃς στοργῆς, ἀλλὰ καὶ πεπεισμένος περὶ τῆς σημασίας τῆς ἀδημοσιεύτου ἐργασίας, ἐδώρησε τὸ καταλειφθὲν δακτυλογραφημένον χειρόγραφον εἰς τὸ παρὰ τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἀθηνῶν λειτουργοῦν Κέντρον Ἑρεῦνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου. Παραδίδει δὲ νῦν εἰς τὴν δημοσιότητα τμήμα τῆς ὅλης ἐργασίας, ἐπιφυλασσόμενος νὰ δημοσιεύσῃ καὶ ἄλλα τμήματα εἰς τὸ μέλλον, εὐελπιστῶν, ὅτι ἡ ἐπὶ ἔτη μακρὰ σημειωθείσα καθυστέρησις τῆς δημοσιεύσεως οὐδαμῶς θέλει ἐρμηνευθῇ ὡς ἀμέλεια ἢ ἀσέβεια πρὸς τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς καὶ συγγραφέως.

Θεομὰς ἀπευθύνω καὶ ἐντεῦθεν εὐχαριστίας πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἐπετηρίδος», ἣτις εὐμενῶς ἀνεδέχθη, ὅπως ἡ κατάλοιπος ἐργασία δημοσιευθῇ τμηματικῶς ἐν τῇ Ἐπετηρίδι ταύτῃ. Εὐλαβῶς δὲ στρέφω τὴν μνήμην πρὸς τὸν ἀείμνηστον πατέρα, τοῦ ὁποίου ἡ παροῦσα δημοσίευσις ἔστω μακρονὸν μὲν ἀλλὰ πάντοτε ἐγκάρδιον μνημόσυνον.

II. Τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον τμήμα, ὡς ἄλλως τε καὶ ὁλόκληρος ἡ καταλειφθεῖσα μακρὰ πραγματεία, φέρει προδήλως τὸν χαρακτῆρα ἔργου συλλεκτικοῦ. Ὁ σύγχρονος μελετητὴς τῶν ἀρχαίων δικαίων θὰ συνελάμβανεν ἴσως ἄλλως τὴν δομὴν τοῦ ἔργου, ἐχόμενος πιστῶς τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς, ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς μεθόδου. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ὅμως συγγραφέως συστηματικὴ κατάταξις τοῦ πλουσιωτάτου ὑλικοῦ τῶν σφωζομένων πηγῶν συνιστᾷ, ὡς φρονοῦμεν, ἐν πάσῃ περιπτώσει σημαίνουσαν συμβολὴν εἰς τὴν ἀνερεύνησιν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ δικαίου, ἀξίαν προσοχῆς ἐκ μέρους τῶν, ἀτυχῶς εὐαρίθμων, νεωτέρων παρ' ἡμῖν μελετητῶν τῆς ἱστορίας τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου.

Πέρα πάσης κριτικῆς, τόσον τὸ δημοσιευόμενον τμήμα ὅσον καὶ τὸ ὅλον ἔργον χαρακτηρίζει ἡ ὁλοκλήρως περισσότερον σπανίζουσα βαθεῖα γνώσις τῶν πηγῶν καὶ ἡ συμπαρομαρτοῦσα εὐχέρεια κινήσεως ἐν μέσῳ τοῦ οὐχὶ πάντοτε εὐπροσίτου, συχνότατα δὲ δυσδαμάστου ὕλικου. Νοσταλγικὴ δ' οὕτως ἀναβλύζει ἡ σκέψις, ὅτι ἡ ἀμέσως προηγουμένη γενεὰ συνεκινεῖτο ἴσως περισσότερον ἢ ἡ σημερινή, ἐπεξεργαζομένη τὰ κείμενα τῆς κλασσικῆς ἐθνικῆς κληρονομίας.

Εἰς τὸν ἀναγνώστην ἀπόκειται νὰ ἐκτιμῇ τὰ προσόντα τῆς δημοσιευομένης ἐργασίας. Τὰ προσόντα ταῦτα, ἀναμφισβήτητα καθ' ἡμᾶς, τοποθετοῦν καὶ τὸ δημοσιευόμενον τμήμα καὶ τὸ ὅλον ἔργον εἰς ἀρμόζουσαν ἀξίαν θέσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ βιβλιογραφίᾳ τῆς ἱστορίας τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην, ἡ δημοσίευσις συνιστᾷ χρήσιμον καὶ εὐπρόσδεκτον προσφορὰν, διευκολύνουσαν τὸν νεώτερον μελετητὴν καὶ ἀναγεοῦσαν τὴν συναφῇ ἱστορικῇ ἔρευναν.

III. Ὁ Ἰωάννης Δ. Ζέπος ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 28 Μαΐου 1946. Εἶχε γεννηθῇ εἰς Πύλον τῆς Μεσσηνίας τὴν 4/16 Μαΐου 1870, διήρνεσε τὴν παιδικὴν ἡλικίαν εἰς Καλαμάταν καὶ ἐσπούδασε τὰ νομικὰ εἰς Ἀθήνας, ὅπου καὶ ἐσταδιοδρόμησε εἰς τὴν δικηγορίαν καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην. Νεώτατος προέβη εἰς δημοσίευσιν τῶν «Βασιλικῶν» κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Heimbach καὶ τὰ συμπληρώματα τοῦ Zachariae von Lingenthal καὶ τῶν Ferrini καὶ Mercati, προσθέσας τὰς Νεαρὰς τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων καὶ πολλὰ ἄλλα βυζαντινὰ κείμενα, ὥς καὶ λίαν ἐκτερεῖς ἐρμηνευτικὰς σημειώσεις με μνείαν τῆς νομολογίας τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κ.ἀ. (5 τόμοι, 1896 - 1900, β' ἔκδ. 1910 - 1912). Ἀπὸ τοῦ 1901 - 1904 ἐκδίδει τὸ διὰ τὴν ἐποχὴν τὸν ὅλως ἀξιοσημείωτον περιοδικὸν «Νομικὴ Ἐπιθεώρησις», ὥς παράρτημα δὲ τοῦ Β' τόμου αὐτῆς δημοσιεύει κατὰ τὸ 1902 τὴν «Πεῖραν Εὐσταθίου τοῦ Ρωμαίου» καὶ τὰς «Νεαρὰς καὶ Χρυσόβουλλας» τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, ἀμφότερα ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Zachariae von Lingenthal. Κατὰ τὸ 1926 εἶναι διεθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Δικαιοσύνη», ἔνθα κατὰ καιροὺς δημοσιεύει πλείονας μελέτας ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἢ τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ δικαίου. Κατὰ τὸ 1930 ἐκδίδει τὸν «Ἀστικὸν Κώδικα, καθὰ ἐν Ἑλλάδι πολιτεύεται», ἧτοι κωδικοποίησιν τοῦ τότε ἰσχύοντος δικαίου. Κατὰ τὸ 1931 ἐκδίδει μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ ἀδελφοῦ μου Δημ. Ἰ. Ζέπου συμπληρωμένον τὸ «Οἰκογενειακὸν Δίκαιον» τοῦ Π. Παπαρηγοπούλου, μετὰ τοῦ γράφοντος δὲ τὸ *Jus Graecoromanum* εἰς ὀκτὼ τόμους (1931, ἀνατύπ. 1962). Εἶτα δὲ κατὰ τὸ 1934 καθίσταται συνιδρυτὴς τοῦ περιοδικοῦ «Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου», ἔνθα μέχρι τοῦ 1945 δημοσιεύει πολλὰς μελέτας ἐπὶ τοῦ ἰσχύοντος, ἀλλ' ἰδίως ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου.

IV. Αἱ τελευταῖαι αὐται μελέται ἦσαν ἀποσπάσματα τῆς μεγάλης ἐργασίας τὴν ὁποίαν συνέγραψεν ἀπὸ ἐτῶν καὶ τῆς ὁποίας τμῆμα εἶναι καὶ ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη «Νομοθεσία τοῦ Σόλωνος». Δύναμαι δὲ καὶ νῦν νὰ ἐπαναλάβω ὅσα ἔγραψον κατὰ τὸ 1946 ἐν τῇ ἀναλυτικῇ περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου του νεκρολογία, ἣν ἐδημοσίευσα εἰς τὸ «Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου», τόμ. II', σελ. 1 - 7, ὅτι δηλαδή ἡ ἐργασία του αὐτῇ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων δικαίων ἦτο τὸ τέρας τῆς ἐπιστημονικῆς σταδιοδρομίας τοῦ Ἰωάννου Δ. Ζέπον, τῆς ρωμαντικῆς σταδιοδρομίας, τὴν ὁποίαν ἐπὶ δεκαετίας εἶχε θεορμάνει ὁ φλογερός ἔρως τοῦ παλαιοῦ, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἱστορικὸν καὶ τὸ ἀρχαῖον, πρὸς τὸ κλασσικὸν Ἑλληνικὸν καὶ πρὸς τὸ Βυζαντινὸν Δίκαιον. Διότι ὁ Ἰωάννης Δ. Ζέπος ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἶχεν ἀγαπήσει τὸ ἑλληνικὸν παρελθόν, ἡ μελέτη τοῦ ὁποίου διὰ βίον τὸν ἔθελγε καὶ μέχρι τέλους τὸν εἴλκει μεθ' ὁρμῆς καὶ πάθους, ὁρμῆς καὶ πάθους, τὰ ὁποῖα συνώδευεν ἡ καταπλήσσουσα ἐργατικότης καὶ ἐπιμέλειά του, ἥς δεῖγμα ἀπόκειται καὶ ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη ἐργασία.

ΠΑΝ. Ι. ΖΕΠΟΣ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ

*Ἡμετέρα πόλις κατὰ μὲν Διὸς οὐποτ' ὀλεῖται
αἶσαν καὶ μακάρων θεῶν φρένας ἀθανάτων·
Τοίη γὰρ μεγάλθυμος ἐπίσκοπος ὀβριμοπάτρη
Πάλλας Ἀθηναίη χεῖρας ὑπερθεῖν ἔχει·*

.....
*Ταῦτα διδάξει θυμὸς Ἀθηναίων με κελεύει,
ὥς κακὰ πλεῖστα πόλει δυσνομίη παρέχει,
εὐνομίη δ' εὖκοσμα καὶ ἄρτια πάντ' ἀποφαίνει,
καὶ θ' ἅμα τοῖς ἀδίκουσ' ἀμφιτίθῃσι πέδας·
τραχέα λειαίνει, πᾶναι κόρον, ὕβριν ἀμανροῖ,
αὐαίνει δ' αἵτης ἄνθεα φνόμενα,
εὐθύνει δὲ δίκας σκολιάς, ὑπερήφανά τ' ἔργα
πραθνεῖ, πᾶναι δ' ἔργα διχοστασίης,
παύει δ' ἀργαλέης ἐριδος χόλον, ἔστι δ' ὑπ' αὐτῆς
πάντα κατ' ἀνθρώπους ἄρτια καὶ πινυτά.*

(Ἐξ ἐλεγείου τοῦ Σόλωνος)

Πρόκριμα. Ἡ ὥμῃ καὶ αἵματηρὰ νομοθεσία τοῦ Δράκοντος, καὶ αἱ τροποποιήσεις, ἃς ἐπέφερεν οὗτος εἰς τὸ πολίτευμα, δὲν ἱκανοποίησε τὸν Ἀθηναϊκὸν δῆμον, οὗ ἕνεκα προσεκλήθησαν στάσεις εἰς αὐτόν, καθ' ἃς οἱ μὲν κάτοικοι τῶν εὐφώρων γαιῶν (οἱ Πεδιᾶιοι) ἐζήτουν νὰ ἐπανδρυθῇ ἡ ὀλιγαρχία, οἱ τῶν παρὰ λίων μερῶν (οἱ Παράλιοι) ἠξίουσαν μικτὸν πολίτευμα, οἱ δ' ὀρεινοὶ (οἱ Διάκριοι) ἀπῆτουν πλήρες δημοκρατικὸν πολίτευμα (α). Αἱ στάσεις αὗται ἐπεδεινώθησαν ἐπὶ Κύλωνος, κατεσείγησαν δὲ διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Ἐπιμενίδου (β), διὰ νὰ ἐπαναρχίσουν

(α) Ἦν γὰρ τὸ μὲν Διακρίων γένος δημοκρατικώτατον, ὀλιγαρχικώτατον δὲ τὸ τῶν Πεδιῶν· τρίτοι δ' οἱ Πάραλοι μέσον τινα καὶ μεμιγμένον αἰρούμενοι πολιτείας τρόπον, ἐμποδὼν ἦσαν καὶ διεκώλυον τοὺς ἐτέρους κρατῆσαι (Πλουτ. Σόλ. XIII, Ἡροδ. Α. 59).

(β) Τότε δὲ τῆς τῶν πενήτων πρὸς τοὺς πλουσίους ἀνωμαλίας ὥσπερ ἀκμὴν λαβούσης παντάπασιν ἐπισφαλῶς ἡ πόλις διέκειτο καὶ μόνως ἂν ἐδόκει καταστῆναι καὶ παύσασθαι ταρταμένη τυραννίδος γενομένης. Ἀπας μὲν γὰρ ὁ δῆμος ἦν ὑπόχρεως τῶν πλουσίων. Ἡ γὰρ ἐγεώργουν ἐκείνοις ἔκτα τῶν γινομένων τελούντες ἐκτημόριοι προσαγορευόμενοι καὶ θῆτες· ἡ χρέα λαμβάνοντες ἐπὶ τοῖς σώμασιν ἀγώγιμοι τοῖς δανειζουσιν ἦσαν, οἱ μὲν αὐτοῦ δουλεύοντες, οἱ δ' ἐπὶ τῇ ξένῃ πιπρασκόμενοι. Πολλοὶ δὲ καὶ παῖδας ἰδίους ἡναγκάζοντο πωλεῖν. (Πλουτ. Σόλ. XIII).

σφοδρότεροι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ. "Οθεν, κατεπείγουσα ἀνάγκη παρέστη τότε, ὅπως εὐρεθῇ τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ καταστείλῃ τὸν σάλον. Καὶ ὡς τοιοῦτον ὁμοφώνως ἐπελέγη ὁ Σόλων κατὰ τὸ 594 π.Χ. Οὗτος, Κοδρίδης τὴν καταγωγὴν, ἐγεννήθη ἐν Σαλαμῖνι κατὰ τὸ ἔτος 638 π.Χ., λόγῳ δὲ τῆς ἐπισήμου καταγωγῆς του, ἔλαβε μόρφωσιν ἐξαιρετικὴν, ὅταν δὲ ἠνδρώθη, μετῆλθε τὸν ἔμπορον, ἐν ἀρχῇ μὲν διὰ νὰ ἐπουλώσῃ τὰς ἐξ ἐλευθεριότητος αὐτοῦ κατενεχθείσας εἰς τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας του πληγὰς, βραδύτερον δέ, ὅτε ἀπέκτησεν ιδιόκτητον πλοῖον, ὅπως ταξιδεύων, ἐμπορεύηται ἀνετώτερον καὶ ἐμπλουτίσῃ τὰς γνώσεις του, καὶ γνωρίσῃ ξένας χώρας καὶ μελετήσῃ τὰ ἥθη καὶ τὰς νομοθεσίας αὐτῶν. Ὀδεύων δὲ ἢ θαλασσοπορῶν ἐπεσκέφθη τὴν Φοινίκην, τὴν Λυδίαν, τὴν Βαβυλωνίαν καὶ Ἀσσυρίαν, τὴν Κρήτην, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Περσίαν, ἐξ ἧς, ἐχούσης συγκοινωνίαν μέχρι τοῦ Γάγγου ποταμοῦ, πιθανῶς νὰ ἐπεσκέφθη καὶ τὰς ἀνθούσας τότε Ἰνδίας, ἐνθα ἴσως νὰ ἐμελέτησε καὶ τοὺς ἰσχύοντας ἐκεῖ θεσμούς. Εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ παρεχωρήθη θέσις ἀνωτάτου Ἀρχοντος, ἡτοι τὸ δικαίωμα τοῦ νομοθετεῖν, καὶ κυριαρχικῶς διοικεῖν τὴν χώραν. Καὶ παρέσχεν ἡ χώρα ὁμοθυμῶς τὰ δικαιώματα ταῦτα, διότι οὗτος μὲ σθένος, σύνεσιν καὶ καρτερικότητα ὑπεστήριξε καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Σαλαμῖνος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων (γ). Ὁ Σόλων ἐξακταριζέτο ὡς ὁ ἐπιφανέστερος τῶν ἑπτὰ σοφῶν (δ).

Ἡ Νομοθεσία τοῦ Σόλωνος. Ὁ Σόλων, ἀναλαβὼν τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ἔργον, ἐπελήφθη τούτου μετὰ σοφίας ἀξιοθαυμάστου. Οὕτως, ἠκώρυσεν ἐν ἀρχῇ πᾶσαν προγενεστέραν νομοθεσίαν, ἐξαιρέσει τῶν φονικῶν νόμων τοῦ Δράκοντος (ε), λόγῳ τοῦ ὅτι ἐθεωροῦντο οὗτοι ἱεροί, ἀπὸ μακρῶν χρόνων ἰσχύοντες (στ), ἔδωκεν ἱκανοποιητικὴν λύσιν εἰς τὰ προκαλοῦντα τὰς μεταξὺ πλουσίων καὶ ὀφειλετῶν στάσεις οἰκονομικὰ ζητήματα, καθώρισε μετὰ δικαιοσύνης τὰ τῶν Συνελεύσεων τοῦ

(γ) Διὰ τούτου ἐπιτευχθείσης τῆς ἀνακατάληψεως τῆς Σαλαμῖνος, ἣν εἶχον προσαρτήσει ἐαυτοῖς οἱ Μεγαρεῖς. (Πλουτ. Σόλ. VIII ἐπ).

(δ) Διογ. Λαερτ. Προϊόνον IX.—Ὑπῆρξε φιλόσοφος, οὐ μόνον δὲ ὡς νομοθέτης, κατῴρθε διὰ τῆς σοφῆς νομοθεσίας του νὰ καταπαύσῃ τὸν σάλον τῆς πατρίδος του, ἧς ἀπέβη ἀληθὴς λυτρωτής, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ποιημάτων του (ὧν τινα περιεσώθησαν) νὰ τονώσῃ τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἀλληλεγγύην συναισθήματα τοῦ λαοῦ.—Σόλων ἦν ὁ τῶν ἑπτὰ σοφώτατος (Πλάτων. Τίμαιος II. 20).

(ε) Χρῆσθαι δὲ καὶ τῆς Δράκοντος θεσμοῖς, οἷς περ ἐχρώμεθα καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν χρόνοις (Νόμος τοῦ Σόλωνος).

(στ) Ὑπάρχει μὲν γὰρ αὐτοῖς ἀρχαιστάτοις εἶναι ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἔπειτα τοὺς αὐτοὺς αἰεὶ περὶ αὐτῶν, ὅπερ μέγιστον σημεῖον νόμων καλῶς κειμένων (Ἀντιφῶντος, Περὶ τοῦ Χορευτοῦ 2). Ἐντεῦθεν δικαιολογεῖται καὶ ὁ θεσμὸς τῶν Ἐξηγητῶν.

Δήμου καὶ τῆς Βουλῆς, τὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν Ἀρχόντων καὶ τὰ τῆς λειτουργίας τῶν Δικαστηρίων, διήρσεσε τοὺς πολίτας εἰς τέσσαρας τάξεις, ἐπιβαλὼν ὀρισμένα δικαιοώματα καὶ ὑποχρεώσεις εἰς ἐκάστην τούτων, καὶ τέλος κατέστρωσε πλήρη νομοθεσίαν, ἥτις θὰ διεῖπεν ἐν τῷ ἐφεξῆς τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ χαρακτηριστικωτέρα καὶ μᾶλλον ιδιότροπος τῶν διατάξεων τούτων, εἶναι ἡ ἀφορῶσα εἰς τὴν λαϊκὴν ἀγωγὴν, ἣν παρέσχεν εἰς πάντα πολίτην ὥπως ἀσκῇ, οὐ μόνον ὅταν βλάπτονται τὰ ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα, ἀλλὰ καὶ ὅταν ζημιῶται πᾶς πολίτης, δογματίσας ὅτι πᾶσα βλάβη, ἥτις προσγίνεται πρὸς πάντα πολίτην, ἀποτελεῖ βλάβην πρὸς αὐτὴν τὴν πολιτείαν (ζ). Τοὺς νόμους τούτους ἐδημοσίευσεν εἰς πίνακας, στρεφόμενους ἐπὶ ἰδίου ἄξονος, ἐνῶ τοὺς ἀφορῶντας εἰς τοὺς θρησκευτικοὺς νόμους ἐδημοσίευσεν εἰς πίνακας, κύρβεις ἀποκληθέντας (η). Οἱ νόμοι οὗτοι τῶν ἄξόνων καὶ τῶν κύρβεων, ἀντεγράφησαν βραδύτερον ἐπὶ χαλκῶν πινάκων καὶ ἐτοποθετήθησαν ἔξω τοῦ βουλευτηρίου (θ). Τέλος οἱ νόμοι οὗτοι ὑπέστησαν μεταρρυθμίσεις τινάς, ἰδίᾳ ἐπὶ Ἀρχοντος Κλεισθέους κατὰ τὸ 509 π.Χ. (ι) καὶ ἐπὶ Περικλέους κατὰ τὸ ἔτος 442 π.Χ. Πάντως ὅμοις διετηρήθησαν καὶ μετὰ τὰς μεταρρυθμίσεις αὐτάς ὑπὸ τὸ ὄνομα Σολῶνεις Νομοθεσίαι, καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰσεχώρησαν καὶ εἰς πλείστας ἄλλας ἐλληνικὰς χώρας. Ὁ Σόλων, ὀλίγω ὕστερον μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς νομοθεσίας του ἀπεδήμησε τῶν Ἀθηνῶν (ια), ἀπεβίωσε δὲ κατὰ τὸ 559 π.Χ. Εἰς ἡμᾶς ἐλάχιστοι τῶν νό-

(ζ) Παντὶ λαβεῖν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθότος. — Ἴδε κατωτέρω θέμα 16.

(η) Ἐνιοὶ δὲ φασιν ἰδίως, ἐν οἷς ἱερὰ καὶ θυσίαι περιέχονται κύρβεις, ἄξονας δὲ τοὺς ἄλλους ὀνομάσθαι (Πλουτ. Σόλ. XXV).

(θ) Ἐστήσαν δὲ τούτους ἐν τῇ στοᾷ τῇ βασιλείῳ καὶ ὥρισαν χρῆσασθαι πάντες (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. VII). Κύρβεις δὲ τρίγωνοι σκινίδες πυραμοειδεῖς, ἄξονας δὲ τετράγωνοι χαλκοὶ ἦσαν (Πολυδ. Η. 128). Ἦσαν ἐν χαλκαῖς στήλαις ἐμπροσθεν τοῦ βουλευτηρίου (Ἀνδοκίδ. Περὶ Μυστηρ. 95, κλπ.).

(ι) Ὁ Κλεισθένης κατήγγησε τὰς τέσσαρας Ἰωνικὰς ἀριστοκρατικὰς φυλὰς τῶν Ἀθηνῶν, ἀντικαταστήσας αὐτάς διὰ δέκα γεωγραφικῶν τοιούτων, καὶ διαίρεσας ταύτας εἰς δέκα δήμους. — Ἠύξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν κυρίως πολιτῶν, ἐγγράψας ὡς τοιούτους πολλοὺς μετοίκους καὶ ξένους, ἡύξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν βουλευτῶν ἀπὸ 400 εἰς 500, ἦτοι 50 ἐξ ἐκάστης φυλῆς, καθώρισεν τὰ ὅρια τὰ δικαστήρια τῆς Ἡλιαίας εἰς δέκα, εἰσήγαγε τὸν περὶ ὁστρακισμού νόμον, ἐκκρόνισεν εἰς 50 τὰς φορολογικὰς μονάδας τῶν ναυκρατῶν, ἀνὰ πέντε ἐξ ἐκάστης φυλῆς, καὶ τέλος περιώρισε τὴν δυνάμιν τῶν γενῶν, ἀφαιρέσας ἐξ αὐτῶν πᾶσαν πολιτικὴν καὶ ἀστικὴν δυνάμιν, ἣν μετεβίβασεν εἰς τοὺς Δήμους, αἵτινες ἐν τῷ ἐφεξῆς ἐξεπροσώπων τὴν πολιτείαν, καὶ εἰς οὓς μετεῖχον καὶ οἱ γεννηταί, οὐχὶ πλέον ὥς ἐκ τῆς γεννήσεως προερχόμενοι ἢ ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς λατρείας, ἀλλ' ὡς δημόται.

(ια) Ἐπειδὴ πλείστοι δ' ἦσαν οἱ πυνθανόμενοι καὶ ἀνακρίνοντες καὶ καλεῦντες αὐτόν, ὥπως ἕκαστον ἔχει καὶ πρὸς ἣν κεῖται διάνοιαν ἐπεκιδάσκειν καὶ σαφηνίζειν ὄρων, ὅτι ταῦτα καὶ

μων τούτων περιῆλθον. Ἐν τῷ προκειμένῳ τίτλῳ δημοσιεύονται οἱ διασωθέντες καὶ εἰς τοὺς λόγους τῶν ρητόρων σημειούμενοι.

τὸ πράττειν ἄτοπον καὶ τὸ μὴ πράττειν ἐπίφθονον, ὅπως δὲ ταῖς ἀπορίαις ὑπεκστῆναι βουλούμενος καὶ διαφυγεῖν τὸ δυσάρεστον καὶ τὸ φιλαίτιον τῶν πολιτῶν ἔργμασι γὰρ ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἄδειν χαλεπόν, ὥς αὐτὸς εἶρηκε· πρόσχημα τῆς πλάνης τὴν ναυκληρίαν ποιησάμενος ἐξέπλευσε δεκαετὴ παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἀποδημίαν αἰτησάμενος. Ἡλπίζε γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καὶ τοὺς νόμους αὐτοῖς ἔσεσθαι συνήθεις (Πλουτ. Σόλ. XXV).

ΑΞΟΝΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ

1. *Ἡθικὰ παραγγέλματα.* Μηδὲν ἄγαν (α). Κριτὴς μὴ κάθησο· εἰ δὲ μή, τῷ ληφθέντι ἐχθρὸς ἔσῃ. Ἡδονὴν φεῦγε, ἥτις λύπην τίκτει. Φύλασσε τρόπου καλοκαγαθίαν ὅρκου πιστοτέραν. Σφραγίζου τοὺς μὲν λόγους σιγῇ, τὴν δὲ σιγὴν ἐν καιρῷ. Μὴ ψεύδου, ἀλλ' ἀλήθευε. Τὰ σπουδαῖα μελέτα. Τῶν γονέων μὴ λέγε δικαιοτέρα. Φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὐς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ταχὺ ἀποδοκίμαζε. Ἀρχεσθαι μαθὼν ἄρχειν ἐπιστήσῃ. Εὐθύναν ἐτέρους ἀξίων διδόναι καὶ αὐτὸς ὕπεχε. Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα τοῖς πολίταις. Μὴ θρασύνου. Μὴ κακοῖς ὀμίλει. Χρῶ τοῖς θεοῖς. Φίλους εὐσέβει. Γονεῖς αἰδοῦ. Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ. Ὁ ἂν (μὴ) ἴδῃς, μὴ λέγε. Εἰδῶς σίγα. Τοῖς σεαυτοῦ πρῶτος ἴσθι. Τὰ ἀφανῆ τοῖς φανεροῖς τεκμαίρου (β).
2. Τὸν τεθνηκότα μὴ κακῶς ἀγορεύειν.
3. Τοῖς πρεσβυτέροις ὑπανίστασθαι.
4. Μὴ μνησικακεῖν, μήτε ἄδικον, μήτε δίκαιον λέγειν.

1. *Διογ. Λαερτ. Σόλων.* XVI. Τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ. *Πλουτ. Σόλ.* XIV (α). *Ἰω. Στοβαίου I.* σελ. 87. — *Διογ. Λαερτ. Σόλων XII.* — *Δημοσθ. Ἀριστογείτ.* A. 24, σελ. 777 (β).

2. Μὴ λέγειν κακῶς τὸν τεθνηκότα, μήδ' ἂν ὑπὸ τῶν ἐκείνου τις ἀκούῃ παίδων αὐτοῦ. (*Νόμοι Σόλωνος*).—Μετὰ τὴν κηδείαν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ θανόντος παρεκάθητο εἰς κοινὸν δεῖπνον, *περίδειπνον* καλούμενον. Ἀλλὰ δέον ποιεῖν αὐτοὺς τὸ *περίδειπνον*, ὥς παρ' οἰκειοτάτῳ τῶν τετελευτηκότων, ὥσπερ πολλὰ εἴωθε γίγνεσθαι, τοῦτ' ἐποίησαν παρ' ἐμοί. (*Δημοσθ. Περὶ Στεφάνου* 288, κ.λπ.). Κατὰ τὸν ἱαμβικὸν στίχον· «*θνητὸς πεφνεῶς, μὴ γέλα τεθνηκότα*». Παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει (ἐν τοῖς Ἡθικοῖς), ὁ Σόλων θεωρεῖ μακαρίους τοὺς ἐκτελέσαντας τὸ κα-
θῆκον τῆς μοίρας, παρὰ δὲ τῷ Πλάτῳ (ἐν *Νόμοις* 7), νομίζοντες οὗτοι ἄξιοι ἐπαίνων, καὶ δὴ οἱ ἐναρέτως διαβιώσαντες. (*Αἰσχίν. Τιμάρχ.* 128). Ἐν τῷ ρωμ. δικαίῳ λαμβάνεται πρόνοια περὶ μὴ ἐξυβρίσεως τῶν θανόντων (ν. 6 K. 9.19 καὶ 60 νεαρ. Ἰουστινιανοῦ). — Καθ' ἡμᾶς ὁ νόμος 5060 τοῦ 1913 διὰ τοῦ ἄρθρ. 22 ἐπιβάλλει ποινὰς κατὰ τοῦ ἐξυβρίζοντος ἢ συκοφαντοῦντος νεκρὸν (ἴδε *Ἰω. Α. Ζέπον* διατριβὴν ἐν «*Βραδυνῇ*» τόμ. 8, τὰ *δίκαια τῶν νεκρῶν*, ἴδε καὶ *θέματα*, 114, 287).

3. Τὸν πρὸς τοὺς πρεσβύτας σεβασμὸν υἱοθετεῖ καὶ τὸ Ρωμ. Δίκαιον ἐν ν. 6. II. 50, 6, καὶ ν. I. II. 50. 3, κ.λπ. Πρὸς δὲ *Νόμους Πλάτων.* IX. *Πλάτων. Πολιτεία III.* 414, *Κριτίας* 114, *Αἰσχίνου Πέροςαι* 826, *Ὀμήρ. Ἰλ. B.* 53, *Ὀδ. B.* 14, κ.λπ.

4. Μετὰ τὸ κατελθεῖν, τοὺς μετὰ τοῦ Ὀρασυβούλου φυλὴν καταλαβόντας καὶ νικήσαντας ἐν Πειραιεῖ τοὺς Τριάκοντα, ψηφίσασθαι ἔδοξε, μὴ μνησικακεῖν ἀλλήλους καθάπαξ τοὺς πολί-
τας (*Ἀριστοφ. Πλούτον, σχόλ.*).

5. Κοινοφελείς διατάξεις. Σεισασχθεία κουφίσσονται τοὺς χρεωφειλέτας.

5. Περὶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς λέξεως σεισάσχεια, ἐγείρονται ἱκαναὶ ἀμφισβητήσεις. Οὕτω κατὰ τινάς, οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ πληρώσωσι τὰ χρέη τῶν κτηματίαι, ἠναγκάζοντο νὰ παρέχωσιν εἰς τοὺς δανειστάς τῶν τὰ 5/6 τῶν εἰσοδημάτων τῶν κτημάτων τῶν καὶ νὰ κρατῶσι δι' ἐκαστοῦς τὸ 1/5, ἐντεῦθεν δ' ἐκαλοῦντο ἐκτῆμοροι καὶ ὅτι διὰ τοῦ νόμου τοῦ Σόλωνος, κατηργήθησαν τὰ χρέη ταῦτα καὶ ἀποκατεστάθησαν οἱ ὀφειλέται εἰς ὅλα τὰ ἐπὶ τῶν κτημάτων τῶν δίκαια. Κατ' ἄλλους, οἱ ἐκτῆμοροι ἦσαν ἀπλοὶ πελάται (θῆτες), οἵτινες ἐκαλλιέργουν τὰς γαίας τῶν Εὐπατριδῶν ἀντὶ τοῦ 1/6 τῶν προϊόντων. Ἐκ τοῦ ποιήματος τοῦ Σόλωνος

« Γῇ μέλαινα, τῆς ἐγὼ ποτε
 ὄρουσ ἀνείλον πολλαχῇ πεπηγότας,
 πρόσθεν δὲ δουλεύουσα, νῦν ἐλευθέρη.
 Πολλοὺς δ' Ἀθήνας, πατρίδ' εἰς θεόκτιτον,
 ἀνήγαγον προθέτας, ἄλλον ἐκδίκως,
 ἄλλον δικαίως, τοὺς δ' ἀναγκαίης ὑπὸ
 χρειοῦς φυγόντας, γλώσσαν οὐκέτ' Ἀττικὴν
 ἰέντας, ὥς ἂν πολλαχῇ πλανωμένους·
 τοὺς δ' ἐνθάδ' αὐτοῦ δουλίην ἀεικέα
 ἔχοντας, ἦθη δεσποτῶν τρομευμένους,
 ἐλευθέρους ἔθηκαν. (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. XII),

προκύπτει ὅτι, μετὰ τὸν νόμον τῆς σεισασχθείας, ἀφῆρουντο οἱ ὄροι, ἦτοι τὰ ὀρόσημα, ἅτινα ἐτίθεντο ἐπὶ τῶν ὑποθηκευμένων κτημάτων, ὅτι οἱ Διάκροι, ἦτοι οἱ μικροὶ ἰδιοκτῆται τῶν βορείων, ἀλλ' ἀφόρων γαιῶν, μὴ δυνάμενοι ν' ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς δαπάνας, ἠναγκάζοντο νὰ δανείζωνται παρὰ τῶν πλουσίων, οἵτινες, λόγῳ τοῦ ἀναπαλλοτριώτου καὶ ἀκατασχέτου τούτων, ἔθετον ὄρους ἐπὶ τῶν γαιῶν, καὶ εἰσέπραττον τὰ 5/6 τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν, ὅπερ ἠνάγκαζε τοὺς ἰδιοκτῆτας τούτων νὰ ἐκπατρίζωνται ἢ νὰ καθίστανται δοῦλοι τῶν πλουσίων, ἢ νὰ προβαίνωσιν εἰς τὴν πώλησιν τῶν τέκνων τῶν. Ἀλλ' ὁ Σόλων, ἐπιβαλὼν τὴν σεισάσχειαν, προέβη συγχρόνως εἰς τὴν δημοσίευσιν τριῶν εἰσέτι νόμων, ἦτοι 1) πρὸς τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς σώμασιν μηδὲνα δανείζειν, 2) μὴ ἐξεῖναι θυγατέρας πωλεῖν μῆτε ἀδελφάς, πλὴν ἂν λάβῃ παρθένον ἀνδρὶ συγγεννημένην, καὶ 3) ἐκατὸν δραχμὰς τὴν μῶν, πρότερον ἐβδομήκοντα καὶ τριῶν οὖσαν, ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν διατάξεων τούτων, πιθανολογεῖται ἡ ὑποστηριζομένη ὡς ἀνωτέρω πρώτη γνώμη. Τὴν ἄποψιν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ Πλούταρχος (Σόλων XI), καίτοι τινὲς ἔγραψαν, ὡς ἐστὶ Ἀνδροτίων, οὐκ ἀποκοπὴν χρεῶν, ἀλλὰ τόκων μετριότητι κουφισθέντας ἀγαπῆσαι τοὺς πένητας, καὶ σεισάσχειαν ὀνομάσαι τὸ φιλανθρωπεύμα τοῦτο καὶ τὴν ἅμα τούτῳ γενομένην τῶν τε μέτρων ἐπαύξησιν καὶ τοῦ νομισματος τιμὴν, ποιήσας ἐκατὸν δραχμὰς τὴν μῶν, ἐβδομήκοντα καὶ τριῶν οὖσαν, ὥστ' ἀριθμῶ μὲν ἴσον, δυνάμει δ' ἔλαττον ἀποδιδόντων ("Ἴδε καὶ Ἰσοκράτ. Λεωπαγ. 2, καὶ Πλάταικ. XIV, Ἡσιόδου Ἔργα καὶ Ἡμέραι σελ. 403, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 2, II), περὶ τῆς δυσπραγίας τῶν ἀγροτῶν. — Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, κύριος γενόμενος τῶν πραγμάτων Σόλων. . . καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐποίησε καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων, ἃς σεισάσχειαν καλοῦσιν (Ἀθην. Πολ. 6 κ.λπ.). Ἐπίσης καὶ ὁ Πλούταρχος (Σόλων 15 κ.λπ.), ἐντεῦθεν ἡ γνώμη αὕτη ἐμφανίζεται περισσότερον εὐλογημένης. Ἡ ἄποψις δὲ αὕτη, ὅτι ἡ σεισάσχεια ἀποτελεῖ ἀποκο-

6. Πρὸς τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς σώμασι μὴδὲνα δανείζειν.

7. Μὴ ἐξείναι θυγατέρας πωλεῖν, μήτε ἀδελφάς, πλὴν ἂν λάβῃ παρθένον ἀνδρὶ συγγενημένην.

8. Θύματα πολέμων. Τοὺς πηρωθέντας ἐν πολέμῳ δημοσίῃ τρέφεσθαι.

9. Δημοσίᾳ ταφὰς ποιῆσθαι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ θανόντων.

πὴν χρεῶν, προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ ὅρκου, ὃν ἔδιδον οἱ Ἕλικασταί, καὶ καθ' ὃν, πλὴν ἄλλων ὠρκίζοντο, ὅτι, οὐ ψηφιοῦμαι. . . οὐδὲ τῶν χρεῶν τῶν ἰδίων ἀποκοπὰς κ.λπ. (Λημοσθ. Τιμοκρ. 149, ἴδε ἐντοσούτῳ Ἀνδοκίδ. Περὶ Μυστηρ. 88, καὶ Λημοσθ. Περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν 88). Συναφὴς πρὸς τὴν σεισάχθειαν εἶναι ἡ χρεωκοπία παρὰ τοῖς Αἰτωλοῖς (Λιοδόρ. Σικελ. Ἱστορ. Βιβλιοθ.), ἐπίσης ἡ γενικὴ κατάργησις τῶν χρεῶν ἐν Ἐφέσῳ, γενομένη κατὰ τὰ ἔτη 87 καὶ 84 π.Χ., καθά, ὅσα δὲ ἱερὰ δεδάνεισται, πάντας τοὺς ὑφείλοντας καὶ χειρίζοντας ἀπολελύσθαι ἀπὸ ὀφειλημάτων κ.λπ. (Dareste, inser. jur. σελ. 24), ὡσαύτως ἡ διαταχθεῖσα ἐν Μεγάρῳ ἐπιστροφὴ εἰς τοὺς ὑφειλέτας τῶν παρὰ τῶν δανειστῶν εἰσπραχθέντων τόκων, ἥτις ἐνέργεια ἐκλήθη παλιντοκία (Πλουτ. Κεφαλαίων Καταγραφή. Ἑλληνικά, 24), καὶ τέλος ἐν Λακεδαιμόνι, οἱ δανεισταὶ (παρορμηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀγιδος) τὰ γραμματεῖα τούτων, ἃ κλάρι καλοῦσι, συνενέγκαντες εἰς ἀγοράν, καὶ πάντα συνθέντες εἰς ἓν συνέπρηναν (Πλουτ. Ἄγρις, 13) (ἴδε ἐντοσούτῳ Ἰσοκρ. Παναθηρ. 259, κ.λπ.). Ἐν τῷ ρωμ. δικαίῳ παρεμφερὲς διάταξις ἐθεσπίσθη ὑπὸ τοῦ Νουμᾶ, ὅστις διένειμεν εἰς τοὺς ἀπόρους τὰς αἰχμὴ κτηθείσας γαίρας, ὡς ἀνάγκη τῆς ἀδικίας, ἀφαιρῶν τὴν ἀπορίαν καὶ τρέπων ἐπὶ τὴν γεωργίαν τὸν δῆμον ἅμα τῇ χώρᾳ συνεξημερούμενον (Πλουτ. Νομᾶς, XVI. 71).

6. Ἄτοπον γὰρ στρατιωτὴν εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προΐοντα κίνδυνον, εἰ τύχοι, πρὸς δάνειον ὑπὸ τοῦ πιστεύσαντος ἀπάγεσθαι καὶ τῆς τῶν ἰδιωτῶν πλεονεξίας ἕνεκα κινδυνεύειν τὴν κοινὴν ἀπάντων σωτηρίαν (Λιοδόρ. Σικελ. Αἰορ. Αισερτ. Σόλωνος I. 45, Πλουτ. Σόλ. 15. κ.λπ.). — Καὶ κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον, ἕνεκα τοῦ χρέους τὰ δίκαια οὐκ ἀνέχονται τοὺς ἐλευθέρους ἐξαναγκάζεσθαι ἵνα τοῖς πιστωταῖς δουλεύωσι (ν. 12 Κ. 4. 10).

7. Ἀπηγορεύθῃ ἡ πώλησις τῶν θυγατέρων καὶ τῶν ἀδελφῶν, ἐκτός, ἐὰν συναλαμβάνοντο αἱ παρθένοι συνευρισκόμεναι μετ' ἀνδρός (Πλουτ. Σόλ. XXIII). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐταίρησις τούτων συνεπῆγε βαρεῖας ποινάς, ἴδε Αἰσχίν. Τιμάρχ. 21. Ἐπίσης ἐν τῷ ρωμ. δικαίῳ τιμωρεῖται ἡ προαγωγεία καὶ ἡ ἐταίρησις. (ν. 43 Π. 23. 2, καὶ ν. 2 Π. 48, 5).

8. Τοῦτο δὲ φησιν Ἡρακλείδης καὶ πρότερον ἐπὶ Θερασίπῳ πηρωθέντι τοῦ Σόλωνος ψηφισαμένου, μιμήσασθαι τὸν Πεισίστρατον (Πλουτ. Σόλ. XXXI. 35).

9. Πρὸς δέ, δημόσιος ρήτωρ καθ' ἕκαστον ἔτος, ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἐντεταλμένος ἐξεφώνει πανηγυρικὸν ὑπὲρ τῶν ἐνδόξως ἀποβιώσαντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος, συνηθέστατα δέ, τὸν πατέρα τοῦ ἀρίστα ἀποθανόντος λέγειν τὸν ἐπιτάφιον (Νόμος τοῦ Σόλωνος, Αἰορ. Ἀλίκων. Ε). Καὶ μὴν πολλὰ καὶ κινδυνεύει καλὸν εἶναι τὸ ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκειν, καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τυγχάνει, καὶ ἐὰν πένης τις ὦν τελευτήσῃ, καὶ ἐπαίνου αὐτῷ ἔτυχε, καὶ ἐὰν φαῦλος ᾖ, ὑπ' ἀνδρῶν σοφῶν τε καὶ οὐκ εἰκῇ ἐπαίνουσιν, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ χρόνου λόγους παρεσκευασμένων, οἱ οὕτω καλῶς ἐπαينوῦσιν, ὥστε καὶ τὰ προσόντα καὶ τὰ μὴ περὶ ἐκάστου λέγοντες, κάλλιστά πως τοῖς ὀνόμασι ποικιλλόντες (Πλάτ. Μενέξερος, 2).

10. Τοὺς τῶν ἐν πολέμῳ τελευτησάντων παῖδάς τε καὶ γεννήτορας ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ἂν οἱ τούτων μὴ ἀδικῶνται πατέρες τε καὶ μητέρες. Τοὺς δὲ παῖδας δημοσίᾳ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι, καὶ πανοπλίᾳ κεκοσμημένους ἐκπέμπεσθαι ἐπὶ τὰ σφέτερ' αὐτῶν καὶ καλεῖσθαι εἰς προεδρίαν.

11. Ἀδύνατοι. Τῶν ἄλλων ἕνεκα, τοῦτο γὰρ ἐστὶ δημοτικόν.

12. Διπλᾷ ἐπιτηδεύματα. Μὴ δύο τέχνας μετιέναι.

13. Ἀργία. Ὁ ἀργὸς ὑπεύθυνος ἔστω παντὶ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι.

10. Τὰ τέκνα τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων καὶ οἱ γονεῖς αὐτῶν τίθενται ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Πολιτείας, τὰ δὲ τέκνα τῶν διατρέφονται καὶ ἐκπαιδεύονται δημοσίᾳ δαπάνῃ, παρέχεται εἰς ταῦτα πανοπλία, καὶ εἰς τὰς δημοσίας συναθροίσεις καταλαμβάνουσιν τὰς πρώτας θέσεις. "Ὅτι ταύτη ποτὲ τῇ ἡμέρᾳ (ἐν τοῖς Διονυσίοις) μελλόντων, ὥσπερ νῦν τῶν τραγῳδῶν γίγνεσθαι... προσελθὼν ὁ κῆρυξ καὶ παραστησάμενος τοὺς ὀρφανούς, ὧν οἱ πατέρες ἦσαν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτηκότες, νεανίσκους πανοπλίᾳ κεκοσμημένους, ἐκήρυττε τὸ κάλλιστον κήρυγμα καὶ προτρεπτικώτατον πρὸς ἀρετὴν. ὅτι τοῦσδε τοὺς νεανίσκους, ὧν οἱ πατέρες ἐτελεύτησαν ἐν πολέμῳ, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, μέχρι μὲν ἥβης ὁ δῆμος ἔτρεφε· νυνὶ δὲ καθοπλίσας τῇδε τῇ πανοπλίᾳ, ἀφίησιν ἀγαθῇ τύχῃ τρέπεσθαι ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν, καὶ καλεῖ εἰς προεδρίαν (Αἰσχίν. Κτησιφ. 154). Ἀνάλογος ν. 1. Κ. 12. 48.

11. Δημοσθ. Τιμοκρ. 117, 162. — Οἱ ἐπὶ ἔτος ὀλόκληρον καθυστεροῦντες εἰς τὸ δημόσιον χρήματα, ἐπλήρωναν τὰ διπλάσια. Φαίνεται δὲ τὸ πέραν τῶν ὀφειλομένων εἰσπραττόμενον, διετίθετο ὑπὲρ τῶν ἀδυνάτων, τῶν ἄλλων ἕνεκα. — Καὶ μηδεὶς ὑπολαμβάνετω με λέγειν ὡς οὐ χρῆν εἰσπράττειν τοὺς ὀφείλοντας. χρῆν γάρ. ἀλλὰ πῶς; ὡς ὁ νόμος κελεύει, τῶν ἄλλων ἕνεκα· τοῦτο γὰρ ἐστὶ δημοτικόν. . . τοῖς δ' ἐλευθέροις, κἂν τὰ μέγιστα ἀτυχῶσι, τοῦτό γ' ἔνεστι σῶσαι· εἰς χρήματα γὰρ τὴν δίκην περὶ τῶν πλείστων παρὰ τούτων προσήκει λαμβάνειν (Δημοσθ. Ἀνδροτ. 51, 55, Δημοσθ. Τιμοκρ. 162 σελ. 750). — Ἀδύνατοι, οἱ ἐντός τριῶν μηνῶν κεκτημένοι τὸ σῶμα πεπρωμένον, ἐλάμβανον δὲ οὗτοι δοκιμασθέντες ὑπὸ τῆς βουλῆς δύο ὀβολοὺς τῆς ἡμέρας ἐκάστης, ὀβολόν, ὡς ψήφιν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ὡς δὲ Φιλόχορος φησι, ἐννέα δραχμὰς κατὰ μῆνα. Ἔστι δὲ καὶ λόγος ὡς Λυσίου περὶ τοῦ ἀδυνάτου, ἐν ᾧ ὡς ὀβολὸν λαμβάνοντος, μέμνηται. (Ἀποκρατίων, ἀδύνατοι). "Ἴδε καὶ λόγον 24 Λυσίου πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν περὶ τοῦ μὴ δίδουσι τῷ ἀδυνάτῳ ἀργύριον (Ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου 4). Τοὺς ἀσθενεστέρους εἰθίσαμεθα θεραπεύειν (Ἰσοκράτ. Παιρηγο. 53).

12. Δὲν ἐπετρέπετο νὰ μετέρχηται τις δύο ἐπαγγέλματα, διότι ἦτο ἀδύνατον νὰ τελειοποιηθῇ εἰς ἀμφοτέρω. — Ἐὰν τις διχόθεν μισθοφορῇ ἐκ δύο τεχνῶν, δύο τέχνας πάλιν κωλύει, διὰ τὸ μηδεμίαν κατορθοῦν ἐν τῷ τὴν γνώμην μερίζεσθαι (Οὐλπιανός).

13. Τὰς ἀπορίας διὰ τὰς ἀργίας γιγνομένας, τὰς δὲ κακουργίας διὰ τὰς ἀπορίας (Ἰσοκράτ. Ἀεροπαγ., ιζ, 148, Δημοσθ. Εὐβοιολίδ. σελ. 1308). — Τῆς δὲ ἀργίας ἐπὶ μὲν Δράκοντος ἀτιμία ἦν τὸ τίμημα· ἐπὶ δὲ Σόλωνος, εἰ τρεῖς τις ἁλώῃ, ἡτιμῶτο (Πολυδ. Η'. 42, Πλουτ. Σόλ. 37, Ἡροδότ. Β'. 177, Διοδ. Α' 77, κ.λπ.). — Οἱ Ἕλληνες ἀποδίδοντες μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἐργασίαν ἐδημιουργήσαν καὶ τὴν Ἐργάνην Ἀθηναῖν, ἐθέσπισαν ὅτι, ὁ ἀργὸς ὑπεύθυνος ἔστω παντὶ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι (ἤτοι παρέσχον δικαίωμα εἰς πάντα πολίτην νὰ καταγγέλῃ τὸν ἀργόν),

14. *Πόθεν ἔσχε*. Εἷς ἕκαστος, ἔτους ἑκάστου πρὸς τοὺς ἐπάρχους πόθεν ζῇ ἀποδείξειεν, καὶ τοῦτο μὴ ποιῶν ἢ μὴ ἀποδείζων, θανάτῳ ζημιούσθω.

15. *Συμμετοχὴ ἐν διχοστασίᾳ*. Ἐὰν διὰ διχοστασίαν καὶ διαφωνίαν ὁ δῆμος ἀποχωρήσῃ, καὶ δι' ὀργὴν ὀρμισθέντων θυμῶν ἑκατέρωθεν ὅπλοις μάχωνται, καὶ μὴ τότε εἰς οὐδέτερον μέρος ἑαυτὸν τιθῇται, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κοινοῦ πόλεως κακοῦ ἀφορίσας μονάζῃ, ἀναχωρήσει οἴκου, πατρίδος, καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἀποστρεφίσθω, καὶ ἄπολις ἔστω.

16. *Λαϊκὴ ἀγωγή*. Παντὶ λαβεῖν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθότος.

καὶ τέλος ἔταξαν τὴν ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλὴν ἐπισκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀργοὺς κολάζειν (*Πλουτ. Σολ. XXII*).

14. Νόμον τε Αἰγυπτίοισι τὸν δὲ Ἄμκασις ἐστὶ ὁ καταστήσας· ἀποδεικνύοναι ἔτεος ἑκάστου τῷ Νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἰγυπτίων, ὅθεν βιοῦται· μὴδὲν ποιοῦντα, μὴδὲ ἀποφαίνοντα δικαίαν ζῴην, ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναίων λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον Ἀθηναίους ἔθετο· τῷ ἐκείνῳ ἐς αἰεὶ χρέονται, ἐόντι ἀμώμῳ νόμῳ (*Ἡροδ. Εὐτέρῃ 177*). — Καὶ τὴν ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλὴν ἔταξαν ἐπισκοπεῖν, ὅθεν ἕκαστος ἔχει τὰ ἐπιτήδεια (*Πλουτ. Σολ. XXII*). Ἴδε καὶ ν. 4. Π. 50. 15 καὶ ν. 13 Π. 1. 18. — *Ἡροδοτ. Εὐτέρῃ 2*.

15. Ἄτιμος εἶναι τὸν ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενον. Βούλεται δ', ὡς ἔοικε, μὴ ἀπαθῶς μὴδ' ἀνκισθῆτως ἔχειν πρὸς τὸ κοινόν, ἐν ἀσφαλεῖ θέμενον τὰ οἰκεία καὶ τῷ μὴ συναλγεῖν μὴδὲ συννοσεῖν τῇ πατρίδι καλλωπιζόμενον, ἀλλ' αὐτόθεν τοῖς τὰ βελτίω καὶ δικαιοτέρα πράττουσι προσθέμενον συγκινδυνεύειν καὶ βοηθεῖν μᾶλλον ἢ περιμένειν ἀκινδύνως τὰ τῶν κρατούντων (*Πλουτ. Σόλ. XX*). — Διὰ τοῦ νόμου τούτου, καθ' ὃν, ἄτιμος ἔστω ὁ ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενος, ὁ Σόλων, κατὰ τὸν Γέλλιον (βιβλ. 2 κεφ. 12), ἀπέβλεψεν οὐχὶ εἰς τὴν αὕξησιν τῶν στασιαζόντων, ἀλλὰ εἰς τὴν, διὰ συνδρομῆς πλειόνων, κατάπυσιν αὐτῆς.

16. Ὅλα τὰ ἄτομα, τὰ ἀπαρτιζόμενα τὴν κοινωνίαν, ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν καὶ τὸ συμφέρον ὅπως καταστήσωσιν αὐτὴν σεβαστήν, καὶ ὅπως τὴν προστατεύσωσιν ἀπὸ πάσης ἐπιβουλῆς καὶ κακουργίας. Διότι ὅταν ἡ κοινωνία ἀκμάζῃ, ἀκμάζουν ἀναμφισβητήτως καὶ τὰ ἄτομα. Ἐξαιρητικῶς δὲ ὅταν ἡ κακουργία ἐπέρχεται ἀπὸ τοὺς κυβερνῶντας τὴν Πολιτείαν, καθίσταται ἐπιτακτικώτερα ἡ ὑποχρέωσις τοῦ πολίτου, τοῦ μέλους αὐτῆς, ὅπως καταγγείλῃ πᾶσαν παράβασιν αὐτῶν, διότι ἄλλως ἡ Πολιτεία κακῶς κυβερνωμένη, κινδυνεύει καὶ διόλλυται, καθάπερ πλοῖον καταδυόμενον (*Πλάτ. Πολιτ. 302*). — Ἐν Ἀθήναις ἐπὶ παραβάσεων, τὸ δημόσιον συμφέρον ἀφορῶν, πᾶς πολίτης (ὁ βουλούμενος τῶν Ἀθηναίων), (οἷς ἔξεστιν) εἶχεν ὑποχρέωσιν ν' ἀσκήσῃ τὴν δημοσίαν δίκην, τὴν γραφὴν, δι' ἧς νὰ καταμηνύσῃ πάντα ὅπωςδὴποτε ζημιούντα τὸ δημόσιον συμφέρον, διότι, ὡς εἴρηται, ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ δημοσίου ἐξυπακούεται καὶ τὸ συμφέρον τοῦ πολίτου. Ἡ γραφὴ αὕτη ἐνησκειτο διὰ διαφόρων ἐνδίκων μέσων, διάφορον ἀποτελεσμα, διάφορον ἐνέργειαν καὶ διάφορον δικαιοδοσίαν ἐχόντων, ἥτοι διὰ τῆς ἀπαγωγῆς, ἢ τῆς ἐνδείξεως, ἢ τῆς προβολῆς, ἢ διὰ τῆς εἰσαγγελίας, ἢ τῆς φάσεως, δι' ἧς παρείχτο εἰς τὸν φαίνοντα (τὸν μηνυτὴν) ποσοστὸν τῆς ἐπιβαλλομένης χρηματικῆς ποινῆς. Ἀλλ' ἐξ ἀντιθέτου ἐθεσπίσθησαν καὶ τραχεῖαι ποιναὶ κατὰ τῶν ψευδῶς καταμηνυόντων, ἐφ' ὅσον οὗτοι δὲν ἠδύναντο ν' ἀποδείξωσι τὸ βάσιμον τῶν μηνύσεών των, καὶ τοῦτο ἵνα μὴ γίνεται κατάχρησις τοῦ παρεχόμενου εἰς τοὺς πολίτας δικαιώματος. Εἰς ταῦτα καταλέγεται καὶ ἡ κατὰ τοῦ Σωκράτους

ἀσκηθεῖσα περὶ ἀσεβείας γραφή. Αἱ πλείσται τῶν μηνύσεων τούτων καταλέγονται μεταξὺ τῶν τιμητῶν δικῶν, ἥτοι ἐκείνων, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἦτο ἐκ τῶν προτέρων γνωστὴ ἡ ἐπιβαλλομένη ποινὴ, ἀλλὰ καθορίζετο αὕτη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου μετὰ τὴν περὶ ἐνοχῆς ἐτυμηγορίαν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τιμήματος (ἥτοι τῆς ποινῆς), ὅπερ καθόριζεν ὁ μηνυτής, καὶ τοῦ ἀντιτιμήματος ἢ ὑποτιμήματος, ὅπερ ἀντεπρότεινεν ὁ κατηγορούμενος. Εἰς τὴν τιμητὴν δίκην ἡδύνατο ὁ ἐγκαλῶν νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιβολὴν εἰσδήποτε τῶν ἀναγνωριζομένων ποινῶν, ἐν αἷς καὶ τὸν διὰ κωνείου θάνατον, τὸν ὁποῖον ἐζήτησαν οἱ τοῦ Σωκράτους κατήγοροι, Μέλητος, Ἀνυτοῦ καὶ Λύκων, καὶ ἐπέβαλε τὸ δικαστήριον, ἀπορρίψαν τὴν ἀντιπρότασιν τοῦ Σωκράτους (τὸ ἀντιτίμημα) περὶ ἐπιβολῆς εἰς αὐτὸν χρηματικῆς ποινῆς δύο μνῶν. Ἄλλ' ὁ Σόλων, περαιτέρω βαίνων, ἐθέσπισεν ὅτι δικαίωμα καὶ ὑποχρέωσιν ἔχει πᾶς πολίτης νὰ καταμηνύῃ τὸν ἀδικοπραγούντα, ὅχι μόνον ὅταν παραβλάπῃται τὸ δημόσιον συμφέρον, ἀλλὰ καὶ ὅταν βλάπῃται πᾶς πολίτης παρὰ τοῦ δημοσίου ἢ παρ' ἰδιώτου (καὶ μᾶλλον οἰόμενος δεῖν ἐπαρκεῖν τῇ τῶν πολλῶν ἀσθενείᾳ, παντὶ λαβεῖν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθότος ἔδωκε), ἥτοι ἐπεξέτεινε τὴν προστασίαν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος, εὐλόγως δέ, καὶ γὰρ πληγέντος ἐτέρου καὶ βιασθέντος ἢ βλαβέντος, ἐξῆν τῷ δυνάμενῳ καὶ βουλομένῳ γράφεσθαι τὸν ἀδικούντα καὶ διώκειν, ὀρθῶς ἐθίζοντος τοῦ νομοθέτου τοὺς πολίτας, ὥσπερ ἐνὸς μέρους συναισθάνεσθαι καὶ συναλγεῖν ἀλλήλους (Πλουτ. Σόλ. XVIII), καὶ διότι, ὡς ὁ ἴδιος Σόλων ἐδογμάτισε, ἐκείνη τῶν πόλεων κάλλιστα οἰκεῖται, ἐν ἣ τῶν ἀδικουμένων οὐχ ἦντον οἱ μὴ ἀδικούμενοι προβάλλοντες καὶ κολάζουσι τοὺς ἀδικούντας (Πλουτ. αὐτ.). Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν, ἥτοι τῆς προσβολῆς τοῦ δημοσίου συμφέροντος, ὡς καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ τοιούτου, ὁ μηνυτής ἐὰν δὲν ἐλάμβανε τὸ πέμπτον τῶν ψήφων τῶν δικαστῶν, καταδικάζετο εἰς χρηματικὴν ποινὴν, ἴσην πρὸς τὸ ἕκτον τοῦ ἀντικειμένου τῆς δίκης, ἥτοι ὀβολὸν ἐπὶ τῇ δραχμῇ, ἐπωβελίαν καλούμενον. Τοῦ κανόνος τούτου, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, ἐξηγουῦντο ὠρισμέναι γραφαί. Οἱ Ρωμαῖοι, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρίδωσι τὸν σπουδαῖον τοῦτον θεσμόν τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου, ἐντεῦθεν, ἀνεγνώρισαν μὲν τὴν δημοτικὴν ἀγωγὴν, ὡς φυλάττουσαν τὸ τοῦ δήμου δίκαιον (Βασ. 60.32.5), καὶ υἱοθέτησαν τὴν ἀρχήν, ὅτι συμφέρει ταῖς πόλεσιν ὑπὸ πολλῶν διεκδικεῖσθαι (Βασ. 58.10.13), ἀλλ' ἕνεκα τῆς κρατούσης ἐν Ρώμῃ συγκεντρωτικῆς καὶ ἀπολυταρχικῆς ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἀπονόμης τοῦ δικαίου, οὐ μόνον δὲν ἀνεγνώρισθη τὸ δικαίωμα τῆς ἀσκήσεως ἀγωγῆς εἰς τὸν ἰδιώτην διὰ τὴν προσβολὴν δικαιομάτων ἰδιώτου, ἀλλὰ καὶ περιορίσθησαν αἰσθητῶς αἱ περιπτώσεις τῆς ἀσκήσεως τούτων, οὕτω ἐπέτρεψαν αὐτάς, ὅταν δόλῳ μετατίθενται τὰ ὄρια (Βασ. 60.31.3), ὅταν ἐκχύνῃται ἢ ρίπῃται τι εἰς δημόσιον πάροδον (Βασ. 60.3.1, 5 καὶ 13), ὅταν φθεῖρηται ἔκθεμα τῆς ἀρχῆς (Βασ. 7.3.7), ὅταν παρὰ νόμῳ ἀνοίγῃται ἡ διαθήκη (Βασ. 35. 16. 23 καὶ 2), ὅταν ἐνεργῇται τι ἐν δημοσίῳ τόπῳ (Βασ. 58.3.1 καὶ Βασ. 58.10.1), ἢ ἐν ποταμῷ ἢ ὅχθῃ αὐτοῦ, ἵνα χεῖρον πλευσθῇ ἢ ρεῦσῃ (Βασ. 58.26.1 ἐπ.), ἢ ἐν ὑπονόμῳ, ἵνα μὴ χεῖρων γένῃται (Βασ. 58.22.1), ἢ ἐν λίμνῃ (Βασ. 58.16), ἢ ἐπὶ ἐπαγγελίας πρὸς πόλιν ἐπὶ εὐσεβεῖ καὶ εὐλόγῳ αἰτίᾳ (Βασ. 54.13.1), καὶ εἰς ὀλίγας ἄλλας παρεμφερεῖς περιπτώσεις. Κατὰ τοὺς Ρωμαίους αἱ ἀγωγαὶ αὗται ἡσκούντο παρὰ τῶν ἐντίμων, τῶν συνηγορεῖν δυνάμενων (Βασ. 60.32.8), δὲν ἡδύνατο ν' ἀσκηθῶσιν παρὰ τῶν γυναικῶν καὶ ἀνηλίκων, εἰ μὴ ἐν πράγματι ἰδίῳ (Βασ. 60.32.10), ἐὰν δὲ ἡσκούντο παρὰ πολλῶν, ὁ Ἄρχων ἐπιλεγέσθω τὸν ἐπιτήδειον (Βασ. 60.32.6), καὶ ὅτι τέλος δὲν μετέβαινον οὔτε εἰς τοὺς κληρονόμους, οὔτε ἐδίδοντο κατ' αὐτῶν (Βασ. 60.32.11, 12). — Ἐκ δημοσιευθείσης διατριβῆς τοῦ Ἰωάννου Δ. Ζέπου.

Α'. Ἀστικά

17. Τὸν νόμον καθ' ὃν τρόπον θέσθαι.

18. Ἐπιχειροτομία (ἐγκρισίς). Τὴν δ' ἐπιχειροτονίαν εἶναι τῶν νόμων κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους. ἐὰν δέ τινες τῶν νόμων τῶν κειμένων ἀποχειροτονηθῶσι, τοὺς πρυτάνεις, ἐφ' ὧν ἂν ἡ ἐπιχειροτομία γένηται, ποιεῖν περὶ τῶν ἀποχειροτονηθέντων τὴν τελευταίαν τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν.

19. Διόρθωσις. Τοῖς θεσμοθέταις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν διορθοῦν ἐν τῷ δήμῳ

17. Τὸν κανόνα τοῦτον ἔταξεν ὁ Σόλων ὁρθῶς, διότι ὁ νόμος δεόν νά εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰ ἤθη τοῦ τόπου καὶ ἀρμόδιος διὰ τὸν λαόν, δι' ὃν προορίζεται (Δημοσθ. Λεπτίν. 93 σελ. 485), καὶ νόμιμος καὶ δίκαιος καὶ συμφέρον (Δημοσθ. Λεπτίν. ἐπὶ 453). — Δεῖ δὲ τὸν νόμον ἀκόλουθον ἦμεν τῇ φύσει, δυνατὸν τοῖς πράγμασι, συμφέροντα τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ· αἶτε γὰρ ἐνὸς τούτων αἶτε πληθύνων, αἶτε πάντων ἀπολείπεται, ἥτοι οὐ νόμος ἢ οὐ τέλῃος νόμος ἐσεῖται. Ἀκόλουθος μὲν ὧν καὶ εἴη τῇ φύσει, μιμεόμενος τὸ τῆς φύσεως δίκαιον· τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ ἀνάλογον καὶ τὸ ἐπιβάλλον ἐκάστω κατὰ τὴν ἐκάστω ἀξίαν. Δυνατὸς δέ, αἱ ποτὶ τὸς νομοθετούμενος ἔχει τὴν συναργολίαν· πολλοὶ γὰρ τῇ φύσει καὶ πρῶτον ἀγαθὸν οὐχ ἱκανοὶ δέξασθαι, τὸ δὲ ποθ' αὐτῶς καὶ τὸ ἐνδεχόμενον. Συμφέρον δὲ τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ, αἷκα μὴ μόναρχος ἢ καὶ ἰδιοφελὴς ὁ νόμος, κοινωφελὴς δὲ καὶ διὰ πάντων διατείνων (Αἰθ. Στοβαίου Περὶ πολιτ. 136). — Ὁ Σόλων, κατὰ τὸν Πλούταρχον, προσήρμοσε τοὺς νόμους πρὸς τὰ πράγματα.

18. Ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης πρυτανείας τῇ ἐνδεκτικῇ ἐν τῷ δήμῳ, ἐπειδὴν εὐξήται ὁ κῆρυξ, ἐπιχειροτονίαν ποιεῖν τῶν νόμων, πρῶτον μὲν περὶ τῶν βουλευτικῶν, δεύτερον δὲ τῶν κοινῶν, εἴτα οἱ κεῖνται τοῖς ἐννέα ἄρχουσιν, εἴτα τῶν ἄλλων ἀρχῶν. ἡ δ' ἐπιχειροτομία ἔστω ἢ προτέρᾳ, ὅτε δοκοῦσιν ἀρκεῖν οἱ νόμοι οἱ βουλευτικοί, ἢ δ' ὕστερᾳ, ὅτε μὴ δοκοῦσιν· εἴτα τῶν κοινῶν κατὰ ταῦτά. τὴν δ' ἐπιχειροτονίαν εἶναι τῶν νόμων κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους. ἐὰν δέ τινες τῶν νόμων τῶν κειμένων ἀποχειροτονηθῶσι, τοὺς πρυτάνεις, ἐφ' ὧν ἂν ἡ ἐπιχειροτομία γένηται, ποιεῖν περὶ τῶν ἀποχειροτονηθέντων τὴν τελευταίαν τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν· τοὺς δὲ προέδρους, οἱ ἂν τύχῃσι προεδρεύοντες ἐν ταύτῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, χρηματίζειν ἐπάναγκες πρῶτον μετὰ τὰ ἱερά· περὶ τῶν νομοθετῶν, καθ' ὃ τι καθεδοῦνται, καὶ περὶ τοῦ ἀργυρίου, ὅπόθεν τοῖς νομοθέταις ἔσται· τοὺς δὲ νομοθέτας εἶναι ἐκ τῶν ὁμομοκόντων τὸν ἡλιαστικὸν ὄρκον. ἐὰν δ' οἱ πρυτάνεις μὴ ποιῶσι κατὰ τὰ γεγραμμένα τὴν ἐκκλησίαν ἢ οἱ πρόεδροι μὴ χρηματίσωσι κατὰ τὰ γεγραμμένα, ὀφείλει τῶν μὲν πρυτάνεων ἕκαστον χιλίας δραχμὰς ἱεράς τῇ Ἀθηνᾷ, τῶν δὲ προέδρων ἕκαστος ὀφειλέτω τετταράκοντα δραχμὰς ἱεράς τῇ Ἀθηνᾷ. καὶ ἐνδειξίς αὐτῶν ἔστω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, καθάπερ ἐάν τις ἄρχῃ ὀφείλων τῷ δημοσίῳ· οἱ δὲ θεσμοθέταις τοὺς ἐνδειχθέντας εἰσαγόντων εἰς τὸ δικαστήριον κατὰ τὸν νόμον ἢ μὴ ἀνιόντων εἰς Ἀρεῖον πάγον, ὡς καταλύοντες τὴν ἐπ' ἀνθρώποις τῶν νόμων. (Δημοσθ. Τιμοκρ. 20).

19. Αἰσχίν. Κτησιφ. 38 ἐπ. — Νόμος τοῦ Σόλωνος. — Ἀλλὰ διαρρήδην προστέτακται τοῖς θεσμοθέταις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν διορθοῦν ἐν τῷ δήμῳ τοὺς νόμους, ἀκριβῶς ἐξετάσαντας καὶ σκεψαμένους, εἴ τις ἀναγέγραπται νόμος ἐναντίος ἐτέρῳ νόμῳ, ἢ ἄκυρος ἐν τοῖς κυρίοις, ἢ εἴ που εἰσὶ νόμοι πλείους ἐνὸς ἀναγεγραμμένου περὶ ἐκάστης πράξεως, κ.λπ. (Αἰσχίν. Κτησιφ.

τοὺς νόμους, ἀκριβῶς ἐξετάσαντες καὶ σκεψαμένους εἴ τις ἀναγέγραπται νόμος ἐναντίος ἐτέρῳ νόμῳ, ἢ ἄκυρος ἐν τοῖς κυρίοις, ἢ εἴ που εἰσὶ νόμοι πλείους ἐνὸς ἀναγεγραμμένοι περὶ ἐκάστης πράξεως. Καὶ τι τοιοῦτον εὐρίσκωσιν, ἀναγεγραφόντας ἐν σάνισιν ἐκτιθέναι κελεύει πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων... τὸν δ' ἐπιστάτην τῶν προέδρων διαχειροτονίαν διδόναι τῷ δήμῳ, καὶ τοὺς μὲν ἀναιρεῖν τῶν νόμων, τοὺς δὲ καταλείπειν.

20. *Μεταβολὴ νόμον*. Πρὸ δὲ τῆς ἐκκλησίας ὁ βουλόμενος νομοθετεῖν, ἐκτιθέσθω πρόσθεν τῶν Ἐπωνύμων, γράψας τοὺς νόμους, οὓς ἂν τιθῇ, ὅπως ἂν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἐκτεθέντων νόμων ψηφίσῃται ὁ δῆμος, περὶ τοῦ χρόνου τοῖς νομοθέταις. Τῶν δὲ νόμων τῶν κειμένων μὴ ἐξεῖναι λῦσαι μηδὲν, ἐὰν μὴ ἐν νομοθέταις. τότε δ' ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ Ἀθηναίων λύειν, ἕτερον τιθέντι ἄνθ' ὅτου λύῃ. διαχειροτονίαν δὲ ποιεῖν τοὺς Προέδρους περὶ τούτων τῶν νόμων, πρῶτον μὲν περὶ τοῦ κειμένου, εἰ δοκεῖ ἐπιτήδειος εἶναι τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων ἢ οὐ, ἔπειτα περὶ τοῦ τιθεμένου. ὁπότερον δ' ἂν χειροτονήσωσιν οἱ νομοθέται, τοῦτον κύριον εἶναι. ἐναντίον δὲ νόμον μὴ ἐξεῖναι τιθέναι, τῶν νόμων τῶν κειμένων μηδενί.

21. Ὁ τιθεὶς τὸν καινὸν νόμον, ἀναγράφας εἰς λεύκωμα, ἐκτιθέτω πρόσθεν τῶν Ἐπωνύμων ὁσημέραι, ἕως ἂν ἐκκλησία γένηται. Αἰρεῖσθαι δὲ καὶ τοὺς συναπολογισμένους τῷ δήμῳ τοῖς νόμοις, οἳ ἂν ἐν τοῖς νομοθέταις λύωνται, πέντε ἄνδρας ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων τῇ ἐνδεκάτῃ τοῦ Ἑκατομβαιῶνος.

38). — Ἐπιστάτης, ὡς θέλομεν ἶδει κατωτέρω, ὠνομάζετο ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως τοῦ Δήμου. — Ἐπώνυμοι ἀνδριάντες ἦσαν τῶν Ἑρώων, ὧν αἱ φυλαὶ ἐπώνυμοι ἦσαν, παρ' οἷς ὁ βουλόμενος νομοθετεῖν προστίθει, ἵνα πάντες Ἀθηναῖοι ἴδωσιν, πότερον ἀρέσκει, ἢ οὐ ἐν ἐπιστήμῳ δὲ τόπῳ εἰστήκῃσι (Δημοσθ. Λεπτ. ὑπόθεσις).

20. *Δημοσθ. Τιμοκρ. 33*. — Ἐδοξε τῷ δήμῳ, Τεισχαμένους εἶπε, πολιτεύεσθαι Ἀθηναίους κατὰ τὰ πάτρια, νόμοις δὲ χρῆσθαι τοῖς Σόλωνος, καὶ μέτροις καὶ σταθμοῖς, χρῆσθαι δὲ καὶ τοῖς Δράκοντος θεσμοῖς, οἷσπερ ἐχρώμεθα ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ. Ὅπόσων δ' ἂν προσδῇ, οἷδε ἡρημένοι νομοθέται ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀναγράφοντες ἐν σάνισιν ἐκτιθέντων πρὸς τοὺς ἐπωνύμους σκοπεῖν τῷ βουλομένῳ, καὶ παραδιδόντων ταῖς ἀρχαῖς ἐν τῷδε τῷ μηνί. Τοὺς δὲ παραδιδόμενους νόμους δοκιμασάτω πρότερον ἢ βουλὴ καὶ οἱ νομοθέται οἱ πεντακόσιοι, οὓς οἱ δημόται εἴλοντο, ἐπειδὴν ὁμωμόκωσιν. Ἐξεῖναι δὲ καὶ ἰδιώτῃ τῷ βουλομένῳ, εἰσόντι εἰς τὴν βουλὴν συμβουλευεῖν ὅ τι ἂν ἀγαθὸν ἔχῃ περὶ τῶν νόμων. Ἐπειδὴν δὲ θεθῶσιν οἱ νόμοι, ἐπιμελείσθω ἡ βουλὴ ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου τῶν νόμων, ὅπως ἂν αἱ ἀρχαὶ τοῖς κειμένοις νόμοις χρῶνται. Τοὺς δὲ κυρουμένους τῶν νόμων ἀναγράφειν εἰς τὸν τοῖχον, ἵνα περ πρότερον ἀνεγράφησαν, σκοπεῖν τῷ βουλομένῳ (Ἀνδοκ. Περὶ Μυστηρ. 83). — Ἐν Λοκροῖς, ἐὰν τις βούληται νόμον καινὸν τιθέναι, ἐν βρόχῳ τὸν πρῶτον ἔχων νομοθετεῖ, καὶ ἐὰν μὲν δόξῃ καλὸς καὶ χρήσιμος εἶναι ὁ νόμος, ζῆ ὁ τιθεὶς καὶ ἀπέρχεται, εἰ δὲ μὴ, τέθνηκεν ἐπισπασθέντος τοῦ βρόχου (Δημοσθ. Τιμοκρ. 139, σελ. 743). — Ἰδε προηγουμένας σημειώσεις καὶ θέμα 406.

21. Νομοθέται δ' ἦσαν χίλιοι, οἳ ἐξῆν λῦσαι νόμον παλαιόν, ἀλλ' οὐ θεῖναι νέον· τοὺς γὰρ νέους ἐδοκιμαζεν ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος καὶ τὰ δικαστήρια (Πολυδ. Η', 101).

22. Ἐάν τις μὴ ἐπιτήδειον θῇ νόμον, τὰς γραφὰς εἶναι κατ' αὐτοῦ.

22α. Μηδὲ νόμον ἐπ' ἀνδρὶ ἐξεῖναι θεῖναι, εἰ μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθηναίοις, ἐάν μὴ ψηφισαμένων μὴ ἔλαττον ἐξακισχιλίων, οἷς ἂν δόξη κρύβδην ψηφίζομένοις.

23. Τὸν λέγοντά τινα νόμον καὶ μὴ ἀντεισφέροντα κολάζεσθαι.

23α. Ὅς ἂν ἄρχων ἢ ιδιώτης αἵτιος ᾗ τὸν θεσμόν συγχυθῆναι τόνδε, ἢ μεταποιήσῃ αὐτόν, ἅτιμον εἶναι καὶ παῖδας καὶ τὰ ἐκείνου.

24. Ἐάν τις οὐκ ὄντα νόμον παράσχηται, θάνατος ζημία ἔστω.

25. *Μὴ ὀπισθενέργεια.* Τοὺς πρὸ Εὐκλείδου τεθέντας ἐν δημοκρατίᾳ, καὶ ὅσοι ἐπ' Εὐκλείδου ἐτέθησαν καὶ εἰσὶν ἀναγεγραμμένοι, κυρίους εἶναι. Τοὺς δὲ μετ' Εὐκλείδην τεθέντας καὶ τὸ λοιπὸν τιθεμένους, κυρίους εἶναι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἕκαστος ἐτέθη, πλὴν εἰ τῷ προσγέγραπται χρόνος ὅντινα δεῖ ἀρχεῖν. Ἐπιγράψαι δὲ τοῖς μὲν νῦν κειμένοις τὸν γραμματέα τῆς βουλῆς τριάκοντα ἡμερῶν. Τὸ δὲ λοιπὸν, ὅς ἂν τυγχάνῃ γραμματεῦων, προσγραφέτω παραχρῆμα τὸν νόμον κύριον εἶναι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἐτέθη.

26. *Ἀγραφοὶ νόμοι.* Ἀγράφῳ δὲ νόμῳ τὰς ἀρχὰς μὴ χρῆσθαι μηδὲ περὶ ἐνός.

22. Ὑπομολία δ' ἐστὶν ὅταν τις ἢ ψήφισμα ἢ νόμον γράφοντα γράψῃται ὡς ἀνεπιτήδειον· τοῦτο γὰρ ὑπομολασθαι λέγουσι· καὶ οὐκ ἦν μετὰ τὴν ὑπομολίαν τὸ γραφέν, πρὶν κριθῆναι κύριον (Πολυδ. Η', 44). Ἴδε θέμα 23.

22α. Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 86, Τιμοκρ. 59. — Ἀνδοκ. Περὶ Μυστηρ. 87.

23. Ὁ συντελέσας εἰς τὴν κατάργησιν νόμου, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι θὰ προτείνῃ νέον τοιοῦτον, τιμωρεῖται. — Τὸν γράψαντα νόμον μετὰ ἐνικυτὸν μὴ εἶναι ὑπεύθυνον τιμωρίᾳ, ὅμως δὲ ἐξεῖναι ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας (Δημοσθ. Λεπτίν. 144).

23α. Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 62.

24. Καὶ θάνατον μὲν ὠρικέναι ζημίαν, ἐάν τις οὐκ ὄντα νόμον παράσχηται (Δημοσθ. Ἀριστογείτ.).

25. Δημοσθ. Τιμοκρ. 42 σελ. 713. — Ἐδοκιμάσθησαν μὲν οὖν οἱ νόμοι, κατὰ τὸ ψήφισμα τουτί, τοὺς δὲ κυρωθέντας ἀνέγραψαν εἰς τὴν στοάν. Ἐπειδὴ δ' ἀνεγράφησαν, ἐθέμεθα νόμον, ὃ πάντες χρῆσθε. . . ὅπου οὖν ἀγράφῳ νόμῳ οὐκ ἔξεστι χρῆσασθαι, ἢ που ἀγράφῳ γε ψηφίσματι παντάπασι οὐ δεῖ γε χρῆσασθαι. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐωρῶμεν ὅτι πολλοὶς τῶν πολιτῶν εἰεν συμφοραί, τοῖς μὲν κατὰ νόμους, τοῖς δὲ κατὰ ψηφίσματα τὰ πρότερον γενόμενα, τουτοῦσι τοὺς νόμους ἐθέμεθα (ἀγράφῳ νόμῳ τὰς ἀρχὰς μὴ χρῆσθαι μηδὲ περὶ ἐνός), αὐτῶν ἕνεκα τῶν νυνὶ ποιουμένων. (Ἀνδοκ. Περὶ Μυστηρ. 86).

26. Ὁ νόμος οὗτος ἀφεώρα τὰ ἀδικήματα, ὡς προκύπτει ἄλλως καὶ ἐκ τῆς σημειουμένης φράσεως τοῦ Ἀνδοκίδου ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει. — Τὸν νόμον τοῦτον υἱοθέτησε καὶ τὸ ρωμ. δίκαιον, δογματίσαντι nulli poena sine lege. — Τὴν ἀποψὶν ταύτην ὑποστηρίζει καὶ ὁ Ν. Σαρίπολος ἐν τῇ Ποινικῇ νομοθεσίᾳ αὐτοῦ, ἐντεῦθεν, δὲν δύναται νὰ ἐπηρεασθῇ ἡ γνώμη τοῦ Δημοσθένους (πρὸς Λεπτίνην 118), καθ' ἣν, καὶ περὶ ὧν ἂν νόμοι μὴ ὦσι, γνώμη τῇ δικαιοτάτῃ κρινεῖν, οὐδὲ αἰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀπόψεις τοῦ Ἀριστοτέλους.

27. *Ἐλλειψις νόμου.* Δικάσω περὶ ὧν ἂν ἡ δίκωξις ᾖ, καὶ περὶ ὧν μὲν νόμοι εἰσὶ κατὰ τοὺς νόμους ψηφιοῦμαι, περὶ ὧν δὲ μὴ εἰσὶ, γνώμη τῇ δικαιοσάτῃ.

28. *Ἀξονες - Κύρβεις.* Κατεγράφησαν εἰς ξυλίνους ἄξονας ἐν πλαισίοις περιέχουσι στρεφομένους. Κύρβεις δέ, ἐν οἷς ἱερὰ καὶ θυσίαι περιέχονται.

29. *Ἐπιτήρησις τῶν νόμων.* Τὴν Ἀνω Βουλὴν ἐπίσκοπον πάντων καὶ φύλακα τῶν νόμων εἶναι.

30. *Ἰσχὺς νόμων Σόλωνος.* Ἰσχὺν δὲ τοῖς νόμοις πᾶσιν εἰς ἑκατὸν ἐνιαυτοῦς (Σόλων) ἔδωκε.

31. *Ψήφισμα.* Ψήφισμα δὲ μηδὲν μήτε βουλῆς μήτε δήμου νόμου κυριώτερον εἶναι.

32. *Ἐπέτεια* τὰ τῆς βουλῆς εἶναι ψηφίσματα.

33. Ἀπροβούλευτον ψήφισμα μὴ εἰσιέναι ἐν τῷ δήμῳ.

34. Μηδένα ψευδῇ ἐγγράφειν ἐν τοῖς δημοσίοις ψηφίσμασι.

27. Ἴδε προηγουμένην σημείωσιν καὶ ὅρκον δικαστῶν, ὃν ἔδιδον ἐν ἑκάστη δίκῃ (Αἰμοσθ. Τιμοκρ.).

28. Ἴδε σημειώσεις η' καὶ θ' τοῦ προκρίματος τοῦ παρόντος τίτλου.

29. Ἡ βουλὴ τοῦ Ἀρείου Πάγου, πλὴν τῆς δικαιοδοσίας ἣν εἶχε νὰ δικάζῃ τὰ φονικά ἀδικήματα, καὶ ὠρισμένα τῶν πολιτικῶν. Ὁ Ἀρείος Πάγος ἐπὶ πλέον ἦτο ἐπιφορτισμένος, ὃ τὴν τῶν σωματίων φυλακὴν ὁ δῆμος ἔδωκεν, ὃ τὴν πολιτείαν καὶ δημοκρατίαν πολλάκις ἐγκεχεῖρκεν, ὃ διαπεφύλαχθε τὸ σὸν σῶμα τοῦ βλασφημεῖν περὶ αὐτοῦ μέλλοντος πολλάκις, ὃ φυλάττει τὰς ἀπορρήτους θήκας, ἐν αἷς τὰ τῆς πόλεως σωτήρια κεῖται, κ.λπ. (Δεινάρχ. Αἰμοσθέν. 9).

30. Πλουτ. Σόλ. 25.

31. Ἀρθοκ. Περί Μυστηρ. 87. — Δὲν ἠδύνατο τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς νὰ εἶναι ἰσχυρότερον τοῦ νόμου, διότι ὁ νόμος ἀποτελεῖ κοινὴν τῆς πολιτείας συνθήκην (ν. I. Π. 1.3, ν. 8. K.1.14). Οὐκ ἐξ ψήφισμ' ὁ νόμος κυριώτερον εἶναι νόμου (Αἰμοσθ. Ἀριστοκρ. 218, 87). — Ἴδε ν. 1 Εἰσγγ. 1.2.

32. Δύο εἰδῶν βουλευόμενα ὑπῆρχον, τὰ τῆς βουλῆς καὶ τὰ τοῦ δήμου. — Ὁ νόμος δ' ἐπέτεια κελεύει τὰ τῆς βουλῆς εἶναι ψηφίσματα· ἰστέον δ' ὅτι τῶν προσταττομένων καὶ κυρουμένων ὑπὸ τῆς βουλῆς ψηφισμάτων, τὰ μὲν ἄχρι αὐτῆς ἴστατο τῆς βουλῆς· τὰ δὲ καὶ εἰς τὸν δῆμον ἐπέμπετο· ὅσα μὲν οὖν ἴδια τῆς βουλῆς ψηφίσματα ἦν, ταῦτ' ἦν ἐπέτεια, καὶ συνανηρείτο τῇ βουλῇ μετὰ ἐνιαυτὸν παυομένη, ὅσα δὲ ἀπὸ τῆς βουλῆς ἔδει πρὸς τὸν δῆμον πεμφθῆναι καὶ τὸ κύρος παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ταῦτ' οὐκ ἦν ἐπέτεια. — Τὰ ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐκδιδόμενα ἐκαλοῦντο ψηφίσματα ἢ προβουλευόμενα, ὅσα δὲ ἐπέμποντο εἰς τὸν δῆμον (ἐκτιθέμενα πρὸ τῶν ἐπωνύμων ἡρώων), καὶ μέχρι τῆς ἐπιψηφίσεως αὐτῶν, ἐκαλοῦντο προγράμματα.

33. Ἀλλὰ διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκδιδόμενα ψηφίσματα, λέγει ὁ Πλούταρχος (Σόλων XIX), ἔτι δ' ὁρῶν τὸν δῆμον οἰδοῦντα καὶ θρασυνόμενον τῇ τῶν χρεῶν ἀφέσει... ἑκατὸν ἄνδρας (τῆς τῶν πεντακοσίων βουλῆς) ἐπιλεξάμενος, οὓς προβουλεύειν ἔταξε τοῦ δήμου καὶ μηδὲν ἔξω ἀπροβούλευτον εἰς ἐκκλησίαν εἰσφέρεισθαι.

34. Ὁ δὲ τρίτος νόμος εἰς τὴν ὅλην ὁρᾷ τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας ἐξέτασιν· κελεύει γὰρ

35. Μὴ καθελεῖν τὸ πινάκιον ἐν ᾧ τὸ ψήφισμα γεγραμμένον ἦν.

36. *Πρόσωπα*. Ἀθηναῖοι. Μόνους Ἀθηναίους εἶναι τοὺς ἐκ δυοῖν Ἀθηναίων γεγονότας.

37. *Όνομα*. Τοὺς γονέας θέσθαι τοῦνομα ἐξ ἀρχῆς, καὶ πάλιν ἐξαλεῖψαι, ἐὰν βούλωνται.

38. *Ταυτότης*. Ἐάν τε τινὰ φύσει γεγονότα (ἐν φρατρίᾳ) εἰσαγάγῃ τις, ἐὰν τε ποιητόν, ἐπιτιθέναι πίστιν κατὰ τῶν ἱερῶν, ἢ μὴν ἐξ ἀστῆς εἰσάγειν καὶ γεγονότα ὀρθῶς, καὶ τὸν ὑπάρχοντα φύσει καὶ τὸν ποιητόν.

39. *Θυσίαι*. Τὸ ἱερεῖον μὴ μεῖον εἰσάγειν ὠρισμένου σταθμοῦ, αἷγα μὲν πεντήκοντα μνῶν, δύο δὲ πρόβια τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ μνῶν.

μηδέποτε ψευδῇ γράμματι εἰς τὸ Μητρώον εἰσάγειν, ἔνθα ἐστὶν ὅλα τὰ δημόσια γράμματα (*Αἰσχίν. Κτησιφ.* 50).

35. Λέγουσι δέ, πρεσβεῖας Ἀθήναζε περὶ τούτων ἐκ Λακεδαιμόνος ἀφικμένης καὶ τοῦ Περικλέους νόμον τινὰ προβαλλομένου κωλύοντα καθελεῖν τὸ πινάκιον, ἐν ᾧ τὸ κατὰ τῶν Μεγαρέων ψήφισμα γεγραμμένον ἐτύγγανε, εἰπεῖν Πολυάρχῃ τῶν πρέσβων τινὰ «Σὺ δὲ μὴ καθέλῃς, ἀλλὰ στρέψον εἰς τὸ πινάκιον· οὐ γὰρ ἐστὶ νόμος ὁ τοῦτο κωλύων» (*Πλουτ. Περικλ.* XXX).

36. Ἀκμάζων ὁ Περικλῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ πρὸ πάντων πολλῶν χρόνων καὶ παιδείας ἔχων, ὥσπερ εἴρηται, γνησίους νόμον ἔγραψε μόνους Ἀθηναίους εἶναι τοὺς ἐκ δυοῖν Ἀθηναίων γεγονότας (*Πλουτ. Περικλ.* XXXVII). — Ἀλλ' ἐπέπρωτο, νὰ στερηθῇ οὗτος τῶν υἱῶν του, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι, δόξαντες αὐτὸν νεμέσῃ τὰ παθεῖν ἀνθρωπίνως τε δεῖσθαι συνεχώρησαν ἀπογράφασθαι τὸν νόμον (υἱὸν του) εἰς τοὺς φράτορας ὄνομα θέμενον τὸ αὐτοῦ (*Πλουτ. Περικλ. αὐτόθι*).

37. Τοὺς γονέας ποιεῖ κυρίους οὐ μόνον θέσθαι τοῦνομα ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐξαλεῖψαι βούλωνται ἀποκηρύξει (*Δημοσθ. Πρὸς Βοιωτ. περὶ τοῦ ὀνόματος* 39). — Τὸ ὄνομα ἐδίδετο δέκα ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετὸν (*Ἰσαίου - Μενεκλ.* 36).

38. Ἀπολλόδωρος εἰσήγαγεν εἰς τοὺς φράτορας θετὸν υἱὸν ἐκυτῷ Θράσυλλον τοῦτον, υἱὸν ὄντα τῆς τε ὁμομητρίας αὐτοῦ ἀδελφῆς καὶ Ἀρχεδάμου. Τοῦ δὲ Θρασύλλου ἤδη μὲν εἰς τοὺς γεννήτας καὶ φράτορας ἐγγεγραμμένον, οὕτω δ' εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον, ἐτελεύτησεν Ἀπολλόδωρος. Καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν ἐγγέγραπται μὲν ὁ Θράσυλλος εἰς τὸ ληξιαρχικὸν γραμματεῖον, ἡ δὲ θυγάτηρ, τοῦ θεοῦ Ἀπολλοδώρου (ἐξ ἀδελφοῦ) ἀμφισβητεῖ ὡς πεπλησμένην εἶναι τὴν εἰς τοὺς φράτορας καὶ γεννήτας ποιήσιν (*Ἰσαίου - Περὶ Ἀπολλοδώρου κλήρου*, ἐπὶ 10). — Τοῦ νόμου δὴ οὕτως ἔχοντος καὶ τῶν φρατέρων τε καὶ γεννητῶν ἐκεῖνον οὐκ ἀπιστούντων ἐμὲ τε οὐκ ἀγνοούντων ὅτι ἦν ἐξ ἀδελφῆς αὐτῷ γεγονώς, ἐγγράφουσι με εἰς τὸ κοινὸν γραμματεῖον ψηφισάμενοι πάντες, ἐπιθέντος ἐκεῖνου τὴν πίστιν καθ' ἱερῶν (*Ἰσαίου - Ἀπολλοδ.* 17).

39. Κατεγράφοντο οἱ παῖδες κατὰ τὴν Κουρεώτιδα ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῶν Ἀπατουρίων, διαρκούσης ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, ὧν ἡ πρώτη Δορπία καλεῖται, ἡ δευτέρα Ἀνάρρυσσις, ἡ τρίτη Κουρεώτις καὶ ἡ τετάρτη Ἐπίβδα (*Ἡσίχιος*). — Εἰς τοὺς φράτορας τοὺς τε κόρους καὶ τὰς κόρας εἰσῆγον, καὶ εἰς ἡλικίαν προσελθόντων ἐν τῇ καλουμένῃ κουρεώτιδι ἡμέρᾳ ὑπὲρ μὲν τῶν ἀρρένων τὸ κούρειον ἔθουν, ὑπὲρ δὲ τῶν θηλειῶν τὴν γαμηλίαν (*Πολυδ. Η.* 107).

40. *Ἐνηλικιώσις*. Ἐγγράφεται δὲ εἰς τοὺς δημότας, ὁκτωκαίδεκα ἔτη γεγυώς, διαψηφιζόμενος ὑπὸ ὁμωμοκότων δημοτῶν, καὶ δοκιμαζόμενος.

41. *Ὁρκος ἐφήβων*. Οὐ καταισχυνῶ τὰ ἱερὰ ὄπλα, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην, ὅτῳ ἂν στοιχίσω. Ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὑπὲρ ὁσίων, καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν. Καὶ τὴν πατρίδα οὐκ ἐλάσσω παραδώσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω, ὅσης ἂν παραδέξωμαι. Καὶ εὐηκοήσω τῶν ἀεὶ κραινόντων, καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἰδρυμένοις πείσομαι, καὶ ὅσους ἂν ἄλλους τὸ πλῆθος ἰδρύσῃται ἐμφρόνως. Καὶ ἂν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμοὺς ἢ μὴ πείθῃται, οὐκ ἐπιτρέψω. Ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων. Καὶ ἱερὰ πάτρια τιμήσω. Ἱστορες θεοὶ Ἀγραυλος, Ἐνυάλιος, Ἀρης, Ζεὺς, Θαλλῶ, Αὐξώ, Ἡγεμόνη.

42. *Ἀπομάκρυνσις τῶν Ἀθηνῶν*. Ἐξεῖναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, λαβόντι τὰ αὐτοῦ, ἀπιέναι ὅπῃ ἂν βούληται (α). Τὸν ἀπὸ τοῦ ἄστεος ἐν Πειραιεὶ μείναντα, τοῦτον τεθνάναι (β).

43. *Γυναικες*. Τὴν γυναῖκα ἐξιέναι μὲν ἱματίων τριῶν, μὴ πλέον ἔχουσιν, μηδὲ βρωτῶν ἢ ποτῶν πλείονος ἢ ὀβολοῦ φερομένην, μηδὲ κἀνήτα πηχυαίου μείζονα. Μηδὲ νύκτωρ πορεύεσθαι πλὴν ἀμάξῃ κομιζομένην λύχνου προφαίνοντος.

40. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἐφήβους εἰσήεσαν ὁκτωκαίδεκα ἔτη γενόμενοι, δύο δὲ εἰς περιπόλους ἡριθμοῦντο· εἰκοστῷ δὲ ἐνεγράφεοντο τῷ ληξιαρχικῷ γραμματεῖ, καὶ ὤμνον ἐν Ἀγραύλῳ (Πολυδ. Η. 105).

41. Πολυδ. Η. 105. — *Λυκούργου κατὰ Λεωκράτους* 77.

42. "Ὅμως προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποικῆναι Ἀθηναίων βουλομένῳ, ἐπειδὴν δοκιμάσῃ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα, καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς νόμους, ὧς ἂν μὴ ἀρέσκειεν ἡμεῖς, ἐξεῖναι λαβόντα τὰ αὐτοῦ, ἀπιέναι ὅπῃ ἂν βούληται, καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδῶν ἐστίν, οὐδ' ἀπαγορεύει, ἐάν τε τις βούληται ἡμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι, εἰ μὴ ἀρέσκειεν ἡμεῖς καὶ ἡ πόλις, ἐάν τε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποί ἐλθῶν, ἰέναι ἐκεῖσε ὅπῃ ἂν βούληται ἔχον τὰ αὐτοῦ (Πλάτωνος *Νόμοι*) (α). — Ὁ νόμος αὐτὸς ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Σόλωνα, διότι οἱ Πειραιεῖς ἦσαν στασιαστικώτεροι τῶν Ἀθηναίων, ἐφοβεῖτο δὲ μήπως οἱ Ἀθηναῖοι, κατερχόμενοι εἰς Πειραιᾶ, δημιουργοῦν ἐπαναστάσεις. (Ἴδε καὶ *Λυσίου* Ἀπολογία περὶ καταλύσεως τοῦ δήμου, 33, καὶ ἀπολογ. περὶ ἱεροσυνάλης Καλλίου) (β).

43. Πλουτ. Σόλ. XXI. 30. — Ὁ Σόλων κατέστησε εἰδικούς ἄρχοντας, *γυναικονόμους* ἢ *γυναικονόμους* καλούμενους, εἰς οὓς ἀνέθεσε τὴν ἐπιβλέψιν τῶν γυναικῶν. — Γυναικονόμοι δὲ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ κόσμου τῶν γυναικῶν. τὰς δὲ ἀκοσμοῦσας ἐξημίουν, καὶ τὰς ζημίας αὐτῶν γράφοντες ἐξετίθεσαν ἐπὶ τῆς πλατάνου τῆς ἐν Κεραμεικῷ (Πολυδ. Η. 112). — Εἶχον οὗτοι τὸ δικαίωμα νὰ καταμηνύωσιν εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἀνιδῶς ἢ ἀμελῶς ἐνδεδυσμένας. "Ὅτι χιλίας ἐξημιούντο αἱ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἀκοσμοῦσαι γυναῖκες, Ὑπερείδης ἐν τῷ κατ' Ἀρισταγόρῃ β' εἴρηκεν. Κρῶβυλος δὲ ὁ κωμικὸς φησὶ τοῦ Φιλίππιδου τὸν νόμον εἶναι, τὸν περὶ τούτων κείμενον (Ὑπερείδου ἀπόσπασμα κατ' Ἀρισταγ. ἀπροστασίον, V, 14). — Οἱ γυναικονόμοι ἐν ἀρχῇ ἦσαν

44. Τὴν γυναῖκα μὴ συναλλάσσειν, πλὴν ἄχρι μεδίμνου κριθῶν.
 45. Ἐπὶ ζεύγους μὴ ἀπεινῶναι γυναῖκα Ἐλευσίναδε, εἰ δέ τις φωραθῇ, ἀποτίνειν δραχμὰς ἐξακισχίλιαις.
 46. Χιλίας ζημιοῦσθαι τὰς κατὰ τὰς ὁδοὺς ἀκοσμούσας γυναῖκας.
 47. Τὰς ἐταίρας ἀνθινὰ φορεῖν.
 48. Ὁ Σόλων πρῶτος κατέστησε χαμαιτυπεῖα καὶ ἐταίρας δημοσίας, ἵνα οἱ νέοι ἀρκοῦμενοι τῇ Ἀφροδίτῃ ταύτῃ, ἀφίστανται τῶν αἰσχυντηλῶν μεριμνῶν.
 49. Ξένοι. Τοὺς ἐξ ἄλλοδαπῆς Ἀθήνησι κατοικεῖν ἐθέλοντας, εἰς πολίτας ἐνταῦθα χρόνον ὀλίγον διατρίψαντας ἐγγράφεσθαι.

ἄρχοντες ἐπιφορτισμένοι τὴν ἐπίβλεψιν τῶν γυναικῶν, βραδύτερον ὅμως, φαίνεται, ὅτι, ἐγένοντο ὑπάλληλοι τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ ὅτι παρεσχέθησαν αὐτοῖς εὐρύτατα ἀστυνομικὰ καθήκοντα. Οὕτω παρηκολούθουν αὐτάς, μεταβαίνουσας εἰς ἐορτὰς καὶ συμπόσια, καὶ ἐδικαίουτο νὰ ζητῶσι παρὰ τῶν μαγείρων τῶν ἐν διαφόροις ἐορταῖς ὑπηρετούντων, τὰ ὀνόματα τῶν κεκλημένων, ὧν ὁ ἀριθμὸς (ἴδε κατωτέρω θέματα 543 καὶ 544) δὲν ἤδυνάτο νὰ ὑπερβαίῃ τοὺς τριάκοντα.

*Παρά τοῖς Γεναικόμοις δὲ τοὺς ἐν τοῖς γάμοις
 διακονοῦντας ἀπογεγράφθαι πυθόμενος
 πάντας μαγείρους κατὰ νόμον καιρὸν τινα,
 ἵνα πυθάνωνται τοὺς κεκλημένους ἐὰν
 πλείους τις ὢν ἔξεστι ἐστιῶν τύχη,
 ἐλθῶν.*

(Μένανδρος).

44. Ὁ περιορισμὸς οὗτος δὲν ἐτηρήθη, διότι αἱ γυναῖκες βραδύτερον, οὐ μόνον ἠδύναντο νὰ συναλλαγῶσι διὰ μείζονα ποσά, ἀλλὰ καὶ διαχειρίσιν εἶχον ἰδίαν, καὶ δάνεια συνωμολόγουν.
 45. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἀπηγορεύθη εἰς τὰς γυναῖκας νὰ μεταβαίνουν εἰς τὰ Ἐλευσίνα μυστήρια ἐφ' ἀμάξης. — Τοῦτο δέ, ὅπως μὴ ἐλαττώνεται ὑπὸ τῶν πλουσίων, εἰ δέ τις φωραθῇ, ἀποτίνειν δραχμὰς ἐξακισχίλιαις· τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ μὴ πεισθείσης, τῶν συκοφαντῶν φωρακάντων, τάλαντον αὐτοῖς ἔδωκε.
 46. Ἴδε ἀνωτέρω σημείωσιν 43.
 47. Ὡς τὸν δραπέτην τὰ στίγματα, οὕτως τὴν μοιχαλίδαν δείκνυσιν τὰ ἀντίσματα (Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς).

48. *Thesaurus Ottonis, Τόμ. IV. σελ. 438.* — Νίκανδρος ἐν στ' Κολοφορειακῶν Σόλωνά φησι σώματα ἀγοράσαντα εὐπρεπῇ ἐπὶ στέγῃς στήσαι διὰ τοὺς νέους, καὶ ἐκ τῶν περιγενομένων χρημάτων ἰδρύσασθαι Ἀφροδίτης πανδημίου ἱερὸν. (Ἀρποκρ. λ. Πάνδημος).

49. Ἐν ἀρχῇ, ὁ Θησεύς, ἔτι δὲ μᾶλλον αὐξήσας τὴν πόλιν βουλόμενος ἐκάλει πάντας ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ τὸ Λεῖρ ἵτε πάντες Λεῖρ, κήρυγμα Θησεῶς γενέσθαι φασὶ πανδημίαν τινὰ καθιστάντος (Πλουτ. Θησεὺς XXV). — Οἱ Ἀθηναῖοι τὸ παλαιὸν εὐθὺς μετεδίδουσιν πολιτείας· ὕστερον δὲ οὐκέτι (Θουκυδ. I). — Ἄλλ' ἵνα ὁ ἐν Ἀθήναις διατρίψας ξένος γίνῃ πολίτης, ἔδει νὰ πολιτογραφηθῇ. Οὕτω, κωμωδεῖται ὁ Ἀρχέδημος, ὅς καίτοι χρόνισας ἐν Ἀθήναις, οὐκ ἠδυνήθη ἀναγραφῆναι εἰς τοὺς πολίτας (Σχολ. Ἀριστοφ.).

50. Τοὺς ξένους ἐν τῇ ἀγορᾷ μὴ ἐργάζεσθαι.

51. Τοὺς ξένους μὴ ἀδικεῖσθαι.

50. Οὐκ ἔξεστι ξένῳ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐργάζεσθαι (Δημοσθ. Εὐβουλίδ. 31, σελ. 1308).

51. Τοὺς γὰρ ξένους, ἐξ οὗ ὁ τε Σίνης καὶ Σκείρων, καὶ ὁ Προκρούστης ἀπέθικον, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ· ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν πολιτευόμενοι ἐν ταῖς πατρίσι καὶ νόμους τίθενται ἵνα μὴ ἀδικῶνται, καὶ φίλους πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις καλούμενοις ἄλλους κτῶνται βοηθούς. καὶ ταῖς πόλεσιν ἐρύματα περιβάλλονται, καὶ ὅπλα κτῶνται οἷς ἀμύνονται τοὺς ἀδικούντας (Ξενοφ. Ἀπομνημ. I. 14). — Ξενία. Ἰδιόζουσα εἰς τοὺς Ἑλληνας ἀρετὴ ἐθεωρεῖτο ἢ φιλοξενία. Οἱ ξένοι ἐθεωροῦντο ὡς προστατευόμενοι ὑπὸ τοῦ Διὸς, ὅστις καὶ ξένιος καὶ ἱκετήσιος ἐκαλεῖτο (Ὀμήρου Ὀδ. Ξ. 57, 283, κλπ.). — Ἐὰν δὲ ξένος ἐπιδημήσας ὁπώρας ἐπιθυμῇ φαγεῖν διαπορευόμενος τὰς ὁδοὺς, τῆς μὲν γενναίας ἀπέσθω, ἐὰν βούληται, μεθ' ἑνὸς ἀκολούθου χωρὶς τιμῆς, ξένια δεχόμενος, τῆς δὲ ἀγροίκου λεγομένης καὶ τῶν τοιούτων, ὁ νόμος εἰργέτω μὴ κοινωεῖν ἡμῖν τοὺς ξένους. (Πλάτων. Νομ. X. σελ. 845). — Λέγει τις νόμος Λευκανῶν, ἐὰν ἡλίον δύντος ἀφίκηται ξένος καὶ παρελθεῖν ἐθελήσῃ ἐς στέγην τινός, ὁ δὲ μὴ δέξεται τὸν ἄνδρα, ζημιουῖσθαι αὐτὸν καὶ ὑπέχειν δίκας τῆς κακοξενίας, ἔμοι δοκεῖν καὶ τῷ ἀφικόμενῳ καὶ τῷ ξενίῳ Δίι. (Αἴλιαν. Ποικ. Ἰστ. Δ' 1). — Εἰς τὰς οἰκίας τῶν εὐπόρων Ἀθηναίων περιελαμβάνετο ἴδιον δικαίωμα, προσωρισμένον διὰ τοὺς ξένους, ὑπὸ τῷ ὀνόματι ξενῶν, ὅταν δὲ ἤρχισε μεγάλη συρροὴ εἰς τὰς Ἀθήνας ξένων καὶ συμμάχων, καὶ δὴ καὶ τὰς ἐορτὰς καὶ πανηγύρεις, ἰδρύθησαν διάφορα καταλύματα δι' αὐτούς, πανδοχεῖα, ἢ καταγώγια, ἢ καταλύσεις ἢ σκηνώματα ἀποκληθέντα (Αἴλιαν. Ποικ. Ἰστ. Δ. 9), ἐν οἷς κατέλυνον, καθάπερ οἱ τῶν ὀρνίθων διαπορευόμενοι (Πλάτων. Νόμοι IB. VI, σελ. 952) ἀπολαύοντες περιποιήσεων κατὰ λόγον τοῦ σκοποῦ δι' ὃν ἦλθον καὶ τῆς τάξεως, εἰς τὴν ἀνῆκον (Πλάτων. Νόμοι, αὐτόθι). — Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ ἄλλας ἐλληνικὰς χώρας, οἱ Σπαρτιάται ἦσαν ξένοισιν ἀπρόσμικτοι (Ἡρόδ. Α' 65), ἀπηγορεύθη δὲ ἡ ἐν τῇ Σπάρτῃ ἡ διαμονὴ ξένων, ὅπως μὴ ραδιουργίας οἱ πολῖται ἀπὸ τῶν ξένων ἐμπέμπανται (Ξενοφ. Λακεδ. Πολιτ. ΙΑ'. 4. Πλουτ. Λυκούργ. XXVII. Θουκυδ. Β'. 39). — Ἀπότοκος τῆς πρὸς τοὺς ξένους ἀγάπης καὶ βοηθείας ὑπῆρξεν ἡ δημιουργία τῆς Προξενίας, ἥτοι τῆς δημιουργηθείσης σχέσεως μεταξὺ δύο πολιτειῶν. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν ἡ προξενία ἦτο ἰδιωτικὴ, ἥτοι πᾶς κάτοικος συνδεόμενος μετὰ τινος χώρας εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ φιλοξενήσῃ τοὺς ἐξ αὐτῆς προερχομένους, ἐκαλεῖτο δὲ οὗτος ἐθελόξενος (Πολυδ. Γ. 59, κλπ.), βραδύτερον ὅμως κατέστη δημοσία, ὅταν πόλεως δημοσίᾳ προξενῇ τις ἐν ἄλλῃ πόλει, ὡς ὑποδοχῆς τε τῶν ἐκεῖθεν φροντίζειν, καὶ προσόδου τῆς πρὸς τὸν δῆμον καὶ ἔδρας ἐν τῷ θεάτρῳ (Πολυδ. Γ. 59). — Οἱ πρόξενοι οὗτοι, ἦσαν πολῖται εἴτε τῆς ἐκπροσωπούσης χώρας, ὅπερ συνηθέστερον (Αἰσχίν. Κτησιφ. σελ. 647, κλπ.), εἴτε τῆς ἐκπροσωπούμενης (Ξενοφ. Ἑλλήν. Ε. 4. 22. Πανσαν. III. 8.3, κλπ.). — Μεταξὺ τῶν καθηκόντων τούτων, ἦτο ἡ προστασία τῶν συμφερόντων τῆς ἐκπροσωπούμενης χώρας (Ξενοφ. Ἑλλήν. ΣΤ. 3, 4), καὶ ἡ ἀνάμειξις τοῦ Προξένου εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τοῦ ἀποβιουῦντος ξένου. Ἐγὼ δὲ προξενῶν τυγχάνω τῶν Ἑρακλειωτῶν, ἀξίῳ δὲ σε δεῖξαι μοι τὰ γράμματα, ἵν' εἰδῶ, εἴ τι κατὰλείπευ ἀργύριον· ἐξ ἀνάγκης γὰρ μοί ἐστιν ἀπάντων Ἑρακλειωτῶν ἐπιμελεῖσθαι (Δημοσθ. Καλλίππου, 5 σελ. 1237). Οἱ πρόξενοι οὗτοι ἀπήλαυνον ἰδιαιτέρων προνομίων, ἥτοι, ἀνεγνωρίζετο αὐτοῖς ἰσοπολιτεία, δικαίωμα ἐγκτήσεως, ἐπιγαμίας, ἀτέλεια καὶ ἀσυλία, δικαίωμα ἀτινα συνθήκας διὰ συνθήκης ἀνεγνωρίζοντο εἰς τοὺς κατοίκους ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν, τῆς τε ἐκπροσωπούμενης καὶ τῆς ἐκπροσωπούσης (Δημοσθ. Στεφ. 256. Δημοσθ. Λεπτίν. 475. Ξενοφ. Ἑλλήν. Α. I. 20, Ε. 2. 19, κλπ.).

52. Ὑποφαίνειν ὁδὸν πλανωμένοις καὶ κοινωνεῖν κατὰ τὸν βίον ὕδατος καὶ πυρός.

53. Τοὺς τῆς ξενίας γραφθέντας, ἐν τῷ οἰκήματι πρὸ τῆς κρίσεως μένειν, καὶ μὴ ἐξεῖναι ἐγγυητὰς καταστήσῃ. Κἂν μὲν ἀλῶσι καὶ παρὰ τῷ δικαστηρίῳ, πεπράσθαι.

54. Τοὺς ἀποφυγόντας ξενίας, ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ πάλιν γράψασθαι δωρο-ξενίας.

55. Μὴ ἐξεῖναι διαμαρτυρεῖν τοῖς ξένοις ἐπὶ ταῖς γραφαῖς ἀπροστασίῳ.

56. Ἐὰν δὲ ξένος ἀστῇ συνοικῇ τέχνῃ ἢ μηχανῇ ἡτινιοῦν, γραφέσθω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας Ἀθηναίων ὁ βουλούμενος, οἷς ἔξεστιν. ἔαν δὲ ἄλῳ, πεπράσθω καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ, καὶ τὸ τρίτον μέρος ἔστω τοῦ ἐλόντος.

57. Ὡσαύτως, καὶ ἔαν ξένη ἀστῶ συνοικῇ κατὰ ταῦτά. Καὶ ὁ συνοικῶν τῇ ξένῃ τῇ ἀλούσῃ, ὑφειλέτω χιλίας δραχμᾶς.

58. Μηδὲνα ξένον μυεῖν.

52. Ὁ γὰρ Βουζύγης Ἀθήνησιν ἀρᾶται καὶ τοῖς μὴ κοινωνοῦσι κατὰ τὸν βίον ὕδατος ἢ πυρός, ἢ μὴ ὑποφαίνουσιν ὁδὸν πλανωμένοις.

53. Οἱ ἰδιοποιούμενοι παρὰ τὸν νόμον τὴν ιδιότητα τοῦ πολίτου, ἡδύναντο παρὰ παντὸς πολίτου νὰ καταμνησθῶσι διὰ τῆς γραφῆς ξενίας ἢ διὰ τῆς Εἰσαγγελίας, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ ἔαν οἱ μνησόμενοι ἡμφισβήτουν τὴν γραφὴν, ὡς βασιζομένην ἐπὶ ψευδῶν μαρτυριῶν, ἐπεφυλακίζοντο, μέχρι τῆς ἐκβάσεως τῆς περὶ ψευδομαρτυριῶν δίκης, μὴ δυνάμενοι ν' ἀπαλλαγῶσι τῆς προφυλακίσεως καὶ ἔαν παρεῖχον ἐγγυητὰς. — Οὐδὲ γὰρ οἱ τῆς ξενίας ἀλισκόμενοι ἀγανακτοῦσιν ἐν τῷ οἰκήματι τούτῳ ὄντες, ἕως ἂν τῶν ψευδομαρτυριῶν ἀγωνίσωνται, ἀλλὰ μένουσι καὶ οὐκ οἶονται δεῖν ἐγγυητὰς καταστήσαντες περιμένειν. Ἐδοξε γὰρ τῇ πόλει ἀπιστεῖν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ὦστο δεῖν διακρουσθῆναι τῆς τιμωρίας δι' ἐγγυητῶν καταστάσεως (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 131* σελ. 741).

54. Ἐὰν ὁ μνησθεὶς διὰ τῆς γραφῆς ξενίας ἀθωωθῇ, διότι τυχὸν ἐδωροδόκησε τὸν μνηστῆν ἢ τοὺς μάρτυρας, ὑπεβάλετο κατ' αὐτοῦ ἡ γραφὴ δωροξενίας. Εἰσὶ δὲ καὶ γραφαὶ πρὸς αὐτοὺς (τοὺς θεσμοθέτας) ὧν παράστασις τίθεται, ξενίας καὶ δωροξενίας, ἂν τις δῶρα δοῦς ἀποφύγῃ τὴν ξενίαν (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. LIX*). Ἴδε Ἀρποκρ. λ. *δωροξενία*, καὶ Ὑπερείδ. Ἀναξαγόρα, ἀπόσπ. 20.

55. Οἱ ξένοι δὲν ἡδύναντο νὰ χρησιμεύσουν ὡς μάρτυρες εἰς γραφὴν ἀπροστασίῳ κατὰ μετοίκου.

56. *Δημοσθ. Νεαίρας, 16* σελ. 1350. — Ἴδε ἐπομένην σημειώσιν.

57. Ὁ νόμος οὐκ ἔῃ τὴν ξένην τῷ ἀστῶ συνοικεῖν οὐδὲ τὴν ἀστὴν τῷ ξένῳ, οὐδὲ παιδοποιεῖσθαι, τέχνῃ οὐδὲ μηχανῇ οὐδεμιᾷ· ἔαν δὲ τις παρὰ ταῦτα ποιῇ, γραφὴν πεποίηκε κατ' αὐτὸν εἶναι πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, κατὰ τε τοῦ ξένου καὶ τῆς ξένης, κἂν ἄλῳ, πεπράσθαι κελεύει (*Δημοσθ. Νεαίρας 17*, σελ. 1350).

58. Μέλλων οὖν ἐπὶ ταύτῃ ἀπιέναι, ἦλθε πρὸς Εὐμόλπον, εἰς Ἐλευσίνα, βουλούμενος μυη-

59. Τοῖς ξένοις καὶ τοῖς δούλοις ἐλθεῖν ἐξεῖναι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελῆ, καὶ θεσπαμένους καὶ ἱκετεύσαντας εἰσιέναι.

60. *Μέτοικοι.* Μὴ γενέσθαι πολίτας, πλὴν τοὺς φεύγοντας ἀειφυγίᾳ τὴν ἑαυτῶν, ἣ πανεστίους Ἀθήναζε μετοικιζομένοις ἐπὶ τέχνῃ.

61. Τῶν μετοίκων ἕκαστον ἓνα τῶν ἀστῶν νέμειν προστάτην, καὶ δι' αὐτοῦ τὸ μετοίκιον τίθεσθαι κατ' ἔτος, καὶ τὰ ἄλλα διοικεῖσθαι.

62. Ἀπροστασίου δίκη.

θῆναι· ἦν δὲ οὐκ ἐξόν ξένοις τότε μυεῖσθαι· ἐπεὶ δὴ περ Θέσπιος Πυλίου γενόμενος παῖς, ἐμυεῖτο. (*Ἀπολλοδ.* 11. 5, 12).

59. Τῇ μοιχαλίδι οὐκ ἐξεστὶν ἐλθεῖν εἰς οὐδὲν τῶν ἱερῶν τῶν δημοτελῶν, εἰς ὃ καὶ τὴν ξένην καὶ τὴν δούλην ἐλθεῖν ἐξουσίαν ἔδωσαν οἱ νόμοι καὶ θεασαμένην καὶ ἱκετεύσουσαν εἰσιέναι (*Δημοσθ. Νεαίρας* 85, σελ. 1374). — Οἱ δούλοι μάλιστα καταφεύγοντες εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Σεμνῶν Θεῶν (καὶ δὴ εἰς τὸ Θησεῖον) εἶχον ἀσυλίαν.

60. *Μέτοικοι.* Τοῦτο δὲ ποιῆσαι τὸν Σόλωνα, οὐχ οὕτως ἀπελύνοντα τοὺς ἄλλους, ὡς κατακαλούμενον Ἀθήναζε τούτους ἐπὶ βεβαίῳ τῷ μεθέξειν τῆς πολιτείας· καὶ ἅμα πιστοὺς νομίζοντα, τοὺς μὲν ἀποβεβληκότας τὴν ἑαυτῶν διὰ τὴν ἀνάγκην, τοὺς δὲ ἀπολελοιπότας διὰ τὴν γνώμην (*Πλουτ. Σόλ.* XXIV). — Μέτοικος, ὁ μετοικήσας εἰς ἑτέραν πόλιν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ, καὶ τοῦ μὲν ξένου πλέον τι ἔχων, τοῦ δὲ πολίτου ἔλαττον (*Πλουτ. αὐτόθι*). — Ὁ τῶν μετοίκων ἀνὴρ δώδεκα δραχμὰς ἐτέλει μετοίκιον, ἡ δὲ γυνὴ ἕξ, καὶ ὅτι τοῦ υἱοῦ τελοῦντος, ἡ μήτηρ οὐκ ἐτέλει· μὴ τελοῦντος δ' ἐκείνου, αὐτῇ τελεῖ (*Ἰσαίου - Ἐλπαγόρου καὶ Δημοφάνους, Ἀρποκρ. λέξ. μετοίκιον*). — Οἱ μέτοικοι ὑπερθεοῦντο νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὰς ἐκτάκτους συνεισφορὰς τοῦ δήμου (*Δημοσθ. Ἀνδροτ.* 54, 61, σελ. 609, 612), δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἰδίαν κτῆσιν, διὰ τοῦτο, οὐχ οἷός τε ἔσταιτο εἰσπράττειν ὅσα Πασιῶν ἐπὶ γῇ καὶ συνοικίαις δεδανεικῶς ἦν (*Δημοσθ. Φορμίων.* σελ. 946, *Ξενοφ. Περὶ προσόδ.* 11. 6, κ.λπ.), ἐκτὸς ἐὰν ἐτύγχανον τοῦ δικαίου ἰσοπολιτείας. — Ἡ ἐπιμέλεια τῶν μετοίκων καὶ ἡ προστασία αὐτῶν ἦτο ἀνταθειμένη εἰς τὸν ἄρχοντα Πολέμαρχον, ὅστις ἐπίσης ἦτο ἀρμόδιος νὰ ἐκδικάζῃ τὰς διαφορὰς τῶν κληρονόμων τῶν μετοίκων κατὰ τὸν νόμον, ὃς κελεύει ἐπιδικασίαν εἶναι τῶν ἐπικλήρων... περὶ δὲ τῶν μετοίκων τὸν πολέμαρχον, καὶ ἀνεπίδικον μὴ ἐξεῖναι ἔχειν μῆτε κλῆρον μῆτε ἐπικλήρον (*Δημοσθ. Στεφάνου Β'* 22 σελ. 1135). Εἰς τούτους κυρίως ἦτο ἀνταθειμένη ἡ ἐμπορία καὶ ἡ βιομηχανία, διὰ τοῦτο δὲ ἰσηγορίαν ἐποιήσαμεν καὶ τοῖς μετοίκις πρὸς τοὺς ἀστούς, διότι δεῖται ἡ πόλις μετοίκων διὰ τε τὸ πλῆθος τῶν τεχνῶν καὶ διὰ τὸ ναυτικόν (*Ξενοφ. Ἀθην. Πολ.* 12, κ.λπ.). Κατ' ἐξάίρεσιν ὅμως ἐὰν μέτοικόν τις ἀποκτείνῃ φυγῆς μόνον καταδικάζεται, ἐὰν δὲ μέτοικος ἀστόν, θάνατος ἡ ζημία (*Ξενοφ. Ἀθην. Πολ.* 10). — Ὅδε *Πλάτων. Πολιτεία Β'* καὶ *ν. 2 Π.* 50. 11).

61. Ἡρεῖτο γὰρ ἕκαστος τῶν μετοίκων ὃν ᾔθελε τῶν πολιτῶν τινα προστάτην, τὸν ἐπιμελησόμενον καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων ὑπὲρ αὐτοῦ, ὥσπερ ἐγγυητὴν ὄντα (*Ἑτυμολογικόν, λέξ. ἀπροστάσιον*).

62. Διὰ τῆς περὶ ἀπροστασίου γραφῆς κατεδιώκοντο οἱ μὴ ἔχοντες προστάτην μέτοικοι, οἱ ἰδιοποιοῦμενοι δικαίωματα πολίτου, καὶ οἱ μὴ καταβάλλοντες τὸ μετοίκιον (*Ἑτυμολογικόν, λέξ. ἀπροστάσιον*).

63. Ὁ νόμος οὐκ ἔῃ τοὺς μετοίκους ἐξοικεῖν ἐν τῷ πολέμῳ.

64. Δοῦλοι. Ἀνικανότῃτες αὐτῶν. Οὐ πολίτης (α), οὐ μετέχει ἱερῶν (β), οὐδὲ παλαίστρα (γ), οὐ δύναται ἐρᾶν ἐλευθέραν (δ), ὁ ἀργὸς οὐ τρέφεται (ε).

65. Προστασία. Οὐ τύπτεται (α), προστατεύεται ὑβριζόμενος, δύναται μεταβαλεῖν σκληρὸν κύριον (β).

66. Τελεῖ ὑπὸ κύριον. Τοῦ λυσαμένου ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι τὸν λυθέντα, ἐὰν μὴ ἀποδῷ λύτρα.

67. Ἐάν τις μὴ δόξῃ δικαίως εἰς ἐλευθερίαν ἀφελέσθαι τινά, τὸ ἥμισυ τοῦ τιμήματος ὀφείλειν τῷ δημοσίῳ.

68. Ἀπελευθέρωσις. Ὑπὸ τοῦ κυρίου ἢ ὑπὸ ξένου. Ἐξεῖναι τοῖς δούλοις

63. Οὐκ ἔῃ τοὺς μετοίκους ἐξοικεῖν ἐν τῷ πολέμῳ (Υπερείδ. Ἀθηνογ. XVI, 33). — Βραδύτερον ὁμοῦς ἐπετράπη. Οὕτω, ἐκ τῶν 25.000 μετοίκων τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, μέτοικοι ξυνεσέβηλον οὐκ ἐλάσσονες τρισχιλίων ὀπλιτῶν (Θουκυδ. II, 31) καὶ εἰς τὸ ναυτικὸν ἐπλήρωσαν ναῦν ἑκατὸν ἐσβάντες αὐτοὶ καὶ οἱ μέτοικοι (Θουκυδ. III, 16), καὶ εἰς τὸ ἱππικὸν, καὶ τοῦ ἱππικοῦ εὐνουστέρους ἂν ποιεῖσθαι (Ξενοφ. Περὶ πόρων, II, 5).

64. Τὸν φύσει δούλον γενόμενον μὴ μετέχειν τῆς πολιτείας (α). — Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 59 (β). — Δοῦλον μὴ γυμνάζεσθαι, μηδὲ ζηροχλοφεῖν ἐν ταῖς παλαίστραις. Ὅποτε γὰρ οἱ νομοθετεῖται τὸ καλὸν τὸ ἐκ τῶν γυμνασίων κατιδόντες, ἀπεῖπον τοῖς δούλοις μὴ μετέχειν ἐν ταῖς παλαίστραις (Αἰσχίν. Τιμοκρ. 138) (γ). — Δοῦλον ἐλευθέρου παιδὸς μὴ ἐρᾶν, μητ' ἐπακολουθεῖν, ἢ τύπτεσθαι τῇ δημοσίᾳ μάστιγι πεντήκοντα πληγὰς (Ἐλευθέρου παιδός, ἥτοι θυγατέρα ἐλευθέρου ἀνδρός). Οἱ νόμοι, ἃ τοῖς ἐλευθέροις ἡγούντο εἶναι πρακτέα, ταῦτα τοῖς δούλοις ἀπεῖπον μὴ ποιεῖν (Αἰσχίν. Τιμοκρ. 138) (δ). — Μὴ ἐξεῖναι ἀργὸν τρέφειν οἰκέτην (Δημοσθ. Μειδίον) (ε).

65. Ἄν τις τύπτῃ τὸν ἀλλότριον δούλον, γραφὰς εἶναι αἰκίας κατὰ τοῦ τύπτοντος. Οὐ γὰρ ὅστις ὁ πάσχων ὤφειτο δεῖν σκοπεῖν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ὁποιόν τι τὸ γινόμενον ἐπειδὴ δ' εὗρεν οὐκ ἐπιτρέπει, μήτε πρὸς δούλον μὴθ' ὅλως ἐξεῖναι πράττειν ἐπέτρεψεν (Δημοσθ. Μειδίον σελ. 529 ἐπ.). — Τῶν δούλων δ' αὖ καὶ τῶν μετοίκων πλείστη ἐστὶν Ἀθήνησιν ἀκολασία, καὶ οὕτε πατάξῃ ἔξεστιν αὐτόθι οὕτε ὑπεκστήσεται σοὶ ὁ δούλος (Ξενοφ. Ἀθην. Πολ. 10, Υπερείδ. Κατὰ Μαντιθέου αἰκίας, ἀπόσπ. 120) (α). — Τοῖς δούλοις ἐξεῖναι πρᾶσιν αἰτεῖσθαι καὶ δεσπότην μεταβάλλειν ἐπιεικέστερον (Νόμος τοῦ Σόλωνος). — Οἱ δούλοι τυραννόμενοι ὑπὸ τοῦ κυρίου τῶν κατέφευγον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θησέως, ὡς εἰς ἄσυλον, καὶ ἐκεῖ ἐδικάζοντο μετὰ τοῦ κυρίου τῶν, ὅστις ἐὰν ἀπεδεικνύετο ὅτι ἦτο σκληρὸς ὑπεχρεοῦτο νᾶ τὸν πωλήσῃ εἰς ἄλλον (β).

66. Ἀπελθὼν γὰρ εἰς τὴν πρώτην πρεσβεῖαν εὗρεν ἐν Μακεδονίᾳ τινὰς τῶν Ἀθηναίων αἰχμαλώτους, καὶ ὑπέσχετο φέρειν ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων καὶ ρύσασθαι αὐτούς, οὐκ ἡδύναντο δὲ τοῦτο ποιῆσαι, εἰ μὴ ἐν προσχήματι πρεσβευτοῦ (Δημοσθ. Περὶ παραπρεσβείας 413).

67. Καὶ μοι λέγε τὸν τε νόμον, ὅς κελεύει τὸ ἥμισυ τοῦ τιμήματος ὀφείλειν τῷ δημοσίῳ ὅς ἂν δόξῃ μὴ δικαίως εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἀφελέσθαι (Δημοσθ. Θεοκρίνον 21 σελ. 1328). — Ἴδε ν. 24, 26 Π. 40. 12 καὶ ν. 14 Κ. 7. 16.

68. Ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ ἀφαιρεῖσθαι εἰς ἐλευθερίαν, καὶ κατεγγυῆσαι τὸν ἀγόμενον εἰς

ἐαυτοὺς ἐλευθερῶσαι, ἀργύριον καταβάλλοντας τῷ δεσπότῃ (α). Μὴ οἰκέτην ἀπελευθεροῦν ἐν τῷ Θεάτρῳ (β).

69. Τοὺς ἀπελευθερούς μὴ ἀφίστασθαί τι ἀπὸ τῶν ἀπελευθερωσάντων, μήτε ἕτερον ἐπιγράφεσθαι προστάτην, καὶ ἃ κελεύουσιν οἱ νόμοι ποιεῖν (α). Μηδενὶ ἐξεῖναι Ἀθηναίων, μηδὲ τῶν οἰκούντων Ἀθήνησιν, ἐλεύθερον σῶμα πρίασθαι ἐπὶ δουλείᾳ ἐκ τῶν ἀλίσκομένων, ἄνευ τῆς τοῦ προτέρου δεσπότητος γνώμης (β).

70. Ἀποστασίῳ γραφὰς εἶναι κατὰ τῶν ἀπελευθερωθέντων, ἐὰν ἀφιστῶνται τι ἀπ' αὐτῶν, ἢ ἕτερον ἐπιγράφονται προστάτην, καὶ ἃ κελεύουσιν οἱ νόμοι μὴ ποιῶσι. Καὶ τοὺς μὲν ἀλόντας δούλους εἶναι, τοὺς δὲ νικήσαντας τελείως ἤδη ἐλευθέρους.

71. Ἐξεῖναι ἐπὶ ταῖς γραφαῖς ταῖς τοῦ ἀποστασίου διαμαρτυρεῖν τῷ βουλομένῳ, ὁμοίως τῶν ξένων καὶ τῶν ἐπιχωρίων.

72. Πολιτογραφῆσις. Μὴ ἐξεῖναι ποιήσασθαι Ἀθηναῖον, ὃν ἂν μὴ δι' ἄνδρα-γαθίαν εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων ἄξιον ἢ γενέσθαι πολίτην. "Ἐπειτ' ἐπειδὴν πεισθῇ

δουλείαν πρὸς τῷ Πολεμάρχῳ (Δημοσθ. *Νεαῖρας* 40 σελ. 1358). — Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην πᾶς πολίτης ἠδύνατο νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν δικαζόμενον δούλον, παρέχων ἐγγύησιν εἰς τὸν Πολεμάρχον (α). — Μὴ οἰκέτην ἀπελευθεροῦν ἐν τῷ Θεάτρῳ, ἢ ἄτιμον εἶναι τὸν κήρυκα. — Ὁ νόμος οὗτος ἐτέθη, ἵνα μὴ μειῶται ἡ ἀξία τοῦ πολίτου, διὰ τῆς παρχωρήσεως πρὸς δούλους τῆς ιδιότητος τοῦ πολίτου (β).

69. Ὁ ἀπελευθερούμενος ὀφείλει νὰ παρέχῃ τὰς ὑπηρεσίας πρὸς τὸν ἀπελευθεροῦντα κύριον, δὲν δύναται δὲ νὰ προσλάβῃ ἄλλον ὡς προστάτην. "Ἄμα τῇ ἀπελευθερώσει των, περιήρχοντο εἰς τὴν τάξιν τῶν μετοίκων, ὑπεχρεοῦντο ἐπομένως νὰ καταβάλλουν εἰς τὸν τελώνην τὸ μετοίκιον, ἐκ δραχμῶν δώδεκα πρὸς δὲ καὶ τριῶν ὀβολῶν διὰ τὸν γραμματέα (*Ἀποκρ.*, *λέξ. μετοίκιον*) (α). — Δὲν πωλεῖται δι' οἰκονομίας αἰτίαν ὁ ἀπελευθερωθεὶς δούλος ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἀπελευθερώσαντος τοῦτον κυρίου του (β).

70. Ἀποστασίῳ, δίκη τις ἐστὶ κατὰ τῶν ἀπελευθερωθέντων, ἐὰν ἀφιστῶνται τι ἀπ' αὐτῶν, ἢ ἕτερον ἐπιγράφονται Προστάτην, καὶ ἃ κελεύουσιν οἱ νόμοι μὴ ποιῶσι, καὶ τοὺς μὲν ἀλόντας δεῖ δούλους εἶναι τοὺς δὲ νικήσαντας τελείως ἤδη ἐλευθέρους (Γραμματικοί).

71. Οἱ νόμοι κελεύουσι διαμαρτυρεῖν ἐν ταῖς γραφαῖς τοῦ ἀποστασίου τὸν βουλούμενον, ὁμοίως τῶν ξένων καὶ τῶν ἐπιχωρίων. Ἐν μὲν ταῖς τοῦ ἀποστασίου δίκαις οὐ κεκώλυνται διαμαρτυρεῖν οἱ ξένοι, ἐν δὲ ταῖς τοῦ Ἀποστασίου κεκώλυνται (*Υπερεῖδ.* *Ἀναξαγόρα ἀπόσπασμ.* 16).

72. Οἱ ὑπὲρ τῆς Πολιτείας τῶν Ἀθηναίων ἐνεργῶς ἐργασθέντες ἠδύνατο νὰ πολιτογραφηθῶσι, ἀποφάσει τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, ἀποφαινομένης δι' ἐξακισχιλίων ψήφων. Οἱ οὕτως πολιτογραφηθέντες δὲν δύναται νὰ γίνουν Ἀρχοντες ἢ νὰ καταλάβουν ἀξιώματα ἱερωσύνης. — Χαριδῆμον ἐποίησάμεθα πολίτην, καὶ διὰ τῆς δωρεῆς ταύτης μετεδώκαμεν αὐτῷ καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων καὶ νομίμων καὶ πάντων ὧσων περ αὐτοῖς μέτεστιν ἡμῖν (Δημοσθ. *Ἀριστοκρ.* 65, σελ. 641 καὶ *Νεαῖρας* 89 σελ. 1375).

ὁ δῆμος καὶ δῶ τὴν δωρεάν, οὐκ ἐᾷ κυρίαν γενέσθαι τὴν ποίησιν, ἐὰν μὴ τῇ ψήφῳ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἐκκλησίαν, ὑπερεξαχισχίλιοι Ἀθηναίων, ψηφίσωνται κρύβδην ψηφίζόμενοι. Τοὺς δὲ Πρυτάνεις κελεύει τιθέναι τοὺς καθίσκους ὁ νόμος καὶ τὴν ψῆφον διδόναι προσιόντι τῷ δήμῳ, πρὶν τοὺς ξένους εἰσιέναι καὶ τὰ γέρεα ἀναιρεῖν... ὅσους γὰρ ἂν ποιήσῃται ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων πολίτας, ὁ νόμος ἀπαγορεύει διαρρήδην μὴ ἐξεῖναι αὐτοῖς τῶν ἐννέα Ἀρχόντων γενέσθαι, μηδὲ ἱερουσύνῃς μηδεμιᾶς μετασχεῖν· τοῖς δ' ἐκ τούτων μετέδωκεν ἤδη ὁ δῆμος ἀπάντων, καὶ προσέθηκεν, ἐὰν ᾧσιν ἐκ γυναικὸς ἀστῆς καὶ ἐγγυητῆς κατὰ τὸν νόμον.

73. Ἐξεῖναι τῷ βουλευμένῳ Ἀθηναίων παρανόμων γραφὴν κατὰ τοῦ δημοπολήτου γράφειν, ὡς οὐκ ἄξιός ἐστι τῆς δωρεᾶς, ἀλλὰ παρὰ τοὺς νόμους Ἀθηναῖος γέγονε.

74. Γενέσθαι ζήτησιν πάντων τῶν ἐγγεγραμμένων τοῖς ληξιαρχικοῖς γραμματεῖσι εἴτε γνήσιοι πολῖται εἰσὶν, εἴτε μὴ. Τοὺς δὲ μὴ γεγονότας ἐξ ἀστοῦ καὶ ἐξ ἀστῆς, ἐξαλείφεισθαι. Διαψηφίζεσθαι δὲ περὶ πάντων τοὺς δημότας, καὶ τοὺς μὴ ἀποψηφισθέντας καὶ ἐμμείναντας τῇ ψήφῳ τῶν δημοτῶν, ἐξαληλειφθαι καὶ εἶναι μετόικους. Τοὺς δὲ βουλευμένους ἔφεισιν εἰς δικαστὰς δεδῶσθαι, κἂν μὲν ἄλῳσι καὶ παρὰ τῷ δικαστηρίῳ, πεπράσθαι. Ἐὰν δ' ἀποφύγῳσιν, εἶναι πολίτας.

75. Ἄτιμοι. Ἐκκρύσσοντο, οἱ μεταποιῶντες θεσμόν (α), ὁ μὴ τρέφων, ἢ ὁ

73. Ἐπειτα μετὰ ταῦτα παρανόμων γραφὴν ὁ νόμος ἐποίησε κατ' αὐτοῦ (τοῦ δημοπολήτου) τῷ βουλευμένῳ Ἀθηναίων, καὶ ἔστιν εἰσελθόντα εἰς τὸ δικαστήριον ἐξελέγξει, ὡς οὐκ ἄξιός ἐστι τῆς δωρεᾶς, ἀλλὰ παρὰ τοὺς νόμους Ἀθηναῖος γέγονεν. καὶ ἤδη τισὶ τοῦ δήμου δόντος τὴν δωρεάν, λόγῳ ἐξαπατηθέντος ὑπὸ τῶν αἰτούντων, παρανόμων γραφῆς γενομένης καὶ εἰσελθούσης εἰς τὸ δικαστήριον ἐξελεγχθῆναι συνέβη τὸν εἰληφότα τὴν δωρεάν μὴ ἄξιον εἶναι αὐτῆς, καὶ ἀφείλετο τὸ δικαστήριον (Δημοσθ. Νεαίρας, 90 σελ. 1375).

74. Ἐγένετο ἔλεγχος τῶν ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις (δημοτολογίοις) ἐγγεγραμμένων, ἐὰν δὲ ἀπεδεικνύετο ὅτι τις δὲν προήρχετο ἐξ ἀστοῦ καὶ ἀστῆς, διεγράφετο, καὶ ἐὰν μὲν ἀπεδέχετο οὗτος τὴν δικγραφὴν καθίστατο μέτοικος, ἐὰν δὲ ἐφesiβαλλε τὴν ἀπόφασιν τούτην καθίστατο δοῦλος, ἐὰν ἀπερρίπτετο ἢ ἐφesiς του. — Εἰ τις ξένος ἐδοξεν εἶναι οὐ πολίτης, τοῦτον ἐν ταῖς διαψηφίσεσι τῶν δῆμων ἀπεψηφίζοντο οἱ δημόται, καὶ ἐλέγετο ἀπεψηφισμένος (Σουῖδα λεξ. ἀπεψηφίστατο).

75. Ἡ ἀτιμία ἦτο προσομοία τῷ πολιτικῷ θανάτῳ. — Ἡ ποινὴ τῆς ἀτιμίας διεκρίνετο εἰς τρεῖς βαθμοὺς. — Οἱ τοῦ πρώτου βαθμοῦ ἄτιμοι, ἤτοι, οἱ καθάπαξ, ὑποβαλλόμενοι εἰς τελείαν ἀτιμίαν, δὲν ἠδύναντο νὰ λάβωσιν οὐρανὴν πολεμικὴν ἢ ἱερaticὴν ἀρχήν, δὲν ἠδύναντο νὰ μετέχωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἢ τὴν βουλὴν, ἀπείργοντο τῆς ἀγορᾶς, ἀπεκλείοντο τῶν δημοτελῶν καὶ θυσιῶν, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀσκήσωσι δίκην ἢ γραφὴν, ὅταν προσεβᾶλλοντο δικαίωμα τούτων, οὐδὲ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μάγιστροι, οὐδὲ νὰ στρατολογηθῶσιν, ἐθεωροῦντο ὡς πρόσωπα ἐκτὸς τοῦ νόμου, τὰ δὲ τέκνα αὐτῶν καὶ ἡ περιουσία των ἐπίσης περιελαμβάνοντο εἰς τὴν ἀτιμίαν, τέλος ἡ περιουσία των ἐδημιεύετο, ἐὰν ἦσαν ὀφειλέται τοῦ δημοσίου. — Τοῦ δευτέρου βαθμοῦ

τύπτων γονεῖς (β), ὁ νοσφιζόμενος δημόσια χρήματα (γ), ὁ τὰ πατρῶα δαπανῶν (δ), ὁ ἄεργος (ε), ὁ συνοικῶν μοιχαλίδι (στ), ὁ ἐκδίδων ξένην γυναικᾶ (ζ), ὁ τὰ ὅπλα ἀποβεβληκῶς (η), ὁ μὴ μετέχων ἐν τοῖς τῆς πόλεως (θ), ὁ τὸν Ἀρχοντα ἢ τὸν ὑπὸ τῆς πόλεως τιμηθέντα ὕβριζων (ι), ὁ ἐταιρήσας (ια), ὁ ψευδομάρτυς (ιβ), ὁ

ἄτιμος ἦσαν οἱ ὀφειλόμενοι τοῦ δημοσίου, ὧν διήρκει ἡ ἀτιμία μέχρι τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους. — Εἰς τὸν τρίτον τέλος βαθμὸν τῆς ἀτιμίας ὑπεβάλλοντο πλὴν ἄλλων, ἰδίᾳ οἱ ἀσκήσαντες γραφὴν κατὰ τινος, καὶ μὴ λαβόντες τὸ πέμπτον τῶν ψήφων τῶν δικαστῶν ὅτε ἐσπεροῦντο τοῦ δικαίουματος νὰ ἀσκήσωσι γραφὴν καθ' οἰουδήποτε ἄλλου, ἐὰν δὲ ἐπρόκειτο περὶ γραφῆς εὐσεβείας, εἰς τὴν ἡττήθησαν, δὲν ἠδύναντο εἰς τὸ ἐφεξῆς νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς νομούς (Ἀνδοκίδ. *Περὶ μυστηρ.* 71. *Αἰσχίν. Τιμάρχου* 28 ἐπ.). — Ὁς ἂν ἄρχων ἢ ἰδιώτης αἵτιος ἦ τὸν θεσμόν συγχυθῆναι τόνδε, ἢ μεταποιήσῃ αὐτόν, ἄτιμον εἶναι καὶ παῖδας καὶ τὰ ἐκείνου (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 62 σελ. 640) (α). Ὁ τοὺς γονεάς τύπτων ἢ μὴ τρέφων ἢ μὴ παρέχων οἴκησιν, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἄτιμος ἔστω. — Ἐὰν δὲ τις ἀπαχθῇ τῶν γονέων κακώσεως ἡλωκῶς ἢ ἀστρατείας, ἢ προειρημένον αὐτῷ τῶν νόμων εἰργεσθαι εἰσιῶν ὅποι μὴ χρῆ, δησάντων αὐτόν οἱ ἔνδεκα καὶ εἰσαγόντων αὐτόν εἰς τὴν ἡλιαίαν, κατηγορεύει δὲ ὁ βουλούμενος οἷς ἐξεστίν. ἐὰν δὲ ἄλλῳ, τιμᾶτω ἢ ἡλιαία ὅ τι χρῆ παθεῖν αὐτόν ἢ ἀποτίσαι. ἐὰν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω ἕως ἂν ἐκτίσῃ. (Νόμοι τοῦ Σόλωνος ἐν Δημοσθ. *Τιμοκρ.* 105 σελ. 733, καὶ 103 σελ. 732, Ἀνδοκίδ. *Περὶ μυστηρ.* 74, κλπ.). Κελεύει γὰρ τρέφειν τοὺς γονεάς· γονεῖς δ' εἰσι μήτηρ καὶ πατήρ καὶ πάππος καὶ τήθη καὶ τούτων μήτηρ καὶ πατήρ, ἐὰν ἔτι ζῶσιν· ἐκεῖνη γὰρ ἀρχὴ τοῦ γένους ἐστὶ, καὶ τὰ ἐκείνων παραδίδονται τοῖς ἐγγόνοις (Ἰσαίον - Κίρωνος *κλήρου* 32). — Ταῦτόν καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, ταῖς χρεαίαις τῶν γονέων τοὺς παῖδας βοηθεῖν δικαίον ἐστὶ (Κώδ. Ε. 25, ν. 5. Π. 25.3), γονεῖς δὲ θεωρητέοι μόνον ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Παύλου (β). — Οἱ μὲν ἀργύριον ὀφειλόντες τῷ δημοσίῳ, ὅποσοι εὐθύνας ὄφλον ἀρξάντες ἀρχάς, ἢ ἐξούλας ἢ γραφὰς ἢ ἐπιβόλας ὄφλον, ἢ ὧνάς πριζάμενοι ἐκ τοῦ δημοσίου μὴ κατέβαλον τὰ χρήματα, ἢ ἐγγράς ἐγγυησάμενοι πρὸς τὸν δῆμόν (Ἀνδοκίδ. 73) (γ). — Ὁ τὰ πατρῶα κατεδηδοκῶς, ἢ ὧν κληρονόμος γέννηται, ἄτιμος ἔστω (δ). — Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 13 (ε). — Ἐπειδὴ δ' ἔλη τὸν μοιχόν, μὴ ἐξέστω τῷ ἐλόντι συνοικεῖν τῇ γυναικί· ἐὰν δὲ συνοικῇ, ἄτιμος ἔστω (Δημοσθ. *Νεαίρας* 87, σελ. 1374, κλπ.). — Κατὰ τὸν Ῥωμ. νόμον, ἐγγλῆμα προαγωγείας διαπραττούσιν, ὅσοι τὴν συλληφθεῖσαν ἐν μοιχείᾳ σύζυγον διατηροῦσι (ν. 2 Κ. 9.9.). — Ὁς ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχεύεται (Εὐαγγ. *Ματθαίου* 5, στίχ. 32 καὶ κεφ. 19 στίχ. 9) (στ). — Ἴδε θέμα 88 (ζ). — Ὁ τὰς στρατείας μὴ ἐστρατευμένος, ἢ ὁ τὴν ἀσπίδα ἀποβεβληκῶς (Αἰσχίν. *Τιμάρχ.* 29, Ἀνδοκίδ. *Περὶ μυστηρ.* 74, Ἀνισίον - Θεομν. 1, κλπ.) (η). — Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 15 (θ). — Ἐὰν θεσμοθέτῃ ἢ Ἀρχοντα ἐστεφανωμένον, ἢ τινα τούτων, οἷς ἂν ἡ πόλις τινὰ ἄδειαν ἢ στεφανηφορίαν ἢ τινα τιμὴν δῶ, ὕβριση τις ἢ πατάξῃ ἢ κακῶς εἴπῃ, ἄτιμος ἔστω καθάπαξ. (Δημοσθ. *Μειδίον* 32, σελ. 524) (ι). — Ἴδε κατωτέρω θέμα 311 (Αἰσχίν. *Τιμάρχ.* 21) (ια). — Ἡ τρίς ψευδομαρτυρίων ἢ τρίς ψευδοκλητείας ὄφλοιεν (Ἀνδοκίδ. 74, κλπ.) (ιβ). — Ἐὰν τις Ἀθηναίων λαμβάνῃ παρά τινος, ἢ αὐτὸς διδῶ ἐτέρῳ, ἢ διαφθεῖρῃ τινὰς ἐπαγγελλούμενος ἐπὶ βλάβῃ τοῦ δήμου, καὶ τινος πολιτῶν τρόπῳ, ἢ μηχανῇ ἢ τινιού, ἄτιμος ἔστω, καὶ παῖδες καὶ τὰ ἐκείνου (Δημοσθ. *Μειδίον* 113 σελ. 551, Ἀνδοκίδ. *Περὶ μυστηρ.* 74, κλπ.) (ιγ). — Ἴδε θέμα κατωτέρω 477 (ιδ). — Διότι οὐδὲν δεινότερον τῆς συκοφαντίας, δι' ἧς πᾶς ὁ τῆς πόλεως καὶ τῶν νόμων κόσμος συνταράσσεται καὶ διαφθείρεται (Δημοσθ. Ἀριστογ. 19, 20, κλπ.). — Ἴδε κατωτέρω θέμα 296 (ιε).

ἐπὶ βλάβῃ τοῦ δήμου διαφθείρων (ιγ), ὁ μὴ ἐξοφλῶν χρέος πρὸς τὸ δημόσιον (ιδ), ὁ συκοφάντης (ιε) καὶ ἄλλοι.

76. "Οσοι ἄτιμοι ἦσαν πρὶν ἢ Σόλωνα ἄρξαι, ἐπιτίμους εἶναι, πλὴν ὅσοι ἐξ Ἀρείου Πάγου, ἢ ὅσοι ἐκ τῶν Ἐφεσίων, ἢ ἐκ Πρυτανείου καταδικασθέντες ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐπὶ φόνῳ ἢ σφαγαῖς, ἢ ἐπὶ τυραννίδι ἔφυγον, ὅτε ὁ θεσμὸς ἐφάνη ὅδε.

77. Μηδὲ περὶ τῶν ἀτίμων, ὅπως χρῆ ἐπιτίμους αὐτοὺς εἶναι, μηδὲ περὶ τῶν ὀφειλόντων τοῖς θεοῖς ἢ τῷ δημοσίῳ τῶν Ἀθηναίων περὶ ἀφέσεως τοῦ ὀφλημάτος ἢ τάξεως, ἐὰν μὴ ψηφισαμένων Ἀθηναίων τὴν ἄδειαν πρῶτον μὴ ἔλαττον ἐξακισχιλίων, οἷς ἂν δόξῃ κρύβδην ψηφίζομένοις. τότε δ' ἐξεῖναι χρηματίζειν καθ' ὃ τι ἂν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δοκῇ. — Ἐὰν δέ τις ἰκετεύῃ ἐν τῇ βουλῇ ἢ ἐν τῷ δήμῳ περὶ ὧν δικαστήριον ἢ ἡ βουλὴ ἢ ὁ δῆμος κατέγνω, ἐὰν μὲν αὐτὸς ὀφλῶν ἰκετεύῃ πρὶν ἐκτίσαι, ἐνδειξιν εἶναι αὐτοῦ, καθάπερ ἐὰν τις ὀφείλων τῷ δημοσίῳ ἡλιάζηται· ἐὰν δ' ἄλλος ὑπὲρ τοῦ ὀφληκότος ἰκετεύῃ πρὶν ἐκτίσαι, δημοσίᾳ ἔστω αὐτοῦ ἡ οὐσία ἅπασα. ἐὰν δέ τις τῶν προέδρων δῶ τι τὴν ἐπιχειροτονίαν ἢ αὐτῷ τῷ ὀφληκότῃ ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου, πρὶν ἐκτίσαι, ἄτιμος ἔστω.

78. Νομικὰ πρόσωπα. Ἐὰν δὲ δῆμος, ἢ φράτορες, ἢ ἱερῶν ὁργάνων, ἢ ναῦται, ἢ σύσσιτοι, ἢ ὁμόταφοι, ἢ θιασῶται, ἢ ἐπὶ λείαν οἰχόμενοι, ἢ εἰς ἐμπορίαν, ὃ τι ἂν τούτων διαθῶνται πρὸς ἀλλήλους κύριον εἶναι, ἐὰν μὴ ἀπαγορεύῃ δημόσια γράμματα.

79. Μέτρα καὶ σταθμά. Νόμους δὲ χρῆσθαι Σόλωνος καὶ μέτροις καὶ σταθμοῖς.

80. Νόμισμα. Ἐκατὸν δραχμὰς τὴν μνᾶν εἶναι, πρότερον ἐβδομήκοντα καὶ τριῶν οὔσαν.

76. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐδόθη ἀμνηστία εἰς τοὺς καταδικασθέντας πρὸ τοῦ Σόλωνος εἰς ἀτίμιαν διὰ πολιτικὰ ἀδικήματα.

77. Δημοσθ. Τιμοκρ. 45 σελ. 715 καὶ 50 σελ. 716. — Οἱ ἄτιμοι ἠδύναντο νὰ ἀποκατασταθῶσι, ἐὰν ἀποφασίσῃ τοῦτο ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, δι' ἐξακισχιλίων ψήφων. Ἀλλ' ἐὰν ὁ κηρυχθεὶς ἄτιμος, ἢ ὁ ὀφειλέτης, ἢ τρίτος τις ὑπὲρ αὐτῶν, προσφύγῃ εἰς τὸν δῆμον ἢ τὴν βουλὴν δι' ἰκεσίας, ὑπεβάλλοντο εἰς ποινάς, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ Πρόεδρος, ὅστις ἐδέχθη τοιαύτην ἰκετήριον αἵτησιν. α" Ἄλλος οὗτος νόμος, οὗκ ἔδωκεν περὶ τῶν ἀτίμων οὐδὲ τῶν ὀφειλόντων λέγειν οὐδὲ χρηματίζειν περὶ ἀφέσεως τῶν ὀφλημάτων οὐδὲ τάξεως, ἂν μὴ τῆς ἀδείας δοθείσης, καὶ ταύτης μὴ ἔλαττον ἢ ἐξακισχιλίων ψηφισαμένων» (Δημοσθ. Τιμοκρ. 46 σελ. 715). — Ὁ νόμος ὅλως ἀπέπειε μὴ αὐτῷ μήτε ἄλλῳ μηδενὶ μὴτ' ἰκετεύειν μήτε λέγειν περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ ποιεῖν τὰ δίκαια σιγῇ (Δημοσθ. αὐτόθι).

78. Ὁ νόμος οὗτος περιελήφθη βραδύτερον ἐν τῇ Δωδεκαδέλειῳ τῶν Ρωμαίων μετηνέχθη δὲ ἀκολούθως, ἐλλήνικαὶς λέξεσιν ἐν ν. 4 Πανδ. 47. 22. — Ἴδε καὶ Κ. 4. 59 καὶ ν. 20 Π. 34, 5.

79. Νόμος Σόλωνος. — Ἴδε ἀνωτέρω σημείωσιν θέματος 20.

80. Καὶ τὴν ἄμα τούτῳ γενομένην τῶν τε μέτρων ἐπαύξησιν καὶ τοῦ νομίσματος τιμῇ.

81. Χρόνος. Κατὰ σελήνην ἄγουσι τὸν ἐνιαυτὸν (α). Τὴν τριακάδα, ἔτην καὶ νέαν ἐκάλεσε. Ὁ Ὁ ἥλιος ἐπὶ τῶν ὁρῶν, ἡ ἐσχάτη ὥρα ἔστω (β).

82. Οἰκογενειακά. Γάμος. Ἐπ' ἀρότῳ παίδων.

Ἐκαστὸν γὰρ ἐποίησε δραχμῶν τὴν μὲν πρότερον ἐβδομήκοντα καὶ τριῶν οὖσαν ὥστ' ἀριθμῶ μὲν ἴσον, δυνάμει δ' ἔλαττον ἀποδιδόντων ὠφελεῖσθαι μὲν τοὺς ἐκτίνοντας μεγάλα, μηδὲν δὲ βλάπτεσθαι τοὺς κομιζομένους (Πλουτ. Σόλ. XV).

81. Συνιδὼν δὲ τοῦ μηνὸς τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τὴν κίνησιν τῆς σελήνης, οὔτε δυσμένῳ τῷ ἡλίῳ πάντως οὐτ' ἀνίσχοντι συμφορομένην, ἀλλὰ πολλάκις τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ καταλαμβάνουσαν καὶ παρερχομένην τὸν ἥλιον, αὐτὴν μὲν ἔταξε ταύτην ἔτην καὶ νέαν καλεῖσθαι, τὸ μὲν πρὸ συνόδου μῆριον αὐτῆς τῷ παυομένῳ μηνί, τὸ δὲ λοιπὸν ἥδη τῷ ἀρχομένῳ προσήκειν ἡγούμενος· πρῶτος, ὡς εἰκιν, ὁρθῶς ἀκούσας Ὀμήρου λέγοντος· «Τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ' ἰσταμένου» τὴν δ' ἐφεξῆς ἡμέραν νομηνίαν ἐκάλεσε. Τὰς δ' ἀπ' εἰκάδος οὐ προστιθείς, ἀλλ' ἀφαιρῶν καὶ ἀναλύνων, ὥσπερ τὰ φῶτα τῆς σελήνης ἐώρα, μέχρι τριακάδος ἡρίθμησε (Πλουτ. Σόλ. XXV). — Ἐντεῦθεν, Πρυτανεῖαι δ' ὁ τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸς, δέκα ἐγένοντο κατ' ἐνιαυτὸν, ὅτι καὶ δέκα αἱ φυλαί, ἐκ πεντήκοντα ἐκάστη· ἐνιαυτὸν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Σεληνικὸν ἔτην. — Ἐπέβαλλε δὲ ἐκάστη φυλὴ τῶν δέκα, τριάκοντα πέντε ἡμέρας, καὶ ἐπερίττευσεν ἐκ τοῦ Σεληνικοῦ ἡμέραι τέσσαρες, ἃς ἐπεμέριζον ταῖς πρῶταις λαχούσαις τέσσαραις φυλαῖς· καὶ τῶν μὲν τεσσάρων πρῶτων ἐκάστη εἶχε πρυτανεῖαν, ἀπαρτιζομένην εἰς τριάκοντα ἑξ ἡμέρας, αἱ δὲ λοιπαὶ ἑξ ἀνὰ τριάκοντα πέντε (Σουΐδας). — Τὸ σεληνικὸν ἔτος εἶχε 354 ἡμέρας, ἥτοι πρὸ συμπλήρωσιν τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους ἀπητοῦντο ἑνδεκα ἡμέραι, αἵτινες κατὰ τριετίαν προστιθέμεναι ἀπετέλουν τὸν ἐμβόλιμον μῆνα ἐκ τριάκοντα τριῶν ἡμερῶν. Τῶν 354 ἡμερῶν τὰς 4 ἐκάλουν οἱ Ἀθηναῖοι ἀρχαιρεσίαις, ἐν αἷς ἀναρχος ἡ Ἀττικὴ ἦν, ἐν ταύταις προεβάλλοντο τοὺς ἄρχοντας (Δημοσθ. Ἰνδορ. ἐπόθεσις). — Ἀλλὰ κατ' ἄλλων γνώμην, ἐκτὸς τῶν 354 ἡμερῶν τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους, καθ' ἃς διώκουν αἱ δέκα φυλαί (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. XLIII. 3), ἐμεισολάβουν καὶ τέσσαρες εἰσέτι ἡμέραι, αἱ ἀπρακτοί, ἥτοι αἱ τῶν ἀρχαιρεσιῶν, ἐντεῦθεν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους ἀπητοῦντο 7 καὶ 1/2 ἡμέραι, αἵτινες κατὰ τετραετίαν προστιθέμεναι ἀπετέλουν τὸν ἐμβόλιμον μῆνα. Ἰδε Ἡσιόδ. Ἔργα καὶ Ἡμέραι, 765 ἐπ., Ὀμήρου Ὀδ. K. 14, M. 325, Ξ. 162, κ.λπ. — Ἐν τῷ ρωμα. δικίῳ, ἐνθα ἴσχυε τὸ ἡλιακὸν ἡμερολόγιον ἴδε v. 98 II. 50. 16, v. 101 II. 50. 17, κ.λπ. (α). — Ἡ διὰ τὰς δικαστικὰς προθεσμίας ἡμέρα ἤρχιζε τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ ἐπερατοῦτο ἅμα τῇ δύσει αὐτοῦ. — Καὶ τριῶν ἡμερῶν αὐτῷ δοθεισῶν, τῇ πρώτῃ ἐπείε, καὶ οὐ προσέμενε τῆς τρίτης ἡμέρας τὴν ἐσχάτην ὥραν παρατηρεῖν, ἡ ἐστὶν ἥλιος ἐπὶ τῶν ὁρῶν (Στοβαῖος) (β).

82. Γάμος. Τὴν γὰρ παρθένον ὁ ἀνὴρ συναπτόμενος γυναικα, τοῦτέστι γόνιμον ποιεῖ διὸ καὶ παρ' Ἀθηναίους ἡ συνάφεια ἢ κατὰ νόμον, ἐπ' ἀρότῳ παίδων, ἐλέγετο γενέσθαι (Ἰσίδωρος Πηλουσιώτης). — Παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιτακτικὴ ἐθεωρεῖτο ἡ ἀπόκτησις τέκνου ἄρρενος, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὅπως διατηρήσῃ ἄσβεστον τὸ πῦρ τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως τελῇ τὰ ὑπὲρ τῶν προγόνων ἐπιβαλλόμενα μνημόσυνα, τὰ νομιζόμενα, οὕτω δέ, ἕνα μὲν ἐξεργμῶται ὁ οἶκος (Ἀρχιὰδης γὰρ πρὸς ἀνδρῶν ἡμεῖς ἤμεν γένει ἐγγυτάτῳ, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν νόμον ἀξιοῦντες τῆς ἐκείνου οὐσίας κληρονομεῖν καὶ τὸ γένος μὴ περιθεῖν ἐξεργμῶθεν (Δημοσθ. Λεωχ. II σελ. 1083). — Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων, καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς μὴ ἀποκτήσεως ἄρρενος τέκνου ὑπὸ τοῦ εἰς γάμον συνερχομένου, ἐθεσπίσθησαν τὰ περὶ ἐπικλήρου, καὶ ἐδόθη μείζων ἐκτα-

83. Τὸν ἄνδρα μιᾶς γυναικὸς τυχεῖν (α). Γαμεῖν ἀστὴν μίαν (β).

84. Ἐξεῖναι γαμεῖν τὰς ἐκ πατέρων ἀδελφάς.

85. Ἐπὶ ξένης μὴ ἐκδίδοσθαι ἀστὴν οὔσαν.

σις εἰς τὰς διατάξεις περὶ υἱοθεσίας. (Ἰσαίου περὶ Ἀπολλοδ. κλήρου, 66, Πλάτων. Νομ. ΣΤ. 773, κ.λπ.). — Ἡ σύμβασις τοῦ γάμου συνωμολογεῖτο μεταξὺ τοῦ γαμβροῦ καὶ τοῦ πατρὸς ἢ ἀδελφοῦ ἢ κυρίου τῆς νόμφης, τοῦτο δ' ἀπετέλει τὴν ἐγγύησιν τοῦ γάμου, καὶ καθίστα αὐτὴν ἐγγνητήν. Ἡ ἐπικληρὸς ἐπεδικάζετο διὰ διαδικασίας. Τὸν γάμον ἀπηκολούθει ἡ ἐγγραφή εἰς τοὺς φράτορας τοῦ συζύγου καὶ ἡ ἐγγραφή τῆς συζύγου εἰς τὸ φρατορικὸν γραμματεῖον, ἡ ἐγγραφή αὕτη ἐκαλεῖτο *γαμηλία* (καὶ *γαμηλίαν* ὑπὲρ αὐτῆς τοῖς φράτερσιν εἰσνεγκεῖν καὶ εἰσκαγαγεῖν τὴν ἐκ ταύτης ἀποφανθεῖσαν θυγατέρα ὡς γνήσιαν οὔσαν αὐτῷ, Ἰσαίου - Πύρρου 79) καὶ ἡ ἐστίασις φίλων καὶ συγγενῶν (ὅτε γὰρ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐλάμβανε, γάμους εἰστίχσε καὶ ἐκάλεσε τρεῖς αὐτοῦ φίλους μετὰ τῶν αὐτοῦ προσκλήτων Ἰσαίου - Πύρρου 79, Κίρωνος 18, 20 κ.λπ.). Ὁ ἄνθρωπος ἐγγυήσεως γάμος ἐθεωρεῖτο ἄτακτος, καίτοι δὲν ἀπέκλειε τὰ τέκνα τῆς κληρονομίας, ἅτινα ὅμως δὲν ἐθεωροῦντο γνήσια (οὐ γὰρ ἐὰν εἴπῃ μητὸς ὄνομα, γνήσιοί εἰσιν, ἀλλ' ἐὰν ἐπιδεικνύῃ ὡς ἀληθῆ λέγει, τοὺς συγγενεῖς παρεχόμενος τοὺς εἰδόμενους συνοικοῦσαν τῷ Εὐκλήμονι (καὶ) τοὺς δημότας καὶ φράτερας (Ἰσαίου - Φιλοκτ. 64 κ.λπ.).

83. Ἐν Ἀθήναις πρῶτος Κέκρωψ μίαν ἐνὶ ἔξευξῃ (Ἀθήναιος, ΙΓ), καὶ πρῶτος μιᾶς γυναικὶ συνεζεύχθη, τῶν ἀνδρῶν, πρὸ τῶν χρόνων τούτων, μισγομένων ὡς ἔτυχε ταῖς γυναιξί. — Ἀλλ' ὕστερον, βουλευθέντας Ἀθηναίους, διὰ τὸ λειπανδρεῖν, συνκυζῆσαι τὸ πλῆθος, ψήφισασθαι, γαμεῖν μὲν ἀστὴν μίαν, παιδοποιεῖσθαι δὲ καὶ ἐξ ἐτέρας (Ἱερωνύμου) (α). — Γάμου δὲ ὅρον εἶναι κόρη μὲν ἐκκαίδεκα ἐτῶν εἶκοσι, τὸν μακρότατον χρόνον ἀφωρισμένον, κόρη δὲ ἀπὸ τριάκοντα μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα (Πλάτων. Νόμ. ΣΤ. 785). — Ἐπεὶ γὰρ ὥρισται τέλος τῆς γεννήσεως ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰπεῖν ἀνδράσι μὲν ὁ τῶν ἐβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμὸς ἔσχατος πεντήκοντα δὲ γυναιξί. . . τὰς μὲν ἀρμόττει περὶ τὴν τῶν ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἡλικίαν συζευγνύναι, τοὺς δὲ ἐπτά καὶ τριάκοντα ἢ μικρόν (Ἀριστοτ. Πολιτ. VII, 14, σελ. 1334β). — Ὁ γάμος ἐτελεῖτο συνήθως κατὰ τὸν μῆνα Γαμηλιῶνα (Ἰανουάριον), εὐλογον γὰρ ᾤοντο τότε σπεῖρειν, ὅτε καὶ ἡ γῆ ἀρδεύεται, ἐπιτήδειος γὰρ ὁ καιρὸς πρὸς καρποῦ γένεσιν (Ὀλημπ. εἰς Μετέωρα Ἀριστοτέλους) (β).

84. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, οἵτινες ἐπέτρεπον τὸν γάμον μεταξὺ τῶν ὁμοπατρίων ἀδελφῶν, ἀπηγόρευον δὲ τὸν μεταξὺ ὁμομητρίων, ὁ Σόλων ὁμοπατέριους ἀφίεις ἄγεσθαι, τὰς ὁμομητρίους ἐκώλυσε (Φύλων). — Ἴδε σημείωσιν 131 Νομοθεσίας Σπάρτης.

85. Ἀπηγορεύετο ὁ γάμος μετὰ ξένης. — Πέπρακε γὰρ αὐτὴν (τὴν ἀδελφήν), οὐκ ἐκδέδωκε. τῶν γὰρ ὑμετέρων ἐχθρῶν ἐνί, Κερκυραῖοι τινὲς τῶν νῦν ἐχόντων τὴν πόλιν, καταλύοντι παρ' αὐτῷ, ὅτε δεῦρο πρεσβεῖοι, καὶ βουλευθέντι λαβεῖν αὐτὴν (ἐξ οὗ δὲ τρόπου, παραλείψω) λαβὼν ἀργύριον δέδωκε· καὶ νῦν ἐστὶν ἐν Κερκύρᾳ. ὅς οὖν τὴν μὲν ἀδελφήν ἐπ' ἐξαγωγῇ ψῆσι μὲν ἐκδοῦναι, πέπρακε δὲ τῷ ἔργῳ (Δημοσθ. Τιμοκρ. 202 σελ. 763). — Θυγατρίδην Ἀριστογείτονος ἐν Ἀθήνῃς πωλούμενοι ταπεινὰ πράττειν ἀνδρὸς ἀποροῦσαν διὰ πενίαν κατήγαγον Ἀθήναζε καὶ συνοικίσαντες ἀνδρὶ τῶν εὐ γεγονότων τὸ Ποταμοῦ χωρίον εἰς φερνὴν ἐπέδωκαν (Πλούτ. Ἀριστείδ. XXVII). — Ἐὰν δὲ ξένος ἀστὴ συνοικῇ τέχνῃ ἢ μηχανῇ ἡτινιοῦν, γραφέσθω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας Ἀθηναίων, ὁ βουλούμενος, οἷς ἔξεσιν. ἐὰν δὲ ἄλλῳ, πεπράσθω καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ, καὶ τὸ τρίτον μέρος ἔστω τοῦ ἐλόντος. ἔστω δὲ καὶ ἐὰν ἡ ξένη τῷ ἀστῷ συνοικῇ κατὰ

86. Ἐὰν δέ τις ἐκδιδῶ ξένην γυναῖκα ἀνδρὶ Ἀθηναίῳ ὥς ἑαυτῷ προσήκουσαν, ἄτιμος ἔστω, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ δημοσία ἔστω, καὶ τοῦ ἐλόντος τὸ τρίτον μέρος. γραφέσθων δὲ πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, οἷς ἔξεστι, καθάπερ τῆς ξενίας.

87. Τὴν γυναῖκα τοῦ Βασιλέως ἀστὴν εἶναι καὶ μὴ ἐπιμεμιγμένην ἑτέρῳ ἀνδρὶ, ἀλλὰ παρθένον γαμεῖν.

88. Τὸν βιασάμενον κόρην αὐτὴν γαμεῖν.

89. Χρῆσθαι δὲ δούλους συνουσίαις γυναικῶν.

90. Ἐπίκληρος. Μὴ ἐξεῖναι ταῖς ἐπικλήροις ἔξω τῆς ἀγχιστείας γαμεῖν, ἀλλὰ προσῆκον εἶναι αὐταῖς μετὰ τῶν χρημάτων τῷ ἐγγύτατα γένους συνοικεῖν.

91. Ἐγγήσις. Ἦν ἂν ἐγγυήσῃ ἐπὶ δικαίοις δάμαρτα εἶναι ἢ πατὴρ ἢ ἀδελ-

ταυτά, καὶ ὁ συνοικῶν τῇ ξένῃ τῇ ἀλόουσῃ ὀφειλέτω χιλίας δραχμὰς. (Δημοσθ. *Νεαίρας* 16, σελ. 1350).

86. Γράφεται ὁ Φράστωρ Στέφανον τουτονὶ γραφὴν πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, Ἀθηναῖον ὄντι ξένης θυγατέρα αὐτῷ ἐγγυῆσαι ὥς αὐτῷ προσήκουσαν (Δημοσθ. *Νεαίρας*, 52 σελ. 1362).

87. Τὴν δὲ γυναῖκα αὐτοῦ (τοῦ βασιλέως) νόμον ἔθεντο ἀστὴν εἶναι καὶ μὴ ἐπιμεμιγμένην ἑτέρῳ ἀνδρὶ, ἀλλὰ παρθένον γαμεῖν, ἵνα κατὰ τὰ πάτρια θύηται τὰ ἄρρητα ἱερὰ ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ τὰ νομιζόμενα γίγνηται τοῖς θεοῖς εὐσεβῶς καὶ μὴδὲν καταλύηται μὴδὲ κεινοτομῇται. καὶ τοῦτον τὸν νόμον γράψαντες ἐν στήλῃ λιθίνῃ ἔστησαν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διονύσου παρὰ τὸν βωμὸν ἐν Αἰμναις, μακρυρίαν ποιούμενος ὁ δῆμος ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ εὐσεβείας πρὸς τὸν θεὸν καὶ παρακαταθήκην καταλείπων τοῖς ἐπιγιννομένοις, ὅτι τὴν γε θεῶν γυναῖκα δοθησομένην καὶ ποιήσουσαν τὰ ἱερὰ τοιαύτην ἀξιοῦμεν εἶναι (Δημοσθ. *Νεαίρας* 75 σελ. 1370). — Ὅρκος γεγραμῶν. Ἀγιστεύω καὶ εἰμὶ καθαρά καὶ ἀγνή ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν οὐ καθαρευόντων καὶ ἀπ' ἀνδρὸς συνουσίας, καὶ τὰ θεόινια καὶ τὰ ἰοβάκχεια γεγραμῶ τῷ Διονύσῳ κατὰ τὰ πάτρια καὶ ἐν τοῖς καθήκουσι χρόνοις (Δημοσθ. *Νεαίρας* 78).

88. Νόμος τὸν ἐξιώντα στρατηγὸν εἰς πόλεμον, εἰ ἔχει θυγατέρα, παρατίθεσθαι τῷ συστρατήγῳ αὐτὴν, τὴν θυγατέρα λαβὼν ἐκεῖνος ἐβιάσατο. Ἐπανελθὼν ὁ στρατηγὸς κρίνει αὐτὸν ὡς δημοσίων ἀδικημάτων, ὁ δὲ ὡς βιασάμενος τὰς χιλίας δίδοναι (Συριανός εἰς *Ἐρμογένην*).

89. Οἱ δούλοι ἡδύναντο νὰ συζῶσι μετὰ γυναικὸς ἄνευ νομίμου γάμου. — Συνόκησε δὲ ἀνδρὶ, ἐπεὶδὴ ἀφείθη ἐλευθέρῳ (Δημοσθ. *Εὐεργ. Μνησίβ.* 55 σελ. 1156).

90. Ἐπίκληρος ἐκαλεῖτο ἡ στερουμένη ἀρρένων ἀδελφῶν, ὑπεχρεωτο δὲ αὕτη νὰ συζευχθῇ μετὰ τοῦ ἐκ πατρὸς στενωτέρου συγγενοῦς τῆς (Ἰσαίου - Ἀριστοφ., 4). — Καὶ ἡ τυχὸν ὑπανδρὸς, καθισταμένη ἐπίκληρος διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς τῆς, ἡδύναντο νὰ διαζευχθῇ τὸν σύζυγον τῆς καὶ νὰ λάβῃ ὡς σύζυγον τὸν ἐγγύτερον συγγενὴ τῆς, τὸ δικαίωμα τοῦτο παρείχετο καὶ εἰς τοὺς συνεζευγμένους ἀνδρας (Δημοσθ. *Εὐβουλ.* 40, σελ. 1311, Ἰσαίου - Πύρρον 78). — Ἐὰν συνέτρεχον πλείονες ἐπίκληροι διαιμοιράζοντο τὴν περιουσίαν ἐξ ἑσού, καὶ ἐκάστη τούτων συνεζεύγνυτο ἀνὰ ἓνα συγγενὴ (ἀπέθανεν ἐν Σικελίᾳ ἅπαις ἀρρένων παίδων, θυγατέρας δὲ δύο καταλιπὼν, αἱ ἐγγίνοντο εἰς τε ἐμὲ καὶ τὸν Λέαχρον (Ἀνδοκίδ. *Περὶ μυστηρ.* 118, κ.λπ.).

91. Ἐγγήσις. Αὕτη ἀπατέλει στοιχεῖν ἀπαράχτητον ὅπως καὶ ὁ γάμος εἶναι ἰσχυρός,

φὸς ὁμοπάτωρ, ἢ πάππος ὁ πρὸς πατρός, ἐκ ταύτης εἶναι παῖδας γνησίους. ἐὰν δὲ μηδεὶς ᾗ τούτων, ἐὰν μὲν ἐπικλήρως τις ᾗ, τὸν κύριον ἔχειν, ἐὰν δὲ μὴ ᾗ, ὅτῳ ἂν ἐπιτρέψῃ, τοῦτον κύριον εἶναι.

92. Τὴν νόμφην τῷ νυμφίῳ συγκατακλινομένην, μήλου κυδωνίου κατατραχεῖν, καὶ τρεῖς ἐκάστου μηνὸς αὐτὸν ἐκείνῃ ἐντεύξεσθαι.

93. Τρεῖς ἐκάστου μηνὸς ἐντυγχάνειν πάντως τῇ ἐπικλήρῳ τὸν λαβόντα.

94. Τὰς νόμφας ἰούσας ἐπὶ τὸν γάμον φρύγετρον φέρειν σημειῖον.

95. Κληροῦν δὲ τὸν ἄρχοντα κλήρων καὶ ἐπικλήρων, ὅσοι εἰσὶ μῆνες, πλὴν τοῦ σκιροφοριῶνος. ἀνεπίδικον δὲ κλήρον μὴ ἔχειν.

καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ τέκνα γνήσια. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἡδύνατο νὰ ἐγγυηθῇ τὸν γάμον κόρης, ἢ ὁ πατήρ, ἢ ὁ ὁμοπάτριος ἀδελφὸς ἢ ὁ πατρικὸς πάππος. (Δημοσθ. Στεφάν. Β'. 18, σελ. 1134). — Γάμους ἐστὶν καὶ γαμηλίαν εἰσενεγκεῖν (Ἰσαίου - Κίρων. 20).

92. Ὁ Σόλων ἐκέλευε τὴν νόμφην τῷ νυμφίῳ συγκατακλίνεσθαι μήλου κυδωνίου κατατραγεῖν, αἰνιττόμενος (ὡς εἰκέν), ὅτι δεῖ τὴν ἀπὸ στόματος καὶ φωνῆς χάριν εὐάρμοστον εἶναι καὶ ἡδεῖν (Πλουτ. Γαμικὰ Παράγγελα I ἐπ.). — Συνήθως καὶ δὴ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀφρικῆς, τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων ἀποπνέουσι δυσσομίαν, διὸ ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, λέγει, ὅτι δὲν μολύνει τὸν ἄνθρωπον τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα, ἀλλὰ τὸ ἐξερχόμενον ἐξ αὐτοῦ (κεφ. 15, 10). — Ἴδε ἐπομένην σημείωσιν.

93. Ἐὰν ὁ σύζυγος δὲν ἐξεπλήρου τὰς γαμικὰς ὑποχρεώσεις τουλάχιστον τρεῖς τοῦ μηνός, ἢ σύζυγος ἡδύνατο ν' ἀσκήσῃ τὴν δίκην καρπώσεως ἢ κακώσεως (Πλουτ. Σόλ. 20). — Καὶ οὐκ (ἂν) εἰσήμενος πρὸς τὸν ἄρχοντα κακοῦσθαι τὴν ἐπικλήρον ὑπὸ τοῦ εἰσποιήτου οὕτως ὑβρίζομένην καὶ ἀκλήρον τῶν ἐκτὸς πατρῶν καθισταμένην, ἄλλως τε καὶ μόνων τούτων τῶν δικῶν ἀκινδύνων τοῖς διώκουσιν οὐσῶν καὶ ἐξὸν τῷ βουλομένῳ βοηθεῖν τοῖς ἐπικλήροις; οὔτε γὰρ ἐπιτίμιον ταῖς πρὸς τὸν ἄρχοντα εἰσαγγελίαις ἔπεισιν, οὐδὲ ἐὰν μηδεμίαν τῶν ψήφων οἱ εἰσαγγεῖλαντες μεταλάβωσιν, οὔτε πρυτανεῖα οὔτε παράστασις οὐδεμία τίθεται τῶν εἰσαγγελιῶν· ἀλλὰ τοῖς μὲν διώκουσιν ἀκινδύνως εἰσαγγέλλειν ἔξεστι, τῷ βουλομένῳ, τοῖς δ' ἀλίσκομένοις (αἱ) ἔσχαται τιμωρίαι ἐπὶ ταῖς εἰσαγγελίαις ἔπεισιν (Ἰσαίου - Πύρρον, 46). — Ἦτοι αἱ δίκαι αὗται ἦσαν ἀπηλλαγμέναι πάσης δικαστικῆς δαπάνης, τῆς ὑποχρεώσεως ὅπως αἱ δίκαι αὗται μεταλάβωσι τὸ πέμπτον τῶν ψήφων τῶν δικαστῶν, καὶ τῶν περιορισμῶν τῆς κλειψύδρας.

94. Νόμος τοῦ Σόλωνος, Φρύγετρον, ᾧ τὰς κέγχρους ἐφρυγον (Πολυδ. 10, 109). — Τὸ φρύγετρον τοῦτο, μεταβαίνουσαι εἰς τὸν οἶκον τοῦ συζύγου των, ἐκράτουν αἱ νόμφαι, εἰς ἐνδειξιν ὅτι ἐγνώριζον τὴν οἰκογενειακὴν οἰκονομίαν.

95. Ἡ διεκδίκησις ἐπικλήρου ἢ κληρονομίας ἐγένετο κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν, ἐξαίρεσις τοῦ μηνὸς Σκιροφοριῶνος (Αὐγούστου, τελευταίου μηνὸς τοῦ ἔτους), διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ πολιτεία ἦτο ἀπασχολημένη εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν ἀρχῶν. Πάντως δὲ ἡδύνατο αἱ ἀμφισβήτησεις τῆς κληρονομίας καὶ τῆς ἐπικλήρου νὰ λυθοῦν ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως. — Νόμος κελεύει ἐπιδικάσαι εἶναι τῶν ἐπικλήρων ἀπασῶν, καὶ ξένων καὶ ἁστών, καὶ περὶ μὲν τῶν πολιτῶν τὸν ἄρχοντα εἰσάγειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι, περὶ δὲ τῶν μετοίκων τὸν πολέμαρχον, καὶ ἀνεπίδικον μὴ ἐξεῖναι ἔχειν μήτε κλήρον μήτε ἐπικλήρον (Δημοσθ. Στεφάνου Β'. 22 σελ. 1135).

96. Τὴν ἐπὶ κληρον, ἂν ὁ κρατῶν καὶ κύριος γεγονώς κατὰ τὸν νόμον αὐτὸς μὴ δυνατὸς ἢ πλησιάζειν, ὑπὸ τῶν ἔγγιστα τοῦ ἀνδρὸς ὀπίσθαι.

97. Ἐάν τις μὴ δυνάμενος συνεῖναι, χρημάτων δ' ἕνεκα λαμβάνων ἐπὶ κληρον, καὶ τῷ νόμῳ καταβιαζόμενος τὴν φύσιν, φιλοπλουτίας καὶ ὕβρεως δίκην δοῦναι.

98. Ἐάν δὲ ἐπιδεδικασμένου ἀμφισβητῇ τοῦ κλήρου ἢ τῆς ἐπικλήρου, προσκαλείσθω τὸν ἐπιδεδικασμένον πρὸς τὸν Ἀρχοντα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων δικῶν. Προκαταβολὰς δὲ εἶναι τῷ ἀμφισβητοῦντι. Ἐάν δὲ μὴ προσκαλεσάμενος ἐπιδικάσῃται, ἀτελής ἔσται ἡ ἐπιδικασία τοῦ κλήρου. Ἐάν δὲ μὴ ζῇ ὁ ἐπιδικασάμενος τοῦ κλήρου, προσκαλείσθω κατὰ ταῦτα ὃ προθεσμία μήπω ἐξῆκε. Τὴν δ' ἀμφισβήτησιν εἶναι τῷ Ἀρχοντι, καθότι ἐπεδικάσατο οὗ ἂν ἔχη τὰ χρήματα.

99. Προίξ. Ἰμάτια τρία, καὶ σκεύη μικροῦ νομίματος ἄξια, ἕτερον δὲ μηδὲν ἐπιφέρεισθαι τὴν γαμουμένην τὰς φερνάς.

96. Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην, ἐάν ὁ σύζυγος τῆς ἐπικλήρου ἦτο ἀνίκανος νὰ συνέρχεται μετὰ τῆς συζύγου του, ἢ νὰ τεκνοποιήσῃ μετ' αὐτῆς, ἡ δύνατο αὕτη νὰ συνέρχεται μετὰ τοῦ πλησιεστέρου συγγενοῦς τοῦ συζύγου της. — Ἀτοπος δὲ καὶ γελοῖος δοκεῖ ὁ νόμος οὗτος. ... Εὖ δ' ἔχει καὶ τὸ μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀνδρὸς ὃ βούλεται διαλέγεσθαι τὴν ἐπὶ κληρον, ὅπως οἰκεῖον ἢ καὶ μετέχον τοῦ γένους τὸ τικτόμενον (Πλουτ. Σόλ. XX). — Ἴδε *Λευτερονόμιον* 25. 5.

97. Πλουτ. Σόλων XX. Ἀντιθέτους πρὸς τὴν φύσιν ὀνομάζει τοὺς γάμους, τοὺς συναπτομένους οὐχὶ πρὸς ἀπόκτησιν τέκνων, ἀλλὰ χάριν τοῦ πλούτου. — Ἴδε ν. 1 § 3 Π. 1. 1. καὶ ἐν Βασ. 2.1.1.

98. Ἐάν ἐπεδικάσθῃ κληρονομία ἢ κληρὸς ὑπὲρ τινος, ὁ ἀμφισβητῶν τινὰ ἐκ τούτων, δύναται νὰ ἐναγᾶγῃ ἐνώπιον τοῦ Ἀρχοντος, τὸν ὑπὲρ οὗ ἐγένετο ἡ προσκύρωσις, κατὰ τὴν διαδικασίαν τῶν λοιπῶν δικῶν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ προκαταβάλῃ τὴν προκαταβολήν, ἥς ἄνευ καθίσταται ἀπαράδεκτος ἡ δίκη. Τὴν ἀγωγὴν αὐτὴν δύναται νὰ ἀσκήσῃ καὶ κατὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ ὑπὲρ οὗ ἐγένετο ἡ προσκύρωσις, ἐφ' ὅσον δὲν παρῆλθεν ἡ νόμιμος προθεσμία. Ὁ Ἀρχων θὰ δικάσῃ καθ' ὃν τρόπον ἐπεδικάσῃ τὴν ἀρχικὴν ἀγωγὴν, τοῦ ὑπὲρ οὗ ἡ πρώτη ἐπιδίκασις. — Παρακαταβολὴ ἦν ἐπὶ μὲν τῶν πρὸς τὸ δημόσιον ἀμφισβητημάτων τὸ πέμπτον, ἐπὶ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν τὸ δέκατον (Πολυδ. Η. 39). —

99. Οὐ γὰρ ἐβούλετο μισθοφόρον οὐδ' ὄνιον εἶναι τὸν γάμον, ἀλλ' ἐπὶ τεκνώσει καὶ χάριτι καὶ φιλότῃ γίνεσθαι τοῦ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συναικισμὸν (Πλουτ. Σόλ. XX). — Ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς προικὸς πιθανὸν νὰ ἀφεώρῃ τὸν προικῶν ἱματισμὸν, πάντως ὅμως ἦτο συμβουλευτικὸς καὶ οὐχὶ ἐπιτακτικὸς, οὐδέποτε ἔσχυσε, οὔτε ἡδύνατο νὰ ἰσχύσῃ, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀνεκούφιζε τὰ ἐκ τοῦ γάμου βάρη, καὶ ἀφ' ἑτέρου καθίστα τὴν σύζυγον ἴσην πρὸς τὸν σύζυγον. Ἀναφέρεται μάλιστα, ὅτι ἡ ὑπαρξὶς προικὸς ἀπετέλει δικαριτικὴν κατάστασιν μεταξὺ προικιζομένης συζύγου καὶ ἀπροίκου παλλακῆς, καὶ ἐνίοτε ἡ ἀνυπαρξὶς προικὸς ἡδύνατο νὰ παράσχῃ τεκμήριον περὶ μὴ νομιμότητος τοῦ γάμου (Ἰσαίου-Περὶ Πύρρου κλήρου, 8, 39, κ.λπ., Δημοσθ. Πρὸς Βοιωτὸν περὶ προικὸς). — Κατὰ ταῦτα ὁ ἐμφανιζόμενος περιορισμὸς τοῦ Σόλωνος δὲν ἐσκόπευε νὰ ἀπαγορεύσῃ τὴν σύστασιν προικὸς, ὥς ἄλλως προκύπτει ἐκ τε τῆς ἀκολούθου διατάξεως, δι' ἧς, οἱ

100. *Θῆσσα ἐπικλήρος*. Τῶν ἐπικλήρων ὅσαι θητικὸν τελοῦσιν, ἐὰν μὴ βούληται ἔχειν ὁ ἐγγύτατα γένους, ἐκδιδότη ἐπιδότης ὁ μὲν πεντακοσιομέδιμνος πεντακοσίας δραχμᾶς, ὁ δ' ἵππεὺς τριακοσίας, ὁ δὲ ζευγίτης ἑκατὸν πεντήκοντα, πρὸς οἷς αὐτῆς. ἐὰν δὲ πλείους ὦσιν ἐν τῷ αὐτῷ γένει, τῇ ἐπικλήρῳ πρὸς μέρος ἐπιδιδόναι ἕκαστον, ἐὰν δ' αἱ γυναῖκες πλείους ὦσι, μὴ ἐπάναγκες εἶναι πλέον ἢ μίαν ἐκδοῦναι τῷ γένει, ἀλλὰ τὸν ἐγγύτατα δεῖ ἐκδιδόναι ἢ αὐτὸν ἔχειν. ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ ὁ ἐγγυτάτῳ γένους ἢ μὴ ἐκδῶ, ὁ ἄρχων ἐπάναναγκάζεται ἢ αὐτὸν ἔχειν ἢ ἐκδοῦναι. ἐὰν δὲ μὴ ἐπάναναγκᾷ ὁ ἄρχων, ὀφειλέτω χιλίας δραχμᾶς ἱερὰς τῇ Ἡρᾷ. ἀπογραφέτω δὲ τὸν μὴ ποιοῦντα ταῦτα ὁ βουλόμενος πρὸς τὸν ἄρχοντα.

101. Τὴν ὁμολογηθεῖσαν προῖκα γίνεσθαι εἰς τὸν ἐγγυησάντα, εἴ τι ἔπαθεν ἡ γυνὴ πρὶν γενέσθαι παῖδας αὐτῇ.

ἀποκρούοντες νὰ συζευχθῶσι θῆσαν ἐπικλήρον συγγενεῖς, ὀφείλον νὰ προικίσωσιν αὐτήν, καὶ ἐκ χωρίων τῶν ρητόρων, καθ' ἣ μὴ σύστασις προικὸς δὲν ἡδύνατο νὰ θέσῃ ἐν ἀμυβόλῳ τὸ κύρος τοῦ γάμου τῆς ἀπροίκου ('*Ἰσαίου - Μενεκλ. 5, Δημοσθ. - Βοιωτοῦ 11.20*). — 'Εκεῖνος γὰρ ὅτ' ἦν ἐν τῇ ἡλικίᾳ, παρὸν μετὰ πολλῶν χρημάτων γῆμαι ἄλλην, τὴν ἐμὴν μητέρα ἔλαβεν οὐδὲν ἐπιφερομένην, κ.λπ. (*Λυσίου - Ἀριστοφάν. 14, 15*).

Πάντων δ' ὅσ' ἔστ' ἐμφυχα
καὶ γνώμην ἔχει
γυναῖκες ἔσμεν
ἀθλιώτατον φρενὸν
ἅς πρῶτα μὲν δεῖ
χρημάτων ὑπερβολῇ
πόσιν προῖσθαι δεσπότην τε
σώματος λαβεῖν (*Εὐριπίδ. Μήδεια, 230*).

Κατὰ τὸ ρωμ. δίκαιον, ἐξηναρχάζοντο οἱ ἀρνούμενοι γονεῖς νὰ συστήσωσι προῖκα εἰς τὰς θυγατέρας των (ν. 19. Π. 23. 2). — Συνήθως οἱ σύζυγοι παρεῖχον ἀσφάλειαν εἰς τοὺς συστήσαντας τὴν προῖκα, ἀποτίμημα καλουμένην (εἰώθασιν δὲ τότε, αὐτὴν αἰτεῖν παρὰ τοῦ ἀνδρός, ὥσπερ ἐνέχυρόν τι τῆς προικὸς ἄξιον, '*Ἀρποκρ. Προῖξ, Δημοσθ. Ὀνήτορ. Α. 20 σελ. 866*). — "Ἰδε καὶ *Πλάτων. Νόμοι ΣΤ'*.

100. *Δημοσθ. Μακάρι. 54, σελ. 1067*. — Τὴν ὀρφανὴν, τὴν στερουμένην περιουσίας (θῆσαν) ὀφείλει ἐπίσης νὰ συζευχθῇ ὁ ἐγγύτερος συγγενὴς τῆς, ἢ ἄλλως νὰ προικίσῃ αὐτήν διὰ τοῦ ὀριζομένου ποσοῦ, ἐὰν ἡ θῆσσα ἔχει πλείονας συγγενεῖς, ἕκαστος τούτων συμμετρῶς συνεισφέρει διὰ τὴν προῖκάν τῆς, ἐὰν ὑπάρχωσι πλείονες ὀρφαναί, ὁ ἐγγύτερος συγγενὴς ὀφείλει νὰ νυμφευθῇ ἢ νὰ προικίσῃ μίαν μόνην. Τιμωροῦνται οἱ ἀρνούμενοι νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν παροῦσαν διάταξιν, καὶ δύνανται νὰ καταμηνυθῶσι παρὰ παντὸς πολίτου.

101. 'Εὰν ἡ γυνὴ ἀποθάνῃ ἄτεκνος, ἡ προῖξ ἐπιστρέφει εἰς τὸν συστήσαντα τὴν προῖκα. — Εἴτα παρ' ὅτου ἐκομίσατο τὴν προῖκα οὗτος, ἐπειδὴ τετελευτηκῶς ἦν ('*Ἰσαίου - Πύρρον, 78, Ἰσαίου - Κίρωνος 8, κ.λπ.*). — Καὶ ταῦτα εἰδὼς τὸν ἅπαντα χρόνον ἄτοκον οὖσαν αὐτήν, καὶ τῆς ὁμολογηθείσης προικὸς ἐκ τῶν νόμων γιγνομένης εἰς αὐτόν, εἴ τι ἔπαθεν ἡ γυνὴ πρὶν γενέσθαι παῖδας αὐτῇ ('*Ἰσαίου - Πύρρον, 36*). — Αἱ περὶ προικὸς δίκαι ἦσαν ἐμμηνοί (*Πολυδ. Π. 63, 101*).

102. Ἐὰν ἀπολίπη ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα ἢ ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἐκπέμψῃ τὴν γυναῖκα, οὐκ ἔξεστι πράξασθαι τῷ δόντι ὁ μὴ προικὶ τιμήσας ἔδωκεν.

103. Ἐὰν ἀποπέμψῃ τὴν γυναῖκα, ἀποδιδόναι τὴν προῖκα, ἐὰν δὲ μὴ ἐπ' ἐννέα ὄβολοις τοκοφορεῖν, καὶ σίτου εἰς Ὀδεῖον εἶναι δικάσασθαι ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τῷ κυρίῳ.

104. Μενούσης μοι τῆς μητρὸς ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ζώσης, καὶ προῖκα ἐπενεγκαμένης, οὐκ ἀπογράφω τὴν προῖκα χρέως αὐτῇ, ἀλλὰ μετέχειν τῶν παίδων τὴν μητέρα.

105. Ἐὰν ἐξ ἐπικλήρου τις γένηται, καὶ ἅμα ἡβήσῃ ἐπὶ διετές, κρατεῖν τῶν χρημάτων, τὸν δὲ σῆτον μετρεῖν τῇ μητρὶ.

106. Διαζύγιον. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἀποπέμψῃ τὴν γυναῖκα ἀποδιδόναι τὴν προῖκα.

102. Ὁ διαζευγνόμενος τὴν σύζυγόν του ἀπέδιδε τὴν προῖκα αὐτῆς, ἄλλως τῇ κατέβαλλε λόγῳ τόκου ἐννέα ὄβολους κατὰ μῆνα, καὶ τῇ παρεῖχε διατροφὴν μέχρι ἀποπληρωμῆς τῆς προικῆς. — Ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἐκπέμψῃ τὴν γυναῖκα, οὐκ ἔξεστι πράξασθαι τῷ δόντι ὁ μὴ ἐν προικὶ τιμήσας ἔδωκε (Ἰσαίου - Πύρρου, 35). — Ἐὰν κατέλιπεν ἐνὶ κλικα τέκνα, αὕτη περιήρχετο εἰς αὐτὰ (Δημοσθ. Βοιωτ. Β. 50, 60, σελ. 1023, 1026, κ.λπ.). — Ἴδε ν. 69 Π. 23. 3.

103. Ἴδε προηγουμένας σημειώσεις. — Ἰσαίου - Πύρρου 78.

104. Ἡ μήτηρ συμβιούσα μετὰ τῶν τέκνων τῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀποβιώσαντος συζύγου, δὲν ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ τόκον τῆς προικῆς τῆς. — Διὰ τί γὰρ ἐγώ, Φαίνιππε, μενούσης μοι τῆς μητρὸς ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ζώσης καὶ προῖκα ἐπενεγκαμένης, οὐκ ἀπογράφω τὴν προῖκα χρέως αὐτῇ οὐδὲ παρακρούομαι τοὺς δικαστάς, ἀλλ' ἐγὼ μετέχειν τῶν ἐμυτοῦ τὴν μητέρα, ἂν τε τὴν Φαίνιππου ἂν τε τὴν ἐμυτοῦ ἔχω οὐσίαν; ὅτι οἱ νόμοι ταῦτα κελεύουσι (Δημοσθ. Φαίνιππου 27, σελ. 1047).

105. Δημοσθ. Στεφάν. Β. 20. Ἰσαίου - Κίρων. 31. — Ὁ υἱὸς τῆς ἐπικλήρου, δύο ἔτη μετὰ τὴν ἡβὴν αὐτοῦ, λαμβάνει τὴν ἐπικαρπὴν τῆς περιουσίας τῆς μητρὸς του, συγχρόνως δὲ ὀφείλει νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς διατροφῆς τῆς. — Ἐπιδιετές ἡβῆσαι. Δίδυμός φησιν ἀντὶ τοῦ ἐὰν ἰς ἐτῶν γένωνται· τὸ γὰρ ἡβῆσαι μέχρι ἰδ' ἔστιν. Ἄλλ' οἱ ἔφηβοι παρ' Ἀθηναίους ὀκτωκαιδεκαετείς γίνονται, καὶ μένουσιν ἐν τοῖς ἐφήβοις ἔτη β' ἔπειτα τῷ ληξικρατικῷ ἐγγράφονται γραμματεῖω, καθὰ φησιν Ὑπερείδης ἐν τῷ πρὸς Χάρητα ἐπιτροπικῷ. (Ἀριστοτ., λ. ἐπιδιετές ἡβῆσαι). — Ἐπεὶ δὲ ἐνεγράφη ἐγὼ καὶ ὁ νόμος ἀπέδωκε τὴν κομιδὴν τῶν καταλειφθέντων τῇ μητρὶ, ὅς κελεύει κυρίους εἶναι τῆς ἐπικλήρου καὶ τῆς οὐσίας ἀπάσης τοὺς παῖδας, ἐπειδὴν ἐπὶ διετές ἡβῶσιν (Ὑπερείδ. πρὸς Χάρητα, ἐπιτροπικός, ἀπόσπ. 192).

106. Ἰσαίου - Πύρρου 35. Ἴδε ἀνωτέρω σημειώσεις 102 καὶ 103. — Τὸ διαζύγιον, ἐὰν μὲν ἐγένετο κοινῇ συναινέσει τῶν συζύγων, δὲν ἀπαιτεῖτο διαδικασία τις, ἀλλ' ἡ σύζυγος ἀπέστρεφεν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, ἢ τὸν πρὸς προστασίαν ὑποχρεούμενον συγγενῇ αὐτῆς (Δημοσθ. Νεαίρας 1362) ἐὰν δὲ ὁ ἀνὴρ ἐξεδίωκε τὴν σύζυγον, ἢ πρᾶξις τοῦ αὕτη ἐκαλεῖτο ἀπόπεμψις (Δημοσθ. Νεαίρας 59 σελ. 1365), ἐὰν τέλος ἡ σύζυγος κατέλειπε τὸν ἄνδρα, ἢ πρᾶξις αὕτη ἐκαλεῖτο ἀπόλειψις (Δημοσθ. Ὀρήτορ. 4, σελ. 865, κ.λπ.). — Ἡ ἀπόπεμψις τοῦ ἀνδρὸς ἐγένετο ἐνώπιον μαρτύρων (πολλοὺς παρακαλέσας ἐξέπεμψε τὴν αὐτοῦ γυναῖκα, Λυσίου, Ἀλκιβιάδ. Α. 28), ἡ δὲ τῆς γυναικὸς

107. Τὴν γυναῖκα τὴν ἀπολείπουσαν, τὸ τῆς ἀπολείψεως γράμμα παρὰ τῷ Ἀρχοντι θέσθαι, μὴ δι' ἐτέρων, ἀλλ' αὐτὴν παροῦσαν.

108. Νόθοι. Νόθον εἶναι τὸν μὴ ἐξ ἀστῆς γεγονότα.

109. Μηδὲ νόθῳ, μηδὲ νόθῃ, εἶναι ἀγχιστεῖαν μὴθ' ἱερῶν μὴθ' ὀσίων, ἀπ' Εὐκλείδου ἄρχοντος.

110. Υἱοθεσία. "Ὅταν τις ὧν ἄπαις κύριος τῶν ἐαυτοῦ ποιήσῃται υἱόν, τοῦτον κύριον εἶναι.

κατὰ τὸν κατωτέρω νόμον, ἐνώπιον τοῦ Ἀρχοντος). Ἐὰν ὑπῆρχεν ἀμφισβήτησις περὶ τὴν ἀπόπεμψιν ἢ τὴν ἀπόλειψιν, ἡσικεῖτο ἡ δίκη περὶ ἀπολείψεως ἢ ἀποπέμψεως).—Ἐὰν διεζεύγνυντο οἱ σύζυγοι, ἐπεστρέφετο ἡ προίξ, καθὰ ἀνωτέρω εἴρηται, ἢ παρείχετο τόκος ἐννέα ὀβολῶν κατὰ μῆνα (ἀντιστοιχῶν πρὸς 18%), καὶ διατροφή μέχρι τῆς ἀποπληρωμῆς τῆς προικῆς. Ἡ διατροφή ἐξήτετο διὰ τῆς δίκης σίτου, ἥτις ἐδικάζετο εἰς τὸ Ὡδεῖον ὑπὸ τοῦ πρώτου Ἀρχοντος (Σουῖδα).

107. Ἡ σύζυγος ὥφειλε νὰ ἐγχειρίζῃ αὐτοπροσώπως τὴν περὶ ἀπολείψεως αἴτησιν. — Εὐτακτος δ' οὖσα καὶ φίλανδρος Ἰππαρέτη, λυπομένη δ' ὑπ' αὐτοῦ (τοῦ Ἀλκιβιάδου) περὶ τὸν γάμον, ἐτέραις ξέναις καὶ ἀσταῖς συνόντος, ἐκ τῆς οἰκίας ἀπιοῦσα, πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὄψετο. Τοῦ δ' Ἀλκιβιάδου μὴ φροντίζοντος, ἀλλὰ τρυφῶντος, εἶδε τὸ τῆς ἀπολείψεως γράμμα παρὰ τῷ ἄρχοντι θέσθαι μὴ δι' ἐτέρων, ἀλλ' αὐτὴν παροῦσαν. Ὡς οὖν παρῆν τοῦτο πράξουσα κατὰ τὸν νόμον, ἐπεξεβλήθη ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ συναρπάσας αὐτὴν ἀπῆλθε δι' ἀγορᾶς οἶκαδε κομίζων, μηδενὸς ἐναντιωθῆναι μὴδ' ἀφελέσθαι τολμήσαντος... Αὕτη μὲν οὖν οὐ παντελῶς ἐδοξεν ἡ βία παράνομος οὐδὲ ἀπάνθρωπος εἶναι· καὶ γὰρ ὁ νόμος δοκεῖ διὰ τοῦτο προάγειν τὴν ἀπολείπουσαν εἰς τὸ δημόσιον αὐτὴν, ὅπως ἐγγένηται τῷ ἀνδρὶ συμβῆναι καὶ κατασχεῖν (Πλουτ. Ἀλκιβ. 8/195).

108. Ὁ νόμος οὗτος ἐτέθη ἐπὶ Ἀρχοντος Εὐκλείδου. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, διορθώσαντα τὸν νόμον τοῦ Περικλέους, καθ' ὃν οἱ μὴ ἐξ ἀμφοτέρων ἀστῶν γονεῶν τεχθέντες δὲ ἦσαν γνήσιοι, νόθος ἐστὶ μόνον ὃς ἂν μὴ ἐξ ἀστῆς γένηται (Ἀθην. II. 577).

109. Ἰσαίου - Φιλοκτήμορος 47. — Οἱ νόθοι ἐξεπαιδεύοντο εἰς τὸ Κυνόσαργες γυμνάσιον (Πλουτ. Θεμιστ. I, Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 691· κατὰ Νεαίρας 18, κ.λπ.).

110. Ἰσαίου - Φιλοκτ. 13, 25, 45. — Ὁ ἄτεκνος ἠδύνατο νὰ υἱοθετήσῃ τινὰ καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ κληρονόμον του. — Διὰ τοῦτο τὸν νόμον ἔθηκεν οὕτως, ὅρῳ μόνῃν ταύτην καταφυγὴν οὖσαν τῆς ἐρημίας καὶ παραψυχῆς τοῦ βίου τοῖς ἄπαισι τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἐξεῖναι ποιήσασθαι ὄντινα ἂν βούλωνται (Ἰσαίου - Μετεκλέους 13, 17).—"Ὅτι ἐποιήσατ' ἂν ὅστις αὐτὸν ἐμελλε ζῶντα θεραπεύσειν καὶ τελευτήσαντα θάψειν (Ἰσαίου, αὐτόθ. 25). — "Ἡγαγέ με ἐπὶ τοὺς βωμούς εἰς τοὺς γεννήτας τε καὶ φράτερας. ἔστι δ' αὐτοῖς νόμος ὁ αὐτός, ἐὰν τέ τινα φύσει γεγονότα εἰσαγγῇ τις ἐάν τε ποιητόν, ἐπιτιθεῖναι πίστιν κατὰ τῶν ἱερῶν ἢ μὴν ἐξ ἀστῆς εἰσάγειν καὶ γεγονότα ὁρθῶς καὶ τὸν ὑπάρχοντα φύσει καὶ τὸν ποιητόν· ποιήσαντας δὲ τοῦ εἰσάγοντος ταῦτα μὴδὲν ἤττον διαψήφισθαι καὶ τοὺς ἄλλους, κἂν δόξῃ, τότε" εἰς τὸ κοινὸν γραμματεῖον ἐγγράφειν, πρότερον δὲ μὴ (Ἰσαίου - Ἀπολλοδώρ. 15, κ.λπ.). — Ἡ υἱοθεσία ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ διὰ διαθήκης, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι δὲν εἶχεν ὁ υἱοθετῶν γνήσια τέκνα, ἢ ἐὰν τὰ τέκνα εἰς τὴν περιπτώσειν καθ' ἣν

111. Τὸν ζῶντα ποιεῖσθαι παῖδα.

112. Τῷ ποιηθέντι οὐκ ἐξεῖναι ἐπανιέναι, ἐὰν μὴ υἱὸν καταλίπη γνήσιον.

113. Τοῖς ποιηθεῖσι οὐκ ἐξὸν διαθέσθαι, ἀλλὰ ζῶντας ἐγκαταλιπόντας υἱὸν γνήσιον ἐπανιέναι, ἢ τελευτήσαντας ἀποδιδόναι τὴν κληρονομίαν τοῖς ἐξ ἀρχῆς οἰκείοις οὖσι τοῦ ποιησαμένου.

114. *Πατρικὴ ἐξουσία*. Ὑπὲρ τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν πίστιν δοῦναι, ἐὰν τις τεθνεῶτι ἐπικαλῶν δικάζηται τῷ κληρονόμῳ.

ταῦτα θὰ ἀπέθνησκον πρὶν ἔλθωσιν εἰς νόμιμον ἡλικίαν (*Δημοσθ. Στεφάνου Β' 13*).—Υἱοθετοῦντο καὶ θυγατέρες (*Ἰσαίου - Ἀγνίου 8*).—Ἡ υἱοθεσία ἐχώρει καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοθετοῦντος (*Δημοσθ. Μακάρι. καὶ Δημοσθ. Λεωχάρ.*).

111. Μόνον οἱ ζῶντες υἱοθετοῦντο. — Οὐ γὰρ ζῶν, φησὶν, ὁ Λεωκράτης ἐποιήσατο παῖδα τὸν Λεωχάρην, καθάπερ οἱ νόμοι κελεύουσιν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἐπ' ἀποστερήσει τῆς οὐσίας παρὰ τοὺς νόμους ἢ εἰσποίησις γίνεται (*Δημοσθ. Λεωχάρ. 1080, ἐπὶ θ.*).—Υἱοθεσία. Ἐτελεῖτο αὕτη τριχῶς, ἤτοι, α) ἐν ζωῇ, γενομένης ἀπλῆς δηλώσει τοῦ υἱοθετοῦντος (*Ἰσαίου Μενεκλ. 13*), θρησκευτικῇ μυσταγωγίᾳ, ἐπίσης διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ υἱοθετομένου εἰς τὴν φρατρίαν (*Ἰσαίου - Ἀπολλ. 1*), τῆς ὀρκίσεως τοῦ υἱοθετοῦντος ὅτι ὁ θετὸς υἱὸς ἦτο ἀμφοτέρωθεν Ἀθηναῖος, καὶ τῆς ἐγγραφῆς εἰς τὸ φρατορικὸν μητρώον (*Δημοσθ. Βοιωτ. Α. 39*), β) διὰ διαθήκης, ἐπεχούσης θέσιν ἐγκαταστάσεως κληρονόμου, καὶ γενομένης ἐνώπιον συγγενῶν (*Ἰσαίου - Ἀστυφ. 8, Δημοσθ. Μακάρι. 11*), καὶ καθ' ἣν, ὁ θετὸς υἱὸς εἶχεν ὑποχρέωσιν νὰ νυμφευθῇ τὴν τυγχόν ὑπάρχουσαν θυγατέρα τοῦ υἱοθετοῦντος (*Ἰσαίου - Πύρρον 42, 68 κ.λπ.*), ἢ υἱοθεσία αὕτη ἡδύνατο νὰ εἶναι καὶ μερικὴ (*Ἰσαίου - Δικαιογ. 6*), καὶ γ) μετὰ θάνατον, ἐπιμελεῖς τοῦ Ἀρχόντος (*Ἰσαίου Ἀπολλ. 31 κ.λπ.*).—Ἐδεῖ ἀμφοτέροις νὰ εἶναι Ἀθηναῖοι, νὰ μὴν εἶχον κηρυχθῇ ἄτιμοι καὶ νὰ μὴν ἦσαν ὀφειλέται τοῦ Δημοσίου. Δὲν ἀπηρτίτο διαφορὰ ἡλικίας ἢ κοινωνικῆς καταστάσεως. Ὁ θετὸς ἔδει νὰ μὴν εἶναι μονογενής. Ἡ υἱοθεσία ἡδύνατο ν' ἀνακληθῇ. Ὁ θετὸς υἱὸς ὑπεισήρχετο εἰς πάντα τὰ δίκαια τῆς θετῆς οἰκογενείας. Ὁ θετὸς πατὴρ ἔδει νὰ μὴν ἔχη ἄρρενα τέκνα.

112. Ὁ θετὸς υἱὸς δὲν ἡδύνατο νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν φυσικὴν οἰκογένειάν του, ἐὰν δὲν καταλίπη νόμιμον υἱὸν εἰς τὸν υἱοθετήσαντα.—Ὁ γὰρ νόμος οὐκ ἐξ ἐπανιέναι, ἐὰν μὴ υἱὸν καταλίπη γνήσιον (*Ἰσαίου - Φιλοκρημ. 44*).

113. Οἱ υἱοθετηθέντες, ἐὰν δὲν καταλείψωσιν υἱὸν εἰς τὸν υἱοθετήσαντα, δὲν δύνανται νὰ διαθέσωσι περιουσίαν αὐτῶν, ἀλλ' αὕτη περιέρχεται εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ υἱοθετήσαντος.—Ὅσοι μὴ ἐπεποίητο, φησὶν, ὅτε Σόλων εἰσήει εἰς τὴν ἀρχήν, ἐξεῖναι αὐτοῖς διαθέσθαι ὅπως ἂν ἐθέλωσι. τοῖς δὲ ποιηθεῖσιν οὐκ ἐξὸν διαθέσθαι, ἀλλὰ ζῶντας ἐγκαταλιπόντας υἱὸν γνήσιον ἐπανιέναι, ἢ τελευτήσαντας ἀποδιδόναι τὴν κληρονομίαν τοῖς ἐξ ἀρχῆς οἰκείοις οὖσι τοῦ ποιησαμένου (*Δημοσθ. Λεωχάρ. 68, σελ. 1100*).

114. Ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἔληγεν ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ 19 ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνῆλίκου, ἀφ' ἧς οὗτος ἐθεωρεῖτο ἀνήκων τῇ πόλει. Ἐὰν κατηγορήσῃ τις τὸν ἀποθανόντα πατέρα, ὁ υἱὸς ὑποχρεοῦται ν' ἀποδείξῃ τὴν τιμιότητα αὐτοῦ.—Ὅτι δὲ ἐγὼ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς ἠθέλησα αὐτῷ πίστιν δοῦναι, ἦνπερ ὁ νόμος κελεύει, ἐὰν τις τεθνεῶτι ἐπικαλῶν δικάζηται τῷ κληρονόμῳ.

114α. Τοὺς γονέας ποιεῖ κυρίους, οὐ μόνον θέσθαι τοῦνομα ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐξαλειψαί βούλωνται καὶ ἀποκηρύξαι.

115. Τοὺς γονεῖς τιμᾶν. Ἐάν τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, τούτῳ δίκην ἐπιτιθέναι καὶ οὐκ ἔαν τοῦτον ἄρχειν.

116. Ὁ τοὺς γονέας τύπτων, ἢ μὴ τρέφων, ἢ μὴ παρέχων οἴκησιν καὶ τὰ ἐπιτήδεια, ἄτιμος ἔστω.

117. Ἐάν δέ τις ἀπαχθῇ τῶν γονέων κακώσεως ἡλωκώς... εἰσιὼν ὅποι μὴ χρή, δησάντων αὐτὸν οἱ ἔνδεκα καὶ εἰσαγόντων εἰς τὴν ἡλικίαν, κατηγορεῖται δὲ ὁ βουλόμενος, οἷς ἐξεστίν. ἐάν δ' ἄλλῳ, τιμάτω ἢ ἡλικία, ὃ τι χρή παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτίσαι. ἐάν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω ἕως ἂν ἐκτίσῃ.

118. Υἱῷ τρέφειν τὸν πατέρα, μὴ διδασκόμενον τέχνην ἐπ' ἀνάγκης μὴ εἶναι.

μῶ, μὴ δοκεῖν μοι μῆτε ὁμολογεῖσθαι τὸν πατέρα τούτῳ ἀποδώσειν τὸ ἀργύριον (*Δημοσθ. Κάλλιπ. 17* σελ. 1241).

114α. *Δημοσθ. Βοιωτ. ὁμόμ. 39.*

115. Ὁ μὴ σεβόμενος τοὺς γονεῖς του, εἰσέγεται εἰς δίκην, καὶ ἐπεκλείεται πάσης δημοσίας ὑπηρεσίας. — Οὐκ οἶσθ', ὅτι καὶ ἡ πόλις ἄλλης μὲν ἀχαριστίας οὐδεμιᾶς ἐπιμελεῖται οὐδὲ δικάζει, ἀλλὰ περιορᾷ τοὺς εὖ πεπονητάς χάριν οὐκ ἀποδιδόντας, ἐάν δέ τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, τούτῳ δίκην τε ἐπιτίθῃ καὶ ἀποδοκιμάζουσιν οὐκ ἔξ ἄρχειν τοῦτον, ὥς οὔτε ἂν τὰ ἱερὰ εὐσεβῶς θυόμενα ὑπὲρ τῆς πόλεως τούτου θύοντος, αὐτὴ ἄλλα καλῶς καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν τούτου πράξαντος καὶ νῆ Δία ἐάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοὺς τάφους μὴ κοσμήῃ, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων δοκιμασίαις. (*Ξενοφ. Ἀπομνημ. II, 2, 13*).

116. Οὐ τοίνυν ἐκ τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ περὶ τῆς κακώσεως νόμου δῆλόν ἐστιν. Εἰ γὰρ ἐξῆ μὲν ὁ πάππος, ἐνδεὴς δὲ ἦν τῶν ἐπιτηδείων, οὐκ ἂν οὗτος ὑπόδικος ἦν τῆς κακώσεως, ἀλλὰ ἡμεῖς. Καλεῖται γὰρ τρέφειν τοὺς γονέας· γονεῖς δ' εἰσὶ μήτηρ καὶ πατήρ καὶ πάππος καὶ τήθη καὶ τούτων μήτηρ καὶ πατήρ, ἐάν ἔτι ζῶσιν· ἐκεῖνοι γὰρ ἀρχὴ τοῦ γένους εἰσὶ, καὶ τὰ ἐκεῖνων παρὰ δίδονται τοῖς ἐγγόνις· διόπερ ἀνάγκη τρέφειν αὐτούς ἐστί, καὶ μὴδὲν καταλίπειν (*Ἰσαίου - Κίρωνος, 32*).

117. Ὁ καταδικασθεὶς ὡς κακοποιήσας τοὺς γονεῖς του, ἐάν συλληφθῇ εἰσερχόμενος εἰς ἀπηγορευμένον μέρος, δεσμεύεται ὑπὸ τῶν Ἐνδεκα, καὶ προσάγεται εἰς τὸ δικαστήριον τῆς Ἡλικίας, ἐνθα δύναται νᾶ τὸν κατηγορήσῃ πᾶς πολίτης, ἐκ τῶν ἐχόντων δικαίωμα πρὸς τοῦτο. Ἐάν δὲ ἀποδειχθῇ ἄληθης ἡ κατηγορία καταδικάζεται εἰς χρηματικὴν ἢ σωματικὴν ποινὴν, ἐάν δὲ καταδικασθῇ εἰς χρηματικὴν ποινὴν, φυλακίζεται μέχρις οὗ πληρώσῃ αὐτήν. Ἐνδεκα ἐκαλοῦντο οἱ ἐκ τῶν δέκα φυλῶν ἐκλεγόμενοι, οἷς προσθετέον καὶ τὸν Γραμματέα, καὶ οἵτινες ἦσαν ἐπιφορτισμένοι νᾶ ἐπιτηροῦν τὰς φυλακὰς ἢ νᾶ ὁδηγοῦν τοὺς καταδίκους εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως. (Τὸν νόμον ἴδε ἄνωτέρω εἰς σημείωσιν 75β).

118. *Πλουτ. Σόλ. 22.* — Ἐπαινέσαι δ' ἂν τις καὶ τὸν Ἀθήνησι νομοθέτην, ὅς τὸν μὴ διδάξαντα τέχνην, ἐκόλυε πρὸς τοῦ παιδὸς τρέφεσθαι (*Γαληνός*). Ἐν τῷ ρωμ. δικ. ὁ υἱὸς εἶχεν ὑποχρέωσιν νᾶ διατρέφῃ τὸν πατέρα (*ρ. II. 25. 3 καὶ ρ. I K. 5. 25*), κατ' ἐξαίρεσιν ὁμοίως ὁ πατήρ

119. Μηδὲ τοῖς ἐξ ἐταίρας γενομένοις ἐπάναγκες εἶναι τοὺς πατέρας τρέφειν.

120. Τοὺς παῖδας διδάσκεισθαι πρῶτον νεῖν τε καὶ γράμματα, καὶ τοὺς μὲν ὑποδεέστερον πράττοντας ἐπὶ τὰς γεωργίας καὶ τὰς ἐμπορίας καὶ τὴν τέχνην. Τοὺς δὲ βίον ἱκανὸν κεκτημένους, περὶ τε μουσικὴν καὶ ἵππικὴν καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ κυνηγέσια καὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβειν.

121. Ἐπιτροπεία. Ἐπίτροπον τῶν ὀρφανῶν μητρὶ μὴ συνοικήσειν.

δὲν ὑποχρεοῦται νὰ διαθρέψῃ τὸν υἱὸν ἐὰν οὗτος τὸν κατήγγειλε διὰ πρᾶξιν τινὰ (Harr. 5 ἐδ. II Παυδ. αὐτόθι). — Κατὰ τοὺς θεῖους κανόνας οἱ υἱοὶ ὑποχρεοῦνται νὰ διατρέφωσι τοὺς γονεῖς, καί-
τοι οὗτοι δὲν ἐδίδαξαν αὐτοὺς τέχνην τινά.

119. Ὁ γὰρ ἐν γάμῳ παρῶν τὸ καλὸν οὐ τέκνων ἔνεκα δῆλός ἐστιν, ἀλλ' ἡδονῆς ἀγαγόμενος γυναικί· τὸν τε μισθὸν ἀπέχει καὶ παρρησίαν αὐτῷ πρὸς τοὺς γενομένους οὐκ ἀπολέλοιπεν, οἷς αὐτὸ τὸ γενέσθαι πεποίηκεν ὄνειδος (Πλουτ. Σόλ. XXII). — Ἐν τῷ ρωμ. δικαίῳ ὁ υἱὸς τῆς ἐταίρας ὥφειλε νὰ διατρέφῃ καὶ αὐτὴν καὶ τὸν πατέρα αὐτῆς (ν. 5 II. 25. 3), διότι κατὰ τὸν Συνέ-
σιον, τοῖς γὰρ οὕτω γεγονόσιν ἀποδέδεικται μὲν ἡ μήτηρ, ὁ δὲ λοιπὸς τοῦ πατρὸς ἀμφισβητή-
σιμος.

120. Οἱ γονεῖς ὥφειλον νὰ διδάσκουν εἰς τὰ τέκνα των τὴν κολυμβητικὴν καὶ τὰ γράμματα, κατὰ λόγον δὲ τῆς καταστάσεώς των, οἱ μὲν πτωχοὶ τὴν γεωργίαν ἢ τὸ ἐμπόριον, οἱ δὲ πλούσιοι τὰς καλὰς τέχνας, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν μουσικὴν καὶ τὰ γυμνάσια. — Ἄπαντες μὲν οὖν ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἄγειν διατριβάς οὐχ οἷόν τ' ἦν, ἀνωμάλως τὰ περὶ τὸν βίον ἔχοντας· ὥς δὲ πρὸς τὴν οὐσίαν ἤρμωσεν, οὕτως ἐκάστοις προσετέτακτον. Τοὺς μὲν γὰρ ὑποδεέστερον πράττοντας ἐπὶ τὰς γεωρ-
γίας καὶ τὰς ἐμπορίας ἔτρεπον, εἰδότες τῆς ἀπορίας μὲν διὰ τὰς ἀργίας γιγνομένας, τὰς δὲ κακουρ-
γίας διὰ τὰς ἀπορίας· ἀναιροῦντες οὖν τὴν ἀρχὴν τῶν κακῶν ἀπαλλάττειν φοντο καὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων τῶν μετ' ἐκείνην γιγνομένων. τοὺς δὲ βίον ἱκανὸν κεκτημένους περὶ τε τὴν ἵππικὴν καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ κυνηγέσια καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἠνάγκασαν διατρίβειν, ὁρῶντες ἐκ τούτων τοὺς μὲν διαφέροντας γιγνομένους, τοὺς δὲ τῶν πλείστων κακῶν ἀπεχομένους (Ἰσοκράτ. Ἀρεοπα-
γυτικός 44, σελ. 148).

121. Ὁ κηδεμὼν δὲν ἠδύνατο νὰ νυμφευθῇ τὴν μητέρα τῶν ὀρφανῶν. — Δημοσθένης γὰρ οὐμὸς πατήρ, ὃ ἄνδρες δικασταί, κατέλιπεν οὐσίαν μὲν σχεδὸν τεττάρων καὶ δέκα ταλάντων, ἐμὲ δ' ἔπ' ἐτῶν ὄντα καὶ τὴν ἀδελφὴν πέντε, ἔτι δὲ τὴν ἡμετέραν μητέρα πεντήκοντα μνᾶς εἰς τὸν οἶκον εἰσε-
νηγεμένην. βουλευσάμενος δὲ περὶ ἡμῶν, ὅτ' ἐμελλε τελευτᾶν, ἅπαντα ταῦτα ἐνεχείρισεν Ἀφόβῳ τε τούτῳ καὶ Δημοφῶντι τῷ Δήμωνος υἱεῖ. . . Δημοφῶντι δὲ τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν καὶ δύο τάλαντα εὐθὺς ἔδωκεν ἔχειν, αὐτῷ δὲ τούτῳ τὴν μητέρα τὴν ἡμετέραν καὶ προῖκα ὀγδοήκοντα μνᾶς, καὶ τῇ οἰκίᾳ καὶ σκευαῖσι χρῆσθαι τοῖς ἐμοῖς. . . μὴ γήμντος δ' αὐτοῦ τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν ὁ μὲν νόμος κε-
λεύει τὴν προῖκα ὀφείλειν ἐπ' ἐννέα ὀβολοῖς, ἐγὼ δ' ἐπὶ δραχμῇ μόνον τίθημι (Δημοσθ. Ἀφόβου Α. 4, 17, σελ. 814, 818 Ἰδ. v. I K. 5. 49). — Ἐπιτροπεία. Ἐπίτροποι ἦσαν τριῶν εἰδῶν, ἧτοι, α) οἱ διο-
ριζόμενοι διὰ διαθήκης τοῦ πατρὸς, β) οἱ ἐλλείψει διορισμοῦ ὑπὸ τοῦ πατρὸς καλούμενοι ἐγγύτεροι συγγενεῖς, ὧν ἡ ἐκλογὴ ἐπεκυροῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀρχόντος, καὶ γ) οἱ ἐλλείψει ἐγγυτέρων συγγενῶν διοριζόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀρχόντος. Οἱ ἐπίτροποι ἐτέλουν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Ἀρχόντος, ἀλλὰ καὶ πᾶς πολίτης ἐδικαιούτο νὰ καταγγείλῃ πάντα ἐπίτροπον, ὀλιγορῶντα ἢ κακομεταχειριζόμε-

122. Τῶν ὀρφανῶν κληρονομήσων ἐπίτροπος μὴ ἔστω.

123. Τὸν ἐπίτροπον τὸν οἶκον μισθοῦν.

124. Ἐὰν πέντε ἔτη παρέλθῃ, καὶ μὴ δικάσωνται, μηκέτι εἶναι τοὺς ὀρφανοὺς δίκην περὶ τῶν ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς ἐγκλημάτων.

125. Ἀπαγόρευσις. Υἱῶ τὸν πατέρα ὑπὸ νόσων ἢ γήρως διατιθέμενον αἰσχροῶς, ἐξεῖναι παρκανοίας γράφεσθαι. Παρκανοίας δὲ ἐλόντι τὸν πατέρα ἐξεῖναι καὶ δῆσαι.

νον τὸν ὀρφανὸν ἢ διὰ τῆς κακώσεως γραφῆς ἢ διὰ τῆς γραφῆς ἐπιτροπῆς (Πολυδ. Η.). Ἡ ἐπιτροπεία ἔπαυεν ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ ὀρφανοῦ.

122. Ἰσαίων - Δικαιογ. 10. — Μὴ ἐπιτροπεύειν, εἰς ὃν ἡ οὐσία ἔρχεται, τῶν ὀρφανῶν τελευτησάντων. — Ἀντιθέτως τὸ ρωμ. δίκ. ν. 1 καὶ 5 Π. 26. 4. — Μέσσην λύσιν ἀκολουθεῖ ὁ Χαρῶνδας (ἴδε νομοθεσίαν αὐτοῦ ἀνωτέρω).

123. Ἐὰν ἡ περιουσία τοῦ ὀρφανοῦ ἀπετελεῖτο ἐκ χρημάτων, ὁ ἐπίτροπος ὥφειλε νὰ διαχειρίζεται ταῦτα ἐπιμελῶς, νὰ ἐκδανείζῃ ταῦτα ἐπὶ ὑποθήκῃ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς ναυτοδάνεια, ἐπιβλεπόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀρχοντος διὰ πᾶσαν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ἢ καὶ γνωμοδοτοῦντος (τοσαῦται πραγματεῖται καὶ λόγοι καὶ παρὰ τῷ ἄρχοντι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐγγίγνονθ' ὑπὲρ τῶν ἐμῶν (Δημοσθ. Ὀρήτορ. Α. 6, σελ. 865). — Ἀλλ' ἐὰν ἡ περιουσία ἀπετελεῖτο ἐξ ἀκινήτων, ὁ ἐπίτροπος ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐκμισθῶν αὐτά, μεσολαβοῦντος τοῦ Ἀρχοντος, διὰ δημοπρασίας, εἰς τοὺς παρέχοντας ἀνάλογον ἐγγύησιν (Οἱ μισθοῦμενοι τοὺς τῶν ὀρφανῶν οἴκους παρὰ τοῦ Ἀρχοντος, ἐνέχυρα τῆς μισθώσεως παρεῖχοντο. Ἐδεῖ δὲ τὸν Ἀρχοντα πέμπειν τινὰς ἀποτιμησομένους τὰ ἐνέχυρα καὶ ἐλέγοντο τὰ μὲν ἐνέχυρα ἀποτιμήματα, οἱ δὲ ἀποτιμησάμενοι ἀποτιμηταὶ (Σουΐδας). — Πᾶς πολίτης ἠδύνατο νὰ μὴνύσῃ τὸν ἐπίτροπον, ἐὰν ἀνωμάλως ἢ δουλίως ἐνήργησε τὴν μίσθωσιν, διὰ τῆς φάσεως. Ἰδε Δημοσθ. Ἀφόβου Α. 58, σελ. 832, Ἰσαίων - Δικαιογ. 11, 35, Ἀγνίων, 42, Μενεκλ. 9, ἀπόσπ. 29, κ.λπ.

124. Λυσίου - Διογένητος. — Ἄμα δ' ἂν ἡβήσῃ τις τῶν ὀρφανῶν, ἐὰν ἡγῆται κακῶς ἐπιτροπευθῆναι, μέχρι πέντε ἐτῶν ἐξηκούσης τῆς ἐπιτροπῆς, ἔστω δίκην λαχεῖν ἐπιτροπίας (Δημοσθ. Νανσιμάχου). — Ἐὰν δ' ἀπέθνησκειν ὁ ἐπίτροπος πρὸ τῶν πέντε ἐτῶν, ὁ ὀρφανὸς ἠδύνατο ν' ἀσκήσῃ κατὰ τῶν κληρονόμων του τὴν δίκην βλάβης. — Ἡ περὶ λογοδοσίας δίκη τοῦ ὀρφανοῦ (γραφῆς ἐπιτροπῆς) ἦτο ἰδιωτική.

125. Ἐὰν ὁ πατὴρ ὑπὸ γήρως ἢ νόσου παρκανοήσῃ, ὁ νόμος οὐκ ἔχ' τοῦτον τὰ ἑαυτοῦ δοῦναι (Υπερείδ. Ἀθηνογ. 8, 1, κ.λπ. Ἰσαίων - Φίλοκτ. 21, ἡ φαρμάκων ἢ γυναικὶ πειθόμενος, Δημοσθ. Στεφ. 11, 14, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 35, 56, κ.λπ.). — Πρὸς τοῦτο ἡσκαεῖτο ἡ γραφὴ παρκανοίας, δι' ἧς ἐτίθετο φραγμὸς εἰς τὸν πρεσβύτερον πρὸς σύνταξιν διαθήκης, ἢ πρὸς υἰοθεσίαν, ἢ πρὸς πᾶσαν ἄλλην ἐνέργειαν, ἐμβάλλουσιν εἰς κίνδυνον τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Ὁ Ἰσφῶν ἡσκαεῖσε τὴν περὶ παρκανοίας γραφὴν κατὰ τοῦ πατρὸς του Σοφοκλέους, τοῦ μεγάλου Ἑλληνοῦ τραγωδοῦ, ζητήσας ἀπὸ τὸ φρακτορικὸν δικαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον εἰσῆχθη ἡ δίκη, νὰ κηρυχθῇ ὁ πατὴρ του Σοφοκλῆς εἰς κατὰστασιν ἀπαγορεύσεως λόγῳ γήρατος. Κληθέντος τοῦ Σοφοκλέους ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ὅπως διατυπώσῃ τὰς ἀντιρρήσεις του ἐπὶ τῆς γραφῆς τοῦ υἱοῦ, ἡρκέσθη οὗτος πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἀβάσιμου αὐτῆς, νὰ ἀνagnώσῃ ἐνώπιον τοῦ φρακτορικοῦ δικαστηρίου, τὴν πρότινος, εἰς ἡλικίαν 84 ἐτῶν, συντελεσθεῖσαν τραγωδίαν του αὐτοῦ Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶν. Ἡ ἀνά-

126. Τοὺς Ἀρεοπαγίτας κολάζειν τοὺς ἀσώτους.

127. *Επιμέλεια Ἀρχοντος*. Ὁ Ἀρχων ἐπιμελείσθω τῶν ὄρφανῶν καὶ τῶν ἐπικλήρων καὶ τῶν οἰκῶν τῶν ἐξερημουμένων καὶ τῶν γυναικῶν, ὅσαι μένουσιν ἐν τοῖς οἰκοῖς τῶν ἀνδρῶν τῶν τεθνηκότων φάσκουσαι κυεῖν. τούτων ἐπιμελείσθω καὶ μὴ ἐάτω ὑβρίζειν μηδένα περὶ τούτους. ἐὰν δέ τις ὑβρίζη ἢ ποιῇ τι παράνομον, κύριος ἔστω ἐπιβάλλειν κατὰ τὸ τέλος. ἐὰν δὲ μερίζονος ζημίας δοκῇ ἄξιος εἶναι, προσκαλεσάμενος πρόπεμπτα καὶ τίμημα ἐπιγραψάμενος, ὅ τι ἂν δοκῇ αὐτῷ, εἰσαγαγέτω εἰς τὴν ἡλιαίαν. ἐὰν δ' ἄλλῳ, τιμάτω ἡ ἡλιαία περὶ τοῦ ἀλόντος ὅ τι χρὴ αὐτὸν παθεῖν ἢ ἀποτίσαι.

128. *Κληρονομικά*. Ἐν τῷ γένει τοῦ τεθνηκότος ἔδει τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον καταμένειν.

129. *Ἐξ ἀδιαθέτου*. Ὅστις ἂν μὴ διαθέμενος ἀποθάνῃ, ἐὰν μὲν παῖδας καταλίπῃ θηλείας σὺν ταύτῃσι. Ἐὰν δὲ μὴ, τοὺς δε κυρίους εἶναι τῶν χρημάτων. Ἐὰν δὲ ἀδελφοὶ ὧσιν ὁμοπάτορες, καὶ ἐὰν παῖδες ἐξ ἀδελφῶν γνήσιοι, τὴν τοῦ πατρὸς μοῖ-

γνωσις αὐτῆς ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα ν' ἀπορριφθῇ ἢ περὶ παρανοίας γραφῇ, καὶ νὰ δοθῇ εὐκαιρία εἰς τὸ δικαστήριον καὶ τὸ πυκνότερον ἀκροατήριον ν' ἀποθεώσῃ τοῦτον καὶ νὰ τὸν προπέμψῃ, ὥσπερ ἐκ θεάτρου μετὰ κρότου καὶ βοῆς (*Ἀριστοτ. Ρητορικ. Γ'. 15*).

126. Ὅτι δὲ τοὺς ἀσώτους τὸ παλαιὸν ἀνεκαλοῦντο οἱ Ἀρεοπαγῖται, καὶ ἐκόλαζον, ἱστορήσῃ Φανόδημος καὶ Φιλόχορος, ἄλλοι τε πλείους (*Ἀθήναιος Δ.*).

127. *Δημοσθ. Μακάρι*. 75 σελ. 1076. — Ἐπιμελεῖται δὲ ὁ Ἀρχων καὶ τῶν γυναικῶν, αἱ ἂν φῶσιν ἐπ' ἀνδρὸς τελευτῇ κύειν. Ἔστι δ' ἐπώνυμος οὗτος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὁ χρόνος ἀριθμεῖται (*Πολυδ. Η. 89*). — Πρόπεμπτα, ἥτοι ἐντὸς πέντε ἡμερῶν.

128. Εὐδοκίμησε δὲ (ὁ Σόλων) κἀν τῷ περὶ διαθηκῶν νόμῳ· πρότερον γὰρ οὐκ ἐξῆν, ἀλλ' ἐν τῷ γένει τοῦ τεθνηκότος ἔδει τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον καταμένειν (*Πλουτ. Σόλ. XXI*). — Ἴδε θέμα 135.

129. *Ἰσαίου - Ἀπολλοδ. 22, Ἀγρίου 1, 11*. — Κατὰ τὴν προκειμένην διάταξιν, ἡ περιουσία, τοῦ ἄνευ ἀρρένων τέκνων ἀποβιούντος πατρὸς, περιήρχετο εἰς τὰς θυγατέρας του, ἐπικλήρους καθισταμένας, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ νυμφευθῶσι τοὺς ἐγγυτέρους συγγενεῖς των. — Ἐὰν ὁ ἀποβιώσας κατέλιπεν υἱούς, ἡ περιουσία περιήρχετο εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ τέκνα τῶν τυχόν προαποβιώσαντων υἱῶν, κατὰ ρίζας κληρονομούντων, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐὰν συντρέχωσι καὶ θυγατέρες τοῦ θανόντος, οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὑπεχρεοῦντο νὰ προικίσωσιν αὐτάς, ἐπιπροκίους καθισταμένας, κατὰ λόγον τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν ἀντοχῆς (*Δημοσθ. Βοιωτ. Β'. 19, σελ. 1014, κ.λπ.*). — Ἐὰν δὲν κατέλιπεν οὔτε υἱούς, οὔτε θυγατέρας, ἡ περιουσία περιέρχεται εἰς τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς ἀδελφόπαιδας κατὰ ρίζας κληρονομούντας. Ἐὰν δὲν συντρέχουν τοιοῦτοι καλοῦνται αἱ ὁμοπάτριαι ἀδελφαὶ καὶ οἱ ἐκ τούτων παῖδες. Ἐλλείπει τούτων ἐγκαλοῦντο ἐν τρίτῳ γένει οἱ ἀνεψιοὶ (ἥτοι ἐξᾷδελφοὶ) καὶ οἱ παῖδες αὐτῶν (ἥτοι μέχρι τοῦ πέμπτου βαθμοῦ). Ἐλλείπει δὲ καὶ τούτων, ἡ περιουσία περιέρχεται εἰς τοὺς πρὸς μητρός τοῦ θανόντος συγγενεῖς του, κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν πατρικῶν κληρονόμων. Ἐλλείπει δὲ καὶ τούτων, περιέρχεται εἰς τὸν ἐφεξῆς ἐγγύτερον πατρικὸν συγγενῇ (*Ἰσαίου - Ἀγρίου, 1, 2, Ἰσαίου - Ἀπολλοδ. 22*), χωριστὴν καλούμενον. — Ὁ

ραν λαγχάνειν. Ἐάν μὴ ἀδελφοὶ ᾧσιν ἢ ἀδελφῶν παῖδες ἐξ αὐτῶν, κατὰ ταυτὰ λαγχάνειν. Κρατεῖν δὲ τοὺς ἄρρενας, καὶ τοὺς ἐξ ἄρρένων, ἐάν ἐκ τῶν αὐτῶν ᾧσιν, καὶ ἐάν γένει ἀπωτέρω. Ἐάν δὲ μὴ ᾧσι πρὸς πατρός μέχρις ἀνεψιᾶδων παίδων, τοὺς πρὸς μητρός τοῦ ἀνδρός κατὰ ταυτὰ κυρίου εἶναι. Ἐάν δὲ μὴ ἐτέρωθεν ἦν ἐντὸς τούτων, τὸν πρὸς πατρός ἐγγυτάτω κύριον εἶναι.

130. Τοῖς νόθοις μέχρι πέντε μῶν καταλιμπάνειν.

131. Γνησίας μὲν οὕσης θυγατρὸς, νόθου δὲ υἱοῦ, μὴ κληρονομεῖν τὸν νόθον τὰ πατρῶα.

132. Ἀπαντας τοὺς γνησίους υἱούς ἰσομοίρους εἶναι τῶν πατρῶων.

133. Τοῦ μέρους ἕκαστον λαγχάνειν.

134. Ἐάν ποιησάμενῳ παῖδες ἐπιγέγονται, τὸ μέρος ἐκάτερον ἔχειν τῆς οὐσίας καὶ κληρονομεῖν ὁμοίως ἀμφοτέροισι.

πατήρ: Ὅπως καὶ ἐν Κρήτῃ, οὕτω καὶ ἐν Ἀθήναις φαίνεται ὅτι ὁ πατήρ δὲν ἐκληρονόμει τὸν θνήσκοντα υἱὸν (περὶ τούτου ὑπάρχει ἀμφισβήτησις), ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου ἡδύνατο νὰ κληρονομήσῃ ὁ θεῖος ἐάν συνεξέγγυστο τὴν ἐπίκληρον θυγατέρα τοῦ θανόντος. Ἐάν ὁ ἀποβιώσας κατέλιπε ἐγγονὴν ἐξ υἱοῦ, καὶ ἐγγονὴν ἐπίσης ἐξ ἐτέρου υἱοῦ, ἀμφοτέροις ἐκληρονόμουν κατ' ἰσομοίραν, χωρὶς νὰ ὑφίσταται ἀποκλεισμός τῆς ἐγγονῆς, διότι ὁ πατήρ αὐτῆς ἀπέκτησε δικαίωμα κληρονομίας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του, ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου δὲν ἐκαλοῦντο εἰς τὴν κληρονομίαν οὔτε ὁ ἐκ θυγατρὸς προερχόμενος ἐγγονός, οὔτε ἡ ἐξ αὐτῆς ἐγγονή. — Ἀρχιστεῖς ἐκαλοῦντο οἱ ἐγγύτεροι ἐξ αἵματος συγγενεῖς, καὶ εἰς τὴν διαδοχὴν καλούμενοι, συγγενεῖς δὲ οἱ ἐκ πληγίου μὲν ἀλλ' εἰς τὸ αὐτὸ γένος ἀνήκοντες, οἵτινες ἐλλείψει ἀρχιστεῶν ἐκαλοῦντο εἰς τὴν κληρονομίαν, ἀνεψιοὶ ἐνίοτε ἐκαλοῦντο οἱ ἐξ ἀδελφοῦ, θυγατροδοῖς ὁ υἱὸς τῆς πρώτης ἐξαδέλφης, ἀνεψιοὶ ἐνίοτε ἐκαλοῦντο οἱ ἐξ ἀδελφοῦ, καὶ χηρωσταὶ οἱ ἀπώτεροι συγγενεῖς, οἵτινες ἐκαλοῦντο ἐλλείψει ἐγγυτέρων (Ὅμηρ. Ἰλ. Ε. 158, Ἡσιόδου Θεογόν. 607). — Ἐάν δὲν ὑπῆρχον συγγενεῖς, ἢ ἐάν ὁ ἀποθανὼν δὲν κατέλιπε διαθήκην, νόμῳ τῷ ἄρχοντι τῶν οἴκων, ὅπως ἂν μὴ ἐξερημῶνται, προστάττει (Ἰσαῖον - Ἀπολλοδ. 31).

130. Τὸ ἀργύριον δὲ τοῖς νόθοις διὰ χειρὸς ἐδίδουσιν, ἐπειδὴ οὐκ ἐξῆν αὐτοῖς κληρονομεῖν (Σουῖδας). — Νοθεῖα τὰ τοῖς νόθοις διδόμενα ἐκ τῶν πατρῶων οὕτω καλεῖται ἦν δὲ μέχρι χιλίων δραχμῶν (Σουῖδας). — Καὶ τοῦτο, διότι, νόθῳ δέ, μηδὲ νόθῳ μὴ εἶναι ἀρχιστεῖαν, μήτε ἱερῶν, μήθ' ὁσίων ἀπ' Εὐκλείδου ἄρχοντος (Ἀθηναῖος. Μακάριος. 51, σελ. 1067).

131. Ὁ νόθος δὲν κληρονομεῖ, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει γνησία θυγάτηρ. Τῶν δὲ πατρῶων οὐδ' ἀκαρεῖ μέτεστί σοι, νόθος γὰρ εἶ κ' οὐ γνήσιος (Ἀριστοφ. — Ἰδε καὶ Ἀρποκρ. λ. Νοθεία).

132. Ἀπαντας τοὺς γνησίους ἰσομοίρους εἶναι τῶν πατρῶων (Ἰσαῖον - Φιλοκτ. 25).

133. Ἰσαῖον - Ἀγρίον 23, Αἰκαιογ. 6. Ἰδε προηγουμένην σημείωσιν. — Ἐπὶ πλειόνων κληρονόμων, διαφοροτρόπως συντρεχόντων, ἕκαστος ἐλάμβανε τὸ ἀνήκον αὐτῷ, οὕτω οἱ κατὰ ρίζας κληρονομοῦντες δὲν ἐλάμβανον ὅσα οἱ κατὰ κεφαλὰς.

134. Ἐάν μετὰ τὴν υἰοθεσίαν ἀποκτήσῃ ὁ θετὸς πατήρ ἰδία γνήσια τέκνα, ταῦτα συγκληρονομοῦν ἐξ ἴσου μετὰ τῶν θετῶν. — Καὶ διαρρήδην ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ἐάν ποιησα-

135. Ἐκ διαθήκης. Ἐξεῖναι διαθέσθαι ὅπως ἂν ἐθέλῃ τις τὰ αὐτοῦ, ἂν θηλείας γνησίας καταλίπη, ἐπὶ ταύταις (α). Τὰ νομικὰ πρόσωπα διατίθενται (β). Αἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἀνήλικοι δὲν διατίθενται (γ).

136. Τὰς μὲν ὑπὲρ τῶν πατρῶων ἐκδοθείσας καὶ συνοικιούσας ἀνδράσι γυναῖ-

μένω παῖδες ἐπιγέγονται τὸ μέρος ἐκάτερον ἔχειν τῆς οὐσίας καὶ κληρονομεῖν ὁμοίως ἀμφοτέρους, εἰ μὴ γένοιτο αὐτῷ παιδίον ἐκ τῆς γυναικός, τοῦτον κληρονομεῖν τῶν ἐκ αὐτοῦ (*Ἰσαίου - Φιλοκτ.* 63).

135. Ὁ ἔχων μόνον θυγατέρας καὶ ὄχι υἱούς ἡδύνατο νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του ὥτινι βούλεται, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ νομφεύωνται αὐτάς. — Καὶ τῷ μὲν πατρὶ αὐτῆς, εἰ παῖδες ἄρρενες μὴ ἐγένοντο, οὐκ ἂν ἐξῆν ἄνευ ταύτης διαθέσθαι· κελεύει γὰρ ὁ νόμος σὺν ταύταις κύριον εἶναι δοῦναι, ἐὰν τῷ βούληται, τὰ ἐκ αὐτοῦ (*Ἰσαίου - Ἀριστοφ.* 13). — Ἰδε *v. I II. 35. 2, v. 30 II. 28.2* καὶ *I Neaῖar Ἰουστινιανοῦ* (α'). — Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 78 (β'). — Οἱ ἐνήλικες ἡδύνατο νὰ διαθέσουσιν τὴν περιουσίαν των, οἱ ἀνήλικοι καὶ αἱ γυναῖκες ἐστεροῦντο τοῦ δικαιώματος τούτου. (*Ἰσαίου - Ἀριστοφ.* 10). — Διαθήκη. Ἡ διαθήκη συνετάσσετο ἐν ἐγγράφῳ συνήθως δὲ ἐσφραγισμένη καὶ παρουσίᾳ μαρτύρων παρεδίδοτο εἰς φίλον ἢ ἄρχοντα, δὲν ἡδύνατο νὰ εἶναι μυστική, ἢ νὰ γίνῃ ἐνώπιον ξένων (τὴν διαθήκην κατέθετο παρὰ τῷ κηδεστῇ Χαιρέα, τῷ τὴν ἐτέραν αὐτοῦ ἀδελφὴν ἔχοντι, *Ἰσαίου - Φιλοκτ.*, 7, 27, κ.λπ.), ἡδύνατο νὰ ἀνακληθῇ (ἐβουλήθη) ταύτας τὰς διαθήκας ἀνελεῖν καὶ προσέταξε Ποσειδίππῳ τὴν ἀρχὴν εἰσπαγεῖν, *Ἰσαίου - Κλεωνίμ.* 14, 18, 21, κ.λπ.), ἢ καὶ νὰ συμπληρωθῶσι (γράψαι δ' ἐξῆν εἰς ἕτερον εἰ τι ἐβούλετο, καὶ μὴ δὲ τοῦθ' ἡμῖν ἀμφισβητήσιμον ἔστω. Εἰ τοίνυν καὶ τοῦτο συγχωρήσασιν, ὥς ἐκεῖνος ἐπανορθῶσαι τὰς διαθήκας ἐβούλετο κ.λπ., *Ἰσαίου - Κλεωνίμ.* 25, κ.λπ.) ἢ καὶ ν' ἀνακληθῇ ἀγράφως (διομολογησάμενος ὁ Εὐκλήμων... ὥς οὐκέτ' αὐτῷ κέοιτο ἡ διαθήκη... ἀποδίδονται ἄγρον κ.λπ., *Ἰσαίου - Φιλοκτ.* 33). — Ἐξεῖναι δοῦναι τὰ ἐκ αὐτοῦ ὅ ἂν τις βούληται, ἐὰν μὴ παῖδες ὦσι γνήσιοι, οὐχ ἔν' ἀποστερήσῃ τοὺς ἐγγυτάτῳ γένει τῆς ἀρχιστείας, ἀλλ' ἔν' εἰς τὸ μέσον καταθεῖς τὴν ὠφέλειαν ἐφάμιλλον ποιήσῃ τὸ ποιεῖν ἀλλήλους εὖ (*Δημοσθ. Λεπτίν.* 102 σελ. 488). — Ὑποχρεώσεις κληρονόμων. Οἱ κληρονόμοι ὑπεχρεοῦντο νὰ ἐνταφιάσουν τὸν νεκρὸν κατὰ λόγον πρὸς τὴν προσωπικὴν καὶ οἰκονομικὴν κατάστασιν αὐτοῦ, νὰ τελοῦν τὰ καθωρισμένα μνημόσυνα, νομιζόμενα καλούμενα, (καὶ ἐπὶ τοὺς βωμοὺς τοὺς πατρῶους οὗτος βαδιεῖται, καὶ τελευτήσαντι αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκείνου προγόνοις τὰ νομιζόμενα ποιήσει... ἀλλὰ πρῶτον μὲν συγγενεῖς παρκαλέσας, ἔπειτα δὲ φράτερας καὶ δημότας, ἔπειτα τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ὅσους δύναιτο πλείστους. *Ἰσαίου - Ἀστυφίλ.* 7 - 8). — Ἐὰν παρέλειπον νὰ ἐκτελέσουν τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην, καταδικάζοντο διὰ τῆς γραφῆς κακώσεως γονέων. Ὑπεχρεοῦντο ἐπίσης οἱ κληρονόμοι νὰ ἐξοφλήσουν τὰ χρεῖα τοῦ θανόντος, ἐφ' ὅσον ἐπῆρκει ἡ καταλειφθεῖσα περιουσία του καὶ ἡ ὑποθηκωμένη τοιαύτη (*Δημοσθ. Νανσιμ.* 12 ἐπ. σελ. 988, πρὸς Σπονδίαν, 10 σελ. 1030, πρὸς Κάλλιππον 14. σελ. 1240, κ.λπ.), ἐὰν δὲ ὁ ἀποθάνων ἦτο ὀφειλέτης τοῦ δημοσίου ἐξ οἵαυδ' ἕποιο αἰτίας, οἱ κληρονόμοι ὑπέκειντο εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας μέχρι τῆς ἀποτίσεως τοῦ χρέους (*Δημοσθ. Ἀνδροτ.* 33, σελ. 603), ἐπίσης ὑπέκειντο εἰς ἀτιμίαν καὶ οἱ κληρονόμοι τοῦ εἰς θάνατον καταδικασθέντος (*Λυσίου - Ἀγοράτ.* 1 ἐπ.) (γ').

136. Ὁ πατὴρ τῶν προικισθεισῶν θυγατέρων, ἐφ' ὅσον δὲν συνέτρεχον υἱοὶ αὐτοῦ, ἡδύνατο νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς ἐγγυτέρους συγγενεῖς. — Ἰδε *Ἀριστοφ. Σφήκας* 583.

κας, ἂν ὁ πατήρ αὐτῶν τελευτήσας μὴ καταλίπη αὐταῖς γνησίους ἀδελφούς, τοῖς ἐγγύτατα γένους ἐπιδίκους εἶναι.

137. "Οσοὶ μὴ ἐπεποιήντο ὥστε μῆτε ἀπειπεῖν μῆτε ἐπιδικάσασθαι, ὅτε Σόλων εἰσῆει τὴν ἀρχήν, τὰ ἑαυτοῦ διαθέσθαι εἶναι, ὅπως ἂν ἐθέλῃ, ἂν μὴ παῖδες ὧσι γνήσιοι ἄρρενες, ἂν μὴ μανιῶν ἢ γήρων ἢ φαρμάκων ἢ νόσου ἔνεκεν, ἢ γυναικὶ πειθόμενος, ὑπὸ τούτων του παρανοῶν, ἢ ὑπ' ἀνάγκης, ἢ ὑπὸ δεσμοῦ καταληφθεῖς.

138. "Οτι ἂν γνησίων ὄντων υἱῶν, ὁ πατήρ διαθῇται, ἐὰν ἀποθάνωσιν οἱ υἱεῖς πρὶν ἐπὶ διετὲς ἡβᾶν, τὴν τοῦ πατρὸς διαθήκην κυρίαν εἶναι.

139. Τοῖς ποιηθεῖσι μὴ ἐξεῖναι διαθέσθαι, ἀλλὰ ζῶντας ἐγκαταλιπόντας υἱὸν γνήσιον ἐπανιέναι, ἢ τελευτήσαντας ἀποδιδόναι τὴν κληρονομίαν τοῖς ἐξ ἀρχῆς οἰκείοις οὖσι τοῦ ποιησαμένου.

139α. Ἀποκίρουξ. Τοὺς γονέας κυρίους εἶναι ἀποκηρύξει.

137. Δημοσθ. Στεφάν. Β' 14 σελ. 1133, Ὀλυμπιοδ. 56, Ἰσαίου - Μενεκλ. 1, 13, 19, Ἰσαίου - Νικοστρ. 14, Ἰσαίου - Φιλοκτήμ. 9. — Οὐδ' ἂν ἄποις τις ἦ, κύριός ἐστι τὰ αὐτοῦ διαθέσθαι, ἐὰν μὴ εὖ φρονῇ· νοσοῦντα δὲ ἢ φαρμακῶντα ἢ γυναικὶ πειθόμενον ἢ ὑπὸ γήρων ἢ ὑπὸ μανιῶν ἢ ὑπὸ ἀνάγκης τινὸς καταληφθέντα ἄκυρον κελεύουσιν εἶναι οἱ νόμοι (Δημοσθ. αὐτόθι, Ἰσαίου - Κλεωνόμ. 19, 43, κ.λπ.). — Οὐ μὴν ἀνέδην γε πάλιν οὐδ' ἀπλῶς τὰς δόσεις ἐφῆκεν, ἀλλ' εἰ μὴ νόσον ἔνεκεν ἢ φαρμάκων ἢ δεσμῶν ἢ ἀνάγκῃ κατασχεθεὶς γυναικὶ πειθόμενος· εὖ πάνυ καὶ προσηκόντως τὸ πεισθῆναι παρὰ τὸ βέλτιστον οὐδὲν ἡγούμενος τοῦ βιασθῆναι διαφέρειν, ἀλλ' εἰς ταῦτό τὴν ἀπάτην τῇ ἀνάγκῃ καὶ τῷ πόνῳ τὴν ἡδονὴν θέμενος, ὡς οὐχ ἤττον ἐκστῆσαι λογισμὸν ἀνθρώπου δυναμένων (Πλουτ. Σόλ. XXI).

138. Ἡ ὑπερ τρίτων διαθήκη τοῦ ἔχοντος τέκνα πατρός, ἰσχυροποιεῖται, ἐὰν ταῦτα ἀποθάνωσι μέχρι δύο ἐτῶν μετὰ τὴν ἡβην, ἥτοι ἐὰν ἀποθάνωσι πρὸ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ἐπίσης ἡδύνατο νὰ γράψῃ ὁ πατήρ ἐν τῇ διαθήκῃ, εἰ μὴ γένοιτο αὐτῷ παιδίον ἐκ τῆς γυναικός, τοῦτον κληρονομεῖν τῶν ἑαυτοῦ (Ἰσαίου - Φιλοκτ. 7, κ.λπ.). — Ἰδε v. 1 Εἰσηγ. 2. 13 καὶ v. 1 Π. 28. 3. — Ὁμοίως κατωτέρω θέμα 179.

139. — Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 113.

139α. — Ἀποκηρύξις (ἀπείπασθαι) καλεῖται τὸ δικαίωμα τοῦ πατρὸς ν' ἀποκηρύξῃ τὸ τέκνον του (Ἡροδότου 1. 59, Εὐριπίδ. Ἀλκιστ. 737). — Ὁ ἀποκηρυκτός διαφέρει τοῦ ἐκποιήτου (τοῦ εἰς υἱοθεσίαν διδομένου), ὅτι ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ ἀμαρτήματι ἐκβάλλεται, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ φύσει πατρὸς εἰς ἕτερον οἶκον δίδεται πρὸς θέσιν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνῆκε μόνον εἰς τὸν πατέρα, ὅστις κύριος εἶναι οὐ μόνον θέσθαι τὸ ὄνομα ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ πάλιν βούληται ἐξαλεῖψαι ἀποκηρύξει (Δημοσθ. Βωιωτόν, περὶ τοῦ ὀνόματος 39). — Ἡ ἀπόφασις τοῦ πατρὸς, ἔδει νὰ τύχῃ δικαστικῆς κυρώσεως (Ἰσαίου - Ἀπολλοδ. 30, Πλάτων. Νόμοι XI. 928, Λουκιαν., Ἀποκηρύττ. 8), καὶ νὰ γίνῃ γνωστὴ εἰς τὸ κοινὸν διὰ κήρυκος (Πλάτων. — Νόμοι XI. 928). — Ἡ ἀποκηρύξις ἐρρήγνυε πάντα δεσμὸν μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ πάσης τῆς οἰκογενείας, ἐστέρει δὲ τὸν ἀποκηρυγτόμενον τῆς τε ἀγχιστείας καὶ τῆς κληρονομίας (Διογεν. Ἀλικαρ. II. 26), οὐχ ἤττον ἡδύνατο νὰ ἀνακληθῇ ὑστέρως (Λουκιαν. Ἀποκηρύττ. 9, ἴδε ἐντοσούτω αὐτ. 10). — Ἐὰν ὁ ἀπο-

140. Ἐξαίρετον. Ἐξαίρετον δ' ἡμῖν γενομένην τὴν οἰκίαν.

141. Ἀγωγή κλήρου. Κληροῦν δὲ κληρὸν καὶ ἐπικληρὸν, ὅσοι εἰσὶ μῆνες, πλὴν τοῦ Σκιροφοριῶνος, ἐπίδικον δὲ κληρὸν μὴ ἔχειν.

142. Ἐὰν δ' ἐπιδικασμένου ἀμφισβητῇ τοῦ κλήρου ἢ τῆς ἐπικλήρου, προσκαλείσθω τὸν ἐπιδικασμένον πρὸς τὸν ἄρχοντα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων δικῶν παρακαταβολὰς δ' εἶναι τῷ ἀμφισβητοῦντι. ἐὰν δὲ μὴ προσκαλεσάμενος ἐπιδικάσῃται, ἀτελὴς ἔσται ἡ ἐπιδικασία τοῦ κλήρου. ἐὰν δὲ μὴ ζῇ ὁ ἐπιδικασάμενος τοῦ κλήρου, προσκαλείσθω κατὰ ταύτά, ὃ ἡ προθεσμία μήπω ἐξήκῃ τὴν δ' ἀμφισβήτησιν εἶναι τῷ ἔχοντι, καθότι ἐπιδικάσατο οὗ ἂν ἔχῃ τὰ χρήματα.

κηρυττόμενος ἦτο ἀνήλικος, ὁ Ἄρχων ἐφρόντιζε περὶ τοῦ διορισμοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ. — Ἐν τῷ ρωμ. δικ. ρητῶς ἀναφέρεται ὅτι δὲν ἀναγνωρίζεται αὕτη (ν. 8. Κ. 8. 46/47, ἐν Βασ. 31.2.8).

140. *Δημοσθ. Πρὸς Βοιωτὸν περὶ προικός, 60, σελ. 1026.* — *Πρωτοτόκια.* Δὲν ἀναγνωρίζοντο ὑπὸ τῆς νομοθεσίας τοῦ Σόλωνος. Εἰς τὸν πρωτότοκον ἐξαίρετικῶς παρείχετο τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγῃ πρῶτος τὸν κληρὸν αὐτοῦ (*Δημοσθ. Φορμίων. 11 σελ. 947*), νὰ συνεχίζῃ τὰς παραδόσεις τοῦ οἴκου, καὶ νὰ μετέχῃ ὠρισμένων τιμῶν, παρασχεθεισῶν εἰς τὸν πατέρα.

141. Ἴδε θέμα 95.

142. *Δημοσθ. Πρὸς Μάχαρτ. 16 σελ. 1054/1055* — Ἀμφισβήτησις μὲν, ὅστις ἀμφισβητεῖ κληρὸν κατὰ γένος ὡς οὐκ ὄντος υἱοῦ τῷ τεθνεῶτι, παρακαταβολὴ δὲ, ὅστις ἀντιλέγοι ὡς αὐτὸς δικαιοτέρος ὢν ἔχειν τὸν κληρὸν ἐξ ἀγχιστείας ἢ διαθηκῶν παρακατέβαλλε δὲ τῆς οὐσίας τὸ δέκατον, ὡς προσεισοίσων ἐὰν ἡττηθῇ. διαμαρτυρία δὲ, ὅστις διαμαρτυροῖτο μὴ ἐπίδικον εἶναι τὸν κληρὸν ὡς ὄντος υἱοῦ. ἐπίσημους δὲ, εἰ τις τὴν διαμαρτυρίαν ὡς ψευδῇ αἰτιῶτο (*Πολυδ. II. 32, 33*). — Προσεκαλέσαντο τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν ἄρχοντα εἰς διαδικασίαν τοῦ κλήρου τοῦ Ἀγνίου, φάσκοντες τὸν νόμον κελεῦειν παρὰ τοῦ ἐπιδικασμένου καὶ ἔχοντος τὸν κληρὸν προσκαλεῖσθαι, ἐὰν τις βούληται ἀμφισβητεῖν ἡ παρακαταβάλλειν βούλεται τοῦ κλήρου τοῦ Ἀγνίου ἢ κατὰ γένος ἢ κατὰ διαθήκας, οὐκ ἐτόλμησε παρακαταβαλεῖν (*Δημοσθ. Μαχαρτ. 5, 7, σελ. 1051, 1052, Ἰσαίου - Νικοστρ. 10*). — *Διαδικασία.* Οἱ οἰκεῖοι κληρονόμοι καταλάμβανον τὴν κληρονομίαν ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ κληρονομουμένου (οἱ γνήσιοι παῖδες ἀνεπίδικα ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι πατρώα, Ἰσαίου - Πύρρον 59, καὶ τὰ τῶν ἀπῶνων παραδίδονται τοῖς ἐγγόνους, Ἰσαίου - Κίρωνος 32), ἢ ἐγκατάστασις τούτων ἐκαλεῖτο ἐμβατεία, ἐὰν οἱ ἀναγκαῖοι οὗτοι κληρονόμοι παρημποδίζοντο παρὰ τρίτον ἡσκαῖτο ἢ περὶ ἐξούλης δίκῃ, ἢ ἢ περὶ κακώσεως εἰσαγγελία (*Ἰσαίου - Πύρρον 62*), ταυτὸν καὶ διὰ τὴν ἐπικληρὸν (*Ἰσαίου - Πύρρον 46 ἐπ.*), δι' ἧς, οὐδὲν ἐπιτίμιον ἔπεστιν, οὐδὲ ἐὰν μηδεμίαν τῶν ψήφων οἱ εἰσαγγελλάντες μεταλάβωσιν, οὔτε πρυτανεῖα, οὔτε παράστασις οὐδεμίαν τίθεται (*Ἰσαίου - Πύρρον 47*). — Ἐξ ἀντιθέτου οἱ λοιποὶ κληρονόμοι, καὶ οἱ ἐξ υἱοθεσίας προσερχόμενοι, ὥφειλον νὰ ζητήσουν τὴν ἐπιδικασίαν τῆς κληρονομίας διὰ τοῦ Ἀρχόντος, κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν, πλὴν τοῦ μηνὸς Σκιροφοριῶνος (ἴδε προηγούμενον θέμα), ἡ ἐνέργεια αὕτη ἐκαλεῖτο λαγχάνειν τοῦ κλήρου (*Δημοσθ. Στεφάν. Β. 23 σελ. 1136*). — Μεθ' ὃ Ἄρχων (ἢ ὁ Πολέμαρχος, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ξένου ἢ μετοίκου, *Δημοσθ. ἀνωτέρω*) κατὰ τὴν κυρίαν ἐκκλησίαν ἐκάλει διὰ τοῦ κήρυκος, εἰ τις ἀμφισβητεῖν ἢ παρακαταβάλλειν βούλεται τοῦ κλήρου, καὶ ἐὰν μὲν οὐδεὶς ἐνεφανίζετο διὰ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν κληρονομίαν, ἐπεδίκαζε ταύτην εἰς τὸν αἰτήσαντα,

143. Πέντε ἐτῶν δικάσασθαι τοῦ κλήρου, ἐπειδὴν τελευτήσῃ ὁ κληρονόμος.

144. Ὁ τὰ πατρῶα κατεδιδόκως, ἢ ὧν ἂν κληρονόμος γένηται, ἄτιμος ἔσται.

145. Ἄταφοι νεκροί. Ὅς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου, πάντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ γῆν, θάπτειν δὲ πρὸς δυσμὰς βλέποντας.

146. Τοὺς δ' ἀπογιννομένους ἐν τοῖς δήμοις, οὓς ἂν μηδεὶς ἀναιρῇται, ἐπαγγελλέτω ὁ δήμαρχος τοῖς προσήκουσιν ἀναιρεῖν καὶ θάπτειν καὶ καθαίρειν τὸν δῆμον, τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἂν ἀπογένηται ἕκαστος αὐτῶν. ἐπαγγέλλειν δὲ περὶ μὲν τῶν δούλων τῷ δεσπότη, περὶ δὲ τῶν ἐλευθέρων τοῖς τὰ χρήματ' ἔχουσιν· ἐὰν δὲ μὴ ἦ χρήματα τῷ ἀποθανόντι, τοῖς προσήκουσι τοῦ ἀποθανόντος ἐπαγγέλλειν. ἐὰν δὲ τοῦ δημάρχου ἐπαγγείλαντος μὴ ἀναιρῶνται οἱ προσήκοντες, ὁ μὲν δήμαρχος ἀπομισθωσάτω ἀνελεῖν καὶ καταθάψαι καὶ καθᾶραι τὸν δῆμον αὐθημερόν, ὥπως ἂν δύνωνται ὀλιγίστου. ἐὰν δὲ μὴ ἀπομισθώσῃ, ὀφειλέτω χιλίας δραχμὰς τῷ δημοσίῳ. ὃ τι δ' ἂν ἀναλώσῃ, διπλάσιον πραξάσθω παρὰ τῶν ὀφειλόντων· ἐὰν δὲ μὴ πράξῃ, αὐτὸς ὀφειλέτω τοῖς δημόταις. Τοὺς δὲ μὴ ἀποδιδόντας τὰς μισθώσεις τῶν τεμενῶν τῶν

ἐὰν δὲ ἐνεφανίζοντο ἀμφισβητήσεις παρ' ἐνὸς ἢ πλείονων προσώπων, ἀνεκρίνετο ὑπὸ τοῦ Ἀρχοντος βάσει τῶν ὑποβληθεισῶν προτάσεων, ἀντιγραφῶν καλουμένων (Δημοσθ. Ὀλυμπιοδ. 21, 30 ἐπ. σελ. 1173, 1175) καὶ παρεπέμπετο εἰς τὴν συνήθη διαδικασίαν τοῦ δικαστηρίου τῆς Ἡλιαίας, ὑποχρεουμένου ἐν μιᾷ συνεδριάσει νὰ ἐκδικάσῃ πάσας τὰς ἀμφισβητήσεις. Ἐὰν ἐκ τῶν πλείονων διαδίκων δὲν ἐνεφανίζετο εἷς, ἢ δίκη ἐπροχώρει διὰ τοὺς ἐμφανισθέντας, ἀλλ' ἐὰν ἦτο ὁ ἀντίδικος μόνον εἷς, καὶ δὲν ἐνεφανίζετο κατὰ τὴν δίκην, ἐπεδικάζετο αὐτῷ ἡ κληρονομία (διέγραφεν ὁ ἄρχων κατὰ τὸν νόμον τὴν ἀμφισβήτησιν, Δημοσθ. Ὀλυμπιοδ. 26 σελ. 1174). — Ὁ ἐρήμην δικασθεὶς, ἡδύνατο νὰ ἀσκήσῃ νέαν δίκην πρὸς ἀμφισβήτησιν τῆς κληρονομίας, ἐὰν ἦτο ἀπὸν λόγῳ ἀποδημίας (δημοσίᾳ ἀπειναι στρατευόμενον, Δημοσθ. Ὀλυμπιοδ. 25 σελ. 1174), ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει αὐτῇ ἔδει νὰ καταβάλλῃ τὴν παρακαταβολὴν καὶ νὰ κλητεῖται τὸν ἀντίδικον (Δημοσθ. Μακάρι. 15 σελ. 1054). — Ἀλλ' ἡδύνατο νὰ μὴν ἐδικάζετο ἡ δίκη εὐθεδικία, ἀλλὰ νὰ ὑποβληθῶσιν ἀναβλητικαὶ ἐνστάσεις διὰ διαμαρτυρίας, μὴ εἶναι τὸν κλῆρον ἐπίδικον, ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἀνεστέλλετο ἡ πρόεδρος τῆς δίκης (τὸ τῶν δικαμαρτυριῶν γένος ἀποκλείει εἰσαγωγῇ· ἕκαστα τῆς εἰς τὸ δικαστήριον, Δημοσθ. Λεωχάρ. 59 σελ. 1098).

143. Ἐὰν παρήρχετο ἄπρακτος ἡ πενταετής προθεσμία, ἐκαλοῦντο οἱ λοιποὶ συγγενεῖς ἐκ τῶν ἐγγυτέρων. (Ἰσαίου - Πύρρον, 58).

144. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 75.

145. Ἴδε βιβλ. Α' τίτλ. β' θέμα 4. — Ὁ ἐνταφιασμὸς ἐθεωρεῖτο ἱερὸς (Αἰλιανῷ Ποικ. Ἰστ. Ε. 14), καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ἀναξίους γονεῖς. Ἡ παραμέλησις τοῦ ἐνταφιασμοῦ ἐθεωρεῖτο βαρὺ ἔγκλημα (Δημοσθ. Ἀριστογ. Α' 54, σελ. 787 κ.λπ.). — Ἡ μὴ ταφὴ ἐθεωρεῖτο ὡς κατάρα· Κεκὼς κεκὼς ἄθαπτος ἐκπέσοι χθονὸς (Σοφοκλ. Αἴας).

146. Δημοσθ. Μακάρι. 57, σελ. 1069. — Παρ' ἡμῖν ἐπίσης θεωρεῖται ὁ ἐνταφιασμὸς ἱερὸν καθῆκον, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ὑποχρεῶνται οἱ Δῆμοι (νῦν καὶ αἱ Κοινότητες) ὥπως θάπτωσιν ἰδίαις δαπάναις τοὺς μὴ ἔχοντας οἰκείους καὶ συγγενεῖς (Λιδάτ. τῆς 11 Σεπτ. 1836).

τῆς θεοῦ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν καὶ τῶν ἐπωνύμων, ἀτίμους εἶναι καὶ αὐτοὺς καὶ γένος καὶ κληρονόμους τοὺς τούτων, ἕως ἂν ἀποδῶσι.

147. *Ταφή* αὐτοκτονούντος. Ἐάν τις αὐτὸν διαχρήσῃται, τὴν χεῖρα τὴν τοῦτο πράξασαν ἀποκόπτειν χωρὶς τοῦ σώματος θάπτομεν.

148. *Τάφοι*. Ἐπ' ἀλλότρια μνήματα μὴ βαδίζειν χωρὶς ἐκκομιδῆς.

149. Τάφον μὴ ἐξαλείψειν, μηδ' ἀλλότριον νέκυν φέροιεν.

150. *Διατυπώσεις πένθιμοι*. Τὸν ἀποθανόντα προτίσσεσθαι ἔνδον, ὅπως ἂν

147. *Αἰσχίν. Κτησιφῶντος*, 244. — Τὸ δὲ ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν ἢ ἔρωτα, ἢ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. Μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίποννα, καὶ οὐχ ὅτι καλὸν ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακὸν (*Ἀριστοτ. Ἠθικὰ — Νικομάχ. Γ. 11, σελ. 1116a, Αἰσχίν. Κτησιφ. 636, 637, κ.λπ.*).

148. *Τάφος*. — Οἱ δ' αὖ ἐκείνων ἔτι πρότεροι αὐτοῦ καὶ ἔθαπτον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοὺς ἀποθανόντας (*Πλάτων. Μένων*, V. σελ. 315), βραδύτερον ὅμως οἱ νεκροὶ ἐνεταφιάζοντο ἐκτὸς τῆς πόλεως, συνήθως εἰς τὰς παρὰ τὰς πύλας αὐτῆς ὁδοὺς. — Οἱ ἀγρόται ἐνεταφιάζοντο συνήθως ἐντὸς τῶν κτημάτων των (*Δημοσθ. Εὐεργ. καὶ Μνησιβ. 65 σελ. 1159*), οἱ ἐν πολέμῳ πεσόντες, ἐκηδεύοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ ἕξω τοῦ Κεραμεικοῦ (*Θουκιδ. Β. 34, Πανσαρ. Α. 29*), καὶ οἱ κεραυνόπληκτοι, οἵτινες, θεωρούμενοι ὡς ἱεροί, ἐνεταφιάζοντο ἐν τῷ χώρῳ ἔνθα ἐπλήγησαν (*Εὐριπ. Ἰκετ. 935*), ἐν ᾧ οἱ δι' ὠρισμένα ἐγκλήματα θανατούμενοι ἐστεροῦντο τῆς ταφῆς (*Πλουτ. Θεμιστ. 22, Θουκιδ. Ι. 134*). — Οἱ τάφοι ἦσαν οἰκογενειακοὶ καὶ κοινοὶ ἅπασιν τοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας προερχομένοις (*Δημοσθ. Μακάρετ. 79 σελ. 1077*), ὅσοι περ τοῦ γένους κοινωνοῦσι, ἐντεῦθεν δὲ ἡ ταφή τινος ἐν τῷ οἰκογενειακῷ τάφῳ, ἀπετέλει ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἰσχυρὸν τεκμήριον περὶ τοῦ δεσμοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν οἰκογένειαν (*Δημοσθ. Εὐβουλ. 28, σελ. 1307*). — Ἦτο ἐπιβεβλημένη ἡ διατήρησις τῶν οἰκογενειακῶν τάφων ἐν καλῇ καταστάσει, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐκλεγῶσι μεταξὺ τῶν ἐννέα ἀρχόντων, οἱ παραμελοῦντες τοὺς οἰκογενειακοὺς τάφους των (*Ξενοφ. Ἀπομνημ. ΙΙ. 2, 13*). — Κατὰ διάταξιν τοῦ Σόλωνος, ἀπηγορεύετο ἡ ἀνέγερσις πολυτελῶν μνημάτων, ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη συνήθως δὲν ἐτηρεῖτο (*Αἰσίου — Διογείτ. 21, Δημοσθ. Στεφάν. Α'. 79, σελ. 1125*). — Ἐν ἀρχῇ ἡ σύζυγος μὴ ἀποσχιζομένη τοῦ οἴκου αὐτῆς διὰ τοῦ γάμου, θνήσκουσα, ἐθάπτετο εἰς τὸν οἰκογενειακὸν τοῦ πατρὸς τῆς τάφον, βραδύτερον ὅμως, κατὰ τὸν Θεόφραστον (περὶ Περιεργείας) ἐθάπτετο εἰς τὸν τάφον τοῦ συζύγου τῆς, ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐδηλοῦτο τὸ ὄνομα τῶν γονέων τῆς. Τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς ἤδη ἐγενήθη, προκειμένου περὶ συζύγου, ἀποθνησκούσης ἀτέκνου, οὕτω, ἀναφέρεται πατὴρ τοιαύτης, ὅστις ἠξίωσεν, ὅτι λυομένου τοῦ γάμου διὰ τοῦ θανάτου, ἔδει ἡ ἄτεκνος θυγάτηρ νὰ ταφῇ εἰς τὸν ἰδικόν του οἰκογενειακὸν τάφον, ἀλλὰ τὸ Ἐφετεῖον Τzani τῆς Ἰταλίας, ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν τοῦ πατρὸς, δεχθὲν ὅτι διὰ τοῦ γάμου τίκτεται ἰδιάζουσα σχέσις μεταξὺ τῶν συζύγων, καθ' ἣν ἀναπτύσσονται δεσμοὶ στοργῆς καὶ προσωπικαὶ σχέσεις, ἐμπνεόμεναι ὑπὸ ὑψηλῶν ἠθικῶν ἰδεῶν, δικαιομάτος καὶ καθήκοντος πίστεως καὶ βίου κοινοῦ (*Νομικὴ Ἐπιθεώρ. Ζέπου Α. σελ. 539*).

149. Ἴδε προηγουμένην σημείωσιν. — Κατὰ τὸ ῥωμ. δίκαιον ἡ παραβίασις τάφου ἐπιφέρει ἀτιμίαν (*ν. 1 Π. 47. 12*). — Ἴδε καὶ *Βασ. 60. 23* καὶ *59. 1*.

150. *Δημοσθ. Μακάρετ. 62*. — Ὁ νεκρὸς ἐξετίθετο εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας, ἐνετα-

βούληται. ἐκφέρειν δὲ τὸν ἀποθάνοντα τῇ ὑστεραίᾳ, ἢ ἂν προθῶνται, πρὶν ἥλιον ἐξέχειν. βαδίζειν δὲ τοὺς ἄνδρας πρόσθεν, ὅταν ἐκφέρονται, τὰς δὲ γυναῖκας ὀπίσθεν. γυναῖκα δὲ μὴ ἐξεῖναι εἰσιέναι εἰς τὰ τοῦ ἀποθάνοντος μηδ' ἀκολουθεῖν ἀποθάνοντι, ὅταν εἰς τὰ σήματα ἄγῃται, ἐντὸς ἐξήκοντ' ἐτῶν γεγυνοῦσαν, πλὴν ὅσαι ἐντὸς ἀνεψιαδῶν εἰσὶν· μηδ' εἰς τὰ τοῦ ἀποθάνοντος εἰσιέναι, ἐπειδὴν ἐξενεχθῇ ὁ νέκυς, γυναῖκα μηδεμίαν πλὴν ὅσαι ἐντὸς ἀνεψιαδῶν εἰσι, καὶ πρὸς τὸ μνήμα ἀκολουθεῖν τὰς αὐτὰς ταύτας.

151. Ἐξιέναι ἱματίων τριῶν μὴ ἐχούσας κελεύει. Μηδὲ βρωτὸν ἢ πότον πλείονος ἢ ὀβολοῦ φερομένην, μηδὲ κάρηνα πηχιαίνου μείζονα. Μηδὲ νύκτωρ πορεύεσθαι πλὴν ἀμάξῃ κομιζομένην, λύχνου προφαίνοντος. Ἀμυχὰς δὲ κοπτομένην καὶ τὰ θρηγεῖν πεποιημένα καὶ τὸ κωλύειν ἄλλον ἐν ταφῇς ἐτέρων ἀφεῖλε.

152. Μὴ συντιθέναι πλέον ἱματίων τριῶν.

153. Θυσίαι πρὸς νεκρὸν. Μὴ ἐναγίζειν βοῦν.

154. Τῇ τε ἱερείᾳ τῇ τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς ἐν Ἀκροπόλει, ὑπὲρ τοῦ ἀποθάνοντος φέρειν χοῖνικα κριθῶν, καὶ πυρῶν ἐτέρων, καὶ ὀβολόν.

155. *Μνημόσυνα*. Τοὺς παῖδας ἢ τοὺς κληρονόμους, ἐπειδὴν ἀποθάνωσιν οἱ γονεῖς, ὅπως τῶν νομιζομένων τύχῳσι, παρὰσκευάζειν.

φιάζετο δὲ τὴν ἐπομένην πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Κατὰ τὴν ἐκφορὰν προηγούντο οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν, ἐκ τούτων δέ, μόνον αἱ στενωτέραι συγγενεῖς, καὶ αἱ ὑπερεξηκοντούτιδες, ἡδύναντο νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νεκροῦ, καὶ νὰ συνοδεύουσι τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ.

151. Ἴδε Κικέρωνος περὶ νόμων, βιβλ. 2, κεφ. 23. — Ἴδε καὶ ν. 3 Κ. 3. 44, *Αἰνειάδ. Βιογυλίου* βιβλ. 4 στίχ. 672. — Οὔτε δὲ κόσμια, οὔτε δὲ τοιοῦτο δεῖ συνθάπτειν, ὅπερ οἱ ἀπλούστεροι ποιοῦσι. (ν. 14 § 5 Π. 11. 7 ἐν Βασ. 59.1.10).

152. Ὑπῆρχε συνθήχεια ὅπως μετὰ τῶν νεκρῶν θάπτονται καὶ πάντα τὰ ἱμάτια τοῦ θανόντος, διὰ τοῦ νόμου τούτου τοῦ Σόλωνος ἀπηγορεύθη τοῦτο.

153. Ἐπίσης ὁ νόμος οὗτος κατήργησε τὴν συνθήκειαν ὅπως, καὶ ἅμα τῇ κηδεύσει, καὶ κατὰ τὰ ὕστερον τελούμενα μνημόσυνα (ἐναγίσματα, κτερίσματα, προθέσεις, ἐκφοραὶ, ἔνατα τριακάδες, γενέσια, νεκύσια, (Πολυδ. Γ'. 102), θυσιάζονται βοῦς.

154. Τῇ τε ἱερείᾳ τῇ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς ἐν Ἀκροπόλει ὑπὲρ τοῦ ἀποθάνοντος φέρειν χοῖνικα κριθῶν καὶ πυρῶν ἐτέρων καὶ ὀβολόν, καὶ ὅτῳ ἂν παιδάριον γένῃται, τὸ αὐτὸ τοῦτο (*Αριστοτ. Οἶκον. Β. 4* σελ. 1347α).

155. Ἰσαῖον — *Φιλοκτήμ. 10, Μενεκλ. 36*. — Οἱ δὲ νόμοι καὶ ζῶντας ἀναγκάζουσι τοὺς παῖδας τοὺς γονεῖς τρέφειν, καὶ ἐπειδὴν ἀποθάνωσιν, ὅπως τῶν νομιζομένων τύχῳσι, παρὰσκευάζουσιν; (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 107, σελ. 733*). — Καὶ νῆ Δία, ἐάν τις τῶν γονέων τελευτησάντων τοὺς τάφους μὴ κοσμήῃ, καὶ τοῦτο ἐξετάζει ἡ πόλις ἐν ταῖς τῶν Ἀρχόντων δοκιμασίαις (*Ξενοφ. Ἀπομνημον. Β. β, 13*).

156. Κατοιχομένους χάς (ἐναγίσματα) ποιεῖν τοὺς προσήκοντας ἐν ταῖς καθηκούσαις ἡμέραις.

157. Ἐμπράγματα. Μέγεθος ιδιοκτησίας. Μὴ κτᾶσθαι γῆν, ὀπόσῃν ἂν βούληται τις.

158. Γειτονικά δίκαια. "Ὅπου μὲν ἐστὶ δημόσιον φρέαρ ἐντὸς ἱππικοῦ, χρῆσθαι τούτῳ... ὅπου δὲ πλεῖον ἀπεῖχε, ζητεῖν ὕδωρ ἴδιον.

159. Ἐάν τις φρέαρ παρ' ἄλλοτρίῳ χωρίῳ ὀρύττῃ, ὀργυῶν ἀπολιπεῖν.

160. Ἐάν δὲ ὀρύξαντες ὀργυῶν δέκα βάθος παρ' ἐαυτοῖς μὴ εὗρωσιν ὕδωρ, τότε λαμβάνειν παρὰ τοῦ γείτονος, ἐξάχουν ὕδριαν δις ἐκάστης ἡμέρας.

161. Πυρὰν καὶ τύμβον νέον τῷ ἄλλοτρίῳ οἴκῳ μὴ παραβάλλειν ἐγγυτέρῳ τῶν ἐξέχοντα ποδῶν.

162. Ἐάν τις τάφρον ἢ βόθρον παρ' ἄλλοτρίῳ χωρίῳ ὀρύττῃ, ὅσον τὸ βάθος αὐτοῦ ἦ, τοσοῦτον ἀπολείπειν.

163. Ἐάν τις αἱμασιὰν παρ' ἄλλοτρίῳ χωρίῳ ὀρύττῃ, τὸν ὅρον μὴ παραβαί-

156. Ἴδε Δημοσθ. Μάχαρτ. 67 ἐπ. σελ. 1072. — Κικέρων. NATURA βιβλ. 3, κεφ. 16. — Τὰ μνημόσυνα ταῦτα ἐγένοντο ὅπως ἐξευμενίζονται αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων δι' ἱερουργιῶν καθ' ὁρισμένους ἡμέρας. — Ἴδε καὶ Βιργιλ. Αἰνείαδα στιχ. 213.

157. Διότι μὲν εὖν ἔχει τινὰ δύνανται εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ἢ τῆς οὐσίας ὀμαλότης, καὶ τῶν πάλαι τινὲς φαίνονται διεγνωκότες· οἷον καὶ Σόλων ἐνομοθέτησε, καὶ παρ' ἄλλοις ἐστὶ νόμος, ὅς κωλύει κτᾶσθαι γῆν, ὀπόσῃν ἂν βούληται τις.... ἡ γὰρ τῆς τοιαύτης κτήσεως, αὐτάρκεια πρὸς ἀγαθὴν ζωὴν οὐκ ἀπειρός ἐστιν, ὥσπερ Σόλων φησὶ ποιήσας, πλοῦτον δ' οὐδὲν τέλημα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται. — Κεῖται γὰρ ὥσπερ καὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις· οὐδὲν γὰρ ὄργανον ἀπειρον οὐδεμιᾶς ἐστὶ τέχνης, οὔτε πλήθει οὔτε μεγέθει, ὃ δὲ πλοῦτος ὄργάνων πληθὺς ἐστὶν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν (Ἀριστοτ. Πολιτ. I, 8, σελ. 1256β).

158. Ὁ Σόλων ἔγραψε τὸν νόμον τοῦτον, ἐπεὶ δὲ πρὸς ὕδωρ, οὔτε ποταμοῖς ἐστὶν ἀενάοις, οὔτε λίμναις τισὶν οὔτε ἀφθόνοις πηγαῖς ἢ χώρᾳ διαρκῆς, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι φρέασι ποιητοῖς ἐχρῶντο. — Τὸ δ' ἱππικὸν διάστημα τεσσάρων ἦν σταδίων (Πλουτ. Σόλ. XXIII).

159. Ἐτάχθη τοῦτο ἵνα μὴ βλάβηται ὁ γείτων, ἐὰν τυχὸν προὔπηχε φρέαρ αὐτοῦ.

160. Πλουτ. Σόλ. XXIII. — Ἐξάχουν, ἥτοι περιλαμβάνουσιν ἐξ ἡμέρας. — Κατὰ τὸ ρωμ. δ. (r. I § 23 II. 39. 3) θεωρεῖται ὡς οἶονε δουλεία ἢ χρήσις γειτονικοῦ ὕδατος, γενομένη ἀπὸ μακροῦ χρόνου, ἄνευ συμβάσεως, ἢ λάθρα ἢ βία νομεῖς.

161. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἐτέθη ἕνεκα τοῦ φόβου πυρκαϊᾶς. — Ἡ διάταξις αὕτη περιελήφθη καὶ εἰς τὴν Δωδεκάδελτον.

162. Πλουτ. Σόλ. XXIII. 19. — Ἦτοι ἐὰν σιγῇ τις τάφρον ἢ λάκκον πλησίον γειτονικοῦ κτήματος, ὑποχρεοῦται νὰ ἀφῇ ἀπόστασιν, ἴσην πρὸς τὸ βάθος τοῦ λάκκου ἢ τῆς τάφρου.

163. Ὁ νόμος οὗτος τοῦ Σόλωνος μετεγένη καὶ εἰς τὴν Δωδεκάδελτον. Περιλαμβάνεται ἐν r. 13 II. 10, I, Βασ. 58.9.13.

νειν. Ἐάν δὲ τειχίον, πόδα ἀπολείπειν, ἐάν δὲ οἶκημα δύο πόδας, καὶ ἐάν φρέαρ, ὀργυιάν.

164. Εἰ δέ τις ἐν ἀγρῷ βούλοιο κτίσαι τόξου βολὴν ἀπὸ τοῦ ἀγρογείτονος ἀπεχέτω ὀργυιάν.

165. Ἐλαίαν δὲ καὶ συκὴν ἐννέα πόδας ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου φυτεύειν, τὰ δὲ ἄλλα δένδρα πέντε πόδας.

166. Στοιχάδας.

167. Μελισσῶν σμήνη καθιστάμενον, ἀπέχειν τῶν ὑφ' ἐτέρου πρότερον ἰδρυμένων πόδας τριακοσίους.

168. Ἐκρίζωσις ἐλαίας. Ἐάν τις ἐλάαν Ἀθήνησιν ἐξορύττῃ, ἐάν μὴ εἰς ἱερὸν Ἀθηναίων δημόσιον ἢ δημοτικόν, ἢ ἐαυτῷ χρῆσθαι μέχρι δυοῖν ἐλάαιν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκάστου, ἢ ἐπὶ ἀποθανόντα δέῃ χρῆσασθαι, ὀφείλειν ἐκατὸν δραχμὰς τῷ δημοσίῳ τῆς ἐλάας ἐκάστης. τὸ δὲ ἐπιδέκατον τούτου τῆς θεοῦ εἶναι. ὀφειλέτω δὲ καὶ τῷ ἰδιώτῃ τῷ ἐπεξιόντι ἐκατὸν δραχμὰς καθ' ἐκάστην ἐλάαν. τὰς δὲ δίκας εἶναι περὶ τούτων πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ὧν ἕκαστοι δικασταὶ εἰσι. πρυτανεῖα δὲ τιθέτω ὁ διώκων τοῦ αὐτοῦ μέρους. ὅτου δ' ἂν καταγνωσθῇ, ἐγγραφόντων οἱ ἄρχοντες, πρὸς οὓς ἂν ἦ ἡ δίκη, τοῖς πράκτορσιν ὃ τῷ δημοσίῳ γίγνεται· ὃ δὲ τῇ θεῷ γίγνεται, τοῖς ταμίαις τῶν τῆς θεοῦ. ἐάν δὲ μὴ ἐγγράφωσιν, αὐτοὶ ὀφειλόντων.

164. Αἱ γειτονικαὶ ἀγροτικαὶ οἰκίαι δεόν νά ἀπέχουν μίαν ὀργυιάν.

165. Ὡρισε δὲ καὶ φυτεῶν μέτρα μάλ' ἐμπείρως, τοὺς μὲν ἄλλο τι φυτεύοντας ἐν ἀγρῷ, πέντε πόδας ἀπέχειν τοῦ γείτονος κελεύσας, τοὺς δὲ συκὴν ἢ ἐλαίαν ἐννέα. Πορρωτέρω γὰρ ἐξικνεῖται ταῦτα ταῖς ρίζαις· καὶ οὐ πᾶσι γεινιᾷ τοῖς φυτοῖς ἀσυνῶς, ἀλλὰ καὶ τροφὴν παραιρεῖται καὶ βλάπτουσιν ἐνίοις ἀπορροὴν ἀφίησι (Πλουτ. Σόλ. XXIII. 15).

166. Σόλων δὲ καὶ στοιχάδας τινὰς ἐλάας ἐκάλεσε, ταῖς μορίαις ἀντιτιθεῖς, ἴσως τὰς κατὰ στόχον πεφυτευμένας (Πολυδ. Ε. 36).

167. Πλουτ. Σόλ. XXIII. 20. — Ἰδε ν. 5 § 2 Π. 41. 1 καὶ ν. 14 Εἰσηγ. 2. 1.

168. Ἦτο ἀπηγορευμένη ἡ ἐκρίζωσις ἐλαίας, καὶ αὕτη ἡ εἰς πατρικὸν κτήμα εὐρισκόμενη. Ἐξαιρετικῶς ἐπετρέπετο ἡ ἐκρίζωσις δύο ἐλαίων ἐτησίως ἐκ τοῦ ἰδίου κτήματος, ἐάν ἐπρόκειτο νά χρησιμοποιηθῶσι δι' ἀτομικὰς του ἀνάγκας, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐπλήρωνε πρόστιμον ἐκατὸν δραχμῶν δι' ἐκάστην ἐλαίαν, οὗ πρόστιμου τὸ δέκατον ἐδίδετο εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Πᾶσα παράβασις καταγγέλλετο εἰς τοὺς Ἀρχοντας, ὑποχρεομένου τοῦ καταγγέλλοντος νά καταθέσῃ δικαστικὸν παράβολον, πρυτανεῖαν καλουμένην, ἥτις περιήρχετο εἰς τοὺς δικάζοντας τὴν παράβασιν. Ἡ πρυτανεῖα αὕτη ἦτο δραχμαὶ τρεῖς ἐάν ἡ βλάβη ἦτο δραχμαὶ 100 - 1.000, τριάνοντα δὲ δραχμαὶ μέχρι 10.000. Πράκτορες ἐκαλοῦντο οἱ εἰσπράκτορες τῶν προστίμων. — Ἰδε Δημοσθ. Μακάρι. 71, σελ. 1074. — Τὸ ρωμ. δ. ἀπαγορεύει τὴν ἐκκοπήν δένδρων. Κατὰ τοῦ παραβάτου ἡσκειτο ὁ Ἀκουίλιος νόμος. Περί δένδρων Ἰδε ν. Π. 47. 7, ἐν Βασ. 60. 16. — Ἰδε καὶ ν. 1 Κ. 11. 78.

169. Διεκδίκησις. Τὸν ἀμφισβητοῦντα χωρίου, δικάζεσθαι τὸ ἔχοντι αὐτὸ καρποῦ, εἰ δὲ οἰκίας ἐνοικίου.

170. Χρῆσις. Ἡρῶον ἢ τύμβον μὴ χρήσει λαμβάνειν.

171. Ὑποθήκη. Ὅρους ἐφεστάναι χωρίων.

172. Εἰς ἃ τις ἀπετίμησε, μὴ εἶναι δίκας, οὐτ' αὐτοῖς, οὔτε κληρονόμοις.

173. Ἐνοχικά-Συνμβάσεις. Ὅσα ἂν τις ἐκὼν ἕτερος ἐτέρῳ ὁμολογήσῃ ἐναντίον μαρτύρων, ταῦτα κύρια εἶναι.

174. Μὴ συντίθεσθαι παρὰ τὸν νόμον.

169. Ἐὰν ἡμφισβητεῖτο ἡ κυριότης κτήματός τινος, ἐπὶ μὲν ἀγροῦ ἡσκειτο ἡ περὶ καρποῦ δίκη, ἐπὶ δὲ οἰκίας ἡ περὶ ἐνοικίου. Μετὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν δικῶν τούτων, ἡσκειτο ἡ δίκη οὐσίας, ἐὰν δὲ μετὰ τὴν ἐκδοσὶν ἀποφάσεως ὁ καταδικασθεὶς δὲν ἀπέδιδε τὸ κτῆμα, ἡσκειτο τρίτη ἀγωγὴ, ἡ περὶ ἐξούλης (ἐξώσεως), δι' ἧς ἀπεκαθίστατο ἡ παράδοσις τοῦ ἀμφισβητηθέντος κτήματος. — Κατὰ τὸν Ἀρποκρατίωνα (λεξ. οὐσίας δίκη), οἱ δικάζόμενοι περὶ χωρίων ἢ οἰκιῶν πρὸς τοὺς ἔχοντας οὐσίας ἐδικάζοντο τὴν δευτέραν δίκην· ἡ δὲ προτέρα ἦν τῶν μὲν οἰκιῶν ἐνοικίου, τῶν δὲ χωρίων καρποῦ, τρίτη δὲ ἐπὶ τούτοις ἐξούλης. καὶ ἐξῆν τοῖς ἐλοῦσι (ἡττηθεῖσι) κρατεῖν τῶν κτημάτων καὶ εἰ τὴν δίκην τὴν τοῦ καρποῦ ἢ τοῦ ἐνοικίου καὶ εἰ τὴν δευτέραν ἡττηθεῖεν τὴν τῆς οὐσίας· εἰ δὲ καὶ ἐξούλης ἄλοῖεν (ἡττηθῶσι), οὐκέτι ἐξῆν ἐπικρατεῖν, ἀλλ' ἐξίστασθαι ἔδει ἥδη τῶν κτημάτων τοῖς καταδικασαμένοις. ταῦτα δὲ ἔστι μὲν καὶ παρ' ἄλλοις ρήτορσιν, ἀκριβέστερα δὲ εἴρηται Ἰσαίῳ ἔν τε τῷ πρὸς Τιμωνίδην περὶ χωρίου καὶ ἔν τῷ πρὸς Δωρόθεον ἐξούλης. διείλεκται δὲ περὶ τῆς δίκης καὶ Θεόφραστος ἐν τῇ περὶ νόμων. — Τὸ τῆς ἐξούλης τίμημα εἶναι δημόσιον (Ἀρποκρατίων).

170. Κατὰ τὸν Κικέρωνα (Νόμοι, II, 23) καὶ ἡ διάταξις αὕτη ἀνήκει εἰς τὸν Σόλωνα. — Ἐπὶ τῶν τάφων οὐ συμβάλλεται χρονία νομὴ (v. 4 II. 11. 8, Βασ. 59. 2. 4). — Ἰδε καὶ v. 6 K. 3. 44.

171. Ὅροι ἐκαλοῦντο πίνακες ἢ στῆλαι ἐντιθέμεναι ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ εἰς τὰ ὑποθηκεύμενα κτήματα ἢ οἰκίας, εἰς τοὺς πίνακας τούτους ἀνεγράφετο τὸ ποσὸν τοῦ χρέους, τὸ ὄνομα τοῦ δανειστοῦ, καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπωνόμου ἄρχοντος (Ἀρποκρατ. λέξ. ὄρος, Πολυδ. Γ'. 85, καὶ Θ'. 9). Ὅροι ἐτίθεντο ἐπίσης εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ μισθοῦντος ἀκίνητα ὀφειλῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐπὶ ἄλλων περιπτώσεων ἐπίσης. — Ἰδε Ἰσαίῳ — Φιλοκτ. 41, Δημοσθ. Σπουδ. 1029, καὶ Δημοσθ. Ὀνήτορ. Β'. 877.

172. Τὰ ὑποθηκεύμενα κτήματα, ἐφ' ὧν ἐτέθησαν ὅροι, δὲν ἡδύναντο νὰ ζητηθοῦν οὔτε ἀπὸ τὸν συνάψαντα ἐπ' αὐτῶν χρέος ὀφειλέτην, οὔτε ἀπὸ τοὺς κληρονόμους του, ἐφ' ὅσον δὲν ἐξωφελεῖτο τὸ χρέος. — Ἀστικτὸν ἐκαλεῖτο τὸ ἐλεύθερον ὑποθήκης κτῆμα.

173. Πᾶσα συμφωνία, συνομολογουμένη ἐνώπιον μαρτύρων, καὶ μὴ ἀντιτιθεμένη εἰς τὸν νόμον, εἶναι ἰσχυρά. — ...ἔχει πρὸς ὑμᾶς παραβεβηκώς ...ἕτερον δὲ (ἐνν. νόμον) κελεύοντα, κυρίως εἶναι τὰ πρὸς ἀλλήλους ὁμολογίαις, ἃς ἂν ἐναντίον ποιήσωνται μαρτύρων (Δημοσθ. Φαῖνίπ. 1042, κ.λπ., Ὑπερεῖδ. Ἀθηνογένους 15).

174. Καὶ εἴπου ἐναντίος νόμος εὐδοκιμοῦντι, ἢ καὶ αὐτὸς αὐτῷ· οἷον ἐνίοτε, ὁ μὲν κελεύει κύρια εἶναι, ἄττ' ἂν συνθῶνται, ὁ δὲ, ἀπαγορεύει μὴ συντίθεσθαι παρὰ τὸν νόμον (Ἀριστοτέλης).

175. Τὰ σύμβολα κύρια εἶναι, ἐπειδὴν ἐν τῷ δικαστηρίῳ κυρωθῇ.

176. Προσπογράφειν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ δήμου τοῦνομα.

177. Παιδὶ μὴ ἐξεῖναι συμβάλλειν, μηδὲ γυναικί, πέρα μεδίμνου κριθῶν.

178. *Διαιτησία*. Ἐάν δέ τινες περὶ συμβολαίων ιδίων πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητῶσι καὶ βούλονται διαιτητὴν ἐλέσθαι ὄντινον, ἐξέστω αὐτοῖς αἰρεῖσθαι ὃν ἂν βούλωνται. Ἐπειδὴν δ' ἔλονται κατὰ κοινὸν μενέτωσαν ἐν τοῖς ὑπὸ τούτου διαγνωσθεῖσι, καὶ μηκέτι μεταφερέτωσαν ἀπὸ τούτου ἐφ' ἕτερον δικαστήριον ταῦτ' ἐγκλήματα, ἀλλ' ἔστω τὰ κριθέντα ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου κύρια.

179. *Δωρεά*. Ὡς βούλεται τις τὰ αὐτοῦ, εἰ μὴ παῖδες ὧσιν αὐτῷ δοῦναι ἐξεῖναι.

180. Τὰς δωρεὰς ἃς ὁ δῆμος ἔδωκε κυρίας εἶναι. Τούς δὲ Ἀρχοντας κρίνεσθαι, ἵνα εἰ μὲν ἄξιοι, ἔχωσιν, εἰ δὲ ἀναξίως ἔχειν δοκεῖεν, ἐλεγχθέντες ἀφαιρεθῶσι.

175. Ἔτι περὶ συμβόλων φησὶ πεπομφέναι πρὸς ὑμᾶς τοὺς ποιησομένους· ταῦτα δὲ κύρια ἔσεσθαι, οὐκ ἐπειδὴν ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῷ πατρὶ ἡμῶν κυρωθῇ, ὡς νόμος κελεῖται, ἀλλ' ἐπειδὴν ὡς ἐκὺντον ἐπικανεχθῇ (*Δημοσθ. Ἀλομήτης* 9).

176. Προσπαράγραψουσιν νῆ Δία τὸν ἐκ Πλαγγόνος, ἂν σὲ ἐγγράφωσιν, ἂν δ' ἐμέ, τῆς ἐμῆς μητρὸς τοῦνομα. καὶ τίς ἤκουσε πώποτε, ἢ κατὰ ποῖον νόμον προσπαράγραφοι; ἂν τοῦτο τὸ παράγραμμά τι ἄλλο τι πλὴν ὅ πατήρ καὶ ὁ δῆμος; (*Δημοσθ. Βοιωτ. περὶ τοῦ ὀνόματος*, 9).

177. Ἴδε ἀνωτέρω σημείωσιν 44.

178. Πάλαι (ἤτοι πιθανῶς πρὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ρητόρων) οὐδεμία δίκη πρὶν ἐπὶ διαιτητὰς ἐλθεῖν εἰσῆγέτο (*Πολυδ. Η'*. 126), φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ρητόρων, οἱ ἀρμόδιοι ἄρχοντες, πρὸς οὓς εἰσῆγέτο δίκη τις, συνίσταντο εἰς τοὺς διαφερομένους νὰ ἀναθέσωσι τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς των εἰς διαιτητὰς, πάντως ὅμως πᾶς διάδικος εἶχε τὸ δικαίωμα πρὶν ἢ εἰσπαγγῆ τὴν δίκην του εἰς τακτικούς δικαστάς, νὰ ζητήσῃ τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς του διὰ δικαιοσύνης. Οἱ διαιτηταὶ οὗτοι ἦσαν ἀρμόδιοι νὰ λύσωσι μόνον τὰς ἰδιωτικὰς διαφοράς, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς ἐγκληματικὰς (*Δημοσθ. Ἀνδροτίωνος* 25, σελ. 601). — Ἡ προσφυγὴ εἰς διαιτητὰς εἶχε τὸ πλεονέκτημα, ὅτι δὲν ἦτο δαπανηρὰ, διότι ἕκαστος τῶν ἰδιωτικῶν διαιτητῶν ἐλάμβανεν μίαν δραχμὴν ὡς ἀποζημίωσιν, παρὰστῆσαι καλουμένην, ἐνῶ διὰ τοὺς δημοσίους διαιτητὰς, καὶ διὰ τὰ δικαστήρια ἀπαιτοῦντο μεζόνες δαπάναι. Οἱ ἰδιωτικοὶ διαιτηταί, τρεῖς τὸν ἀριθμὸν, ἐξελέγοντο ὑπὸ τῶν διαδίκων, οὔτινες, δι' ἐγγράφου (ἐπιτροπὴν κατὰ συνθήκας) (*Δημοσθ. Φορμίων*. 912), καθώριζον τὴν ἔκτασιν τῆς δικαιοδοσίας τῶν διαιτητῶν, ἐνίοτε περιοριστικῶς (διαίταν ἐπὶ ρητοῖς, Ἰσοκρ. Καλλ. σελ. 373), καὶ συνωμολόγουν τὸ ἐκκλητὸν ἢ μὴ τῆς ἀποφάσεως αὐτῶν (*Δημοσθ. Ἀπατοῦρ*. 897). — Αἱ ἀποφάσεις τῶν διαιτητῶν τούτων ἐθεωροῦντο ἀνέκκλητοι (*Δημοσθ. Μειδ.* 542), ἐφ' ὅσον δὲν συνωμολογήθη ἀντιθετος ρήτρα. — Ἴδε *v. 39 Π. 4. 8. v. 76 Π. 17, 2 καὶ v. 2. Κ. 2. 55*.

179. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 138. — Ἰσαίων — *Μενεκλ.* 13.

180. Πᾶς πολίτης ἡδύνατο ἐν τοσούτῳ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ κύρος τῆς δωρεᾶς, ἐάν ὁ πρὸς ὃν αὕτη ἦτο ἀνάξιος αὐτῆς, οἱ δὲ ἄρχοντες ἡδύναντο ν' ἀκυρώσωσιν αὐτὴν ἐὰν ἀπεδεικνύετο ὅτι ἡ ἀμφισβήτησις ἦτο ὀρθή.

181. *Ἐπαγγελία*. Ἐάν τις ἐναντίον τῶν πολιτῶν ὁμολογήσας τι παραβῇ, τοῦτον ἐνοχόν εἶναι τῷ ἀδικεῖν.

182. *Δάνειον*. Ἐπὶ τοῖς σώμασι μὴδὲν δανείζειν.

183. *Ὑπερημερία*. Εἴ τις ἐκπροθεσμήσειε καὶ καταβάλῃ τὰς δίκας, ἐξεῖναι ἄπτεσθαι αὐτοῦ τῶν κτημάτων.

184. Ἐάν τις τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ μὴ ἐκτίσας τὸ ὄφλημα τῇ πόλει ἐξαλειφθῇ, εἶναι κατ' αὐτοῦ τὰς γραφὰς πρὸς τοὺς θεσμοθέτας τοῦ ἀγραφίου, καὶ οὐ κατὰ τοῦ ὀφειλόντος καὶ μὴ ἐγγεγραμμένου, ἀλλ' ἐνδειξιν κελεύει καὶ ἄλλας τιμωρίας κατ' αὐτοῦ εἶναι.

185. *Ἐγγύησις*. Τὰς ἐγγύας ἐπετείους εἶναι.

186. Εἴ τινα τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ προστετίμηται κατὰ νόμον ἢ κατὰ ψήφισμα δεσμοῦ ἢ τὸ λοιπὸν προστιμηθῇ, εἶναι αὐτῷ ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου ἐγγυητὰς καταστήσαι τοῦ ὀφλήματος, οὓς ἂν ὁ δῆμος χειροτονήσῃ, ἢ μὴν ἐκτίσειν τὸ ἀργύριον ὃ ὤφλει. τοὺς δὲ προέδρους ἐπιχειροτονεῖν ἐπάναγκες, ὅταν τις καθιστάναι βούληται. τῷ δὲ καταστήσαντι τοὺς ἐγγυητὰς, ἐὰν ἀποδιδῶ τῇ πόλει τὸ ἀργύριον ἐφ' ᾧ κατέστησε τοὺς ἐγγυητὰς, ἀφεῖσθαι τῶν δεσμῶν. ἐὰν δὲ μὴ καταβάλῃ τὸ ἀργύριον ἢ αὐτὸς ἢ οἱ ἐγγυηταὶ ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας, τὸν μὲν ἐξεγγυηθέντα δεδέσθαι, τῶν δὲ ἐγγυητῶν δημοσίαν εἶναι τὴν οὐσίαν. περὶ δὲ τῶν ὠνουμένων τὰ τέλη καὶ τῶν ἐγγυωμένων καὶ ἐκλεγόντων, καὶ τῶν τὰ μισθώσιμα μισθουμένων καὶ ἐγγυωμένων, τὰς πράξεις εἶναι τῇ πόλει κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους. ἐὰν δ' ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας ὄφλῃ, τοῦ ὑστεροῦ ἐνιαυτοῦ ἐπὶ τῆς ἐνάτης, ἢ δεκάτης πρυτανείας ἐκτίνειν.

187. *Ζημίαι δούλου*. Τὰς ζημίας ἅς ἂν ἐργάσωνται οἱ οἰκέται καὶ τὰ ἀδικήματα διαλύειν τὸν δεσπότην παρ' ᾧ ἂν ἐργάσωνται οἱ οἰκέται.

188. *Βλάβη*. Ἐάν μὲν τις ἐκὼν βλάβῃ διπλοῦν, ἂν δ' ἄκων ἀπλοῦν τὸ βλάβος ἐκτίνειν.

181. Τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν τῶν ἀδικούντων, πᾶς ὅστις ὁμολογήσῃ ἐνώπιον τῶν πολιτῶν, καὶ ἀρνηθῇ ὕστερον. — Ἰδε καὶ θέματα 254, 255.

182. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 6.

183. Λαβὼν δ' ὑπερήμερον, καὶ ἔχων, οὐδέποτε ἡψάμην πώποτε τῶν τούτου· ἰδοὺ γοῦν τοῦ νόμου διδόντος εἴ τις ἐκπροθεσμήσειε καὶ καταβάλῃ τὰς δίκας, ἐξεῖναι ἄπτεσθαι αὐτοῦ τῶν κτημάτων· καίτοι ἐκέλευον οἱ νόμοι τῶν ἐνεχύρων λαμβάνεσθαι.

184. Ἰδε θέμα 520.

185. *Δημοσθ.* Ἀπατούρ. 27, σελ. 901. — Αἱ παρεχόμεναι ἐγγυήσεις ἴσχυον δι' ἓν ἔτος μόνον, ἐφ' ὅσον δὲν ἀνενεοῦντο.

186. Ἰδε θέμα 525β.

187.

188. Ἄν μὲν ἐκὼν βλάβῃ, διπλοῦν, ἂν δ' ἄκων, ἀπλοῦν τὸ βλάβος κελεύουσιν ἐκτίνειν.

189. *Βλάβη ζώου*. Κύνά δακνόντα κλοιῷ τετραπῆχει δεδεμένον παραδοθῆ-
σεσθαι.

190. *Ἐλαττώματα κεκρυμμένα*. "Όταν τις πωλῇ ἀνδράποδον προλέγειν ἐάν
τι ἔχη ἀρρώστημα, εἰ δὲ μὴ, ἀναγωγῇ τούτου ἐστίν.

191. *Διαχειρίσεις ἀλλοτρίων*. Περὶ ὧν καθυφῆκε τις, αὐτὸν ὁμοίως ὀφλισκά-
νειν, ὥσπερ ἂν αὐτὸς ἔχη.

192. *Τόκοι*. Μὴ λαμβάνειν πολλοὺς (α). Ἡ μὴ ἀποδιδομένη προῖξ ἐπ' ἐννέα
ὀβολοῖς τοκοφορεῖν (β).

193. Τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι ἐφ' ὁπόσω ἂν βούληται ὁ δανείζων.

194. *Ἀφεςις - Ἀθρόωσις*. "Όν ἂν ἀφῇ καὶ ἀπαλλάξῃ τις μηκέτι τὰς δίκας
εἶναι. Παρὰγράφεσθαι δὲ ἂν τις πάλιν δικάζῃται.

195. *Προστασία ζώων*. Ζῶα μὴ σίνεσθαι.

εἰκότως, ὁ μὲν γὰρ παθὼν πανταχοῦ βοηθείας δίκας τυγχάνειν, τῷ δράσαντι δ' οὐκ ἴσῃν τὴν
ὀργήν, ἂν θ' ἐκὼν ἂν τ' ἄκων, ἔταξ' ὁ νόμος (*Δημοσθ. Μειδ.* 43 σελ. 527). — *Ἰδε* v. I. § 2
II. 48. 19. *Δευτερονόμ.* 25. 2.

189. "Εθὺς ἦν τὰς αὐτείους θύρας τηρεῖσθαι ὑπὸ κυνῶν (*Ὀμήρου Ἰλ.* X.). — Πρὸς ἀσφά-
λειαν δὲ τῶν πολιτῶν ἐδέοντο μὲ τετραπῆχυν περιτραχήλιον. — Ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ γίνεται
μνεῖα βλάβης ἐκ παντὸς τετραπόδου. — *Ἰδε* καὶ v. II. 9. 1 ἐν *Βασ.* 60. 2. 1 ἐπ. — Ἄλλ' ἐνθα
μὴ τετραπόδον, ἀλλ' ἑτερον ζημιώσει ζῶον, οὐτιλὶα ἀρμόζει (*Βασ.* 60. 2. 4).

190. "Όταν τις πωλῇ ἀνδράποδον προλέγειν ἐάν τι ἔχη ἀρρώστημα, εἰ δὲ μὴ, ἀναγωγῇ
τούτου ἐστίν. κ.λπ. (*Υπερείδ.* *Ἀθηγογένη* 15).

191. Ὁ διαχειριζόμενος ξένην περιουσίαν, ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ οἶαν ἐπιμέλειαν καὶ διὰ
τὰ ἴδια.

192. α) Ὁ τόκος ἐποικίλλε μεταξὺ 10 - 30 ἐπὶ τοῖς ἐκατόν, καθωρίζετο δὲ ὡς ἑξῆς, ἐπὶ
πέντε ὀβολοῖς ἥτοι 10%, ἐπὶ δραχμῇ ἥτοι 12%, ἐπὶ ὀκτῶ ὀβολοῖς ἥτοι 16%, ἐπ' ἐννέα ὀβολοῖς
ἥτοι 18%, ἐπὶ δεσὶ δραχμαῖς ἥτοι 24%, ἐπὶ τρισὶ δραχμαῖς ἥτοι 36%. — β) Ἡ γυνὴ διαζευγνυ-
μένη τὸν ἄνδρα, ἡδύνατο νὰ ἀσκήσῃ τὴν δίκην τροφῆς καὶ σίτου. (*Σουῖδα* *Λεξ.* *λέξ.* *Σίτον τροφῆς*
καὶ *σίτον δίκην*, *Δημοσθ. Νεαίρας* 52, σελ. 1362).

193. Τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι, ἐφ' ὁπόσω ἂν βούληται ὁ δανείζων. Τὸ στάσιμον τοῦ-
τό ἐστίν, ὃ βέλτιστε, οὐ ζυγῷ ἰστάναι, ἀλλὰ τόκον πράττεσθαι ὁπόσον ἂν βούληται. (*Λυσίου* —
Θεομν. 18).

194. Ἐὰν συνεβιβάσθῃ τις, ἐναγόμενος δύναιται νὰ ὑποβάλλῃ ἔνστασιν περὶ ἀπαραδέκτου
τῆς δίκης. (*Δημοσθ. Πανταίν.* 19 σελ. 972, πρὸς *Νανσίμαχ.* 5).

195. Τῶν τοίνυν Ἀθηνῆσι νομοθετῶν Τριπτόλεμον παλαιότατον παρειλήφαμεν, περὶ
οὗ Ἑρμῖππος ἐν δευτέρῳ περὶ τῶν νομοθετῶν γράφει ταῦτα· φασι δὲ καὶ Τριπτόλεμον Ἀθη-
ναίους νομοθετῆσαι, καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ τρεῖς ἐπὶ Ξενοκράτης ὁ φιλόσοφος λέγει διακείμεναι Ἐλευ-
σίνι, τοὺς δὲ γονεῖς τιμᾶν, θεοὺς καρποῖς ἀγάλλειν, ζῶα μὴ σίνεσθαι (βλάπτειν).

196. Τῷ κομίσαντι λύκον πέντε δραχμὰς διδόναι, λυκιδέα δὲ μίαν.
 197. Βοῦν ἀρότην μὴ θύειν.
 198. Μὴ σφάζειν πρόβατον ἄπεκτον ἢ ἄτοκον.
 199. *Προστασία μετάλλων*. Ἐάν τις ἐξείργῃ τινὰ τῆς ἐργασίας τῶν μετάλλων, ἂν ὑφάψῃ τις, ἂν ὄπλα ἐπιφέρῃ, ἂν ἐπικατατέμνῃ τῶν μέτρων ἐκτός, μεταλλικὰς δίκας εἶναι.
 200. *Παραγραφὴ*. Ἐὰν μὴ πέντε ἐτῶν δικάσωνται, μηκέτ' εἶναι δίκην.
 201. *Συμβάσεις ἀλλοδαπῆς*. Ὑπὲρ μὲν τῶν γενομένων ὁμῶς συμβολαίων Ἀθήνησι, μηδ' εἰς τὸ Ἀθηναίων ἐμπόριον παραγράφεσθαι.
 202. *Ἐμπορικά - Ὑποχρεώσεις ἐμπόρων*. Ἀψευδεῖν κατὰ τὴν ἀγοράν.

196. Λύκον δὲ τῷ κομίσαντι, πέντε δραχμὰς ἔδωκε, λυκιδέα δὲ μίαν, ὧν φησιν ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος τὸ μὲν βοῦς εἶναι, τὸ δὲ προβάτου τιμὴν... Ἀρχαῖον δὲ τοῖς Ἀθηναίοις τὸ πολεμεῖν τοῖς λύκοις, βελτίονα νέμειν ἢ γεωργεῖν χώρων ἔχουσι (*Πλουτ. Σόλ. XXIII. 20*). — Ἰδε *v. I Εἰς. 4. 9*, περὶ βλάβης ἐξ ἀγρίων ζώων, καὶ *v. I 10 II. 9. 1* καὶ *v. μόν. K. 11. 45*, ἴδε καὶ *Βιογρ. Γεβργ. στίχ. 130*.

197. Νόμος καὶ οὗτος Ἀττικὸς, βοῦν ἀρότην, καὶ ὑπὸ ζυγὸν πονήσαντα σὺν ἀρότρῳ, ἢ καὶ σὺν τῇ ἀμάξῃ, μηδὲν τούτων θύειν (*Αἰλιαρ. Ποικ. Ἰστ.*).

198. Ἦν δὲ καὶ παλαιὸς νόμος τῆς ἐπιγονῆς ἕνεκα τῶν θρεμμάτων μὴ σφάττειν πρόβατον ἄπεκτον ἢ ἄτοκον (*Ἀνδροτίων, παρ' Ἀθηναίῳ Α'*).

199. Ὁ νόμος οὗτος σκοποῦν εἶχε νὰ προστατεύσῃ τοὺς ἐργαζομένους εἰς αὐτά, ἐξ ὧν εἰσεπράττοντο 40 τάλαντα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, ἅτινα διετίθεντο ὑπὲρ τοῦ στόλου. — Ἐντεῦθεν ἐπροστατεύθησαν ταῦτα διὰ τῆς ἀγράφου μετάλλου δίκης. — Ἰδε *Σονίδα Λεξ. λέξ. Ἀγράφου μετάλλου δίκη*.

200. Ἰδε κατωτέρω θέμα 229. — Ἐὰν μὴ πέντε ἐτῶν δικάσωνται, μηκέτ' εἶναι δίκην. Οὐκοῦν ἐλάχομεν, φαίεν ἂν. καὶ διελύσασθέ γε, ὥστ' οὐκ εἰσὶν αὐθις ὑμῖν δίκαι. εἰ δεινὸν γ' ἂν εἴη, εἰ τῶν μὲν ἐξ ἀρχῆς ἀδικημάτων οὐ δίδωσιν ἔξω πέντε ἐτῶν τὰς δίκας τοῖς ὀρφανοῖς ὁ νόμος κατὰ τῶν οὐκ ἀφειμένων ἐπιτρόπων, πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ἐκείνων ἡμᾶς, περὶ ὧν αὐτοὺς ἀφήκατε, εἰκοστῷ νῦν ἔτει δίκην τελέσαισθ' ὑμεῖς (*Δημοσθ. Νανσίμ. 18*). — Ὑποστηρίζεται ἐν τοσούτῳ ὅτι ἡ παραγραφὴ αὕτη ἀφορᾷ τὰ ἰδιωτικὰ ἀδικήματα, καὶ οὐχὶ τὰ δημόσια.

201. Συμβόλαια καταρτισθέντα ἐκτός τῶν Ἀθηνῶν, ἢ ἀφορῶντα ἀπηγορευμένην ἐμπορίαν, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσουν ἀντικείμενον δίκης. — Καὶ τοῦτο ἐστὶ παραγραφὴ, καὶ ἐπ' ἐκείνῃ τῇ δίκῃ, περὶ ἧς οὐδὲν ὥριται παρὰ τοῖς νόμοις, οὐδὲ ἔνεστιν αὐτὴν ὁ εἰσάξων, ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας δίκας τῶν γὰρ ἄλλων δικῶν προστέτακται ἐκάστῳ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς εἰσάγειν τινὰ παραγράφεσθαι οὐν ἐφεῖται καὶ τοῖς τοιοῦτόν τι ἐγκαλουμένοις, περὶ οὗ οὐ νενομοθέτηται (*Σονίδα Λεξ. λέξ. Παραγραφὴ*).

202. Ὑπερεῖδ. Ἀθηγογὴ 14. — Δυσὶν τούτων ἐπιμελεῖσθαι δεῖν τοὺς Ἀγορανόμους, τῆς τε ἐν τῇ ἀγορᾷ εὐκοσμίαις καὶ τοῦ ἀψευδεῖν μὴ μόνον τοὺς πιπράσκοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὠνούμενους (*Θεόφραστος*).

203. Τοὺς ἰχθυοπώλας μὴ ἀποδοῦναι τοὺς ἰχθῦας ἐλάττονος ἥς εἶπον τιμῆς, ἢ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπάγεσθαι.

204. Τοὺς ἰχθυοπώλας μὴ ραίνειν τοὺς ἰχθῦς σαπρούς.

205. Δακτυλιολύφῳ μὴ ἐξεῖναι σφραγίδα φυλάττειν τοῦ πραθέντος δακτυλίου.

206. Ἀπαγορεύσεις. Τοὺς ξένους ἐν τῇ ἀγορᾷ μὴ ἐργάζεσθαι.

207. Τοὺς ἄνδρας μὴ μυροπωλεῖν.

208. Ἀθήνηθεν μὴ ἐξάγειν ἄλλοσε που σῦκα.

209. Μὴ ἐξάγειν ξύλα καὶ πίτταν.

210. Ἐλαίον μόνον ἐξάγειν, ἄλλα δὲ μὴ. Καὶ κατὰ τῶν ἐξαγόντων ἀράς τὸν ἄρχοντα ποιῆσθαι προσέταξεν ἢ ἐκτίνειν αὐτὸν ἑκατὸν δραχμὰς εἰς τὸ δημόσιον.

211. Προστασία σιταρκείας. Μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σῖτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.

203. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη σκοπὸν εἶχε νὰ ἀποφεύγηται ἡ πώλησις βεβλαμμένων ἰχθῶν ἐπὶ μικροτέρᾳ τιμῇ.

204. Διὰ νὰ μὴ ἐξαπατῶνται οἱ ἀγορασταὶ ὅτι εἶναι πρόσφατοι (Ξένωχος).

205. Πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης καταχρήσεως. — Ἰδε ν. 6 Π. 10. 4.

206. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἀφεώρα τοὺς διερχομένους τῶν Ἀθηνῶν ἐμπόρους, ἢ προσωρινῶς διακμένοντας, οὐχὶ καὶ τοὺς μολίμως κατοικοῦντας. — Ἡμεῖς δ' ὁμολογοῦμεν καὶ ταινίας πωλεῖν καὶ ζῆν οὐχ ὄντινα τρόπον βουλόμεθα. καὶ εἰ σοὶ ἐστί τοῦτο σημεῖον, ὦ Εὐβουλίδη, τοῦ μὴ Ἀθηναίου εἶναι ἡμᾶς, ἐγὼ σοὶ τοῦτου ὅλως τούνακτίον ἐπιδείξω, ὅτι οὐκ ἐξεστὶ ξένῳ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐργάζεσθαι (Δημοσθ. Εὐβουλ. 31, σελ. 1308).

207. Ὅς μὴ ἀνδρικὴν τὴν τέχνην ταύτην. — (Ἀθήναιος βιβλ. Γ').

208. Οὐδ' ἐξάγεσθαι τῆς Ἀττικῆς τὰς ὑπ' αὐτῶν γιγνομένης ἰσχάδας, ἵνα μόνον ἀπολαύσιεν οἱ κατοικοῦντες τὰ γινόμενα. (Σχόλιον εἰς Ἀριστοφ. Πλοῦτον). — Οὐκ ἂν οὖν τις ἡγήσαιο παντελῶς ἀπιθάνους τοὺς λέγοντας, ὅτι καὶ σύκων ἐξαγωγή τὸ παλαιὸν ἀπέβητο καὶ τὸ φαίνειν ἐνδεικνύμενον τοὺς ἐξάγοντας κληθῆναι συκοφαντεῖν (Πλουτ. Σόλ. XXIV. 25.).

209. Καὶ ξύλα καὶ κηρὸν καὶ πίσσαν, ὡς ἀπαραίτητα ταῦτα διὰ τὴν ναυπηγικὴν.

210. Πλουτ. Σόλ. XXIV. 15 Ἰδε καὶ ν. Ι Κ. 4. 41. — Οὐκ ἐστὶ δὲ ἐξαγωγή ἐλαίου ἐξ Ἀθηνῶν, εἰμὴ τοῖς νικῶσι· φασὶν οὖν τὴν ὑδρίαν πλήρη ἐλαίου κεκοιμικέναι ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἀργος τὸν Θεοκλῆον νικῆσαντα· τοῖς γὰρ ἀθληταῖς τοῖς τὰ Παναθήναια νενικηκόσι, δίδοται ὑδρία ἐλαίου πλήρης (Πινδάρου Νεμέα Α. σχολ.).

211. Σιτοφύλακες, ἀρχὴ τις ἦν Ἀθήνησιν, ἣτις ἐπεμελεῖτο ὅπως ὁ σῖτος δικαίως πραθῇσεται, καὶ τὰ ἄλφιστα καὶ οἱ ἄρτοι· ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν πεντεκαίδεκα, νῦν δὲ εἴκοσιν μὲν εἰς ἄστυ, πεντεκαίδεκα δ' εἰς Πειραιᾶ. — Οὗτοι, κληρωτοί, ἐπεμελοῦντο πρῶτον μὲν ὅπως ὁ ἐν ἀγορᾷ σῖτος ἀργὸς ὥνιος ἔσται δικαίως, ἐπειθ' ὅπως οἱ τε μωλωθροὶ πρὸς τὰς τιμὰς τῶν κριθῶν τὰ ἄλφιστα πωλήσουσιν καὶ οἱ ἀροτοπῶλαι πρὸς τὰς τιμὰς τῶν πυρῶν τοὺς ἄρτους καὶ τὸν σταθμὸν ἄγοντας ὅσον ἂν οὗτοι τάξωσιν· ὁ γὰρ νόμος τούτους κελεύει τάττειν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. ΙΙ, 3). — Ἰδε κατωτέρω θέμα 217.

212. 'Εάν τις 'Αθηναίων ἐμπόρων ἢ ναυκλήρων ἄλλοθί που σιτηγῆσῃ ἢ 'Αθήναζε, κατὰ τοῦτου φάσεις εἶναι.

213. Τὸν φαίνοντά τινα ἐμπόρων ἢ ναυκλήρων 'Αθηναίων, ὥς ἑτερωσέ ποι καὶ μὴ 'Αθήναζε σεσιτηγηκότα, τὰ ἡμίσεα τῶν φανθέντων λαβεῖν.

214. 'Αργύριον δὲ μὴ ἐξεῖναι ἐκδοῦναι 'Αθηναίων καὶ τῶν μετοίκων τῶν 'Αθήνησι μετοικούντων μηδενί, μηδὲ ὧν οὗτοι κύριοι εἰσιν εἰς ναῦν ἥτις ἂν μὴ μέλλῃ ἄξειν σῖτον 'Αθήναζε, καὶ ἄλλα τὰ γεγραμμένα περὶ ἐκάστου αὐτῶν. ἐάν δέ τις ἐκδῶ παρὰ ταῦτα, εἶναι τὴν φάσιν καὶ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἀργυρίου πρὸς τοὺς ἐπιμελητάς, καθὰ περὶ τῆς νεῶς καὶ τοῦ σίτου εἴρηται, κατὰ ταῦτα. καὶ δίκη αὐτῷ μὴ ἔστω περὶ τοῦ ἀργυρίου, ὃ ἂν ἐκδῶ ἄλλοσέ ποι ἢ 'Αθήναζε· μὴδὲ ἀρχὴ εἰσαγέτω περὶ τοῦτου μηδεμία.

215. Μὴ φαίνειν, εἰ μὴ πιστεύει τις αὐτῷ δεῖξιν ἐν τοῖς δικασταῖς τὰ γεγενημένα, περὶ ὧν ποιεῖται τὴν φάσιν· ἐάν δέ τις παρ' αὐτὰ ποιῇ τῶν συκοφαντούντων, ἔνδειξιν αὐτῶν εἶναι καὶ ἀπαγωγὴν.

216. 'Εάν τις τινὰ φήνας ἢ γραψάμενος γραφάς, μὴ ἐπεξίῃ, ἢ ἐπεξιδῶν μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, χιλίας ἀποτίνειν, καὶ τὸ λοιπὸν μὴ φαίνειν, μὴδὲ γράφεσθαι, μὴδ' ἀπάγειν, μὴδ' ἀφηγεῖσθαι.

212. Φάσεις δὲ ἦν, τὸ φαίνειν τοὺς περὶ τὸ ἐμπόριον κακουργοῦντας (*Πολυδεύκης*). — 'Ησκειτο δὲ ἡ φάσις κατὰ παντὸς ἐμπόρου ἢ πλοιάρχου, μεταφέροντος σῖτον εἰς ἄλλο μέρος πλὴν τῶν 'Αθηνῶν.

213. 'Ο καταμηνύσας τὸν εἰς ἄλλο μέρος τῶν 'Αθηνῶν μετακομίσαντα σῖτον, λαμβάνει τὸ ἡμισυ τοῦ σίτου. "Ιδε *Δημοσθ. Θεοκρίν.* — "Ιδε κατωτέρω θέματα 215 καὶ 216.

214. Οὐδεὶς τῶν 'Αθηναίων ἢ μετοίκων δύναται ἐκδοῦναι χρήματα εἰς πλοῖον μεταφέρον σῖτον ἐκτὸς τῶν 'Αθηνῶν, ὃ παραβάτης ἐγκαλεῖται πρὸ τῶν 'Επιμελητῶν διὰ τῆς φάσεως καὶ ἀπογραφῆς, στερεῖται δὲ τοῦ δικαιώματος νὰ ἀσκήσῃ ἀγωγὴν διὰ τὸ δάνειον τοῦτο. — "Ιστε γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὸν νόμον ὡς χαλεπὸς ἐστίν, ἐάν τις 'Αθηναίων ἄλλοσέ ποι σιτηγῆσῃ ἢ 'Αθήναζε, ἢ χρήματα δανείσῃ εἰς ἄλλο τι ἐμπόριον ἢ τὸ 'Αθηναίων, οἷαι ζημίαι περὶ τούτων εἰσίν, ὡς μεγάλαι καὶ δειναὶ (*Δημοσθ. Λάκρ.* 50, σελ. 941).

215. 'Αλλ' ἐάν ὁ μηνύσας ἔμπορον ἢ πλοίαρχον δὲν προσκομίσῃ τὰς ἀναγκαίαις ἀποδείξεις, καταδιώκεται διὰ τῶν ἀγωγῶν ἐνδείξεως καὶ ἀπαγωγῆς. — "Οτι δ' οὐ ταῖς χιλίαις μόνον ἔνογός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἀπαγωγῇ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα κελεύει πάσχειν ὁ νόμος οὕτωσὶ τὸν συκοφαντοῦντα τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς ναυκλήρους, ῥαδίως ἐξ αὐτοῦ τοῦ νόμου γινώσασθε. Βουλόμενος γάρ ὁ τὸν νόμον τιθεὶς, μήτε τοὺς ἀδικούντας τῶν ἐμπόρων ἀθῶους εἶναι μήτε τοὺς ἄλλους πράγματι ἔχειν, ἀπλῶς ἀπέπειε τοὺς τοιούτους τῶν ἀνθρώπων μὴ φαίνειν, εἰ μὴ πιστεύει τις αὐτῷ δεῖξιν ἐν ὑμῖν γεγενημένα περὶ ὧν ποιεῖται τὴν φάσιν· ἐάν δέ τις παρ' αὐτὰ ποιῇ τῶν συκοφαντούντων, ἔνδειξιν αὐτῶν εἶναι καὶ ἀπαγωγὴν (*Δημοσθ. Θεοκρίν.* 10 σελ. 1325). — "Ιδε κατωτέρω θέμα 295.

216. 'Εάν ὁ μηνυτὴς παραιτηθῇ τῆς μηνύσεως, ἢ ἐάν, ἐξακολουθήσας τὴν δίκην, δὲν λά-

217. *Διςχροκέρδεια*. Οἱ σιτοπῶλαι ὥσπερ οἱ πολέμιοι, ἐπιβουλεύουσιν ἡμῖν, ἀναρπάζουσι τὸν σῖτον καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν. . . ἂν μὲν θάνατον αὐτῶν καταγνώτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς. . . ἐλεοῦντες οὕτω τοὺς πολίτας, οἳ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον.

218. *Προστασία ἐμπόρων*. Τὸν ἄριστον ὄντα τῶν αὐτοῦ συντέχνων σίτησιν ἐν Πρυτανείῳ λαμβάνειν καὶ Προεδρίαν.

219. Ἐνοχον εἶναι τῇ κατηγορίᾳ τὸν τὴν ἐργασίαν τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ τῶν πολιτῶν ἢ τῶν πολιτίδων ὀνειδίζοντά τινα.

220. *Ναυτικά*. Τοὺς ναυκλήρους καὶ τοὺς ἐπιβάτας πλεῖν εἰς ὅ τι ἂν συνθῶνται ἐμπόριον, εἰ δὲ μὴ ζημιοῦσθαι.

βῆ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, καταδικάζεται εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν, καὶ καθίσταται ἀνίκανος νὰ ἀσκήσῃ ἐφεξῆς δημοσίαν ἀγωγὴν καθ' οἰουδήποτε. — Ἐὰν ἐπεξιών τις μὴ μεταλλάξῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, γιλιὰς ἀπετινείν, κἂν μὴ ἀπεξίῃ γ' ὧ Θεοκρίνη, γιλιὰς ἐτέρας, ἵνα μήτε συκοφαντῇ μηδεὶς μητ' ἄδειαν ἔχων ἐργολαβῇ καὶ καθυφιῇ τὰ τῆς πόλεως (*Δημοσθ. Θεοκρ. 6, σελ. 1323*).

217. Προστατεύουσα ἡ πολιτεία τοὺς πολίτας, οἵτινες ὑπεβάλλοντο εἰς θυσίας, ἐπέβαλεν αὐστηρὰς ποινὰς κατὰ τῶν αἰσχροκερδῶν, οὓς ἐχθροὺς αὐτῆς ἐχαρακτήρισεν· οὕτω ἀπαγόρευσε τὴν ἀγορὰν σίτου πέραν ὁρισμένης ποσότητος (*μηδὲνα τῶν ἐν τῇ πόλει πλείω σίτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι*) (νόμος Σόλωνος), καὶ τὴν πώλησιν αὐτοῦ ἐπὶ κέρδει, μείζονι τοῦ ὀβολοῦ κατὰ μέδιμον. — Κατὰ τῶν παραβαίνοντων τὰς ἀπαγορευτικὰς ταύτας διατάξεις ἐπεβάλλετο ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, (*ἂν μὲν θάνατον αὐτῶν καταγνώτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς*..... *χρὴ δὲ κολάζειν αὐτοὺς καὶ παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι*) (*Λυσίων, Κατὰ σιτοπωλῶν 19, Δημοσθ. Θεοκρίνου*). — Καὶ ἐπεβάλλετο ἡ αὐστηρὰ ποινὴ τοῦ θανάτου, διότι, οὗτοι, τότε γὰρ πλείστα κερδαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τιнос ἀπαγγελθέντος τῇ πόλει τίμιον τὸν σῖτον πωλῶσιν· οὕτω δὲ ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὀρώσι.....καὶ εἰς τοῦτ' ἐχθρὰς ἐληλύθασιν, ὥστε ἐν τοῖς τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ἡμῖν, ἐν οἷσπερ οἱ πολέμιοι ὅταν γὰρ μάλιστα σίτον τιγχανήτε δεόμενοι, ἀναρπάζουσιν οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν (*Λυσίων, αὐτόθι*). — Διὰ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἐμπορίου σίτου ἐκκληροῦντο εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς Πειραιᾶ ἀνὰ 5 ἀγορανόμοι, ἀνὰ 5 σιτοφύλακες καὶ ἀνὰ 5 μετρονόμοι, πρὸς δὲ ἐκκληροῦντο δέκα ἐπιμεληταὶ ἐμπορίου, οἳς προστέτακται τῶν τ' ἐμπορίων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοῦ σίτου τοῦ καταπλέοντος εἰς τὸ σιτικὸν ἐμπόριον τὰ δύο μέρη τοὺς ἐμπόρους ἀναγκάζειν εἰς τὸ ἄστυ κομίζειν (*Ἀριστοτ. Ἀθ. Πολιτ. 51*). — Κατὰ τῶν παραβατῶν εἶχεν καθορισθῇ βαρύνταται ποινά. — (*Διατριβὴ Ἰω. Α. Ζέπου ἐν Δικαιοσύνῃ Α' (1923) σελ. 79 ἐπ.*). — *Λυσίων, Κατὰ σιτοπωλῶν 14 ἐπ.*

218. Ἡ σίτησις εἰς τὸ πρυτανεῖον ἀπετέλει ἐξαιρετικὴν τιμὴν, ἥτις παρεῖχετο καὶ εἰς τὸν ἄριστον τῶν συντεχνιῶν ὡς ἀμοιβή πρὸς τόνωσιν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ συναισθήματος.

219. Καίτοι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐ μόνον παρὰ τὰ ψηφίσματα τὰ περὶ τὴν ἀγορὰν διέβαλλεν ἡμᾶς Εὐβουλίδης, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοὺς νόμους, οἳ καλεύουσιν ἔνοχον εἶναι τῇ κατηγορίᾳ τὸν τὴν ἐργασίαν κ.λπ. (*Δημοσθ. Εὐβουλίδ. 30, σελ. 1308*).

220. *Δημοσθ. Διονυσόδ. 10, σελ. 1286*. — Οἱ πλοίαρχοι ὀφείλουσαν νὰ μεταφέρουν τοὺς ἐπιβάτας των εἰς τὸ συμφωνηθὲν μέρος, ἄλλως τιμωροῦνται.

221. Ἐάν τις τῶν πορθμέων τῶν εἰς Σαλαμίνα πορθμευόντων, ἄκων ἐν τῷ πόρῳ πλοῖον ἀνατρέψῃ, τούτῳ μὴ ἐξεῖναι πάλιν πορθμεῖ γενέσθαι.

222. Ἐν τοῖς ναυτικοῖς ἰσχὺν εἶχεν ὁ νόμος Ροδίων.

Β. Ποινικά

223. Ποινικά. Σόλων ἀνεῖλε τοὺς Δράκοντος νόμους πλὴν τῶν φονικῶν.

224. Βλάβη. Βλάβῃ ἴσῃν τιμωρίαν εἶναι. Ἄν μὲν τις ἐκὼν βλάβῃ διπλοῦν, ἂν δ' ἄκων ἀπλοῦν τὸ βλάβος ἐκτίνειν.

225. Ἄψυχα. Τὰ ἄψυχα, ἐάν τινὰ ἐμπεσόντα ἀποκτείνῃ ὑπερορίζειν.

226. Ζῶα. Κύνα δακόντα κλοιῷ τετραπῆχει δεδεμένον παραδοθήσεσθαι.

227. Ἀκούσια ἀμαρτήματα. Τῶν ἀκουσίων ἀμαρτημάτων οὐκ εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλ' ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νουθετεῖν.

228. Αὐτόφωρα. Τῶν κακούργων τοὺς ὁμολογοῦντας ἄνευ κρίσεως κολάζειν.

229. Παραγραφή. Τοῖς ἀδικουμένοις τὰ πέντε ἔτη εἶναι εἰσπράττεσθαι.

221. Αἰσχίν. Κτησιφ. 158. — Δὲν ἠδύνατο νὰ πλοιαρχεῖσθαι ἐφεξῆς ὁ πλοιαρχος, τοῦ οὗτου τὸ πλοῖον ἀνετράπη, καὶ ἐὰν τοῦτο συνέβη ἀκουσίως του.

222.

223. Ἴδε σημείωσιν ε'. τοῦ ἀνωτέρω προκρίματος. — Ἑρμηνείαν τῶν φονικῶν νόμων τοῦ Δράκοντος ἐδίδον οἱ ἐξηγηταὶ (Δημοσθ. Εὐεργ. Μνησιβ. 68 - 71).

224. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 188.

225. Καὶ γὰρ ἂν εἴη δεινόν, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ τὰ μὲν ξύλα καὶ τοὺς λίθους καὶ τὸν σίδηρον, τὰ ἄφωνα καὶ τὰ ἀγνώμονα, ἐάν τῳ ἐμπεσόντα ἀποκτείνῃ, ὑπερορίζομεν κ.λπ. (Αἰσχίν. Κτησιφ. 244). — Τὸ ἐπὶ πρυτανείῳ δικάζει δὲ περὶ τῶν ἀποκτεινάντων, καὶ ὧσιν ἀφανεῖς καὶ περὶ τῶν ἀψύχων τῶν ἐμπεσόντων καὶ ἀποκτεινάντων. προεστήκεσαν δὲ τούτου τοῦ δικαστηρίου φυλοβασίλεις, οὓς ἔδει τὸ ἐμπεσόν ἄψυχον ὑπερορίσαι (Πολυδ. Η 120. Αἰσχίν. Κτησιφ. 244).

226. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 189.

227. Τὰ ἀκούσια ἀμαρτήματα δὲν δικάζονται.

228. Τίς γὰρ ἢ τῶν λωποδυτῶν ἢ τῶν κλεπτῶν ἢ τῶν μοιχῶν ἢ τῶν ἀνδροφόνων, ἢ τῶν τὰ μέγιστα μὲν ἀδικούντων, λάθρα δὲ τοῦτο πρακτόντων, δώσει δίκην; καὶ γὰρ τούτων οἱ μὲν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἄλόντες, ἐάν ὁμολογῶσι, παραχρῆμα θανάτῳ ζημιοῦνται, οἱ δὲ λαθόντες καὶ ἔξαρνοι γιγνόμενοι κρίνονται ἐν τοῖς δικαστηρίοις, εὐρίσκεται δὲ ἡ ἀλήθεια ἐκ τῶν εἰκότων. (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 91).

229. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 200. — Δοκεῖ γὰρ μοι, καὶ ὁ Σόλων οὐδενὸς ἄλλου ἔνεκα θεῖναι αὐτόν, ἢ τοῦ μὴ συκοφαντεῖσθαι ὑμᾶς τοῖς μὲν γὰρ ἀδικουμένοις ἱκανὰ τὰ πέντε ἔτη ἡγήσατο εἶναι εἰσπράττεσθαι· κατὰ δὲ τῶν ψευδεμένων, τὸν χρόνον ἐνόμισε σαφέστατον ἔλεγχον ἔσεσθαι. Καὶ ἅμα ἐπειδὴ ἀδύνατον ἔργον ὄν, τοὺς τε συμβάλλοντας καὶ τοὺς μάρτυρας αἰεὶ ζῆν, τὸν νόμον ἀντὶ τούτου ἔθηκεν, ὅπως μάρτυς εἴη τοῦ δικαίου τοῖς εἰρημένοισι (Δημοσθένης).

230. Ἡθικὸς αὐτουργός. Τὸν βουλευσάντα ἐν τῷ αὐτῷ ἐνέχεσθαι καὶ τὸν τῇ χειρὶ ἐργασάμενον.

231. Ἡθικὴ ζημία. Οὐχ ἡ πληγὴ παρίστησι τὴν ὕβριν, ἀλλ' ἡ ἀτιμία, δι' ἣν καὶ μεγίστης τυγχάνει τιμωρίας.

232. Ἐρευνα κατ' οἶκον. Φορέσαντα γυμνὸν χιτωνίσκον, ἔχοντα ἄζωστον, εἰσιέναι εἰς τὴν οἰκίαν, ἐπὶ τῷ ἐρευνῆσαι.

233. Ποιναί. Ζημία (α), φυγὴ (β), ἀτιμία (γ), θάνατος (δ), δεσμὰ (ε), στήλη (στ), παρατιμὸς ἢ ραφνίδωσις (ζ), ἐξοστρακισμὸς (η), ποδοκάκκη (θ), ξύλον (ι), πρόστιμα (ια), κρημνός, βάραθρον (ιβ), ἡ δήμευσις (ιγ), τὸ κώνειον (ιδ), ὁ ἀποτυμπανισμὸς (ιε), ὁ τροχός (ιστ), ὁ βρόχος καὶ ἡ στραγγάλη (ιζ), καὶ αἱ ἰδιότυποι ποιναὶ τῶν μοιχῶν.

234. Μία μόνη ποινή. Μηδὲν τίμημα ὑπάρχειν ἐπὶ κρίσει πλέον ἢ ἓν, ὁπότερον

230. "Ὡσπερ ὁ Λαοδάμας κατηγορῶν ἔφη Καλλιστράτου τὸν βουλευσάντα τοῦ πράξαντος μᾶλλον ἀδικεῖν· οὐ γὰρ ἂν πραχθῆναι μὴ βουλευσάντος (Ἀριστοτ. *Ρητορ. Α'*. 7, σελ. 1364a).

231. *Δημοσθ. Μειδίον* σελ. 537. — Ὁ νόμος οὗτος περιελήφθη καὶ ἐν τῷ ρωμ. δικ. *v. 16 II. 48. 19.*

232. Ἐθὸς ἦν τοὺς εἰσιόντας εἰς οἰκίαν τινὸς ἐπὶ τῷ ἐρευνῆσαι, γυμνῶς εἰσιέναι, ἵνα μὴ τι ὑπὸ τὰ ἱμάτια κρύψαντες λάθωσιν, ἢ ἵνα μὴ τι ὑπὸ ἔχθρας λάβωσιν ὑποβαλόντες τὸ ζητούμενον, καὶ ζημίας αἵτιοι τοῦτο γένωνται (*Σχόλιον εἰς Ἀριστοφάνην*).

233. *Πολυδ. Η'*. 70 ἐπ. — (α) *Πλάτ. Νόμοι Η.* 847, κ.λπ. — Ἀποτίνειν δεκάβοιον. Καὶ ἐν τῇ παρὰ Δηλίας θεωρίᾳ τὸν κήρυκα κηρύττειν, φασιν, ὅποτε δωρεάν τινι ἐδίδοτο, ὅτι δοθῇσονται αὐτῷ τοσοῦτοι βόες, καὶ δίδοσθαι κατ' ἑκάστον βούν δύο δραχμαὶς Ἀττικαῖς (*Πολυδ. Θ.* 73). Καὶ ἑκατόμβιον (*Πλουτ. Σόλων*). (β) *Ὀδύσσ. Κ.* 117, *Αἰσχύλ. Ἀγαμέμν.* 1412 κ.λπ. — (γ) Ἴδε ἀνωτέρω θέμ. 75. — (δ) *Θουκυδ. Γ'*. 37. — (ε) *Δημοσθ. Τιμοκρ.* 151. — (στ) *Πολυδ. Η.* 73. — (ζ) Ἡ διὰ ροπάλου τιμωρία τῶν μοιχῶν, καὶ μάθημα τῶν τριχῶν (*σχόλ. εἰς Ἀριστοφ. Πλουτ.* 168. — Ἴδε κατωτέρω θέμα 300. — (η) Κλεισθένης δὲ ὁ Ἀθηναῖος τὸ δεῖν ἐξοστρακίζεσθαι πρῶτος εἰσηγησάμενος, αὐτὸς ἔτυχε τῆς καταδίκης πρῶτος (*Αἰλιανῷ*), ἔσχατος δὲ ὁ Ὑπέρβολος. — (θ) *Ποδοκάκκη* (*Λυσίου — Θεομν.* 16), ξύλον, εἰς ὃ ἐν εἰρικτῇ τοὺς πόδας ἐμβάλλοντες συνέχουσι· ἐν εἰρικτῇ τε καὶ ποδοκάκκῃ στρεβλούμενοι καὶ ταλαιπωρούμενοι ἔμμενον (*Σοπίδας, ποδοκάκκη*), πέντε γὰρ ὁπὰς ἔχει δι' ὧν οἱ πόδες καὶ αἱ χεῖρες καὶ ὁ τράχηλος ἐμβάλλονται (αὐτόθι). — Δεδέσθαι ἐν τῇ ποδοκάκκῃ ἡμέρας δέκα τὸν πόδα, ἐὰν μὴ προτιμήσῃ ἡ Ἡλιαία. — (ι) *Ξύλον* δῆσαι (*Ἀριστοφ. Ἰππ.* 367). — (ια) Χρηματικὴ ποινὴ ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ ἢ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένη (*Πολυδείκης*). — (ιβ) Χάσμα τι φρεατῶδες, ἔχον ἄγκιστρα (*Ἀριστοφ. Πλουτ.* 431, *Πλάτων. Γοργ.* 526, *Λυκούργ. Λεωκρ.* 221, *Ξενοφ. Ἑλλήν. Α.* 7. 21). — (ιγ) *Λυσίου — Νικομάχ.* 22, *Ἀριστοφ. Ἰππ.* 1370), ταύτην ἐπεγκολούθει ἀπογραφὴ (*Ἀνδοκίδ. Μυστήρ.* 13). — (ιδ) *Πλάτων. Παῖδων* 65 - 6. — (ιε) Θάνατος διὰ τυμπάνου, ὅπερ ἐστὶ ξύλον, ὥσπερ ρόπαλον. — (ιστ) *Ἰσαίου — Φαρμοκ.* 20. — (ιζ) *Πλουτ.* — Ἀγίς Κ.

234. (α) Ἵστε γὰρ δῆπου τοῦθ' ὅτι τῶν τὰ δεινότατα ἡμῶς ἀδικούντων ἐν ἑκάστῳ τίμημα ὑπάρχειν διὰ τὸν νόμον, ὃς διακρῆδην λέγει, ὥς χεὶρ μηδὲν τίμημα ὑπάρχειν ἐπὶ κρίσει πλέον ἢ

ἂν τὸ δικαστήριον τιμῇσιν, παθεῖν ἢ ἀποτιῶσαι ἀμφοτέρω δὲ μὴ ἐξέστω (α). *Διόρκεια δίκης*. Μὴ πλείω εἶναι τριταίας τὴν κρίσιν (β).

235. *Σύλληψις - ἐκτέλεσις*. Μηδενὸς τοῖς Διονυσίοις ἐπιλαμβάνεσθαι.

236. *Ἀδικήματα κατὰ τῆς Πολιτείας. Προδότης*. Τὸν τῆς αὐτοῦ πατρίδος προδότην, τῆς Ἀθηναίων χώρας μὴ ἐπιβαίνειν, εἰ δὲ μὴ τοῖς αὐτοῖς ἔνοχον εἶναι, οἷς περ ἂν τις τῶν φευγόντων ἐξ Ἀρείου Πάγου κατῆ.

237. Ἐάν τις φρούριόν τι προῦδωκεν ἢ ναῦν, ἢ στρατόπεδον, θανάτῳ ζημιουῖσθαι.

238. Ἐάν τις ἢ πόλιν προδιδῶ ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κριθέντα ἐν δικαστηρίῳ, ἂν καταγινώσθῃ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀττικῇ, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι.

239. Ἐάν τις ἐχθροὺς παρορμήσῃ ἢ δὲ πολίτην αὐτοῖς παραδῶ, θανάτῳ ζημιουῖσθαι.

240. Τοὺς αὐτομολοῦντας θανάτῳ ζημιουῖσθαι. Ἄτιμος δ' ἔστω καὶ πολέμιος τοῦ δήμου Ἀθηναίων, καὶ τῶν συμμάχων, αὐτὸς καὶ τὸ γένος.

ἐν, ὁπότερον ἂν τὸ δικαστήριον τιμῇσιν, παθεῖν ἢ ἀποτιῶσαι ἀμφοτέρω δὲ μὴ ἐξέστω. (*Δημοσθ. Λεπτίν. 455*). — (β) Πᾶσα δίκη δὲν ἡδύνατο νὰ διακρίσῃ πέραν τῶν τριῶν ἡμερῶν. — Τριταία παρὰ Σόλωνι (*Ἡσύχιος*).

235. Περί τὰ μυστήρια ἀδικεῖν Εὐάνδρου κατεχειροτόνησεν ὁ δῆμος τοῦ Θεσπίεως, προβαλλομένου (αὐτὸν) Μενίππου, Καρὸς τινος ἀνθρώπου. ἔστι δ' ὁ αὐτὸς νόμος τῷδε τῷ περὶ τῶν Διονυσίων ὁ περὶ τῶν μυστηρίων, κακῆνός ὕστερος τοῦδ' ἐτέθη. τί οὖν ποιήσαντος, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατεχειροτόνησατε τοῦ Εὐάνδρου; τοῦτ' ἀκούσατε, ὅτι δίκην ἐμπορικὴν καταδικασάμενος τοῦ Μενίππου, οὐκ ἔχων πρότερον λαβεῖν αὐτόν, ὡς ἔφη, τοῖς μυστηρίοις ἐπιδημοῦντος ἐπελάβετο. κατεχειροτόνησατε μὲν διὰ ταῦτα, καὶ οὐδ' ὅτι οὐκ ἄλλο προσῆν, εἰσελθόντα δ' εἰς τὸ δικαστήριον ἐβούλεσθε μὲν θανάτῳ κολάσαι κ.λπ. (*Δημοσθ. Μειδίον 175*).

236. Ο προδότης τῆς πατρίδος του δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλῶς τιμωρεῖται ὡς οἱ καταδικασμένοι ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὅταν ἐπανερχῶνται. — Ἡ τὸ γράψαι Ταυρομένην Ἀθηναῖον εἶναι, τοὺς μὲν αὐτῷ πολίτας καταδουλωσάμενον, τῆς δ' Εὐβοίας ὅλης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Καλλίου προδότην Φιλίππῳ γεγεννημένον, ὃν οὐκ ἐῴσιν οἱ νόμοι τῆς Ἀθηναίων χώρας ἐπιβαίνειν, εἰ δὲ μὴ, τοῖς αὐτοῖς ἔνοχον εἶναι κελεύουσιν, οἷς περ ἂν τις τῶν φευγόντων ἐξ Ἀρείου Πάγου κατῆ (*Λεϊτάρχον — Δημοσθ. 44*). — Ἀποβεβληχότος ὅπλα (*Λυσίου — Θεομνηστ. 1*).

237. *Λυσίου — Φίλωνος, 26*.

238. Καὶ ψηφίζεται ὁ δῆμος, τὸν μὲν νεκρὸν κρίνειν προδοσίας, καὶ δόξῃ προδότης ὢν, ἐν τῇ χώρᾳ μὴ τεθάζεσθαι, τὰ τε ὅσα αὐτοῦ ἀνορύξαι, καὶ ἐξερίσαι ἔξω τῆς Ἀττικῆς, ὅπως ἂν μὴ κέηται ἐν τῇ χώρᾳ μηδὲ τὰ ὅσα τὸν τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν προδιδόντος (*Λυκούργ. Λεωκράτ. 113*).

239. Ο νόμος οὗτος τοῦ Σόλωνος, μετηνέχθη εἰς τὴν Δωδεκαδάελτον, καὶ ἐκείθεν εἰς ν. 3 καὶ 4 Π. 48. 4.

240. Πυθώνιακος Ζελεΐτης ἄτιμος καὶ πολέμιος τοῦ δήμου Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων,

241. Εἴ τις ἐπιχειροίη τυραννεῖν, θάνατον ζημίαν εἶναι.

242. Ὃς ἂν ἄρξῃ ἐν τῇ πόλει τῆς δημοκρατίας καταλυθείσης, νηποινεῖ τεθάναι, καὶ τὸν ἀποκτείναντα ὅσιον εἶναι καὶ τὰ χρήματα ἔχειν τοῦ ἀποθανόντος.

243. Ἐάν τις δημοκρατίαν καταλύῃ τὴν Ἀθήνησιν, ἢ ἀρχὴν τινα ἄρχῃ καταλυμένης τῆς δημοκρατίας, πολέμιος ἔστω Ἀθηναίων καὶ νηποινεῖ τεθνάτω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ δημόσια ἔστω, καὶ τῆς θεοῦ τὸ ἐπιδέκατον ὁ δὲ ἀποκτείνας τὸν ταῦτα ποιήσαντα καὶ ὁ συμβουλευσας ὅσιος ἔστω καὶ εὐαγής. ὁμόσαι δ' Ἀθηναίους ἅπαντας καθ' ἱερῶν τελείων, κατὰ φυλάς καὶ κατὰ δήμους, ἀποκτενεῖν τὸν ταῦτα ποιήσαντα.

244. Ὃς ἂν ἄρχων ἢ ιδιώτης αἴτιος ᾗ τοῦ τὸν θεσμόν συγχυθῆναι τὸν δε, ἢ μεταποιήσῃ αὐτόν, αἴτιμον εἶναι καὶ παῖδας ἀτίμους καὶ τὰ ἐκείνου.

245. Χίλια τάλαντα κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἐξαίρετα εἶναι τῷ δήμῳ καὶ μὴ ἀναλοῦν. Ἦν δέ τις εἴπῃ ἢ ἐπιψηφίσῃ κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα εἰς ἄλλο τι, ἢ μὴ οἱ πολέμιοι νηῖτι στρατῷ ἐπιπλέωσι τῇ πόλει, καὶ δέξῃ ἀμύνασθαι, θάνατον ζημίαν εἶναι.

αὐτὸς καὶ γένος. εἴθ' ἡ αἰτία γέγραπται, δι' ἣν τοῦτ' ἐγένετο· ὅτι τὸν χρυσὸν τὸν ἐκ Μήδων εἰς Πελοπόννησον ἤγαγεν..... ἐκεῖνοι (ἐνν. οἱ Ἀθηναῖοι) Ζηλείτην τινά, Ἀρθμιον, δοῦλον βασιλέως (ἢ γὰρ Ζέλειά ἐστι τῆς Ἀσίας), ὅτι τῷ δεσπότῃ διακονῶν χρυσίον ἤγαγεν εἰς Πελοπόννησον, οὐκ Ἀθήναζε, ἐθρὸν αὐτὸν ἀνέγραψαν καὶ τῶν συμμάχων αὐτὸν καὶ γένος, καὶ ἀτίμους (Δημοσθ. Φιλίππου Γ', 43).

241. Τὸ δὲ μεσοτύραννον ἐν τῷ Ποπλικόλῳ σφοδρότερον. Εἰ γὰρ τις ἐπιχειροίη τυραννεῖν, ὁ μὲν Σόλων ἀλόντι τὴν δίκην ἐπιτίθησιν, ὁ δὲ καὶ πρὸ τῆς κρίσεως ἀνελεῖν δίδωσι (Πλουτ. Σόλωνος καὶ Ποπλικόλα σύγκρισις, II. 10).

242. Ὁ δὲ νόμος τί κειλεῖται, ὅς ἐν τῇ στήλῃ ἐμπροσθέν ἐστὶ τοῦ βουλευτηρίου; «ὅς ἂν ἄρξῃ ἐν τῇ πόλει τῆς δημοκρατίας καταλυθείσης νηποινεῖ τεθάναι, καὶ τὸν ἀποκτείναντα ὅσιον εἶναι καὶ τὰ χρήματα ἔχειν τοῦ ἀποθανόντος». Ἄλλο τι οὖν, ὃ Ἐπίχρατος, ἢ νῦν ὁ ἀποκτείνας σε καθαρὸς τὰς χειρας ἔσται, κατὰ γὰρ τὸν Σόλωνος νόμον; (Ἀνδοκίδ. Περὶ μυστηρ. 95).

243. Ὅρκος Βουλευτῶν. «Κτενῶ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ψήφῳ καὶ τῇ ἐμυτοῦ χειρὶ, ἂν δυνατὸς ᾖ, ὅς ἂν καταλύσῃ τὴν δημοκρατίαν τὴν Ἀθήνησι, καὶ ἐάν τις ἄρξῃ τιν' ἀρχὴν καταλυμένης τῆς δημοκρατίας τὸ λοιπόν, καὶ ἐάν τις τυραννεῖν ἐπαναστῇ ἢ τὸν τύραννον συγκαταστήσῃ· καὶ ἐάν τις ἄλλος ἀποκτείνῃ, ὅσιον αὐτὸν νομιῶ εἶναι καὶ πρὸς θεῶν καὶ δαιμόνων, ὡς πολέμιον κτείναντα τὸν Ἀθηναίων, καὶ τὰ κτήματα τοῦ ἀποθανόντος πάντα ἀποδόμενος ἀποδώσω τὰ ἡμίσεια τῷ ἀποκτείναντι, καὶ οὐκ ἀποστερήσω οὐδέν. ἐάν δέ τις κτείνῃ τινά τούτων ἀποθάνῃ ἢ ἐπιχειρῶν, εὖ ποιήσω αὐτὸν τε καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐκείνου καθάπερ Ἀρμόδιον τε καὶ Ἀριστογείτονα καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτῶν. ὅποσοι δὲ ὅρκοι ὁμώμονται Ἀθήνησιν ἢ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἢ ἄλλοθι πού ἐναντίῳ τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων, λύω καὶ ἀφίημι.» — Τὸ ψήφισμα τοῦτο καὶ ὁ ὅρκος ἔγιναν μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν τριάκοντα τυράννων. — Ἴδε καὶ Λεωκόρου Λεωκράτους 124 - 5, Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 96.

244. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 23α.

245. Εὐπορήσαντος τοῦ δήμου Ἀθηναίων μετὰ τὸν πόλεμον Αἰγινήτων καὶ Λακεδαι-

246. Θανάτῳ ζημιουῖσθαι, εἴ τις ἐπιχειροίη μεταποιεῖν τὰ θεωρικὰ στρατιωτικά.

247. Ἀδικήματα κατὰ τῆς θρησκείας. Τὸν ἄλόντα θακεύοντα ἐν τῷ τεμένει

μονίων, καὶ εἰσερεύσαντος πολλοῦ χρήματος ἐν Ἀθήναις, ἀπεφασίσθη ὅπως χίλια τάλαντα νὰ φυλαχθοῦν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, διὰ νὰ χρησιμεύσουν δι' ἐνδεχομένην ἐχθρικήν ναυτικήν εἰσβολήν, πρὸς τοῦτο δὲ ὥρισαν τὴν ποινήν τοῦ θανάτου ἐναντίον παντὸς ὅστις ᾔθελε προτείνει τὴν χρησιμοποίησιν τούτων ἄλλως. — Οὗτοι (πρέσβεις ἡμῶν) ἡμῖν εἰρήνην ἐποίησαν πρὸς Λακεδαιμονίους ἔτη τριάκοντα... αὕτη γὰρ ἡ εἰρήνη τὸν δῆμον τὸ Ἀθηναίων ὑψηλὸν ἤρε καὶ κατέστησεν ἰσχυρὸν οὕτως ὥστε πρῶτον μὲν ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν εἰρήνην λαβόντες ἀνηνέγκαμεν χίλια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ νόμῳ κατεκλήσαμεν ἐξαίρετα εἶναι τῷ δήμῳ (*Ἀνδοκίδ. Εἰρήν. Λακεδαιμ.* 6).

246. Τὰ θεωρικὰ χρήματα προσωρίζοντο διὰ θρησκευτικὰς τελετάς, θεατρικὰς παραστάσεις, ἑορτάς, ἀγῶνας, πανηγύρεις καὶ ἄλλα. — Ἰστέον δὲ ὅτι τὰ χρήματα ταῦτα τὰ δημόσια, θεωρικά, ἐποίησεν ἐξ ἀρχῆς ὁ Περικλῆς δι' αἰτίαν τοιαύτην· ἐπειδὴ πολλῶν θεωμένων καὶ στασιαζόντων διὰ τὸν τόπον, καὶ ξένων καὶ πολιτῶν, καὶ λοιπὸν τῶν πλουσίων ἀγοραζόντων τοὺς τόπους, βουλόμενος ἀρέσαι τῷ δήμῳ καὶ τοῖς πένησι, ἵνα ἔχωσι καὶ αὐτοὶ πόθεν ὠνεῖσθαι τόπους, ἔγραψε τὰ προσοδευόμενα χρήματα τῇ πόλει γενέσθαι πᾶσι θεωρικὰ τοῖς πολίταις. — Πρὸς τοῦτο ἔταξεν ὅπως ἕκαστος πολίτης λαμβάνει ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου δύο ὀβολοὺς καθ' ἡμέραν, διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ θεατρικοῦ τόπου. — Εἴτα ἐπιχειρήσαντος Ἀπολλοδώρου τινός, πάλιν αὐτὰ ποιῆσαι στρατιωτικά, βουλόμενος Εὐβουλος, δημαγωγὸς ὢν, πλείονα εὐνοίαν ἐπισπάσασθαι τοῦ δήμου πρὸς ἑαυτὸν, ἔγραψε νόμον τὸν κελεύοντα, θανάτῳ ζημιουῖσθαι, εἴ τις ἐπιχειροίη τὰ θεωρικὰ στρατιωτικά (*Οὐλίπιαρ καὶ Λιβανίον εἰς τὸν α' Ὀλυμπιακόν*).

247. α) Ἰδε θέμα 537. — Πεισίστρατος ὥκοδόμησε τὸν ἐν Πυθίῳ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τῶν δὲ Ἀθηναίων περιούτων, μισούντων αὐτόν, οὐδὲν ἐχόντων ποιεῖν, ἐνίοις προσουρεῖν τῷ περιφράγματι, καὶ πλησίον ἀφοδεύειν τῆς οἰκοδομῆς, ὥστε διοχεῖσθαι τοὺς ἐργαζομένους. Ἐγραψεν οὖν ὁ Πεισίστρατος, ὡς ἂν τις ἄλῳ θακεύων ἐν τῷ τεμένει, ἑαυτὸν αἰτιάσεται. Τῶν δ' οὐ παυόμενων, ἀλλὰ καταγελώντων τοῦ πράγματος, καὶ πλείονων ταῦτα ποιούντων, φύλακας κατέστησε· ληφθέντος δὲ τινός οὐ τῶν πολιτῶν ἀλλὰ τῶν μετοίκων, ἐκέλευσε δῆσαντας αὐτὸν μαστιγοῦν κηρύσσοντας· ἀποθανεῖται ὃς κατηγορεῖ τοῦ γράμματος (*Ἡσύχιος*). — β) Ἡ γραφὴ ἀσεβείας ἡσκειτο, εἴτε κατὰ τοῦ παραβιάζοντος τὴν δημοσίαν λατρείαν, εἴτε κατὰ τοῦ εἰσάγοντος νέους θεούς. Αἱ περιπτώσεις τῶν παραβάσεων τούτων εἶναι λίαν ἐκτεταμέναι, οὕτω ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, περιλαμβάνεται ἡ ἱεροσυλία, ἡ διατάραξις θυσιῶν καὶ ἑορτῶν, ἡ καταστροφὴ ἀγαλμάτων τῶν θεῶν καὶ πολλὰ ἄλλα (*Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 110*, κ.λπ.), ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, περιλαμβάνονται ἐπίσης πολλὰ ἐνέργεια, οὕτως ἡσκήθη ἡ γραφὴ κατὰ τοῦ Πρωταγόρα, εἰπόντος, περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι οὐθ' ὡς εἰσίν, οὐθ' ὡς οὐκ εἰσίν (*Διον. Λαέρτ. Θ' 51*), κατὰ τοῦ Ἀναξαγόρα (*Διον. Λαέρτ. Β' 8*), κατὰ τοῦ Σωκράτους ἐκ τῶν σκωμμάτων τοῦ Ἀριστοφάνους, κατὰ τῆς Ἀσπασίας καὶ ἄλλων. Ἡ γραφὴ αὕτη, δυναμένη νὰ ἀσκηθῇ παρὰ παντὸς εἰσήγγοτο εἰς τὸν Ἀρχοντα — Βασιλέα, καὶ ἐδικάζετο εἴτε ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου, εἴτε ὑπὸ τῆς Ἡλιαίας. — Περικλῆς ποτὲ φασὶ παραινέσαι ὑμῖν περὶ τῶν ἀσεβοούντων, μὴ μόνον χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις νόμοις περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγράφοις (*Λυσίου — Ἀνδοκ. 10*). Διοκλῆς.....συνεβούλευσε, ἄκριτον παραχρῆμα ἀποκτείνειν τὸν ἡσεβηκότα (*Λυσίου — Ἀνδοκ. 54*). — γ) *Λυσίου — Καλίου ἀπολογία*.

τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐαυτὸν αἰτιάσασθαι, καὶ θνήσκειν (α). Ἀσεβείας γραφή (β). Ἱεροσυλίας γραφή (γ).

248. Ἀδικήματα κατὰ τῶν Ἀρχῶν. Ἐάν τις, οὔτε βουλῆς, οὔτε δήμου χειροτονήσαντος αὐτόν, ὥχετο πρεσβέων, θάνατος ἢ ζημία αὐτοῦ.

249. Ἐάν τις Θεσμοθέτην ἢ Ἀρχοντα ἐστεφανωμένον, ἢ τινα τούτων, οἷς ἂν ἡ πόλις τινα ἄδειαν ἢ στεφανοφορίαν ἢ τινα τιμὴν δῶ, ὑβρίσῃ τις ἢ πατάξῃ ἢ κακὸν εἴπῃ, ἄτιμος ἔστω καθάπαξ.

250. Ἐάν τις ἀρχὴν ἐν συνεδρίῳ λοιδορῇ ζημιοῦσθαι.

251. Ἐάν τις ὀφείλων ἄρχῃ τῷ δημοσίῳ, θάνατον ζημίαν εἶναι.

252. Ἐάν τις Ἀθηναίων λαμβάνῃ παρὰ τινος, ἢ αὐτὸς διδῶ ἑτέρῳ, ἢ διαφθείρῃ τινας ἐπαγγελλόμενος, ἐπὶ βλάβῃ τοῦ δήμου ἢ ἰδίᾳ τινὸς τῶν πολιτῶν, τρόπῳ ἢ μηχανῇ ἡτινιῶν, ἄτιμος εἶναι καὶ παῖδες καὶ τὰ ἐκείνου.

253. Μὴ ὑποδέχεσθαι τῶν φευγόντων οὐδένα, ἢ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι τὸν ὑποδεχόμενον τοὺς φεύγοντας. Ἀποτίνειν δεκάβοιον.

254. Ἐάν τις ὑποσχόμενός τι, τὸν δῆμον ἐξαπατήσῃ, εἰσαγγελίαν εἶναι περὶ αὐτοῦ. Κἂν ἀλφῶ, θανάτῳ ζημιῶν.

255. Ταῦτόν ἐάν ἐξαπατήσῃ ἢ τὴν βουλὴν ἢ τὸ δικαστήριον.

256. Ἀδικήματα κατὰ τῆς ζωῆς. Τὸν ἐκ προνοίας ἀποκτείναντα θανάτῳ ζημιοῦσθαι.

248. Τηρικαῦτα ὁ δεινὸς καὶ σοφὸς οὕτω καὶ εὐφρωνος, οὔτε βουλῆς, οὔτε δήμου χειροτονήσαντος αὐτόν, ὥχετο πρεσβέων ἐς Φίλιππον, οὐθ' ὅτι τῶν τειούτων ὁ νόμος θάνατον τὴν ζημίαν εἶναι κελεύει, ὑπολογισάμενος (Δημοσθ. Περὶ παραπρεσβ.).

249. "Ὅτι τοὺς νόμους ἤδη ὁ τοῦτο ποιῶν προσυβρίζει καὶ τὸν ὑμέτερον κοινὸν στέφανον καὶ τὸ τῆς πόλεως ὄνομα· ὁ γὰρ θεσμοθέτης οὐδενὸς ἀνθρώπων ἔστ' ὄνομα, ἀλλὰ τῆς πόλεως (Δημοσθ. Μειδ. 32 σελ. 524).

250. Οἱ δὲ μετὰ Κτησικλέους τοῦ ἀρχοντος, ἀπαγγελλαντός τινος ὡς ἐγὼ λοιδοροῦμι, τοῦ νόμου ἀπαγορεύοντος, ἐάν τις ἀρχὴν ἐν συνεδρίῳ λοιδορῇ, παρὰ τὸν νόμον ζημιῶσαι ἡξίωσαν. ἐπιβαλόντες δὲ τὸ ἀργύριον (Λυσίου — ἐπὶ στρατιώτ. 6 καὶ 9).

251. Δημοσθ. Λεπτίνην.

252. "Ἰδε θέμα 298. — Ὁ μὲν νόμος οὗτος ἐστί, μὴ ἐξεῖναι δῶρα διδόναι, μήτε λαμβάνειν ἐπὶ διαφορᾷ· οὐκοῦν πρὸς ἀμφοτέρω χρήσιμος ἢ ἀνάγκωσις τοῦ νόμου· διότι θανάτου τῆς ζημίας ὥρισμένης κατὰ τῶν διαφθειρόντων (Οὐλπ. ἐπὶ Μειδίῳ).

253. Σὺ οὖν ἐάν σωφρονῇς, οὐδένα τῶν φευγόντων ἐάσεις εἰς τὴν ναῦν ἀναβαίνειν· οὐ γὰρ ἐῶσιν οἱ νόμοι (Δημοσθ. Καλλικλ.).

254. Δεινάρχ. Φιλοκλ. 4.

255. Δεινάρχ. Ἀριστογ. 12.

256. Ἐπειτα τίμησάν μοι ἐποίησαν, ἀνταποθανεῖν τοῦ νόμου κειμένου τὸν ἀποκτείναν-

257. Τοὺς Θεσμοθέτας τοὺς ἐπὶ φόνῳ φεύγοντας θανάτῳ ζημιοῦν.
258. Ἐὰν δέ τις τὸν ἀνδροφόνον κτείνῃ ἢ αἵτιος ᾗ φόνου, ἀπεχόμενον ἀγορᾶς ἐφορίας καὶ ἄθλων, καὶ ἱερῶν ἀμφικτυονικῶν, ὥσπερ τὸν Ἀθηναῖον κτείναντα, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι, διαγιγνώσκειν δὲ τοὺς Ἐφέτας.
259. Σύλληψις. Τὸν ἀνδροφόνον δ' ὄρᾳ περιιόντα ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ κατὰ τὴν ἀγοράν, ἀπάγειν ἔξεστιν εἰς τὸ δεσμοκτήριον... ἐὰν μὲν ἄλῳ, θανάτῳ ζημιωθήσεται, ἐὰν δὲ μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων ὁ ἀπαγαγὼν, χιλίας προσοφλήσει.
260. Τίς μηνύει; Προσιπεῖν τῷ κτείναντι ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐντὸς ἀνεψιότητος καὶ ἀνεψιῶ, συνδιώκειν δὲ καὶ ἀνεψιῶν παῖδας, καὶ γαμβρούς, καὶ ἀνεψιούς, καὶ πενθερούς, καὶ ἀνεψιαδοὺς καὶ φράτορας.
261. Ἀνδροληψία. Ἐάν τις βιαίῳ θανάτῳ ἀποθάνῃ, ὑπὲρ τοῦτου τοῖς προσήκουσιν εἶναι τὰς ἀνδροληψίας, ἕως ἂν ἡ δίκας τοῦ φόνου ὑπόσχωσιν, ἢ τοὺς ἀποκτείναντας εἰδῶσι. Τὴν δὲ ἀνδροληψίαν εἶναι μέχρι τριῶν, πλεόν δὲ μή.
262. Ἀμυνα. Καὶ ἐὰν φέροντα ἢ ἄγοντα βίᾳ ἀδίκως εὐθὺς ἀμυνόμενος κτείνῃ, νηποινεῖ τεθνάναι.

τα (Ἀντιφῶντος — Ἡρόδοτος, 10). — Ἄλλ' ἐνίοτε οἱ φονικοὶ νόμοι τοὺς ἐκ προνοίας ἀποκτινύοντας θανάτῳ καὶ ἀειφυγίᾳ καὶ δημεύσει τῶν ὑπαρχόντων ζημιοῦσι (Ἀθηναῖος, 43).

257. Οἱ Θεσμοθέται τοὺς ἐπὶ φόνῳ φεύγοντας κύριοι θανάτῳ ζημιώσασί εἰσι, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἐκκλησίας πέρυσι πάντες ἑώρατε ὑπ' ἐκείνων ἀπαχθέντα. ὡς τούτους οὖν ἀπάγειν λέγει (Ἀθηναῖος, Ἀριστοκρ. 37).

258. Ἀθηναῖος, Ἀριστοκρ. 37, σελ. 632. — Ὁ νόμος οὗτος ἦτο τοῦ Δράκοντος. Κατὰ τοῦτον δὲν ἡδύνατο νὰ φονευθῇ ὁ ἀνδροφόνος, ὅταν εὕρισκετο εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὰ σύνορα τῆς γώρας, εἰς τοὺς ἀγῶνας ἢ τοὺς Ἀμφικτυονικοὺς ναοὺς.

259. Ἀθηναῖος, Ἀριστοκρ. 80, σελ. 647. — Ὁ ἐμφανιζόμενος εἰς τὴν ἀγοράν ἀνδροφόνος, ἡδύνατο νὰ καταμηνυθῇ παρὰ τρίτου καὶ νὰ φυλακισθῇ, ἀλλ' ἐὰν ἡ μήνυσις ἀπεδεικνύετο ψευδής, ὁ μηνυτής καταδικάζετο εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν. Ἰδε Ἀθηναῖος, Ἀριστοκρ.

260. Ἀθηναῖος, Μακάριος, 57, σελ. 1068. — Οὐκ ἡδύνατο Ἀνδροπίων φόνου κατηγορεῖν κατὰ τοῦ Διοδώρου ποιήσασθαι, μὴ ἐκ τοῦ πεφονευμένου συγγενῆς· αὐτοῖς γὰρ μόνοις ἐπιτρέπουν οἱ νόμοι (Ἀθηναῖος, Ἀνδρ. σχόλ.). — Ἰδε κατωτέρω θέμα 317.

261. Ἐὰν Ἀθηναῖος ἐφονεύετο εἰς ξένον τόπον, οἱ συγγενεῖς τοῦ ἡδύναντο νὰ συλλάβωσι τρεῖς ἄνδρας τῆς πόλεως ἐκείνης, ἵνα ἐξαναγκασθοῦν οἱ λοιποὶ νὰ παραδώσωσι τὸν φονέα, τοῦτο ἐκαλεῖτο ἀνδροληψία. Ἀνδροληψία, ἐγκλήματος εἶδος. Ἐὰν ἕξω τῆς Ἀττικῆς ἀνὴρ Ἀθηναῖος τελευτήσῃ, καὶ μὴ ἐκδιδῶσιν οἱ ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ὄντες τὸν δοκοῦντα ἐν τῇ αἰτίᾳ εἶναι, ἐφεῖτο ἐκ τοῦ νόμου τρεῖς τῶν ἐκείνου πολιτῶν ἄγειν εἰς Ἀθήνας, δίκην ὑφέζοντας τοῦ φόνου (Ἡσυχίος, Πολυδεύκ. Η. 50).

262. Ὁ ἀμυνόμενος φονεύων δὲν τιμωρεῖται. Δίκην δ' ἐπαγόντων τινῶν αὐτῷ φόνου, παρ' ἀνέγνω νόμον Ραδαμάνθυος, λέγοντος, ὡς ἂν ἀμύνῃται, τῶν χειρῶν ἀδίκων ἄρξαντι, ἀθῶον εἶναι (Ἀπολλόδορος). — Τῷ δὲ, ἀμυνόμενος γράψαι δηλοῖ τῷ πάσχοντι διδούς τὴν ἐξουσίαν,

263. *Συνέπειαι φόνου.* Ἐπειδὴν τις ἀπογραφῇ φόνου δίκην, εἶργεσθαι τῶν νομίμων.

264. Ἐκτὸς ἰώρου εἶναι τοὺς ἀνδροφόνους.

265. Τοὺς δ' ἀνδροφόνους ἐξεῖναι ἀποκτείνειν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ καὶ ἀπάγειν, ὥς ἐν τῷ ἄξονι ἀγορεύει, λυμαίνεσθαι δὲ μὴ, μηδὲ ἀποιναῖν, ἢ διπλοῦν ὀφείλειν ὅσον ἂν καταβλάψῃ. εἰσφέρειν δὲ τοὺς ἄρχοντας, ὧν ἕκαστοι δικασταὶ εἰσι, τῷ βουλομένῳ. τὴν δ' ἡλικίαν διαγιγνώσκειν.

266. *Ἀκούσιος φόνος.* Ἐάν τις ἀποκτείνῃ ἐν ἄθλοις ἄκων, ἢ ἐν ὁδῷ καθελὼν ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας, ἢ ἐπὶ δάμαρτι ἢ ἐπὶ μητρὶ ἢ ἐπ' ἀδελφῇ ἢ ἐπὶ θυγατρὶ, ἢ ἐπὶ παλλακῇ, ἣν ἂν ἐπ' ἐλευθέρους παισὶν ἔχῃ, τούτων ἕνεκα μὴ φεύγειν κτείναντα.

267. Ἐάν τις τινα τῶν ἀνδροφόνων τῶν ἐξεληλυθόντων, ὧν τὰ χρήματα ἐπίτιμα, πέρα ὅρων ἐλάυνῃ ἢ φέρῃ ἢ ἄγῃ, τὰ ἴσα ὀφείλειν ὅσα περ ἂν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ δράσῃ.

268. Τὸν ἐργασάμενον φόνον φεύγειν ὅλον ἐνικυτὸν μὴ ψάυνοντα τῆς πατρίδος.

οὐκ ἄλλο τι. ὁ μὲν δὲ νόμος εὐθὺς ἀμυνομένῳ δέδωκεν ἀποκτείνοντι (*Δημοσθ. Ἀριστοκρ.* 60, σελ. 639).

263. Εἶργοντο δὲ ἱερῶν καὶ ἀγορᾶς οἱ ἐν κατηγορίᾳ φόνου ἄχρι κρίσεως· καὶ τοῦτο προαγορεύσεις ἐκαλεῖτο (*Πολυδεῖκ. Η.* 66).

264. Οἱ ἀνθρωποκτόνοι δὲν ἠδύναντο νὰ μείνουν ἐντὸς τῆς πόλεως. — Ἰωρος· ὁ θυρωρός (ὁ φρουρὸς τῶν ὀρίων τῆς πόλεως), ὁ φύλαξ. καὶ παροιμία· οὐδ' ἐντὸς ἰώρου. Καὶ νόμος ὁ παρ' Ἀθηναίους, ἐκτὸς ἰώρου ἐκέλευεν εἶναι τοὺς ἀνδροφόνους (*Σουΐδας*).

265. *Δημοσθ. Ἀριστοκρ.* 28, σελ. 629. — Ὁ ἐπὶ φόνῳ καταδικασθεὶς ξένος, τιμωρεῖται μὲ θάνατον, συλλαμβάνεται καὶ φυλακίζεται κατὰ τοὺς νόμους. Ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπεται ἢ κακομεταχειρίσας αὐτοῦ, ἢ ἡ εἰσπραξίς χρημάτων παρὰ τούτου, οἱ τυχόν παραβαίνοντες ταῦτα καταδικάζονται εἰς τὸ διπλοῦν. Πᾶς τις δύναται νὰ καταγγεῖλῃ τὴν παράβασιν ταύτην εἰς τοὺς ἄρχοντας, ἵνα δικασθῶσιν εἰς τὴν ἡλικίαν. — Ταῦτα δὲ ἐστὶ τί· τὸ μὲν δὲ μὴ λυμαίνεσθαι, γνῶριμον οἷδ' ὅτι πᾶσι μὴ μαστιγοῦν, μὴ δεῖν, μὴ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν λέγει, τὸ δὲ μὴδ' ἀποιναῖν μὴ χρήματα πράττεσθαι· τὰ γὰρ χρήματα ἀποινα ὀνόμαζον οἱ παλαιοὶ (*Δημοσθ. Ἀριστοκρ.* 33, σελ. 630).

266. Ἐκ τῆς νομοθεσίας τοῦ Δράκοντος, (ἦν ἴδε ἀνωτέρω εἰς θεσμούς Δράκοντος, θέμα 7, ἐνθα καὶ ἐρμηνεῖα). — *Δημοσθ. Ἀριστοκρ.* 53, σελ. 637. — Ἰδε κατωτέρω θέμα 319γ.

267. *Δημοσθ. Ἀριστοκρ.* 44, σελ. 634. — Ὁ καταδιώκων πέραν τῶν ὀρίων τὸν ἐπὶ ἀκουσίῳ φόνῳ κατηγορούμενον, οὗτινος ἡ περιουσία δὲν ἐδημεύθη, τιμωρεῖται ὥσει ἐκακοποιεῖ πολίτην.

268. Ἐθὸς ἦν παρὰ τοῖς παλαιοῖς τὸν ἀκούσιον φόνον ἐργασάμενον φεύγειν ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ παραγίνεσθαι εἰς τινοῦ ἀνδρὸς πλουσίου, καὶ καθίζειν ἐπὶ τῆς ἐστίας, συγκαταλιμνόμενον καθαρσίῳ δεόμενον (*Σχόλ. Αἰδύμον Ἰλιάδ. Ω, σχόλ. εἰς Εὐριπ. Ἰππόλυτον*).

269. Τὸν ἀλόντα ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ ἐν ἐνιαυτῷ ἀπελθεῖν ταχτὴν ὁδόν, καὶ φεύγειν, ἕως ἂν αἰδέσῃται τινα τῶν ἐν γένει τοῦ πεπονθότος. "Ἦκειν δὲ καὶ θῦσαι, καὶ καθαρθῆναι.

270. Αἰδεσις. Ἐάν δὲ αἰδέσασθαι δέῃ, ἐάν μὲν πατήρ ἢ ἡ ἀδελφὸς ἢ υἱεῖς, πάντας, ἢ τὸν κωλύοντα κρατεῖν. ἐάν δὲ τούτων μηδεὶς ἦ, κτείνῃ δ' ἄκων, γινῶσι δ' οἱ πεντήκοντα καὶ εἰς ἄκοντα κτεῖναι, αἰδεσάσθων οἱ φράτερες, ἐάν θέλωσι, δέκα· τούτοις δ' οἱ πεντήκοντα καὶ εἰς ἀριστίνδην αἰρείσθων. καὶ οἱ πρότερον κτείναντες ἐν τῷδε τῷ θεσμῷ ἐνεχέσθων.

271. Ἐάν τις ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ πεφευγώς, μήπω τῶν ἐκβαλλόντων αὐτὸν ἡδεσμένων, αἰτίαν ἔχῃ ἐτέρου φόνου ἐκουσίου, τοῦτον ἐν πλοίῳ προσπλεύσαντα, ἐν Φρεαττοῖ λέγειν τῆς γῆς οὐχ ἀπτόμενον. Τοὺς δὲ δικαστὰς δικάζειν ἐν τῇ γῇ. Κἂν μὲν ἄλλῳ, τὴν ἐπὶ τοῖς ἐκουσίοις φόνοις δίκην διδόναι, ἐάν δ' ἀποφύγῃ, ταύτης μὲν ἄθῳον εἶναι, τὴν δὲ ἐπὶ τῷ προτέρῳ φόνῳ φυγὴν ὑπέχειν.

272. Τραῦμα ἐκ προνοίας. Ἄν μὲν τις ἀνδρὸς σῶμα τρώσῃ ἐκ προνοίας, κεφαλὴν ἢ πρόσωπον, ἢ χεῖρας ἢ πόδας, αὐτὸς μὲν φεύζεται τὴν τοῦ ἀδικηθέντος πόλιν, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημεύεσθαι. Καὶ ἐάν μὲν κατὶγῇ, ἐνδειχθεὶς θανάτῳ ζημιωθήσεται.

269. "Ἐπειθ' οἱ φονικοὶ (ἐνν. νόμοι)... τοὺς δ' ἀκουσίως (ἐνν. ἀποκτινύντας) αἰδέσεως καὶ φιλάνθρωπίας πολλῆς ἡξίωσαν (Δημοσθ. Μειδ. 44, σ. 528).

270. Δημοσθ. Μακάρι. 57, σελ. 1069, — Διὰ τοῦ νόμου τούτου παρεσχέθη τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς στενοτέρους συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος ἐφ' ὅσον εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ καταμηνύουν τὸν δράστην, νὰ συμβιβάζωνται μετ' αὐτοῦ διὰ χρημάτων, ἅτινα ὠνομάζοντο ὑποφόνια ἢ ἄποινα. Ὑποφόνια τὰ ἐπὶ φόνῳ διδόμενα χρήματα τοῖς οἰκείοις τοῦ φονευθέντος ὑπὸ τοῦ τὴν αἰτίαν ἔχοντος ὅτι ἀνήρηνεν, ἐπὶ τῷ μὴ ἐπεξέρχεσθαι μηδὲ γενέσθαι τὴν τοῦ φόνου δίκην (Θεόφραστος 16). Ἄποινα λύτρα, ἃ δίδωσι τις ὑπὲρ φόνου ἢ σώματος (Σουΐδας). — Ἡ αἰδεσις προσομοιάζει μὲ τὸ ἔθιμον τῶν Λακωνίων, τὸ ψυχικόν.

271. Τὸ Φρεαττοῖ δικαστήριον, ἐν τούτῳ ἐκρίνετο εἰ τις τῶν φευγόντων ἐπ' ἀκουσίου φόνου αἰτία, δευτέραν αἰτίαν ἐκουσίου προσλάβοι. ἦν δ' ἐπὶ θαλάττῃ τὸ δικαστήριον, καὶ τὸν ἐν αἰτίᾳ προσπλεύσαντα, τῆς γῆς οὐ προσαπτόμενον ἀπὸ τῆς νεῶς ἐχρῆν ἀπολογεῖσθαι, μήτε ἀποβάθραν, μήτε ἄγκυραν εἰς τὴν γῆν βαλλόμενον (Πολυδ. Η. 120). — Ἦτοι τὸ δικαστήριον τοῦτο, συνιστάμενον εἰς Πειραιᾷ, ἐδίκαζε τὸν δι' ἀκούσιον φόνον ἐν ἐξορίᾳ εὐρισκόμενον, ὑποπίπτοντα ὑστέρως καὶ εἰς ἐκούσιον φόνον. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ κατηγορούμενος ἐδίκαζετο ἐπὶ τοῦ πλοίου, διὰ νὰ μὴ μολύνῃ τὴν γῆν.

272. Λυσίου — Ἀνδοκίδ. 15. "Ὅσοι ἐπιβουλεύσαντες ἀποκτεῖναι τινας ἔτρωσαν, ἀποκτεῖναι δὲ οὐκ ἠδυνήθησαν, περὶ τῶν τοιούτων τὰς τιμωρίας οὕτω μεγάλας κατεστήσαντο, ἡγούμενοι, ὑπὲρ ὧν ἐβούλεσαν καὶ προϋνόηθησαν, ὑπὲρ τούτων προσήκειν αὐτοῖς δίκην δοῦναι (Λυσίου πρὸς Σίμωνα, 42).

273. Εἴ τις τινος ὀφθαλμὸν ἐξέλη, ἐξορυττέσθω τῷ αὐτῷ ἀμφοτέρῳ.

274. Αἰκία. Ἄν τις τύπτῃ τινά, ἄρχων χειρῶν ἀδίκων, αἰκίας δίκην εἶναι.

275. Ἄν τις τύπτῃ τὸν ἀλλότριον δοῦλον, γραφὰς εἶναι αἰκίας κατὰ τοῦ τύποντος.

275α. Κάκωσις. Αὕτη ἐγένετο κατὰ τῶν γονέων (α), ἢ κατὰ τῶν συζύγων (β), ἢ κατὰ τῶν ἐπικλήρων (γ), καὶ ἢ κατὰ τῶν ὀρφανῶν καὶ χηρῶν (δ). ἐὰν δέ τις ἀπαχθῇ τῶν γονέων κακώσεως ἡλωκῶς ἢ ἀστρατείας, ἢ προειρημένων αὐτῷ τῶν νόμων εἶργεσθαι εἰσιῶν ὅποι μὴ χρεῖ, δησάντων αὐτὸν οἱ ἔνδεκα καὶ εἰσαγόντων εἰς τὴν ἡλιαίαν, κατηγορεῖται δὲ ὁ βουλόμενος οἷς ἔξεστιν. ἐὰν δ' ἄλῳ, τιμάτω ἢ ἡλιαία ὅ τι χρεῖ παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτιῶσαι. ἐὰν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω τέως ἂν ἐκτίσῃ.

276. Αὐτόχειρος ποιή. Ἐάν τις αὐτὸν διαχρήσῃται, τὴν χεῖρα τὴν τοῦτο διαπράξασαν ἀποκόπτειν, καὶ χωρὶς τοῦ σώματος θάπτειν.

277. Ἀδικήματα κατὰ τῆς περιουσίας. Τὸν βίχ' ὅτιοῦν ἀφελόντα, διπλοῦν ἐκτίνειν τῷ ἰδιώτῃ, καὶ τὸ ἴσον τῷ δημοσίῳ προστιμᾶν.

273. Καὶ τὸ ἀγαπητὸν τοῖς μὲν μόνον, τοῖς δὲ μετὰ ἄλλων· διὸ καὶ οὐ ἴση ζημία ἐάν τις τὸν ἑτερόφθαλμον τυφλώσῃ, καὶ τὸν δύο ἔχοντα· ἀγαπητὸν γὰρ ἀφῆρηται ('Αριστοτέλης).

274. Αἰκίας· εἶδος δίκης ἐστὶν ἰδιωτικῆς ἐπὶ πληγαῖς λαγχανεμένης, ἥς τὸ τίμημα ἐν τοῖς νόμοις οὐκ ἔστιν ὠρισμένον, ἀλλ' ὁ μὲν κατήγορος τίμημα ἐπιγράφεται ὁπόσου δοκεῖ ἄξιον εἶναι τὸ ἀδίκημα, οἱ δὲ δικάσται ἐπικρίνουσιν ('Αρποκρατ., λέξ. αἰκία). — Ἡ δ' αἰκία, τοῦτ' ἔστιν, ὅς ἂν ἄρξῃ πρότερος χειρῶν ἀδίκων (Δημοσθ. *Εὐεργ. Μνησιβ.* 7, σελ. 1140. — Ἐάν ἐκ τῆς αἰκίας τέθνηκων ὁ ἄνθρωπος, χώρα τῇ περὶ φόνου ('Αντιφ. *Τετρ. Γ.* α).

275. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 65.

275α. Δημοσθ. *Τιμοκρ.* 105. — α) Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 116 καὶ 118. — Ἀριστοφ. *Ὀρνιθ.* στ. 757, 1356. — Καὶ ποιεῖν μνημόσυνα αὐτοῖς (Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 155). — β) Κάκωσιν ὑφίσταντο αἱ γυναῖκες, αἱ κακομεταχειριζόμεναι ὑπὸ τῶν συζύγων των, ἢ ὅταν οὗτοι εἶχον σχέσεις πρὸς ἄλλας γυναῖκας ('Ιπαρέτη τοῦ Ἀλκιβιάδου, λυπούμενη δ' ὑπ' αὐτοῦ περὶ τὸν γάμον ἐταίραις ξέναις καὶ ἀσταῖς συνόντες, Πλουτ. *Ἀλκιβιάδ.* 8) ἢ ἡσέλγανον, ἢ παρημέλουν τὰ συζυγικά καθήκοντα (Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 93). — γ) Ἡ μέντοι κλήρον οὐκ ἔχουσα πατρῶον θῆσσα καλεῖται, ἣν ὁ ἀγχιστεὺς ἐκδίδωσιν, ἂν ἐτέρᾳ συνοικῇ, ἢ πάντως γαμεῖ (Πολυδ. *Γ'*. 33). Ταῦτόν, ἐὰν ὁ σύζυγος εἶναι ἀνίκανος (ὀρῶντες γὰρ ὧ βούλεται τὴν ἐπὶ κλήρον συνοῦσαν ἢ προήσουνται τὸν γάμον ἢ μετ' αἰσχύνῃς καθέξουσιν φιλοπλουτίας καὶ ὕβρεως δίκην διδόντες, Πλουτ. *Σόλων* XX). — Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 97. — δ) Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 127, Ἰδε καὶ Ἰσαῖον περὶ τοῦ Ἀργίου κλήρον, ἔνθα ἀπολογίᾳ περὶ κακώσεως. — Ἰδε καὶ θέμ. 321 (ιβ).

276. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 147. — Αἰσχίν. *Κτησιφ.* 244.

277. Τὸν βιασθέντα δημοσίας δεῖσθαι βοηθείας (Δημοσθ. *Μειδ.*).

278. *Κλοπή*. Εἰ μὲν τις μεθ' ἡμέραν ὑπὲρ πεντήκοντα δραχμὰς κλέπτει, ἀπαγωγὴν πρὸς τοὺς Ἑνδεκα εἶναι. Εἰ δὲ τις νύκτωρ ὁτιοῦν κλέπτει, τοῦτον ἐξεῖναι καὶ ἀποκτεῖναι, καὶ τρῶσαι διώκοντα, καὶ ἀπαγαγεῖν τοῖς Ἑνδεκα, εἰ βούλοιο, τῷ δὲ ἀλόντι ὧν αἱ ἀπαγωγαὶ εἰσιν, οὐκ ἐγγρητὰς καταστήσαντι ἔκτισιν εἶναι τῶν κλεμμάτων, ἀλλὰ θάνατον τὴν ζημίαν. Καὶ εἰ τις γ' ἐκ Λυκείου ἢ ἐξ Ἀκαδημίας, ἢ ἐκ Κυνοσάργους, ἱμάτιον, ἢ ληκύθιον, ἢ ἄλλο τι φαυλότατον, ἢ τῶν σκευῶν τι, τῶν ἐκ τῶν γυμνασίων ὑφέλοιο, ἢ ἐκ τῶν βαλανείων, ἢ ἐκ τῶν λιμένων, ὑπὲρ δέκα δραχμὰς, καὶ τούτοις θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

279. Κλέπτοντα σῦκα κολάζεσθαι.

280. Τοὺς βόλιτον ὑφελομένους κολάζεσθαι.

281. Ὁ μὴ κατέθηκέ τις, μὴ ἀναιρεῖσθαι, εἰ δὲ μὴ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

282. *Αὐτόφωρα*. Ἐάν τις φανερὸς γένηται βαλαντισιοτῶν, τούτῳ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

283. Ἐάν τις φανερὸς γένηται τοιχωρυχῶν, τούτῳ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

284. Ἐάν τις φανερὸς γένηται ἀνδραποδιζόμενος, τούτῳ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

285. *Ἐπιστροφὴ κλαπέντος*. Ὁ τι ἂν τις ἀπολέσῃ, ἐάν μὲν αὐτὸ λάβῃ, τὴν

278. Ἐν νυκτὶ μεῖζονα τὴν τιμωρίαν ἔδειξε, ἐπειδὴ περ μεῖζον ἐστὶ τὸ ἔγκλημα τῆς νυκτός· ἐν γὰρ ἡμέρᾳ, δύναται τις καὶ βοηθοὺς καλέσαι ἑαυτῷ· ἐν δὲ νυκτὶ, οὐκέτι..... Ἐν τῷ βαλανείῳ, καὶ ἐν τοῖς οὕτω κοινοῖς οὖσιν, ὥσπερ τὸ βαλανεῖον, ῥᾶδιον τῷ βουλομένῳ κακοεργεῖν. οὐδὲν γὰρ ἰσχυρὸν ἔχουσι πρὸς τὴν φυλακὴν οἱ τεθέντες (Ἀριστοτέλης. — Ἴδε καὶ *Λυσίου* — *Θεομνήστον* 17). — Ἐν τῷ ρωμ. δικ. ἐπίσης ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς ἡ κλοπή, ἴδε *v. 7 Π. 13. 1*, καὶ *v. 4 Π. 9. 2*, *v. 9 Π. 48. 8*, κ.λπ. — Ἴδε καὶ θέμ. 1 τῶν ἀνωτέρω θεσμῶν τοῦ Δράκοντος, καὶ Πλάτων. *Νόμον ΙΑ'*.

279. Τὸ γὰρ παλαιὸν τίμια παρ' Ἀθηναίους ἦν τὰ σῦκα, καὶ εἰ τις διεβλήθη κλέπτων σῦκα ἐκολάζετο (*Σουΐδας*).

280. Βόλιτον, ἥτοι κόπρον βοῶν.

281. Ὁ ἀφαιρῶν πρᾶγμα, ὅπερ δὲν τῷ ἀνήκει, τιμωρεῖται μὲ θάνατον. — Ὁ μὴ κατέθηκέ τις, οὐκ ἀναιρήσεται· κἂν ὁ μὴ κατέθηκεν, ἀνέλθῃ, εἰς κολάσεις οὐχ οἷα παρ' ἐτέροις, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μεῖζον. (*Διογένης Λαέρτις*. εἰς *Σόλων*). — Βίβλιος ἀνὴρ ἐν ὁδῷ περιτυχῶν, οὐδὲν ὧν μὴ κατέθετο ἀναιρεῖται· οὐ γὰρ ἡγεῖται τὸ τοιοῦτον εὔρημα, ἀλλ' ἀδίκημα (*Αἰλιανὸς Δ', 1*).

282. Τὰ βαλάντια ταῖς ζώναις ἀπρωρημένα φέρουσιν ἄνθρωποι (*Ἀριστοφ. Βάτραχοι*).

283. Τοιχωρυχῶν, ὁ σκάπτων τοίχους οἰκοδομῶν ἵνα εἰσέλθῃ εἰς αὐτάς καὶ κλέψῃ.

284. Ἀνδραποδιζόμενος, ἥτοι ὁ πολλῶν ἑαυτὸν ὡς δοῦλον.

285. Ὁ Σόλων ἐτροποποίησε τὸν νόμον τοῦ Δράκοντος, δι' οὗ ἐπεβάλλετο ποινὴ τοῦ θανάτου. Κατὰ τοῦτον, ὁ ἐπιστρέφων τὸ κλαπέν, κατεδικάζετο εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ διπλασίου τῆς ἀξίας τοῦ κλαπέντος, ἀλλ' ἐάν ἡ κλοπὴ διεπράχθῃ διὰ προτροπῆς τινος, ἐπεβάλλετο ποινὴ εἰς

διπλασίαν καταδικάζειν, ἐὰν δὲ μή, τὴν δεκαπλασίαν, πρὸς τοῖς ἐπαιτίοις. δεδέσθαι δ' ἐν τῇ ποδοκάκῃ τὸν πόδα πένθ' ἡμέρας καὶ νύκτας ἴσας, ἐὰν προστιμῆσθαι ἢ ἡλικία. προστιμῶσθαι δὲ τὸν βουλόμενον, ὅταν περὶ τοῦ τιμήματος ᾖ.

286. *Κλεπταποδόχος*. Τοὺς τὰ ἀπολλύμενα τοῖς κλέπταις συνειδότες, τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι.

287. *Ἀδικήματα κατὰ τῆς τιμῆς*. *Ἐξύβρισις*. Ζῶντα δὲ κακῶς λέγειν ἐκώλυσε πρὸς ἱεροῖς καὶ δικαστηρίοις καὶ ἀρχαίοις καὶ θεωρίας οὔσης ἀγόνων· ἢ τρεῖς δραχμὰς τῷ ιδιώτῃ, δύο δ' ἄλλας ἀποτίνειν εἰς τὸ δημόσιον ἔταξε (α). — Τὸν τεθνηκότα μὴ κακῶς ἀγορεύειν (β).

288. *Ἀνδροφόνον* μὴ λέγειν.

289. Ἐάν τις ὑβρίσῃ εἰς τινα, ἢ παῖδα ἢ γυναῖκα ἢ ἄνδρα, τῶν ἐλευθέρων ἢ τῶν δούλων, ἢ παράνομόν τι ποιήσῃ εἰς τούτων τινά, γραφέσθω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας ὁ βουλόμενος Ἀθηναῖον οἷς ἐξέσται, οἱ δὲ θεσμοθέται εἰσαγρόντων εἰς τὴν ἡλικίαν τριάκοντα ἡμερῶν ἀπ' ἧς ἂν ἦ ἢ γραφῇ, ἐὰν μὴ τι δημόσιον κωλύῃ, εἰ δὲ μή, ὅταν ἦ πρῶτον οἶόν τε. ὅτου δ' ἂν καταγινῶ ἢ ἡλικία, τιμάτω περὶ αὐτοῦ παραχρῆμα, ὅτου ἂν δοκῇ ἄξιός εἶναι παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. ὅσοι δ' ἂν γράφονται γραφὰς ἰδίας κατὰ τὸν νόμον, ἐὰν τις μὴ ἐπεξέλθῃ ἢ ἐπεξιὼν μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, ἀποτισάτω χιλίας δραχμὰς τῷ δημοσίῳ. ἐὰν δὲ ἀργυρίου τιμηθῇ τῆς ὕβρεως, δεδέσθω, ἐὰν ἐλεύθερον ὑβρίσῃ μέχρις ἂν ἐκτίσῃ.

290. Ἐάν δέ τις φάσκῃ ἀποβεβληκέναι τὴν ἀσπίδα, ὑπόδικον εἶναι.

τὸν προτρέψαντα ἴσῃ πρὸς τὸ δεκαπλάσιον τῆς ἀξίας, πρὸς δὲ ἐδένετο οὗτος εἰς τὴν ποδοκάκῃ ἐπὶ πενθήμερον. Τὴν ποινὴν ταύτην ἡδύνατο νὰ ζητήσῃ πᾶς πολίτης. — Δεδένετα δὲ πρὸς τούτῳ τῷ τιμῆματι ἐν αἰσχύνῃ ᾗδ' ἑστῇ τὸν ἄλλον βίον (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 105, σελ. 733*).

286. Ἐάν τις κλεμμίδιον ὅτιον ὑποδέχῃται, γινώσκων, τὴν αὐτὴν ὑπεχέτω δίκην τῷ κλέψαντι (*Πλάτων*).

287. α) Τὸ γὰρ μηδαμοῦ κρατεῖν ὀργῆς ἀπαίδευτον καὶ ἀκόλαστον· τὸ δὲ πανταχοῦ χαλεπὸν, ἐνίοις δὲ καὶ ἀδύνατον· δεῖ δὲ πρὸς τὸ δυνατόν γραφεσθαι τὸν νόμον, εἰ βούλεται χρησίμως ὀλίγους, ἀλλὰ μὴ πολλοὺς ἀχρήστως κολάζειν (*Πλάτων. Σόλων XXI*). — β) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 2. — Ἴδε *v. 7 § 8 Π. 47. 10* καὶ *v. 9 Εἰσηγ. 4. 4*.

288. Οὐκ ἔστι τῶν ἀπορρήτων, ἐὰν τις εἴπῃ τὸν πατέρα ἀπεκτονέναι· τὸν γὰρ νόμον οὐ ταῦτ' ἀπαγορεύειν, ἀλλ' ἄνδροφόνον οὐκ ἔξιν λέγειν. ἐγὼ δὲ οἶμαι ὅμως, ὡς ἄνδρες δικασταί, οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων διαφέρεισθαι, ἀλλὰ τῆς τούτων διανοίας, καὶ πάντας εἰδέναι ὅτι, ὅσοι [ἀπεκτονάσι τινες, καὶ ἄνδροφόνου τῶν αὐτῶν εἰσι, καὶ ὅσοι] ἄνδροφόνου εἰσί, καὶ ἀπεκτονάσι τινα πολὺ γὰρ ἂν ἔργον ἦν τῷ νομοθέτῃ ἅπαντα τὰ ὀνόματα γράφειν, ὅσα τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει· ἀλλὰ περὶ ἐνὸς εἰπὼν περὶ πάντων ἐδήλωσεν. (*Αἰσίον — Θεομν. 6/7*).

289. *Δημοσθ. Μειδίον 47, σελ. 529*. — *Αἰσχίν. Τιμοκρ. 16*. — Ἴδε *Harv. 47. 16*, καὶ *v. 4. K. 9. 35*.

290. Διότι ἐθεωρεῖτο ἀτιμωτική ἢ πρᾶξις τοῦ ριψάσπιδος. (*Αἰσίον — Θεομν. Α' 12*).

291. Τοὺς λέγοντάς τι τῶν ἀπορρήτων, πεντακοσίας δραχμὰς ὀφείλουν.

292. Ἀποδείξεις ἀληθείας. Τὸν λέγοντα κακῶς, ἐὰν μὴ ἀποφαίνη ὡς ἐστὶν ἀληθὴ τὰ εἰρημένα, ζημιουῖσθαι.

293. Ψευδὴς καταμήνυσις. Εἰ μὲν τ' ἀληθῆ μὴνύσειέ τις εἶναι τὴν ἄδειαν, εἰ δὲ τὰ ψευδῆ τεθνάναι.

294. Τοὺς ἀπάγοντας εἰς τὸ δεσμοτήριόν τινας ἐπὶ δίκῃ κλοπῆς, χιλίας διδόναι δραχμὰς τοὺς ἀλόντας.

295. Συκοφαντία. Μὴ φαίνειν, εἰ μὴ πιστεύει τις αὐτῷ δείξιν ἐν τοῖς δικασταῖς τὰ γεγεννημένα, περὶ ὧν ποιεῖται τὴν φάσιν· ἐὰν δὲ τις παρ' αὐτὰ ποιῇ τῶν συκοφαντούντων, ἔνδειξιν αὐτῶν εἶναι καὶ ἀπαγωγὴν.

296. Ἐάν τις τινα φήνας ἢ γραψάμενος γραφάς, μὴ ἐπεξίῃ, ἢ ἐπεξιών μὴ μεταλάβῃ τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, χιλίας ἀποτίνειν, καὶ τὸ λοιπὸν μὴ φαίνειν, μηδὲ γράφεσθαι, μηδ' ἀφηγεῖσθαι.

297. Καὶ σύκων ἐξαγωγή τὸ παλαιὸν ἀπείρητο καὶ τὸ φαίνειν ἐνδεικνύμενον τοὺς ἐξάγοντας κληθῆναι συκοφάντας.

291. Ὡστε καὶ περὶ τῆς κακῆγορίας νόμον ἔθεσαν, ὃς κελεύει τοὺς λέγοντάς τι τῶν ἀπορρήτων πεντακοσίας δραχμὰς ὀφείλουν (Ἰσοκράτ. Λοχίτου 3, σελ. 396).

292. Ὅτι ὁ νομοθέτης οὐδεμίαν συγγνώμην ὀργῇ δίδωσιν, ἀλλὰ ζημιοῖ τὸν λέγοντα, ἐὰν μὴ ἀποδείκνῃ ἀληθῆ (Λυσίου — Θεομνήστον, 20, καὶ Θεομνήστον Β'. II).

294. Ὁ μὴ δυναθεὶς νὰ ἀποδείξῃ τὴν κατηγορίαν τῆς κλοπῆς καταδικάζεται εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν. — Ἐὰν πολλὰς ὁδοὺς δῶ διὰ τῶν νόμων ἐπὶ τοὺς ἡδικοῦσας, οἷον τῆς κλοπῆς, ἔρρωσαι καὶ σαυτῷ πιστεύεις· ἄπαγε· ἐν χιλίαις δ' ὁ κίνδυνος. ἀσθενέστερος εἶ· τοῖς ἄρχουσιν ἐφηγοῦ· τοῦτο ποιήσουσιν ἐκείνοι. φοβεῖ καὶ τοῦτο· γράφου, καταμέμφει σεαυτὸν καὶ πένης ὧν οὐκ ἂν ἔχοις χιλίας ἐκτίσαι· δικάζου κλοπῆς πρὸς δικαιοσύνην, καὶ οὐ κινδυνεύσεις. (Δημοσθ. Ἀνδροτ. 26, σελ. 601). — (Ἄλλ' ἐὰν ἐδικάζοντο ὑπὸ δικαιοσύνης, οἱ στερούμενοι ἀποδείξεων, δὲν κατεδικάζοντο εἰς πρόστιμον).

295. Ἰδε θέμα 215 καὶ 406. — Διότι οὐδὲν δεινότερον τῆς συκοφαντίας, δι' ἧς πᾶς ὁ τῆς πόλεως καὶ τῶν νόμων κόσμος συνταράσσεται καὶ διαφθείρεται (Δημοσθ. Ἀριστογ. Α. 19). Σόλων καὶ μὲν γὰρ... προστάτην ἡξίωσαν τῆς πόλεως εἶναι, περὶ δὲ τῶν συκοφαντῶν χαλεπωτέρους ἢ περὶ τῶν ἄλλων τοὺς νόμους ἔθεσαν. τοῖς μὲν γὰρ μεγίστους τῶν ἀδικημάτων ἐν ἐνὶ τῶν δικαστηρίων τὴν κρίσιν ἐποίησαν, κατὰ δὲ τούτων γραφάς μὲν πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, εἰσαγγελίας δ' εἰς τὴν βουλὴν, προβολὰς δ' ἐν τῷ δήμῳ, νομίζοντες τοὺς ταύτῃ τῇ τέχνῃ χρωμένους ἀπάσας ὑπερβάλλειν τὰς πονηρίας. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους πειρᾶσθαι γε λανθάνειν κακουργούντας, τούτους δ' ἐν ἅπασιν ἐπιδείκνυσθαι τὴν αὐτῶν ὁμότητα καὶ μισανθρωπίαν καὶ φιλαπεχθημοσύνην (Ἰσοκρ. Ἀντιδ. ΚΗ' 314). — Ἰδε ἰδίᾳ Αἰσχίν. Παραπρεσβ. 145 καὶ 177.

296. Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 216.

297. Πλουτ. Σόλων, XXIV.

298. Δωροδοκία. Τοὺς δωροδοκοῦντας ἢ θανάτῳ ζημιοῦσθαι ἢ δεκαπλοῦν τοῦ ἐξ ἀρχῆς λήμματος ἐκτίνειν.

299. Ἐάν τις συνιστῇται ἢ συνδεκάζῃ τὴν Ἡλιαίαν, ἢ τῶν δικαστηρίων τι τῶν Ἀθήνησιν, ἢ τὴν βουλὴν ἐπὶ δωροδοκίᾳ χρήματα διδούς, ἢ δεχόμενος, ἢ ἑταίριαν συνιστῇ ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου, ἢ συνήγορος ὢν λαμβάνῃ τὰ χρήματα ἐπὶ ταῖς δίκαις, ἢ ιδίαις, ἢ δημοσίαις, τούτων εἶναι τὰς γραφὰς πρὸς τοὺς Θεσμοθέτας.

300. Ἀδικήματα κατὰ τῶν ἡθῶν. Μοιχεία. Ἐάν τις μοιχὸν λάβῃ ἐν ἔργῳ, ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχοντα, ὅ τι ἂν βούληται χρῆσθαι.

301. Ἐάν τις ἀδίκως εἴρξῃ ὡς μοιχόν, γράφεσθαι πρὸς τοὺς Θεσμοθέτας

298. Ἴδε θέμα 252. — Δεινάρχ. Ἀριστογ. 17, Δημοσθ. 47. — Ἄλλ' οἱ νόμοι περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἀδικημάτων τῶν εἰς ἀργυρίου λόγον ἀνηκόντων διπλὴν τὴν βλάβην ὀφλεῖν κελεύουσιν, περὶ δὲ τῶν δωροδοκούντων δύο μόνον τιμήματα πεποιήκασιν, ἢ θάνατον, ἢ αὐτῆς τυχόν τῆς ζημίας ὁ λαβὼν παραδειγμα γένηται τοῖς ἄλλοις. ἢ δεκαπλοῦν τοῦ ἐξ ἀρχῆς λήμματος τὸ τίμημα τῶν δώρων, ἢ αὐτὴν λυσιτελήσῃ τοῖς τοῦτο τολμῶσι ποιεῖν (Δεινάρχ. Δημοσθέν. 60, Ἀνυσίου — Δωροδοκίας).

299. Οἱ Θεσμοθέται ὑπεχρεοῦντο νὰ εἰσάγουν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν πεντακοσίων, ἢ τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ, τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα, τὰ ὅποια ἔθετον εἰς κίνδυνον τὴν πολιτείαν. — Ἀριστοτέλης δ' ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ Ἀνυτὸν φησι καταδεῖξαι τὸ δεκάζειν τὰ δικαστήρια (Ἀριστοτ., λέξ. Δεκάζων).

300. Ο νόμος τοῦ Δράκοντος ἐπέβαλλε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου εἰς πάντα μοιχόν, ἀλλ' ὁ Σόλων, προσέθηκεν ὅτι τότε μόνον θανατοῦται ἐὰν συλληφθῇ οὗτος, ἐν ἔργῳ ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχοντα, καὶ τοῦτο, διότι ἐνδεχομένως ὁ θεωρούμενος ὡς μοιχός, νὰ ἦτο ἀνίκανος (πῶς γὰρ ἂν εὐνοῦχος μοιχεύσειεν ὁ μὴ χρῆσθαι δυνάμενος, μηδὲ τὸ γένος ἀμφίβολον ποιῶν, Ἐρμογέν.), εἰ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν Ἐρμογένη, μηδὲν διαφέρει πρὸς τὸ εἶναι αὐτὸν μοιχόν, εἴτε δυνατόν χρῆσασθαι, εἴτε μὴ· τὴν γὰρ προαίρεσιν ἐξετάζειν δεῖ. — Κατὰ τὸν Ἀνυσίου, διακρίδην εἴρηται τούτου μὴ καταγινώσκειν φόνον, ὅς ἂν ἐπὶ δάμαρτι τῇ ἑαυτοῦ μοιχὸν λαβὼν αὐτὴν τὴν τιμωρίαν ποιήσεται. καὶ οὕτω σφόδρα ὁ νομοθέτης ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς γυναιξὶ δίκαια ταῦτα ἡγήσατο εἶναι, ὥστε καὶ ἐπὶ ταῖς παλλακίαις ταῖς ἐλάττωτος ἀξίαις τὴν αὐτὴν δίκην ἐπέθηκε. καίτοι δῆλον ὅτι, εἰ τινα εἶχε αὐτῆς μείζονα τιμωρίαν ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς ἐποίησεν ἂν (Ἀνυσίου — Ἐρατοσθ. 30, 36, κατ' Ἀγοράτου 66). Ἔθος ἦν τὸν ἀλόντα μοιχείας παρατίλλεσθαι, ἢ αὐτὸν ἀργυρίου ποινῆς λυθῇ. Παρατίλλεται οὖν, διασείσεται, τὰς τρίχας τοῦ πρωκτοῦ τίλλεται· αὕτη ὥριστο δίκην τοῖς μοιχοῖς πένησιν, ἀποραφανίδωσις καὶ παρατιλμός. οἱ γὰρ πλούσιοι χρήματα παρέχοντες ἀπελύοντο. Παρατίλλεται οὖν φησὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι χρήμασι λυτροῦσθαι τὴν πυγὴν, δημοσίᾳ γὰρ ταῦτα ἔπασχον (Σχόλ. Ἀριστοφ. Πλοῦτος). — Ἴδε καὶ Ἀνυσίου — Ἐρατοσθ. 24 ἐπ. ἐνθα ἐρμηνεία τοῦ νόμου τούτου. — Καὶ ν. 23. II. 48. 5 καὶ K. 9. 13.

301. Ο φυλακισθεὶς ἐπὶ μοιχείᾳ, δύναται, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς Θεσμοθέτας, ὅτι συκοφαντεῖται, νὰ ἀποφυλακισθῇ ἐὰν παράσχῃ ἐγγύησιν μέχρις ἐκδικάσεως τῆς ὑποθέσεως, καὶ νὰ ἀθωωθῇ, ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ἐὰν ἀποδείξῃ ὅτι ἐσυκοφαντήθη. Ἄλλ' ἐὰν ἀπεδεικνύετο ἡ ἐνοχὴ του, κατεδικάζετο εἰς χρηματικὴν ποινὴν ἢ φυλάκισιν.

ἀδίκως εἰρχθῆναι, καὶ μὲν ἔλῃ τὸν εἰρῆζαντα καὶ δόξῃ ἀδίκως ἐπιβεβουλευσθαι, ἄθῳον, εἶναι αὐτόν, καὶ τοὺς ἐγγυητὰς ἀπηλλάχθαι τῆς ἐγγυῆς. Ἐὰν δὲ δόξῃ μοιχὸς εἶναι, παραδοῦναι αὐτὸν τοὺς ἐγγυητὰς τῷ ἀλόντι. Ἐπὶ δὲ τοῦ δικαστηρίου ἄνευ ἐγγυηριδίου χρῆσθαι, ὅ τι ἂν βουληθῇ ὡς μοιχῷ ὄντι.

302. Τὴν γυναῖκα ἐφ' ἣ ἂν ἁλῶ μοιχός, μὴ ἐξεῖναι κοσμεῖσθαι, ἐὰν δὲ κοσμηται, τὸν ἐντυχόντα καταρρηγνύναι τὰ ἱμάτια, καὶ τὸν κόσμον ἀφαιρεῖσθαι, καὶ τύπτειν, εἰργόμενον θανάτου, καὶ τοῦ ἀνάπτηρον ποιῆσαι.

303. Ἐπειδὴν δὲ ἔλῃ τὸν μοιχόν, μὴ ἐξεστω τῷ μοιχῷ συνοικεῖν τῇ γυναικί, ἐὰν δὲ συνοικῇ ἄτιμος ἔστω. Μηδὲ τῇ γυναικὶ ἐξεῖναι εἰσιέναι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελῆ, ἐφ' ἣ ἂν μοιχὸς ἁλῶ, ἐὰν δὲ εἰσῇ νηποινεῖ πασχέτω ὅ τι ἂν πάσῃ, πλὴν θανάτου.

304. Μὴ ἐπὶ ταύταις μοιχὸν λαβεῖν, ὑπόσαι ἂν ἐπ' ἐργαστηρίου κάθωνται, ἣ ἐν τῇ ἀγορᾷ πωλῶσί τι ἀποπερασμένως. Ὅσαι δὲ πεφασμένως πωλοῦνται καὶ οἰκῆρος καὶ βλάβης τὴν δούλην εἶναι ὀφείλειν.

305. Βιασμός. Ἐὰν ἀρπάσῃ τις ἐλευθέρην γυναῖκα, καὶ βιάσῃται, ζημίαν ἑκατὸν δραχμὰς διδόναι.

306. Τὸν βιασάμενον κόρην χιλίας διδόναι.

302. Ὁ δὲ Σόλων ὁ τῶν νομοθετῶν ἐνδοξότατος γέγραπεν ἀρχαίως καὶ σεμνῶς περὶ τῆς τῶν γυναικῶν εὐκοσμίας. Τὴν γὰρ γυναῖκα ἐφ' ἣ ἂν ἁλῶ μοιχὸς οὐκ ἐᾷ κοσμεῖσθαι, οὐδὲ εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερὰ εἰσιέναι, ἵνα μὴ τὰς ἀναμαρτήτους τῶν γυναικῶν ἀναμειγνυμένη διαφθεῖρῃ· ἐὰν δ' εἰσῇ ἣ κοσμηται, τὸν ἐντυχόντα κελεύει καταρρηγνύναι τὰ ἱμάτια καὶ τὸν κόσμον ἀφαιρεῖσθαι καὶ τύπτειν, εἰργόμενον θανάτου καὶ τοῦ ἀνάπτηρον ποιῆσαι, ἀτιμὼν τὴν τοιαύτην γυναῖκα καὶ τὸν βίον ἀβίωτον αὐτῇ παρασκευάζων (*Αἰσχίν. Τιμάρχ.* 183).

303. Δημοσθ. *Νεαίρ.* 87, σελ. 1374. — Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρκετὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὅς ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται (*Εὐαγγ. Ματθ. κεφ. 5 στιχ. 32, καὶ κεφ. 19 στιχ. 9*). Ἴδε ρωμ. δικ. r. 13 K. 6.35 καὶ r. 2 K. 9, κ.λπ.).

304. Ὁ ἐκ καταστήματος πορνείας λαμβάνων γυναῖκα, ἣ ἐκ τῶν προσφερομένων δημοσίᾳ τοιούτων, δὲν θεωρεῖται μοιχός. Τὸ μὲν πεφασμένως ἐστὶ φανερώς πωλεῖσθαι καὶ βαδίζειν, τὸ δὲ οἰκῆρος θεράπωντος (*Αυσίας*).

305. Μὴ σπανίζοντος τότε τοῦ νομίσματος ἐν τῇ πόλει, μεγάλας ἐποίει τὰς ἀργυρικὰς ζημίας τὸ δυσπόριστον (*Πλουτ. Σόλων,* 23). — Βίνειν, παρὰ Σόλωνι τὸ βίᾳ μίγνυσθαι· τὸ δὲ κατὰ νόμον ὁποιεῖν (*Ἠσύχιος*).

306. Νόμος τὸν ἐξιώντα στρατηγὸν εἰς πόλεμον, εἰ ἔχει θυγατέρα, παρατίθεσθαι τῷ συστρατηγῷ, τὴν θυγατέρα λαβὼν ἐκεῖνος ἐβιάσατο. Ἐπανελθὼν ὁ στρατηγὸς κρίνει αὐτὸν ὡς δημοσίων ἀδικημάτων, ὁ δὲ ὡς βιασάμενος τὰς χιλίας διδόναι (*Συριανός* εἰς *Ἐρμογένην*).

307. Ἐάν τις γυναῖκα αἰσχύνῃ βία, διπλὴν τὴν βλάβην ὀφείλειν.

308. Προαγωγή. - Ἐταίρησις. Ἐάν τις ἐλεύθερον παῖδα ἢ γυναῖκα προαγάγῃ, τὸν προαγωγὸν γράφεσθαι, καὶ ἄλλῳ, θανάτῳ ζημιοῦσθαι.

309. Ἐάν τινα ἐκμισθώσῃ ἑταίρειν πατὴρ ἢ ἀδελφὸς ἢ θεῖος ἢ ἐπίτροπος, ἢ ὅλως τῶν κυρίων τις, κατ' αὐτοῦ μὲν τοῦ παιδὸς γραφὴν ἑταιρήσεως οὐκ εἶναι, κατὰ δὲ τοῦ μισθώσαντος καὶ τοῦ μισθωσαμένου, τοῦ μὲν ὅτι ἐξεμίσθωσε, τοῦ δὲ ὅτι ἐμισθώσατο, ἴσα τὰ ἐπιτίμια ἑκατέρῳ εἶναι. Καὶ μὴ ἐπάναγκες εἶναι τῷ παιδί ἡβήσαντι, τρέφειν τὸν πατέρα, μηδὲ οἴκησιν παρέχειν, ὅς ἂν ἐκμισθωθῇ ἑταίρειν, ἀποθανόντα δὲ θαπτεῖν, καὶ τ' ἄλλα ποιεῖν τὰ νομιζόμενα.

310. Ἄν τις Ἀθηναῖος ἑταιρήσῃ, μὴ ἐξέστω αὐτῷ τῶν ἐννέα ἀρχόντων γενέσθαι, μηδὲ ἱερωσύνην ἱεράσασθαι, μηδὲ συνδικῆσαι τῷ δήμῳ, μηδὲ ἀρχὴν ἀρχέτω μηδεμίαν, μήτε ἐνδημον μήτε ὑπερόριον, μήτε κληρωτὴν, μήτε χειροτονητὴν, μηδ' ἐπὶ κηρυκαίαν ἀποστελλέσθω, μηδὲ γνώμην λεγέτω, μήδ' εἰς τὰ δημοτελῆ ἱερά εἰσίστω, μήδ' ἐν ταῖς κοιναῖς στεφανηφορίαις στεφανούσθω, μηδ' ἐντὸς τῶν τῆς ἀγορᾶς περιαντηρίων πορευέσθω. Ἐάν δέ τις ταῦτα ποιῇ, καταγνώσθεντος αὐτοῦ ἑταίρειν θανάτῳ ζημιούσθω.

311. Ψευδομαρτυρία. Ὁ μαρτυρήσας τὰ ψευδῆ ὑπόδικος ἔστω τῶν ψευδομαρτυριῶν, καὶ ὁ προβαλλόμενος τῶν κακοτεχνιῶν.

307. Ὁ μνηστὴς ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον, ὁ δὲ βιάσας γυναῖκα, μὲ διπλὴν μόνον ποινὴν, ἥτοι φυλάκισιν καὶ πρόστιμον, διότι ἡ προσβληθεῖσα διατηρεῖ τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς. — Μόνοις γοῦν τοῖς μνηστῆσι νομιζοῦσι πολλὰ τῶν πόλεων νηποῖναι ἀποκτείνειν, δῆλον ὅτι διὰ ταῦτα ὅτι λυμαντῆρας αὐτοὺς νομιζοῦσι τῆς τῶν γυναικῶν φιλίας πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶναι. Ἐπεὶ ὅταν γε ἀφροδισιασθῇ κατὰ συμφορὰν τινα γυνή, οὐδὲν ἥττον τοῦτου ἔνεκεν τιμῶσιν αὐτὰς οἱ ἄνδρες, ἐάν περ ἡ φίλις δοκῇ αὐτοῖς ἀκήρατος διαμένειν (Ξενοφ. Ἱέρων III, 3). Ἴδε καὶ Ἀριστοφ. — Ἐρωτοσθένης φόνος 32.

308. Ἐν ἀρχῇ ὁ Σόλων ὥρισε, καὶ τις προαγωγέως, ζημίαν εἰκοσι δραχμῶν ἔταξε (Πλάτ. Σόλων, 23), βραδύτερον ὁμοίως λόγῳ τῶν πολλῶν καταχρήσεων, ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου (Αἰσχίν. Τιμάρχου, 184 καὶ 14, Ἀριστοφ. — Ἐρωτοσθέ. 32).

309. Αἰσχίν. Τιμάρχου, 87, 163, 164. — Ἡ ποινὴ ἐπεβάλλετο κατὰ τοῦ μισθωσαμένου καὶ κατὰ τοῦ μισθωτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ τοῦ μισθωθέντος παιδός.

310. Αἰσχίν. Τιμάρχου 21, 187 ἐπ.

311. Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 74. — Δημοσθ. Ἐνεργ. Μνησιβ. 1 σελ. 1139. Καλῶς μοι δοκοῦσιν οἱ νόμοι ἔχειν, ὧς ἄνδρες δικασταί, οἱ ὑπόλοιπον ἀγῶνα ἀποδιδόντες ταῖς δίκαις τῶν ψευδομαρτυριῶν, ἵν' εἴ τις μάρτυρας τὰ ψευδῆ μαρτυροῦντας παρασχόμενος, ἢ προκλήσεις μὴ γενομένας ἢ μαρτυρίας παρὰ τὸν νόμον μαρτυρηθείσας ἐξηπάτησε τοὺς δικαστάς, μηδὲν αὐτῷ πλέον γένηται, ἀλλ' ἐπισκηψάμενος ταῖς μαρτυρίαις ὁ ἀδικηθεὶς καὶ εἰσελθὼν εἰς ὑμᾶς καὶ ἐπιδείξας περὶ

312. Διαφθορά νομίσματος. Ἐάν τις τὸ νόμισμα διαφθείρῃ, θάνατον τὴν ζημίαν εἶναι.

313. Ὀπλοφορία. Ὅστις ἐν ἄστει σιδηροφοροίῃ μηδὲν δέον ἢ ὄπλα ἐξενέγκοι εἰς τὸ δημόσιον, τιμᾶσθαι.

314. Ἀχαριστία. Ἐξεῖναι ἀχαριστίας δικάζεσθαι κατὰ τοὺς εὐεργέτας μὴ ἀντευποιούντων.

315. Τίς μηνύει. Πᾶς πολίτης Ἀθηναῖος, ἢ ἰσοτελής, ἐνῆλιξ, ἡδύνατο νὰ ἀσκήσῃ τὴν ποινικὴν δίκην (α). Ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἀπελεύθερος παρίστατο διὰ τοῦ κυρίου (β), ὁ ξένος διὰ τοῦ προξένου του, ἢ διὰ τοῦ ἰδιοξένου αὐτοῦ, ὁ μέτοικος διὰ τοῦ προστάτου του, αἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἀνῆλικοι διὰ τοῦ κυρίου ἢ τοῦ ἐπιτρόπου των, καὶ τὰ σωματεῖα διὰ τῶν ἐπιμελητῶν των.

316. Παντὶ λαβεῖν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθότος.

τοῦ πράγματος τοὺς μάρτυρας τὰ ψευδῆ μεμαρτυρηκότας, παρὰ τε τούτων δίκην λάβῃ καὶ τὸν προβαλλόμενον ὑπόδικον ἔχη τῶν κακοτεχνιῶν (Λημοσθ. *Εὐεργ.* Μνησιβ. I, σελ. 1139). — Κακοτεχνιῶν ὄνομα δίκης, ἣν οἱ ἐλόντες τινὰ ψευδομαρτυριῶν κατὰ τοῦ παρασχομένου αὐτοῦ ἐδίδοσαν (Πολυδεύκης).

312. Λημοσθ. *Τιμοκρ.* 212, σελ. 765. — Ἐπερωτήσας δὲ εἰ δίκαιος αὐτοῖς καὶ καλῶς ἔχων ὁ νόμος φαίνεται, ἐπειδὴ φῆσαι τοὺς δικαστάς, εἰπεῖν ὅτι αὐτὸς ἡγεῖται ἀργύριον μὲν νόμισμα εἶναι τῶν ἰδίων συναλλαγμάτων ἕνεκα τοῖς ἰδιώταις εὐρημένον, τοὺς δὲ νόμους ἡγοῦτο νόμισμα τῆς πόλεως εἶναι. δεῖν δὲ τοὺς δικαστάς πολλῶ μᾶλλον, εἰ τις ὁ τῆς πόλεως ἐστὶ νόμισμα, τοῦτο διαφθείρει καὶ παράσημον εἰσφέρει, μισεῖν καὶ κολάζειν, ἢ εἰ τις ἐκεῖνο ὁ τῶν ἰδιωτῶν ἐστίν. προσθεῖναι δὲ τεκμήριον τοῦ καὶ μεῖζον εἶναι τὰ δίκημα τὸ τοὺς νόμους διεφθεῖρειν ἢ τὸ ἀργύριον, ὅτι ἀργυρίῳ μὲν πολλὰ τῶν πόλεων καὶ φανερώς πρὸς χαλκὸν καὶ μύλυβδον κεκραμένῳ χρώμεναι σφύζονται καὶ οὐδ' ὅτι οὖν παρὰ τοῦτο πάσχουσι, νόμοις δὲ πονηροῖς χρώμενοι καὶ διαφθεῖρεσθαι τοὺς ὄντας ἐὼντες οὐδένας πώποτ' ἐσώθησαν. (Λημοσθ. *Τιμοκρ.* 213 - 4, σελ. 766). "Ἴδε καὶ ρωμ. δικ. γ. 8 Π. 48. 10 καὶ γ. 1. Κ. 9. 24.

313. Καὶ ξυνήθη τὴν δίκην μεθ' ὀπλων ἐποιήσαντο, ὥσπερ οἱ βάρβαροι ἐν τοῖς πρώτοις δὲ Ἀθηναῖοι τὸν τε σίδηρον κατέθεντο (Θοικιδ. Α'. 6). — "Ὅρα δ' ἐν τοῖς κατὰ τὸν Ἀχιλλέα, ὅτι τὰ ὄπλα ἐφόρουν οἱ παλαιοὶ καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν ἦν ἐνόπλιους ὄντας βουλεύεσθαι μικροῦ γὰρ ἂν μέγα συνέβη κακόν, τοῦ Ἀχιλλέως χρησαμένου τῷ ξίφει, διὸ καὶ ἐκωλύθη παρὰ τοῖς ὕστερον ἢ ἀπλῶς ὅποι τύχῃ ὀπλοφορία διὰ τὰ ἐξ αὐτῆς κακὰ (Εὐσταθίου εἰς Ἰλιάδα).

314. Καὶ μὴν οἷ γε νόμοι καὶ ἀχαριστίας δικάζεσθαι διδόναι κατὰ τοὺς εὐεργέτας μὴ ἀντευποιούντων (Λουκιανός).

315. α) Δικάσειν γὰρ ὁμωμόκατε ὑμεῖς οὐ περὶ ὧν ἂν ὁ φεύγων ἀξιοῖ, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν ὧν ἂν ἡ δίωξις ᾗ. (Λημοσθ. *Στεφάν.* Ψευδομ. 50). — β) Λημοσθ. *Μακάρι.* σελ. 1054.

316. "Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 16.

317. Ἀνίκαντοι εἰς τὸ μὴνείν. Φόνου δὲ δίκας μὴ εἶναι οὐδαμοῦ κατὰ τῶν τοὺς φεύγοντας ἐνδεικνύνοντων, ἐάν τις κατῆγε ὅποι μὴ ἔξεστιν (α). Ἀνίκαντοι ἐπίσης εἶναι, οἱ ἀσκήσαντες φάσιν κατὰ τινος καὶ παραιτηθέντες αὐτῆς ἢ ἀπολέσαντες ταύτην (β), οἱ ἡταιρηκότες (γ).

318. Οὐδεὶς ἀνήκουστος. Τοῦ τε κατηγοροῦ καὶ τοῦ ἀπολογουμένου ἀμφοῖν ἀκροῶσθαι.

319. Ποινικὰ δικαστήρια. Ὁ Ἀρείος Πάγος, δικάζων τὸν ἐκ προμελέτης φόνον καὶ τραῦμα, πυρκαϊᾶς καὶ φαρμακείας (α), οἱ Ἐφέται (β), οὔτινες ἐδίκασον εἴτε εἰς τὸ ἐν Παλλαδίῳ δικαστήριον τὰ ἀκούσια ἀδικήματα (γ) εἴτε εἰς τὸ ἐν Δελφινίῳ, τοὺς ἐκ δεδικαιολογημένης αἰτίας φόνους (δ), εἴτε εἰς τὸ ἐν Πρυτανείῳ τὰ ἄψυχα ὄργανα φόνου (ε), εἴτε εἰς τὸ ἐν Φρεαττοῦ, τοὺς διαπράξαντας ἀκούσιον φόνον, ἀλλὰ βραδύτερον ἐνεργήσαντας ἐκούσιον τοιοῦτον (στ), εἴτε εἰς τὸ τῆς Ἡλιαίας (ζ).

317. α) Δὲν ἐγκαλεῖται ὁ φονεὺς, εἰσερχόμενος εἰς μέρος ἀπηγορευμένον. — β) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 216. — γ) Μῆτε λέγειν μῆτε γράφειν ἐξεῖναι τοῖς ἡταιρηκόσι (Δημοσθ. Ἀνδροτ. 30 σελ. 602). — Ἴδε καὶ ἀνωτέρω θέμα 260.

318. Ἴδε κατωτέρω θέμα 329.

319. α) Δικάζειν δὲ τὴν βουλὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας καὶ πυρκαϊᾶς καὶ φαρμάκων, ἐάν τις ἀποκτείνῃ δούλ. (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 22, σελ. 627). Οἱ Ἀρεοπαῖται ἐν νυκτὶ καὶ σκότει δικάζουσιν, ὡς μὴ ἐς τοὺς λέγοντας, ἀλλ' εἰς τὰ λεγόμενα ἀποβλέποιν (Λοικίαν. Ἐρμῶτιμ.). — β) Δοκοῦσι δ' ὀνομάσθαι, ὅτι πρότερον τοῦ βασιλείως τοὺς ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ κρινόμενους ἐξετάζοντος ὁ Δράκων τοῖς ἐφέταις παρέδωκε τὴν κρίσιν, ἐφέσιμον ἀπὸ τοῦ βασιλείως πεποιθώς (Πολυδ. Η. 125). Ἦσαν οὗτοι 51, ἀριστίνδην αἰρεθέντες, ὑπὲρ τὰ 50 ἔτη γεγονότες, καὶ ἀρίστα βεβιωκέναι ὑπόληψιν ἔχοντες (Σουῖδας, Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 270, Δημοσθ. Μακάρι. 57 σελ. 1069, κ.λπ.). — γ) Ἐν ᾧ δικάζουσιν ἀκούσιον φόνου καὶ βουλεύσεως (ἤτοι προτροπῆς) (Ἀρποκρατ. λ. ἐπὶ Παλλαδίῳ), τὸν βουλευσάντα ἐν τῷ αὐτῷ ἐνέχεσθαι καὶ τὸν τῇ χειρὶ ἐργασάμενον (Ἀνδοκιδ. Μυστηρ. 94, Ἀντιφῶν. Τετραλ. Γ' β.). Τὸν ἀλόντα ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ ἐν τισιν εἰρημένους χρόνοις ἀπελθεῖν τακτὴν ὁδὸν καὶ φεύγειν, ἕως ἂν αἰδέσῃται τινα τῶν ἐν γένει τοῦ πεπονθότος (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 72, σελ. 643), ἤτοι, πρὸς θρησκευτικὸν ἱλασμόν (Ὀμήρου Π. Ψ. 85), ἤτοι ἐπεβάλλετο εἰς τὸν ἀκούσιον φονέα ὑπερορία, μέχρις οὗ λάβῃ χώραν αἰδήσεως (Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 269 καὶ 270), ἢ ὑπερορία αὕτη πιθανῶς ἦτο ἐνικυσία (Πλάτων. Νόμοι 865, Ε, καὶ 866 Γ, καὶ 869 Ε, Ἀντιφῶν. Τετραλ. Β 10). Δήμευσις δὲν ἐπεβάλλετο εἰς τὸν ἀκούσιον φονέα (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 38, 39). — δ) Εἴτε λόγῳ ἀμύνης (Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 262, Ἀντιφῶν. Τετραλ. Γ. 2, Πολυδ. Η. 119, Πανσαν. Α. 28), εἴτε λόγῳ μωχείας (Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 266), εἴτε λόγῳ κλοπῆς καὶ λωποδυσίας (Δημοσθ. Τιμοκράτ. 204, σελ. 763, Ἴδε καὶ θέμα 278), εἴτε ἐπὶ ἐνεργείας καταλύσεως τοῦ δήμου (Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 243, Ἀνδοκιδ. Μυστηρ. 95), εἴτε λόγῳ φόνου ἐπ' αὐτοφώρῳ (ἐντὸς τόπου, ἐξ οὗ εἴργετο), διότι ἄλλως ἐτιμωρεῖτο ὡς φονεὺς (Ἴδε θέμα 258), ὡς ἐπίσης ἐτιμωρεῖτο ὡς φονεὺς ὁ μὴ δυνάμενος ν' ἀποδείξῃ τὴν νομιμότητα τῆς ἐνεργείας του, εἰὰ μὴ ἀποδεικνῇ ἀληθῆ (Λυσίου - Θεο-

320. "Ασκησις τῆς δικαιοσύνης. Ἐν ἀρχῇ κύριοί τε ἦσαν οἱ ἐννέα Ἀρχόντες, ὥστε τὰς δίκας αὐτοτελεῖς ποιεῖσθαι. Ὑστερον δὲ Σόλωνος αὐτοῖς νομοθετήσαντος, οὐδὲν ἕτερον αὐτοῖς ἐτελεῖτο, ἢ μόνον ἀνακρίνειν τοὺς ἀντιδίκους.

321. Ἐνδίκαι μέσα. Τοιαῦτα ἦσαν, ἡ δοκιμασία (α), ἡ εὐθύνη (β), ἡ προβολή (γ),

μῆστ. Β' II, Ἐρατοσθ. 99). — ε) Ἐάν λίθος ἡ ξύλον ἡ σίδηρος ἡ τι τοιοῦτον ἐμπεσόν πατάξῃ, καὶ τὸν μὲν βαλόντα ἀγνοῇ τις, αὐτὸ δ' εἰδῇ καὶ ἔχῃ τὸ τὸν φόνον εἰργασμένον, τοῦτοίς ἐνταῦθα λαγχάνεται (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 76, σελ. 645), Πολυδεῦκ. II. 120, Αἰσχίν. Κτησιφ. 233). — στ) Ἐάν τις ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ πεφευγώς, μήπω τῶν ἐκβαλόντων αὐτὸν ἡδεσμένων, αἰτίαν ἔχῃ ἐτέρῳ φόνου ἐκούσιου (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 77 σελ. 645). Οἷτοι, μῆτ' ἀποβάθραν, μῆτ' ἄγκυραν εἰς τὴν γῆν βαλλόμενον (Πολυδ. II. 120). — ζ) Τὰ δικαστήρια ταῦτα κατηργήθησαν ἐπὶ τῆς τυραννίης τῶν Τριάκοντα, ἐπὶ δὲ Εὐκλείδου, ὥρισθη ὅτι ἐκ τῶν δικαστηρίων τούτων διατηρήθησαν τὸ ἐν Παλλήδιῳ καὶ τὸ ἐν Δελφινίῳ, εἰς τὰ ὅποια ἐδίκαζον οἱ Ἡλιασταὶ (ἴδε ἐν τοσούτῳ Δημοσθ. κατ' Ἀριστοκρ. 38 σελ. 632).

320. Σύνδεσμοι, λέξι. Ἀρχον.

321. α) Δοκιμασία. Αὕτη τοῖς ἄρχουσιν ἐπηγγέλλετο, καὶ τοῖς κληρωτοῖς καὶ τοῖς αἵρετοῖς εἶτ' ἐπιτίθεται εἰς ἀρχὴν εἶτε καὶ μὴ, καὶ τοῖς δημαγωγοῖς, εἰ ἐταιρηκότες εἴεν ἢ τὰ πατρῷα κατεδεδωκότες ἢ τοὺς γονέας κεκακωκότες ἢ ἄλλως κακῶς βεβιωκότες ἀτίμους γὰρ αὐτοὺς ἔχρην εἶναι καὶ μὴ λέγειν. (Πολυδ. II. 44, Δεινάρχ. Ἀριστογείτ. 17 κ.λπ.). Εἰς δοκιμασίαν ὑπεβάλλοντο καὶ οἱ Ἐννέα Ἀρχόντες ὑπὸ τῆς Βουλῆς. — β) Εὐθύνη ἢ εὐθυνα. Αὕτη κατὰ τῶν ἀρξάντων ἢ πρεσβευσάντων ἦν μὲν περὶ χρημάτων πρὸς τοὺς εὐθύνους καὶ λογιστάς (οἱ δ' ἦσαν δέκα), ἦν δὲ περὶ ἀδικημάτων πρὸς τοὺς δικαστάς. ἡ δ' εὐθυνα χρόνον εἶχε ὥρισμένον, μεθ' ὃν οὐκέτ' ἐξῆν ἐγκαλεῖν. (Πολυδ. II. 45, Αἰσχίν. Κτησιφ. 17, κ.λπ.). Ἐάν ὁ ὑπεύθυνος δὲν ἐδίδοι λόγον ἐντὸς 30 ἡμερῶν, καταδικάσθαι διὰ τῆς γραφῆς ἀλογίῳ (Πολυδ. II. 54), ἡ περιουσία του ἦτο ὑπεύθυνος εἰς τὴν πόλιν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ τῆς Ἀττικῆς, δὲν ἠδύνατο καθ' οἶονδ' ἂν ποτε τρόπον ν' ἀπαλλοτριώσῃ τὴν περιουσίαν του, καὶ ἐσπερεῖτο τῶν τιμῶν ἡ ἀμοιβὴ τῆς πόλεως (Δημοσθ. Μειδίον 87, σελ. 542, κ.λπ.). — γ) Προβολή. Αὕτη ἦν κλήσις εἰς δίκην κατὰ τῶν κακόνως πρὸς τὸν δῆμον διακειμένων (Πολυδ. II. 46). — Ἰσχεῖτο ἐπὶ παραπόνων κατὰ καταχρήσεως τῶν Ἀρχόντων, κατὰ τῶν συκοφαντῶν (Ξενοφ. Ἑλληνικ. Α. 35, Λυσίου — Ἀγοράτ. 47), κατὰ τῶν περὶ τὰ ἱερὰ ἀσεβοῦντων (Δημοσθ. Μειδίον 9 σελ. 517 ἐπ. 175 σελ. 571), κατὰ τῶν νοσφιστῶν δημοσίας περιουσίας (Δημοσθ. Μειδ. 173, σελ. 570). Ἡ προβολή ὑπεβάλλετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ, ἥτις εἰσήγε τὴν ἐκδίκασιν αὐτῆς εἰς τὰ δικαστήρια. — δ) Φάσις. Φάσις ἐκαλοῦντο πᾶσι αἱ μὲνύσεις τῶν λανθανόντων ἀδικημάτων, ἐν αἷς τῶν περὶ τὰ μέταλλα ἀδικούντων, τῶν περὶ τὸ ἐμπόριον κακουργούντων ἢ περὶ τὰ τέλη, ἢ τῶν δημοσίων τι νενοσφισμένων, ἢ τῶν συκοφαντούντων, ἢ περὶ τοὺς ὀρφανούς ἐξαμαρτανόντων. Ἐφαινετο δὲ πρὸς τὸν Ἀρχοντα, ἐδίδοσαν δ' ἐν γραμματεῖῳ γράψαντες τὴν φάσιν, τὰ θ' ἑαυτῶν καὶ τοῦ κρινομένου ὄνομα προσγράψαντες καὶ τίμημα ἐπιγραφάμενοι. Ἐάν ἀφώρα εἰς τὴν εἰσχωγὴν ἢ ἐξεχωγὴν ἐμπορίῳ ἐπεδίδοτο εἰς τοὺς ἐπιμελητάς (Δημοσθ. Θεοκρίν. 5, σελ. 1323), ἐάν ἀφώρα εἰς κατάχρησιν δημοσίων χρημάτων εἰς τοὺς συνδίκους (Λυσίου — Ἀριστ. χορημ. 32, Μαρτιθ. 7, κ.λπ.), ἐάν μέταλλα εἰς τοὺς θεσμοθέτας, ἐάν ὀρφανούς εἰς τὸν Ἀρχοντα (Δημοσθ. — Λάκριτ. 48, σελ. 940

(γ), ἡ φάσις (δ), ἡ ἔνδειξις (ε), ἡ ἐπαγωγὴ (στ). ἡ ἐφήγησις (ζ), τὸ ἀνδρολήψιον (η), ἡ εἰσαγγελία (θ), ἡ ἀγραφίου (ι), ἡ ἀλογίου (ια), καὶ διάφοροι γραφαί (ιβ).

κ.λπ.). — Αἱ φάσεις ἦσαν τιμηταὶ (Πολυδ. Η. 48), τὸ δὲ τίμημα περιήρχετο εἰς τὸ δημόσιον, ἐὰν ἡ βλάβη ἐγένετο εἰς αὐτό, ἐὰν ἡ βλάβη ἐγένετο εἰς τε τὸ δημόσιον καὶ εἰς ἰδιώτας, περιήρχετο ἐξ ἡμισείας εἰς ἑκάτερον (Λημοσθ. Θεοκρίτου 13, σελ. 1325), ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἰδιώτης ἐζημιούτο τὸν ἐπωβελίαν καὶ τὰ πρυτανεῖα, ἐὰν δὲ ἡ φάσις ἀφεώρα δημοσίαν ὑπόθεσιν, ὑπεχρεούτο οὗτος, ἐὰν δὲν ἐλάμβανε τὸ πέμπτον τῶν ψήφων, εἰς τὴν καταβολὴν τῆς παραστάσεως καὶ χιλίων δραχμῶν (δ). — Ἐνδείξεις. Αὕτη ἦ πρὸς τὸν ἄρχοντα ὁμολογούμενου ἀδικήματος μήνυσις, οὐ κρίσεως ἀλλὰ τιμωρίας δευμένου. ὁ δ' ἐνδεικνύμενος ἐν γραμματεῖᾳ πρὸς τὸν ἄρχοντα τὴν ἐνδειξὴν ἀποφέρει, ἐν ὑπεύθυνος ἢ τῆς ψευδοῦς ἐνδείξεως. καὶ αὕτη μὲν γίνεται περὶ τῶν οὐ παρόντων (Πολυδ. Η. 49). — Ἦτοι εἶναι μήνυσις κατὰ τῶν ἀσκούντων καθήκοντα, ἢ κατεχόντων ἀρχάς, παρὰ τὸν νόμον, τοιοῦτοι δὲ ἦσαν, οἱ ὀφειλέται πρὸς τὸ δημόσιον, οἱ λάθρα ἐπιστρέφοντες ἐξόριστοι, καὶ ἰδίᾳ οἱ ἐπὶ ἀσεβεῖα καταδικασθέντες καὶ ἐπισκεπτόμενοι ἱερῶς τόπους, οἱ ἐπὶ παρὰπροβείᾳ κατηγορούμενοι (Ἰσοκράτ. Καλλιμ. II), οἱ χορηγούντες ἐφόδια τοῖς πολέμοις (Ἀριστοφ. Ἰππ. 278, Ἀνδοκίδ. Περὶ τῆς ἐαυτοῦ καθόδου 14), ὁ Ἐπιστάτης, ὅστις ἤρνετο νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν Βουλὴν ζητημὰ τι πρὸς ἐπιψήφισιν. Ἡ ἐνδείξις κατετίθετο εἰς τὸν ἀρμόδιον Ἄρχοντα, ἢ εἰς τοὺς Ἐνδεκα, ἵνα εἰσαγάγουν τὴν δίκην νιμίμως. — Ἰδε Ἀναίσον — Ἀγοράτου ἐνδείξεως (ε). — Ἀπαγωγή. Ὅταν τις ὃν ἔστιν ἐνδείξασθαι μὴ παρόντα, τοῦτον παρόντα ἐπ' αὐτοφώρῳ λαβὼν ἀπαγάγῃ (Πολυδ. Η. 49). Αὕτη εἰσάγετο εἰς τινα τῶν Ἀρχόντων ἢ τῶν Ἐνδεκα (Λημοσθ. Ἀνδροτ. 25, σελ. 601) καὶ ἐὰν μὲν τὸ ἀδίκημα ἦτο αὐτόφωρον ἢ ὁμολογημένον, ἐδικάζετο ὁ μηνυόμενος παρευθὺς, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει παρεπέμπετο ἡ ἐκδίκασις εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον (Λημοσθ. Τιμοκρ. 113, σελ. 735, Ἀριστοκρ. 32, σελ. 630). Ἐὰν ἡ μήνυσις ἀπεδεικνύετο ψευδής, ὁ μηνυτής ὑπεβάλλετο εἰς ζημίαν χιλίων δραχμῶν (στ). — Ἐφήγησις. Ἐφήγεσθαι δὲ ἔστιν, ὅταν τις δι' ἀσθένειαν ἀπαγαγεῖν οὐ θαρρῶν ἐπάγῃ τὸν ἄρχοντα ἐπ' οἰκίαν οὗ τις τούτων ἀποκρύπτεται (Πολυδ. Η. 50). — Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ μηνυτής, καὶ ἐὰν δὲν ἀπεδεικνύετο βάσιμος ἡ μήνυσις, δὲν ὑπεβάλλετο εἰς χρηματικὴν ζημίαν. Ἡ ἀπαγωγή καὶ ἡ ἐφήγησις ἡσκούντο ἐπὶ κλοπῆς, φόνου, κακώσεως γονέων καὶ ἄλλων, ὧν ἡ ποινὴ ἦτο προσδιωρισμένη (ζ). — Ἀνδροληγία. Ἰδε θέμα 261. Οἱ τριήραρχοι καὶ οἱ διοικηταὶ πλοίων διωρίζοντο ἵνα συλλαμβάνωσι τοὺς ὁμήρους, καὶ νὰ κρατῶσι τούτους ἐν τῇ φυλακῇ μέχρις ὅτου δοθῇ ἱκανοποίησις εἰς τοὺς συγγενεῖς. Ἡ περιουσία τῶν συλλαμβανομένων ἐδημεύετο. — Ὁ δὲ ἀδίκως ἀνδροληψίᾳ κεκρημένος οὐκ ἀνεύθυνος ἦν (Πολυδ. ἀνωτέρω) (η). — Εἰσαγγελία. Τέτακται ἐπὶ τῶν ἀγράφων δημοσίων ἀδικημάτων. κατὰ τὸν νόμον τὸν εἰσαγγελτικόν, ὃς καίτι, περὶ ὧν οὐκ εἰσὶ νόμοι, ἀδικῶν δὲ τις ἀλίσκεται ἢ ἄρχων ἢ ρήτωρ, εἰς τὴν βουλὴν εἰσαγγελλία δίδεται κατ' αὐτοῦ, καὶ μὲν μέτρια ἀδικεῖν δοκῇ, ἢ βουλὴ ποιεῖται ζημίας ἐπιβολήν, ἂν δὲ μεῖζω παραδίδωσι δικαστηρίῳ τὸ δὲ τίμημα, ὅ τι χρὴ παθεῖν ἡ ἀποτίσαι. ἐγίνοντο δὲ εἰσαγγελίαι καὶ κατὰ τῶν καταλόντων τὸν δῆμον ρητόρων, ἢ μὴ τὰ ἄριστα τῷ δήμῳ λεγόντων, ἢ πρὸς τοὺς πολέμους ἀνευ τοῦ πεμφθῆναι ἀπελθόντων, ἢ προδόντων φρούριον ἢ στρατιὰν ἢ ναῦς (Πολυδ. Η. 51 ἐπ.). Ἡ εἰσαγγελία εἰσάγετο εἰς τὴν βουλὴν, δυνάμεν ν' ἀπορρίψῃ αὐτὴν (Ἀναίσον — Νικομ. 5), ἢ νὰ δικάσῃ αὐτήν, ἐὰν τὸ ἀδίκημα ἐτιμωρεῖτο διὰ ζημίας μέχρι πεντακοσίων δραχμῶν, ἢ διὰ τῶν ἀρχόντων νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὴν εἰς τὴν Ἡλιαίαν, ἐὰν τὸ ἀδίκημα ἦτο σπουδαῖον (Λημοσθ. Τιμοκρ. 61, σελ. 720). — Τούς μὲν ἄλλας γραφὰς γραψαμένους χιλίας δραχμὰς ὀφεισκόμενοι, εἰ τοῦ

πέμπτον τῶν ψήφων μὴ μεταλάβοιεν, καὶ προστατιμοῦσθαι, τοὺς δὲ εἰσαγγέλλοντας μὴ ἀτιμοῦσθαι μέν, ὀφλεῖν δὲ τὰς χιλιάς· ἔοικε δὲ τοῦτο διὰ τοὺς ραδίως εἰσαγγέλλοντας ὕστερον προσγεγράφθαι (Θεοφράστου, ἴδε ἐντοσοῦτον Ὑπερείδ. *Λυκόφρ. VII* καὶ *IX*). — Τιμοκράτης εἶπεν, ὅποσοι Ἀθηναίων κατ' εἰσαγγελίαν ἐκ τῆς βουλῆς ἢ νῦν εἰσιν ἐν τῷ δεσποτηρίῳ ἢ τὸ λοιπὸν κατατεθῶσι, καὶ μὴ παραδοθῇ ἢ κατὰ γνώσιν αὐτῶν τοῖς θεσμοθέταις ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ κατὰ πρυτανείαν κατὰ τὸν εἰσαγγελτικὸν νόμον, δεδύχθαι εἰσάγειν τοὺς ἐνδεκα εἰς τὸ δικαστήριον τριάκονθ' ἡμερῶν ἂν ἢς ἂν παραλάβωσιν, ἂν μὴ τι δημοσίᾳ κωλύσῃ, ἂν δὲ μή, ὅταν πρῶτον οἶόν τ' ἦ. κατηγορεῖν δ' Ἀθηναίων τὸν βουλόμενον οἷς ἔξεστιν. ἂν δ' ἄλλῳ, τιμάτω ἢ ἡλικίᾳ περὶ αὐτοῦ, ὅ τι ἂν δοκῇ ἄξιον εἶναι παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. ἂν δ' ἀργυρίου τιμῇ, δεδῶσθαι ἕως ἂν ἐκτίσῃ ὅ τι ἂν αὐτοῦ καταγνωσθῇ (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 63, σελ. 720*) (6). — Ἀγραφίον. Κατηγοροῦνται οἵτινες ἂν ἑαυτοὺς ἐκ τῶν ἐγγεγραμμένων ἐξαλείψωσιν (*Πολυδ. II. 54*), ἤτοι, οἱ ἐξαλείφοντες ἐκ τῶν σανίδων τὸ ὄνομα αὐτῶν, ὡς δημοσίῳ ὀφειλετῶν, πρὶν πληρώσωσι. Αὕτη ὑπήγετο εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν θεσμοθετῶν (1). — Ἀλογίον. Δίκη ἦν κατὰ τῶν οὐκ ἀποδιδόντων λογισμοὺς ὧν ἂν διχειρίσωσιν (*Πολυδ. II. 54*) εἰσῆγετο αὕτη εἰς τοὺς Λογιστάς (1α). — Γραφαί. Τοῦτων αἱ σπουδαιότεραι ἦσαν, αἱ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας, καὶ πυρκαϊᾶς, φαρμάκων, μοιχείας, ὕβρεως, ἱεροσυλίας, ἀσεβείας, προδοσίας, δώρων, δεκασμοῦ (δώρων κατὰ τοῦ δίδοντος καὶ δεκασμοῦ κατὰ τοῦ λαμβάνοντος) (*Αἰσχίν. Τιμαρχ. 12*), λιποστρατίου, λιποταξίου, ἀστρατείας (*Λυσίου — Ἀλκιβ. 521, 571*), λιποναυτίου, ἀναυμαχίου (*Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 10, 22*), τοῦ ρῖψαι τὴν ἀσπίδα (*Λυσίου — Θεομν. I ἐπ.*), ἀγαμίου (καὶ παρὰ Λακεδαιμονίους ὀψιγαμίου, κακογαμίου), ἀργίας (*Δημοσθ. Ἐβρονλ. 1308, Ἰσοκρ. Ἀρεοπ. 17*), ἐταιρήσεως, ψευδεγγραφῆς, ψευδοκλητείας (*Δημοσθ. Νικοστρ. 1252*), ξενίας, δωροξενίας, παρνόμων (*Δημοσθ. Τιμ. 710*), παραπρεσβείας (*Αἰσχίν. Παροπαρ. 28, 52*), καὶ ἄλλαι, ἃς ἴδε εἰς *Τζιβανοπούλου Λεξικὸν σελ. 1044*. — Ἐνέργεια τοῦτων. Ταύτας τὰς δίκας ἢ ὅσαι τοιαῦται — ἐκαλοῦντο γὰρ αἱ γραφαὶ καὶ δίκαι, οὐ μέντοι καὶ αἱ δίκαι γραφαί — ἐξῆν τῷ βουλευμένῳ γράφεσθαι, καὶ ἐπὶ μὲν πασῶν τούτων ὁ μὴ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων προσωφίσκακε χιλιάς· ὁ δὲ τῆς ἀσεβείας γραψάμενος καὶ οὐχ ἔλθων ἐθανατοῦτο. καὶ τῆς μὲν ὕβρεως τὸ τίμημα οὐκ ἦν τοῦ παθόντος ἀλλὰ δημόσιον, δώρων δὲ κατὰ τοῦ ἐπὶ δώροις δικάσαντος ἦν ἡ γραφή, δεκασμοῦ δὲ κατὰ τοῦ διαφθείραντος· καὶ ὁ μὲν δεκάξεσθαι ὁ δὲ δεκάζειν ἐλέγετο. τῆς δὲ ἀργίας ἐπὶ μὲν Δράκοντος ἀτιμία ἦν τὸ τίμημα· ἐπὶ δὲ Σόλωνος. εἴ τις ἀλφῇ, ἡτιμοῦτο. καὶ λιπονναυτίου μὲν ἐκρίνετο ὁ τὴν ναὺν ἐκλιπών, ὥσπερ ὁ τὴν τάξιν λιποταξίου, ἀναυμαχίου δὲ ὁ τὴν ναὺν μὲν μὴ λιπών, μὴ μέντοι ναυμαχῆσας. ἐταιρήσεως δ' ἦν γραφή καὶ δοκιμασία καὶ ἐπαγγελία (*Πολυδ. 41 ἐπ.*) καὶ ταῦτα τῆς κατὰ τῶν ἐταιρηκόντων κατηγορίας τὰ ὀνόματα. ψευδεγγραφῆς δ' ἦν δίκη κατὰ τῶν ὡς ὀφείλοντας τινας ἐνδειξαμένων, εἰ ψευδῶς σεσυκοφαντηκότες ἄλλῳ. κατὰ δὲ τούτου ἦν καὶ ἐπιβουλεύσεως γραφή, ψευδοκλητείας δὲ κατὰ τῶν οὐ δικαίως κεκλητευκόντων. δωροξενίας δέ, εἴ τις ξενίας κρινόμενος δῶρα δοὺς ἀποφύγοι. παρνόμων δέ, εἴ τις ψήφισμα γράψαι ἢ νόμον παράνομον· ὑπομοσάμενος γὰρ τις τὸ γραφέν, οὗ ἡ κατηγορία ὑπομοσία ἐκαλεῖτο, διήλεγχεν ὅτι ἔστι παράνομον ἢ ἄδικον ἢ ἀσύμφορον (*Πολυδ. II. 40 - 44*). — Κακώσεις. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 127 καὶ 274α. Αἱ περὶ κακώσεως δίκαι ὑπῆγοντο εἰς τὸν ἐπώνυμον ἄρχοντα, ἢ εἰς τὸν πολέμαρχον, ἂν ἐπρόκειτο περὶ ξένων ἢ μετοίκων. Πᾶς Ἀθηναῖος ἡδύνατο νὰ εἶναι κατήγορος ἐν αὐτῇ, ὁ μνηντής δὲν ὑπέκειτο εἰς τοὺς περιορισμοὺς τῆς κλειψύδρας, οὔτε ὑπεβάλλετο εἰς ἀποζημιώσεις. Ὁ ἀγων ἦτο πάντοτε τιμητός, ἀπέκειτο δὲ εἰς τὸ δικαστήριον νὰ ὀρίσῃ τὴν ποινὴν, ὁ ἄρχων ἡδύνατο νὰ εἰσαγάγῃ τὴν δίκην εἰς τὴν Ἠλικίαν. — Οἱ ἐπὶ κακώσει γονέων δίκη ἐπῆγετο ἀτιμίκην, ἀλλ' οὐχὶ καὶ δήμευσιν (*Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 74, Ξενοφ. Ἀπομνημον. B'. 2, 13*) (19).

322. Ἀγὼν τιμητός. Αἱ ἐν τοῖς ποινικοῖς καὶ ἐνίοτε ἐν τοῖς πολιτικοῖς δικαστηρίοις ἐκδικαζόμεναι δίκαι, διεκρίνοντο εἰς τιμητοὺς καὶ ἀτιμήτους ἀγῶνας. Καὶ ἀτιμήτος μὲν ἐκαλεῖτο ἡ δίκη, ὅταν ἡ ἐπιβλητέα ποινὴ εἰς τὸν κατηγορούμενον ᾗτο ὥρισμένη ὑπὸ τοῦ νόμου, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τῆς ἐνδείξεως, ἐπὶ τῆς ἀπαγωγῆς καὶ τῆς ἐφηγήσεως, τιμητὴ δ' ἐκαλεῖτο ἡ δίκη, ὅταν ἡ ποινὴ καθορίζετο ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, μετὰ τὴν περὶ ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου ἀπόφασίν του, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ποινῆς, ἥτοι τοῦ τιμήματος, ἣν ἐζήτει, καὶ τοῦ ἀντιτιμήματος ἢ ὑποτιμήματος, ὅπερ ἀντεπρότεινεν ὁ κατηγορούμενος. Ἐπὶ τῶν προτάσεων τούτων ἀπεφαίνετο τὸ δικαστήριον, δεχόμενον τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν προτάσεων. Ἐὰν ἡ καταδίκη ἐγένετο εἰς χρήματα, ἐπὶ μὲν δημοσίας γραφῆς, παρείχετο εἰς τὸν κατηγορούμενον προθεσμία καταβολῆς (μέχρις ἐνάτης πρυτανείας), μεθ' ἣν, ἐδιπλασιάζετο ἡ ποινὴ, ἥτις μούτο ὁ καθυστερῶν καὶ ἐδημεύετο ἡ περιουσία αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ ἰδιωτικῆς γραφῆς, παρείχετο εἰς τὸν μηνυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ κατάρχη τὴν περιουσίαν τοῦ κατηγορουμένου, καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν περιουσίαν του διὰ τῆς περὶ ἐξούλης δίκης. Περιπτώσεις τιμητῆς δίκης ἀναφέρονται ἐπὶ γραφῶν κακώσεων, ἀσεβείας, ἐπιτροπῆς καὶ ἐξαίρέσεως δούλου.

Γ'. Δικονομικά

323. Δικασταί. Πάντας Ἀθηναίους λαχεῖν εἰς τὰ δικαστήρια.

324. Ἐξεῖναι ἐν τῷ δικαστηρίῳ καταδέχεσθαι τοὺς ἐκφυλλοφορηθέντας.

325. Κληροῦνται. Τοὺς δικαστὰς ἀποκληροῦν εἰς τὸ δικάζεσθαι.

322. Ἐπὶ τῆς τιμητῆς δίκης, ὁ μηνυτὴς ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιβολὴν εἰς τὸν κατηγορούμενον τῆς ποινῆς τοῦ προστίμου, τῆς φυλακίσεως, τοῦ θανάτου διὰ κωνεῖου (ὡς ἐγένετο διὰ τὸν Σωκράτη), τοῦ βαράθρου, τοῦ ἀποτυμπανισμοῦ, τοῦ τροχοῦ, τῆς δημεύσεως κ.λπ. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 289, καὶ 285. — Τὸ τίμημα ἠδύνατο νὰ προσυμφωνηθῇ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς συμβάσεσι (Δημοσθ. Διογυσθ. 27, 45) κ.λπ. — Τὸ ποσὸν τοῦ εἰς χρήματα τιμήματος, καθώριζεν ὁ μηνυτὴς ἀπεριερίστως, ἀλλὰ τὰ δικαστήρια συνήθως ἐμετρίαζον τοῦτο, καὶ δὴ ὅταν ἐπρόκειτο περὶ ἰδιωτικῆς διαφορᾶς.

323. Ἐδίκάζον δ' οἱ ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη ἐκ τῶν ἐπιτίμων καὶ μὴ ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ (Πολυδ. Η. 122).

324. Ἐκφυλλοφορηθέντες ἐκαλοῦντο οἱ βουλευταί, οἵτινες ἀπεβλήθησαν ἀπὸ τὴν Βουλὴν διὰ γενικῆς ἀποφάσεως αὐτῆς.

325. Οἱ μέλλοντες νὰ δικάσωσι δικασταί ἐξελέγοντο κλήρῳ. — Ἀλλ' ὅμως οὗτοι πάντων ἄρτι κληρουμένων Ἀθηναίων, καὶ πάντων εἰς οὗδ' ὅτι βουλευμένων εἰς τοῦτο λαχεῖν τὸ δικαστήριον, μόνον δικάζεσθ' ἤμιν διὰ τί; ὅτι ἐλάχετε, εἴτ' ἀπεκληρώθητε ταῦτα δὲ οἱ νόμοι λέγουσιν (Δημοσθ. Ἀριστογ. Α'. 27, σελ. 778).

326. "Απαξ τῆς ἡμέρας. Τοὺς δικαστὰς μὴ δικάζειν δις ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

327. "Ορκος δικαστῶν. Δικάσω περὶ ὧν ἂν ἡ δίκωξις ᾖ, καὶ περὶ ὧν μὲν νόμοι εἰσὶ κατὰ τοὺς νόμους ψηφιοῦμαι, περὶ δὲ ὧν μὴ εἰσὶ, γνώμη τῇ δικαιοτάτῃ.

328. "Ορκος Ἡλιαστῶν. Ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων, καὶ τύραννον οὐ ψηφιοῦμαι εἶναι οὐδ' ὀλιγαρχίαν· οὐδ' ἐάν τις καταλύῃ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, ἢ λέγῃ ἢ ἐπιψηφίξῃ παρὰ ταῦτα, οὐ πείσομαι· οὐδὲ τῶν χρεῶν τῶν ἰδίων ἀποκοπὰς οὐδὲ γῆς ἀναδασμὸν τῶν Ἀθηναίων οὐδὲ οἰκιῶν· οὐδὲ τοὺς φεύγοντας κατὰζω, οὐδ' ὧν θάνατος κατέγνωσται, οὐδὲ τοὺς μένοντας ἐξελεῶ παρὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς οὗτ' αὐτὸς ἐγὼ οὗτ' ἄλλον οὐδένα ἐάσω· οὐδ' ἀρχὴν καταστήσω, ὥστ' ἄρχειν ὑπεύθυνον ὄντα ἐτέρας ἀρχῆς, καὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ τοῦ ἱερομνήμονος καὶ ὅσαι μετὰ τῶν ἐννέα ἀρχόντων κυαμεύονται ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ κήρυκος καὶ πρεσβείας καὶ συνέδρων· οὐδὲ δις τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τὸν αὐτὸν ἄνδρα, οὐδὲ δύο ἀρχὰς ἄρξαι τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ· οὐδὲ δῶρα δεξομαι τῆς ἡλιάσεως ἕνεκα οὗτ' αὐτὸς ἐγὼ οὗτ' ἄλλος ἐμοὶ οὗτ' ἄλλῃ εἰδότος ἐμοῦ, οὔτε τέχνῃ οὔτε μηχανῇ οὐδεμιᾷ. καὶ γέγονα οὐκ ἔλαττον ἢ τριάκοντ' ἔτη. καὶ ἀκροάσομαι τοῦ τε κατηγοροῦ καὶ τοῦ ἀπολογουμένου ὁμοίως ἀμφοῖν, καὶ διαψηφιοῦμαι περὶ αὐτοῦ οὗ ἂν ἡ δίκωξις ᾖ. ἐπομνύναι Δία, Ποσειδῶ, Δῆμητρα, καὶ ἐπαρᾶσθαι ἐξώλειαν ἑαυτῷ καὶ οἰκίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, εἰ τι τούτων παραβῇ, εὐορκοῦντι δὲ πολλὰ κάγαθὰ εἶναι. Καὶ οὐ μνησικακήσω, οὐδ' ἄλλω πείσομαι, ψηφιοῦμαι δὲ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους.

329. Ἀμφοῖν ἀκροᾶσθαι.

326. Ὑμεῖς μὲν γε τὰ ἐπὶ τῷ πλήθει νενομοθετημένα δεινά, ἐάν τις ἢ διχόθεν μισθοφορῇ ἢ ὀφείλων τῷ δημοσίῳ ἐκκλησιάζῃ ἢ δικάζῃ ἢ ἄλλο τι ποιῇ ὧν οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσιν (Δημοσθ. Τιμοκρ. 123, σελ. 739). — Οἱ δικασταὶ ἐλάμβανον τρεῖς ὁβολοὺς δι' ἐκάστην ὑπόθεσιν. — Ἀριθμὸς δικαστῶν. Ἐν τοῖς δικαστηρίοις ὑπῆρχον ἐν ὅλῳ 6.000 δικασταί, οἵτινες ἐπειδὴ ὁμνύοντε ἐκαλοῦντο ὁμωμόκοτες, ἐκ τούτων ἐκληροῦντο δι' ἑκάστον δικαστήριον 500, ἐνίοτε δὲ 1.000 ἢ 400 ἢ 200, οἷς προσθετέον καὶ τὴν τοῦ εἰσαγωγέως ἀρχόντος.

327. Δικτὶ αὐτοὺς καλεῖ ἀνωμότους; καθὼ εἰσιόντες οἱ δικασταὶ περὶ ἐκείνου ὠμνυσαν, περὶ οὗ ἡ κρίσις ἦν, οὐ μέντοι περὶ τῶν ἤδη κριθέντων (Δημοσθ. Τιμοκρ.).

328. Δημοσθ. Τιμοκρ. 149, Αἰσχίν. Κτησιφ. 233.

329. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 318. — Ἀλλὰ τοὺς νόμους καὶ τὸν ὅρκον, ἐν ᾧ πρὸς ἅπασιν τοῖς ἄλλοις δικαίαις καὶ τοῦτο γέγραπται, τὸ ὁμοίως ἀμφοῖν ἀκροᾶσθαι. τοῦτο δ' ἐστίν, οὐ μόνον τὸ μὴ προκατεγνωκέναι μηδέν, οὐδὲ τὸ τὴν εὐνοίαν ἴσῃν ἀμφοτέροις ἀποδοῦναι, ἀλλὰ καὶ τὸ τῇ τάξει, καὶ τῇ ἀπολογίᾳ, ὡς βεβούληται καὶ προήρηται τῶν ἀγωνιζομένων ἑκάστος, οὕτως ἐᾶσαι χρῆσασθαι (Δημοσθ. Στεφάν. Α, 1).

330. *Διαδικασία. Κλήσεις.* Τὸν τῆς προσκλήσεως κλητῆρα ἐπιγράφασθαι.

331. *Προανάκρισις.* Τοὺς Ἀρχοντας ἀνακρίνειν τοὺς συντείνουσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ τοὺς συντείνοντας εἰς τὸν ἀγῶνα ἀποκρίνειν.

332. *Ὁρκος - πρόδικος.* Τὸν μέλλοντα κατηγορεῖν, ὁμνυσθαι ὑπὲρ τοῦ ἐπεξελθεῖν, εἰ πάντα ἔτοιμα ἔχει τὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἢ ἀπόμνησθαι.

333. *Εἰσαγωγή δίκης.* Τοὺς Ἀρχοντας καλεῖν εἰς τὸ δικαστήριον τοὺς συντείνοντας εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ εἰσάγειν εἰς τὸ δικαστήριον.

334. *Μὴ ἐμφάνισις.* Διαγράφειν τὸν Ἀρχοντα τὴν τοῦ ἀμφισβητοῦντος, καὶ τῆς δίκης ἕνεκα ἀπόντων, ἀμφισβήτησιν.

330. Κλητὴρ λέγεται ὁ καλῶν εἰς τὸ δικαστήριον πάντας. σημαίνει δὲ ἡ λέξις καὶ τὸν μάρτυρα (Σουῖδας, Ἀποκρατ.). Ἡ κλήσις ἐγένετο ἢ διὰ τακτικῶν κλητῆρων τοῦ δικαστηρίου, ὃν τὸ ὄνομα ἐτίθετο εἰς τὸ ἔγγραφον τῆς κλήσεως, ἢ διὰ τοῦ ἐνάγωντος, ἐνώπιον δύο μαριύρων, οἵτινες ἐκαλοῦντο μάρτυρες. Ἐὰν ἡ δίκη ἐστρέφετο κατὰ γυναικίως, τὸ ἔγγραφον ἀπυθύνετο κατὰ τοῦ κυρίου αὐτῆς. Τῆς οἰκίας παντὸς θεωρουμένης ὡς ἀσύλου, ἡ ἐπίδοσις τοῦ δικογράφου ἐγένετο ἐκτὸς αὐτῆς, καλουμένου πρὸς τοῦτο τοῦ ἀντιδίκου. Ἐὰν ἐπεγράφοντο ψευδεῖς κλητῆρες, ὁ διάδικος ἢ οἱ κλητῆρες κατεδωκόντο διὰ τῆς γραφῆς ψευδοκλητείας (Δημοσθ. Νικοστρ. 15, σελ. 1251), ἥτις ἐνόησε ἐπέσυρε θανατικὴν ποινὴν, ἐν τιμητῷ ἀγῶνι (Δημοσθ. Νικοστρ. 17), ἢ τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας (Ἀνδοκίδ. 33) ἢ καὶ τὴν δίκην βλάβης (Δημοσθ. πρὸς Ἀφοβορ ὑπὲρ φανοῦ, 15, σελ. 849), ἢ τὴν δίκην συκοφαντίας ἢ κακοτεχνιῶν.

331. Οἱ διάδικοι ἐξεταζόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀρχοντος ὤφειλον νὰ ἀπαντήσωσι. — Ἐπεὶ τοίνυν καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐπιδείξω ἔργω ὑμῖν ταῦτα μεμαρτυρηκότας. Ὅτε γὰρ αἱ ἀνακρίσεις ἦσαν πρὸς τῷ ἄρχοντι καὶ οὗτοι παρκαταέβαλον ὡς ὑπὲρ γνησίων τῶνδ' Εὐκλήμονος ὄντων, ἐρωτώμενοι ὑφ' ἡμῶν τίς εἴη αὐτῶν μήτηρ καὶ ὅτου θυγάτηρ, οὐκ εἶχον ἀποδείξει, διαμαρτυρομένων ἡμῶν καὶ τοῦ ἄρχοντος καλεῦντος ἀποκρίνεσθαι κατὰ τὸν νόμον (Ἰσαίω — Φιλοκτῆμ. 12).

332. Ὁ ἐνάγων ἢ ὁ κατηγορὸς ὠρρίζοντο ὅτι θὰ ἐξακολουθήσουν τὴν δίκην, ὅταν ἐτοιμασθῶσιν αἱ ἀποδείξεις των. — Ἐὰν τις δικάζεται παρὰ τοὺς ὅρκους, ἐξεῖναι τῷ φεύγοντι παρκαταψαθῆναι, τοὺς δὲ ἄρχοντας περὶ τούτου πρῶτον εἰσάγειν, λέγειν δὲ πρότερον τὸν παρκαταψάμενον ὁπότερος δ' ἂν ἡττηθῇ τὸν ἐπωβελίαν ὀφείλῃ. (Ἰσοκρ. πρὸς Καλλίμ. 1). Ὁ νόμος οὗτος εἰσῆχθη μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν Τριάκοντα, ἐσκόπει δὲ τὴν παρκαταψήν των πρὸ τῆς ἀμνηστίας γενομένων πράξεων.

333. Ὁ ἐνάγων ἢ μηνυτής, ἐὰν δὲν εἶχον πλήρεις τὰς ἀποδείξεις των, ἐζήτησαν ἀναβολήν, ἥτις παρεχωρεῖτο δι' ἔγγραφου καλουμένου ὑπομωσία. Ἐὰν εἰσῆγετο ἡ δίκη, ἔτοιμος οὖσα, χωρὶς νὰ προβληθῇ ἐνστάσις τις, ἡ δίκη ὠνομάζετο εὐθουδικία, ὅτε ἀμφότεροι οἱ διάδικοι ὤμνουν, ὁ μὲν ἀληθῆ κατηγορήσειν, ὁ δὲ τ' ἀληθῆ ἀπολογήσειν, ἢ ἐνέργεια αὕτη ἐκαλεῖτο ἀντομωσία, ἡ δὲ δίκη ἐκαλεῖτο εἰσαγωγίμος. Ὁ ὅρκος τῶν διαδίκων ἐγράφετο ἐπὶ πίνακος, καὶ ἐτίθετο μετὰ τῶν λοιπῶν ἀποδεικτικῶν μέσων εἰς τὸν ἐχίον, μεθ' ὃ ἐκληροῦντο οἱ δικασταί, καὶ προσδωρίζετο ἡ ἡμέρα τῆς δίκης, ἥτις ἐκαλεῖτο κυρία ἡμέρα.

334. Ἐπεὶδὴ καὶ ἡ σὴ διεγγραφή ἀμφισβήτησις, δόξαντος σοῦ ἕνεκα τῆς δίκης ἀπεῖναι, καὶ οὐ δημοσίᾳ ...καὶ συνεβεβήκει, ὡς φόμεθα ἡμεῖς, αὕτη καλλίστη ἀναβολή δημοσίᾳ τούτου ἀποδημοῦντος στρατευομένου (Δημοσθ. Ὀλυμπιοδ. 24, σελ. 1174).

335. *Ἀπολογία*. Ἀπολογητέον.
336. *Δύναμις καταθέσεως διαδίκων*. Τοῦν ἀντιδίκου ἐπάναγκες εἶναι ἀποκρίνασθαι ἀλλήλοις τὸ ἐρωτώμενον, μαρτυρεῖν δὲ μή.
337. *Ἐνστάσις ἀπαράδεκτος*. Παραγράφεσθαι πρὸς τὸν ἀντίδικον, τὴν δίκην μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι.
338. *Ἐνστάσις ἐξοφλήσεως*. Παραγράφεσθαι περὶ ὧν ἂν τις ἀφείξῃ καὶ ἀπαλλάξας πάλιν δικάζεται.
339. *Ἐνστάσις ἀναρμοδιότητος*. Τὰς παραγραφὰς ἀντιλαγχάνειν, περὶ ὧν οὐκ εἰσὶν εἰσαγωγεῖς.
340. *Ἐνστάσις μὴ νομίμου*. Ὑπὲρ μὲν τῶν μὴ γενομένων ὅλως συμβολαίων Ἀθήνησι, μήδ' εἰς τὸ Ἀθηναίων ἐμπόριον, παραγράφεσθαι.
341. *Δικαστικά ἔξοδα - Πρυτανεῖα*. Πρυτανείων δὲ τιθέτω ὁ διώκων καὶ ὁ διωκόμενος, εἰ δὲ μὴ διεγράφετο ἡ δίκη.

335. Οἱ διάδικοι ὑπερήσπιζον τὰ δικάζα τῶν μόνου. Ἡδύναντο ἐντοσούτω νὰ προσλάβωσι συνήγορον ἕνεκα δεδικαιολογημένης αἰτίας. — Δέομαι οὖν ὑμῶν, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἅπερ ἡγοῦμαι πρὸς ἑκὼν δεσθῆναι, νέον τε ὄντα καὶ ἀπείρως ἔχοντα τοῦ λέγειν, συνήγορόν με κελεύσαι καλέσαι τῷ ἀγῶνι τούτῳ Ἀπολλόδωρον (*Δημοσθ. Νεαίρ. 14, σελ. 1349*).

336. *Ἰσαίον — Φιλοκτ. 12.* — Ἀποκρίναι, ὧ ἀγαθέ, καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει ἀποκρίνεσθαι (*Σωκράτης πρὸν Μέλιτον, Πλάτων. Ἀπολογία Σωκράτ.*). — Μάρτυρες μὲν εἰσιν οὗτοι, οἷς μὴδὲν μέτεστι τοῦ πράγματος, περὶ οὗ ἡ δίκη ἐστίν (*Δημοσθ. Βοιωτοῦ περὶ προικ. 58, σελ. 1025*). — Λόγω συμφέροντος ἀποκλείονται οἱ μάρτυρες.

337. Παραγραφὴ δ' ἦν ἡ αὐτὴ καὶ δικαμαρτυρία, ὅταν τις μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι λέγῃ τὴν δίκην ἢ ὡς κεκριμένος ἢ δικίτης γεγεννημένος ἢ ὡς ἀφειμένος, ἢ ὡς τῶν χρόνων ἐξηκόντων ἐν οἷς ἔδει κρίνεσθαι... οἷον οὐκ εἰσαγγελίας ἀλλὰ παρνόμων, οὐ δημοσίας ἀλλ' ἰδίαν, ἢ ὡς οὐ παρὰ τούτοις κρίνεσθαι δεόν, οἷον οὐκ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ ἀλλ' ἐπὶ Παλλαδίῳ. ἄγραφτος δὲ δίκη ἐκαλεῖτο ἡ ὑπὸ τῆς παραγραφῆς ἀναιρεθεῖσα καὶ δικαγραφεῖσα (*Πολινδ. Η. 57*).

338. Ἴδε καὶ θέμα 194. — Τὴν γὰρ δίκην, ἐν ἣ ταῦτα ἐμαρτυρήθη, παρεγράψατο Φορμίων πρὸς ἐμὲ μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι ὡς ἀφέντος ἐμοῦ τῶν ἐγκλημάτων αὐτόν (*Δημοσθ. Στέφαν. ψευδομ. 41, σελ. 1113*).

339. Ἦτοι προϋβάλλετο ἐνστάσις ἀναρμοδιότητος. Πολλάκις γὰρ οἱ ἀντίδικοι παρεγράφεοντο οὐ πρὸς δικαιοσύνην με κρίνεσθαι δεῖ, ἀλλὰ πρὸς Ἀργοντα ἢ Θεσμοθέτην (*Οὔλιανός, Δημοσθ. Πανταίν. 33, σελ. 976*).

340. Ἴδε ἀνωτέρω θέμ. 201.

341. Δικαστικά ἔξοδα, πρυτανεῖα λεγόμενα, κατεβάλλοντο μόνον εἰς τὰς ἰδιωτικὰς δίκας, οὐ καὶ εἰς τὰς δημοσίας. — Τὰ μὲν πρυτανεῖα ὠρισμένα, ὅτι ἐδει καταβαλεῖν πρὸ τῆς δίκης τὸν διώκοντα καὶ τὸν διωκόμενον· εἰ δὲ μή, διέγραφον τὴν δίκην οἱ εἰσαγωγεῖς. ὁ δ' ἡττηθεὶς ἀπεδίδου τὸ παρ' ἀμφοτέρων δοθέν, ἐλάμβανον δ' αὐτὸ οἱ δικασταί. καὶ οἱ μὲν καὶ ἀπὸ ἐκατὸν δραχμῶν ἄχρι χιλίων δικαζόμενοι τρεῖς δραχμάς κατετίθεντο, οἱ δὲ ἀπὸ χιλίων μέχρι μυρίων

342. Διαμαρτυρία. Ἐξεῖναι τοῖς ἀντιδίκους ἂν βούλωνται, διαμαρτυρεῖν.

343. Ἐρημοδικία. Τοὺς ἐμπρόθεσμον δίκην ἔχοντας, εἴτα μὴ ἀπαντῶντας εἰς τὴν κυρίαν, ἐρήμην ἀλίσκεσθαι, τὸ δὲ τίμημα εἶναι χιλίας δραχμῶν.

344. Τὴν μὴ οὖσαν ἀντιλαχεῖν ἐξεῖναι.

345. Ἀπόδειξις - Ὁμολογία. Τὰ ὁμολογημένα ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου κύρια εἶναι.

346. Μάρτυρες. Μὴ μαρτυρεῖν τοὺς ἀτίμους.

τριάκοντα. οἱ δὲ οἶονται πρυτανεῖα εἶναι τὸ ἐπιδέκχοντο τοῦ τιμήματος, κατατίθεσθαι δ' αὐτὸ τοὺς γραψαμένους ἐπὶ μισθοποδοσίᾳ τῶν δικαστῶν (Πολυδ. Η. 38).—Παρακαταβολὴ δ' ἦν ἐπὶ μὲν τῶν πρὸς τὸ δημόσιον ἀμφισβητημάτων τὸ πέμπτον, ἐπὶ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν τὸ δέκατον (Πολυδ. Η. 39).—Ἐπωβελία δ' ἦν τὸ ἕκτον τοῦ τιμήματος [μέρος], ὃ ὥφειλεν [[ὃ μὴ ἐλὼν, προσώφειλεν]] ὁ αἰρεθείς· ὠνόμασται δὲ ὅτι ὁ βολὸς ἦν τὸ ἕκτον τῆς δραχμῆς (Πολυδ. Η. 39). — ('Ἡ ἐπωβελία παρείχετο εἰς τὸν δικαιοῦμενον διὰ δίκην εἰς τι τὰς ἰδιωτικὰς δίκας καὶ εἰς τὰς φάσεις, ἐφ' ὅσον ὁ διώκων δὲν ἐλάμβανε τὸ πέμπτον τῶν ψήφων (Δημοσθ. Ἀφόβον 384, καὶ Μνησικλ. Εὐεργ. 1158). — 'Ἡ δὲ παρὰστασις δραχμὴ ἦν, ἣν ὁ διώκων παρὰ δικιτητῇ προσεσέφερεν (Πολυδ. Η. 38). — 'Ἡ παρακαταβολὴ παρείχετο συνήθως εἰς τὰς κληρονομικὰς δίκας, καὶ εἰς τὰς δίκας τὰς καλουμένας ἐνεπίσκημια (μεσεγγύσεις), δι' ὧν ἐζητεῖτο παρὰ τοῦ δημοσίου ὑπὸ πιστωτοῦ, ὅπως λάβῃ τὰ ὀφειλόμενα αὐτῷ ἐκ τῆς δημοθείσης περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου του, ἥτοι, «ὅστις ἀντιλέγοι ὡς αὐτὸς δικαιοτέρος ὢν ἔχειν τὸν κλῆρον ἐξ ἀγχιστείας ἢ διαθηκῶν» παρακατέβαλλε δὲ τῆς οὐσίας τὸ δέκατον, ὡς προσεσείσων ἐὰν ἡττηθῇ» (Πολυδ. Η. 32).

342. Τρόπος τις ἦν παραγραφῆς ἢ διαμαρτυρίας· πρὸ γὰρ τοῦ εἰσαχθῆναι τὴν δίκην εἰς τὸ δικαστήριον, ἐξῆν τῷ βουλομένῳ διαμαρτυρῆσαι ὡς εἰσαγώγιμος ἐστὶν ἡ δίκη, ἢ οὐκ εἰσαγώγιμος· διαφέρει δὲ τῆς παραγραφῆς τῷ τὴν διαμαρτυρίαν γίνεσθαι οὐ μόνον ὑπὸ τῶν φευγόντων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν διωκόντων· καὶ πρότερον γε τῷ διώκοντι ἦν προβάλλεσθαι τινα μαρτυροῦντα εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην, καὶ περὶ τοῦτου πρότερον ἐγένετο ἡ κρίσις πρὸς αὐτὸν τὸν διαμαρτυροῦντα, οὐ πρὸς τὸν ἐξ ἀρχῆς δικαζόμενον. Εἰ δὲ μὴ προὔβαλλετο μάρτυρα ὁ διώκων, τότε ἐξῆν τῷ φεύγοντι προσαγαγεῖν τινα μαρτυροῦντα μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην, καὶ πάλιν πρὸς τὸν διαμαρτυροῦντα ὁ ἀγὼν ἐγένετο (Γραμματικοί).

343. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος ἢ ὁ ἐναγόμενος δὲν ἐνεφανίζετο κατὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν ἡμέραν τῆς δίκης, κατεδικάζετο ἐρήμην, ἥτοι, ἐξ ἐρήμης καταδικασθῆναι, ἢ ἐρήμην ὀφλισκάνειν, κατεδικάζετο δὲ εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν.

344. Ἀντιλαχεῖν δὲ δίκην ἐξῆν, ὅποτε τις μὴ παρὼν ἐν δικαστηρίῳ κατακηρυχθεὶς καὶ μὴ ὑπακούων ἐρήμην ὄφλοι. ἀντιλαχεῖν δὲ δύο ἐντὸς μηνῶν ὑπῆρχεν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο σφoίη, τὸ ἐγγεγραμμένον ὄφλε καὶ ἄτιμος ἦν (Πολυδ. Η. 61). — ('Ἡ δίκη αὕτη εἶναι ἰσοδύναμος μὲ τὴν παρ' ἡμῖν ἀνακοπήν). — Ἐν διαιτηταῖς. Ὅποτε τις παρὰ δικιτηταῖς παραγραφάμενος, καὶ ὑπομοσάμενος νόσον ἢ ἀποδημίαν, εἰς τὴν κυρίαν μὴ ἀπαντήσας ἐρήμην ὄφλη, ἐξῆν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὴν μὴ οὖσαν ἀντιλαχεῖν, καὶ ἡ ἐρήμη ἐλύετο (Πολυδ. Η. 60).

345. Ἰσαίον — Δικαιογ. 1.

346. Ἀνίκωνοι πρὸς τὸ μαρτυρεῖν ἦσαν καὶ οἱ δοῦλοι. — Ἡρόμην αὐτὸν πρὸς τῷ δικιτητῇ εἰ ἔτι δοῦλος εἴη ὁ Αἰσχρίων, καὶ ἤξιον αὐτὸν ἐν τῷ αὐτοῦ δέρματι τὸν ἔλεγχον διδόναι. ἀποκρινάμενοι δὲ μοι τούτου ὅτι ἐλεύθερος εἴη, τῆς μὲν ἐξαίτησεως ἐπέσχον, μαρτυρίαν δ' αὐτὸν ἤξιον

347. Μὴ ἐξεῖναι διαμαρτυρεῖν τοῖς ξένοις ἐπὶ ταῖς γραφαῖς ταῖς τοῦ ἀπροστασίου. Ἐπὶ ταῖς γραφαῖς ταῖς τοῦ ἀποστασίου διαμαρτυρεῖν τῷ βουλομένῳ, ὁμοίως τῶν ξένων καὶ τῶν ἐπιχωρίων.

348. Μὴ μαρτυρεῖν αὐτὸν αὐτῷ, οὔτε ἐπὶ ταῖς γραφαῖς, οὔτε ἐπὶ ταῖς δίκαις, οὔτ' ἐν ταῖς εὐθύναις.

349. Συγγενοῦς. Μὴ ἐπάναγκες εἶναι οἰκείου καταμαρτυρῆσαι ἂν τάληθῃ.

350. Αἱ μαρτυρίαι ἔγγραφοι. Μαρτυρεῖν ἐν τῷ γραμματείῳ.

351. Ὅρκισις μαρτύρων. Τοὺς μάρτυρας ὅρκον διομόσασθαι (α). τρεῖς θεοὺς ὁμνῆναι, ἱκέσιον, καθάρσιον, Ἐξακεστήριον (β).

352. Ἄ ἂν εἰδῇ τις, καὶ οἷς ἂν παραγένηται πραττομένοις, ταῦτα μαρτυρεῖν ἐν γραμματείῳ γεγραμμένα.

ἐμβαλέσθαι τοῦ Αἰσχυρίωνος ὡς ἐλευθέρου ὄντος (Δημοσθ. Τιμόθ. 55, σελ. 1200). — Οἱ δοῦλοι ἐξεταζόμενοι ὑπεβάλλοντο εἰς βάσανον.

347. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 55. — Οἱ νόμοι καλεοῦσι διαμαρτυρεῖν ἐπὶ ταῖς γραφαῖς ταῖς τοῦ ἀποστασίου τὸν βουλούμενον ὁμοίως τῶν ξένων καὶ τῶν ἐπιχωρίων· μήποτ' οὖν ἐν μὲν ταῖς τοῦ ἀποστασίου δίκαις κεκώλυνται διαμαρτυρεῖν οἱ ξένοι, ἐν δὲ ταῖς τοῦ ἀπροστασίου οὐ κεκώλυνται (Ὑπερείδ. Ἀριστογ. 16).

348. Δὲν ἡδυνάτῳ τις νὰ μαρτυρήσῃ δι' ἑαυτόν. — Τοῖν ἀντιδίκων ἐπάναγκες εἶναι ἀποκρίνεσθαι ἀλλήλοις τὸ ἐρωτώμενον, μαρτυρεῖν δὲ μή. (Δημοσθ. Στεφάνου Β 10 σελ. 1131).

349. Οὐ μέντοι οὐδὲ τοῦτου γ' ἔφασαν καταμαρτυρῆσαι ἂν τάληθῃ· οἰκεῖον γὰρ αὐτοῖς εἶναι (Δημοσθ. Τιμόθ. 38, σελ. 1195). — Δεινὸν μὲν γάρ ἐστιν εἰ καὶ καθ' ὅτου τις οὖν τὰ ψευδῆ μαρτυρεῖ, πολλῷ δὲ δεινότερον καὶ πλείονος ὀργῆς ἄξιον, εἰ κατὰ τῶν συγγενῶν οὐ γὰρ τοὺς γεγραμμένους νόμους ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς φύσεως οἰκεῖα ἀναίρει (Δημοσθ. Στεφάν. Α. 53, σελ. 1117). — Τοῦτο εἶναι εὐλογον, διότι ὁ καταμαρτυρῶν συγγενῆς, ἐνεργεῖ συνήθως μὲ ἐμπάθειαν.

350. Ἐνθυμεῖσθε ὅτι διὰ ταῦτα ὁ νόμος μαρτυρεῖν ἐν γραμματείῳ καλεῖται, ἵνα μήτ' ἀφελεῖν ἐξῆ μῆτε προσθεῖναι τοῖς γεγραμμένοις μηδέν. τότε οὖν αὐτὸν ἔδει ταῦτ' ἀπαλείφειν καλεῖσθαι, ἃ νῦν οὐ φησι μεμαρτυρηκέναι, οὐ νῦν ἐνόντων ἀναισχυρτεῖν. ἔπειτα καὶ τότε σκοπεῖτε, εἰ ἐάσαιτ' ἂν ἐναντίον ὑμῶν ἐμὲ προσγράψαι τε λαβόντα τὸ γραμματεῖον. οὐ δῆπου. οὐκ οὐκ οὐδὲ τοῦτον ἀφαιρεῖν τῶν γεγραμμένων ἔξιν προσήκει (Δημοσθ. Στεφάνου Α. 44, σελ. 1115).

351. α) Τοῦτο δὲ δέον σε διομόσασθαι ὅρκον τὸν μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον, ἐξώλειαν σαυτῷ καὶ γένει καὶ οἰκίᾳ τῇ σῇ ἐπαρώμενον, ἢ μὴν μὴ ἄλλα κατηγορήσειν ἐμοῦ ἢ εἰς αὐτὸν τὸν φόνον, ὡς ἔκτεινα... ἀνώμοτος μὲν αὐτὸς ἐμοῦ κατηγορεῖς, ἀνώμοτοι δὲ οἱ μάρτυρες καταμαρτυροῦσι, δέον αὐτοὺς τὸν αὐτὸν ὅρκον σοὶ διομοσαμένους καὶ ἀπτομένους τῶν σφαγίων καταμαρτυρεῖν ἐμοῦ (Ἀντιφώντος — περὶ Ἡρώδου φόρου, 11). — β) Τρεῖς θεοί, παρὰ Σόλωνι, ἐν τοῖς Ἀἰεσσι ὅρκῳ τέτακται (Ἡσύχιος). ἱκέσιος ὁ Ζεὺς, Καθάρσιος ὁ Ἀπόλλων καὶ Ἐξακεστήριος ὁ Ἀσκληπιός, ὡς θεραπευτικός. — Τὸν ὅρκον τοῦτον ἔδιδε ἢ μὴ δυνάμενη νὰ παρασταθῇ ὡς μάρτυς ἐν δικαστηρίῳ μήτηρ ἢ συγγενῆς (Δημοσθ. Ἀφόβου 26, σελ. 852, κ.λπ.).

352. Μαρτυρία δὲ καλεῖται, ὅταν τις αὐτὸς ἰδὼν μαρτυρῇ, ἐκμαρτυρία δέ, ὅταν τις παρὰ τοῦ ἰδόντος ἀκούσας λέγῃ (Πολυδ. Η. 36).

353. *Ἐκμαρτύρια*. Ἀκοὴν εἶναι μαρτυρεῖν τεθνεῶτος, ἐκμαρτυρίαν δὲ ὑπερ-
ρίου καὶ ἀδυνάτου.

354. *Λιπομαρτύριον*. Τιθέναι τῷ τὴν μαρτυρίαν λιπόντι τὴν δραχμὴν τοῦ
λειπομαρτυρίου.

355. *Ἀρνησις μαρτυρίας*. Τὸν ἐκκλητευθέντα ἢ μαρτυρεῖν, ἢ ἐξομώσασθαι, ἢ
χιλίαν δραχμὰς ἀποτεῖσαι τῷ δημοσίῳ.

356. *Ψευδομαρτυρία*. Ἐστω δὲ καὶ ὑπόδικος τῶν ψευδομαρτυριῶν ὁ μαρτυρή-
σας αὐτοῦ τούτου, ὅτι μαρτυρεῖ παρὰ τὸν νόμον, καὶ ὁ προβαλλόμενος κατὰ ταῦτά.

353. Ἀκοὴν δ' οὐκ ἔωσι ζώντος μαρτυρεῖν, ἀλλὰ τεθνεῶτος. τῶν δὲ ἀδυνάτων καὶ
ὑπερρίων, ἐκμαρτυρίαν γεγραμμένην ἐν τῷ γραμματεῖ... ἀκούσας δὲ Φορμίωνος, μεμαρτύ-
ρηκεν ἀκοὴν τὰ ψευδῆ τε καὶ παρὰ τὸν νόμον. καὶ ταῦθ' ὅτι ἀληθῆ λέγω, αὐτὸν ὑμῖν τὸν νόμον
ἀναγνώσεται (*Δημοσθ. Στεφάν. Β. 7, 8 σελ. 1130*). — Παρὰ δὲ τῶν ἀσθενούντων ἢ τῶν ἀποδη-
μεῖν μελλόντων ὅταν τις ἐκμαρτυρίαν ποιῇται, τοὺς ἐπιεικεστάτους τῶν πολιτῶν καὶ τοὺς ἡμῖν
γνωριωτάτους ἕκαστος ἡμῶν παρακαλεῖ μάλιστα, καὶ οὐ μεθ' ἐνὸς οὐδὲ μετὰ δυοῖν, ἀλλ' ὡς
ἂν μετὰ πλείστων δυνώμεθα τὰς ἐκμαρτυρίας πάντες ποιούμεθα, ἵνα τῷ τε ἐκμαρτυρήσαντι μὴ
ἐξῇ ὕστερον ἐξάρῃ γενέσθαι τὴν μαρτυρίαν (*Ἰσαίου — Πύρρον, 20*).

354. Λιπομαρτυρίου δὲ κατὰ τῶν ἰδόντων μὲν καὶ μαρτυρήσειν ὁμολογησάντων, ἐν δὲ
τῷ καιρῷ τὴν μαρτυρίαν ἐκλιπόντων, τὸν δ' οὐ βουλόμενον μαρτυρεῖν ἐκλήτευον, ἀνάγκην τοῦ
μαρτυρήσαι προστιθέντες· ἔδει δὲ αὐτὸν ἢ μαρτυρεῖν, ἢ ἐξομώσασθαι ὡς οὐκ εἶδείη ἢ μὴ παρείη
ἢ χιλίαν ἀποτίνειν. κλητεύεσθαι μὲν οὖν ἐστὶ τὸ καλεῖσθαι εἰς μαρτυρίαν, ἐκκλητεύεσθαι δὲ τὸ
δίκεν ὑφείλειν ἐπὶ τῷ τὰς χιλίας καταβαλεῖν (*Πολυδ. Η. 36*). — Ἐπειδὴ δ' ἡ δίκαια ἦν, προσ-
κληθεὶς ἀπὸ τῆς οἰκίας (οὐ γὰρ ἦν φανερός) ἔλιπε τὴν μαρτυρίαν πεισθεὶς ὑπὸ τουτοῦ. τιθέν-
τος δὲ μου τὴν δραχμὴν τοῦ λιπομαρτυρίου κατὰ τὸν νόμον (*Δημοσθ. Τιμοθ. 19, σελ. 1190*).

355. Ἐπειδὴ ἐν δικαστηρίῳ ἐσμέν, γέγραφα μαρτυρίαν τῷ Μισγύλῃ... ἐὰν δὲ προκαρῇται
ἐκκλητευθῆναι μᾶλλον ἢ τάληθῇ μαρτυρεῖν, ὑμεῖς τὸ ὅλον πρᾶγμα συνίδετε. Εἰ γὰρ ὁ μὲν πρᾶξας
αἰσχυνεῖται καὶ προαιρήσεται χιλίαν μᾶλλον δραχμὰς ἀποτεῖσαι τῷ δημοσίῳ, ὥστε μὴ δεῖξαι τὸ
πρόσωπον τὸ αὐτοῦ ὑμῖν... Ἐὰν δ' ἄρα ὑπακούσῃ μὲν, τράπηται δὲ ἐπὶ τὸ ἀναιδέστατον, ἐπὶ τὸ
ἐξόμνησθαι τὰς ἀληθείας (*Αἰσχίν. Τιμόρχ. 45-47*). — Διὰ τῆς κλητεύσεως, ὁ μάρτυς προεξετά-
ζοτο εἰς τὴν ἀνάκρισιν, ἐὰν δὲ δὲν ἐπαρουσιάζοτο εἰς τὸ ἀκροατήριον κατεδικάζοτο εἰς πρόστιμον
δραχμῆς. Διὰ τῆς ἐκκλητεύσεως, ἐκαλοῦντο οἱ γνωρίζοντες μὲν τὰ πράγματα, ἀλλ' ἀρνούμενοι
νὰ καταθέσουν περὶ αὐτῶν, προσεκαλοῦντο κατ' εὐθείαν εἰς τὸ ἀκροατήριον, ἐνθα ὥφειλον ἢ νὰ
μαρτυρήσωσιν ἢ νὰ ἀρνηθῶσι ὅτι δὲν ἐγνώριζόν τι, ἐὰν δὲν προσήρχοντο κατεδικάζοντο εἰς πρό-
στιμον χιλίων δραχμῶν.

356. Σκέψασθε τοίνυν τουτοῦ τὸν νόμον, ὃς κελεύει ὑποδίκους εἶναι τῶν ψευδομαρτυριῶν
καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι μαρτυρεῖ παρὰ τὸν νόμον (*Δημοσθ. Στεφάν. Β'. 10, σελ. 1132*). —
Ὁ ψευδομάρτυς κατεδικάζοτο διὰ τῆς δίκης ψευδομαρτυριῶν, ἐν ᾗ ἐζητεῖτο καὶ ἡ ἀποκατάστα-
σις τῆς ζημίας τοῦ βλαβέντος. Ἡ δίκη αὕτη ἐκαλεῖτο καὶ ἐπίσκηρις, καὶ ἐπισκήπτεσθαι τῇ
μαρτυρίᾳ (*Δημοσθ. Ἀφοβ. φανοῦ, 41, σελ. 856, καὶ 7, σελ. 846, Ἰσαίου — Πύρρον 3, 11, 14,*
κ.λπ.). — Ὁ ἄγων ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ ἠδύνατο νὰ εἶναι τιμητὸς (*Δημοσθ. Ἀφοβ. σελ. 849,*

357. Ἀνάδικοι δίκαι. Εἰ ἐάλωσαν πάντες οἱ μάρτυρες ψευδομαρτυριῶν.

358. Ἐφεσεις. Περὶ ἐκείνων ὅσα αἰ ἀρχαὶ κρίνουσιν, εἰς τὸ δικαστήριον ἐφέσεις εἶναι τοῖς βουλομένοις.

359. Ἀπὸ τῶν κληρωτῶν διαιτητῶν εἰς ἕτερον ἐφεῖναι δικαστήριον.

360. Δικαστικαὶ ἀποφάσεις - Ἰσοψηφία. Τὸν φεύγοντα νικᾶν ἴσας ψήφους (α). Καδίσκοι. Τοὺς καδίσκους τιθέναι κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀμφισβητούντων (β).

361. Κῆρυξ. Τὸν κήρυκα κυρύττειν. Τῶν ψήφων ἡ τετραπημένη ὅτῳ δοκεῖ ἀδικῆσαι ὁ δεῖναι, ἡ δὲ πλήρης ὅτῳ μή.

859). — Ὁ παραπέσας τινὰ εἰς ψευδομαρτυρίαν κατεδιώκετο διὰ τῆς δίκης κακοτεχνιῶν (Ἀημοσθ. Τιμόθ. 56, σελ. 1201).

357. Ἀνάδικος κρίσις. Εἰ ἐάλωσαν πάντες οἱ μάρτυρες ψευδομαρτυριῶν, ἢ οἱ ὑπερημίσεις, ἐκρίνετο ἄνωθεν ἡ δίκη. Οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ἀγόνων ἐγίνοντο ἀνάδικοι αἱ κρίσεις, ἀλλ' ὡς φησὶ Θεόφραστος ἐν Ζ'. νόμων, ἐπὶ μόνῃς ξενίας, καὶ ψευδομαρτυριῶν καὶ κλήρων (σχόλ. εἰς Πλάτων. Νόμους Γ'. 530, Πολυδ. Η'. 23, Ἀρποκρατ. ἀναδικάσασθαι, Ἰσαίου — Ἀγρίου 46, Δικαιογ. 16). — Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν Τριάκοντα τυράνων, ἡκυρώθησαν ὅλαι αἱ ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῶν ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις, «ὅποσα δ' ἐπὶ τῶν τριάκοντ' ἐπράχθη ἢ δίκη ἐδικάσθη, ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, ἄκυρα ἔστω» (Ἀημοσθ. Τιμοκρ. 56, σελ. 718). — Ἐπίσης ἀνάδικος δίκη ἐχώρει ἐπὶ ἐρημοδικίας, ὅτε ὁ καταδικασθεὶς ἰσχυρίζετο ὅτι κακῶς ἐδικάσθη ἐρήμην, ὅτε τὸ ἐγγράφον τῆς ζητουμένης ἀκυρότητος, ἐκαλεῖτο, ἐρήμην ἀντιλαχεῖν. — Ἀντιλαχεῖν δὲ δίκην ἐξῆν, ὅποτε τις μὴ παρὼν ἐν δικαστηρίῳ κατακηρυχθεὶς καὶ μὴ ὑπακούων ἐρήμην ὕφλοι. ἀντιλαχεῖν δὲ δύο ἐντὸς μηνῶν ὑπῆρχεν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο σχοίη, τὸ ἐγγεγραμμένον ὥφλε καὶ ἄτιμος ἦν (Πολυδ. Η. 61).

358. Ἐφεσεις δὲ ἐστίν, ὅταν τις ἀπὸ διαιτητῶν ἢ ἀρχόντων ἢ δημοτῶν ἐπὶ δικαστὴν ἐφῇ, ἢ ἀπὸ βουλῆς ἐπὶ δῆμον, ἢ ἀπὸ δήμου ἐπὶ δικαστήριον, ἢ ἀπὸ δικαστῶν ἐπὶ ξενικὸν δικαστήριον ἐφέσιμος δ' ὠνομάζετο ἡ δίκη. αὗται δὲ καὶ ἐκκλητοὶ δίκαι ἐκαλοῦντο. τὸ δὲ παρκαταβαλλόμενον ἐπὶ τῶν ἐφέσεων, ὅπερ οἱ νῦν παράβολον καλοῦσι (Πολυδ. Η. 62). — Αἱ ἀπὸ τῶν διαιτητῶν (Ἀημοσθ. Ἀφὸβ. ἐπὶ φαν. 58, σελ. 862, πρὸς Βοιωτ. προικ. 16, 17, σελ. 1013), αἱ κατὰ τοῦ ἀρνησιδικούντος ἀρχontos εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου (Ἀντιφῶντος — Χορευτ.). — Ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἡλιαίας, κυριάρχου δικαστηρίου, δὲν ἐχώρει ἐφεσεις, κατὰ τὸν κανόνα, «οὐκ ἐξ περὶ ὧν ἅπαξ γνῶ δικαστήριον πάλιν χρηματίζειν» (Ἀημοσθ. Τιμοκρ. 55, σελ. 717). — Ὅσων δίκη πρότερον ἐγένετο ἢ εὐθυνα ἢ διαδικασία περὶ τοῦ ἐν δικαστηρίῳ, ἢ ἰδίᾳ δημοσίᾳ, ἢ τὸ δημόσιον ἀπέδοτο, μὴ εἰσάγειν περὶ τούτων εἰς τὸ δικαστήριον, μηδ' ἐπιψηφίζειν τῶν ἀρχόντων μηδένα, μηδὲ κατηγορεῖν ἐόντων ἃ οὐκ ἔδωσαν οἱ νόμοι... Τὰς δίκας καὶ τὰς διαίτας, ὅσαι ἐγένοντο ἐπὶ τοῖς νόμοις ἐν δημοκρατουμένῃ τῇ πόλει, κυρίως εἶναι (Ἀημοσθ. Τιμοκρ. 54 - 56, σελ. 717 - 8).

359. Ἴδε προηγουμένην σημείωσιν. — Ὁ γὰρ διαιτητὴς τὸ ἐπιεικὲς ὄρᾳ, ὁ δὲ δικαστὴς τὸν νόμον· καὶ τούτου ἕνεκα διαιτητὴς εὐρέθη (Ἀριστοτ. Ρητορ. Α. 13.1474b 20. 22).

360. Ὁ κατηγορούμενος ἀθροῦται ἐν ἰσοψηφίᾳ.

361. Ψήφους δ' εἶχον χαλκᾶς δύο, τετραπημένην καὶ ἀτρυπητον, καὶ χάδον, ὃ κημὸς ἐπέκειτο, δι' οὗ καθίετο ἡ ψῆφος. αἰθὺς δὲ δύο ἀμορεῖς, ὁ μὲν γαλκοῦς ὁ δὲ ξύλλινος, ὁ μὲν κύριος ὁ

362. *Καθορισμός ποινῆς*. Τοὺς δικαστὰς προτιμᾶν τὴν τιμωρίαν, τὸν φεύγοντα ἀντιτιμῆσαι αὐτῷ, ὅτι τοῦδε εἰμὶ ἄξιος, λοιπὸν παρὰ τῷ δικαστῇ εἶναι τὴν κρίσιν τοῦ ἀνασχέσθαι, ἢ οὐ.

363. *Αἰτιολογικόν*. Τοὺς κρίνοντας γράφειν τὰ κεφάλαια ἕκαστον.

364. *Κῦρος ἀποφάσεων*. Τὰς δίκας καὶ τὰς διαίτας, ὅσαι ἐγένοντο ἐπὶ τοῖς νόμοις ἐν δημοκρατουμένῃ τῇ πόλει, κυρίας εἶναι... 'Οπόσα δ' ἐπὶ τῶν τριάκοντ' ἐπράχθη ἢ δίκη ἐδικάσθη, ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, ἄκυρα εἶναι.

365. *Δεδικασμένον*. 'Ὅσων δίκη πρότερον ἐγένετο, ἢ εὐθυνα, ἢ διαδικασία περὶ τοῦ ἐν δικαστηρίῳ, ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, ἢ τὸ δημόσιον ἀπέδοτο, μὴ εἰσάγειν περὶ τούτων εἰς τὸ δικαστήριον, μηδ' ἐπιψηφίζειν τῶν ἀρχόντων μηδέν, μηδὲ κατηγορεῖν ἐόντων ἀ οὐκ ἔωσιν οἱ νόμοι.

δ' ἄκυρος· τῷ δὲ χαλκῷ ἐπὶν ἐπίθημα μιᾷ ψήφῳ χάραν ἔχον... οὐ ὕστερον μυστικῶς διακίζοντες ἦσαν ἐκ τῶν ὑποπετυκνύτων. τὸ δὲ δικαστήριον περισχοινίζετο, τοῦ μὲν βασιλέως παρχγγείλαντος, τῶν δὲ θεσμοθετῶν πληρύντων τὸ δικαστήριον. τὸ δὲ περισχοίνισμα ἀπὸ πεντήκοντα πωδῶν ἐγένετο· καὶ οἱ ὑπὲρταὶ ὕφεισθήκεισαν, ὅπως μηδεὶς ἀνεπὸπτευτος προσῇ. (Πολυδ. Η. 123).— 'Ὁ κῆρυξ περιφερόμενος, ἔχων δύο κάδους εἰς χεῖρας συνήθροιζε τὰς ψήφους, καλῶν, ἐξεφώνει, ὅτῳ δοκεῖ ἀδικεῖν ἀράτω τὴν χεῖρα, ἢ ὅτῳ δοκεῖ μὴ ἀδικεῖν ἀράτω τὴν χεῖρα (Λυσίου - 'Αγοράτ. 10, 'Εργοκλ. 14) ἢ ὁ μὴ ἐψηφηφορικῶς ἐγερθεὶς βαλλέτω.

362. 'Επὶ γὰρ τοῖς ἰδιωτικοῖς ἐκ τῶν νόμων ὥριστο τὸ τίμημα, ἐπὶ δὲ τοῖς δημοσίοις ὁ κατήγορος ἐτίματο (Οὐλπ. εἰς *Δημοσθ. Μειδίον*).— 'Ὁ κατήγορος τίμημα ἐπιγράφεται, ὅποσου δοκεῖ ἄξιον εἶναι τὸ ἀδίκημα, οἱ δὲ δικασταὶ ἐπικρίνουσιν (*Ἀρποκρατ.*).— 'Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ τοῦ τιμήματος λαμβάνονται ψήφον οἱ δικασταί, δεομένων ἡμῶν συγχωρῆσαι, οὐκ ἔθελον· ἀλλὰ πεντεκαίδεκα ταλάντων ἐτίματο, ἀλλ' οἱ δικασταὶ ἐτίμησαν ταλάντου (*Δημοσθ. Νεαίρ. 8, σελ. 1348*). Καὶ τιμωμένων τῶν δικαστῶν τί χρὴ παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτίσαι, πέντε καὶ εἴκοσι ἐφη δρχμας ἀποτίσειν· Εὐβουλίδης μὲν γὰρ ἑκατὸν φησιν ὁμολογῆσαι· θορυβησάντων δὲ τῶν δικαστῶν, «ἐνεκα μὲν», εἶπε, «τῶν ἐμοὶ διαπεπραγμένων τιμῶμαι τὴν δίκην τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως». Καὶ οἱ θάναντο αὐτοῦ κατέγνωσαν (*Διογ. Λαερτ. Σωκράτη, 42*).

363. 'Ὅτι οὗς ἡ πόλις νομίζει θεούς, Σωκράτης οὐ νομίζει· ὅτι ἕτερα κινὰ δαιμόνια εἰσφέρει, ὅτι τοὺς νέους διαφθείρει (*Πλάτων. Ἀπολογ. Σωκράτους*).— Δικάσειν γὰρ ὁμωμόκατε ὁμῆς οὐ περὶ ὧν ἂν ὁ φεύγων ἄξιοι, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν ὧν ἂν ἡ δίωξις ᾖ (*Δημοσθ. Στέφ. φρενδομ. Α. 50, σελ. 1116*).

364. *Δημοσθ. Τιμοκρ. 56*.— Τὰς μὲν δίκας, ὧ ἄνδρες, καὶ τὰς διαίτας ἐποίησατε κυρίας εἶναι, ὅποσαι ἐν δημοκρατουμένῃ τῇ πόλει ἐγένοντο, ὅπως μὴτε χρεῶν ἀποκοπαὶ εἴεν, μῆτε δίκαι ἀνάδικοι γίγνοιτο, ἀλλὰ τῶν ἰδίων συμβολαίων αἱ πράξεις εἴεν· τῶν δὲ δημοσίων ἐφ' ὅποσους ἢ γραφαὶ εἴσιν ἢ φάσεις ἢ ἐνδείξεις ἢ ἀπαγωγαί, τούτων ἐνεκα τοῖς νόμοις ἐψηφίσασθε χρῆσθαι ἀπ' Εὐκλείδου ἀρχόντος (*Ἀνδοκιδ. Μυστηρ. 88*).

365. *Δημοσθ. Τιμοκρ. 54*.— Τὸ δεδικασμένον ἀντὶ ἀληθείας παραλαμβάνεται. Οἱ νόμοι δ' οὐκ ἔωσι δις πρὸς τὸν αὐτὸν περὶ τῶν αὐτῶν οὔτε δίκας οὔτ' εὐθύνας οὔτε διαδικασίας οὔτε ἄλλο τοιοῦτ' οὐδὲν εἶναι (*Δημοσθ. Λεπτίν. 147, σελ. 502*).

366. *Δικαιτησία*. Τὸν δικαιοτῆτην ὁμόσαντα δικαιοτῆτην.

367. Τὸν δικαιοτῆτην μένειν ἄχρι τῆς ἐσπέρας, μὴ φανέντος δὲ τοῦ φεύγοντος, καταδικάζειν τὴν καταδίκην.

368. Ὁ ἥλιος ἐπὶ τῶν ὁρῶν ἢ ἐσχάτῃ ὥρᾳ ἔστω.

369. *Ἐμπορικαὶ δίκαι*. Τὰς δίκας εἶναι πρὸς τοὺς θεσμοθέτας τοῖς ναυκλή-
ροις καὶ τοῖς ἐμπόροις τῶν Ἀθηνᾶζε, καὶ τῶν Ἀθηνῆθεν συμβολαίων, περὶ ὧν ἂν
ᾧσι συγγραφῶσι. Ἐάν δέ τι ἀδικῶνται ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ἐνθένδε ποι πλέοντες, ἢ ἐτέ-
ρωθεν δεῦρο, δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτίσωσιν ὅ τι ἂν αὐτῶν καταγνωσθῇ, ἂν δέ τις παρὰ
ταῦτα δικάζηται, παραγράφεσθαι ἐξεῖναι.

370. *Ἐμμηνοὶ δίκαι*. Ἐκαλοῦντο αἱ δικαζόμεναι ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς εἰσα-

(366) Ἴδε θέμα 178. — Κατὰ τοὺς νόμους γὰρ ἐπέτρεψα καὶ ἀπηνεγκὰ πρὸς τὴν ἀρχήν·
οὗτος δὲ τὸν κατὰ τοὺς νόμους ἀπηνεγμένον δικαιοτῆτην ἔπεισεν ἀνώμοτον δικαιοτῆται, ἐμοῦ δικ-
μαρτυρομένου κατὰ τοὺς νόμους ὁμόσαντα δικαιοτῆτην (*Δημοσθ. Καλλιπ.* 30, σελ. 1244). — Οἱ δικαιο-
τῆται διακρίνονται εἰς δημοσίους καὶ ἰδιωτικούς. Οἱ δημοῖοι ἔδει νὰ εἶναι ὑπερπεντηκοντού-
ταις (*Πολυδ. Η.* 126), ἐξελέγοντο ἐξ ἐκάστης φυλῆς (*Δημοσθ. Ἐνεργ.* 12) δι' ἐν ἔτος (*Δημοσθ.*
Μειδ. 86) ὠρίζοντο δι' ἐκάστην ὑπόθεσιν (*Ἰσαίον — Δικαιογ.* 54) καὶ ἐδίκαζον εἰς διάφορα
μέρη, καὶ ἐπληρώνοντο ὑπὸ τῶν διαδίκων ἀνὰ μίαν δραχμὴν, καλουμένην παράστασιν. — Πάλαι
δ' οὐδεμία δίκη πρὶν ἐπὶ δικαιοτῆτας ἐλθεῖν εἰσῆγετο (*Πολυδ. Η.* 126), βραδύτερον ὅμως ὁ διάδικος
εἶχε τὸ δικαίωμα ἢ νὰ ἀναθήσῃ τὴν λύσιν τῆς ὑποθέσεώς του εἰς δικαιοτῆτην ἢ νὰ εἰσπαγγῇ τὴν δίκην
εἰς δικαστήριον (*Δημοσθ. Ἀνόροτ.* 26). — Οἱ ἰδιωτικοὶ ἐκαλοῦντο καὶ διαλλακταὶ (*Ἰσαίον —*
Δικαιογ. 51), οὗτοι ἐάν τοις ἐδίδετο ἐντολὴ ὑπὸ ὅρους (δίκαια ἐπὶ ρητοῖς, *Ἰσοκρ. Καλλ.* 11,
ἢ ἐπιτροπὴ κατὰ συνθήκας, *Δημοσθ. Φορμ.* 18), ἐδίκαζον συμφώνως πρὸς αὐτούς. Ἡ ἀπόφα-
σίς των ἦτο ἀνέκκλητος (*Δημοσθ. Μειδ.* 87), ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρχον ἐπιφυλάξεις περὶ τούτου
(*Δημοσθ. Ἀπατοῦρ.* 15), καὶ ἐθεωρεῖτο ἰσοδύναμος πρὸς τὴν δικαστικὴν (*Δημοσθ. Καλ-
λιπ.* 16).

367. Ὁ δικαιοτῆτης οὐ κατεδίκηται, ἀλλ' ἀπὼν ὥχετο ἀποδικιτήσας τούτου τὴν δίκαιαν,
ἐσπέρας ἤδη οὔσης (*Δημοσθ. Τιμόθ.* 19 σελ. 1190).

368. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 81.

369. *Δημοσθ. Ἀπατοῦρ.* 1. σελ. 892. — Τοῖς μὲν ἐμπόροις, ὧ ἄνδρες δικασταί, καὶ τοῖς ναυ-
κλήροις κελεύει ὁ νόμος εἶναι τὰς δίκας πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, ἐάν τι ἀδικῶνται ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἢ
ἐνθένδε ποι πλέοντες ἢ ἐτέρωθεν δεῦρο, καὶ τοῖς ἀδικοῦσι δεσμὸν ἑταξε τοῦπιτίμιον, ἕως ἂν ἐκτί-
σωσιν ὅτι ἂν αὐτῶν καταγνωσθῇ, ἵνα μηδεὶς ἀδικῇ μηδένα τῶν ἐμπόρων εἰκῇ. τοῖς δὲ περὶ τῶν
μὴ γενομένων συμβολαίων εἰς κρίσιν καθισταμένοις, ἐπὶ τὴν παραγραφὴν καταφεύγειν ἔδωκεν
ὁ νόμος, ἵνα μηδεὶς συκοφαντῇται, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς τῇ ἀληθείᾳ ἀδικουμένοις τῶν ἐμπόρων καὶ
τῶν ναυκλήρων αἱ δίκαι ὦσιν (*Δημοσθ. Ἀπατοῦρ.* 1 σελ. 892). — Νεωτοδίκαι Ἀρχοντες
τοῖς ναυκλήροις δικάζοντες καὶ τοῖς περὶ τὸ ἐμπόριον ἐργαζομένοις (*Σοῦιδας*). — Αἱ ἐμπορικαὶ
δίκαι ἦσαν ἐμμηνοὶ (*Ἀριστοτ. Πολ.* Ἀθην. *ΛΙΙ. καὶ ΛΙΧ.* 5).

370. α) *Δημοσθ. Ἀπατοῦρ.* 23. — β) *Πλυδενκ. Η.* 101. — γ) *Δημοσθ. Πανταίν.* 36. —
δ) *Πολυδ. Η.* 101. — ε) Αἱ δὲ λήξεις τῶν δικῶν τοῖς ἐμπόροις ἐμμηνοὶ εἰσιν ἀπὸ τοῦ βοη-

γωγῆς των. Τοιαῦται ἦσαν, αἱ ἐμπορικαί (α), αἱ περὶ προικός (β), αἱ μεταλλικαί (γ), καὶ αἱ ἐραnistικαί (δ). Αἱ ἐμπορικαὶ ἐδικάζοντο κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας (ε).

371. Δικαιοστάσιον. Ἐν μὲν οὖν τῷ πολέμῳ οὐκ εἰσὶ δίκαι.

372. Ἐν πομπῇ Διονύσου ἐν Πειραιεῖ, καὶ Θαργηλίων, μὴ ἐξεῖναι μήτε ἐνεχυράσαι, μήτε λαμβάνειν ἕτερον ἐτέρου, μηδὲ τῶν ὑπερημέρων ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. Ἐὰν δὲ τις τούτων τι παραβαίνει, ὑπόδικος ἔστω τῷ παθόντι, καὶ προβολαὶ αὐτοῦ ἔστωσαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐν Διονύσου ὡς ἀδικούντος, καθὰ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀδικούντων γέγραπται (α). Μηδενὸς τοῖς μυστηρίοις ἐπιλαμβάνεσθαι (β). Ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις λύεσθαι τοὺς δεσμώτας (γ).

373. Ἐκτέλεισις. Ὁ καταδικαζόμενος εἰς χρηματικὴν ποινὴν ἐλάμβανε προθεσμίαν πρὸς καταβολήν. Ἄν ὁ καταδικασθεὶς δὲν ἐπλήρωνεν ἐμπροθέσμως, καθίστατο ὑπερήμερος (α), ὁ δὲ δικαιούμενος λαμβάνειν ἐδικαιοῦτο, τῇ συμβολῇ δημοσίων ἀρχῶν (β), νὰ προβῇ εἰς κατάσχεσιν τῆς κινητῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου του (ἐνέχυρα λαβεῖν) (γ), ἢ ἐὰν δὲν ἦτο ἐπαρκὴς αὕτη, νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ ἡδύνατο νὰ καταλάβῃ τὴν ἀκίνητον περιουσίαν αὐτοῦ, ἥτις πρῶξις ἐκαλεῖτο ἐμβατεία (δ) καὶ ἐὰν εὗρισκεν ἀντίστασιν εἰς τοῦτο, νὰ ἀσκήσῃ τὴν δίκην ἐξούλης (ε), ἥτις ἐπέφερεν ὡς ἀποτέλεσμα καὶ τὴν ἐπιβολὴν προστίμου ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος (στ). Ἐὰν ἐπεδικάσθῃ εἰς τινὰ ἀμφισβητούμενον ἀκίνητον, ἡσκέτο μετὰ τὴν ἐμβατείαν ἢ δίκην καρποῦ καὶ ἢ δίκην οὐσίας. Συντηρητικὴ προσωποκράτησις. Ἐπεβάλλετο κατὰ τοῦ ἐναγομένου ξένου.

δρομιῶνος μέχρι τοῦ μουνυχιῶνος, ἵνα παρχρημα τῶν δικαίων τυχόντες ἀνάγωνται (Δημοσθ. Ἀπατοῦρ. 23, σελ. 900).

371. Ἐν μὲν οὖν τῷ πολέμῳ, διότι οὐκ ἦσαν δίκαι, οὐ δυνατοὶ ἦμεν παρ' αὐτῶν ἂ ὥφειλον πράξασθαι (Λυσίου — Δημοσθ. Ἀδικημ. 3, καὶ Δημοσθ. Στεφάνου Α/4, σελ. 1102).

372. Δημοσθ. Μειδ. 10, σελ. 518. — α) Τὰ Ἀθήναια ἐωρτάζοντο πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου κατὰ τὸν μῆνα Ἀθηνιῶνα, τὰ δὲ ἐν ἄστει κατὰ τὸν μῆνα Ἐλαφροβολιῶνος. (Θουκυδ. Β', Ἡσύχιος). Θαργηλίων ὁ ἐνδέκατος μῆν, μεταξὺ Μαΐου καὶ Ἰουνίου. — β) Ἴδε θέμα 235. — γ) Κατὰ πέντε ἔτη ἦγετο τὰ Παναθήναια, τότε δ' ἐξῆν ἀφείσθαι τοῦ δεσμοῦ τοὺς δεσμώτας διὰ τὴν πανηγυριν (Οὐλπ. εἰς Δημοσθ. Μειδίον). Τοὺς δεσμώτας τοῖς Θεσμοφορίοις λύεσθαι ὑποπτεύσας τις ἐπὶ τῇ ἐκτουῦ γυναικί, τὸν οἰκέτην ἔδωκε, καὶ δῆσας, ἀπεδήμησεν. ἐπιστάντων τῶν Θεσμοφοριῶν ἔλυσε τὸν οἰκέτην ἢ γυνή. Ἐξάγειν δεσμοπηρίου δίδωσιν, οὓς μετέχειν ἱερῶν, καὶ σπονδῶν, εὐαγέας, οὐ τοὺς ἀκαθάρτους καὶ ἐναγεῖς, καὶ τῶν περιρραντηρίων ἀπελανομένων.

373. α) Δημοσθ. Μειδ. 11. — β) Δημοσθ. Εὐεργ. Μησιβ. 35. — γ) Δημοσθ. Εὐεργ. Μησιβ. 53-5. — δ) Δημοσθ. Ὀρήτορ. 2. — ε) Δημοσθ. Ὀρήτορ. ὑπόθεσις, καὶ Μειδ. 44. — Ἴδε καὶ θέμ. 169 καὶ 322. — στ) Ἀρποκρατ. καὶ Σουῖδα λξξ. ἐξούλης.

374. *Δικαστήρια*. Ἐξαίρεσει τῶν ἀνωτέρω ἐν θέματι 319 ὀριζομένων, ἐλεί-
 τούργουν τὰ ἀκόλουθα ἢ Ἡλικία (α), ὁ Ἀρχων Βασιλεὺς (β), ὁ Ἐπώνυμος Ἀρχων
 (γ), ὁ Πολέμαρχος (δ), οἱ Θεσμοθέται (ε), οἱ Ἐνδεκα (στ), οἱ Ναυτοδίκαι (ζ),
 οἱ δημόσιοι δικαιοτάται (η), οἱ Τεσσαράκοντα (θ), οἱ Εἰσπαγωγεῖς (ι), καὶ τὸ
 Ὠδεῖον (ια).

374. α) Τὸ μέγιστον δικαστήριον τῶν ἐν Ἀθήναις (Ἀριστοκρατ.), τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο
 ἐξ ἐξακισχιλίων δικαστῶν, ἐτησίως κληρονομήνων ἐκ τῶν δέκα φυλῶν, καὶ ὁμνούντων (Πολυδ.
 Η. 121, 123), ἐκ τούτων ἐκκληροῦντο 500 καὶ ὁ εἰσπαγωγεὺς δι' ἑκάστον δικαστήριον, ἢ 201, ἢ
 401 ἢ πλείονων, ὡς ἐπὶ εἰσαγγελίας (Πολυδ. Η. 123). — Ἐκαστος τούτων ἐλάμβανε πινάκιον,
 ἐν ᾧ ἐδηλοῦτο τὸ δικάσον δικαστήριον καὶ αἱ δικάσιμοι ἡμέραι (Πολυδ. Η. 57), ὧν ἐξηροῦντο αἱ
 ἐορταὶ (Ξενοφ. Ἀθην. Πολ. 8) καὶ αἱ ἀποφράδες ἡμέραι (Πλάτων. Νομ. σελ. 519). Ἐκκληροῦντο
 ἐκ τῶν δέκα φυλῶν κατὰ νέαν κλήρωσιν, γενομένην καθ' ἑκάστην δίκασιν (Δημοσθ. Ἀρι-
 στοτ. 27), καὶ ἐλάμβανον λόγῳ ἀποζημιώσεως τριώβολον δι' ἑκάστην δίκην (Ἀριστοτ. Πολιτ.
 Β. 9, 3). — β) Γραφαὶ δὲ λαγχάνονται πρὸς αὐτὸν ἀσεβείας, κἂν τις ἱερωσύνης ἀμφισβητῇ πρὸς
 τινα. διαδικάζει δὲ καὶ τοῖς γένεσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι τὰς ἀμφισβητήσεις τὰς ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἀπά-
 σας οὗτος (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. LVII). — γ) Δίκαι δὲ πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται κακώσεως,
 παρναοίας, εἰς δικαιοτάτων αἵρεσιν, ἐπιτροπῆς ὀρφανῶν, ἐπιτρόπων καταστάσεις, κλήρων καὶ ἐπι-
 κλήρων ἐπιδικασίαι, ἐπιμελεῖται δὲ καὶ τῶν γυναικῶν αἱ ἂν φῶσιν ἐπ' ἀνδρὸς τελευτῇ κτεῖν, καὶ
 τοὺς οἴκους ἐκμισθοῖ τῶν ὀρφανῶν (Πολυδ. Η. 89, Δημοσθ. Μακάρι. 75 καὶ Λάκριτ. 48, Ἰδε
 ἀνωτέρω θέμα 127). — δ) Δίκαι δὲ πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται μετοίκων ἰσοτελῶν προξένων
 καὶ διανέμει τὸ λαχόν, ἐκάστη φυλῇ μέρος, τὸ μὲν δικαιοτάταις παραδιδούς, εἰσάγων δὲ δίκας ἀπο-
 στασίου, ἀπροστασίου, κλήρων μετοίκων (Πολυδ. Η. 91, Δημοσθ. Λάκριτ. 48, Ζηρόθ. 29,
 Νεαιρ. 40), ἥτοι, ὅσα τοῖς πολίταις ὁ Ἀρχων, τοῖς μετοίκους ὁ Πολέμαρχος (Ἀριστοκρατ.). — ε)
 Προγράφουσι πότε δεῖ δικάζειν τὰ δικαστήρια, καὶ τὰς εἰσαγγελίας εἰσαγγέλλουσιν εἰς τὸν δῆμον
 καὶ τὰς χειροτονίας, καὶ τὰς προβολὰς εἰσάγουσι καὶ τὰς τῶν παρναομένων γραφάς, καὶ εἰ τις μὴ
 ἐπιτήδειον νόμον γράψῃ, καὶ στρατηγοῖς εὐθύναι, γίνονται δὲ πρὸς αὐτοὺς γραφαὶ ξενίας, δω-
 ροξενίας, δώρων, συκοφαντίας, ψευδοκλητείας, ψευδεγγραφῆς, βουλευσεως, ἀγραφίου, μοιχείας.
 εἰσάγουσι δὲ καὶ δοκιμασίας ταῖς ἀρχαῖς, καὶ τοὺς ἀπεψηφισμένους, καὶ τὰς ἐκ τῆς βουλῆς κατα-
 γνώσεις, καὶ δίκας ἐμπορικὰς καὶ μεταλλικὰς, καὶ ἐὰν δοῦλος κακῶς ἀγορεύῃ τὸν ἐλεύθερον, καὶ
 ταῖς ἀρχαῖς ἐπικληροῦσι τὰ δικαστήρια τὰ τε ἴδια καὶ τὰ δημόσια, καὶ τὰ σύμβολα τὰ πρὸς τὰς
 πόλεις κυροῦσι, καὶ δίκας ἀπὸ συμβόλων εἰσάγουσι, καὶ τὰς τῶν ψευδομαρτυριῶν τῶν ἐξ Ἀρείου
 πάγου (Πολυδ. Η. 87 ἐπ., Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. LIX). — στ) Ἐπεμελοῦντο δὲ τῶν ἐν τῷ δεσμο-
 τηρίῳ, καὶ ἀπῆγον κλέπτας ἀνδραποδιστάς λωποδύτας, εἰ μὲν ὁμολογοῖεν, θανατώσαντες, εἰ δὲ μὴ,
 εἰσάγοντες εἰς τὰ δικαστήρια (Πολυδ. Η. 102, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. LII, Δημοσθ. Τιμοκρ. 113,
 Λυσίου — Θεομν. Α. 10, Ἀντιφῶντος — Ἡρώδ. 9, 17). — ζ) Οἱ τὰς τῆς ξενίας δίκας εἰσάγοντες
 (Πολυδ. Η. 126). — η) Ἐκ τῶν ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη γεγονότων ἐκκληροῦντο, καὶ ἐπεκκληροῦντο αὐ-
 τοῖς αἱ δίκαι (Πολυδ. Η. 126, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. LV, LIII, Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 366). — θ)
 Πρότερον μὲν ἦσαν τριάκοντα, οἱ περιόντες κατὰ δήμους τὰ μέχρι δραχμῶν δέκα ἐδίκαζον, τὰ
 δὲ ὑπὲρ ταῦτα δικαιοτάταις παρεδίδοντο· μετὰ δὲ τὴν τῶν τριάκοντα ὀλιγαρχίαν, μίσει τοῦ ἀριθμοῦ

375. Ἐνδίκᾳ μέσα. Πλὴν τῶν ποινικῶν (θέμα 321) ὑπῆρχον 1) Ἡ δίκη (α), 2) αἱ γραφαὶ (β), 3) ἡ ἀντίδοσις (γ). Διάκρισις γραφῶν καὶ δικῶν. Ἐκαλοῦντο γὰρ αἱ γραφαὶ καὶ δίκαι, οὐ μέντοι καὶ αἱ δέκα γραφαὶ (δ), καὶ τοῦτο διότι ἔστιν ὅτε, ἀντὶ τῆς γραφῆς ἤσκειτο δίκη (ε). Αἱ ἀφορῶσαι ἀμφισβήτησιν δίκαι ἀπηρθύνοντο πρὸς τινα, αἱ δὲ ἀφορῶσαι παρὰ βᾶσιν νόμου καὶ ἀξιόποιντοι, ἀπηρθύνοντο κατὰ τινος (στ).

τοῦ τριάκοντα τεσσαράκοντα ἐγένοντο (Πολυδ. 100, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. LVI, LIII, LII), τέτταρας ἐκ τῆς φυλῆς ἐκάστης (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. LIII). — Οὗτοι ἐδίκάζον (ὡς εἰρηνοδίκαι) τὰς δίκας αἰκίας καὶ βιαιῶν (Δημοσθ. Πανταίν. 33, κ.λπ.). — ι) Οἱ τὰς ἐμμήνους δίκας εἰσάγοντες ἦσαν δὲ προικός, ἐρανικαί, ἐμπορικαί (Πολυδ. Η. 101), δυοῖν φυλαῖν ἕκαστος. εἰσὶ δ' ἐμμηνοὶ προικός, ἐάν τις ὀφείλων μὴ ἀποδῶ, καὶ τις ἐπὶ δραχμῇ δανεισάμενος ἀπεστερῇ, καὶ τις ἐν ἀγορᾷ βουλούμενος ἐργάζεσθαι δανείσῃται παρὰ τινος ἀφορμὴν ἔτι δ' αἰκείας καὶ ἐρανικαὶ καὶ κοινωνικαὶ καὶ ἀνδραπόδων καὶ ὑποζυγίων καὶ τριηραρχικαὶ καὶ τραπεζιτικά. οὗτοι μὲν οὖν τούτους δικάζουσιν ἐμμήνους εἰσάγοντες, οἱ δ' ἀποδέκται τοῖς τελώναις καὶ κατὰ τῶν τελωνῶν, τὰ μὲν μέχρι δέκα δραχμῶν ὄντες κύριοι, τὰ δ' ἄλλ' εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες ἐμμηνα (Ἀριστοτ. Αθ. Πολ. LII). — ικ) Τὰς δὲ ἐπὶ τῷ σίτῳ δίκας ἐν Ὁδεῖῳ ἐδίκάζον σίτος δ' ἐστὶν αἱ ὀφειλόμεναι τροφαί (Πολυδ. Η. 33, Σουῖδα, λ. Ὁδεῖον).

375. α) Καὶ ἰδιωτικὰ μὲν δικῶν ὀνόματα αἰκίας (Δημοσθ. Εὐεργ. 7, 40, Κόρων. 12, Ἀνδροτ. 25, Ἰσοκρ. Λοχίτ. 19, Ἀρποκρατ. λέξ. αἰκία), κακηγορίας ἢ κακολογίας (ἴδε θέμ. 274, Δημοσθ. Μειδ. 92, Λεπτίν. 104, Βοιωτ. προικ. 47, Λυσίου — Θεομν., Πλουτ. Σόλων 21, Ἰσοκρ. Λοχίτ. 3), βλάβης (Δημοσθ. Μειδ. 43, Φορμίων. 20, πρὸς Ἀφοβον, ψευδομ. 20), παρακαταθήκης (Δημοσθ. Φορμίων. παραγραφ. 5, Ἀφόβον Β. 15, Πολυδ. ΣΤ. 154, Ἰσοκρ. πρὸς Εὐθερ. 3), ἀποπομπῆς ἢ ἀποπέμφσεως (Δημοσθ. Νεαίρ. 51, 59, Ὀνήτορ. Α. 8, Πλουτ. Ἀλκιβ. 8, Λυσίου — Ἀλκιβ. 28), κακώσεως (ἴδε ἀνωτέρω θέμα 274α), κλοπῆς (ἴδε θέμα 278, Δημοσθ. Τιμοκρ. 105, 113, Ἀριστοφ. Νεφέλ. 407, Πλάτων. Νομ. IB. 954, Δημοσθ. Ἀνδροτ. 26), χρεώσεως (Δημοσθ. Τιμόθεον), συμβολαίων (Θουκυδ. ε. 23, 37, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 661, Πολυδ. ΣΤ. 153, Ἀριστοτ. Ἠθικ. Νικομ. ε. 4, Δημοσθ. Φορμίων. 20, 14, Διονυσόδ. ὑποθ.), συνθηκῶν παραβίασεως (ἴδε ἀνωτέρω συμβολαίων, καὶ Ἰσοκράτ. Τραπεζιτικόν), μισθώσεως οἴκου (Διογ. Λαερτ. Πρωταγόρας Θ. 8), ἐπιτροπῆς (Δημοσθ. Ἀφόβ. Α. 19, 60, Ὀνήτορ. Α. 6), ἀχαριστίας (Πολυδ. Ε. 141), σίτου (Δημοσθ. Νεαίρ. 52, Ἀφόβ. Α. 15, Ἀφόβ. Β. 11, πρὸς Ἀφοβ. 33, πρὸς Βοιωτ. 9, Ἀρποκρατ. λέξ. σίτος), καρποῦ (Ἀρποκρατ. λέξ. καρποῦ δίκη καὶ οὐσίας δίκη), ἐνοικίου, ἀδικίου, φορᾶς ἢ φωρᾶς ἀφανοῦς (φορὰ ἐκκαλεῖτο ἡ μηνιαία καταβολὴ τῶν ἐρανηστῶν, πιθανῶς ἰσοδύναμος τῇ παραστατικῇ ἀγωγῇ, φωρᾶς ἦτοι κλοπῆς νυκτερινῆς), μεθημερινῆς (πιθανῶς ἀγωγὴ τοῦ κυρίου κατὰ τοῦ οἰκέτου, ἀρνούμενου νὰ καταβάλῃ τὸ εἰσπραχθὲν ἐνοίκιον, ἢ φωρᾶς, κλοπῆς ἡμερησίας), λιπομαρτυρίου (ἦτοι βλάβης ἐκ τῆς μὴ ἐμφανίσεως τοῦ μάρτυρος), ἐρανιστικῶν ἀμφισβήτησεως (ὅστις ἀμφισβητοῖ κλήρου κατὰ γένος ὡς οὐκ ὄντος υἱοῦ τῷ τεθνεῶτι, Πολυδ. Η. 32), παρακαταβολῆς (ὅταν ἀντιλέγοι τις ὡς αὐτὸς δικαιοτέρος ὢν ἔχειν τὸν κλῆρον ἐξ ἀγχιστείας ἢ διαθηκῶν παρακατέβαλλε δὲ τῆς οὐσίας τὸ δέκατον, ὡς προσεισίσαιον ἐὰν ἡττηθῇ, Πολυδ. Η. 32), διαμαρτυρίας (ὅστις διαμαρτυροῖτο μὴ ἐπίδικον εἶναι τὸν κλῆρον

376. Δικαστηριακαὶ ἐνέργειαι. Προωμοσία (α), ἀνωμοσία (β), διωμοσία (γ), ἐξωμοσία (δ), ἀπωμοσία (ε), ὑπωμοσία (στ), παραγραφὴ (ζ), ἀντιγραφὴ (η), ἀντιλαχεῖν (θ), ἐξούλης δίκη(ι), μὴ οὔσα δίκη (ια), ἐπίσκηψις. ἐνεπισκήψασθαι (ιβ), πρόσκλησις (ιγ), ἔφεσις (ιδ), δίκαι ἀπὸ συμβόλων (ιε), ἐμπορικά (στ) καὶ αἱ ἐν θέματι 321 ἀναφερόμεναι.

ὡς ὄντος υἱοῦ, Πολυδ. Η. 32), ἐπίσκηψις (εἴ τις τὴν διαμαρτυρίαν ὡς ψευδῇ αἰτῶντο, Πολυδ. Η. 32), ἀντιγραφῆς (ἐπὶ τῶν κατὰ γένος ἀμφισβητούντων, Πολυδ. Η. 33), εἰς ἐμφανῶν κατὰστασιν (ἢ παραστατικῇ ἀγωγῇ) ('Ὅποτε τις ἐγγυήσαιο ἢ αὐτὸν τινα ἢ τὰ χρήματα, Πολυδ. Η. 33, 'Ισαίου — Φιλοκτ. 31), βεβαιώσεως δίκη (ὁπότ' ἂν τις πριάμενος οἰκίαν ἢ χωρίον ἀμφισβητούντός τινος ἀνάγῃ ἐπὶ τὸν πρατῆρα· τὸν δὲ προσήκει βεβαιῶν, ἢ μὴ βεβαιῶντα ὑπεύθυνον εἶναι τῆς βεβαιώσεως. εἰ δ' ὁ ἀνάγων ἐπὶ τὸν πρατῆρα ἡττηθῇ, τὸ μὲν ἀμφισβητηθὲν τοῦ κρατήσαντος ἐγίνετο, ὁ δ' ἡττηθεὶς τὴν τιμὴν παρὰ τοῦ συκοφαντήσαντος ἐκομίζετο, Πολυδ. Η. 34), ἀποστασίον δίκη (κατὰ τῶν ἀφισταμένων ἀπελευθέρων, Πολυδ. Η. 35), ἀπροστασίον (κατὰ τῶν οὐ νεμόντων προστατῆν μετοίκων. ἀλλ' αὕτη μὲν δημοσία, ὥσπερ καὶ ἡ τῆς ἐπιτροπῆς· ἐξῆν γὰρ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι τὸν ἐπιτροπὸν ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων ὁρφανῶν, Πολυδ. Η. 35), κακοτεχνίον δίκη (ὅταν μάρτυς καλεῖται μαρτυρεῖν, ἢ ἐξομῶσθαι ὡς οὐκ εἰδείῃ ἢ μὴ παρείῃ, Πολυδ. Η. 37). "Ἴδε καὶ Τζιβανοπούλου Λεξικόν σελ. 1045. — β) "Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 321. — γ) Πᾶς εὐπορος πολίτης καλούμενος εἰς λειτουργίαν τινά, λ.χ. χορηγίας ἢ τριηραρχίας κ.λπ. ἐπὶ σκοπῷ νὰ καταβάλλῃ ὠρισμένον ποσόν, ἡδύνατο νὰ ὑποδείξῃ ἕτερον πολίτην, πλεόν εὐπορον αὐτοῦ, ὅστις ἀντὶ τοῦτου ἀναλάβῃ τὴν ὀρισθεῖσαν ποσότητα. Πρὸς τοῦτο, ἐὰν ὑπῆρχεν ἀμφισβήτησις παρὰ τοῦ καθ' οὗ ἡ ἐνέργεια αὕτη, ἀντίδοσις καλουμένη, τὰ δικαστήρια, ἡρεύνουν τὰς ἐκκτέρωθεν προτάσεις, ἐξετίμων τὰς περιουσίας ἀμφοτέρων τούτων, ἐν τῷ μεταξὺ οὐδέτερος τούτων ἡδύνατο νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του, τελούσῃ ὑπὸ μεσεγγύησιν (Δημοσθ. Μειδ. 79). Εἶτα ὠρίζοντο ἀμφοτέρω περὶ τοῦ μεγέθους τῆς περιουσίας των, τὸ δὲ δικαστήριον, βάσει τῶν προσαγομένων ἀποδείξεων, ἐξέδιδε τὴν ἀπόφασίν του. Κατὰ ταύτην, ἐὰν ἡ δίκη ἀπέβαινε κατὰ τοῦ ἐναχθέντος, οὗτος ἢ ἀνελάμβανε τὴν χορηγίαν, ἢ πληρώνων, ἀντήλλαξε τὴν περιουσίαν του μετὰ τὴν τοῦ ἀντιδίκου του, τοῦτο δὲ ἐκαλεῖτο ἀντίδοσις. (Δημοσθ. Φαίρ. 4 καὶ 8. 'Ἰσοκράτ. 'Αντίδοσις 101 ἐπ., Λυσίου — Ὑπὲρ ἀδυνάτ. σ. 475). — δ) (Πολυδ. Η. 41). — ε) Δημοσθ. 'Ανδροτ., Λυσίου — 'Ερωτοσθ. 2 καὶ 16 κ.λπ. — στ) 'Ισαίου — 'Αγρ. 288, Δημοσθ. πρὸς Λεπτίνην 452.

376. α) Προωμοσία. 'Ὁ ὄρκος ὃν ἔδιδον κατὰ τὴν εἰσγωγὴν τῆς δίκης ὁ ἐνάγων εἰς τὸν 'Αρχοντα, ὅτι ἀληθῆ λέγει (Πολυδ. Η. 55). — β) 'Ανωμοσία. 'Ὁρκος ὃν ὁ κατηγορούμενος ἀντομνύει, ἢ μὴν μὴ ἀδικεῖν (Πολυδ. 55, Διογ. Λαερτ. 11. 40, Πλάτων. 'Απολ. Σωκρ. 3). — γ) Διωμοσία. 'Ὁ παρ' ἐκτέρου ὄρκος (Πολυδ. Η. 55). — δ) 'Εξωμοσία. 'Όταν τις ἢ πρεσβευτῆς αἰρεθείῃ ἢ ἐπ' ἄλλην τινὰ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἀρρωστεῖν ἢ ἀδυνατεῖν φάσκων ἐξομνύεται αὐτὸς ἢ δι' ἐτέρου. ἐξώμουντο, δὲ καὶ οἱ κληθέντες μάρτυρες, εἰ φάσκοιεν μηδὲν ἐπίστασθαι τούτων ἐφ' ᾧ ἐκαλοῦντο (Πολυδ. Η. 55). — ε) 'Απωμοσία. 'Εγίνετο παρὰ τῶν ἀντιλεγόντων πρὸς τοὺς ἐξομνυμένους ἐπὶ προφάσει ἀρρωστίας ἢ ἀπουσίας. συνισταμένης δὲ περὶ τούτου δίκης, τὸ παρὰ τοῦ κρίνοντος ἔργον ἀπωμοσία ἐκαλεῖτο (Πολυδ. Η. 56). — στ) 'Υπωμοσία. 'Όταν τις ἢ ψήφισμα ἢ νόμον γραφέντα γράψῃται ὡς ἀνεπιτήδευον· τοῦτο γὰρ ὑπομῶσθαι λέγουσιν, καὶ οὐκ ἦν μετὰ τὴν ὑπωμοσίαν τὸ γράφειν, πρὶν κριθῆναι κύριον (Πολυδ. Η. 56). — ζ)

Δ. Δημόσιον δίκαιον

377. Πολίτης. Πολίτης ἐστὶν ὁ μετέχων κρίσεως καὶ ἀρχῆς.

Παραγραφή. Ἦν ἡ αὐτὴ καὶ δικαμοτυρία, ὅταν τις μὴ εἰσπώγιμον λέγῃ εἶναι τὴν δίκην ἢ ὡς κεκριμένος ἢ δικαίτης γεγεννημένης ἢ ὡς ἀφειμένος, ἢ ὡς τῶν χρόνων ἐξηκόντων ἐν οἷς ἔδει κρίνεσθαι.... οἷον οὐκ εἰσαγγέλεις ἀλλὰ παρὰ νόμων, οὐ δημοσίᾳ ἀλλ' ἰδίᾳ, ἢ ὡς οὐ παρὰ τούτοις κρίνεσθαι δεόν, οἷον οὐκ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ ἀλλ' ἐπὶ Παλλιδίῳ. ἀγραπτος δὲ δίκη ἐκαλεῖτο ἢ ὑπὸ τῆς παραγραφῆς ἀναιρεθεῖσα καὶ διαγραφεῖσα *Πολυδ. Η. 57.* — η) *Ἀντιγραφὴ* δέ, ὅταν τις κρινόμενος ἀντικατηγορῇ. καὶ ἡ παραγραφὴ δὲ ἀντιγραφῇ ἔοικεν· διὸ καὶ προεισέρχεται. ὁ δ' ἀντιγραφάμενος μὴ κρατήσας τὴν ἐπωβελίαν προσωφλίσκανε. τίθενται δὲ τὸ τῆς ἀντιγραφῆς ὄνομα καὶ κατὰ τῶν ἀπαντώντων πρὸς τὰς γραφάς, καὶ ἔστι πρὸς τὴν γραφὴν τὸ τοῦ φεύγοντος γράμμα ἀντιγραφῆ, οἷον τὰ ψευδῆ μου κατεμαρτύρησε Στέφανος, γράψας τὰ ἐν τῷ γραμματείῳ (*Πολυδ. Η. 58.*) — θ) *Ἀντιλαχεῖν.* Δίκη ἐξῆν, ὅποτε τις μὴ παρὼν ἐν δικαστηρίῳ κατακηρυχθεὶς καὶ μὴ ὑπακούων ἐρήμην ὕφλοι. ἀντιλαχεῖν δὲ δύο ἐντὸς μηνῶν ὑπῆρχεν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο σχοίη, τὸ ἐγγεγραμμένον ὄφλε καὶ ἄτιμος ἦν (*Πολυδ. Η. 61.*) — ι) *Ἐξούλης δίκη.* Ὅταν τις τὸν ἐκ δημοσίου πριάμενον μὴ ἔξ καρποῦσθαι ἃ ἐπρίατο, ἢ τὸν νικήσαντα ἃ ἐνίκησεν, ἀλλ' ἢ ἔχοντα ἐκβάλλῃ ἢ σχεῖν κωλύσῃ, ἢ αὐτὸς ὁ ὀφλὼν ἢ ἄλλος ὑπὲρ αὐτοῦ. καὶ μὴν καὶ εἰ ὁ μὲν ἐωνημένος ἀμφισβητεῖ κτήματος, ὁ δὲ ὡς ὑποθήκην ἔχων, ἐξούλης ἡ δίκη (*Πολυδ. Η. 59.*) — ια) *Μὴ οὔσα δίκη.* Ὅποτε τις παρὰ δικαιοσύνης παραγραφάμενος, καὶ ὑπομοσάμενος νόσον ἢ ἀποδημίαν, εἰς τὴν κυρίαν μὴ ἀπαντήσας ἐρήμην ὕφλη, ἐξῆν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὴν μὴ οὔσαν ἀντιλαχεῖν, καὶ ἡ ἐρήμη ἐλύετο, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐλθεῖν ἐπὶ δικαιοσύνην. εἰ δὲ μὴ ἔλοι τὴν μὴ οὔσαν, ὁμύσας μὲν ἐκὼν ἐκλιπεῖν τὴν δίκαιαν, κύρια τὰ δικαιοθέντα ἐγίνετο. ὅθεν ἐγγυητὰς καθίστασταν τοῦ ἐκτίσματος (*Πολυδ. Η. 60.*) — ιβ) *Ἐπισκήφασθαι.* Ὅποτε τις ἐν τοῖς δημοθεύσειν ἐκντῶ τι ὀφείλεσθαι ἢ προσήκειν λέγει· καὶ τὸ πρᾶγμα ἐνεπίσκημμα ἐκαλεῖτο (*Πολυδ. Η. 61.*) — ιγ) *Πρόσκλησις.* Ἔστιν ἐπὶ τῶν ἀμφισβητούντων κλήρου ἢ ἐπικλήρου· ὁ γὰρ ἀμφισβητῶν προσκαλεῖται τὸν ἐπιδεδικασμένον πρὸς τὸν ἄρχοντα· εἰ δὲ μὴ προσκαλέσαστο, ἀτελής ἡ δίκη. αὐταὶ δὲ ἐλέγοντο ἀπρόσκλητοι δίκαι. *Πρόκλησις.* Ἔστι λύσις τῆς δίκης ἐπὶ τινι ὠρισμένῳ ὄρκῳ ἢ μαρτυρίᾳ, ἢ βασιάνῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ τοιοῦτῳ (*Πολυδ. Η. 62.*) — ιδ) *Ἐφεσις.* Ὅταν τις ἀπὸ δικαιοτῶν ἢ ἀρχόντων ἢ δημοτῶν ἐπὶ δικαστὴν ἐφῇ, ἢ ἀπὸ βουλῆς ἐπὶ δῆμον, ἢ ἀπὸ δήμου ἐπὶ δικαστήριον, ἢ ἀπὸ δικαστῶν ἐπὶ ξενικὸν δικαστήριον ἐφέσιμος δ' ὀνομάζετο ἡ δίκη. αὐταὶ δὲ καὶ ἐκκλητοὶ δίκαι ἐκαλοῦντο. τὸ δὲ παρακαταβάλλόμενον ἐπὶ τῶν ἐφέσεων, ὅπερ οἱ νῦν παραβόλιον καλοῦσι, παραβόλον Ἀριστοφάνης λέγει (*Πολυδ. Η. 62 ἐπ.*) — ιε) *Δίκαι ἀπὸ συμβόλων.* Ὅτε οἱ σύμμαχοι ἐδικάζοντο (*Πολυδ. Η. 63, 88.*) πιθανῶς δίκαι τοιαῦτα νὰ ἐγένοντο μεταξύ Ἀθηναίου καὶ συμμάχου (*Ξενοφ. Πολιτ. Ἀθην. Α. 16.*) τοιαύτη δίκη μεταξύ δύο συμμάχων ἀναφέρεται εἰς λόγον τοῦ Ἀντιφῶντος περὶ τοῦ Ἡρώδου φόνου. (ἴδε *Δημοσθ. Ἀλονήσιον 78, Θουκυδ. Α. 77, Σουῖδα, Ἀριστοφ. λέξ. σύμβολα*). Συνήθως παρείχτο τὸ δικαίωμα εἰς σύμμαχον πόλιν, καὶ βάσει συμβόλου (συνθήκης), ὅπως ἡ ἔφεσις κατ' ἀποφάσεως τῶν δικαστηρίων ἐδικάζεται εἰς ἄλλην πόλιν ὠρισμένην (*Θουκυδ. Α. 34, 78, 140, Ε'. 41, Ζ'. 18.*) — ιστ) *Ἐμπορικά.* Αἱ τῶν ἐμπόρων ἢ περὶ τὸ ἐμπόριον (*Πολυδ. Η. 63.*)

377. Ἀριστοτ. Πολιτ. Γ'. 1, 4.

378. Ἰσότης. Τοῖς πολίταις τὰ ἴσα εἶναι. Κοινὴν εἶναι τὴν Πολιτείαν, καὶ τοὺς Ἀρχοντας ἐξ Ἀθηναίων πάντων αἰρεῖσθαι.

379. Οὐδεὶς ἀτελής. Ἀτελῆ δὲ μηδὲνα εἶναι τριηραρχίας πλὴν τῶν ἐννέα ἀρχόντων (α). Ὅπως ἂν οἱ πλουσιώτατοι λειτουργῶσι, μηδὲνα ἀτελῆ εἶναι, πλὴν τῶν ἀφ' Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος καὶ τῶν ἐννέα Ἀρχόντων (β).

380. Τῶν εἰς πόλεμον πασῶν εἰσφορῶν μηδὲνα εἶναι ἀτελῆ.

381. Ἐκλογαί. Τὸν δῆμον, Ἀρχόντων καταστάσεως κύριον εἶναι.

382. Τῶν ἀρχῶν αἱ μὲν κληρωταὶ αἱ δὲ χειροτονηταὶ αἱ ἄλλαι αἰρεταί.

383. Κυάμοις τὰς ἀρχὰς αἰρεῖσθαι.

384. Ἐπὶ τῷ δυοῖν πινακίῳ τὸν ἕνα κληροῦσθαι, θάνατος ζημία.

378. Ἐπὶ δὲ μᾶλλον αὐξῆσαι τὴν πόλιν βουλόμενος, ἐκάλει πάντας ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ τό, δεῦρ' ἵτε πάντες λεώ, κήρυγμα Θησέως γενέσθαι φασί, πανδημίαν τινὰ καθιστάντος (Πλουτ. Θησεύς).

379. α) Δημοσθ. Λεπτίν. 27. Ἰδε v. 1. II. 1. 3 καὶ v. 3 K. 1. 14 καὶ v. 1, 2 K. 10. 42 καὶ v. 1 ἐπ. II. 50. 5. — β) Μηδὲνα μῆτε τῶν πολιτῶν μῆτε τῶν ἰσοτελῶν μῆτε τῶν ξένων εἶναι ἀτελῆ, μὴ διηρῆσθαι δὲ οὗτος ἀτελῆ, χορηγίας ἢ τίνος ἄλλου τέλους, ἀλλ' ἀπλῶς ἀτελῆ μηδὲνα πλὴν τῶν ἀφ' Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, καὶ ἐν μὲν τῷ μηδὲνα πάντας περιλαμβάνειν τοὺς ἄλλους, ἐν δὲ τῷ τῶν ξένων μὴ διορίζειν τῶν οἰκούντων Ἀθῆνῃσιν, ἀφαιρεῖται καὶ Λεύκωνα τὸν ἄρχοντα Βοσπόρου καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ τὴν δωρεάν ἣν ὑμεῖς ἔδοτ' αὐτοῖς. (Δημοσθ. Λεπτίν. 29 σελ. 466).

380. Δημοσθ. Λεπτίν. — Τινὲς τὴν ἐμπορίαν προὔφασιζοντο, τὴν εἰσφορὰν βουλόμενοι ἀποφυγεῖν· ἀζήμιοι γὰρ οὗτοι διεφυλάττοντο, ὡς τὴν πόλιν ὠφελοῦντες πλεῖστα, διὰ τῆς αὐτῶν ἐμπορίας· διὸ καὶ ὁ συκοφάντης λέγει, ὅτι ὅταν γένηται τις κακὸς πολέμου καὶ εἰσφορᾶς, ἔμπορον ἔμαυτὸν ἀποκαλῶ (Εἰς Ἀριστοφ. σχόλιον Εὐφροῖον).

381. Καθ' ἐκάστην ἐκκλησίαν ἀποκληροῦν φελὴν ἐπὶ τὸ βῆμα, ἥτις προεδρεύσει. Καὶ τί προσέταξεν ὁ τιθεὶς τὸν νόμον; καθῆσθαι τοὺς φυλέτας βοηθοῦντας τοῖς νόμοις καὶ τῇ δημοκρατίᾳ (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 33). — Ἐπειδὴν δ' ἀφέλῃ τις τοὺς ὑπὸ τοῦ δήμου κεχειροτονημένους καὶ τοὺς κληρωτοὺς ἄρχοντας, καταλείπονται εὖς αἱ φυλαὶ καὶ αἱ τριττύες καὶ οἱ δῆμοι ἐξ ἑαυτῶν αἰροῦνται τὰ δημόσια χρήματα διαχειρίζειν, (τούτους αἰρετοὺς ἄρχοντας εἶναι). (Αἰσχίν. Κτησιφ. 30). — Κοινὴν εἶναι τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς ἄρχοντας ἐξ Ἀθηναίων πάντων αἰρεῖσθαι (Ψήφισμα τοῦ Ἀριστείδου. Ἰδε Πλουτ. Ἀριστείδ. XXII).

382. Διάφοροι παρ' Ἀθηναίους ὑπῆρχον ἀρχαί, ὧν αἱ μὲν κληρωταί, αἱ δὲ χειροτονηταί, αἱ δὲ αἰρεταί. καὶ κληρωταὶ μὲν αἱ κατὰ κλῆρον γινόμεναι, ὡς αἱ τῶν δικαστῶν, χειροτονηταὶ δὲ αἱ κατὰ χειροτονίαν τοῦ δήμου γινόμεναι, ὡς αἱ τῶν στρατηγῶν, αἰρεταὶ δὲ αἱ κατὰ αἵρεσιν, ὡς αἱ τῶν χορηγῶν. τούτων μία ἦν τῶν κληρωτῶν ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων. (Δημοσθ. Ἀνδροστ. ὑπόθεσις, σελ. 588).

383. Διεκλήρουν τὰς ἀρχὰς κυάμῳ, καὶ ὁ τὸν λευκὸν λαβὼν ἐλάγχχανεν (Ἡσύχιος).

384. Ὁ γράφων τὸ ὄνομα τοῦ εἰς δύο ψηφοδέλτια ἐτιμωρεῖτο θανάτῳ. — Τὶ δέ, ἂν ἄρα (δεῖ

385. *Διαιρέσεις εἰς τάξεις.* Τρία ἦν τὰ ἔθνη πάλαι, εὐπατρίδαι, γεώμοροι, δημιουργοί (α). Εἴτα Σόλων διεῖλεν εἰς τέσσαρα τμήματα, πεντακοσιομεδίμων (β), ἱππέων (γ), ζευγυτῶν (δ) καὶ θητῶν (ε).

386. *Εὐπατρίδαι.* Τοὺς εὐπατρίδας γινώσκειν τὰ θεῖα καὶ παρέχειν Ἀρχοντας, καὶ νόμων διδασκάλους εἶναι, καὶ ὁσίων καὶ ἱερῶν ἐξηγητάς.

387. *Εὐπόροι.* Τοὺς εὐπόρους τὰς ἀρχὰς ἀπάσας ἄρχειν.

388. *Θῆτες.* Τοὺς θήτας μὴ ἄρχειν οὐδεμίαν ἀρχὴν (α), ἀλλὰ συνεκκλησιάζειν καὶ δικάζειν (β).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

α'. Ἐκκλησία

KENTON BRUNN

ΙΣΤΟΡΙΑ 389. *Πολιτεὺματα.* Μεταβολαί. Πρώτη μὲν γὰρ ἐγένετο μετάστασις τῶν ἐξ ἀρχῆς, Ἴωνος καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνοικησάντων· τότε γὰρ πρῶτον εἰς τὰς τέτταρας συνενεμήθησαν φυλάς, καὶ τοὺς φυλοβασιλέας κατέστησαν. δευτέρα δὲ καὶ πρώτη μετὰ ταύτην, ἔχουσα πολιτείας τάξιν, ἡ ἐπὶ Θησέως (1314) γενομένη, μικρὸν παρεγκλίνοσα τῆς βασιλικῆς. μετὰ δὲ ταύτην ἡ ἐπὶ Δράκοντος (624), ἐν ᾗ καὶ νόμους ἀνέ-

γὰρ ἄπανθ' ἡμᾶς ἐξετάσαι) ἄτερος ἡμῶν πείσας τὸν ἕτερον, ἐὰν λάχῃ, παραδοῦναι αὐτῷ τὴν ἀρχὴν οὕτω κληρῶται· τὸ δοῦν πινακίον τὸν ἕνα κληροῦσθαι τί ἄλλο ἐστίν; εἴτ' ἐφ' ᾧ θάνατον ζημὴν ὁ νόμος λέγει, τοῦθ' ἡμῖν ἀδεῶς ἐξέσται πράττειν; (Δημοσθ. Βοιωτ. ὁρόμ. 12 σελ. 998).

385. α) Ἡ διαιρέσις αὕτη ἐγένετο ὑπὸ Θησέως. (Πολυδ. Η. 111). — "Ὅτε μέντοι τέτταρες ἦσαν αἱ φυλαί, εἰς τρία μέρη ἐκάστη διήρτη, καὶ τὸ μέρος τοῦτο ἐκαλεῖτο τριτὴς καὶ ἔθνος καὶ φρατρία. ἐκάστου δὲ ἔθνους γένη τριάκοντα ἐξ ἀνδρῶν τοσοῦτων, ἃ ἐκαλεῖτο τριακάδες. καὶ οἱ μετέχοντες τοῦ γένους γεννηταὶ καὶ ὁμογάλακτες, γένει μὲν οὐ προσήκοντες, ἐκ δὲ τῆς συνόδου οὕτω προσαγορευόμενοι (Πολυδ. αὐτόθι). — β) Τοὺς μὲν ἐν ξηροῖς ὁμοῦ καὶ ὕγροις μέτρα πεντακόσια ποιοῦντας, πρῶτους ἔταξε καὶ πεντακοσιομεδίμους προσηγόρευσε (Πλουτ. Σόλ. XVIII), οὗτοι ἀνέλισκον δ' εἰς τὸ δημόσιον τάλαντον (Πολυδ. Η. 130, Ἀριστοτ. Πολ. Ἀθην. VII, κ.λπ.). — γ) Δευτέρους δὲ τοὺς ἵππον τρέφειν δυναμένους ἢ μέτρα ποιεῖν τριακόσια. καὶ τούτους ἱππάδα τελοῦντας ἐκάλουν (Πλουτ. Σόλ. XVIII, Ἀριστοτ. Πολ. Ἀθην. VII), ἀνάλισκον δὲ ἡμιτάλαντον (Πολυδ. Η. 130). — δ) Ζευγῖται δ' οἱ τοῦ τρίτου τιμήματος ὠνομάσθησαν, οἷς μέτρον ἦν συναμφοτέρων διακοσίων (Πλουτ. Σόλ. XVIII, Ἀριστ. Πολ. Ἀθ. VII), ἀνάλισκον δὲ μὴδ' ἑκατὰ (Πολυδ. Η. 130). — ε) Θῆτες, Ἰδε κατωτέρω θέμα 388).

386. Εὐπατρίδαι ἐκαλοῦντο οἱ αὐτοὶ τὸ ἄστυ οἰκοῦντες καὶ μετέχοντες βασιλικῶν γένους, τὴν τῶν ἱερῶν ἐπιμέλειαν ποιοῦμενοι (Πλουτ. Σόλων), ἐκαλοῦντο καὶ φυλοβασιλεῖς, συνεδρεύοντες ἐν τῷ βασιλείῳ τῷ παρὰ τὸ βουκολεῖον (Πολυδ. Η. 111).

387. Ὁ Σόλων τὴν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ Βουλὴν κατέστησε τὸ πολίτευμα ὀλιγαρχικόν, τὰς δὲ αἰρετάς ἀρχὰς ὑριστοκρατικόν, καὶ τὰ δικαστήρια δημοκρατικόν, διὰ τὴν σύμμιξιν ταύτην μέμφονται τινες αὐτῷ (Ἀριστοτ. Πολιτ. Β. 9, 2, σελ. 1273β).

388. α) Πλουτ. Σόλων XVIII, Ἀριστοτ. Πολ. Ἀθην. VII, Πολυδ. Η. 130. — β) Ἰδε ἀνωτέρω (α) σημείωσιν.

389. α) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. XLI. — β) Ἰδε ἀνωτέρω τίτλον Α'. θέμα 11.

γραψαν πρώτον. *τρίτη* δ' ἡ μετὰ τὴν στάσιν ἡ ἐπὶ Σόλωνος (594), ἀφ' ἧς ἀρχὴ δημοκρατίας ἐγένετο. *τετάρτη* δ' ἡ ἐπὶ Πεισιστράτου (559) τυραννίς. *πέμπτη* δ' ἡ μετὰ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν ἡ Κλεισθένους (509), δημοτικωτέρα τῆς Σόλωνος. *ἕκτη* δ' ἡ μετὰ τὰ Μηδικά (480), τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς ἐπιστατούσης. *ἐβδόμη* δὲ καὶ μετὰ ταύτην, ἣν Ἀριστείδης (470) μὲν ὑπέδειξεν, Ἐφιάλτης δ' ἐπέτελεσεν καταλύσας τὴν Ἀρεοπαγίτιν βουλήν· ἐν ᾗ πλεῖστα συνέβη τὴν πόλιν διὰ τοὺς δημαγωγοὺς ἀμαρτάνειν διὰ τὴν τῆς θαλάσσης ἀρχήν. *ογδόη* δ' ἡ τῶν τετρακοσίων κατὰστασις, καὶ μετὰ ταύτην, *ἐνάτη* δέ, δημοκρατία πάλιν (444). *δεκάτη* δ' ἡ τῶν τριάκοντα (404) καὶ ἡ τῶν δέκα τυραννίς. *ἐνδεκάτη* δ' ἡ μετὰ τὴν ἀπὸ Φυλῆς καὶ ἐκ Πειραιέως κάθοδον (403), ἀφ' ἧς διαγεγένηται μέχρι τῆς νῦν αἰε προσεπιλαμβάνουσα τῷ πλήθει τὴν ἐξουσίαν. ἀπάντων γὰρ αὐτὸς αὐτὸν πεποίηκεν ὁ δῆμος κύριον, καὶ πάντα διοικεῖται ψηφίσμασιν καὶ δικαστηρίοις, ἐν οἷς ὁ δῆμός ἐστιν ὁ κρατὼν. καὶ γὰρ αἱ τῆς βουλῆς κρίσεις εἰς τὸν δῆμον ἐληλύθασιν (α). — Ἐχει δὲ ἡ νῦν κατὰστασις τῆς Πολιτείας τὸνδε τὸν τρόπον (β).

390. *Ἐκκλησία*. Πάντες οἱ Δῆμοι τῆς Ἀττικῆς, μετεῖχον τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀθηνῶν. Συνήρχοντο εἰς τὴν Πνύκκῃ ἡ ἀλλαχοῦ (α), τετράκις τῆς Πρυτανείας ἐκάστης Βουλῆς, προσκλήσει τῶν Πρυτάνεων (β), ἡ τῶν στρατηγῶν (γ).

391. *Πρόσκλησις πολιτῶν*. Διὰ κήρυκος. Ληξίαρχοι δὲ τοὺς μὴ ἐκκλησιαζόντας ἐζημίουσιν, καὶ τοὺς ἐκκλησιαζόντας ἐξήταζον (α). *Μετερχοντες*. Μετεῖχον τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν οἱ τριάκοντα ἑτῶν ἐξ ἀμφοτέρων ἀστῶν γεγονότες (β), οἱ ποιητοὶ καὶ οἱ ἱστοτελεῖς (γ), εἰργοντο δὲ οἱ ἄτιμοι καὶ οἱ ξένοι.

392. *Ἐκκλησιαστικόν*. Μισθοφοροῦσι ὁ δῆμος ταῖς μὲν ἄλλαις ἐκκλησίαις δραχμὴν, τῇ δὲ κυρίᾳ ἑννέα ὀβολούς.

390. α) Ἐν Πνυκί (Αἰσχίν. *Κτήσιφ.* 34, 204), ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ (Δημοσθ. *Μειδ.* ἐπὶθ. Πολυδ. Η. 132, Θουκυδ. Η. 93), συνήρχοντο πάντες οἱ δῆμοι. — β) Οἱ Πρυτάνεις τὴν βουλήν συνάγουσιν ὁσημέραι, πλὴν ἂν τις ἄφετος ᾖ, τὸν δὲ δῆμον τετράκις ἐκάστης πρυτανείας (Πολυδ. Η. 95). — γ) Ἡ τῶν στρατηγῶν (Θουκ. Β. 59).

391. α) Ἡ πρόσκλησις ἐγένετο πρὸ πέντε ἡμερῶν (Αἰσχίν. *Παραπρεσβ.* 20) διὰ προγράμματος (Δημοσθ. Ἀριστογ. Α. 9). — Οἱ μὴ ἐκκλησιαζόμενοι ἐπιμωροῦντο (Πολυδ. Η. 104, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 22). — β) Ἀριστοφ. *Νεφέλ.* σκῶλ. — Ἐν τοσούτῳ μετέχεν ὁ Ἀλκιβιάδης εἰκοσαετής ἐπίσης ὁ Γλαύκων (Ξενοφ. *Οἰκον.* Γ. 6, 1), καὶ Δημοσθένης εἰκοσσοκταετής (Πλουτ. Δημοσθ. 6). — γ) Ἀλλὰ τούτοις ὁ νόμος ἀπαγορεύει διαρρήδην μὴ ἐξεῖναι αὐτοῖς τῶν ἑννέα ἀρχόντων γενέσθαι μηδὲ ἱερωσύνης μηδεμιᾶς μετασχεῖν (Δημοσθ. *Νεαίρ.* 92). — Εἶναι πιθανὸν νὰ ἀπεκλείοντο τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ ὑπερεξηκοχτοῦντες (Ἀριστοτ. *Πολιτ.* Γ. 1).

392. Ἀριστοφ. Ἐκκλησ. 248, 315, 404, Βάτραχ. 375, — Ἀγύρριος ὀβολὸν ἐπόρισεν, μετὰ δὲ τοῦτον Ἡρακλείδης ὁ Κλαζομένιος ὁ βασιλεὺς ἐπικαλούμενος διώβολον, πάλιν δ' Ἀγύρριος τριώβολον (Ἀριστ. Ἀθην. Πολ. ΧΛΙ). — Τοιοῦτο δὲν ἐλάμβανον οἱ εὐποροί, οἵτινες ὀνομάζοντο οἰκόσαιοι ἐκκλησιασταί.

393. *Σύγκλητοι* ἔκτακτοι. Χρηματίζουσι δὲ ἐνίοτε καὶ ἄνευ προχειροτονίας. προσέρχονται δὲ καὶ οἱ κήρυκες καὶ οἱ πρέσβεις τοῖς Πρυτάνεσι πρῶτον, καὶ οἱ τὰς ἐπιστολάς φέροντες τούτοις ἀποδιδόασιν.

394. *Καθαρομός*, εὐχαί. Ἐπειδὴν τὸ καθάριστον περιενεχθῇ, καὶ ὁ κῆρυξ τὰς πατρίους εὐχὰς εὐξήται (α). Πρῶτον καθ' ἑκάστην δημοσίᾳ ἀράς ποιούμενοι κατὰ τῶν πονηρῶν, εἴ τις δῶρα λαμβάνων, μετὰ ταῦτα λέγει καὶ γινώσκει περὶ τῶν πραγμάτων (β).

395. *Τακτικὴ Συνέλευσις* - Ἀντικείμενον. Συνάγουσι τὸν δῆμον τετράκις τῆς πρυτανείας ἐκάστης. Προγράφουσι δὲ οἱ βουλευταὶ καὶ τὰς ἐκκλησίας ὑπὲρ ὧν δεῖ χρηματίζειν (α), μίαν μὲν κυρίαν, ἐν ἣ δεῖ τὰς ἀρχὰς ἐπιχειροτονεῖν εἰ δοκοῦσι καλῶς ἄρχειν (β), καὶ περὶ σίτου καὶ φυλακῆς τῆς χώρας χρηματίζειν, καὶ τὰς εἰσαγγελίας ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τοὺς βουλομένους ποιῆσθαι, καὶ τὰς ἀπογραφὰς τῶν δημευομένων ἀναγιγνώσκειν καὶ τὰς λήξεις τῶν κλήρων καὶ τῶν ἐπικλήρων (γ), ὅπως μηδὲν λάθῃ μηδὲν ἔρημον γενόμενον.

396. Ἐτέραν δὲ (τὴν δευτέραν), ταῖς ἱκετηρίαις, ἐν ἣ θείς ὁ βουλόμενος ἱκετηρίαν, ὑπὲρ ὧν ἂν βούληται, καὶ ἰδίων καὶ δημοσίων, διαλέζεται πρὸς τὸν δῆμον.

397. Αἱ δὲ δύο περὶ τῶν ἄλλων εἰσὶν, ἐν αἷς καλεῖουσιν οἱ νόμοι, τρία μὲν ἰερῶν χρηματίζειν, τρία δὲ κήρυξι καὶ πρεσβείαις, τρία δὲ ὁσίων.

398. Ἐπὶ δὲ τῆς ἑκτῆς πρυτανείας πρὸς τοῖς εἰρημένοισι καὶ περὶ ὁστρακοφορίας ἐπιχειροτονίαν διδῶσιν εἰ δοκεῖ ποιεῖν ἢ μὴ, καὶ συκοφαντῶν προβολὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν μετοίκων μέχρι τριῶν ἑκατέρων, ἅν τις ὑποσχόμενός τι μὴ ποιήσῃ τῷ δήμῳ.

399. Ἀγορεύσεις. Τὸν κήρυκα καλεῖν πρῶτον τοὺς ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότας, εἴτα δέ, τὸν βουλόμενον τῶν ἄλλων Ἀθηναίων, οἷς ἕξεστι.

400. *Συζήτησις*. Πρῶτον μὲν τὸν πρεσβύτατον τῶν Ἀθηναίων σωφρόνως ἐπὶ τὸ βῆμα παρελθόντα τὰ βέλτιστα τῇ πόλει συμβουλεύειν, δεύτερον δ' ἤδη καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν τὸν βουλόμενον καθ' ἡλικίαν.

393. Αὐτὰι συνήθως συνεκαλοῦντο ἐν καιρῷ πολέμου ὑπὸ τῶν στρατηγῶν.

394. Ἐπειδὴν τὸ καθάριστον περιενεχθῇ καὶ ὁ κῆρυξ τὰς πατρίους εὐχὰς εὐξήται (*Αἰσχίν.* *Τιμάρχ.* 23). — β) *Δεινάρχων* — Ἀριστοτ. 16.

395. α) Ἀριστοτ. Ἰ' *Ἀθην. Πολ.* XLIII, *Δημοσθ. Τιμοκρ.* 21. — β) Ἴδε ἄνωτέρῳ θέμα 18 καὶ 399. *Δημοσθ. Θεοκρ.* 27, *Πολυδ. Η.* 87. — γ) *Πολυδ. Η.* 95.

396. *Πολυδ. Η.* 96, Ἀριστ. Ἀθην. *Πολ.* XLIII.

397. *Πολυδ. Η.* 96, Ἀριστ. Ἀθην. *Πολ.* XLIII.

398. Ἀριστ. Ἀθην. *Πολ.* XLIII.

399. *Πολυδ. Η.* 96, *Αἰσχίν. Κτησιφ.* 4.

400. *Αἰσχίν. Κτησιφ.* 2. — Ἴδε καὶ *v. 1 Π.* 503.

401. *Θέματα*. Ἀπροβούλευτον μηδὲν ψήφισμα εἰσιέναι εἰς τὸν δῆμον.

402. *Ἐπιχειροτομία*. Τὴν δ' ἐπιχειροτομίαν εἶναι τῶν νόμων κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους. ἐὰν δέ τινες τῶν νόμων τῶν κειμένων ἀποχειροτονηθῶσι, τοὺς πρυτάνεις, ἐφ' ὧν ἂν ἡ ἐπιχειροτομία γένηται, ποιεῖν περὶ τῶν ἀποχειροτονηθέντων τὴν τελευταίαν τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν τοὺς δὲ προέδρους, οἱ ἂν τύχῃσι προεδρεύοντες ἐν ταύτῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, χρηματίζειν ἐπάναγκες πρῶτον μετὰ τὰ ἱερὰ περὶ τῶν νομοθετῶν, καθ' ὅτι καθεδοῦνται, καὶ περὶ τοῦ ἀργυρίου, ὁπόθεν τοῖς νομοθέταις ἔσται· τοὺς δὲ νομοθέτας εἶναι ἐκ τῶν ὁμωμοκότων τὸν ἡλιαστικὸν ὄρκον. ἐὰν δ' οἱ πρυτάνεις μὴ ποιῶσι κατὰ τὰ γεγραμμένα τὴν ἐκκλησίαν ἢ οἱ πρόεδροι μὴ χρηματίσωσι κατὰ τὰ γεγραμμένα, ὀφείλειν τῶν μὲν πρυτάνεων ἕκαστον χιλίας δραχμὰς ἱερὰς τῇ Ἀθηνᾷ, τῶν δὲ προέδρων ἕκαστος ὀφειλέτω τετραράκοντα δραχμὰς ἱερὰς τῇ Ἀθηνᾷ. καὶ ἔνδειξις αὐτῶν ἔστω πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, καθάπερ ἐάν τις ἄρχῃ ὀφείλων τῷ δημοσίῳ· οἱ δὲ θεσμοθέται τοὺς ἐνδειχθέντας εἰσαγόντων εἰς τὸ δικαστήριον κατὰ τὸν νόμον ἢ μὴ ἀνιόντων εἰς Ἀρεῖον πάγον, ὡς καταλύοντες τὴν ἐπ' ἀνόρθωσιν τῶν νόμων.

403. *Εἰσαγωγή νέου νόμου*. Πρὸ δὲ τῆς ἐκκλησίας ὁ βουλόμενος Ἀθηναίων ἐκτιθέτω πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων γράψας τοὺς νόμους οὓς ἂν τιθῇ, ὅπως ἂν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν τεθέντων νόμων ψηφίσῃται ὁ δῆμος περὶ τοῦ χρόνου τοῖς νομοθέταις. ὁ δὲ τιθεὶς τὸν καινὸν νόμον, ἀναγράψας εἰς λεύκωμα, ἐκτιθέτω πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων ὅσημέραι, ἕως ἂν ἡ ἐκκλησία γένηται. αἰρεῖσθαι δὲ καὶ τοὺς συναπολογησόμενους τὸν δῆμον τοῖς νόμοις, οἱ ἂν ἐν τοῖς νομοθέταις λύωνται, πέντε ἄνδρας ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, τῇ ἐνδεκάτῃ τοῦ ἑκατομβαιῶνος μηνός.

404. *Πολιτεύεσθαι* Ἀθηναίους κατὰ τὰ πάτρια, νόμοις δὲ χρῆσθαι τοῖς Σόλωνος, καὶ μέτροις καὶ σταθμοῖς, χρῆσθαι δὲ καὶ τοῖς Δράκοντος θεσμοῖς, οἷσπερ ἐχρώμεθα ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ. Ὅπόσων δ' ἂν προσδῇ οἱ δὲ ἡρημένοι νομοθέται ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀναγράφοντες ἐν σανίσιν ἐκτιθέντων πρὸς τοὺς ἐπωνύμους σκοπεῖν τῷ βουλομένῳ, καὶ παραδιδόντων ταῖς ἀρχαῖς ἐν τῷδε τῷ μηνί. Τοὺς δὲ παραδιδόμενους νόμους δοκιμασάτω πρότερον ἢ βουλὴ καὶ οἱ νομοθέται οἱ πεντακῆσοι, οὓς οἱ δημόται εἴλοντο, ἐπειδὴ ὁμωμόκωσιν.

405. *Ψηφοφορία*. Τοὺς νομοθέτας εἶναι ἕνα καὶ χιλίους ἐκ τῶν ὁμωμοκότων, συννομοθετεῖν δὲ καὶ τὴν βουλήν. Ἡ ψηφοφορία ἐγένετο διὰ ψήφων.

401. Ἰδε θέμ. 33 καὶ σημειώσιν θέμ. 18.

402. Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 20 καὶ 21. *Λημοσθ. Τιμοκρ. 20 επ.*

403. *Λημοσθ. Τιμοκρ. 23.* Ἰδε ἀνωτέρω θέμ. 20.

404. Ἀνδοκίδ. *Μυστηρ. 83, 84.*

405. Ἰδε θέμ. 361.

406. Μηδὲ νόμον ἐπ' ἀνδρὶ ἐξεῖναι θεῖναι, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθη-
ναίοις, ἐὰν μὴ ψηφισαμένων, μὴ ἑλαττον ἐξακισχιλίων, οἷς ἂν δόξη, κρύβδην ψηφι-
ζομένοις.

407. Ποιοῦσι δὲ καὶ ἀρχαιρεσίας στρατηγῶν καὶ ἱππάρχων καὶ τῶν ἄλλων
τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἀρχῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καθ' ὅτι ἂν τῷ δήμῳ δοκῇ.

408. Περιορισμοὶ ρητόρων. Τῶν ρητόρων ἐάν τις λέγῃ ἐν <τῇ> βουλῇ ἢ ἐν τῷ
δήμῳ <μὴ> περὶ τοῦ εἰσφερομένου, ἢ μὴ χωρὶς περὶ ἐκάστου, ἢ δις περὶ τοῦ αὐτοῦ
ὁ αὐτὸς τῆς αὐτῆς, ἢ λοιδορῇται ἢ κακῶς ἀγορεύῃ τινά, ἢ ὑποκρούῃ, ἢ χρηματι-
ζόντων μεταξὺ ἀνεστηκῶς λέγῃ περὶ τοῦ μὴ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἢ παρακελεύηται, ἢ
ἔλκῃ τὸν ἐπιστάτην, ἀφειμένης τῆς ἐκκλησίας ἢ τῆς βουλῆς κυριεύετωσαν οἱ
πρόεδροι μέχρι πεντήκοντα δραχμῶν εἰς ἕκαστον ἀδίκημα ἐγγράφειν τοῖς πράκτο-
σιν. Ἐὰν δὲ πλέονος ἄξιός ᾖ ζημίας, ἐπιβαλόντες μέχρι πεντήκοντα δραχμῶν εἰσ-
φερέτωσαν εἰς τὴν βουλὴν ἢ εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν. Ὅταν δ' ἐξίωσιν <αἱ> κλή-
σεις, κρινάτωσαν· καὶ ἐὰν καταγνωσθῇ αὐτοῦ, κρύβδην ψηφιζομένων, ἐγγραψά-
τωσαν οἱ πρόεδροι τοῖς πράκτορσιν.

409. Δικαστικὴ δικαιοδοσία δήμου. Ἦσκειτο παρὰ τῆς ἐκκλησίας, ἢ παρε-
πέμπετο βουλῇ ἢ Ἀρείῳ πάγῳ, ἢ ζητηταῖς (α). Ὁ δῆμος ὥριζε συνηγόρους ἢ
συνδίκους, ἀποζημιουμένους (β).

410. Προβολή. Προβολή δὲ ἦν κλήσις εἰς δίκην κατὰ τῶν κακόνως πρὸς τὸν
δῆμον διακειμένων (α). Προβολή δ' ἐγίνοντο τοῦ δήμου ψηφισαμένου καὶ τῶν εὐνου-
στάτων τῇ πόλει... καὶ περὶ τῶν ἐξυβρισάντων ἢ ἀδικησάντων ἢ ἀσεβησάντων περὶ
τάς ἐορτάς (β) περὶ τῶν ἀδικημάτων κατὰ τῆς δημοσίας περιουσίας (γ), περὶ τῶν
ἐμπορικῶν μηχανύσεων (δ) καὶ περὶ τῶν συκοφαντῶν, ὅτι οἱ νόμοι ἔδωκαν κατ' αὐτῶν
γραφὰς μὲν πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, εἰσαγγελίας δὲ εἰς τὴν βουλὴν, προβαλὰς δ' ἐν
τῷ δήμῳ, νομίζοντες τοὺς τάυτῃ τῇ τέχνῃ χρωμένους ἀπάσας ὑπερβάλλειν τὰς πο-
νηρίας (ε). Ἰσοδυνάμει αἰτήσῃ ἀδείας πρὸς ἄσκησιν ἀγωγῆς (στ).

406. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 22α.

407. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολ. 44, 4.

408. Αἰσχίν. Τιμάρχ. 35.

409. α) Ἀρδοκίδ. Μεσσηρ. 14, 36, 40, 65.— β) Δεινάρχ. Ἀριστοτ. 6, Αἰσχίν. Κτησιφ. 13.

410. α) Πολυδ. Η. 46.— Προσγράφουσι δὲ καὶ κυρίαν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ δεῖ τὰς ἀρχὰς
ἀποχειροτονεῖν, εἰ δοκοῦσι μὴ καλῶς ἄρχειν (Ἀρποκρατ.).— β) Δημοσθ. Μειδ. 175, ἴδε θέμα
247.— Τοὺς πρυτάνεις ποιεῖν ἐκκλησίαν ἐν Διονύσου τῇ ὑστεραίᾳ τῶν Πανθίων. ἐν δὲ ταύ-
τῃ χρηματίζειν πρῶτον μὲν περὶ ἱερῶν, ἔπειτα τὰς προβολὰς παραδιδότωσαν τὰς γεγεννημένας
ἐνεκα τῆς πομπῆς ἢ τῶν ἀγώνων τῶν ἐν τοῖς Διονυσίοις, ὅσαι ἂν μὴ ἐκτετισμέναι ὦσιν (Δημοσθ.
Μειδ. 8).— γ) Προβολή φανεροῦ μὲν τινος, λαμβάνοντος δὲ μήνυσις. Κακίλιος δὲ φησιν εἰ-

411. *Εισαγγελία*. Εισαγγελία ἐστὶν ὁ περὶ κοινῶν ἀδικημάτων δεδοκασιν ἀπενεγκεῖν οἱ νόμοι. Γενέσθαι δέ, ἐάν τις καταλύῃ τὸν δῆμον ρήτωρ, ἢ μὴ τὰ ἄριστα συμβουλευῇ χρήματα λαμβάνων, ἢ ἐάν τις προδῶ χωρίον, ἢ ναῦς ἢ πεζὴν στρατιάν, ἢ ἐάν τις εἰς τοὺς πολέμιους ἀφικνήται, ἢ ἐνοικῇ παρ' αὐτοῖς, ἢ στρατεύηται μετ' αὐτῶν, ἢ δῶρα λαμβάνῃ (α). Πρὸς δε καὶ τὰ ἄγραφα ἀδικήματα (β).

412. Εἰσάγετο ἡ εισαγγελία εἰς τὸν δῆμον, διορίζοντα πέντε συνηγόρους.

413. Τοὺς μὲν ἄλλας γραφὰς γραψαμένους χιλίας τ' ὀφλισκάνειν, εἰ τὸ πέμπτον τῶν ψήφων μὴ μεταλάβοιεν, καὶ προσατιμοῦσθαι, τοὺς δὲ εἰσαγγέλλοντας μὴ ἀτιμοῦσθαι μὲν, ὀφλεῖν δὲ τὰς χιλίας· ἔοικε δὲ τοῦτο διὰ τοὺς ῥαδίως εἰσαγγέλλοντας ὕστερον προσγεγράφθαι.

ναὶ ἦν κατὰ τὰ δημόσια μέταλλα ὑπορυπτόντων ἀποφέρουσι καὶ καθόλου τῶν κοινὰ κλεπτόντων. (Ρητορ. Λεξ., Δημοσθ. Μειδ. 171, κ.λπ.). — δ) Ρητορ. Λεξ. — ε) Ἴδε θέμα 295. — Διαφέρει φήμη καὶ συκοφαντία. Φήμη μὲν γὰρ οὐ κοινωνεῖ διαβολῇ, διαβολὴ δὲ ἀδελφόν ἐστὶ συκοφαντία. Διορῶ δ' αὐτῶν ἐκάτερον σαφῶς. Φήμη μὲν ἐστίν, ὅταν τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν αὐτόματον ἐκ μηδεμιᾶς προφάσεως λέγῃ τινὰ ὡς γεγεννημένην πρᾶξιν· συκοφαντία δ' ἐστίν, ὅταν πρὸς τοὺς πολλοὺς εἰς ἀνὴρ αἰτίαν ἐμβαλὼν, ἐν τε ταῖς ἐκκλησίαις ἀπάσαις πρὸς τε τὴν βουλὴν διαβάλλῃ τινὰ. Καὶ τῇ μὲν φήμῃ δημοσίᾳ θύομεν ὡς θεῷ, τῶν δὲ συκοφαντῶν, ὡς κακούργων δημοσίᾳ προβολὰς ποιούμεθα (Αἰσχίν. Παραπρεσβ. 145). — στ) Εἰσάγετο ἡ ὑπόθεσις διὰ τῶν θεσμοθετῶν (Πολυδ. Η. 87) εἰς τὴν Ἡλιαίαν πρὸς ἐκδίκασιν (Δημοσθ. Μειδ. ὑπόθεσις).

411. α) Εἰσαγγελία ἐστὶν ὁ περὶ κοινῶν ἀδικημάτων δεδοκασιν ἀπενεγκεῖν οἱ νόμοι. Ἔστι δὲ τὸ μελετώμενον ἐν ταῖς τῶν σοφιστῶν διατριβαῖς, ἔστι δ' ὅτε ἐμβαλλόντες τοὺς συκοφαντούμενους εἰσάγγειλον (Ρητορ. Λεξ.). — β) Ἦτοι τὰ μὴ προβλεπόμενα ὑπὸ νόμου, ὅτε ὁ δῆμος εἴτε ἐνομοθέτει περὶ αὐτῶν, εἴτε ἐδίκαζεν ὁ ἴδιος, μέχρι προστίμου 500 δραχ., εἴτε παρέπεμπε τὴν ὑπόθεσιν εἰς δέκα ἄρχοντας, οἵτινες εἰσεῖγον αὐτὴν εἰς τὴν Ἡλιαίαν «Τιμοκράτης εἶπεν, ὅπόσοι Ἀθηναῖον κατ' εἰσαγγελίαν ἐκ τῆς βουλῆς ἢ νῦν εἰσιν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ἢ τὸ λοιπὸν κατατεθῶσι, καὶ μὴ παραδοθῇ ἢ κατὰγνωσις αὐτῶν τοῖς θεσμοθέταις ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ κατὰ πρυτανείαν κατὰ τὸν εἰσαγγελτικὸν νόμον, δεδύχθαι εἰσάγειν τοὺς ἑνδεκα εἰς τὸ δικαστήριον τριάντων» ἡμερῶν ἅψ' ἢς ἂν παραλάβωσιν, ἐάν μὴ τι δημοσίᾳ κωλύῃ, ἐάν δὲ μὴ, ὅταν πρῶτον οἶόν τ' ἦ. κατηγορεῖν δ' Ἀθηναῖον τὸν βουλούμενον οἷς ἔξεστιν. ἐάν δ' ἄλῳ, τιμᾶτω ἡ ἡλιαία περὶ αὐτοῦ ὅ τι ἂν δοκῇ ἄξιον εἶναι παθεῖν ἢ ἀποτίσαι. ἐάν δ' ἀργυρίου τιμῇ, δεδῶσθαι ἕως ἂν ἐκτίσῃ ὅ τι ἂν αὐτοῦ κατὰγνωσθῇ. (Δημοσθ. Τιμοκρ. 63 σελ. 720). — Καταλέγονται εἰς ταύτας, τὸ ἀδίκημα τῶν ἐν Ἀργινοῦσσις πολεμεισάντων στρατηγῶν (Ξενοφ. Ἑλλην. Α. 7), τὸ κατὰ τοῦ Ἀντιφῶντος ψήφισμα (Πλουτ. Βίος ἀγῆτορος σελ. 833), τὸ τῆς ἀσεβείας καὶ ἄλλα.

412. Ὁ δῆμος ἢ ἐνήγαγεν ἢ ἐδίκαζεν, ὅτε ὁ δῆμος ἐπέιχε θέσιν ἐνάγοντος.

413. Ὅτι δὲ ὁ εἰσαγγελλὴς καὶ οὐχ ἑλὼν ἀζήμιος ἦν, Ὑπερίδης ἐν τῷ ὑπὲρ Λυκούφρονος φησίν. καίτοι γε ὁ Θεόφραστος τοὺς μὲν ἄλλας γραφὰς γραψαμένους χιλίας τ' ὀφλισκάνειν, εἰ τὸ πέμπτον τῶν ψήφων μὴ καταλάβοιεν, καὶ προσατιμοῦσθαι, τοὺς δὲ εἰσαγγέλλοντας μὴ ἀτιμοῦσθαι μὲν, ὀφλεῖν δὲ τὰς χιλίας· ἔοικε δὲ τοῦτο διὰ τοὺς ῥαδίως εἰσαγγέλλοντας ὕστερον προσγεγράφθαι (Πολυδ. Η. 53).

414. *Γραφή παρανόμων.* Ἐάν τις λύσας τινὰ τῶν νόμων τῶν κειμένων ἕτερον ἀντιθῇ μὴ ἐπιτήδειον τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων ἢ ἐναντίον τῶν κειμένων τῷ, τὰς γραφὰς εἶναι κατ' αὐτοῦ κατὰ τὸν νόμον ὃς κεῖται, ἐάν τις μὴ ἐπιτήδειον θῇ νόμον.

415. Τὸν λέγοντά τινα νόμον καὶ μὴ ἀντεισφέροντα κολάζεσθαι.

416. Τὸν γράψαντα νόμον μετὰ ἐνιαυτὸν μὴ εἶναι ὑπεύθυνον τιμωρίᾳ, ὅμως δὲ ἐξεῖναι ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας.

417. Ὑπομοσάμενος γὰρ τις τὸ γραφέν, οὗ ἡ κατηγορία ὑπωμοσία ἐκαλεῖτο, διήλεγχεν ὅτι ἔστι παράνομον ἢ ἄδικον ἢ ἀσύμφορον. . . καὶ οὐκ ἦν μετὰ τὴν ὑπωμοσίαν τὸ γραφέν, πρὶν κριθῆναι, κύριον.

418. Ἦν ὁ ἄγων τιμητὸς Ὁ τρεῖς ἡλωκῶς παρανόμων ἄτιμος.

419. *Μὴ ὑποβολὴ εἰς τὸν δῆμον ψηφίσματος ἢ εἰσαγγελίας.* Ἐνδειξίς δὲ ἡ πρὸς τὸν ἄρχοντα ὁμολογουμένου ἀδικήματος μήνυσις, οὗ κρίσεως ἀλλὰ τιμωρίας δεομένου. ὁ δ' ἐνδεικνύμενος ἐν γραμματείᾳ πρὸς τὸν ἄρχοντα τὴν ἐνδειξίν ἀποφέρει, ἔν' ὑπεύθυνος ἢ τῆς ψευδοῦς ἐνδείξεως. Προσγράφουσι δὲ καὶ κυρίαν ἐκκλησίαν, ἐν ἣ δεῖ τὰς ἀρχὰς ἐπιχειροτονεῖν, εἰ δοκοῦσι μὴ καλῶς ἄρχειν.

420. *Ὀστρακισμός.*—Κόλασις οὖν ἦν ὁ ἐξοστρακισμός, ἀλλὰ παραμυθία καὶ κουφισμός, ἡδομένου τοῦ ταπεινοῦν τοὺς ὑπερέχοντας. Οἱ δ' ἄρχοντες πρῶτον μὲν διηριθμοῦν τὸ σύμπαν ἐν ταύτῳ τῶν ὀστράκων πλῆθος.

414. Ἴδε ἀνωτέρω θέματα 20, 21, 22.

415. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 23.

416. Τοῦ νόμου οὖν οὕτως ἔχοντος, ἐγράψατο μὲν τὸ πρότερον Βάθιππος Λεπτίνην, ὃς ἀπέθανε πρὶν εἰσελθεῖν τὴν γραφήν· κατὰ διετρίβη χρόνος, καὶ γέγονε Λεπτίνης ἀνεύθυνος· νόμος γὰρ ἦν τὸν γράψαντα νόμον ἢ ψήφισμα μετὰ ἐνιαυτὸν μὴ εἶναι ὑπεύθυνον. ὅμως ἐπειδὴ καὶ οὕτω κατὰ τὸν νόμον ἐξεῖναι ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας, καὶ οἱ γράψαντες ἔξω κινδύνων ὄσι (Λημοσθ. Λεπτίν. προσήμ.).

417. Ἴδε θέμα 20. — Λημοσθ. Τιμοκρ. 33 - 39, Αἰσχίν. Κτησιφῶντος, Πολυδ. Η. 57.

418. Ὁ τρεῖς τιμωρηθεὶς διὰ γραφῆς παρανόμων ἡτιμοῦτο.

419. *Λεινάρχον* — Ἀριστογ. 10, Λημοσθ. 53. — Σουῖδα λέξ. Νομοφύλακες. — Τότε ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠγανακτώθην ὑμῖν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους καὶ ἐναντίᾳ ἐψηφισάμην· καὶ ἐτοίμων ὄντων ἐνδεικνύναι με καὶ ἀπάγειν τῶν ρητόρων, καὶ ὑμῶν κελεύοντων καὶ βρώντων (Πλάτων. Ἀπολογ. Σωκρ. XXβ).

420. Ἐξοστρακίζεσθαι τοὺς ὑπερέχοντας τὰ δέκα ἔτη. — Ἡ οὕτως διήρκει δέκα ἔτη. — Ἴδε Πλάτ. Θεμιστ. — Θουκυδ. Α. 102. — Ἡ ἐξορία ἢ ὁ ὀστρακισμός ἐπεβάλλετο ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸν ἐκούσιον ἢ ἀκούσιον φονέα (Ὁμήρου Ἰλ. Ψ. 88), βραδύτερον ὅμως, καὶ πιθανώτερον ἐπὶ Κλεισθένους, ἐνομοθετήθη ὁ ἐξοστρακισμός, ὁ ὁποῖος ἐπεβάλλετο εἰς πᾶν ἄτομον, καὶ δὴ πολιτικὸν κατὰ τὴν ἐπιχειροτοσίαν τοῦ δήμου, αἰτήσῃ οἰουδῆποτε, ἐφ' ὅσον αἱ διδόμεναι ψῆφοι ἔδει νὰ μὴν εἶναι ἐλάσσονες τῶν ἐξακισχιλίων (δικαρυθμηθέντων δὲ τῶν ὀστράκων, ὅτε πλεῖστα ἐγέ-

β'. Βουλὴ τῶν πεντακοσίων

421. Ἐκλογὴ τῶν πεντακοσίων (α).—Ἐκληροῦντο πεντακόσιοι οἱ βουλευεῖν ἐφίεμενοι, ἀνὰ πεντήκοντα ἐξ ἐκάστης τῶν δέκα φυλῶν, ἐκ τῶν τὴν βουλευτικὴν ἡλικίαν ἀγόντων, ἣν δὲ ἡ ἐκλογὴ ἐνιαύσιος (β).—Τὰ μέλη ἐπανεξελέγοντο (γ).

422. Οἱ βουλευταὶ ὑπεβάλλοντο εἰς δοκιμασίαν, ἔδει νὰ εἶναι Ἀθηναῖοι, ἐξ ἀμφοῖν, τριακονταετείς, καὶ νὰ μὴ καταδικάσθησαν εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας (α).—Ἡ βουλὴ, διὰ ψηφοφορίας, ἠδύνατο ν' ἀποβάλῃ μέλος τι αὐτῆς, δι' ἀνάρμοστον διαγωγὴν, ὁ τοιοῦτος δὲ ἐκαλεῖτο ἐκφυλλοφορηθείς (β).

423. Ὁρκος βουλευτῶν.—Τὰ βέλτιστα βουλευέσκειν τῷ δήμῳ Ἀθηναίων. Κατὰ τοὺς νόμους βουλεύσω.—Οὐδὲ δῆσω Ἀθηναίων οὐδένα, ὅς ἂν ἐγγυητὰς τρεῖς καθιστῇ τὸ αὐτὸ τέλος τελούντας, πλὴν ἑάν τις ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἢ ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου συνιῶν ἄλλῳ, ἢ τέλος τι πριάμενος ἢ ἐγγυησάμενος ἢ ἐκλέγων μὴ καταβάλῃ. Καθεδεῖσθαι ἐν τῷ γράμματι, ὃ ἂν λάχῃ. Καὶ οὐ δέξομαι ἔνδειξιν ἢ ἀπαγωγὴν ἕνεκα τῶν πρότερον γεγεννημένων, πλὴν τῶν φευγόντων.

424. Κανονισμὸς τῆς Βουλῆς. Τὸ βουλευτήριον ἦν περὶ τὸ Μητρώον τῆς Ἀκροπόλεως (α), πάντοτε μεστὸν ἰδιωτῶν (β).

νοντο καὶ μὴ ἐλάττω τῶν ἐξακισχιλίων), ὁ ἐξοστρακίζόμενος ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ὥφειλε νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν, καὶ νὰ ἀπομακρυνθῇ αὐτῆς ἐπὶ δέκα ἔτη. Οὗτος δὲν ἀπετέλει, κυρίως εἰπεῖν, ποινὴν, οὐδ' ἐλάμβανε χώραν γραφὴ τις, διὰ τοῦτο, δὲν ἐπῆγετο τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας τοῦ ἐξοστρακίζομένου, ὅπως ἐγένετο ἐπὶ ἀειφυγίας, καθωρίζετο δὲ καὶ ὁ τόπος τῆς διαμονῆς αὐτοῦ. Ἀναφέρονται ὡς ἐξοστρακισθέντες, ἐν ἀρχῇ μὲν ὁ Κλεισθένης, ὁ εἰσαγαγὼν τὸν θεσμόν τοῦτον, βραδύτερον δὲ ὁ Ἀριστείδης, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Κίμων, ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ἄλλοι καὶ τελευταῖος ὁ λυχνόποιος Ὑπέρβολος (Θουκυδ. Η. 73, Πλουτ. Ἀλκιβ. 13, Ἀριστείδ. 10, Πολυδ. Η. 19).

421. α) Δευτέραν προσκατένειμε βουλὴν, ἀπὸ φυλῆς ἐκάστης, τεττάρων οὐσῶν, ἐκαστὸν ἄνδρας ἐπιλεξάμενος, οὗς προβουλευεῖν ἔταξε τοῦ δήμου καὶ μηδὲν ἔξω ἀπροβούλευτον εἰς ἐκκλησίαν εἰσφέρεισθαι (Πλουτ. Σόλων 16').—Ὅταν αἱ φυλαὶ βραδύτερον ἐπὶ Κλεισθένους ᾤκηθησαν εἰς δέκα, ἐξελέγοντο ἀνὰ πεντήκοντα μέλη ἐξ ἐκάστης φυλῆς. Ἡ ἐκλογὴ ἐγένετο κατ' ἔτος.—β) Δημοσθ. Μειδ. 114, Αἰσχίν. Παρατρ. 5).—Τὴν δὲ βουλὴν βουλευέσθαι πολλὰ μὲν περὶ πολέμου, πολλὰ δὲ περὶ πόρου χρημάτων, πολλὰ δὲ περὶ νόμων θέσεως, πολλὰ δὲ περὶ τῶν κατὰ πόλιν γιγνομένων, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις, καὶ φόρον δέξασθαι, καὶ νεωρεῖων ἐπιμεληθῆναι καὶ ἱερῶν (Ξενοφ. Πολιτ. Ἀθην. Γ'. 2, Αἰσχίν. Παρατρ. 16).

422. α) Αἰσχίν. Τιμάρχ. 111-2, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 22, Δημοσθ. Τιμοκρ. 144, Ἀνδοκίδ. Μυστ. 93.—β) Οὗτος ἦτο ἱκανὸς νὰ μετέχῃ ὡς δικαστῆς εἰς τὰ δικαστήρια, ἔδε ἀνωτέρω θέμα 325.—Ἡ ψηφοφορία ἐγένετο διὰ φύλλων ἐλαίας.

423. Δημοσθ. Τιμοκρ. 144, Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 93.

424. α) Πανσαρ. Α. 3.—β) Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 111.

425. *Προσευχή*. Εισιόντες οἱ βουλευταὶ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ προσεύχονται.

426. *Ἀρχαιρεσίαι*. Καθ' ἐκάστην Βουλὴν ἀποκληροῦν φυλὴν ἐπὶ τὸ βῆμα, ἣτις προεδρεύσει καὶ καθῆσθαι τοὺς φυλέτας, βοηθοῦντας τοῖς νόμοις καὶ τῇ δημοκρατίᾳ.—Ἐκάστη φυλὴ ἐπρυτάνευεν ἐπὶ δέκατον τοῦ ἔτους (α), αἱ μὲν πρῶται τέσσαρες, ἕξ καὶ τριάκοντα ἡμέρας ἐκάστη, αἱ δὲ ἕξ, αἱ ὕστεραι, πέντε καὶ τριάκοντα ἡμέρας ἐκάστη, κατὰ διαδοχὴν τοῦ κλήρου.—Κατὰ σελήνην γὰρ ἄγουσι τὸν ἐνιαυτὸν (β).

427. Ἡ πρυτανεύουσα φυλὴ, κλήρῳ αἵρεθεῖσα, (ἥς τὰ πεντήκοντα μέλη ἐκαλοῦντο Πρυτάνεις) ἐκλήρου τὸν *Ἐπιστάτην* καὶ δέκα *Προέδρους* (α), ἥρεϊτο δὲ καὶ ὁ γραμματεὺς καὶ ὁ ἀντιγραφεὺς (β).

428. Καὶ ἐπειδὴν συναγάγωσιν οἱ πρυτάνεις τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον, οὗτος κληροῖ προέδρους ἑνέα, ἕνα ἐκ τῆς φυλῆς ἐκάστης πλὴν τῆς πρυτανευούσης, καὶ πάλιν ἐκ τούτων ἐπιστάτην ἕνα, καὶ παραδίδωσι τὸ πρόγραμμα αὐτοῖς· οἱ δὲ παραλαβόντες τῆς τ' εὐνοσμίας ἐπιμελοῦνται, καὶ ὑπὲρ ὧν δεῖ χρηματίζειν προτιθέασιν καὶ τὰς χειροτονίας κρίνουσιν καὶ τὰ ἄλλα πάντα διοικοῦσι, καὶ τοῦ [[τ']] ἀφεῖναι κύριοι εἰσιν.

429. Καὶ ἐπιστατῆσαι μὲν οὐκ ἔξεστιν πλέον ἢ ἅπαξ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, προσδρεῦν δ' ἔξεστιν ἅπαξ ἐπὶ τῆς πρυτανείας ἐκάστης.

425. *Ἀντιφῶντος* — *Χορεντ.* 45.

426. α) *Ἀριστοφ.* *Ἐκκλήσ.* 396 *σχόλ.* — β) *Ἀριστοτ.* *Ἀθην. Πολιτ.* 43, 2. — Ἡ διὰρκεια ὅμως αὕτη ἐποικίλλε κατὰ λόγον τῶν ἡμερῶν, ἃς περιελάμβανεν ἕκαστον σεληνικὸν ἔτος, ἥτοι τῶν 344 ἢ 355 τοῦ συνήθους τοιοῦτου, ἢ 384 τοῦ ἐμβολίου.

427. α) *Ἀριστοτ.* *Ἀθην. Πολιτ.* 43, 3 καὶ 44, 2. — β) Κληροῦσι δὲ καὶ γραμματεῖς τὸν κατὰ πρυτανεῖαν καλούμενον, ὃς τῶν γραμμάτων ἐστὶ κύριος, καὶ τὰ ψήφισματα καὶ τὰ γιγνόμενα φυλάττει, καὶ ἄλλα πάντα ἀντιγράφεται καὶ παρακάθεται τῇ βουλῇ, πρότερον μὲν οὖν οὗτος ἦν χειροτονητός, καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ πιστοτάτους ἐχειροτόνον. νῦν δὲ γέγονε κληρωτός. κληροῦσι δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς νόμους ἕτερον ὃς παρακάθεται τῇ βουλῇ, καὶ ἀντιγράφεται καὶ οὗτος πάντας. χειροτονεῖ δὲ καὶ ὁ δῆμος γραμματεῖς τὸν ἀναγνωσόμενον αὐτῷ καὶ τῇ βουλῇ (*Ἀριστοτ.* *Ἀθην. Πολιτ.* 54 3, *Πολυδ. Η.* 98). — Οἱ ὑπογραμματεύοντες, ἀργύριον εὐλήφασιν καὶ πιθανῆς καθ' ἐκάστην πρυτανεῖαν ἀνελογίζοντο τὰς προσόδους τῷ δήμῳ, ἦσαν δὲ παρὰ τῷ Πρυτανεῖῳ ἀείσιτοι.

428. *Ἀριστοτ.* *Ἀθην. Πολιτ.* 44, 2. — Ἀνὰ ἕνα Πρόεδρον ἕξ ἐκάστης φυλῆς, ὅστις ἐκαλεῖτο ἐπιψηφίζων Πρόεδρος. Πιστεύεται, ὅτι περιορισθέντων τῶν καθηκόντων τῶν Πρυτάνεων, ταῦτα περιῆλθον εἰς τοὺς Προέδρους, πιστεύεται ἀκόμη, ὅτι κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν, κατὰ νεώτερον νόμον, ἐξελέγετο μία τῶν φυλῶν ὅπως προεδρεύῃ τῶν συνεδριάσεων, καὶ ἐφορᾷ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων καὶ τὴν τάξιν.

429. Ὁ Ἐπιστάτης ἐπεῖχε θέσιν Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἐξελέγετο διὰ μίαν ἡμέραν.

430. *Κήρυξ*. Τὸν κήρυκα εὐξασθαι μετ' εὐφημίας πολλῆς, καὶ οὕτως τὸ βουλεύεσθαι περὶ τῶν πραγμάτων παραδιδόναι. Τὸν κήρυκα τοῖς θεοῖς εὐχεσθαι, εἴ τις δῶρα λαμβάνων, μετὰ ταῦτα λέγει καὶ γινώσκει περὶ τῶν πραγμάτων, ἐξώλη ποιεῖν αὐτόν τε καὶ γένος καὶ οἰκίαν.

431. *Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τῆς Βουλῆς*. Τὴν Βουλὴν κυρίαν εἶναι ζημιῶν πεντακοσίας. Αὕτη πρότερον μὲν ἦν κυρία, καὶ χρήμασι ζημιῶσαι καὶ δῆσαι καὶ ἀποκτεῖναι. Ὑστερον δὲ ὁ δῆμος ἀφείλετο τῆς βουλῆς τὸ θανατοῦν καὶ δεῖν καὶ χρήμασι ζημιῶν, καὶ νόμον ἔθετο, ἂν τινος ἀδικεῖν ἢ βουλὴ καταγνῶ ἢ ζημιώσῃ, τὰς καταγνώσεις καὶ τὰς ἐπιζημιώσεις εἰσάγειν τοὺς θεσμοθέτας εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ὃ τι ἂν οἱ δικασταὶ ψηφίσωνται, τοῦτο κύριον εἶναι (α).—Ἡ βουλὴ προβουλεύει εἰς τὸν δῆμον· καὶ οὐκ ἔξεστιν οὐδὲν ἀπροβούλευτον, οὐδ' ὃ τι ἂν μὴ προγράψωσιν οἱ Πρυτάνεις ψηφίσασθαι τῷ δήμῳ. Κατ' αὐτὰ γὰρ ταῦτα ἔνοχος ἐστὶν ὁ νικήσας γραφῇ παρανόμων (β).—Τοὺς Πρυτάνεις μὴ ἀναψηφίσαι (γ).

432. *Ὑπηρεσίαι Δήμου ἢ Βουλῆς*. Δοκιμάζει ἡ βουλὴ καὶ τοὺς βουλευτάς, τοὺς τὸν ὕστερον ἐνιαυτὸν βουλευέσοντας, καὶ τοὺς ἐννέα ἄρχοντας. Καὶ πρότερον μὲν ἦν ἀποδοκιμάσαι κυρία, νῦν δὲ τούτοις ἔφεσις ἐστὶν εἰς τὸ δικαστήριον (α). Κληροῖ δέκα *ρήτορας*, ὅπως ὑπερασπίζωνται τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ ἔν τε τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῇ βουλῇ (β). *Πέντε συνδίκους*, ἐκλεγομένους παρὰ τοῦ λαοῦ, ὅπως προστατεύωσι τοὺς ἀρχαίους νόμους, ὅταν ἐπροτείνετο ἢ κατάργησις ἢ ἡ τροποποίησις αὐτῶν ὑπὸ τῶν Νομοθετῶν ἢ τῶν πολιτῶν (γ), τοὺς *περιστιάρχους*, οἵτινες ἐξήγγιζον τοὺς χώ-

διὰ κλήρου μεταξὺ τῶν πεντήκοντα πρυτάνεων, καὶ προήδρευε τῆς Βουλῆς, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δήμου, ἐὰν συνέπιπτε νὰ συνέλθῃ αὕτη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν (*Ξενοφ. Ἀπομνημ. Α'. 1, 18, Πλάτων. Γοργ. 474, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 44, 2 καὶ 3*).

430. *Αἰσχίν. Τιμάρχ. 23, Δεινάρχ. Ἀριστογ. 14*.

431. α) Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ διαχειροτονεῖν ἦν ἡ βουλὴ πότερα δικαστηρίῳ παραδοῖν ἢ ζημιώσκει ταῖς πεντακοσίαις, ὅσους ἦν κυρία κατὰ τὸν νόμον (*Δημοσθ. Εὐέργ. Μνησιβ. 43*).—Οὗτος γὰρ (ἐνν. ὁ νόμος), ὃ ἄνδρες δικασταί, οὐκ ἐπὶ τοῖς κεκριμένοις καὶ ἡγωνισμένοις κεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἀκρίτοις, ἵνα μὴ διὰ τὸ δεδέσθαι χειρὸν ἀναγκάζονται ἀγωνίζεσθαι ἢ καὶ παντάπασιν ἀπαράσκευοι εἶναι (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 144, 145*).—β) *Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 54, 4*.—γ) Ἡ βουλὴ δὲν ἠδύναντο νὰ συζητήσῃ ἐκ νέου ἐπὶ θέματος ἀποφασισθέντος (*Θουκυδ. δημογραφία Νικίων VII. 14*).

432. α) *Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55, 2*.—β) *Σουῖδα, λ. ρήτωρ*.—Δὲν ἠδύναντο νὰ εἶναι *ρήτορες* οἱ ἐπιτηρχόμετοι. Οὕτε ἠδύναντο νὰ ἀσκήσουν γραφὴν κατὰ τινος (*Αἰσχίν. Τιμάρχ. ὑπόθ.*).—γ) *Ἡ συνήγοροι*. Αἰρεῖσθαι δὲ καὶ τοὺς συναπολογησομένους τὸν δῆμον τοῖς νόμοις, οἳ ἂν ἐν τοῖς νομοθέταις λύωνται, πέντε ἄνδρας ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, τῇ ἐνδεκάτῃ τοῦ

ρους τῶν συνελύσεων (δ), τοὺς τριάκοντα ἔξ ληξιάρχους, οἵτινες ἐτήρουν κατάλογον τῶν ἐμφανιζομένων ἢ ἀπουσιαζόντων ἐν ταῖς συνελύσεσι(ε), τοὺς τριάκοντα προβούλους ἢ συγγραφεῖς, οἵτινες ὑποχρεοῦντο διὰ τῶν συγγραφῶν των νὰ συμβά- λωσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ σωτηρίαν τῆς πόλεως (στ).

433. Πρὸς δέ, ἡ βουλὴ κληροῦ, τοὺς ἀγορανόμους (α), τοὺς σιτοφύλακας (β), τοὺς ἐπιμελητὰς τοῦ ἐμπορίου (γ), τοὺς μετρονόμους (δ), τοὺς γραμματεῖς (ε), τὸν ἀντιγραφέα (στ), τοὺς ἱεροποιοὺς (ζ), τοὺς ἐπισκευαστὰς ἱερῶν (η), τοὺς ἀστυνό-

ἐκτομβαίωνος μηνὸς (Δημοθ. Τιμοκρ. 23). — δ) Ἐκαλεῖτο οὕτω ὡς προπορευόμενος τῶν περιστάσεων, ἤτοι τῶν καθαρῶν μέσων (Σουῖδα λ. περιεστίαρχος, Ἀριστοφ. Ἐκκλησ. 128.). — ε) "Ἐξ καθίσταντο τῶν πολιτῶν ἐγγεγραμμένων ἐν λευκώματι, καὶ τριάκοντα ἀνδρῶν αὐτοῖς προσακρεθέντων τοὺς μὴ ἐκκλησιάζοντας ἐξήταζον καὶ τοὺς μὴ ἐκκλησιάζοντας ἐζημίουν καὶ σκηνίον μιλτώσαντες διὰ τῶν τοῦτοδων συνήλκυνον τοὺς ἐκ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν (Πολυδ. Η. 104, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 22). — στ) Ψήφισμα Πυθοδώρου. Τὸν δῆμον ἐλέσθαι μετὰ τῶν προὑπαρχόντων δέκα προβούλων ἄλλους εἰκοσιν ἐκ τῶν ὑπὲρ τετραράκοντα ἔτη γεγο- νότων, οἵτινες ὁμόσαντες ἡ μὴν συγγράψειν ἃ ἂν ἡγῶνται βέλτιστα εἶναι τῇ πόλει συγγρά- ψουσι περὶ τῆς σωτηρίας· ἐξεῖναι δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶ βουλομένῳ γράφειν, ἔν' ἐξ ἀπάντων αἰρῶνται τὸ ἄριστον..... τοὺς πατρίους νόμους οὓς Κλεισθένης ἔθηκεν ὅτε καθίστη τὴν δημο- κρατίαν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 29, 2, Θουκυδ. Η. Ι καὶ 67). Εἰς τούτους ἀντιτίθετο καὶ ἡ ἀποστολὴ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν δι' ὑποθέσεις ἐμπιστευτικὰς (Πλουτ. Ἀριστείδ. 21, Ἡροδότ. ΣΤ', 7, Ζ'. 172, κ.λπ.).

433. α) Ἀγορανόμοι. Πέντε μὲν εἰς Πειραιέα, πέντε δ' εἰς ἄστυ. τούτοις δὲ ὑπὸ τῶν νόμων προστέτακται τῶν ὀνίων ἐπιμελεῖσθαι πάντων, ὅπως καθαρὰ καὶ ἀκίβδηλα πωλήσεται (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 50, 2). — Οὗτοι ἐκκληροῦντο ἀνὰ εἰς ἐξ ἐκάστης φυλῆς (Δημοθ. Τιμοκρ. 112), εἰσέπραττον τὸ ξενικὸν τέλος, ὅπερ κατέβαλλον οἱ ξένοι καὶ οἱ μέτοικοι, ἵνα τοῖς ἐπιτρέπηται ἡ ἔκθεσις ἐμπορευμάτων ἐν τῇ ἀγορᾷ (Πλάτων. Νόμοι 917 - 8). — β) Σιτοφύλακες Οὗτοι ἦσαν κληρωτοί, πέντε μὲν εἰς Πειραιέα, πέντε δ' εἰς ἄστυ, νῦν δ' εἰκοσι μὲν εἰς ἄστυ, πεν- τεκαίδεκα δ' εἰς Πειραιέα. οὗτοι δ' ἐπιμελοῦνται πρῶτον μὲν ὅπως ὁ ἐν ἀγορᾷ σῖτος ἀργὸς ὄνιος ἔσται δικαίως (Λυσίου — Σιτοπ. 2 καὶ 3), ἔπειθ' ὅπως οἱ τε μυλωθροὶ πρὸς τὰς τιμὰς τῶν κριθῶν τὰ ἄφλιτα πωλήσουσιν, καὶ οἱ ἀρτοποιῶναι πρὸς τὰς τιμὰς τῶν πυρῶν τοὺς ἄρτους καὶ τὸν σταθμὸν ἄγοντας ὅσον ἂν οὗτοι τάξωσιν· ὁ γὰρ νόμος τούτους κελεύει τάττειν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 51, 3, Δημοθ. Λεπτίν. 32, Ἀρποκρ. σιτοφύλακες). Καὶ σιτώναι τρεῖς ἐχειροτονοῦντο οἵτινες ἐπεμελοῦντο τὴν ἀγορὰν σίτου εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις (Λυσίου — Σιτοπ. 3). — γ) Ἐμπο- ρίου δ' ἐπιμελητὰς δέκα κληροῦσιν· τούτοις δὲ προστέτακται τῶν τ' ἐμπορίων ἐπιμελεῖσθαι καὶ τοῦ σίτου τοῦ καταπλέοντος εἰς τὸ σιτικὸν ἐμπόριον τὰ δύο μέρη τοὺς ἐμπόρους ἀναγκάζειν εἰς τὸ ἄστυ κομίζειν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 51, 4, Δημοθ. Λάκρ. 51, Θεοκρ. 8, Δεινάρχ. Ἀριστ. 10). — δ) Μετρονόμοι. Κληροῦνται (ι), πέντε μὲν εἰς ἄστυ, ἑ δὲ εἰς Πειραιέα· καὶ οὗτοι τῶν μέτρων καὶ τῶν σταθμῶν ἐπιμελοῦνται πάντων, ὅπως οἱ πωλοῦντες χρήσονται δικαίως (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 51, 2), κατ' ἄλλην γνώμην ἦσαν οὗτοι 15 ἐν Πειραιεὶ καὶ 9 ἐν τῇ πόλει (Ἀρποκρ. μετρονόμοι). — ε) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 427. — στ) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 427. —

μους (θ), τὸν εἰς Σαλαμῖνα Ἀρχοντα (ι), τὸν ἐν Πειραιεὶ Δῆμαρχον (ια), τοὺς Ἑνδεκα (ιβ), τοὺς εἰσαγωγεῖς δικῶν (ιγ), τοὺς τεσσαράκοντα (ιδ), τοὺς διαιτητὰς (ιε), τοὺς ὁδοποιοὺς (ιστ), τοὺς ἀρρητοποιοὺς (ιζ).

ζ) Ἱεροποιοί, ἔτι οἱ κληρούμενοι κατ' ἔτος δέκα ἱεροθῦται, οἵτινες ἔθουν θυσίας τὰς πεντετηρίδας, πλὴν τῶν Παναθηναίων (Πολυδ. Η. 107, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 54. 6, Φωτίου, ἱεροποιοί), καὶ ὧν ἐτιμῶντο περισσότερον οἱ ψηφίζοντες διὰ τὰς θυσίας πρὸς τὰς σεμνὰς θεὰς (Δημοσθ. Μειδ. 115). — η) Ἐπισκευασταὶ ἱερῶν, ἔτι οἱ προετοιμάζοντες τὰς πομπὰς (Δημοσθ. Τιμοκρ. 186). — θ) Ἀστυνόμοι, ὧν κληροῦνται πέντε ἐν Πειραιεὶ, καὶ πέντε ἐν Ἀθήναις, καὶ τὰς τε αὐλητηρίδας καὶ τὰς ψαλτρίδας καὶ τὰς καθαριστρίδας οὗτοι σκοποῦσιν, ὅπως μὴ πλείονος ἢ δυεῖν δραχμαῖς μισθωθῇσονται, καὶ πλείους τὴν αὐτὴν σπουδάζωσι λαβεῖν οὗτοι δικακλήρουσι καὶ τῷ λαχόντι μισθοῦσιν. καὶ ὅπως τῶν κοπρολόγων μηδεὶς ἐντὸς ἰ σταδίων τοῦ τείχους καταβαλεῖ κόπρον ἐπιμελοῦνται· καὶ τὰς ὁδοὺς κωλύουσι κατοικοδομεῖν καὶ δρυφάκτους ὑπὲρ τῶν ὁδῶν ὑπερτείνειν καὶ ὄχτους μετεώρους εἰς τὴν ὁδὸν ἔκρουν ἔχοντας ποιεῖν καὶ τὰς θυρίδας εἰς τὴν ὁδὸν ἀνοίγειν· καὶ τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπογυνομένους ἀναίρουσιν, ἔχοντας δημοσίους ὑπηρέτας (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 50. 2, Πολιτ. ΣΤ'. 5, Πλάτων. Νομ. ΣΤ'. 7, Δημοσθ. Καλλικλ. προσίμ.). Εἰς τοὺς ἔτι ἀνατεθειμένη καὶ ἡ ἐπιτήρησις τῶν ἐτοιμορρόπων οἰκοδομημάτων. — ι) καὶ ια) Σαλαμῖνος Ἀρχων, Πειραιεὺς Δῆμαρχος, κληροῦσι δὲ τοὺς, οἳ τὰ τε Διονύσια ποιοῦσιν ἑκατέρωθεν καὶ χορηγοὺς καθιστᾶσιν ἐν Σαλαμῖνι δὲ καὶ τοῦνομα τοῦ ἄρχοντος ἀναγράφεται (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 54. 8). — ιβ) Ἑνδεκα. Ὡς οἱ δέκα ἡροῦντο ἐξ ἑκάστης φυλῆς κλήρω, ὁ δὲ εἰς ἡρεῖτο ἐπίσης ὡς γραμματεὺς. Καθιστᾶσι δὲ καὶ τοὺς ἑνδεκα κλήρω τοὺς ἐπιμελησόμενους τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ τοὺς ἀπαγομένους κλέπτας καὶ τοὺς ἀνδραποδιστάς καὶ τοὺς λωποδύτας, ἂν μὲν [ὁμολογῶ]σι, θανάτῳ ζημιώσοντας, ἂν δ' ἀμφισβητῶσιν, εἰσάζοντας εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ μὲν ἀποφύγωσιν, ἀφήσοντας, εἰ δὲ μὴ, τότε θανατώσοντας, καὶ τὰ ἀπογραφόμενα χωρὶς καὶ οἰκίας εἰσάζοντας εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ τὰ δόξαντα δημόσια εἶναι παραδῶσοντας τοῖς πωληταῖς, καὶ τὰς ἐνδείξεις εἰσάζοντας· καὶ γὰρ ταύτας εἰσάγουσιν οἱ ἑνδεκα. εἰσάγουσι δὲ τῶν ἐνδείξεων τινὰς καὶ οἱ θεσμοθέται (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 52. 1). Ὁ καταδικαζόμενος εἰς θάνατον παρεδίδοτο αὐτοῖς (Ξενοφ. Ἑλλήν. Β'. 3, 54), οἵτινες διὰ τοῦ κωνείου, διδομένου μετὰ τὴν δύναν τοῦ ἡλίου προεκάλουν τὸν θάνατον (Πλάτων. Φαίδων 65 - 6). Ἐκαλοῦντο καὶ δημόκοινοι (Ἀντιφῶν. Φαρμακ. 20), καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν κακούργων (Ἀντιφῶντος — Ἡρόδ. 17), ἐπέβλεπον δὲ οὗτοι, ἡ διὰ τοῦ ὑπηρετοῦ των τὰς ἐν δίκαις βασάνους (Δημοσθ. Νικόστρ. 23 ἐπ.), καὶ ἐπὶ συνοπτικῶν δικῶν, οἶαι, ἡ ἀπαγωγὴ, ἡ ἐφήγησις, ἡ ἐνδείξις, ὧν αἱ ποιναὶ εἶχον καθορισθῇ διὰ νόμου, εἶχον τὴν ἡγεμονίαν τῶν δικαστηρίων, ἀνευ παρεμβάσεως τούτων, ταῦτον καὶ ἐπὶ δημεύσεως περιουσιῶν. — ιγ) Εἰσαγωγεῖς δικῶν. Κληροῦσι δὲ καὶ εἰσαγωγεῖς ἢ ἄνδρας, οἳ τὰς ἐμμήνους εἰσάγουσι δίκας, δοῦν φυλακὴν ἕκαστος. εἰσὶ δ' ἐμμηνοὶ προικός, ἐάν τις ὀφείλων μὴ ἀποδῶ, καὶ τις ἐπὶ δραχμῇ δανεισάμενος ἀποστερῇ, καὶ τιν ἐν ἀγορᾷ βουλόμενος ἐργάζεσθαι δανείσεται παρὰ τινος ἀφορμῇ· ἐπὶ δ' αἰκείας καὶ ἐραυικαὶ καὶ κοινωνικαὶ καὶ ἀνδραπόδων καὶ ὑποζυγίων καὶ τριηραρχικαὶ καὶ τραπεζητικαί. οὗτοι μὲν οὖν ταύτας δικάζουσιν ἐμμήνους εἰσάγοντες, οἳ δ' ἀποδέχεται τοῖς τελώναις καὶ κατὰ τῶν τελωνῶν, τὰ μὲν μέχρι δέκα δραχμῶν ὄντες κύριοι, τὰ δ' ἄλλ' εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες ἐμμηνα (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 52. 2, Πολυδ. Η. 101, Δημοσθ. Πανταίρ. 35 ἐπ.). — ιδ) Τεσσαράκον-

τα. Κληροῦσι δὲ καὶ <τούς> τετταράκοντα, τέτταρας ἐκ τῆς φυλῆς ἐκάστης, πρὸς οὓς τὰς ἄλλας δίκας λαγχάνουσιν· οἱ πρότερον μὲν ἦσαν τριάκοντα καὶ κατὰ δῆμους περιόντες ἐδίκαζον, μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ὀλιγαρχίαν τετταράκοντα γέγονασιν. καὶ τὰ μὲν μέχρι δέκα δραχμῶν αὐτοτελεῖς εἰσι δ[ικ]άζειν, τὰ δ' ὑπὲρ τοῦτο τὸ τίμημα τοῖς δικαιοτάτοις παραδιδόσιν. οἱ δὲ παραλαβόντες, ἐὰν μὴ δύνωνται διακῦσαι, γινώσκουσι, καὶ μὲν ἀμφοτέροις ἀρέσκη τὰ γνωσθέντα καὶ ἐμμένουσιν, ἔχει τέλος ἡ δίκη. ἂν δ' ὁ ἕτερος ἐφῇ τῶν ἀντιδίκων εἰς τὸ δικαστήριον, ἐμβαλόντες τὰς μαρτυρίας καὶ τὰς προκλήσεις καὶ τοὺς νόμους εἰς ἐχίνους, χωρὶς μὲν τὰς τοῦ διώκοντος χωρὶς δὲ τὰς τοῦ φεύγοντος, καὶ τούτους κατασημνόμενοι καὶ τὴν γνώσιν τοῦ δικαιοτάτου γεγραμμένην ἐν γραμματεῖφ προσαρτήσαντες παραδιδόσιν τοῖς δ' τοῖς τὴν φυλὴν τοῦ φεύγοντος δικάζουσιν. οἱ δὲ παραλαβόντες εἰσάγουσιν εἰς τὸ δικαστήριον, τὰ μὲν ἐντὸς χιλίων εἰς ἓνα καὶ διακοσίους, τὰ δ' ὑπὲρ χιλίας εἰς ἓνα καὶ τετρακοσίους. οὐκ ἔξεστι δ' οὔτε νόμοις οὔτε προκλήσεσι οὔτε μαρτυρίαις ἄλλῃ ἢ ταῖς παρὰ τοῦ δικαιοτάτου χρῆσθαι ταῖς εἰς τοὺς ἐχίνους ἐμβεβλημέναις (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 53. 1, Πολυδ. Η. 100, Δημοσθ. Τιμοκρ. 112, Ἀριστοτ. Πολιτ. Α'. 13. 2, Δημοσθ. Πανταίν. 33). Οὗτοι περιφέροντο εἰς τοὺς δῆμους τῆς Ἀττικῆς, ἐπεῖχον δὲ θέσιν εἰρηνοδικῶν, ἐνῆργουν καὶ ὡς εἰσχωγεῖς καὶ ὡς δικασταί. — Ἴδε καὶ κατωτέρω σημειώσιν. — ιε) Δικαιοτάτοι. Οὗτοι δ' εἰσὶν οἱς ἂν ἐξεχαστὸν ἔτος ἦ· τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἐπωνύμων. εἰσὶ γὰρ ἐπωνύμοι δέκα μὲν οἱ τῶν φυλῶν, δύο δὲ καὶ τετταράκοντα οἱ τῶν ἡλικιῶν· οἱ δὲ ἑφθβοὶ ἐγγραφόμενοι πρότερον μὲν εἰς λευκωμένα γραμματεῖα ἐνεγράφοντο, καὶ ἐπεγράφοντο αὐτοῖς ὁ τ' ἄρχων ἐφ' οὗ ἐνεγράφησαν καὶ ὁ ἐπωνύμος ὁ τῷ προτέρῳ ἔτι δεδικοτηκώς νῦν δ' εἰς στήλην χαλκῇ ἀναγράφονται, καὶ ἴσταιται ἡ στήλη πρὸ τοῦ βουλευτηρίου παρὰ τοὺς ἐπωνύμους. τὸν δὲ τελευταῖον τῶν ἐπωνύμων λαβόντες οἱ τετταράκοντα διανέμονται αὐτοῖς τὰς διαίτας καὶ ἐπικληροῦσιν ἅς ἕκαστος δικαιοτάτῃ· καὶ ἀναγκάζονται ἂν ἕκαστος λάχῃ διαίτας ἐκδικαίῃ. ὁ γὰρ νόμος, ἂν τις μὴ γένηται δικαιοτάτης τῆς ἡλικίας αὐτῷ καθηκούσης, ἄτιμον εἶναι κελεύει, πλὴν ἐὰν τύχῃ ἀρχὴν ἄρχων τινὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ ἢ ἀποδημῶν· οὗτοι δ' ἀτελεῖς εἰσὶ μόνον. ἔστιν δὲ καὶ εἰσαγγέλλειν εἰς τοὺς δικαιοτάτας, ἐὰν τις ἀδικηθῇ ὑπὸ τοῦ δικαιοτάτου, καὶ τινος καταγνώσιν, ἀτιμοῦσθαι κελεύουσιν οἱ νόμοι· ἔφρασι δ' ἔστι καὶ τούτοις. χρώνται δὲ τοῖς ἐπωνύμοις καὶ πρὸς τὰς στρατείας, καὶ ὅταν ἡλικίαν ἐκπέμψωσι προγράφουσιν ἀπὸ τίνος ἄρχοντος καὶ ἐπωνύμου μέχρι τίνων δεῖ στρατεύεσθαι (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 53. 4). Ἐκάστη φυλὴ εἶχεν ἴδιον δικαιοτὴν (Δημοσθ. Εὐεργ. Μνησιβ. 12, Λυσ. Παγκλ. 3), ἐπὶ ἔτος, πιθανώτερον, ἀσκοῦντα τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν (Δημοσθ. Μειδ. 86), ἕκαστος τούτων ὠρρίζετο μόνον ἐφ' ἐκάστης ἀνατιθεμένης αὐτῷ δίκης (Δημοσθ. Καλλιπ. 30, Ἰσαίου — Δικαιογ. 32), καὶ ἐπληρώνετο ἀνὰ δραχμὴν (παράστασιν καλουμένην) ὑπὸ τῶν διαδίκων (Δημοσθ. Τιμόδ. 19, Πολυδ. Η. 127), ἥτοι ὑπεύθυνος ἔκαστος τοῦ ἀδικηθέντος διαδίκου, δυνάμενος νὰ καταγγεῖλῃ αὐτὸν (Δημοσθ. Μειδ. 87). Πάλαι πᾶσα δίκη ἔδει προηγουμένως νὰ ὑποβληθῇ εἰς δικαιοτὴν, βραδύτερον ὅμως τοῦτο ἐξηρτάτο ἐκ τῆς θελήσεως τῶν διαδίκων (Δημοσθ. Ἀνδροτ. 27, ἴδε καὶ θέμα 294). — Ἴδε εἰς βιβλίον 12 τοῦ παρόντος δικονομικὰς διατάξεις. — ιστ) Ὀδοποιοί. Κληροῦσιν ὁδοποιοὺς πέντε, οἱς προστέτακται δημοσίους ἐργάτας ἔχουσι τὰς ὁδοὺς ἐπισκευάζειν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 54. 1, Αἰσχίν. Κτησιφ. 25). — ιζ) Ἀρρητοποιοί. Ἦτοι, ὁ ἱεροφάντης, ὁ δαδούχος, ὁ ἱεροκέρυξ, ὁ θύτης καὶ οἱ περὶ τὰ μυστηριώδη τῶν πομπῶν ἀπασχολούμενοι ἱερεῖς, οἵτινες διητῶντο εἰς τὸν Παρθενῶνα, καὶ ἐστιτίζοντο εἰς τὸ Πρυτανεῖον (Πανσαν. Α. 27. 4).

434. Κληροῦσι δὲ καὶ ἀθλοθέτας δέκα ἄνδρας, ἕνα τῆς φυλῆς ἐκάστης. οὗτοι δὲ δοκιμασθέντες ἄρχουσι τέτταρα ἔτη, καὶ διοικοῦσι τὴν τε πομπὴν τῶν Παναθηναίων καὶ τῶν ἁγῶνα τῆς μουσικῆς καὶ τὸν γυμνικὸν ἁγῶνα καὶ τὴν ἵπποδρομίαν, καὶ τὸν πέπλον ποιοῦνται, καὶ τοὺς ἀμφορεῖς ποιοῦνται μετὰ τῆς βουλῆς, καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς ἀθληταῖς ἀποδιδόσκει.

435. Δοκιμάζει τοὺς ἵππους ἡ βουλὴ διὰ τῶν καταλογέων (α), ἐπιμελεῖται ἡ αὐτὴ τῶν τριήρων καὶ τῶν σκευῶν καὶ τῶν νεωσοίκων (β), ἐξετάζει τὰ δημόσια οἰκοδομήματα (γ), συνεπιμελεῖται μετὰ τοῦ ταμίου τῶν Στρατιωτικῶν τὰ τῆς ἐορτῆς τῶν Παναθηναίων (δ).

436. Ἐξεῖναι δὲ καὶ ἰδιώτῃ τῷ βουλομένῳ εἰσίνοντι εἰς τὴν βουλὴν, συμβουλεύειν ὅ τι ἂν ἀγαθὸν ἔχῃ περὶ τῶν νόμων.

437. Ἐὰν δέ τις ἱκετεύῃ ἐν τῇ βουλῇ ἢ ἐν τῷ δήμῳ περὶ ὧν δικαστήριον ἢ ἡ βουλὴ ἢ ὁ δῆμος κατέγνω, ἔαν μὲν αὐτὸς ὀφλὼν ἱκετεύῃ πρὶν ἐκτίσαι, ἔνδειξιν εἶναι αὐτοῦ, καὶ θάπερ ἔαν τις ὀφείλων τῷ δημοσίῳ ἡλιάζῃται· ἔαν δ' ἄλλος ὑπὲρ τοῦ ὀφληκότος ἱκετεύῃ πρὶν ἐκτίσαι, δημοσίᾳ ἔστω αὐτοῦ ἡ οὐσία πᾶσα. ἔαν δέ τις τῶν προέδρων δῶ τι τὴν ἐπιχειροτονίαν, ἢ αὐτῷ τῷ ὀφληκότῃ ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου, πρὶν ἐκτίσαι, ἄτιμος ἔστω.

438. Ἡδύνατο ἡ Βουλὴ νὰ προικίσῃ τὰς θυγατέρας διασήμεων Ἀθηναίων (α), καὶ νὰ συντρέχῃ τοὺς οἰκονομικῶς πάσχοντας, τοὺς ἀδυνάτους (β).

439. Τὴν Βουλὴν ποιεῖν τριήρεις καινὰς (α).—Ἐὰν ἀξίως ἡ βουλὴ δοκῇ βουλεύσαι, διδόναι τὸν δῆμον δωρεὰν αὐτὴν (β).—Τὴν ποιήσασαν τὰς τριήρεις αἰτεῖν τὴν δωρεάν, τὴν μὴ ποιήσασαν μὴ αἰτεῖν (γ).

434. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 60. 1. — Ἐκαλοῦντο καὶ ἀγωνοδίκαι, καὶ ραβδοῦχοι.

435. α) Τοὺς δ' ἱππέας καταλέγουσι μὲν οἱ καταλογεῖς, οὓς ἂν ὁ δῆμος χειροτονήσῃ δέκα ἄνδρας μὴ δυνάτους εἶναι τοῖς σώμασιν ἱππεύειν ἐξαλειφούσι.... καὶ μὲν τις ἐξομώσεται μὴ δύνανθαι τῷ σώματι ἱππεύειν ἢ τῇ οὐσίᾳ, τοῦτον ἀφίξιν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 1, Ξενοφ. Ἑλλην. Β. 3. 20, Δημοσθ. Πολυκλ. 6). — β) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 46. 1. — γ) Ἀριστοτ. αὐτόθι. — δ) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 3.

436. Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 81 - 3.

437. Δημοσθ. Τιμοκρ. 50. — Ἀνάλογος r. 6 II. 1. 18 καὶ r. 131, 244 II. 50. 16.

438. α) Πλουτ. Ἀριστ. XXVII. — β) Δοκιμάζει δὲ καὶ τοὺς ἀδυνάτους ἡ βουλὴ· νόμος γὰρ ἔστιν ὃς κελεύει τοὺς ἐντὸς τριῶν μῶνν κεκτημένους καὶ τὸ σῶμα πεπηρωμένους ὥστε μὴ δύνανθαι μὴδὲν ἔργον ἐργάζεσθαι, δοκιμάζειν μὲν τὴν βουλὴν, διδόναι δὲ δημοσίαν τροφὴν δύο ὀβολοὺς ἐκάστῳ τῆς ἡμέρας. καὶ ταμίᾳς ἔστιν αὐτοῖς κληρωτὸς (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 4, Ἀνσίου — Ἀδυνάτου, Ὑπερεῖδ. Ἀνκόφρ. IX.).

439. α) Ἔθος ἦν τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων λαμβάνουσιν χρήματα ἀπὸ τοῦ δήμου (ἢ τῶν εὐπορωτέρων), καινὰς ποιεῖν τριήρεις (Οὐλίπιαρ. ἐπὶ Δημ., Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 46. 1). — β) Δημοσθ. Ἀνδροτ. 5. γ) Λιβάντιος, Δημοσθ. Ἀνδροτ. ἐπὶ δ.).

440. "Αν ἡ Βουλὴ ἄγῃ τὰ Ἀπατούρια (α) μετὰ τῶν ἄλλων Ἀθηναίων κατὰ τὰ πάτρια, ἐψηφίσθαι τῇ βουλῇ ἀφεῖσθαι τοὺς βουλευτὰς τὰς ἡμέρας, ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι βουλαὶ διαφίενται, ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἀφ' ἧς οἱ Προτένθαι (β) ἄγουσι πέντε ἡμέρας.

441. Τὴν βουλὴν τῇ ὑστεραίᾳ τῶν μυστηρίων ἔδραν ποιεῖν ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ.

442. Ταύτην ὑπεύθυνον εἶναι.

443. Σίτησις. Οἱ πρυτανεύοντες συσσιτοῦσιν ἐν τῷ θόλῳ, λαμβάνοντες ἀργύριον παρὰ τῆς πόλεως (α), ὁ Ἐπιστάτης (β), οἱ Ἀρχοντες (γ), οἱ ἄθλοθέται (δ), διάφοροι ὑπάλληλοι, οἷον οἱ ἀρρητοποιοί, οἱ ἱερεῖς, οἱ ὑπογραμματοεῖς (ε), οἱ ξένοι Πρέσβεις (στ) καὶ οἱ διὰ πρᾶξιν τινα σιτήσεως ἀξιωθέντες (ζ). Σίτησιν ἐν τῷ Πρυτανεῖῳ ἀντεπρόβαλεν ὁ Σωκράτης ὡς ἀντιτίμημα, εἰς τὸ παρὰ τοῦ Μελήτου προβληθὲν τίμημα καὶ ἄλλοι τινές.

444. Μισθός. 1) Ὁ δῆμος μισθοφορεῖ τοὺς ἐκκλησιάζοντας ταῖς μὲν ἄλλαις ἐκκλησίαις δραχμὴν, τῇ δὲ κυρίᾳ ἐννέα (ὀβολούς), 2) τὰ δικαστήρια τρεῖς ὀβολούς, 3) ἡ βουλὴ πέντε ὀβολούς, 4) τοῖς δὲ πρυτανεύουσιν εἰς σίτησιν ὀβολὸς προστίθεται [[δέκα προστίθενται]], 5) ὁ Ἀρχὼν εἰς Σαλαμῖνα δραχμὴν τῆς ἡμέρας, 6) οἱ ἀμφικτύονες εἰς Δῆλον δραχμὴν τῆς ἡμέρας ἐκάστης ἐκ Δήλου (λαμβάνουσι), 7) αἱ ἀποστελλόμεναι ἀρχαὶ εἰς Σάμον ἢ Σκυρον ἢ Λῆμον ἢ Ἰμβρον εἰς σίτησιν ἀργύριον.

445. Ἐπιστάτης. Ἔστι δ' ἐπιστάτης τῶν πρυτάνεων εἰς ὁ λαχὼν οὗτος δ' ἐπιστατεῖ νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ οὐκ ἔστιν οὔτε πλείω χρόνον οὔτε δις τὸν αὐτὸν

440. α) Ἀπατούρια, ἑορτὴ Ἀθῆνησιν ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ὧν ἡ πρώτη Δορπία ἐκαλεῖτο, ἡ δευτέρα Ἀνάρρουνσις, ἡ τρίτη Κουρεώτις καὶ ἡ τετάρτη Ἐπίδρα (Ἡσύχιος, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 134, Πλάτων. Τίμαιος 21). Κατὰ τὴν Κουρεώτιδα εἰσέγοντο εἰς τὴν φρατρίαν τὰ τέκνα τῶν μελῶν αὐτῆς, καὶ ἐγένετο διαδικασία περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῶν (Ἰσαῖος — Κίρωνος 18, Δημοσθ. Εὐβουλ. 54, Μακάρετ. 11, 81, Πλάτων. Τίμαιος 21). — β) Σύστημά τι οἱ Προτένθαι εἰσὶ, καθάπερ καὶ οἱ παράσιτοι ὀνομαζόμενοι (Ἡσύχιος).

441. Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 111.

442. Αἰσχίν. Κτησιφ. 235, 6 ἐπ.

443. α) Εἰς τὸ Πρυτανεῖον, ἐνθα διετηρεῖτο ὁ ἄσβεστος λύχνος, ἐξ οὗ ἐλάμβανον πῦρ οἱ εἰς ἀποικίας ἀπερχόμενοι (Στράβων. Θ. 416, Πολυβ. Α. 7), ἔθουν οἱ Πρυτάνεις καὶ συνέτρωγον (Δημοσθ. Παραπρεσβ. 400, Πλουτ. Κίμων 1, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 43. 2, 62. 2). — β) Ἴδε θέμα 445. — γ) Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 125. — δ) Ἀθλοθέται δ' ἐν Πρυτανεῖῳ δειπνοῦσι τὸν ἑκατομβαιῶνα μῆνα, ὅταν ἦ τὰ Παναθήναια (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 62. — ε) Ἴδε σημείωσιν ἰξ τοῦ θέματος 433. — στ) Πολυδ. Θ. 40, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 125. — ζ) Καὶ οἱ διὰ πρᾶξιν τινα σιτήσεως ἀξιωθέντες, καὶ εἰ τις ἐκ τιμῆς ἀείσιτος ἦν (Πολυδ. Θ. 40).

444. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 62. 1.

445. α) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 44. 1. — β) Ἀριστοτ. αὐτόθι.

γενέσθαι. τηρεῖ δ' οὗτος τάς τε κλειῖς τάς τῶν ἱερῶν, ἐν οἷς τὰ χρήματ' ἐστὶν καὶ <τὰ> γράμματα τῇ πόλει, καὶ τὴν δημοσίαν σφραγίδα. Ἐπιστατέϊ οὗτος ἐν μιᾷ μόνῃ ἡμέρᾳ, ἵνα μὴ ἐρασθῇ τυραννίδος (α), καὶ μένειν ἀναγκαῖον ἐν τῷ θόλῳ τοῦτόν ἐστιν καὶ τριττὸν τῶν πρυτάνεων ἢν ἂν οὗτος κελεύῃ (β).

446. *Πρόεδροι*. Οἱ ἐξ ἐκάστης φυλῆς ἐκλεγόμενοι, οἵτινες ἐκαλοῦντο ἐπιψηφίζοντες.

447. *Πρυτάνεις*. Ἐκαλοῦντο οἱ ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν μὴ πρυτανευουσῶν φυλῶν.

γ'. Ἐννέα ἄρχοντες

448. Ὁ πρῶτος τούτων ἐκαλεῖτο *ἐπώνυμος*, ὁ δεύτερος *βασιλεύς*, ὁ τρίτος *πολέμαρχος* καὶ οἱ ἄλλοι ἐξ *θεσμοθέται*, παρ' οἷς καὶ *γραμματεῖς*.

449. *Δοκιμασία τούτων*. Δοκιμάζονται δ' οὗτοι πρῶτον μὲν ἐν τῇ βουλῇ τοῖς φ' πλὴν τοῦ γραμματέως, οὗτος δ' ἐν δικαστηρίῳ μόνον ὥσπερ καὶ ἄλλοι ἄρχοντες (πάντες γὰρ καὶ οἱ κληρωτοὶ καὶ οἱ χειροτονητοὶ δοκιμασθέντες ἄρχουσιν), οἱ δ' ἐννέα ἄρχοντες ἐν τε τῇ βουλῇ καὶ πάλιν ἐν δικαστηρίῳ. καὶ πρότερον μὲν οὐκ ἤρχεν οὐτιν' ἀποδοκιμάσειεν ἢ βουλή, νῦν δὲ ἔφεσις ἐστὶν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ τοῦτο κύριόν ἐστι τῆς δοκιμασίας.

450. Ἐπερωτῶσιν δ', ὅταν δοκιμάζωσιν, πρῶτον μὲν «τίς σοι πατήρ καὶ πόθεν, τῶν δῆμων, καὶ τίς πατὴρ πατὴρ, καὶ τίς μήτηρ, καὶ τίς μητρός πατήρ καὶ πόθεν τῶν δῆμων;» μετὰ δὲ ταῦτα, εἰ ἐστὶν αὐτῷ Ἀπόλλων πατρῶος καὶ Ζεὺς ἐρκεῖος,

446. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 44. 1. — Προεδρεύειν δ' ἐξέστιν ἅπαξ ἐπὶ τῆς πρυτανείας ἐκάστης.

447. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 44. 2.

448. Αἱ δὲ κληρωταὶ ἀρχαὶ πρότερον μὲν ἦσαν αἱ μὲν μετ' ἐννέα ἀρχόντων ἐκ τῆς φυλῆς ὅλης κληρούμεναι, αἱ δ' ἐν Θησείῳ κληρούμεναι διηροῦντο εἰς τοὺς δῆμους· ἐπειδὴ δ' ἐπώλουν οἱ δῆμοι, καὶ ταύτας ἐκ τῆς φυλῆς ὅλης κληροῦσι πλὴν βουλευτῶν καὶ φρουρῶν· τούτους δ' εἰς τοὺς δῆμους ἀποδιδόσκει (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 62. 1). — Οἱ δὲ καλούμενοι ἐννέα ἄρχοντες τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ὃν τρόπον καθίσταντο [εἶρ]ηται· [νῦν] δὲ κληροῦσιν θεσμοθέτας μὲν ἐξ καὶ γραμματέα τούτοις, ἔτι δ' ἄρχοντα καὶ βασιλέα καὶ πολέμαρχον κατὰ μέρος ἐξ ἐκάστης φυλῆς (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 1). — Ἐν ἀρχῇ οἱ ἄρχοντες ἐξελέγοντο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Μεντιδῶν, ἀπογόνων τοῦ Κόρδου, κατὰ τὸ 684 π.Χ., οὗτοι ἐξελέγοντο ἐκ τῶν Εὐπατριδῶν ἐν γένει, βραδύτερον ὁ Σόλων ἔταξεν ὅπως οὗτοι ἐκλέγονται μετὰ τῶν εὐπορωτέρων. Ἡ διὰ κλήρου ἐκλογὴ εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ Κλεισθέους κατὰ τὸ 508 π.Χ., ἐπὶ Ἀριστείδου δὲ ἐξελέγοντο ἐκ πάντων τῶν Ἀθηναίων, ἄνευ διαστολῆς τιнос (Ἀριστοτ. Πολιτ. Β'. 9, Πλουτ. Ἀριστείδ. 1 καὶ 22, Σόλων. 18, Αἰσίου — Ἀδωνάτ. 13).

449. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 2.

450. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 3, Δεινάρχ. Ἀριστογ. 17, Δημοσθ. Εὐβουλ. 70).

καὶ ποῦ ταῦτα τὰ ἱερά ἐστίν, εἴτα ἡρία εἰ ἐστίν καὶ ποῦ ταῦτα, ἔπειτα γονέας εἰ εὖ ποιεῖ, καὶ τὰ τέλη (εἰ) τελεῖ, καὶ τὰς στρατείας εἰ ἐστράτευται. ταῦτα δ' ἀνερωτήσας «κάλει», φησιν, «τούτων τοὺς μάρτυρας».

451. Ἐπειδὴν δὲ παράσχηται τοὺς μάρτυρας, ἐπερωτᾷ «τούτου βούλεται τις κατηγορεῖν;», καὶ μὴ ἦ τις κατήγορος, δούς κατηγορίαν καὶ ἀπολογίαν οὕτω δίδωσιν ἐν μὲν τῇ βουλῇ τὴν ἐπιχειροτονίαν, ἐν δὲ τῷ δικαστηρίῳ τὴν ψῆφον· ἐὰν δὲ μηδεὶς βούληται κατηγορεῖν, εὐθύς δίδωσι τὴν ψῆφον· καὶ πρότερον μὲν εἰς ἐνέβαλλε τὴν ψῆφον, νῦν δ' ἀνάγκη πάντας ἐστὶ διαψηφίζεσθαι περὶ αὐτῶν, ἵνα, ἂν τις πονηρὸς ὢν ἀπαλλάξῃ τοὺς κατηγοροὺς, ἐπὶ τοῖς δικασταῖς γένηται τοῦτον ἀποδοκιμάσαι.

452. Δοκιμασθέν(τες) δὲ τοῦτον τὸν τρόπον βαδίζουσι πρὸς τὸν λίθον ἐφ' οὗ τὰ τόμι' ἐστίν, ἐφ' οὗ καὶ οἱ διαιτηταὶ ὁμόσαντες ἀποφαίνονται τὰς διαίτας καὶ οἱ μάρτυρες ἐξόμνουνται τὰς μαρτυρίας.

453. Ὅρκος. Ἀναβάντες δ' ἐπὶ τοῦτον ὁμνύουσι δικαίως ἄρξιν καὶ κατὰ τοὺς νόμους, καὶ δῶρα μὴ λήψεσθαι τῆς ἀρχῆς ἕνεκα, καὶ τι λάβωσιν ἀνδριάντα ἀναθήσειν χρυσοῦν. ἐντεῦθεν δ' ὁμόσαντες εἰς ἀκρόπολιν βαδίζουσιν καὶ πάλιν ἐκεῖ ταῦτά ὁμνύουσι, καὶ μετὰ ταῦτ' εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσέρχονται.

454. Ἀνίκανοι. Ἐάν τις Ἀθηναίων ἐταιρήσῃ, μὴ ἐξέστω αὐτῷ τῶν Ἐννέα Ἀρχόντων γενέσθαι (α). Τῷ Ἀρχοντι, ἂν μεθύων ληφθῇ, θάνατος ἢ ζημία (β). Τὴν τοῦ βασιλέως γυναῖκα ἀστήν εἶναι, καὶ παρθένον γαμεῖν (γ).

455. Πάρεδροι τῶν Ἀρχόντων — Ἐπιλαχόντες. Λαμβάνουσι δὲ καὶ παρέδρους ὃ τ' ἄρχων καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πολέμαρχος δύο ἕκαστος οὓς ἂν βούληται, καὶ οὗτοι δοκιμάζονται ἐν τῷ δικαστηρίῳ πρὶν παρεδρεύειν, καὶ εὐθύνας διδόναι ἐπὶν παρεδρεύουσιν (α). Ἐκληροῦντο καὶ ἰσάριθμοι ἐπιλαχόντες.

455α. Προνομίαι Ἀρχόντων. Ἐξηροῦντο τῆς τριηραρχίας καὶ τῶν εἰσφορῶν

451. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 4. Ἡ μὲν τῶν ἐκκλησιῶν κυρία, ἐν ἣ τὰς ἀρχὰς ἐπιχειροτονοῦσιν, εἴπερ καλῶς ἄρχουσιν, ἢ ἀποχειροτονοῦσι (Πολυδ. Η. 95, Δημοσθ. Θεοκρίν. 27, Ἀρποκρατ. κυρία ἐκκλησία).

452. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 5.

453. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 55. 5, Πολυδ. Η. 86.

454. α) Αἰσχίν. Τιμάρχ. 21. — β) Λιονυσ. Λαερτ. Σόλων IX. — Ἴδε καὶ v. 6 § 6 Π. 49. 16. — γ) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 87.

455. α) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56. 1. — β) Ἐάν ὁ πρῶτος λαχὼν ἀποδοκιμασθῇ ἢ τελευτήσῃ, ἀντὶ ἐκείνου γένηται βουλευτὴς ἢ ἄρχων ὁ ἐπιλαχὼν αὐτῷ (Ἀρποκρατ. λεξ. ἐπιλαχών, Αἰσχίν. Τιμάρχ. 106).

455α. α) Ἴδε θέμα 379, Δημοσθ. Λεπτίν. 18. — β) Δημοσθ. Μειδίου 32, 33, Πολυδ. Η. 86. — γ) Δεινάρχ. Δημοσθ. 47, κ.λπ., Πλουτ. Σόλων, XIX.

(α), ὁ ὑβρίζων τούτους ἐτιμωρεῖτο ἀτιμίᾳ (β), μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀρχῆς των καθίσταντο ἀρεοπαγῖται (γ).

456. Ἐπώνυμος Ἀρχων. Οὗτος εὐθὺς εἰσελθὼν πρῶτον μὲν κηρύττει, ὅσα τις εἶχεν πρὶν αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἀρχήν, ταῦτ' ἔχειν καὶ κρατεῖν μέχρι ἀρχῆς τέλους. ἔπειτα χορηγοὺς τραγωδοῖς καθίστησι τρεῖς ἐξ ἀπάντων Ἀθηναίων τοὺς πλουσιωτάτους· πρότερον δὲ καὶ κωμωδοῖς καθίστη πέντε, νῦν δὲ τούτοις αἱ φυλαὶ φέρουσιν. ἔπειτα παραλαβὼν τοὺς χορηγοὺς τοὺς ἐνηνεγμένους ὑπὸ τῶν φυλῶν εἰς Διονύσια ἀνδράσιν καὶ παισὶν καὶ κωμωδοῖς, καὶ εἰς Θαργήλια ἀνδράσιν καὶ παισίν, (εἰσὶ δ' οἱ μὲν εἰς Διονύσια κατὰ φυλάς, εἰς Θαργήλια <δὲ> δυοῖν φυλαῖν εἰς· παρέχει δ' ἐν μέρει ἑκάτερα τῶν φυλῶν) τούτοις τὰς ἀντιδόσεις ποιεῖ καὶ τὰς σκήψεις εἰσάγει, ἑλόν τις ἢ λελητουργηκέναι φῆ πρότερον ταύτην τὴν λητουργίαν, ἢ ἀτελὴς εἶναι λελητουργηκῶς ἑτέραν λητουργίαν καὶ τῶν χρόνων αὐτῷ τῆς ἀτελείας μὴ ἐξεληλυθότων, ἢ τὰ ἔτη μὴ γεγονέναι· δεῖ γὰρ τὸν τοῖς παισὶν χορηγοῦντα ὑπὲρ τετραράκοντα ἔτη γεγονέναι.

457. Καθίστησι δὲ καὶ εἰς Δῆλον χορηγοὺς καὶ ἀρχιθέω[ρον τ]ῷ τριακοντορίῳ τῷ τοὺς ἡθέους ἄγοντι.

458. Πομπῶν δ' ἐπιμελεῖται τῆς τε τῷ Ἀσκληπιῷ γιγνομένης, ὅταν οἰκουρῶσι μύσται, καὶ τῆς Διονυσίων τῶν μεγάλων μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν, οὗς πρότερον μὲν ὁ δῆμος ἔχειροτόνει δέκα ὄντας, καὶ τὰ εἰς τὴν πομπὴν ἀναλώματα παρ' αὐτῶν ἀνῆλiskon, νῦν δ' ἓνα τῆς φυλῆς ἐκάστης κληροῖ καὶ δίδωσιν εἰς τὴν κατασκευὴν ἑκατὸν μναῖς.

459. Ἐπιμελεῖται δὲ καὶ τῆς εἰς Θαργήλια καὶ τῆς τῷ Διὶ τῷ Σωτήρι. διοικεῖ δὲ καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν Διονυσίων οὗτος καὶ τῶν Θαργηλίων. ἐορτῶν μὲν οὖν ἐπιμελεῖται τούτων.

460. Δικαστικὴ δικαιοδοσία Ἐπώνυμον. Γραφαὶ δὲ καὶ δίκαι λαγχάνονται πρὸς αὐτόν, ἅς ἀνακρίνας εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγει, γονέων κακώσεως (αὐταὶ δ' εἰσὶν ἀζήμιοι τῷ βουλομένῳ διώκειν), ὁσφάνων κακώσεως (αὐταὶ δ' εἰσὶ κατὰ τῶν

456. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56. 2. — Οὗτος ἦτο ὁ κυρίως ἄρχων, ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καθορίζετο τὸ ἔτος, καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου κατεχωρίζοντο αἱ πράξεις εἰς τὰ ἀρχεῖα (Πολυδ. Η. 89).

457. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56. 3, Δεινάρχ. Δημοσθ. 81.

458. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56. 4.

459. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 56. 5, Πολυδ. Η. 89.

460. Ὁ Ἐπώνυμος ἔσκει τὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν ἀνικάνων. Ἴδε θέμα 127. Δημοσθ. Μακάρι. 77. — Περὶ κλήρου ἢ ἐπικλήρου (ἴδε θέμα 142), Δημοσθ. Μακάρι. 7, 16, 54, Πολυδ. Η. 89, Δημοσθ. Στεφάν. Β'. 18, 22, 24, κ.λπ.

ἐπιτρόπων), ἐπικλήρον κακώσε[ως.... (αὐτ)αι δ' εἰσὶ κατὰ τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν συνοικούντων), οἶκον ὀρφανικοῦ κακώσεως (εἰσὶ δὲ καὶ [αὐται κατὰ τῶν] ἐπιτρόπων), παρανομίας, ἐάν τις αἰτιᾶται τινα παρανοοῦντα [τὰ ὑπάρχοντα ἅ]πολλύν[αι], εἰς δατητῶν αἵρεσιν, ἐάν τις μὴ θέλῃ τὰ κοινὰ [τὰ ὄντα νέμεσθαι], εἰς ἐπιτροπῆς κατάστασιν, εἰς ἐπιτροπῆς διαδικασίαν, [εἰς ἐμφανῶν κατάστασιν], ἐπίτροπον αὐτὸν ἐγγράφαι, κλήρων καὶ ἐπικλήρων ἐπι[δικασίαι. ἐπιμελεῖτ]αι δὲ καὶ τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν ἐπικλήρων καὶ τῶν γυναικῶν ὅσαι ἂν τελευτ[ήσαντος τοῦ ἀνδρ]ὸς σκήπτωνται κύειν· καὶ κύριός ἐστι τοῖς ἀδικοῦσιν ἐπιβάλλ[ειν ἢ εἰσάγειν εἰς] τὸ δικαστήριον. μισθοὶ δὲ καὶ τοὺς οἴκους τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν ἐπικλ[ήρων, ἕως ἂν τις τετταρ]ακκαδεκέτις γένηται, καὶ τὰ ἀποτιμήματα λαμβάν[ει· καὶ τοὺς ἐπιτρόπους], ἐάν μὴ διδῶσι τοῖς παισὶ τὸν σίτον, οὗτος εἰσπράττει.

461. *Ἀρχων Βασιλεὺς*. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρῶτον μὲν *μυστηρίων* ἐπιμελεῖτ[αι μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν, ὧν ὁ δῆμ[ος χ]ειροτονεῖ, δύο μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, ἓνα δ' [ἐξ Εὐμολπιδῶν, ἓνα] δ' ἐκ Κηρ[ύκων]. ἔπειτα Διονυσίων τῶν ἐπὶ Ἀθηναίῳ· ταῦτα δ' ἐστὶ [πομπή τε καὶ ἀγών. τ]ὴν μὲν οὖν πομπὴν κοινῇ πέμπουσιν ὁ τε βασιλεὺς καὶ οἱ ἐπιμεληταί, τὸν δὲ ἀγῶνα διατίθουσιν ὁ βασιλεὺς. τίθησε δὲ καὶ τοὺς τῶν λαμπάδων ἀγῶνας ἅπαντας· ὥς δ' ἔπος εἰπεῖν καὶ τὰς πατρίους θυσίας διοικεῖ οὗτος πάσας.

462. *Δικαστικὴ δικαιοδοσία βασιλέως*. Γραφεὶ δὲ λαγχάνονται πρὸς αὐτὸν ἀσεβείας, κἄν τις ἱερωσύνης ἀμφισβητῇ πρὸς τινα. διαδικάζει δὲ καὶ τοῖς γένεσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι τὰς ἀμφισβητήσεις τὰς ὑπὲρ τῶν ἱερῶν ἀπάσας οὗτος. λαγχάνονται δὲ καὶ αἱ τοῦ φόρου δίκαι πᾶσαι πρὸς τοῦτον, καὶ ὁ προαγορεύων εἰργεσθαι τῶν νομίμων οὕτως ἐστίν. εἰσὶ δὲ φόρου δίκαι καὶ τραύματος, ἂν μὲν ἐκ προνοίας ἀποκτείνῃ ἢ τρώσῃ, ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, καὶ *φαρμάκων*, ἐάν ἀποκτείνῃ δούς, καὶ *πυρ-*

461. Ἀριστοτ. 56. 5. — Ἡ σύζυγος αὐτοῦ ὑπεχρεοῦτο, ὅταν ἐκαλεῖτο νὰ προσφέρῃ ὠρισμένους θυσίας, κατὰ τὰ πάτρια τὰ ἄρρητα (Δημοσθ. Νεαίρ. 75).

462. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 57. 2. — Οὗτος γὰρ ἐνδὺς στολήν, μιμούμενος τὰ ἱερὰ ἐπεδείκνυε τοῖς ἀμύητοις καὶ εἶπε τῇ φωνῇ τὰ ἀπόρρητα, τῶν δὲ θεῶν, οὓς ἡμεῖς θεοὺς νομίζομεν καὶ θεραπεύοντες καὶ ἀγνέοντες θύομεν καὶ προσευχόμεθα, τούτους περιέκοψε. καὶ ἐπὶ τούτοις ἱέρειαι καὶ ἱερεῖς στάντες κατηράσαντο πρὸς ἐσπέραν καὶ φοινικίδας ἀνέσεισαν, κατὰ τὸ νόμιμον τὸ παλαιὸν καὶ ἀρχαῖον. ὠμολόγησε δὲ οὗτος ποιῆσαι. ἔτι δὲ παρελθὼν τὸν νόμον ὃν ὑμεῖς ἔθεσθε, εἰργεσθαι τῶν ἱερῶν αὐτὸν ὡς ἀλιτήριον ὄντα, ταῦτα πάντα βιασάμενος εἰσελήλυθεν ἡμῶν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἔθυσεν ἐπὶ τῶν βωμῶν ὃν οὐκ ἐξῆν αὐτῷ, καὶ ἀπῆντα τοῖς ἱεροῖς περὶ ἃ ἡσέβησεν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ἐλευσίνιον, ἐχερνήφατο ἐκ τῆς ἱερᾶς χέρνιβος κ.λπ. (Αἰσίων — Ἀνδοκίδου 51, 1, 10, 15, 24, κ.λπ., Δημοσθ. Λάκρ. 48, Ἀνδοκ. 27, Νεαίρ. 74, Πολυνδ. II. 90, Ἀρποκρατ. λέξ. ἐπιμελητῆς μυστηρ., Πλάτων. — Εὐθύφρ. 2, Θεαίτητ. 44, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 1143).

καὶ ἄς· ταῦτα γὰρ ἡ βουλὴ μόνα δικάζει· τῶν δ' ἀκουσίῳ καὶ βουλευέσεως καὶ οἰκέτην ἀποκτείνει τις ἢ μέτοικον ἢ ξένον, οἱ ἐπὶ Παλλαδίῳ· ἐὰν δ' ἀποκτεῖναι μὲν τις ὁμολογῇ, φῆ δὲ κατὰ τοὺς νόμους, οἷον μοιχὸν λαβὼν ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας ἢ ἐν ἄθλῳ ἀγωνιζόμενος, τούτῳ ἐπὶ Δελφινίῳ δικάζουσιν· ἐὰν δὲ φεύγων φυγὴν ὦν αἰδεσίς ἐστιν αἰτίαν ἔχει ἀποκτεῖναι ἢ τρώσασθαι τινα, τούτῳ δ' ἐν Φρεάτου δικάζουσιν· ὁ δ' ἀπολογεῖται προσορμισάμενος ἐν πλοίῳ· δικάζουσι δ' οἱ λαχόντες ταῦ[τ'] ἐφέται] πλὴν τῶν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ γιγνομένων, εἰσάγει δ' ὁ βασιλεὺς, καὶ δικάζουσιν ἐν ἱερ[ῶ] καὶ ὑπαίθριοι, καὶ ὁ βασιλεὺς ὅταν δικάζῃ περαιορεῖται τὸν στέφανον. ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἔχων τὸν μὲν ἄλλον χρόνον εἰργεταὶ τῶν ἱερῶν καὶ οὐδ' εἰς τὴν ἀγορὰν νόμος] ἐμβαλεῖν αὐτῷ· τότε δ' εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθὼν ἀπολογεῖται. ὅταν δὲ μὴ εἰδῇ τὸν ποιήσαντα, τῷ δράσαντι λαγχάνει. δικάζει δ' ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ φυλοβασιλεῖς καὶ τὰς τῶν ἀψύχων καὶ τῶν ἄλλων ζώων.

463. Ἀρχων - Πολέμαρχος. Οὗτος θύει μὲν θυσιάς τὴν τε τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀγροτέρῃ καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ, διατίθησι δ' ἀγῶνα τὸν ἐπιτάφιον [[καὶ]] τοῖς τετελευτηκόσιν ἐν τῷ πολέμῳ καὶ Ἀρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι ἐναγίσματα ποιεῖ.

464. Δικαστικὴ ἐξουσία Πολεμάρχου. Δίκαι δὲ λαγχάνονται πρὸς αὐτὸν ἰδίας μόνον, αἱ τε τοῖς μετοίκους καὶ τοῖς ἰσοτελέσι καὶ τοῖς προξένοις γιγνόμεναι· καὶ δεῖ τοῦτον λαβόντα καὶ διανείμαντα δέκα μέρη τὸ λαχὸν ἐκάστη τῇ φυλῇ μέρος προσθεῖναι, τοὺς δὲ τὴν φυλὴν δικάζοντας τοῖς δικαιοτάτοις ἀποδοῦναι. αὐτὸς δ' εἰσάγει δίκας τὰς τε τοῦ ἀποστασίου καὶ ἀπροστασίου καὶ κλήρων καὶ ἐπικλήρων τοῖς μετοίκους, καὶ τὰλλ' ὅσα τοῖς πολίταις ὁ ἄρχων, ταῦτα τοῖς μετοίκους ὁ πολέμαρχος.

465. Θεσμοθέται. Πρῶτον μὲν τοῦ προγράψαι τὰ δικαστήρια εἰσι κύριοι τίσιν ἡμέραις δεῖ δικάζειν, ἔπειτα τοῦ δοῦναι ταῖς ἀρχαῖς· καθότι γὰρ ἂν οὗτοι δῶσιν, κατὰ τοῦτο χρῶνται.

466. Δικαστικὴ ἐξουσία Θεσμοθετῶν. Ἐτι δὲ τὰς εἰσαγγελίας εἰσαγγέλλουσιν εἰς τὸν δῆμον καὶ τὰς καταχειροτονίας καὶ τὰς προβολὰς ἀπάσας εἰσάγουσιν οὗτοι καὶ γραφὰς παρὰ νόμων καὶ νόμον μὴ ἐπιτήδειον θεῖναι καὶ προεδρικὴν καὶ ἐπι-

463. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 58. 1.

464. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 58. 2. — Πᾶσαι αἱ δίκαι αἵτινες εἰσάγοντο διὰ τοῦ Ἐπωνόμου Ἀρχοντος, εἰσάγοντο διὰ τοῦ Πολεμάρχου, ἐφ' ὅσον ἀφεῶρων ξένους ἢ μετοίκους, ἐν αἷς τὴν περὶ ἀποστασίου καὶ ἀπροστασίου (Δημοσθ. Λάκρικ. 48, Πολυδ. Η. 91, Ἀποκρατ. λέξ. πολέμαρχος).

465. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 59. 1.

466. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 59. 2. — Διερρήδην προστέτακται τοῖς θεσμοθέταις καθ' ἑκάστον ἐνιαυτὸν διορθοῦν ἐν τῷ δήμῳ τοὺς νόμους, ἀκριβῶς ἐξετάσαντας καὶ σκεψαμένους εἰ τις ἀναγέγραπται νόμος ἐναντίος ἐτέρῳ νόμῳ, ἢ ἄκυρος ἐν τοῖς κυρίοις, ἢ εἰ που εἰσὶ νόμοι πλείους ἐνὸς ἀναγεγραμμένοι περὶ ἐκάστης πράξεως (Αἰσχίν. Κτησιφ. 38). — Ἐδέχοντο γραφὰς καὶ

στατικὴν καὶ στρατηγοῖς εὐθύνας. εἰσὶ δὲ καὶ γραφαὶ πρὸς αὐτοὺς ὧν παράστασις τίθεται, ξενίας καὶ δωροξενίας, ἃν τις δῶρα δούς ἀποφύγῃ τὴν ξενίαν, καὶ συκοφαντίας καὶ δώρων καὶ ψευδεγγραφῆς καὶ ψευδοκλητείας καὶ βουλευέσεως καὶ ἀγραφίου καὶ μοιχείας. εἰσάγουσι δὲ καὶ τὰς δοκιμασίας ταῖς ἀρχαῖς ἀπάσαις καὶ τοὺς ἀπεψηφισμένους ὑπὸ τῶν δημοτῶν, καὶ τὰς καταγνώσεις τὰς ἐκ τῆς βουλῆς. εἰσάγουσι δὲ καὶ δίκας ἰδίας, ἐμπορικὰς καὶ μεταλλικὰς καὶ δούλων, ἃν τις τὸν ἐλεύθερον κακῶς λέγῃ. καὶ ἐπικληροῦσι ταῖς ἀρχαῖς οὗτοι τὰ δικαστήρια τὰ ἴδια καὶ τὰ δημόσια. καὶ τὰ σύμβολα τὰ πρὸς τὰς πόλεις οὗτοι κυροῦσι, καὶ τὰς δίκας τὰς ἀπὸ τῶν συμβόλων εἰσάγουσι, καὶ τὰ ψευδομαρτύρια (τὰ) ἐξ Ἀρείου πάγου.

467. *Κλήρωσις δικαστῶν.* Τοὺς δὲ δικαστὰς κληροῦσι πάντες οἱ ἐννέα ἄρχοντες, δέκατος δὲ ὁ γραμματεὺς ὁ τῶν θεσμοθετῶν, τοὺς τῆς αὐτοῦ φυλῆς ἕκαστος.

δ'. Βουλὴ Ἀρείου Πάγου

468. *Βουλὴ Ἀρείου Πάγου.* Τὴν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ βουλὴν εἶναι ἐκ τῶν κατ' ἐνιαυτὸν ἀρχόντων (α), ταύτην εἶναι ἐπίσκοπον πάντων, καὶ φύλακα τῶν νόμων (β).

ἀγωγὰς καὶ εἰσῆγον αὐτὰς εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον, εἰσάγουσι τὰς ἀπὸ συμβόλων δίκας, κ.λπ. (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 61, Νεαίρ. 18, 52*). — Ἐὰν παρέλιπον νὰ εἰσαγάγωσι δίκας κατὰ τῶν ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίου, δὲν ἠδύναντο νὰ γίνουν ἀρεοπαγῖται μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, τῆς ἐνιαυσίας (ἴδε θέμα 18, *Δημοσθ. Τιμοκρ. 20* ἐπ.).

467. Ἐκλήρων τοὺς δικαστὰς (*Πολυδ. Η. 87, 88*), κ.λπ.

468. α) Ἡ Βουλὴ τοῦ Ἀρείου Πάγου διέφερε τῆς Βουλῆς τῶν Πεντακοσίων, καὶ πρώτη διαφορά ἐστὶ τὸ τὴν τῶν πεντακοσίων τὰ δημόσια πράγματα διοικεῖν, τὴν δ' ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ τὰ φονικά μόνον. εἰ δὲ τις εἴποι ὅτι καὶ αὕτη δημόσια διοικεῖ, λέγομεν ὅτι, ἡνίκα μεγίστη ἀνάγκη ἐρίγνετο, τότε μόνον περὶ δημοσίων συνήγετο. δευτέρα διαφορά, ὅτι ἡ μὲν τῶν πεντακοσίων ἀριθμῷ ὑποπίπτει ὠρισμένῳ, ἡ δὲ ἀορίστῳ. ὥς γάρ τινες τῶν βητόρων λέγουσι, κατ' ἔτος οἱ ἐννέα ἄρχοντες αὐτῇ προσετίθεντο ὥς δὲ τινες, ὅτι οἱ ἐξ μόνον θεσμοθετοῦνται.... τρίτη διαφορά, ὅτι ἡ μὲν τῶν πεντακοσίων κατ' ἐνιαυτὸν διεδέχετο, ἡ δὲ τῶν Ἀρειοπαγιδῶν ἦν ἀδιάδοχος· εἰ μὴ γάρ τις ἡμαρτε μεγάλως, οὐκ ἐξεβάλλετο (*Δημοσθ. Ἀνδροτ. προοίμ.*). Ταῦτ' ἐν Ρώμῃ διὰ τοὺς πραιτωράς, v. 2. *K. I. 39*. — β) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 29 (*Λευάρχ. Δημοσθ. 9*). Ἄνω βουλὴν, ὀνομάζουσιν αὐτήν, οἰόμενος Σόλων, ἐπὶ δυσὶ βουλαῖς, ὥσπερ ἀγκύραις ὁμοῦσαν, ἤττον ἐν σάλῳ τὴν πόλιν ἔσεσθαι, καὶ μᾶλλον ἀτρεμοῦντα τὸν δῆμον παρέξειν (*Πλουτ. Σόλων 19*, ἴδε καὶ Ἰσοκρ. Ἀρεοπαγ.). Ἐρμὰ τε χώρας καὶ πόλεως σωτήριον..... κερδῶν ἄθικτον βουλευτήριον.... ..εὐδόντων ὑπερ ἐργηγορὸς φροῦρημα γῆς (*Λισχύλ. Εὐμενιδ. 701*), οὐτινος, οὐδεὶς πώποτε, οὔτε φεύγων ἀλούς, οὔτε διώκων ἡττηθείς, ἐξήλεγξεν ὥς ἀδίκως ἐδικάσθη τὰ κριθέντα (*Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 66*). Ὁ Ἀρείος Πάγος εἶχε μεγίστην ἰσχύν, διότι, τὴν τῶν σωμάτων φυλακὴν ὁ δῆμος παρακαταθήκην ἔδωκεν, ὃ τὴν πολιτείαν καὶ δημοκρατίαν πολλὰς ἐγκεχεῖρικεν.... ὁ φυλάττει τὰς ἀπορρήτους διαθήκας, ἐν αἷς τὰ τῆς πόλεως σωτήρια κεῖται (*Λευάρχ. Δημοσθ. 9*). Ἄλλ' ἡ μεγάλη ἰσχὺς, ἣν ἔσχεν αὕτη, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Περικλέα διὰ τοῦ Ἐφιάλτου,

469. Μηδένα ποιεῖν κωμωδίας Ἀρεοπαγίτην.

470. Τὴν Βουλὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ ἐγγράφειν πρὸς τοὺς λογιστάς... λόγον καὶ εὐθύνας διδόναι.

471. Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις Βουλῆς Ἀρ. Πάγου. Δικάζειν δὲ τὴν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας, καὶ πυρκαϊᾶς καὶ φαρμάκων, ἐάν τις ἀποκτείνῃ δούς (α). Ταύτην ἐπέστησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐκοσμίας τῶν παίδων (β). Ἐταξαν ἐπισκοπεῖν, ὅθεν ἕκαστος ἔχει τὰ ἐπιτήδεια, καὶ τοὺς ἀργοὺς κολλάζειν (γ). Ἐπιμελεῖσθαι τὰ περὶ ὑγείας, ἐπιβλέπειν τὰ μέτρα καὶ σταθμά, καὶ τὰς ἱερὰς ἐλαίας (δ). Πρὸς ταύτῃ καθιδρύθησαν οἱ νομοφύλακες, οἱ ἐκόλουν τ' ἀσύμφορα τῇ πόλει πράττειν (ε).

πεῖσαι τὸν δῆμον ψηφίσμασι μειῶσαι τὰς κρίσεις, πλὴν ὀλίγων, αὐτῆς καὶ τὰ πάτρια καὶ περιβόητα νόμιμα καταλύσαι (Διοδώρ. ΙΑ. 77, Πλουτ. Κίμων. ΙΕ, ΙΓ', Περικλ. Ι, 9, Αἰλιανὸς ΙΑ. 9, Ἀριστοτ. Πολιτ. Β. 9. 3), ἀλλὰ βραδύτερον ἐπὶ Εὐκλείδου, μετὰ τὴν ἐξωσιν τῶν Τριάκοντα, ἀνέκτησε τὴν προτέραν θέσιν αὐτῆς (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 51 ἐπ., Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 84).

469. Τὴν μὲν κωμωδοποιεῖν οὕτως ἄσμενον ἡγοῦντο, καὶ φορτικόν, ὥστε νόμος ἦν. μηδένα ποιεῖν κωμωδίας Ἀρεοπαγίτην (Πλουτ. Ἀθην. δόξης).

470. Οὕτω τὴν ἐκεῖ σκυθρωπὸν καὶ τῶν μεγίστων κύριον ἄγει ὑπὸ τὴν ὑμετέραν ψῆφον. οὐκ ἄρα στεφνωθήσεται ἡ βουλὴ ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου; οὐδὲ γὰρ πάτριον αὐτοῖς ἐστὶν (Αἰσχίν. Κτησιφ. 20 ἐπ.). — Ἐντεῦθεν, οὐκ ἔῃ τὴν οὐσίαν καθιερεῖν, οὐδ' ἀνάθημα ἀναθεῖναι, οὐδ' ἐκποιήτων γενέσθαι, οὐδὲ διαθέσθαι τὰ ἑαυτοῦ, καὶ ἄλλα πολλά (Αἰσχίν. αὐτόθι).

471. α) Ἐγίνετο δὲ διωμοσία, καὶ μετὰ τὴν διωμοσίαν κρίσεις προσημαζέσθαι δὲ οὐκ ἔξῃ, οὐδ' οἰκτιζεσθαι. μετὰ δὲ τὸν πρότερον λόγον ἔξῃ φυγεῖν, πλὴν εἴ τις γονέας εἷη ἀπεκτονός. καθ' ἕκαστον δὲ μῆνα τριῶν ἡμερῶν ἐδίκαζον ἐφεξῆς, τετάρτῃ φθίνοντος, τρίτῃ, δευτέρᾳ... ὑπαίθριοι δ' ἐδίκαζον. φόνου δὲ ἔξῃ ἐπεξίεναι μέχρις ἀνεψίων, καὶ ἐν τῷ ὅρῳ ἐπερωτᾶν τις προσήκων ἐστὶ τῷ τεθνεῶτι· κἂν οἰκέτης ᾖ, ἐπισκήπτειν συγκεχώρηται. τὸ ἐπὶ Παλλαδίῳ ἐν τούτῳ λαγχάνεται περὶ τῶν ἀκουσίων φόνων.....τὸ ἐπὶ Δελφινίῳ... δικαίως δ' ἔφη τοῦτο δεδρακέναι. τὸ ἐπὶ Πρυτανείῳ δικάζει περὶ τῶν ἀποκτεινάντων, κἂν ὧσιν ἀφαιεῖς, δικάζει δὲ καὶ περὶ τῶν ἀψύχων τῶν ἐμπεσόντων καὶ ἀποκτεινάντων.....τὸ ἐν Φρεαττοῖ. ἐν τούτῳ ἐκρίνετο εἴ τις τῶν φευγόντων ἐπὶ ἀκουσίῳ φόνου αἰτίᾳ δευτέρᾳ αἰτίαν ἐκούσιου προσλάβοι, ἦν δ' ἐπὶ θαλάττῃ τὸ δικαστήριον (Πολυδ. Η. 117 - 120). Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 319. — β) Ἀλλ' ἐν ταύταις ταῖς ἀμχαῖς πλείονος ἐπιμελείας ἐτύγγανον ἢ παῖδες ὄντες (Ἰσοκράτ. Ἀρεοπαγ. 37, Λιοννσ. Ἀλκαρ. Κ. 2). — γ) Πλουτ. Σόλων 22, Ἰσοκράτ. Ἀρεοπαγ. 38. — δ) Λυσίου — Σηκοῦ 2, Δημοσθ. Νεαίρ. 83 ἐπ. Καὶ χαλεπῶς φερούσης τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς καὶ ζημιούσης τὸν Θεογέννην (Ἀρχοντα — Βασιλέα, ὅτι τοιαύτην (μὴ Ἀθηναίαν καὶ μὴ ἀγνήν) ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ταύτην εἶχε ποιῆσαι τὰ ἱερὰ τὰ ἄρρητα ὑπὲρ τῆς πόλεως (Δημοσθ. Νεαίρ. 81). — ε) Πλουτ. Φωκ. Ι, Δημοσθ. Στεφάν. — Τῶν δικῶν τούτων οἱ Ἀρεοπαγῖται ἐνήργουν ὡς ἀνακριταί. Οὕτε κατηγοροῦμεν οὕτε ἀπολογούμεθα. οὐ γὰρ ἡμῖν πάτριόν ἐστιν (Αἰσχίν. Τιμάρχ. 83). Πρῶτον μὲν διομεῖται κατ' ἐξωλείας αὐτοῦ καὶ γένους καὶ οἰκίας ὃ τινα αἰτιώμενος εἰργάσθαι τι

ε'. Στρατιωτικὴ ὑπηρεσία

472. Στρατηγοί. Χειροτονοῦσι δὲ καὶ τὰς πρὸς τὸν πόλεμον ἀρχὰς ἀπάσας, στρατηγούς δέκα, πρότερον μὲν ἀφ' (ἐκάστης) τῆς φυλῆς ἓνα, νῦν δ' ἐξ ἀπάντων καὶ τούτους διατάττουσι τῇ χειροτονίᾳ, ἓνα μὲν ἐπὶ τοὺς ὀπλίτας, ὃς ἡγεῖται τῶν ὀπλιτῶν ἂν ἐξίωσι, ἓνα δ' ἐπὶ τὴν χώραν, ὃς φυλάττει, καὶ πόλεμος ἐν τῇ χώρᾳ γίγνηται, πολεμεῖ οὗτος· δύο δ' ἐπὶ τὸν Πειραιέα, τὸν μὲν εἰς τὴν Μουνιχίαν, τὸν δ' εἰς τὴν Ἀκτὴν, οἱ τῆς φυλακῆς ἐπιμελοῦνται [[καὶ]] τῶν ἐν Πειραιεῖ· ἓνα δ' ἐπὶ τὰς συμμορίας, ὃς τοὺς τε τριηράρχους καταλέγει, καὶ τὰς ἀντιδόσεις αὐτοῖς ποιεῖ καὶ τὰς διαδικασίας αὐτοῖς εἰσάγει· τοὺς δ' ἄλλους πρὸς τὰ παρόντα πράγματα ἐκπέμπουσιν.

473. Ἐγκρίσεις τῶν ὑπ' αὐτῶν πεπραγμένων. Ἐπιχειροτονία δ' αὐτῶν ἐστὶ κατὰ τὴν πρυτανείαν ἐκάστην, εἰ δοκοῦσιν καλῶς ἄρχειν· καὶ τινὰ ἀποχειροτονήσωσιν, κρίνουσιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, καὶ μὲν ἁλῶ, τιμῶσιν ὃ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτεῖσαι, ἂν δ' ἀποφύγῃ, πάλιν ἄρχει. κύριοι δὲ εἰσιν ὅταν ἡγῶνται καὶ δῆσαι τὸν ἀτακτοῦντα καὶ (ἐκ)κηρῦξαι καὶ ἐπιβολὴν ἐπιβάλλειν· οὐκ εἰώθασι δὲ ἐπιβάλλειν.

474. Τῶν δὲ στρατηγῶν τὸ νῦν εἶναι τὴν αἵρεσιν ἐξ ἀπάντων ποιεῖσθαι τῶν πεντακισχιλίων, τὴν δὲ βουλὴν ἐπειδὴν καταστῇ ποιήσασαν ἐξέτασιν (ἐν) ὀπλοῖς ἐλέσθαι δέκα ἄνδρας καὶ γραμματέα τούτοις, τοὺς δ' αἰρεθέντας ἄρχειν τὸν εἰσιόντα ἐνιαυτὸν αὐτοκράτορας, καὶ ἂν τι δέωνται συμβουλευέσθαι μετὰ τῆς βουλῆς.

475. Τὸν Στρατηγὸν παιδοποιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους, καὶ γῆν ἐντὸς ὅρων κεκτῆσθαι.

476. Τοὺς Στρατηγούς δεινὰ ποιοῦντας καὶ κατὰγοντας τὰ πλοῖα τῶν συμμάχων εἰσαγγέλλειν.

ποιούτων, εἴτ' οὐδὲ τὸν τυχόντα τιν' ὄρκον τοῦτον ποιήσει.....τῷ δὲ ἐπιθεῖν διδόντα δίκην ἐξεστίν, ἣν ἔταξεν ὁ νόμος, τὸν ἀλόντα, πέρα δ' οὐδὲν τούτου (Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 67).

472. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 61. 1.

473. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 61. 2.

474. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 31. 2.

475. Καὶ τοὺς μὲν νόμους προλέγειν τῷ ῥήτορι καὶ τῷ στρατηγῷ, (τῷ) τὴν παρὰ τοῦ δήμου πίστιν ἀξιῶντι λαμβάνειν, παιδοποιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους, γῆν ἐντὸς ὅρων κεκτῆσθαι, πάσας τὰς δικαίας πίστεις παρακαταθέμενον, οὕτως ἀξιῶν προσεσθάναι τοῦ δήμου (Δεινάρχ. Δημοσθ. 71).

476. Εἰ γὰρ δεινὰ ποιεῖ Διοπείθης καὶ κατὰγει τὰ πλοῖα, μικρὸν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μικρὸν πινάκιον ταῦτα πάντα κωλύσαι δύναιτ' ἂν, καὶ λέγουσιν οἱ νόμοι ταῦτα τοὺς ἀδικούντας εἰσαγγέλλειν (Δημοσθ. Χερροφ. 29, σελ. 97). — "Ορκος στρατηγῶν. Αἰς ἀπὸ πάντων ἔτος εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐμβάλλειν. Ἐπεὶ δ' ὁ πεμφθεὶς κήρυξ Ἀνθεμόκριτος, αἰτίᾳ τῶν Μεγαρέων ἀποθανεῖν ἔδοξε, γράφει ψήφισμα κατ' αὐτῶν Χαρίνος, ἄσπονδον μὲν εἶναι καὶ ἀκήρυκτον ἔχθραν, ὃς δ' ἂν ἐπιβῇ τῆς Ἀττικῆς Μεγαρέων θανάτῳ ζημιουῖσθαι· τοὺς δὲ στρατηγούς ὅταν

476α. *Κατάστασις. Δικαιώματα—Καθήκοντα.* Ἡ στρατηγία κατεῖχεν ὑπερέχουσαν θέσιν, καὶ ἰδίᾳ ἐν καιρῷ πολέμου (α), βραδύτερον ὅμως κατέστη ἀργυρώνητος διὰ δωροδοκίας, καὶ ἐλάμβανον χώραν πολλὰ κατὰ κράτος τῶν στρατηγῶν (β).—*Δικαιώματα.* Διόκουσιν οὗτοι τὸν στρατὸν, συλλέγοντες τὰ στελέχη αὐτοῦ ἀμέσως ἢ διὰ τῶν ταξιαρχῶν των (γ), ἐπεμελοῦντο τὴν εἰσπραξίν των διὰ πόλεμον ἐπιβαλλομένων εἰσφορῶν, καθώριζον κατ' ἔτος τοὺς τριηράρχους (δ), ἐδίκαζον ὡς εἰσαγωγεῖς τὰς ἐκ τούτων προκυπούσας διαφορὰς τὰς ἀντιδόσεις, καὶ τὰς δίκας ἀστρατείου καὶ ἀναυμαχίου (ε), ἡμπόδιζον, εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις τὴν συνέλευσιν τοῦ δήμου (στ), ἀλλ' ἐξ ἀντιθέτου ὑπέκειντο εἰς κατηγορίας καὶ ἀνάκλησιν τῆς ἐξουσίας των (ζ).

477. *Ταξίαρχοι.* Χειροτονοῦσι δὲ καὶ ταξίαρχους δέκα, ἕνα τῆς φυλῆς ἐκάστης οὗτος δ' ἡγεῖται τῶν φυλετῶν καὶ λοχαγοὺς καθίστησιν.

478. *Ἱππαρχοι.* Χειροτονοῦσι δὲ καὶ ἱππάρχους δύο ἐξ ἀπάντων· οὗτοι δ' ἡγοῦνται τῶν ἱππέων, διελόμενοι τὰς φυλὰς εἰς ἑκάτερος· κύριοι δὲ τῶν αὐτῶν εἰσιν ὧν περ οἱ στρατηγοὶ κατὰ τῶν ὀπλιτῶν. ἐπιχειροτονία δὲ γίγνεται (καὶ) τούτων (α).—Χειροτονοῦσι δὲ καὶ εἰς *Λήμνον* ἱππαρχον, ὃς ἐπιμελεῖται τῶν ἱππέων τῶν ἐν Λήμνῳ (β).

479. *Φύλαρχοι.* Χειροτονοῦσι δὲ καὶ φυλάρχους (ι) ἕνα τῆς φυλῆς, τὸν ἡγησόμενον (τῶν ἱππέων) ὥσπερ οἱ ταξίαρχοι τῶν ὀπλιτῶν.

480. *Στρατιωτικὴ ὑπηρεσία.*—Τοὺς Ἀθηναίους μέχρι τεσσαράκοντα ἐτῶν στρατεύεσθαι, ἀρξαμένους ἀπὸ ὀκτωκαίδεκα, καὶ μέχρι μέντοι εἴκοσι, παῖδας ὄντας, περιπολεῖν τὰ περὶ τὴν πόλιν φρούρια, εἰς ὑπερορίους δὲ πολέμους ἀπὸ εἴκοσιν.

ἀμνύσει τὸν πατριὸν ὅρκον, ἐπομνύειν ὅτι καὶ δις ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐμβαλοῦσι (Πλουτ. 30. 3.).

476α. α) Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν ὁ Μιλτιάδης, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Περικλῆς, ὁ Φωκίων καὶ ἄλλοι, οὗτοι ἦσαν στρατηγοὶ καὶ συγχρόνως πολιτικοί, καὶ ἐνίοτε ρήτορες, (Ἰσοκράτ. *Εἰρήν.* 173), βραδύτερον ὅμως περιορίσθησαν μόνον εἰς τὰ στρατηγικά των καθήκοντα.—β) Ἰσοκράτ. *Εἰρήν.* 168.—γ) *Λυσίου*—*Ἀλκιβιάδ.* Β. 6.—δ) *Δημοσθ.* *Λάκρ.* 48, *Βοιωτ.* περὶ ὄνομ. 8, *Ξενοφ.* *Ἀθην.* Πολιτ. 3).—ε) *Ἀνδοκίδ.* *Μυστήρ.* 35.—στ) *Θουκυδ.* Β. 20.—ζ) *Δημοσθ.* *Φιλίππ.* 53, *Ἰσοκράτ.* *Εἰρήν.* 168, *Δημοσθ.* *Χερρον.* 97, 12.

477. Ἀριστοτ. *Ἀθην.* Πολιτ. 61. 3.

478. α) Ἀριστοτ. *Ἀθην.* Πολιτ. 61. 4.—β) Ἀριστοτ. 61. 6.

479. Ἀριστοτ. *Ἀθην.* Πολιτ. 61. 5.

480. Ἐκ παίδων μὲν γὰρ ἀπαλλαγεῖς περίπολος τῆς χώρας ταύτης ἐγενόμην δὲ ἔτη.... πρώτην δ' ἐξελθὼν στρατεῖαν τὴν ἐν τοῖς μέρεσι καλουμένην... οὕτως ἡγωνισάμην ὥστε ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων ἐπαινεῖσθαι καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐκ διαδοχῆς ἐξόδους τὰς ἐν τοῖς ἐπωνύμοις (πάσας) ἐξῆλθον (*Λισίν.* *Παραπρεσβ.* 167. ἐπ.).

481. Τοὺς νέους μηκέτι ἀβροδιαίτους εἶναι, μηδὲ κομᾶν.

482. Μὴ θεῖναι τὰ ὅπλα ἐνέχυρα.

483. Ἐάν τις ἀδοκίμαστος ἱππεύῃ, ἄτιμον εἶναι.

484. Τοὺς ἱππέας καθιστάναι τοὺς δυνατωτάτους καὶ χρήμασι καὶ σόμασι (α).

Ἡ τῶν ἱππέων ὅπλισις (β).

485. Στρατεῖαν μὴ ἐξάγειν πρὸ τῆς τοῦ μηνὸς ἐβδόμης.

486. Ἄρνα προβάλλειν τοὺς πόλεμον αἴρειν βουλομένους.

481. Τότε δὲ καὶ τοῖς νέοις τὰ σκληρότατα τῆς ἀγωγῆς ἐπανιέντες, οὐκ ἐκόλυνον καλλωπίζεσθαι περὶ κόμην καὶ κόσμον ὅπλων καὶ ἱματίων, χαίροντες, ὥσπερ ἱπποὶς γαυριῶσι καὶ φρυαττομένοις πρὸς τοὺς ἀγῶνας. Διὸ κομῶντες εὐθὺς ἐκ τῆς τῶν ἐφήβων ἡλικίας μάλιστα περὶ τοὺς κινδύνους ἐθεράπευσον τὴν κόμην λιπαράν τε φαίνεσθαι καὶ διακεκριμένην (Πλουτ. Λυκούρ. XXII).

482. Λέγει οὖν ὅτι αὕτη (ἡ πενία) τῇ ἐαυτῆς βίᾳ ἀναγκάζει καὶ τοὺς νόμους παραβαίνειν τοὺς θεσπίσαντας, ὅπλα ἐνέχυρα μὴ τιθέναι (Ἀριστοφ. Πλουτός). Δέκα ἕκαστος τοῦ μηνὸς ὁ στρατιώτης δραχμὰς σιτηρέσιον λαμβάνει (Δημοσθ. Φιλίππ. Α'. 48. 28).

483. Ἐπεὶ δὲ ἡ πόλις, χαλεπὸν ἡγῆσαμένη ταῦτα πάντα τὸν ἱππαρχον μόνον ὄντα ἀπεργάζεσθαι, προσαιρεῖται μὲν αὐτῷ συνέρχους φυλάρχους, προσετάξε δὲ τῇ βουλῇ συνεπιμελεῖσθαι τοῦ ἱππικοῦ (Ξενοφ. Ἱππαρχ. Γ'. 9, Οἰκονομ. Θ. 15). Ἐκαστος ἱππεὺς εἶχεν ἴδιον ὑπηρέτην τὸν ἱπποκόμον (Θουκυδ. Ζ'. 75, 78, Ξενοφ. Ἑλλην. 2. 4).

484. α) Ἐν μόνον ἂν τις ἔχοι δεῖξαι τουτονὶ Φαίνιππον, πεφύλοτιμήμενον εἰς ὕμᾶς, ὃ ἄνδρες δικασταὶ ἱπποτρόφος ἀγαθὸς ἐστί καὶ φιλότιμος ἅτε νέος καὶ πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς ὢν (Δημοσθ. Φαινίππ. 24, Ξενοφ. Οἰκονομ. Β'. 6, Λυκούργ. Λεωκρ. 139). — β) Ἰώσηπος Γ'. γ', Πολύβ. 18, 12, κ.λπ.

485. Ἀπείρητο Ἀθήνησιν στρατεῖαν ἐξάγειν πρὸ τῆς τοῦ μηνὸς ἐβδόμης (Ἡσύχιος).

486. Κηρυχθέντος τοῦ πολέμου ἐπρόββαλλον ἄρνα ἐπὶ τὴν πολεμίαν, ὡς σύμβολον δὲ καθήρουν τὰς στήλας τῆς εἰρήνης (Ἡσύχιος λ. ἄρνα, Δημοσθ. Μεγαλοπολιτῶν 27), τῇ Λακωνικῇ στήλῃ ὑπογράφοντες ὅτι οὐκ ἐνέμειναν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς ἔρκοις (Θουκυδ. Ε'. 56). Ἀρξαμένον τοῦ πολέμου, δὲν μετεχειρίζοντο ἰοβόλα ὅπλα (Ὅμηρον Ὀδ. Α. 259), ἐνίοτε δὲ συνωμολογεῖτο νὰ μὴ γίνῃ χρῆσις οὐδὲ τηλεβόλων (Πολύβ. II'. 3, Στράβων Γ'. α), ἀντηλλάσσοντο σύμβολα (ἐπισηρόκεια), δι' ὃν ἀπὸ κοινοῦ ἀπεφασίζετο νὰ ἀποφεύγωνται αἱ πρὸς ἀλλήλους ἀδικίαι, ἡ παροχὴ ἐκεχειρίας πρὸς ταφὴν τῶν νεκρῶν, διότι ἐθεόρουν ὅσιν τὸ νὰ θάπτονται οἱ ἐχθροὶ (Παυσαν. Α. 32. 4, Ἡρόδοτ. Θ'. 79), πλὴν προδότου (Πλουτ. ἐν βίῳ Ἀρτιφῶντ. ρήτορος), καὶ τυράννου (Πλουτ. ἐν βίῳ Ὀμήρου). — Ἐθεωρεῖτο βέβηλον νὰ γίνηται σύλλησις τοῦ νεκροῦ, πλὴν τῶν ὅπλων (Πλάτων. Πολιτ. Ε'. 469), συμπεριφέροντο πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους ἐπιεικῶς, διότι ἡ ἀντήλλασσον τούτους (Θουκυδ. Β'. 103, Ε'. 3), ἡ ἀπέδιδαν αὐτοὺς ἐπὶ λύτρους (Ξενοφ. Ἑλλην. ΣΤ', 2. 36, Δημοσθ. Νικόστρε. 11, 12, Θουκυδ. Α'. 69, Ἀριστοτ. Νικομάχ. Ε'. 10, κ.λπ.), ἡ καὶ ἡλευθέρουν (Ξενοφ. Ἑλλην. Α'. στ. 11, Πλουτ. Λύσανδρ. Ζ'). — Τέλος καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐποιοῦντο χρῆσιν (Πλουτ. Δημήτρε. 8 κ.λπ.), καὶ τὴν οὐδετερότητα τῶν μὴ ἐμπολέμων ἐσέβοντο (Σαυιτόλου τὰ τῶν Ἑθνῶν νόμιμα λη - μβ.).

487. Τὸν Πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν.

488. Ἀπαλλαγὰι στρατοῦ. Ἀτέλειαν εἶναι τῆς στρατείας τοῖς τέλους πριαμέ-
νοις (α).—Τοὺς τῷ Διονύσῳ χορεύοντας μὴ στρατεύεσθαι (β).

489. Ποινὰ καὶ βραβεῖα στρατοῦ. Πλεονεκτεῖν μὲν ποιεῖν τοὺς εὐτάκτους,
μειονεκτεῖν δ' ἐν πᾶσι τοὺς ἀτακτοῦντας.

490. Τὸν ἀστράτευτον καὶ τὸν δειλὸν καὶ τὸν λιπόντα τὴν τάξιν ἀπέχεσθαι ἀγο-
ρᾶς, μῆτε στεφανοῦσθαι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελῆ. Ἐάν τις ταῦτα ποιῇ, εἰσιὼν
ὅπῃ μὴ χρῆ, δησάντων αὐτὸν οἱ ἑνδεκα, καὶ εἰσαγόντων αὐτὸν εἰς τὴν Ἡλιαίαν.
Κατηγορήτω δὲ ὁ βουλόμενος, οἷς ἔξεστι. Ἐάν δὲ ἄλλῳ, τιμᾶτω ἢ Ἡλιαία, ὃ τι χρῆ
παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀποτεῖσαι. Ἐάν δ' ἀργυρίου τιμηθῇ, δεδέσθω ἕως ἂν ἐκτίσῃ.

491. Τὸν τὰ ὅπλα ἀποβεβληκότα ἄτιμον εἶναι.

492. Τοῦ λειποναυτίου καὶ ἀναυμαχίου τὴν ζημίαν εἶναι ἀτιμίαν.

στ'. Οἰκονομικὴ κατάστασις — Οἰκονομ. Ὑπηρεσίαι

493. Εἰσπράξεις. Αἱ εἰσπράξεις τοῦ δήμου Ἀθηναίων προήρχοντο α) ἐκ τῶν
φόρων, β) ἐκ τῶν τελῶν, γ) ἐκ τῶν τιμημάτων, δ) ἐκ τῶν εἰσφορῶν, καὶ ε) ἐκ διαφόρων
ἄλλων προσόδων.

487. Τοῦ μὲν δεξιῦ κέρως ἡγεῖτο ὁ Πολέμαρχος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος εἶχεν οὕτω τοῖ-
σιν Ἀθηναίοις τὸν Πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν (*Ηρόδοτ. Κλειώ*).

488. α) Ἐωνημένος τὴν πεντηκοστὴν τοῦ σίτου ἐν εἰρήνῃ, καὶ δέον αὐτὸν καταβάλλειν τὰς
καταβολὰς εἰς τὸ βουλευτήριον κατὰ πρυτανείαν, καὶ οὐσης αὐτῷ ἀτελείας ἐκ τῶν νόμων, οὐκ
ἐξελθὼν ἐκεῖνην τὴν στρατείαν (*Δημοσθ. Νεαίρ. 27*). "Ἦτοι, οἱ ἐνοικιασταὶ δημοσίων προσό-
δων ἐξηροῦντο τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. — β) "Ὅσα μὲν οὖν ἦ τοὺς χορευτάς, ἐναντιούμε-
νος ἡμῖν, μὴ ἀφεθῇαι τῆς στρατείας ἠνώχλησε (*Δημοσθ. Μειδίον 58, 156, κ.λπ.*).

489. Εἰς γε μὴν τὸ εὐπειθεῖς εἶναι τοὺς ἀρχομένους μέγα μὲν καὶ τῷ λόγῳ διδάσκειν ὅσα
ἀγαθὰ ἐν ἐν τῷ πεῖθαρχεῖν, μέγα δὲ καὶ τὸ ἔργῳ κατὰ τὸν νόμον πλεονεκτεῖν μὲν ποιεῖν τοὺς
εὐτάκτους, μειονεκτεῖν δ' ἐν πᾶσι τοὺς ἀτακτοῦντας (*Ξενοφ. Ἰππαρχ. 1. 24*).

490. Ὁ γὰρ Σόλων ὁ παλαιὸς νομοθέτης ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ᾤετο δεῖν ἐνέχεσθαι τὸν
ἀστράτευτον καὶ τὸν λελοιπότα τὴν τάξιν καὶ τὸν δειλὸν ὁμοίως (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 103, Αἰ-
σχίν. Κτησιφ. 175*).

491. Λυσίθεος Θεόμνηστον εἰσῆγγελλε τὰ ὅπλα ἀποβεβληκότα, οὐκ ἐξὸν αὐτῷ, δημηγορεῖν
.....εἰ τίς σε εἴποι ῥίψαι τὴν ἀσπίδα...οὐδὲ γὰρ τὸ αὐτὸ ἐστὶ ῥίψαι καὶ ἀποβεβληκέναι (*Λυσίου
— Θεομν. Α. 1, 9*).

492. Ὡς τοῦ μὴ στρατεύεσθαι, καὶ τοῦ λείπειν τὴν τάξιν, καὶ τοῦ τὰ ὅπλα ἀποβαλεῖν, ζημίαι
ἦσαν ὀρισμέναι ἐκ τῶν νόμων, οὕτω καὶ τοῦ μὴ ναυμαχεῖν. Τοῦτο τὸ ὄφλημα ἀναυμαχίου ἐκα-
λεῖτο, ὡς ὁ Ἀνδοκίδης· οὕτω δὲ δεῖ καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἀτίμους εἶναι (*Σονίδα, Ἀν-
δοκίδ. Μυστηρ. 74*).

493. Τὰ καθήκοντα τῆς διαχειρίσεως τοῦ δημοσίου πλούτου, ὡς καὶ τῶν κρατικῶν δαπανῶν,
εἶχον ἀνατεθῇ εἰς τὴν Βουλὴν, ἥτις, κατ' ἀρχὰς μὲν εἶχεν ἀναθέσει αὐτὴν εἰς τοὺς Κωλακρέτας,

494. **Φόροι.**—Τοὺς φόρους ἀπετέλουν, οἱ τῶν μεταλλείων Λαυρίου (α), τὸ μετοίκιον (β), τὸ ξενικὸν (γ), τὸ ἀνδραποδικὸν (δ), τὸ πορνικὸν (ε), τὸ συμμαχικὸν (στ),

βραδύτερον δὲ εἰς ἓνα μόνον Ἀρχοντα (οἷοι ὁ Λυκοῦργος, Εὐβούλος καὶ ἄλλοι), ὅστις εἶχε τὴν γενικὴν ἐπιβλέψιν τῶν τε ἐσόδων, τῶν ἐξόδων, καὶ τῶν παρὰ διαφόρων ἀρχῶν τηρουμένων, εἰδικῶν ὡς ἀνεξαρτήτων, ταμείων. Προϋπολογισμὸς δὲν κατετίθετο, οὔτε ἦτο γνωστὴ ἡ ἰσοσκελίσις τῶν δαπανῶν καὶ ἐξόδων, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ δαπάναι, συνήθως ὑπερέβαινον τὰς εἰσπράξεις καὶ δὴ ἐπὶ ἐκτάκτων περιστάσεων ἢ στάσεων, τὸ τυχὸν ἔλλειμμα τὸ συνεπλήρου ἢ Βουλῇ, εἴτε δι' αὐξήσεως τῶν εἰσφορῶν, εἴτε διὰ τῆς, ἀδικαιολογήτου ἐνίοτε, δημεύσεως τῆς περιουσίας τῶν ἰδιωτῶν, οὔτω «ὅταν ἡ βουλὴ... εἰς ἀπορίαν καταστῇ, ἀναγκάζεται εἰσαγγελίας δέχεσθαι, καὶ δημεύειν τὰ τῶν πολιτῶν, καὶ τῶν ρητόρων, τοῖς πονηρότατα λέγουσι, πείθεσθαι» (Λυσίου — Νικομάχου 22, κατὰ ἐπικρατ. 1, Ἀριστοφ. Ἰππ. 1370). Τὸ σύνολον τῶν ἐτησίων εἰσπράξεων, ἀνῆρχετο, κατὰ μὲν τὸν Ἀριστοφάνην (Σφήκες 656 ἐπ.) εἰς 2.000 τάλαντα, κατὰ δὲ τὸν Ξενοφῶντα (Κόρου Ἀνάβασ. VII. 1. 17), αἱ εἰσπράξεις τῶν ἐνδήμιων φόρων καὶ τῶν τῆς ὑπερορίας ἀνῆρχοντο εἰς 1.000 τάλαντα.

494. α) **Μεταλλείων Λαυρίου.** Αἱ πρόσδοι τούτων ἐν ἀρχῇ διετίθεντο μεταξὺ τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους αὐτὰ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν ναυπήγησιν πλοίων (Πλουτ. Θεμιστ. Α, Ἀριστοτ. Ἀθῆν. Πολιτ. 22, Ἡροδότ. VII. 114). — Αἱ πρόσδοι τούτων ἐποικίλλον μεταξὺ τῶν 50 - 100 τάλαντων ἐτησίως, περιορισθέντων βραδύτερον, πάντως ἀπετέλουν χρυσοφόρον πηγὴν (Αἰσχύλ. Πέρσαι 327, Ξενοφ. Πόροι Α'). διὰ τὰς Ἀθήνας, αἵτινες ἐξεμεταλλεύοντο αὐτὰ διὰ μισθωτῶν (Ἀριστοτ. Ἀθῆν. Πολιτ. 47. 2), ἀποδιδόντων τὸ 1)24 τῆς παραγωγῆς καὶ χρησιμοποιούντων μέγαν ἀριθμὸν δούλων πρὸς τοῦτο.

β) **Μετοίκιον.** Οἱ μέτοικοι κατέβαλλον εἰδικὸν φόρον, τὸ μετοίκιον, συνιστάμενον ἐκ δραχμῶν δώδεκα ἐτησίως, ἢ δραχμῶν ἑξὶ διὰ τὰς χήρας, ἥτις καταβολὴ παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς τὸ δικαίωμα νὰ μετέρχωνται ἐπάγγελμά τι. Αἱ πρόσδοι τούτων ἀπέδιδον 20 - 50 τάλαντα ἐτησίως, διὰ τοῦτο δὲ ὁ Ξενοφῶν (Πόροι καὶ Προσόδου 2. 1), χαρακτηρίζων αὐτὰς (τῶν καλλίστων ἔμοιγε δοκεῖν εἶναι) συνιστᾷ νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ αὐξήσις τῶν μετοίκων. Οἱ μέτοικοι ὑπεχρεοῦντο καὶ εἰς ἐκτάκτους συνεισφορὰς (ἴδε σημείωσιν θέματος 60, Πολυδ. Γ. 55).

γ) **Ξενικόν.** Ἐπεβάλλετο φόρος καὶ εἰς τοὺς ξένους, τοὺς θέλοντας ν' ἀσκήσουν ἐπάγγελμά τι.

δ) **Ἀνδραποδικόν.** Περὶ τῆς ὑπάρξεως τούτου ὑπάρχει ἀμφισβήτησις, ὁ δὲ ἐπικαλούμενος ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος φόρος ἀνδραπόδων (Πόροι — Προσόδ. IV. 25), πιθανῶς νὰ ἀφεῶρα τὸν φόρον τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν ἐκ τῆς ξένης, τὸν ἐπώνιον, ἢ τὸν τῆς ἐξαγωγῆς τούτων, συγκείμενον ἐξ 1 - 2%, ὅστις ἦτο σημαντικὸς, λόγῳ τῶν εἰς Ἀθήνας διαρκῶς εἰσρέοντων δούλων, ἀνερχομένων ἐν ὅλῳ τῶν ἐν Ἀθήναις διαμενόντων τοιούτων εἰς 200 - 400.000. — Οἱ ἀπελεύθεροι ἐπλήρων τριώβολον (Ἀρποκρατ. λ. μετοίκιον).

ε) **Πορνικόν.** Ἡ ὑπαρξίς τούτου θεωρεῖται ἀναμφισβήτητος, ὁ φόρος δὲ τῶν ἐταιρῶν ἀνῆρχετο εἰς τριώβολον, καὶ ἐπέχεε θέσιν φόρου ἐπαγγέλματος (Σουῖδα λέξ. διάγραμμα, Ἀριστοτ. Ἀθῆν. Πολιτ. 50, Πλάτων. Πρωταγόρ. XXXII. Α').

στ) **Συμμαχικόν.** Ὁ φόρος οὗτος κυρίως ἤρξατο μετὰ τοὺς Μηδικούς πολέμους ἐπὶ Θεμιστοκλέους (Θουκυδ. Α. 93) καὶ ὀργανώθη ἐπὶ Ἀριστείδου, ἐπεβλήθη εἰς τοὺς συμμάχους, ὑποχρεωθέντας νὰ συνεισφέρωσιν εἰς Ἀθήνας εἴτε τριῆρεις εἴτε χρήματα (Θουκυδ. Α'. 96, 19, Β. 9,

ὁ τῶν κληρουχιῶν (ζ), οἱ τελωνιακοὶ (η), τὰ ἐκ τῶν δημοσίων γαιῶν εἰσπραττόμενα (θ), ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν κτημάτων (ι), οἱ εἰς τοὺς ἐμπόρους καὶ βιομηχάνους ἐπιβαλλόμενοι (ια).

ΣΤ. 85), καὶ νὰ καταβάλλωσι τοῦτον ἐν ἀρχῇ μὲν εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Δῆλου (Θουκυδ. Α. 96), βραδύτερον δὲ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν (Θουκυδ. Α. 57, Ζ. 7, Αἰοδώρ. Σικελ. ΙΒ. 38, Πλουτ. Ἀριστείδ. ΚΕ). — Ἐκ τοῦ φόρου τούτου ἐν ἀρχῇ μὲν εἰσπραττόντο 460 τάλαντα ἐτησίως (Θουκυδ. Α. 96, Αἰοδώρ. Σικελ. ΙΑ. 47), βραδύτερον δὲ ἐπὶ Περικλέους 600 τάλαντα (Θουκυδ. Β. 13), καὶ ἔτι βραδύτερον εἰς 1.000 (Ξενοφ. Κύρ. Ἀνάβ. Ζ. 1. 27), διὰ νὰ φθάσῃ μετ' οὐ πολὺ εἰς 1.200 (Αἰσχίν. Παραπρεσβ. 175, Ἀνδοκίδ. Εἰρηρ. Λακεδ. 9), καὶ εἰς 1.300 (Πλουτ. Ἀριστείδ. 24), ἀλλ' ὡς εἰκὸς ὁ φόρος οὗτος κατέστη καταθλιπτικὸς διὰ τοὺς συμμάχους, οὗ ἕνεκα οἱ Ἀθηναῖοι ἀντεκατέστησαν τοῦτον διὰ φορολογίας 5ο) ἐπὶ πάντων τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων τῶν συμμάχων (Θουκυδ. Ζ. 28), καὶ ἔτι βραδύτερον, ἐπὶ τῆς δευτέρας ἡγεμονίας τῶν Ἀθηνῶν, ἀντὶ τούτου ἐθεσπίσθη νέος φόρος ὑπὸ τὸ ὄνομα συντάξεων, ὅστις ἦτο μετριώτερος.

ζ) *Κληρουχικός*. Ἡ κληρουχία εἶναι περίπου ταυτόσημος τῆς ἀποικίας, διαφέρεισα αὐτῆς, διότι ἡ μὲν ἀποικία ἰδρύετο εἰς ξένας χώρας, ἐνῶ ἡ κληρουχία σκοπὸν εἶχε ἀπ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν κληρουχῶν εἰς κατακτηθείσας χώρας, ἐπὶ σκοπῷ τῆς διανομῆς γαιῶν εἰς αὐτοὺς πρὸς καλλιέργειαν, καὶ ἀπ' ἑτέρου τὴν ἀραίωσιν τοῦ αὐξανόμενου πληθυσμοῦ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐκ τρίτου τὴν δημιουργίαν σχέσεως στενυτέρας πρὸς τὴν μητρόπολιν, ἰσοδυνάμου πρὸς ἐξάρτησιν (Ἡροδότ. Ε. 77, ΣΤ. 100). — Αἱ κληρουχίαι κυρίως ἀνεπτύχθησαν ἐπὶ Περικλέους.

η) *Τελωνιακοὶ δασμοί*. Ὁ φόρος οὗτος, ἀνήρχετο μὲν εἰς 2% (πεντηκοστή), ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ παντὸς εἰσαγομένου ἢ ἐξαγομένου ἐμπορεύματος, ἰδίᾳ τοῦ σίτου (Ἀρποκρατ. λ. πεντηκοστή, Δημοσθ. Νεαίρ. 27), τῶν ἐξ ἐρέας ὑφασμάτων καὶ ἄλλων εἰδῶν (Δημοσθ. Μειδ. 133), ἐφθανε δὲ τὰ 5% (εἰκοστή) ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ἢ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων ὑπὸ τῶν ὑπερχόνων πόλεων τῶν Ἀθηνῶν (Θουκυδ. Ζ. 28, Ἀριστοφ. Βάτραχ. 348), καὶ ἀνῆλθεν εἰς 10% ἐπὶ τῶν ἐκ Πόντου κοιμιζομένων. Ὁ φόρος οὗτος εἰσπραττέτο παρὰ τῶν πεντηκοστολόγων (Δημοσθ. Φορμ. 7) ἢ τῶν εἰκοστολόγων (Ἀριστοφ. Βάτρ. 348), συνήθως δὲ ἐμισθοῦτο καὶ ἰδίᾳ ὁ ἐπὶ τοῦ σίτου εἰς ἰδιώτας, τελῶνας καλουμένους, οἵτινες εἶχον εὐρέα δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ βαρεῖας ὑποχρεώσεις. Αἱ πρόσοδοι τοῦ δήμου Ἀθηναίων ἐκ τοῦ φόρου τούτου ἔδει νὰ εἶναι σημαντικαί, ἐντοσούτω ὁ Ἀνδοκίδης (Περὶ Μυστηρ. 133) ὑπολογίζει ταῦτας ὡς ἀνερχομένας εἰς τριάκοντα τάλαντα ἐτησίως, πιθανῶς ὅμως νὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ μόνον τὰς ἐκ σίτου τοιαύτας, διότι οἱ λοιποὶ ξένοι ἐρευνῶνται τοῦ ἀρχαίου Ἑλλήν. δικαίου (ἴδε Ἀ. Ἀνδρεάδου, Ἑλλήν. Δημοσίαν Οἰκονομίαν σελ. 255), ὑπολογίζουσιν ὅτι αἱ ἐν γένει πρόσοδοι τοῦ φόρου τούτου δέον νὰ ὑπολογισθοῦν ὡς ἀνερχόμεναι εἰς 1.800 - 2.000 τάλαντα ἐτησίως.

θ) *Δημοσίων κτημάτων*. Ἦτοι οἱ ἐκ τεμενῶν, ἱερῶν, δημοσίων οἰκιῶν καὶ ἄλλων εἰσπραττόμενοι φόροι (Ξενοφ. Προσόδ. 19, Ἀρποκρατ. λέξ. ἀπὸ μισθομάτων), εἰς ταῦτα καταλεγκτέον καὶ τὰ ἐκ τῶν κληρουχιῶν περιερχόμενα εἰς τὸ δημόσιον.

ι) *Ἰδιωτικῶν κτημάτων*. Ἐπεβλήθη ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Πεισιστράτου φόρος εἰκοστῆς, ἦτοι 5ο) ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς Ἀττικῆς γῆς, ὃν ὁ Πεισίστρατος εἶχε περιορίσῃ εἰς δεκάτην ἀντὶ τῆς εἰκοστῆς (Θουκυδ. ΣΤ. 51). — Δεκάτης φόρος ἐπίσης ἐπεβάλλετο καὶ ὑπὲρ τῆς συντηρή-

495. Τέλη. Τὰ δικαστικὰ τέλη, ἤτοι τὰ πρυτανεῖα (α), ἡ παράστασις (β), ἡ παρκαταβολή (γ), ἡ ἐπωβελία (δ) καὶ τὰ ἐκ πλειστηριασμῶν τέλη.

σεως ναῶν (Ξενοφ. Κέρ. Ἀνάβ. Ε'. 3. II), καὶ ἔνεκα ἄλλων λόγων (Προδ. Ζ'. 132, Δημοσθ. Αεπτήν, 60, Ξενοφ. Ἑλλην. Α'. 8, 27 καὶ 31).

ια) Φόρος ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων. Οὗτος ἐκαλεῖτο ἐπόριον, τὸ ἐπὶ ὧν διδόμενον, εἴη δ' ἂν ἴσως ἡ πέμπτη (Ἀρποκρατ. λ. ἐπορία). ἐξετείνετο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων, «Μεγαρέων οἱ πλείστοι ἀπὸ ἐξωμυδοποιίας διατρέφονται (Ξενοφ. Ἀπομνημ. II. 7). — Πλὴν τούτου εἰσεπράττετο καὶ ὁ φόρος διαπόλιον, ὅστις πιθανῶς ἐπληρώνετο διὰ τὰ εἰσαγόμενα ἐμπορεύματα, ἀλλὰ μὴ κομίζόμενα εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ὁ φόρος ἐγκυκλίων, ὅστις ἐπεβάλλετο ἐπὶ παρχωρουμένης μονοπωλίας Εἰδους τινός, λ. γ. ἀλειίας κ.λ.π. (Στράβων. V. II. 6. καὶ 8, Ἀριστοτ. Οἰκονομ. Β'. β. III. Ἴδε Ξενοφώντος Ἀθηναίων Πολιτεία Β. 7). — Ὁ Ἑρμιππος (Ἀθήναιος Α. σελ. 27) ἀκμάσας κατὰ τὸ 428, καθορίζει:

«Ἐσπετε γὰρ μοι Μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι
ἐξ οὗ ραυκλήρεϊ Διόνεσος ἐπ' οἶνοπα πόντον
ὅσσ' ἀγάθ' ἀνθρώποις δεῖν ἤγαγε νῆϊ μελαίνῃ.
Ἐκ μὲν Κυρήνης κανλὸν καὶ δέσμα βόειον,
ἐκ δ' Ἑλλησπόντον σκόμβρους καὶ πάντα ταρίχη,
ἐκ δ' αὖ Ἰταλίας χόνδρον καὶ πλευρὰ βόεια,
καὶ παρὰ Σιτάκων ψώραν Λακεδαιμονίοισιν,
καὶ παρὰ Πελοπόννησος πρὸς ἑσπέρῃ ρανσὶν ἄνευ πολλοῖς.
Αἱ δὲ Σιτάκωνται σὺς καὶ τερὸν παρέχουσιν.
Καὶ Κερκυραῖοις ὁ Ποσειδῶν ἐξολέσειεν
ρανσὶν ἐπὶ γλαφροῖς, ὅτιν' ὀλίγα θυμὸν ἔχουσιν.
Ταῦτα μὲν ἐντεῦθεν. Ἐκ δ' Αἰγύπτου τὰ κρεμαστὰ
ἰστία καὶ βύβλους, ἀπὸ δ' αὖ Σιρίας λιβαρωτόν.
Ἡ δὲ καλὴ Κρήτη κεπάριον τοῖσι θεοῖσιν,
ἡ Λιβύη δ' ἐλέφαντα πολὺν παρέχει κατὰ προῖαν,
ἡ Ρόδος ἀσταφίδας τε καὶ ἰσχάδας ἡδυονεῖρους.
Αὐτὰρ ἀπ' Εὐβοίας ἀπίονες καὶ ἴφια μῆλα
ἀνδράποδ' ἐκ Φρυγίας, ἀπὸ δ' Ἀρκαδίας ἐπικουρούς.
Αἱ Παγασαὶ δοῦλους καὶ στιγματίας παρέχουσιν.
Τὰς δὲ Αἰὼς βαλάνους καὶ ἀμύγδαλα σιγαλόεντα
Παφλαγόρες παρέχουσι τὰ γὰρ τ' ἀναθήματα δαιτός·
Φοινίκη καρπὸν φοίνικος καὶ σερμίδαλι,
Καρχηδὼν δάπιδας καὶ ποικίλα προσκεφάλαια».

Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι αἱ Ἀθῆναι εἶχον καταστῆ κέντρον ἐμπορικὸν καὶ ὅτι εἰς αὐτὰς κατὰ τὸν Περικλῆ καὶ Ἰσοκράτην «ἐπεσέρχεται διὰ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς πάντα» καὶ ὅτι «ἂ παρὰ τῶν ἄλλων ἐν παρ' ἐκάστων χαλεπὸν ἐστὶ λαβεῖν, ταῦθ' ἅπαντα παρ' ἡμῖν ῥᾶ-δὶόν ἐστι πορίσασθαι». Ἴδε Ἀνδρεάδου, Δημοσίου Οἰκονομία, σελ. 257.

495. α) Πρυτανεῖα. Ταῦτα ὥρισμένα, ὅτι εἶδει καταβαλεῖν πρὸ τῆς δίκης τὸν διώκοντα καὶ τὸν διωκόμενον· εἰ δὲ μὴ διέγραφον τὴν δίκην οἱ εἰσαγωγεῖς. ὁ δὲ ἡττηθεὶς ἀπεδίδου τὸ παρ'

496. *Τιμήματα*.—Τὰ τιμήματα ἀπετελοῦντο ἐκ τῶν χρηματικῶν ποινῶν (τιμημάτων) (α), καὶ ἐκ τῶν δημοπρατίων (β).

497. *Εἰσφοραί*. Αἱ εἰσφοραὶ ἦσαν ἐκούσιαι, οἷα ἡ ἀργυρολογία (α) καὶ αἱ ἐπι-

ἀμφοτέρων δοθέν, ἐλάμβανον δὲ αὐτὸ οἱ δικασταί. καὶ οἱ μὲν ἀπὸ ἑκατὸν δραχμῶν ἄχρι χιλίων δικαζόμενοι τρεῖς δραχμὰς κατατίθεντο, οἱ δὲ ἀπὸ χιλίων τριάνοντα. οἱ δὲ οἶονται πρυτανεῖα εἶναι τὸ ἐπιδέκτων τοῦ τιμήματος κατατίθεσθαι δὲ αὐτὸ τοὺς γραμματέας ἐπὶ μισθοδοσίᾳ τῶν δικαστῶν (Πολυδ. Η. 38).

β) *Παράστασις*. Δραχμὴ ἦν, ἣν ὁ διώκων παρὰ δικιτητῇ προσεσέφερε (Πολυδ. Η. 38, Ἀρποκρατ. λ. παράστασις). Τοιαύτη κατεβάλλετο ὑπὸ τοῦ διώκοντος εἰς τὰς δημοσίας δίκας, τὰς καλουμένας γραφάς, ἥτοι δ' αὕτη εὐτελής, διότι τὴν δίκην παρηκολούθει συνήθως καὶ ἄλλη ποινὴ μὴ χρηματικὴ (Λίσσιγ. Κτησιφ.).

γ) *Παρακαταβολή*. Ἦν δ' αὕτη ἐπὶ μὲν τῶν πρὸς τὸ δημόσιον ἀμφισβητημάτων τὸ πέμπτον, ἐπὶ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν τὸ δέκατον (Πολυδ. Η. 32 καὶ 38). Ἦσκειτο συνήθως ἐπὶ κληρονομικῶν δικῶν, καὶ ἐπὶ δικῶν κατὰ τοῦ δημοσίου, ὅταν ὁ πιστωτὴς ἐξητεῖτο, νὰ λάβῃ τὰ, ἐκ τῆς δημευθείσης περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου του, ὀφειλόμενα αὐτῷ (Σουῖδα λέξ. ἐνεπίσιχημα.).

δ) *Ἐπωβελία*. Αὕτη δ' ἦν τὸ ἕκτον τοῦ τιμήματος μέρος (εἰς ὁβολὸς καθ' ἑκάστην δραχμὴν), ὃ ὤφειλεν ὁ μὴ ἐλὼν, προσώφειλεν ὁ αἰρεθείς (Πολυδ. Η. 38, Δημοσθ. Ἀφόβον Α. 67, Ἐνεργ. Μησιβ. 64).

496. α) Ἦτοι τὰ πρόστιμα, τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῶν δικαστικῶν ἀρχῶν (Δημοσθ. Μετδ. 47, Τιμοκρ. 105, κ.λπ.), καὶ τὰ ὅποια συνήθως ἔφθαναν τὰς 1.000 δραχμὰς, ἐνίοτε δὲ ὑπερέβαινον τὸ ποσὸν τοῦτο, οὕτω, ὁ Περικλῆς κατεδικάσθη εἰς 50 ταλάντων πρόστιμον (Πλουτ. Περικλ. 35), εἰς τὸ αὐτὸ πρόστιμον ἐπίσης ὁ Δημοσθένης (Πλουτ. Δημοσθ. 27), ὁ Μιλτιάδης, ὁ Κίμων κ.λπ. Μεταξὺ τῶν ποινῶν τούτων περιλαμβάνεται καὶ ἡ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου καταγνωσκόμενη τοιαύτη εἰς τὴν δίκην ἐξούλης, ἥτις ἦσκειτο κατὰ τοῦ ἀντισταμένου νὰ παραδῶσθαι εἰς τὸν δικαιοκλόντα διὰ τῆς δίκης ἐμβαιτίας τὸ ἐπιδικασθὲν ἀκίνητον, ὅπερ προήρχετο εἴτε ἐκ κληρονομίας ἢ ἐξ ἄλλων αἰτίων (ἴδε Δημοσθ. Ὀρήτορα). Τὸ καταγνωσθὲν πρόστιμον, ἐὰν μὲν ἐπρόκειτο περὶ δημοσίας γραφῆς, ἔδει νὰ καταβληθῇ ἐντὸς ὠρισμένης προθεσμίας, (Δημοσθ. Νεαίρ. 7), ἄλλως, ἀπράκτου παρελθούσης ταύτης, ἐδιπλασιάζετο τοῦτο (Δημοσθ. Νεαίρ. 7), ἐὰν δὲ ἐπρόκειτο περὶ ἰδιωτικῆς δίκης, ὁ δανειστής, ὑπὲρ οὗ ἡ ὑποχρέωσις πληρωμῆς, ἐδικαιούτο νὰ κατάρχη (ἐνέχυρα λαβεῖν) κινήτὰ τοῦ ὀφειλέτου του (Ἀριστοφ. Νεφέλ. 37, Δημοσθ. Ἐνεργ. Μησιβ. 34, 54), καὶ ἐὰν ταῦτα δὲν ἦσαν ἐπικρή, νὰ καταβάλλῃ ἀκίνητα αὐτοῦ διὰ τῆς ἐμβαιτίας (Δημοσθ. Ὀρήτορ. Α. ὑπόθ. Ι. 2).

β) *Δήμεσις*. Ἀποτελεῖ αὕτη δημοσιονομικὴν ἀνάγκην, διότι δι' αὐτῆς ἐνεπλουτίζετο τὸ δημόσιον ταμεῖον (ἢ βουλή..... ὅταν εἰς ἀπορίαν καταστῇ, ἀναγκάζεται εἰσκαγγεῖας δέχεσθαι, καὶ δημεύειν τὰ τῶν πολιτῶν, (Λυσίου — Νικομ. 22, Ἀριστοφ. Ἰππ. 1370, Σφήκες 559, κ.λπ.). Τὰ δημεύόμενα ἀπεγράφοντο ὑπὸ τῶν δημάρχων ἢ καὶ ἰδιωτῶν (ἀπογραφόμενων καλουμένων), ἀνεγινώσκετο δὲ δις ἡ ἀπογραφὴ τούτων εἰς τὸν δῆμον (Πολυδ. Η. 95). — Ἡ δήμεσις ἐπεβάλλετο καὶ κατὰ τῶν θεῶν ἀσεβοῦντων (Πολυδ. Ι. 97).

497. α) *Ἀργυρολογία*. Ἦτοι τὰ ἐκ λύτρων τῶν πολέμων εἰσπραττόμενα ποσά, ἅτινα

δόσεις (β), ἡ ἦσαν ἀναγκαστικά, οὐα ἡ εἰσφορὰ (γ), ἡ χορηγία (δ), ἡ γυμνασιαρχία (ε), ἡ ἐστίασις (στ) καὶ ἡ τριηραρχία (ζ), δι' ἣν εἶχον ὑποχρέωσιν αἱ συμμορίαί (η), καὶ καθ' ἧς ἀντετίθετο ἡ ἀντίδοσις (θ). Αἱ τελευταῖαι ἐκαλοῦντο λειτουργίαι.

ἦσαν συνηθέστατα ἄφθονα (*Ἡροδότ. VI. 132, καὶ VIII. III, Διοδώρ. XI. 62, Πλουτ. Κίμων. XIII. 9, Ἀριστείδου XX. 4, Θουκυδ. II. 13, Λυσίου — Πολυστρ. 24*).

β) Αἱ ἐπιδόσεις ἦτο αἱ δωρεαί. Αὗται ἐγένοντο εἴτε εἰς χρήματα εἴτε εἰς εἶδη καὶ δὴ εἰς παροχὴν ὀπλων, ἢ σίτου ἢ ἄλλων εἰδῶν. Δὲν εἶχον ἐξαναγκαστικὸν σκοπὸν, ἀλλ' ἀπλῶς διὰ θεασπίσματος τοῦ δήμου προσεκαλοῦντο εἰς αὐτοπροαίρετον εἰσφορὰν οἱ πολῖται, οἵτινες μετὰ γενναιωδερῆς ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην (*Ἀριστοτ. Ἠθικ. Νικομ. Α. 2, II, Πολιτ. Ε. VII, II, Ἰσοκρ. Ἀεροπαγ. 20, Ἰσαίου — Φιλοκτήμ. 45*).

γ) Εἰσφορὰ. Αὕτη, κυρίως εἰπεῖν, ἀποτελεῖ φόρον ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, καὶ δὴ προσδευτικόν. Εἰσῆλθῃ αὕτη κατὰ τὸ 428, ὅτε (προσδεόμενοι οἱ Ἀθηναῖοι χρημάτων ἐς τὴν πολιορκίαν καὶ αὐτοὶ εἰσνεγόντες τότε πρῶτον εἰσφορὰν δικήσιν τάλαντα. *Θουκυδ. I'. 19*), καὶ διεργυμίσθη ἐπὶ Ναυσινίκῃ κατὰ τὸ 378, ὅστις ἀφ' ἐνὸς μὲν καθώρισε τὸν φόρον τοῦτον, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἀνέθεσε τὴν εἰσπραξίν του εἰς τὰς συμμορίας (περὶ ὧν ἴδε κατωτέρω τοῦ παρόντος σημείωσιν η). Ἡ εἰσφορὰ κατεβάλλετο οὐ μόνον παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν μετοίκων, ὡς καὶ τῶν ἀστών, τῶν ἐχόντων ἀφανῆ περιουσίαν ἥτοι μὴ ἀκίνητον, εἰς ἃς ὑπῆγοντο (αἱ ἐν χρήμασι καὶ σώμασι καὶ σκεύεσι, τὰ ἐπὶ τραπεζῇ καὶ τὰ δανείσματα. *Δημοσθ. Ὀλυμπιῶδ. 12, Ἰσαίου Κίμων. 35, κ.λπ.*). Ἡ φορολογητέα περιουσία ὀλοκλήρου τῆς δημοκρατικῆς ἀνῆρχετο κατὰ μὲν τὸν Πολύβιον (*B. 62. 7*) εἰς 5.750 τάλαντα, κατὰ δὲ τὸν Δημοσθένη (περὶ συμμοριῶν) εἰς 6.000 τάλαντα, ἐπὶ τῆς περιουσίας ταύτης, προσδευτικῶς, ἦτο βάσει τοῦ εἰσοδήματος ἐκάστης τάξεως, καθορίζετο τὸ καταβλητέον ποσόν, ὅπερ ἐποίκιλλε, κατὰ τὰς περιστάσεις, ἀπὸ 1 - 10 τοῖς οἰο (ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος). Ὁ φορολογούμενος, ἐὰν ἐνόμιζεν ὅτι ἀδίκως κατετάχθη εἰς τὸν φορολογικὸν κατάλογον, καὶ ὅτι ἄλλος ἰδιώτης, ὀλιγώτερον φορολογηθεὶς αὐτοῦ, ἦτο πλουσιώτερος τούτου, ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀντίδοσιν (ἴδε κατωτέρω σημείωσιν θ'). Πάντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἄνευ ἐξαίρεσεως, ὑπεχρεοῦντο εἰς τὴν καταβολὴν (*Δημοσθ. Λεπτίν. 18*), ὁ δὲ τυχὼν ἀρνούμενος νὰ πληρώσῃ τὸ βαρύνον αὐτὸν ποσόν, ὑφίστατο τὰς συνεπεῖς τῆς δήμευσεως τῆς περιουσίας του, χωρὶς νὰ ὑπόκειται ὁμοῦ εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 169, Ἀριστοκρ. 209*). Τὴν φροντίδα τῆς εἰσπράξεως εἶχον οἱ στρατηγοὶ ἐν καιρῷ πολέμου (ἴδε θέματος 476 σημείωσιν). Ἰδε πλεῖον εἰς Α. Ἀνδρεάδου, *Δημοσία Οἰκονομία*, σελ. 283 ἐπ.

δ) Ἡ χορηγία. Ἀνῆκεν αὕτη εἰς τὰς ἐγκυκλίους λειτουργίας, εἰς ἃς καταλέγονται ἡ Γυμνασιαρχία, ἡ Λαμπιαρχία, ἡ Ἀρχιεραρχία καὶ ἡ Ἑστίασις, καὶ εἰς ἃς μετέχον μόνον οἱ ἔχοντες πρόσδοτον τουλάχιστον τριῶν τάλαντων (*Ἰσαίου — Πύρρον 80, Δημοσθ. Ἀφὸβ. 62*). Διὰ τὴν Χορηγίαν, ἐκάστη φυλὴ ἐξέλεγεν ἓνα διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἐκ τῶν πλουσιωτέρων (*Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 132*), καὶ ἐκλήρουν ἓνα αὐλητὴν καὶ διδάσκαλον πρὸ πάσης ἐορτῆς ὁ Ἐπώνυμος Ἀρχων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ τὰ Μεγάλα Διονύσια, ὁ Βασιλεὺς διὰ τὰ Ἀθήνια, καὶ οἱ Ἀθλοθέται διὰ τὰ Παναθήνια, (*Δημοσθ. Μειδ. 13*). Ὁ ἐκλεγείς χορηγὸς ἐξέλεγε μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων τοὺς χορευτάς, τοὺς ὁποίους, ἰδίαις δαπάναις, ἐνεκαθίστα εἰς κατὰλληλον διδασκαλεῖον (*Ἀντιφῶντος — Χορευτ. II*), καὶ ἔτρεφε, διαρκούσης τῆς διδασκαλίας (*Ξενοφ. Πολ. Ἀθην. Α'. 13, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 1154, Ἀντιφῶντος — Χορευτ. 13 ἐπ., Πολυδ. Θ. 41*). Αἱ δαπάναι τῆς χορηγίας ἦσαν βαρύνταται, ἐκυμαίνοντο μεταξὺ 300 - 5.000 δραχμῶν (*Λυσίου —*

Λωροδοκ. 1 - 4). 'Επὶ χοροῦ παίδων ὁ χορηγὸς ἔδει νὰ ἔχη ἡλικίαν μείζονα τῶν 40 ἐτῶν (*Αἰσχίν. Τιμάρχ. 11, 'Ισαίου — Φιλοκτ. 60*).

ε) *'Η Γυμνασιάρχια*. Οἱ Γυμνασιάρχαι ἐξελέγοντο ὡς καὶ οἱ χορηγοί, ὑποχρέωσις δὲ τούτων ἦτο νὰ ἐπιμελῶνται τοὺς γυμνικούς ἀγῶνας, νὰ εὐπρεπίζουσιν τὰς παλαιστράς, νὰ δαπανῶσι διὰ τὴν ἄσκησιν καὶ διατροφὴν τῶν ἀθλητῶν, νὰ δαπανῶσιν ἐπίσης διὰ τὴν λαμπαδοδρομίαν, γενομένην δι' ἵπποδρομίας κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας, καθ' ἣν ἡττάτο ἐκεῖνος οὕτινος ἐσβέσθη ἡ λαμπὰς πρότερον (*Αἰσχίν. Τιμάρχ. 5, 6, Δημοσθ. Μειδ. ὑπόθεσις, 'Αριστοτ. Πολιτικά Ε. 7. 11*).

στ) *'Εστίασις*. Πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν μεταξὺ τῶν ὁμοφύλων σχέσεων, ἐδημιουργήθη ἡ ἐστίασις, ἥτις ἀποτελεῖ λειτουργίαν, τελουμένην διαδοχικῶς ὑπὸ τῶν εὐπορωτέρων, ὁ παρέχων τὸ φυλετικὸν δεῖπνον ἐκαλεῖτο ἐστιάτωρ (*'Αρποκρατ. λ. ἐστιάτωρ, Δημοσθ. Μειδ. 157, Βουιτ. ὁνόμ. 7, 'Ισαίου — Πύρρ. 80*).

ζ) *Τριηραρχία*. 'Αφ' ἧς αἱ 'Αθήναι, ἔδωσαν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ μὲν Βουλὴ ὑπερεώθη νὰ παρέχῃ ἐν πλοῖον ἐτησίως, οἱ δὲ στρατηγοί, ἐν καιρῷ πολέμου, ἐπέβαλλον εἰς τοὺς εὐπορωτέρους τῶν 'Αθηναίων νὰ προσφέρουσιν ἀνὰ ἓν πλοῖον ἕκαστος τούτων ἢ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν, καὶ νὰ ἀναλάβωσιν τὴν δαπάνην τοῦ ἐξοπλισμοῦ τούτου καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου (*Δημοσθ. Μειδ. 154, Εὐεργ. Μνησιβ. 29, πρὸς Πολυκλ. 7*). 'Η δαπάνη εἰς ἣν ὑπεβάλλοντο οἱ τριηραρχοί, ἦτο σπουδαία (*Ανσίον — 'Αριστοφ. 25, Διογ. 24*), διὰ τοῦτο, ἀπληγάσσοντο τῆς τριηραρχίας οἱ μὴ ἔχοντες εἰσόδημα ἀνώτερον τῶν 80 μνῶν, ἥτοι κεφάλαιον 10 ταλάντων (*'Ισαίου — Φιλοκτ. 60, Δικαιογ. 36, 41 ἐπ.*), ἐπίσης ἀπληγάσσοντο οἱ 'Εννέα "Αρχοντες (*Δημοσθ. Λεπτ. 27*), οἱ πρὸ ἔτους λειτουργήσαντες (*'Ισαίου — 'Απολλοδ. 38*), οἱ ἀνήλικοι (*Ανσίον — Διογείτ. 24*), αἱ ἄγχοι ἐπὶ κληροί, οἱ ἀδύνατοι, οἱ κληρουχικοὶ καὶ οἱ κοινωνικοὶ (*Δημοσθ. Συμμορ. 182, 'Αρποκρατ. 175*). 'Η διάρκεια τῆς τριηραρχίας ἦτο ἐτήσια, ἀλλ' ἐκ φιλοτιμίας τινὲς ἐτρηράρχουν ἐπὶ πλείονα χρόνον (*'Ισαίου — 'Απολλοδ. 38*), πάντως ὁμως, οὐδεὶς ἠδύνατο δύο λειτουργίας λειτουργεῖν (*Δημοσθ. 'Απολλοδ. 9*). 'Η ἐκλογὴ τῶν τριηράρχων βραδύτερον ἀνετέθη εἰς τὰς συμμορίας (ἴδε ἐπομένην σημείωσιν). Διὰ τὴν κακὴν χρῆσιν τῶν παραδιδωμένων τριήρων ἐδικάζοντο οἱ τριηραρχοὶ ἐνώπιον δικαστηρίων, προεδρευομένων ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ. Οἱ ὡς τριηραρχοὶ καλούμενοι, ἠδύναντο νὰ προστρέξωσιν εἰς τὴν ἀντίδοσιν (ἴδε κατωτέρω σημείωσιν θ), ἐφ' ὅσον ἐνόμιζαν ὅτι οὐχὶ δικαίως κατετάχθησαν εἰς τὴν τριηραρχίαν. — Τοὺς τριηράρχους καλεῖσθαι ἐπὶ τὴν τριήρη σὺν ἐκκαίδεκα ἐκ τῶν ἐν τοῖς λόγοις συντελειῶν ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν εἰς τεσσαράκοντα ἐπὶ ἴσον τῇ χορηγίᾳ χρωμένους, (ἥτοι ἀπὸ τὰς συμμορίας ἐξελέγοντο 16 τριηραρχοί, οἵτινες ὑπεχρεοῦντο ἀπὸ τῆς ἡλικίας 25 ἐτῶν μέχρι τῶν 40 νὰ ὑπηρετήσωσιν εἰς τὰς τριήρεις). Τοὺς τριηράρχους αἰρεῖσθαι ἐπὶ τὴν τριήρη ἀπὸ τῆς οὐσίας κατὰ τήμην, ἀπὸ ταλάντων δέκα. 'Εάν δὲ πλείονον ἢ οὐσία ἀποτετιμημένη ᾗ χρημάτων κατὰ τὸν ἀναλογισμὸν ἕως τριῶν πλοίων καὶ ὑπηρετικῇ ἢ λειτουργίᾳ ἔστω. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔστω καὶ οἱς ἐλάττων οὐσία ἐστὶ τῶν δέκα ταλάντων, εἰς συντέλειαν συναγομένους εἰς τὰ δέκα τάλαντα (*Δημοσθ. Στεφ. 106, σελ. 262*). — Τοὺς τριηράρχους τοὺς ἐκπλέοντας καὶ τοὺς ἐπιμελητὰς τοὺς ἐν συμμορίαις, τοὺς ὀφείλοντας παραλαβεῖν τὰ σκεύη, καθ' ὅν αἱ συμμορίαι συνετάχθησαν καὶ εἰσπράττειν (ἥτοι οἱ ἐπιμεληταὶ τῶν συμμοριῶν παρελάμβανον τὰ σκεύη, ἢ τὴν ἀξίαν αὐτῶν). Τὸν ὀφείλοντα τὰ σκεύη τῇ πόλει, ἢ ἀποδιδόναι αὐτά, εἰ δὲ μὴ ἐνέχυρα λήψεσθαι. Τοὺς τριηράρχους ὑπευθύνους εἶναι (*Αἰσχίν. Κτησιφ. 19*). Τοὺς διαδόχους ἀπιέναι ἐπὶ τὰς ναῦς, ὅταν κατὰσταθῶσιν. 'Εάν τις μὴ διαδέξῃται τὴν ναῦν ἐν τῷ χρόνῳ τῷ εἰρημένῳ, ἐπιτίμια εἶναι.

497α. *Διάφοροι ἄλλαι πρόσοδοι. Ἡ πώλησις κρατικῆς περιουσίας (α), τὰ ἐκ*

η) *Συμμορίαί.* Τὸ σύστημα τῆς ἐκλογῆς τῶν διαφόρων λειτουργῶν μεταξύ τῶν εὐπόρων, προσέκρουεν ἐνίοτε εἰς τὸν δίκαιον καταλογισμὸν τούτων. Οὗ ἕνεκα, ἐπὶ Νικουσίκου (377), καθιερώθησαν αἱ συμμορίαί. Κατὰ ταύτην διωρίζοντο 1.200 συντελεῖς, (*Δημοσθ. Μειδ. 155*) ἐκ τῶν πλουσιωτέρων πολιτῶν (*Ἀρποκρατ. λέξ. συμμορία*), ἡλικίας 35 - 40 ἐτῶν, ἀνὰ 120 ἐξ ἐκάστης φυλῆς, οἵτινες διηρέθησαν εἰς 20 συμμορίας ἐξ ἐξήκοντα προσώπων ἐκάστης, διατελούσης ὑπὸ ἐπιμελητῆν (*Δημοσθ. Ἐδεργ. Μνησιβ. 21*). Αἱ ἀνωτέρω 20 συμμορίαί ὑποδιηρέθησαν εἰς συντελείας, ἐκάστη τῶν ὁποίων, ἀποτελουμένη ἐκ 16 τῶν πολλῶν προσώπων, ὑπεχρεοῦτο νὰ διατηρῇ ἀνὰ μίαν τριήρη (*Δημοσθ. Στεφ. 261, Μειδ. 154*). Ἐὰν ἡ ἀνάγκη τῆς καταρτίσεως τῆς τριήρους ἦτο κατεπείγουσα, οἱ μᾶλλον εὐποροὶ, καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν συμμοριῶν (*Δημοσθ. Πολυκλ. 8*) προκατέβαλλον τῇ ἡττον πλουσίᾳ συμμορίᾳ τὴν εἰσφορὰν ἐκάστου, προεἰσφορὰν καλουμένην (*Δημοσθ. Φαίριπ. 3*), ἣν καὶ διένειμον ἀκολούθως μεταξύ τῶν ὑποχρέων (*Δημοσθ. Μειδ. 155*). Οἱ μὴ κεκτημένοι περιουσίαν δέκα ταλάντων, ἥτις ὑπέκειτο εἰς φορολογίαν, ὑπεχρεοῦντο νὰ μετᾶσχουν εἰς τὰς συντελείας, οὕτω διὰ τῆς συνδρομῆς πλείονων προσώπων, συνεπληροῦτο τὸ ποσὸν τῶν 10 ταλάντων (*Δημοσθ. Στεφ. 262*). Ἡ φορολογητέα περιουσία, ἐξηλέγχετο ὑπὸ τῶν δημάρχων καὶ κατεγγράφετο ὑπὸ δημοσίων ὑπαλλήλων (τῶν ἐπιγραφέων ἢ διαγραφέων ἢ ἐκλογέων).

θ) *Ἀντίδοσις.* Πᾶς πολίτης, κατατασσόμενος εἰς λειτουργίαν τινα, τριηραρχίαν ἢ χορηγίαν, ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ ἄλλον, πλουσιώτερον αὐτοῦ, εἴτε ν' ἀναλάβῃ οὗτος τὴν λειτουργίαν, εἴτε νὰ ἀνταλλάξῃ μετ' αὐτοῦ τὰς περιουσίας των, ὅποτε ἐὰν ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀνταλλαγή, ἡ λειτουργία ἐβάρυνεν αὐτόν. Ἄλλ' ἐὰν ὁ καθ' οὗ ἡ ἀντίδοσις, εἶχεν ἀντιρρήσεις, ἐπελαμβάνετο τῆς λύσεως τῆς διαφορᾶς συντηρητικῶς ὁ ἀρμόδιος Ἄρχων, ὅστις ἤρνευα τὰς περιουσίας ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων, ἔτασσε φύλακας τῶν περιουσιῶν των, ἐξήταζε τοὺς περιουσιακοὺς τίτλους καὶ τὰ ὑπάρχοντα βάρη ἐκατέρου τούτων (*Δημοσθ. Φαίρ. 5 ἐπ.*). Μεθ' οὗ, βάσει τῶν τηρηθεισῶν διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν σημειώσεων, ἐκάτερος τῶν ἀμφισβητούντων ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν παρείχε ἀκριβῆ καταγραφὴν, τῆς περιουσιακῆς καταστάσεώς του, καὶ ἐκάτερος τούτων ὥμνουν ὅτι ἦτο ἀκριβὴς ἡ καταγραφὴ, εἰς ἣν ὅμως δὲν περιελαμβάνετο οἰαδήποτε συμμετοχὴ τούτων εἰς τὰ ἐν Λαυρίῳ ἀργυρεῖα (*Δημοσθ. Φαίριπ. 18*). Κατὰ τὴν διάρκειαν ταύτην αἱ περιουσίαι ἀμφοτέρων ἐτέλουν ὑπὸ μεσεγγύησιν, μὴ δυνάμεναι ν' ἀπαλλοτριωθῶσι (*Δημοσθ. Ἀφρόβ. Β' 17, Μειδ. 19 ἐπ.*). Ἐὰν παρὰ ταῦτα δὲν ἐπῆρχετο συμφωνία μεταξύ τῶν διαφερομένων, ἡ ὑπόθεσις εἰσήγετο εἰς τὰ δικαστήρια ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ αὐτοῦ Ἄρχοντος (*Ἰδε Δημοσθ. Φαίριπ. προοίμ. καὶ 1 ἐπ., Μειδ. 80*).—«...καθ' ἕκαστον ἔτος ποιοῦσι τὰς ἀντιδόσεις». Τὸν εἰς λειτουργίαν τινα χειροτονούμενον «... ὑπεξελθεῖν ἐκ τοῦ συντάγματος, εἴ τινα ἐκυτοῦ πλουσιώτερον σχολάζοντα ἐπεδείκνυε. Καὶ εἰ μὲν ὁ προβληθεὶς ὡμολόγει πλουσιώτερος εἶναι, εἰς τοὺς τριακκοσίους ἀντικαθίστατο· εἰ δὲ ἡρνεῖτο, τὴν οὐσίαν ἀντεδίδουσαν». Παρασχημαίνειν τὰ οἰκήματα τοῦ προβληθέντος. «...τοὺς δ' ἀντιδιδόντας ἀλλήλοις, ὅταν ὁμόσαντες ἀποφαίνωσι τὴν οὐσίαν, προσομνῶσιν τὸν δε τὸν ὄρκον «ἀποφαίνω τὴν οὐσίαν τὴν ἐμυτοῦ ὀρθῶς καὶ δικαίως, πλὴν τῶν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς ἀργυρεῖσι, ὅσα οἱ νόμοι ἀτελεῖ πεποιήκασιν». «...τριῶν ἡμερῶν, ἀφ' ἧς ἂν ὁμότης διδοῖται τὴν ἀπόφασιν». «...τῶν ἐν τοῖς ἔργοις οὐδὲν ἀποφαίνειν» (*Δημοσθ. Φαίριπ. ὑπόθ. 4 ἐπ.*).

497α. α) *Πώλησις περιουσίας τοῦ Κράτους.* Ἦτοι τῶν ἀναθημάτων καὶ ἄλλων κινητῶν περιουσιακῶν στοιχείων. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πώλησιν ἀκινήτων εἰς τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον Πη-

τοῦ πλειστηριασμοῦ τέλη (β), αἱ ἐκ μονοπωλείων εἰσπράξεις (γ) καὶ διάφοροι ἄλλοι (δ).

τορικὴν. (Β'. 11, 16) ὑποστηρίζεται «εἰ τι τῶν τῆς πόλεως κτημάτων ἡμελημένων ἐστὶ καὶ μήτε πρόσδοτον ποιεῖ μήτε τοῖς θεοῖς ἐξαίρετόν ἐστι» λέγω δ' οἷον τόπους τινὰς δημοσίους ἡμελημένους, ἐξ ὧν τοῖς ἰδιώταις ἢ πραθέντων ἢ μισθωθέντων πρόσδοτος ἂν τις τῇ πόλει γίγνοιτο· κοινότατος γὰρ ὁ τοιοῦτος πόρος ἐστίν» (Ἀνδρεάδου, *Δημοσία Οἰκονομία* σελ. 138).

β) *Τὰ ἐκ πλειστηριασμῶν τέλη*. Πᾶσαι αἱ ἀγοραπωλησίαι καὶ αἱ ἐκ πλειστηριασμῶν, ὑπέκειντο εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ τέλους ἐπωνίων, δι' ἧς ἄλλως ἐπετυγχάνετο ἡ δημοσιότης τῶν πράξεων τούτων (Στοβαίου, *Ἀνθολόγ. ΜΔ'*. 22).

γ) *Αἱ ἐκ μονοπωλίων εἰσπράξεις*. Τῶν πόλεων ἔναι τὸν πόρον τούτων ποιοῦνται, ὅταν ἀπορῶσι χρημάτων, μονοπωλίαν γὰρ τῶν ὀνίων ποιοῦσι (Ἀριστοτ. *Πολιτικά Α'*. IV. 6). Ταῦτα ἐπεβάλλοντο ἐπὶ τοῦ σίτου, τοῦ ἐλαίου, τῶν νομισμάτων, τῆς ἀλιείας καὶ ἄλλων πρώτης ἀνάγκης εἰδῶν.

δ) *Ἐκτακτοὶ φορολογίαι*. Αἱ ὑπέροργοι δαπάναι εἰς ἃς ὑποβάλλεται τὸ Κράτος, ἀναγκαιῶς συντελοῦσιν εἰς τὴν τοῦ ἐγγωρίου νομίσματος ὑποτίμησιν, ἥτις ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ κοινόν, ἀνεξαρτήτως φύλου καὶ καταστάσεως, σπεύδει νὰ ἐπενδύσῃ τὰς οἰκονομίας του εἰς ὑγιὲς νόμισμα. Αἱ τοιαῦται οἰκονομικαὶ δυσπραγίαι δὲν ἦσαν ἄγνωστοι εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Πάντες οἱ λαοὶ ἐδοκίμασαν αὐτάς, συνοδευομένας μάλιστα ὑπὸ λιμοῦ, ἄλλα κατῴρθωσαν νὰ τὰς παρακάμψουν, ἐφαρμόσαντες διάφορα ἔκτακτα οἰκονομικὰ μέτρα, ὧν πλεῖστα ἀπαριθμεῖ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Οἰκονομικοῖς του (1346 ἐπ.). Βάσεις τῶν μέτρων τούτων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι. — I. *Ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσόδων*. Κύριον μέσον πρὸς αὐξήσιν τῶν προσόδων ἀποτελεῖ ἡ ἀνάπτυξις τῶν πόρων, ἥτις συνετελέσθη διὰ τῶν ἐξῆς μέσων. 1) *Διὰ τῆς διαθέσεως τῶν κτημάτων τοῦ δημοσίου* (Βυζάντιοι δὲ δεηθέντες χρημάτων, τὰ τεμένη τὰ δημόσια ἀπέδοντο, τὰ μὲν κάρπιμα χρόνον τινά, τὰ δὲ ἄκαρπα ἀενάως κ.λπ., Ἀριστοτ. *Οἰκ.* 1346, 10). — 2) *Διὰ τῆς φορολογίας*, ἥτις ἐπεβλήθη· α) ἐπὶ τῶν εἰσπαγόμενων (νόμου ἔντος ἐν Βαβυλωνίᾳ δεκάτην εἶναι τῶν εἰσπαγόμενων, Ἀριστοτ. *Οἰκ.* 1352, 25). — β) *Διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς τιμῆς τῶν ἐγγωρίων προϊόντων* (Λαμψακηνοί... ἔντος μεδίμνου τῶν ἀλφίτων τετραδράχμου, προσέταξαν τοῖς ἀγοραίοις πωλεῖν ἐξάδραχμον, καὶ τοῦ ἐλαίου τὸν χοῦ ὄντα δραχμῶν (τριῶν), τεττάρων καὶ τριωβόλου, τοῦ τε οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ὡσάύτως. τὴν μὲν οὖν ἀρχαίαν τιμὴν ἐλάμβανεν ὁ ἰδιώτης, τὸ δὲ πλεόν ἡ πόλις, καὶ εὐπόρησε χρημάτων, Ἀριστοτ. *Οἰκ.* 1347. 30). — γ) *Διὰ τῆς φορολογίας τῆς περιουσίας τῶν ἰδιωτῶν* (ἐξ ἧς ἀπογραφείσης, ἔλαβε τὸ δέκατον ὁ Κῦψελος ὁ Κορίνθιος, ἐὰν δὲ τις τῶν πολιτῶν δὲν εἶχε περιουσίαν, τὸ σῶμα αὐτοῦ διμναῖον τιμῆσθαι, Ἀριστοτ. αὐτόθι 1346. 5 καὶ 1347. 20). Καταστήσας οὕτω γενικὴν καὶ ὁμοίωμορπον τὴν φορολογίαν, ἀρχὴν, ἣν καθιέρωσεν ὁ Σόλων (ἀτελῆ μηδὲνα εἶναι), καὶ υἱοθέτησε τὸ Ρωμ. δίκαιον (Βασίλ. 54. 5. 9 καὶ 15, v. 1, 3 Κ. 10. 46 κ.λπ.). — 3) *Διὰ τοῦ καταναγκαστικοῦ δανείου*, ὅπερ ἐπεβλήθη εἰς τὰς πλουσίας τάξεις (Μέμωνος Ρόδιος κυριεύσας Λαμψάκου, δεηθεὶς χρημάτων ἐπέγραψε τοῖς πλουσιωτάτοις αὐτῶν πληθὸς τι ἀργυρίου, Ἀριστοτ. αὐτόθι, 1347. 35 καὶ 1351). — 4) *Δι' ἀκυρώσεως τοῦ νομίσματος ἢ μειώσεως τῆς ἀξίας αὐτοῦ* (Ἀριστοτ. *Οἰκ.* 1347. 5), καὶ ἐκδόσεως ἐτέρου σιδηροῦ (1348. 25), ἢ ἐκ κασιτέρου (1349. 30), ἢ ἐκ χαλκοῦ ἀντὶ ἀργύρου, (1350. 25), ἢ τέλος διὰ διπλασιασμοῦ τῆς ἀξίας αὐτοῦ (ἐπικόψας χαρακτῆρα ἐξέδωκε τὴν δραχμὴν δύο δυνάμενην δραχμᾶς (Ἀριστοτ. *Οἰκ.* 1349.

30).— 5) Καί δι' ἄλλων μέσων, οὕτω· α) Διὰ τῆς κηρύξεως ὡς δημοσίων τῶν πρὸς τὰς ὁδοὺς εὐρισκομένων θυρῶν, καὶ πωλήσεως αὐτῶν εἰς τοὺς τέως ιδιοκτητὰς ('Ιππίας [6] 'Αθηναῖος τὰ ὑπερέχοντα τῶν ὑπερέων εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀναβαθμούς καὶ τὰ προφράγματα καὶ τὰς θύρας τὰς ἀνοιγομένας ἔξω ἐπώλησεν' ὠνούντο οὖν ὧν ἦν τὰ κτήματα, καὶ συνελέγη χρήματα οὕτω συχνὰ 'Αριστοτ. Οἰκ. 1347. 5).— β) Διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς χρήσεως κοσμημάτων ('Εφέσιοι δεσθύντες χρημάτων νόμον ἔθεντο μὴ φορεῖν χρυσὸν τὰς γυναῖκας, ὅσον δὲ νῦν ἔχουσι δανεῖσαι τῇ πόλει, 1349. 10). ὁ δὲ Διονύσιος ὁ Συρακούσιος ἐπέβαλε διὰ νόμου, ἐπὶ ποινῇ ἱεροσυλίας, εἰς τὰς γυναῖκας ὅπως καταθέσῃ τὰ κοσμηματὰ τῶν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Δήμητρος, ἅτινα παρέλαβεν οὗτος ἐκ τοῦ ἱεροῦ λόγῳ δανείου, 1349. 15).— γ) Διὰ τῆς ἀποκοπῆς ἐνὸς μισθοῦ (Κλεομένης...παρὰλλάξας ἓνα μῆνα παρὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἀφῆρει μισθὸν αἰετῶν, 1353. 1'. ἐν ᾧ οἱ Λακεδαιμόνιοι Σαμίων δεσθύντων χρήματα αὐτοῖς εἰς τὴν ἀνάδοσιν δοῦναι, ἐψηφίσαντο μίαν ἡμέραν καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ ὑποζύγια νηστεῦσαι, 1347. 15).— δ) Καθωρίσθησαν ὑπὸ τῶν 'Εφεσίων διὰ νόμου τοῦ 84 π. Χ. διάφοροι περιορισμοὶ τῶν ἐνυποθήκων δανείων, λόγῳ τῶν ἐπενεχθεισῶν ἐν γένει ζημιῶν ἐκ τῶν τότε πολέμων αὐτῶν. — 6) Διὰ τῆς συγκεντρώσεως εἰς μίαν Τράπεζαν πάσης νομισματικῆς ἐνεργείας (οἱ Βυζάντιοι τῶν τε νομισμάτων τὴν καταλλαγὴν ἀπέδοντο μὴ τραπέζῃ· ἐτέρῳ δὲ οὐκ ἦν οὐθενὶ οὕτε ἀποδόσθαι ἐτέρῳ οὕτε πρίσθαι παρ' ἐτέρου· εἰ δὲ μή, στέρησις ἦν, 1346. 24). 'Αναλόγους, ἀλλ' ἐπὶ ἄλλων βάσεων, συστάσεις περὶ αὐξήσεως τῶν πόρων, ποιεῖται ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ περὶ Πόρων καὶ Προσόδων μελέτῃ του, ἐνθα, πρῶτος οὗτος, ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἤδη εὐδοκίμουσης ἐν 'Ελβετίᾳ καὶ 'Ιταλίᾳ βιομηχανίας τῶν Ξένων. — II. Προστασία τῆς παραγωγῆς. "Ετερον μέσον δι' οὗ αὐξάνονται οἱ πόροι εἶναι ἡ προστασία τῆς παραγωγῆς, οὕτω· α) 'Απηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Σόλωνος ἡ σφαγὴ προβάτου ἐλάσσονος τοῦ ἐνὸς ἔτους (μὴ σφάζειν πρόβατον ἄπεκτον ἢ ἄτοκον ('Ανδροτίων παρ' 'Αθηναίῳ), ἢ θήλεος ('Αριστοτ. Οἰκ. 1349. 14). 'Απηγορεύθη ἐπίσης ἡ θυσία ἢ ἡ σφαγὴ βοῦς (βοῦν ἀρότην μὴ θύειν) καὶ (βοῦς μὴ καταθέσθαι, νόμοι Σόλωνος), καὶ ἐδόθη ἀμοιβὴ εἰς τοὺς φονεύοντας λύκον (λύκον δὲ τῷ κομίσαντι πέντε δραχμαὶς ἔδωκε λευκίδα δὲ μίαν, ὧν φησιν ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος, τὸ μὲν βοῦς εἶναι, τὸ δὲ πρόβατον τιμὴν, Πλουτ. Σόλων 23.25). Τούτων καὶ ἐν τῷ ρωμ. δικ., ν. 1 § 10 II. 9. 1, ἐν Βασιλ. 60. 2-1.-β) 'Απηγορεύθη ἡ ἐκκοπὴ ἐλαίας ('Εάν τις ἐλαίαν 'Αθήνησιν ἐξορύττῃ ὀφείλειεν τῷ δημοσίῳ ἑκατὸν δραχμαὶς τῆς ἐλαίας ἐκάστης). 'Ο νόμος οὗτος παρελήφθη καὶ ἐν τῷ ρωμ. δικ., ἐπεξετάθη δὲ ἐπὶ 'Αρχαδίου καὶ 'Ονωρίου καὶ εἰς τὰς κυπαρίσσους καὶ πλατάνους (ν. I, 2 K. 11. 78. ἴδε καὶ II. 47. 7 καὶ 43. 27, ἐν Βασιλ. 60. 2-1). — γ) 'Απηγορεύθη ἡ ἐξαγωγή τῶν διὰ τὴν κατανάλωσιν τῆς χώρας χρησίμων προϊόντων, πλὴν τοῦ ἐν ὑπερπαραγωγῇ ἐλαίου (ἐλαίον μόνον ἐξάγειν, ἀλλὰ δὲ μὴ καὶ κατὰ τῶν ἐξαγόντων ἀρὰς πρὸς τὸν 'Αρχοντα ποιεῖσθαι, ἢ ἐκτίνειν αὐτὸν ἑκατὸν δραχμαὶς εἰς τὸ δημόσιον). 'Η ἀπαγόρευσις αὕτη τοῦ Σόλωνος, εἰς ἣν περιελήφθησαν τὰ διὰ τὰς ναυπηγήσεις χρήσιμα (ξύλα, πίσσα καὶ κηρός), πιθανῶς δὲ καὶ τὰ σῦκα, ἐγένετο ἵνα μόνοι ἀπολαύοιεν οἱ κατοικοῦντες τὰ γινόμενα (Σχόλ. εἰς Πλουτὸν τοῦ 'Αριστοφάνους). Παρεμφερὲς διάταξις ὑπῆρξεν εἰς τὸ ρωμ. δικ. (μηδεὶς εἰς τὸ βερβαρικὸν ἀπαγέτω οἶνον, ἢ ἔλαιον ἢ γάρον (Βασιλ. 19. 1. 83). Κλεομένης 'Αλεξανδρεὺς Αἰγύπτου σατραπείων, λιμοῦ γενομένου ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις σφόδρα, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ μετρίως, ἀπέκλεισε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ σίτου. τῶν δὲ νομαρχῶν φασκόντων οὐ δυνήσεσθαι τοὺς πόρους ἀποδοῦναι τῷ μὴ ἐξάγεσθαι τὸν σίτον, ἐξαγωγὴν μὲν ἐποίησε, τέλος δὲ πολὺ τῷ σίτῳ ἐπέβαλεν ('Αριστοτ. Οἰκον. 1352. 15). — δ) 'Επεδιώχθη ἡ ἀνάπτυξις τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς ('Ιφικράτης 'Αθηναῖος, Κότυος, συναγαγόντος στρατιώτας, ἐπόρισεν αὐτῷ χρή-

498. *Δαπάναι*. Ὁ δῆμος Ἀθηναίων ἐβαρύνετο διὰ τῶν δαπανῶν, τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς χώρας, ἤτοι τῶν στρατιωτικῶν (α) καὶ τῶν ὀχυρώσεων (β), προσδὲ τῶν διπλωματικῶν (γ), εἰς ἃς προσθετέον καὶ τὰς εἰς τὸ δέον (δ), τῶν τῆς ἐκπαίδευσεως (ε), τῶν τῆς ἱερᾶς διοικήσεως (στ), τῶν δημοσίων ἔργων (ζ), τῶν

ματα τρόπον τοιοῦτον. ἐκέλευσε τῶν ἀνθρώπων ὧν ἤρχε προστάξει κατὰσπεῖραι αὐτῷ γῆν τριῶν μεδίωνων· τούτου δὲ παρθένης συνέλεγε σίτου πολὺ πλῆθος, *Ἀριστοτ.* 1351. 18). — ε) *Κατεδιώχθη ἡ ἀεργία*, καὶ ἐπεβλήθη ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου ἐπὶ Δράκοντος, τῆς ἀτιμίας δὲ ὑπὸ Σόλωνος, καὶ τοῦτο διότι ὡς πολλὰ ἡ σχολὴ ποιεῖ κακὰ. Καὶ τὸ ρωμ. δικ. ἐπέβαλεν ἐπίσης ποινὰς εἰς τὸν ἀεργον (ν. 26 K. 10. 32, καὶ ν. 1 K. 11. 26, ἐν Βασιλ. 54. 27. 1).

498. α) *Στρατός*. Αὕτη ἦτο ἡ σημαντικωτέρα δαπάνη, διότι καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἐπὶ Περικλέους, διετηροῦντο 1.600 τοξόται, 1.200 ἵππεῖς, 500 φρουροὶ νεωρείων, καὶ πρὸς τούτοις ἐν τῇ πόλει φρουροὶ 50 (*Ἀριστοτ.* Ἀθην. Πολιτ. XXIV), πλὴν τούτων δὲ καὶ 1.200 Σκῦθαι τοξόται. Κατὰ τὸν Ξενοφῶντα (ἐν *Ἰππάρχῳ* α. 15) ἡ δαπάνη μόνη τῶν ἱππέων ἀνήρχετο εἰς 40 τάλαντα. Πλὴν τούτων, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀριστοτέλη (αὐτόθι) ἐπεὶ συνεστήσαντο τὸν πόλεμον ὕστερον, ὁπλῖται μὲν 2.500 καὶ ναῦται 3.500.—Κατὰ ἱκανὸν μέρος ὁ στρατός ἦτο ὠνήτος ἐκμισθοφόρων, οὗ ἕνεκα ἡ συμβολὴ αὐτῶν ἐν τῷ πολέμῳ δὲν ἦτο ἱκανοποιητικὴ (*Θουκυδ.* VII. 13).

β) Ὀχυρώσεις. Λόγω τῆς τοποθεσίας τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῶν κινδύνων, οὓς διέτρεχεν ἐκ τῆς ξηρᾶς (*Θουκυδ.* I. 143, 9), ἠναγκάσθησαν νὰ κατασκευάσουν τὰ μακρὰ τεῖχη, καὶ νὰ ὀχυρώσουν, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τὰς Ἀθήνας νὰ τὰς καταστήσουν σχεδὸν νῆσον, καὶ νὰ κατασκευάσουν πολλὰ οἰκοδομήματα καὶ νεωσοίκους (*Ἰσοκράτ.* Ἀεροπαγίτ. 27).

γ) *Διπλωματικά*. Ἦτοι αἱ δαπάναι, αἵτινες ἐγένοντο εἰς ἀποστολὰς πρέσβειων (ἐφοδίου ἢ πορείου) πρὸς ξένας χώρας, αἵτινες ἦσαν συχνόταται καὶ δαπανηρόταται (*Ἀριστοφ.* Ἀχαρν. 66, *Δημοσθ.* Παραπρεσβ. 19. 158).

δ) *Εἰς τὸ δέον*. Ἦτοι αἱ μυστικαὶ δαπάναι, αἵτινες ἐχορηγοῦντο πρὸς ξένα κράτη ἢ πρὸς ἐξαγορὰν τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, χωρὶς νὰ κατονομάζωνται, οὐδὲ νὰ παρέχωνται ἐξηγήσεις εἰς τὴν Βουλὴν «Περικλέους ἐν τῷ τῆς στρατηγίας ἀπολογισμῷ δέκα τάλαντων ἀνάλωμα γράψαντος ἀνγλωμένων εἰς τὸ δέον ὁ δῆμος ἀπεδέξατο μὴ πολυπραγμονήσας μηδ' ἐλέγξας τὸ ἀπόρητον» (*Πλουτ.* Περικλ. 23, *Ἀριστοφ.* Νεφέλ. 858 - 9).

ε) *Ἐκπαίδευσις*. Ἡ δωρεὰν ἐκπαίδευσις ἀπαντᾷται εἰς μικρὰς πολιτείας (*Πλουτ.* Θεμιστοκλ. X, *Διοδώρ.* Σικελ. XII. 12), συνιστᾶται δὲ ὡς ὑποχρεωτικὴ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων (*Πλάτων.* Νόμοι 801.), ἀλλ' ἐν Ἀθήναις, αἱ δαπάναι δι' αὐτὴν περιωρίζοντο εἰς τὴν ἰδρυσιν καλλιτεχνικῶν ἔργων καὶ εἰς τὴν τακτικὴν διδασκαλίαν δραματικῶν ἔργων. Ἡ περαιτέρω ἐκπαίδευσις συνετελεῖτο διὰ τῶν μορφωμένων δούλων καὶ μετοίκων.

στ) *Ἱερὰ διοίκησις*. Οὐδεμία ἐλληνικὴ πόλις δὲν εἶχε τόσας ἐορτάς, ὅσας εἶχον αἱ Ἀθηναί (Ξενοφ. Ἀθην. Πολ. III. 2, *Πλάτων.* Ἀλκιβιάδ. β. XII, *Ἀριστοφ.* Σφήκ. 663), ἦσαν δὲ αὗται δαπανηρόταται (*Ἰσοκράτ.* Ἀεροπαγ. ια), ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ ἀπορροφῶν μέγα μέρος τῶν δημοσίων εἰσπράξεων. Εἰς ταύτας περιλαμβάνονται τὰ Παναθηναῖα, τὰ Διονύσια κ.λπ., οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἱ ἐν Νεμέῃ, Δῆλῳ κ.λπ., οἱ γυμνακοί, οἱ δραματικοὶ καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι ὅμως συνέβαλλον εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς κοινωνίας.

ζ) *Δημόσια ἔργα*. Τὴν ἔλλειψιν τῶν στοιχειωδῶν δημοσίων ἔργων, ἐν οἷς ὕδραγωγεῖον

πρὸς ἀνακούφισιν ὀρισμένων τάξεων καὶ τῶν ἀπόρων πολιτῶν, οἵτι, διὰ τὴν ἐπάρκειαν τοῦ σίτου (η), διὰ τὴν διατροφὴν ὀρφανῶν (θ), ἢ τῶν ἀδυνάτων (ι), διὰ τὴν σίτησιν (ια), διὰ τὰς κρεονομίας (ιβ), διὰ τὴν προίκισιν θυγατέρων ἐπιφανῶν

(Θουκυδ. II. 48. 2 καὶ III. 87) καὶ ἄλλων, ἀνεπλήρωσεν ὁ Περικλῆς, ὅστις προέβη εἰς τὸν καλλωπισμὸν τῆς πόλεως, ἔχει διὰ τὰ καλλωπίσῃ αὐτὴν ὡς ἀλαζόνα γυναικί (Πλουτ. Περικλ. XII), ἀλλὰ διὰ τὰ δώσῃ ἐργασίαν εἰς τοὺς πάσχοντας θῆτας τῆς ἐποχῆς του, καὶ πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποίησε πᾶν ἀντικείμενον πολῦτιμον (Πλουτ. Περικλ. XII), καὶ κατώρθωσεν ὥστε νὰ προκαλέσῃ τὴν συρροὴν πολλῶν ξένων ἐν Ἀθήναις, διὰ τῆς συρροῆς τῶν ὁποίων ἐκέρδιζαν πολλὰ οἱ πολῖται, καὶ ἐκορυφούτο ἡ αἵγλη τῆς πόλεως (Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. I. 18), ὡς ἐπιγραμμίζει ὁ ποιητὴς Λύσιππος, εἰ μὴ Ἀθήνας τεθέασαι, στέλεχος εἴ· εἰ δὲ τεθέασαι μὴ τεθήρευσαι δ' ὄνος· εἰ δ' εὐχρεστῶν ἀποτρέχεις, καθήλιος). Ταῦτα δὲ κατ' ἀντίθεσιν τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν, αἵτινες ἦσαν λιταὶ καὶ μέτριαι (Δημοσθ. Συναγ. 29).

η) Σιτάρχεια. Ἡ πτωχότης τοῦ Ἀττικοῦ ἐδάφους, ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν ἀφορμὴ, ὥστε νὰ καθίσταται ἀναγκαία ἡ ἐξωθεν εἰσαγωγὴ σίτου (Δημοσθ. Στεφάν. 87, Θουκυδ. A. 2), δεδωμένου ὅτι ἔναντι παραγωγῆς 400.000 μεδίωνων, εἰσάγοντο ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἕτεροι 800.000 μεδίοι (Δημοσθ. Λεπτίν. 31. 2), ἐντεῦθεν, ἀφ' ἐνὸς κατεβλήθη προσπάθεια ὥπως διὰ συνθηκῶν ἐξασφαλισθῇ ἡ εἰσαγωγὴ ξένου σίτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ θεσπισθῶσιν εἰδικοὶ περιορισμοὶ καὶ περὶ τὴν εἰσαγωγὴν (διότι εἰς οὐδένα τῶν Ἀθηναίων ἐπετρέπετο νὰ μεταφέρῃ σῖτον ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἢ νὰ συνάψῃ ναυτοδάνειον εἰς σιτοφόρα πλοῖα κομίζοντα σῖτον ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν), καὶ περὶ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ (διότι ἐκ τοῦ μεταφερομένου σίτου εἰς Πειραιᾶ μόνον τὸ 1/3 διετίθετο εἰς τοῦτον, τὰ δὲ 2/3 ἔδει νὰ ἐδίδοντο εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ διότι δὲν ἐπετρέπετο εἰς οὐδένα πολίτην νὰ ἀγοράζῃ πέραν τῶν 50 φορεῶν). Ἀλλὰ πλὴν τῶν μέτρων τούτων, καὶ ὅταν ὑπῆρχον ἔκτακτοι περιστάσεις, εἴτε προσεκαλοῦντο οἱ βασιλεῖς σιτοφόρων χωρῶν νὰ προβοῦν εἰς δωρεάς, εἴτε ἀπεφασίζετο ἡ διανομὴ σίτου εἰς τιμὴν ἥσσονα τῆςπραγματικῆς, εἴτε καὶ διενέμετο οὗτος δωρεάν.

θ) Διατροφὴ τῶν ἐκ πολέμου ὀρφανῶν. (Διογ. Λαέρτ. A. 54, Διοδ. Σικελιώτ. XX. 84, Αἰσχίν. Κτησιφ. 154, Ἰσοκράτ. Συναγ. 29).

ι) Ἀδύνατοι. (Πλουτ. Σόλων 31.—Ἴδε ἀνωτέρω σημείωσιν τοῦ 11 θέματος καὶ θέμα 438).

ια) Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 443.

ιβ) Κρεονομίαι. Ἦτοι τὰ ἐκ τῶν θυομένων ζώων κρέατα. — Θυσίας δὲ καὶ ἱερὰ καὶ ἑορτάς καὶ τεμένη γνούς ὁ δῆμος ὅτι οὐχ οἷον τέ ἐστιν ἐκάστῳ τῶν πενήτων θύειν καὶ εὐωχεῖσθαι καὶ κτᾶσθαι ἱερὰ καὶ πόλιν οἰκεῖν καλὴν καὶ μεγάλην, ἐξεῦρεν ὅτω τρόπῳ ἔσται ταῦτα. θύουσιν οὖν δημοσίᾳ μὲν ἡ πόλις ἱερεῖα πολλά· ἔστι δὲ ὁ δῆμος ὁ εὐωχούμενος καὶ διαλαγχάνων τὰ ἱερεῖα (Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. II. 9).

ιγ) Προίκισις θυγατέρων ἐπιφανῶν. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 438.

ιδ) Μισθοί. Κατὰ τὴν Ἀθηναίων Πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους (XXIV) οἱ μισθοδοτούμενοι ἀνῆρχοντο περίπου εἰς 20.000 (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν λαμβανόντων ἐκκλησιαστικῶν μισθῶν). Μολοντί τὸ ἀριθμὸς τῶν μισθοδοτουμένων ἦτο μέγας καὶ δυσανάλογος πρὸς τὴν χώραν, ἐδικαιολογεῖτο ἐν τοσούτῳ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι δὲν ὑπῆρχον ἄλλαι πρόσδοι ἐν Ἀθήναις, οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργῶνται δημόσια κτήρια, ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν ὁποίων θὰ ἀνεκού-

ἀπόρων ἀνδρῶν (ιγ), διὰ τὰς δαπάνας μισθῶν (ιδ), ἐν αἷς τοῦ βουλευτικοῦ (ιε), τοῦ δικαστικοῦ (ιστ) καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ (ιζ), καὶ τέλος διὰ τὰς δαπάνας τοῦ θεωρικῶν (ιη).

498α. *Περιορισμός τῶν δαπανῶν.* Ἀλλ' οὔτε ἡ ἀνάπτυξις τῶν προσόδων, οὔτε ἡ προστασία τῆς παραγωγῆς θὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ δημοσίου ταμείου ἐὰν ἐκ παραλλήλου δὲν περιορισθῶν αἱ δαπάναι καὶ δὲν καταργηθῶσιν αἱ μὴ ἀπαραίτητοι.

φιξε πολὺν πληθυσμόν, οὔτε ἄλλως ἐδικαιολογεῖτο νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίας ὁ πολίτης εἰς τὸ Κράτος δωρεάν, στερούμενος πάσης ἀνέσεως. Καὶ ὁ μὲν Ἀριστοφάνης (*Ἰσπῆς* 797 ἐπ. καὶ 1349 ἐπ. καὶ *Σφήκες* 303 - 6), ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ μισθοδοσία ἀποτελεῖ ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην, ἐνῶ ὁ Πλάτων (*Γοργίας* 515 ε) διατείνεται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τῶν μισθῶν κατέστησαν ἀργοί, δειλοί, λάλοι καὶ φυλάγρουροι, καὶ πρὸ παντὸς φιλόδοκοι (*Ξενοφ. Ἀπομνημον. Γ'*. 5. 16, *Λουκιανῶν Ἱκαρομένειπος* 16, *Θουκυδ. Α.* 77).

ιε) *Βουλευτικός.* Ἀντὶ δρχμῆς ὥρισθη εἰς πέντε ὀβολοὺς ἐκάστῳ (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ.* 62. 2, *ἴδε καὶ θέμα 444*).

ιστ) *Δικαστικός.* Οὗτος ἐν ἀρχῇ ἦτο εἰς ὀβολὸς ἢ διώβολον (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ.* 27. 3, *Πλουτ. Περικλ. IX*), ἀλλ' ἐπὶ Κλέωνος ἀνεβιβάσθη εἰς τρεῖς ὀβολοὺς (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ.* 62. 2, *ἴδε καὶ θέμα 444*).

ιζ) *Βουλευτικός.* Πρῶτον μὲν Ἀγύρριος ὀβολὸν ἐπόρισεν, μετὰ δὲ τοῦτον Ἡρακλείδης ὁ Κλαζομένιος ὁ βασιλεὺς ἐπικαλούμενος διώβολον, πάλιν δ' Ἀγύρριος τριώβολον (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ.* 41. 3), βραδύτερον ἀνῆλθε διὰ μὲν τὴν κυρίαν ἐκκλησίαν εἰς 9 ὀβολοὺς, ἤτοι 1 καὶ 1)2 δρχμῆν, διὰ δὲ τὰς λοιπὰς εἰς 1 δρχμῆν (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ.* 62. 2).

ιη) *Θεωρικός.* Τὸ θεωρικὸν εἶχε σκοπὸν νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς ἀπόρους τὴν ἀξίαν τοῦ εἰσιτηρίου τοῦ θεάτρου Διονύσου. Εἰσῆλθη πιθανῶς ὑπὸ τοῦ Περικλέους (*Πλουτ. Περικλ. IX*). Ἀπετελεῖτο ἐξ ἐνὸς διωβόλου. Βραδύτερον ἐπεξετάθη ἡ παροχὴ τοῦ εἰς πάντα τὰ θεάματα καὶ ἑορτάς, καὶ βραδύτερον ἔτι διὰ νὰ ἐμπλουτισθῇ τὸ ταμεῖον οὗτο, καθιερώθη ἡ ἀρχὴ ὅπως πάντα τὰ περισσεύματα δίδονται διὰ τὸ θεωρικόν, ἐπὶ τῇ προϋψει ὅτι τοῦτο μικρὸν κατὰ μικρὸν θὰ διενέμετο μεταξὺ τῶν πολιτῶν. Κακίζων ὁ Ἀριστοτέλης τὰς προθέσεις ταύτας, δογματίζει «ἔτι δ' ἡ πονηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπληστον, καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἱκανὸν διωβολία μόνον, ὅταν δὲ τοῦτ' ἢ πάτριον, αἰεὶ δέονται τοῦ πλείονος εἰς ἄπειρον ἔλθωσι» (*Πολιτ. Β'*. 4. 11), καὶ ἔτι περαιτέρω. «Τὰ γὰρ περιόντα νέμονται (οἱ δημαγωγοί) λαμβάνουσι δ' ἅμα, καὶ πάλιν δέονται τῶν αὐτῶν ὁ τετραμένος γὰρ ἐστὶ πῖθος ἢ τοιαύτη βοήθεια τοῖς ἀπόροις» (*Πολιτ. Ζ.* 111. 4). Βάζει τῶν προθέσεων τούτων ὁ Εὐβούλος ἔθεσε νόμον, κατ' ὃν ἐτιμωρεῖτο πᾶς ὑποβάλλων νόμον δι' οὗ θὰ ἐζήτεῖτο ἡ χρησιμοποίησις τῶν θεωρικῶν ὡς στρατιωτικῶν, διὰ τοιαύτην δὲ παράβασιν ἐτιμωρήθη ὁ Ἀπολλόδορος (*Δημοσθ. Νεαῖρ.* 5 ἐπ., *Αἰσχίν. Κτησιφ.* 57). Παρὰ ταῦτα βραδύτερον ὁ Δημοσθένης ἐπέτυχε τὴν ἴδρυσιν ταμείου στρατιωτικῶν, εἰς ὃ συνεκεντρώθησαν τὰ περισσεύματα (*ἴδε Δημοσθ. Φιλίππ.* Α. 40), ὅπερ καὶ ἔσχυσε μέχρι τοῦ Ἀριστοτέλους (*Πολ. Ἀθ.* 43, 47).

498α. Ἐτι δὲ καὶ τὰς δαπάνας τῆς πόλεως ἀπάσας, ὅπως εἴ τις περίεργος ἀφαιρεθῇ καὶ εἴ τις μειζων, ἐλάττων γένηται· οὐ γὰρ μόνον πρὸς τὰ ὑπάρχοντα προστιθέντες πλουσιώτεροι γίνον-

499. *Ἐκμίσθωσις δημοσίων προσόδων.* Τὰ πλεῖστα τῶν δημοσίων τελῶν ἐξεμισθοῦντο ὑπὸ πολιτῶν ἢ ἐταιριῶν διὰ τῶν πωλητῶν, ἐνεργούντων ὡς ἀντιπροσώπων τῆς ἐφορίας τῆς Βουλῆς. Οἱ Τελῶναι, ὡς εἴρηται, ἐξηροῦντο τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, εἶχον δὲ συνήθως ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν εἰσπράκτορας, ἐκλογεῖς καλουμένους.

500. Τοὺς τὰ τέλη ὠνούμενους, εἰ μὴ καταβάλοιεν τὰ χρήματα ἕως τῆς ἐννάτης Πρυτανείας, τὰ διπλᾶ καταβαλεῖν.

501. Τὴν οὐσίαν δημοσίαν εἶναι, ὥς ἂν ἐγγυησάμενός τι τῶν τῆς πόλεως, μὴ ἀποδῶ τὴν ἐγγύην.

502. Ἐπεγγυᾶν δ' ἐπιорκήσαντα τὸν Ἀπόλλω, δεδιότα δὲ δίκης ἕνεκα δρασκάζειν.

503. *Ἀποταμίευσις δημοσίου θησαυροῦ.* Χίλια τάλαντα κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἐξαίρετα εἶναι τῷ δήμῳ καὶ μὴ ἀναλοῦν. Ἦν δέ τις εἴπῃ ἢ ἐπιψηφίσῃ κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα εἰς ἄλλο τι, ἦν μὴ οἱ πολέμιοι νηϊτῇ στρατῷ ἐπιπλέωσι τῇ πόλει, καὶ δέῃ ἀμύνασθαι, θάνατον ζημίαν εἶναι.

504. Θανάτῳ ζημιουῖσθαι, εἰ τις ἐπιχειροίῃ μεταποιεῖν τὰ θεωρικὰ στρατιωτικά.

505. Ὅποταν πόλεμος ᾖ, τὰ περιόντα χρήματα τῆς διοικήσεως στρατιωτικὰ εἶναι.

στ'. Οἰκονομικαὶ ὑπηρεσίαι

506. *Ταμίαι.* Οὗτοι ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ (α), μεταξὺ τῶν πεντακοσιομεδίμων (β), δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπηρετήσουν πέραν τῶν πέντε ἐτῶν (γ). Πλὴν τούτων

ται, ἀλλὰ καὶ ἀφαيروῦντες τῶν δαπανημάτων (*Ἀριστοτ. Ρητορ. Α. 4, σελ. 1359β*). — *Λιατριβή* *Ἰω. Α. Ζέπον ἐν Δικαιοσύνῃ Α'.* (1932) σελ. 79 ἐπ.

499. Ἴδε σημ. η' θέματος 494, θέμα 487 καὶ 507.

500. *Δημοσθ. Τιμοκρ. 82 ἐπ., κατ' Ἀριστογ. Α. ἐπόθ.*

501. Ἐδμεύοντο τὰ κτήματα τοῦ ὀφειλέτου τοῦ δημοσίου, ἐφ' ὅσον δὲν παρεῖχεν ἐγγυητάς.

502. Τούτων τὸ μὲν ἐπιорκήσαντα ὁμολογᾷ ἔστι, τὸ δὲ δρασκάζειν, ὃ νῦν ἀποδιδράσκειν ὀνομάζομεν (*Λυσίου — Θεοφρ. 17*). Λεῶναι τις γεωργὸς μέλιτος ἀσκούς εἰς φορμὴν ἐμβαλὼν, ἐκόμιζεν Ἀθήναζε· κριθὰς οὖν τοῖς φορμοῖς ἐμβαλὼν, ὡς ὑπὲρ κριθῶν ὀλίγον εἰσπραχθῆσθαι μένος τέλος, τοῦ δὲ ὄνου πεσόντος, οἱ Τελῶναι βοηθῆσαι βουλόμενοι, ἔμαθον ὅτι μέλι ἐστὶ καὶ ἀπηνέγκαντο αὐτὸ ὡς ἀτελώνητον (*Ζηρόβιος*).

503. Ταῦτὸν τῷ θέματι 245.

504. Ταῦτὸν τῷ θέματι 246. — Ὁ νόμος οὗτος τοῦ Εὐβούλου ἐτροποποιήθη βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους, ἴδε ἀνωτέρω σημείωσιν 18 τοῦ θέματος 498.

505. Ἴδε ἀνωτέρω σημ. ιη' τοῦ 498 θέματος. — Ἴδε καὶ *Δημοσθ. Νεαίφας 5 ἐπ.*

506. α) Ὁ ταμίης ἐστὶν αὐτοῖς (τοῖς βουλευταῖς) κληρωτὴς (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 4*). — β) Κελεύει γὰρ κληροῦν τοὺς ταμίης ἐκ πεντακοσιομεδίμων (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πο-*

ἐξελέγοντο οἱ Ταμίαι τῶν ἀδυνάτων, οἵτινες ἦσαν κληρωτοὶ (δ), οἱ τῶν Στρατιωτικῶν, οἵτινες ἐχειροτονοῦντο (ε) καὶ εἰσέπραττον τὸ ἀντίτιμον τῶν πωλουμένων μετὰλλων καὶ τελῶν (στ'), καὶ διεχειρίζοντο τὰ τῶν ἄθλων τῶν εἰς τὰ Παναθηναῖα (ζ), ὁ τῆς Παράλου καὶ νῦν τῆς τοῦ Ἀμμωνος, ὅστις ἐχειροτονεῖτο (η), οἱ δέκα Ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς, οἵτινες ἐκληροῦντο ἀνὰ εἷς ἐκ τῆς φυλῆς ἐκ τῶν πεντακοσιομεδίμων κατὰ τὸν Σόλωνος νόμον (ἐτι γὰρ ὁ νόμος κύριός ἐστιν), ἄρχειν δ' ὁ λαχὼν κἂν πάνυ πένης ᾗ, οὗτοι παραλαμβάνουσι τό τε ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὰς Νίκας καὶ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ τὰ χρήματα ἐναντίον τῆς βουλῆς. (θ).

507. Ἄλλοι οἰκονομικοὶ λειτουργοί. Δέκα λογισταὶ καὶ εὐθνοὶ, ἀνὰ εἷς ἐξ ἐκάστης φυλῆς, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῆς βουλῆς (α), καὶ δύο πάρεδροι, παρ' ἐκάστῳ

λιτ. 8). — γ) Οἱ ταμίαι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπηρετήσωσι πέραν τῶν πέντε ἐτῶν. (Ἀριστοφ. Ἰππ. 947). — δ) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 4. — ε) Ἀρχει δὲ ὁ λαχὼν, κἂν πάνυ πένης ᾗ. (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 47. 1) — στ) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 47. 2. — ζ) Τῆς ποιήσεως τῶν Νικῶν καὶ τῶν ἄθλων (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 49. 3). — η) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 61. 7. — θ) Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 30. 2 καὶ 47. 1. Εἰς τὸν ἐν Ἀκροπόλει ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἦσαν κατατεθειμένα τὰ τῶν Περσῶν λάφυρα, πολύτιμα ἀγάλματα εἰκόνες (Δημοσθ. Τιμοκρ. 129, κατ' Ἀνδροτίων. 71, Ἀριστοφ. Πλοῦτ. 1189). Διὰ κλήρου ἐπίσης ἐξελέγοντο καὶ οἱ ταμίαι τῶν λοιπῶν θεῶν, οἵτινες βραδύτερον ἠνώθησαν, ἐξαίρεσις τῶν τῆς Ἀθηνᾶς (Δημοσθ. Τιμοκρ. 136). Εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐφυλάττοντο καὶ τὰ χρήματα τῆς πόλεως, τὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς (Θουκυδ. Β. 13). Ἐπίσης μεγάλην δύναμιν εἶχεν ὁ ταμίης τῆς πόλεως (ἐπιστάτης τῆς κοινῆς προσόδου) ὅστις συνήθως ὑπέβαλεν εἰς τὴν βουλὴν προτάσεις περὶ νέων προσόδων. Παρὰ τοῖς ταμίαις ἦσαν συμβοητοὶ οἱ πορισταὶ (Δημοσθ. Φιλίππ. Α. 49, 15). Ἰδιαιτέροι Ταμίαι, ὑπῆρχον διὰ τὰ δημόσια ἔργα, διὰ τὰς ἱερὰς τριήρεις (Πολυδ. Η. 116 Δημοσθ. Μειδ. 171), διὰ τὰ στρατιωτικὰ χρήματα (Δημοσθ. Χερσον. 101), οἱ δῆμοι καὶ αἱ φυλαί.

507. α) Εὐθνοὶ — Πάρεδροι. Κληροῦσι δὲ καὶ εὐθύνουσι ἕνα τῆς φυλῆς ἐκάστης, καὶ παρέδρους δύο τῶν εὐθύνων (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 48. 3 - 5) καὶ κληροῦσιν οἱ βουλευταὶ λογιστὰς δέκα, τοὺς λογιζομένους ταῖς ἀρχαῖς κατὰ τὴν πρυτανεῖαν ἐκάστην (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 48. 3), καὶ συνηγόρους τούτοις δέκα, πρὸς οὓς ἅπαντας ἀνάγκη τοὺς τὰς ἀρχὰς ἄρξαντας λόγον ἀπενεγκεῖν. οὗτοι γὰρ εἰσι μόνον (οἱ) τοῖς ὑπευθύνους λογιζόμενοι καὶ τὰς εὐθύνας εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες. κἂν μὲν τινα κλέπτουσι; ἐξελέγξωσι, κλοπὴν οἱ δικασταὶ καταγιγνώσκουσι καὶ τὸ γνωστὸν ἀποτίνεταί δεκαπλοῦν· ἐάν δὲ τινα δῶρα λαβόντα ἐπιδείξωσιν καὶ καταγνώσιν οἱ δικασταί, δώρων τιμῶσιν, ἀποτίνεταί δὲ καὶ τοῦτο δεκαπλοῦν· ἂν δ' ἄδικεῖν καταγνώσιν, ἀδικίου τιμῶσιν, ἀποτίνεταί δὲ τοῦθ' ἄπλοῦν ἐάν πρὸ τῆς θ' πρυτανείας ἐκτείσῃ τις, εἰ δὲ μὴ, διπλοῦται. τὸ (δὲ) δεκαπλοῦν οὐ διπλοῦται (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 54. 2 καὶ 48. 3). Ἦσαν ὑπεύθυνοι πάντες οἱ ἔχοντες ἀρχήν, ἦτοι οἱ στρατηγοί, οἱ πρέσβεις, οἱ ἄρχοντες μετὰ τῶν παρέδρων των, οἱ δικασταί, οἱ ἱερεῖς καὶ αἱ ἱέρειαι (Αἰσχ. Κτησιφ. 56), οἱ δημόσιοι γραμματεῖς (Ἀνσίον — Νικομ. 5), οἱ ἐπιμεληταὶ δημοσίων οἰκοδομῶν, οἱ τριήραρχοι, ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων, καὶ ἐξ Ἀρείου Πάγου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ οἱ λαῖκοι δικασταί. Ἐκαστος τῶν ἄνω ὑπευθύνων ὤφειλεν ἐντὸς 30 ἡμερῶν, ἀπὸ τῆς παύσεώς των, νὰ δώσουν λογοδοσίαν (Ἀποκρατ., Σουῖδα λεξ. λογισταί). Ὁ ἀπολογισμὸς

τῶν εὐθύνων (β), οἱ συνήγοροι σύνδικοι (γ), οἱ πράκτορες (δ), οἱ δέκα πωληταί (ε), οἱ δέκα ἀποδέκται (στ), οἱ ἐπιγραφεῖς (ζ), οἱ ἐλληνοταμίαι (η), οἱ τελῶναι, ἤτοι οἱ ἐνοικιασται τῶν δημοσίων προσόδων (θ) καὶ οἱ ζητηταί ἢ μαστῆρες (ι).

τοῦ ὑπευθύνου παρεδίδοτο εἰς τὸν λογιστὴν ἐν ἀρχῇ, ἐὰν οὗτος ἀνεύρισκεν ἀνωμαλίαν, ἢ ἐὰν ἡ ἀρμοδία ἀρχὴ ὑπέβαλε κατηγορίαν κατὰ τοῦ ὑπευθύνου, ἢ ὑπόθεσις μετεβίβαζετο εἰς τοὺς εὐθύρους, ἐὰν δὲ καὶ οὗτοι ἐβεβαιούντο ὅτι ὑπῆρχεν ἀνωμαλία, διεβίβαζαν τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ δικαστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκάλει ὁ κήρυξ τὸν βουλούμενον νὰ κατηγορήσῃ (*Αἰσχιν. Κτησιφ. 23*). Τὸ δικαστήριον ἐκληροῦντο ὑπὸ τῶν λογιστῶν, μετεῖχον δ' αὐτοῦ καὶ οἱ εὐθύναι (*Πολυδ. Η. 100*, ἴδε καὶ *Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. 37*, καὶ *Λυσίου — Πολυστράτον*). Οἱ λογισταὶ ἐξήταζον καὶ τὴν διαγωγὴν τῶν ὑπευθύνων, ὅτε ἐὰν δὲν ὑπῆρχε κατηγορία τις ὠνομάζοντο ἀνεύθυνοι (*Πολυδ. Η. 54*, *Δημοσθ. — Περὶ στεφ. 310*). — β) Πάρεδροι. Ἰδε προηγουμένην σημείωσιν. — γ) Συνήγοροι ἢ σύνδικοι. Ἰδε σημείωσιν α' τοῦ παρόντος θέματος. Ἐκαλοῦντο καὶ εὐθύναι, καὶ λογισταὶ καὶ συνήγοροι καὶ ἐξετάσται (*Ἀριστοτ. Πολιτικά ΣΤ'. 3*), ἐξελέγοντο ἀνὰ δέκα τοιοῦτοι κατ' ἔτος διὰ κλήρου ἢ χειρονίας (*Ἀρποκρατ. λ. συνήγοροι*), ὥφειλον δὲ νὰ ἐνεργήσωσιν ἐξ ἐπαγγέλματος πᾶσαν καταδίωξιν, ἐὰν τοῖς ὑπεδεικνύετο τοῦτο ὑπὸ τῶν λογιστῶν, νὰ ἐνεργήσωσι κατὰσχεν ἢ δήμευσιν τῆς περιουσίας τῶν ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίου, ἢ νὰ ἐπιληφθῶσι πάσης ἀξιώσεως τρίτου, ἔχοντος ἐμπράχματον δικαίωμα ἐπὶ τῆς δήμευμένης περιουσίας, ἤτοι τοῦ ἐνεπισκήματος (ἴδε *Λυσίου. Μαρτυρίων 7*, τοῦ αὐτοῦ περὶ δημοσίων ἀδικημάτων, τοῦ αὐτοῦ, ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφ. χρημάτων κ.λπ.). — δ) Πράκτορες. Ἐκαλοῦντο οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, εἰς οὓς ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ εἰσπραξίς τῶν ἐπιβολῶν καὶ τῶν τιμημάτων, τῶν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἢ τῶν ἀρχόντων ἐπιβαλλομένων. Οὗτοι, παραλαμβάνοντες τὸ γραμματεῖον, εἰς ὃ ἦσαν ἐγγεγραμμένοι οἱ ὀφειλέται, ἐνέγραφον τοῦτο εἰς σανίδας ἐν τῇ ἀκροπόλει, καὶ ἤσκουν ἐνδοεῖν κατὰ παντὸς ἐξαλείφοντος ἐκ τοῦ πίνακος τούτου τὸ ὄνομα τοῦ ὀφειλέτου (*Ἀρποκρατ. λ. ἀγραφίον, Ἀνδοκίδ. Μυστηρ. II, Δημοσθ. Θεοκρίν. 50*). Ἐὰν δὲν κατεβάλλετο ἡ ὀφειλὴ μέχρι τῆς ἐνάτης πρυτανείας, ἢ ἐντὸς ἑνδεκα ἡμερῶν ἐπὶ γραφῆς ὕβρεως, ἐδιπλαιοῦντο αὐτῇ, καὶ αὐθις ἐνεγράφετο (*Αἰσχίν. Τιμάρχων, Δημοσθ. Πανταίν. 22*), ταύτην δὲ ἡκολούθει ἡ κατὰσχεν καὶ ἡ δήμευσις, τουναντίον ἐὰν κατεβάλλετο, παρεδίδοτο ὑπὸ τῶν πρακτόρων εἰς τοὺς ἀποδέκτας ἢ εἰς τοὺς ταμίαις τοῦ θεοῦ, ἢ τῆς θεᾶς, ἐὰν ἡ ἐπιβολὴ ἐγένετο ὑπὲρ αὐτῶν. — ε) Πωληταί. Δέκα μὲν εἰσὶ, κληροῦνται δ' εἰς ἐκ τῆς φυλῆς. μισθοῦσι δὲ τὰ μισθώματα πάντα, καὶ τὰ μέταλλα πωλοῦσι..... καὶ τὰς οὐσίας τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου φευγόντων καὶ τῶν ἄλλων ἐναντίον τῆς βουλῆς πωλοῦσιν.....ἀναγράφουσιν δὲ καὶ τὰ χωρία καὶ τὰς οἰκίας τ' ἀπογραφέντα καὶ πραθέντα ἐν τῷ δικαστηρίῳ καὶ γὰρ ταῦθ' οὗτοι πωλ[οῦσιν. ἐστὶ] δὲ τῶν μὲν οἰκιῶν ἐν πέντε ἔτεσιν ἀνάγκη τὴν τιμὴν ἀποδοῦναι, τῶν δὲ χωρίων ἐν δέκα..... εἰσφέρει δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τὰς μισθώσεις τῶν τεμενῶν.... ἐστὶ δὲ καὶ τούτων ἡ μὲν μίσθωσις εἰς ἑπτὰ δέκα.....ὅταν δ' ἢ χρημάτων καταβολή, παραδίδωσι τοῖς ἀποδέκταις..... τὰ δ' ἄλλα ἀπόκειται χωρὶς ἵνα μὴ προσελαίφθῃ (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 47. 2 - 5, 52. 1*). — Οὗτοι ἐπώλουν τοὺς μὴ καταβαλόντας τὸ μετοίκιον μετοίκους (*Δημοσθ. Ἀριστογ. Α. 57*) ὡς καὶ τοὺς παρεγγράφτους ξένους (*Πολυδ. Η. 90, Ἀρποκρατ. λ. πωληταί*). — Διετήρουν οὗτοι ἀρχεῖον ὑπὲρ ἐκκαλεῖτο πωλητήριον. — στ) Ἀποδέκται. Εἰσὶ δέκα κεκληρωμένοι κατὰ φυλὰς· οὗτοι παραλαμβάνοντες τὰ γραμματεῖα ἀπαλείφουσι τὰ καταβαλλόμενα χρήματα.....καὶ πάλιν ἀποδιδόσιν τὰ γραμμα-

508. *Λογοδοσία πάντων τῶν οἰκονομικῶν λειτουργῶν.* Ἐγγράφειν ὅτι οὐτ' ἔλαβον οὐδὲν τῶν τῆς πόλεως, οὐτ' ἀνήλωσα. Ἀνυπεύθυνον δὲ καὶ ἀζήτητον καὶ ἀνεξέταστον οὐδὲν ἐστὶ τῶν ἐν τῇ πόλει.

τεῖα τῷ δημοσίῳ καὶ τις ἐλλίπη καταβολήν, ἐνταῦθα ἐγγράφεται, καὶ διπλάσιον ἀνάγκη τὸ ἐλλειφθὲν καταβάλλειν ἢ δεδῆσθαι κ.λπ. (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 48. 1-2). — Ἐκρίναν καὶ ἀπεφαίνοντο ἐπὶ ἀμφισβητουμένων ὑποθέσεων, ἢ εἰσῆγον αὐτάς εἰς δικαστήριον (Πολυδ. Η. 97, Ἀριστοτ. Πολιτικά ΣΤ. 8, Δημοσθ. Τιμοκρ. 160 ἐπ. 198 ἐπ.). — Οἱ ἀποδέκται ἐπεῖχον θέσιν εἰσπράκτορας. — ζ) Ἐπιγραφεῖς. Ἐκαλοῦντο οἱ καταγράφοντες τὴν ἀναλογοῦσαν ἐκάστῳ εἰσφορὰν (Ἴδε σημ. γ' καὶ η' τοῦ θέμ. 497. — Πολυδ. Η. 103). — η) Ἑλληνοταμίαι. Καὶ εἶλοντο οἱ πεντακισχίλιοι ταμίαι τῶν ἱερῶν χρημάτων τῇ θεῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς δέκα καὶ ἑλληνοταμίαι καὶ τῶν ἄλλων ὁσίων χρημάτων ἀπάντων εἴκοσιν οἱ διαχειροῦσιν...αἰρεῖσθαι δὲ πάντας τούτους ἐκ προκρίτων, ἐκ τῶν αἰεὶ βουλευόντων πλείους προκρίνοντας (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 30. 2). — Οὗτοι εἰσέπραττον τὰς συνεισφοράς τῶν συμμάχων πόλεων, ἐν ἀρχῇ μὲν εἰς Δῆλον, καὶ ἐκεῖ ἐφύλαττον ταῦτα (Ξενοφ. Προσόδ. 5, Θουκυδ. Α'. 96, Ἀνδοκίδ. Εἰρήν. 38) βραδύτερον δὲ εἰς Ἀθήνας (Πλουτ. Ἀριστείδ. 25, Διοδώρ. ΙΒ'. 38), καὶ ὕστερον αὖθις εἰς Σάμον. Οὗτοι κατέβαλλον τὰ ἀναγκαῖα χρήματα διὰ τοὺς πολέμους (Πολυδ. Η. 114). Εἰς τούτους ἀνετέθη ὕστερον ἡ εἰσπραξὶς τῶν θεωρικῶν καὶ στρατιωτικῶν. — θ) Τελῶναι. Ἦτοι οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν δημοσίων προσόδων, οἵτινες ἐξεμίσθουν ταῦτα διὰ δημοπρασίας ὑπὸ τῶν πωλητῶν, ἐκαλοῦντο καὶ εἰκοστῶνται, πεντηχοστολόγοι κ.λπ. κατὰ λόγον τοῦ εἵδους τῶν μισθουμένων. Συνήθως τὸ ἔργον τοῦτο ἤσκουν οἱ μέτοικοι ἢ ἐταιρίαι, παρεῖχον δὲ πάντες ἀποχωρῶσας ἐγγυήσεις, καὶ προκατέβαλλον συνήθως τὴν πρώτην δόσιν. Ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ὑπεχρεοῦντο δὲ νὰ καταβάλλωσι τὰ τέλη εἰς τὸ βουλευτήριον καθ' ὠρισμένας προθεσμίας, πᾶσα καθυστέρησις τῆς καταβολῆς ἐπῆγετο τὸν διπλασιασμόν αὐτῆς, τὴν ἀτιμίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας του. Οἱ τελῶναι, ἐφρόντιζον νὰ μὴ εἰσάγῳνται λάθρα ἐμπορεύματα, ἐπέβλεπον τὸν λιμένα, τὰς ἀγοράς, ἤσκουν τὴν φάσιν καὶ ἄλλας μηχανύσεις κατὰ τῶν ἀποκρυπτόντων ἐμπορεύματα, συνελάμβανον τοὺς ἐνόχους καὶ προσῆγον εἰς τὸν ἄρχοντα, προσελάμβανον ἐνίοτε ὡς ὑπαλλήλους τῶν ἐκλογεῖς, ἦτοι εἰσπράκτορας. Περὶ τούτων ἴδε λεπτομερεῖας ἐν Δημοσθένει κατὰ Τιμοκράτους. — ι) Ζητηταὶ ἢ μαστῆρες. Διωρίζοντο οὗτοι εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, ἵνα ἐξιχνιάσωσι τοὺς δημοσίους ὀφειλέτας καὶ τὰς καταχρήσεις αὐτῶν (Ἀποκρ. Σοῦδα λ. ζητηταί, Πολυδ. Η. 115.). Ἐλέσθαι ζητητὰς τῶν ὀφειλόντων τῇ πόλει καὶ ἀποπειρωμένων διαλαθεῖν καὶ τούτους μὲν (Δημοσθ. Τιμοκρ. ὑπόθ. 696). Καθῆκοντα ζητητοῦ ἤσκει ἐνίοτε ὁ Ἄρειος Πάγος καὶ πᾶς Ἀρχων (Λεισαρχ. Δημοσθ. 3, 50, 55). Οἱ ζητηταὶ ὀφείλον νὰ παραδώσωσιν εἰς τὰς ἀρμοδίας ἀρχὰς πάντας τοὺς ὀπωσδήποτε ἀποκρύπτοντάς τι, ἐβοηθοῦντο δὲ πρὸς τοῦτο ἀπὸ τοὺς δημοσίους συνηγούρους.

508. Ἄλλ' ἐστὶ τις ἄνθρωπος, ὅς οὐτ' εἴληφεν οὐδὲν τῶν δημοσίων οὐτ' ἀνήλωκε, προσήλθε δὲ πρὸς τι τῶν κοινῶν. Καὶ τοῦτον ἀποφέρειν κελεύει λόγον πρὸς τοὺς λογιστάς. Καὶ πῶς ὁ γε μὴδὲν λαβὼν μὴδ' ἀναλώσας ἀποίσει λόγον τῇ πόλει; αὐτὸς ὑποβάλλει καὶ διδάσκει ὁ νόμος ὃ χρὴ γράφειν κελεύει γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἐγγράφειν, ὅτι οὐτ' ἔλαβον οὐδὲν τῶν τῆς πόλεως οὐτ' ἀνήλωσα. Ἀνυπεύθυνον δὲ καὶ ἀζήτητον καὶ ἀνεξέταστον οὐδὲν ἐστὶ τῶν ἐν τῇ πόλει (Δισχίν. Κτησιφ. 22).

509. *Εὐθῆναι τῶν λογοδοτούντων.* Τὸν ὑπεύθυνον, τὴν οὐσίαν μὴ καθιεροῦν, μηδὲ ἀνάθημα ἀναθῆναι, μηδὲ ἐκποιήσαν γενέσθαι, μηδὲ διαθέσθαι τὰ ἑαυτοῦ.

510. Ἀρχὴν ὑπεύθυνον μὴ ἀποδημεῖν. (α). Μηδὲ στεφανοῦν (β).

511. Τὸν αὐτὸν μὴ ἄρχειν, ὑπεύθυνον ὄντα, ἐτέρας ἀρχῆς (α). Ἐὰν τις ὀφείλων ἀρχῇ τῷ δημοσίῳ, θάνατον ζημίαν εἶναι.

512. Ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὀφείλειν, ἀφ' ἧς ἂν ὄφλη, ἐάν τε ἐγγεγραμμένος ᾖ, ἐάν τε μὴ.

513. Τὸν ὀφείλοντα τῷ δημοσίῳ μὴ πολιτεύεσθαι.

514. Τὸν ὀφείλοντα τῷ δημοσίῳ ἄτιμον εἶναι.

515. Τὰ τρία τῆς οὐσίας μέρη τῷ ἰδιώτῃ, τῷ ἀπογράψαντι γίνεσθαι.

516. Ἀπαλείφειν τοὺς ἐγγεγραμμένους ἀπὸ τοῦ ὀφλήματος, καθ' ὃ τι ἂν ἐκτίνῃ.

517. Τὸν οὐ δικαίως ἐγγεγραμμένον, ἐξαλείφεσθαι. Τὸν δ' οὐ δικαίως αὐτὸν ἐγγεγραφότα, ἀντιγράφεσθαι.

509. *Αἰσχίρ. Κτησιφ. 21.*

510. α) *Αἰσχίρ. Κτησιφ. 21.* — β) Πολλοὶ γὰρ πάνυ τῶν ὑπευθύνων, ἐπ' αὐτοφώρῳ κλέπτει τῶν δημοσίων χρημάτων ὄντες ἐξελεγχόμενοι, διεφύγγανον ἐκ τῶν δικαστηρίων, εἰκότως ἥσχύνοντο γὰρ οἷμαι οἱ δικασταί, εἰ φανήσεται ὁ αὐτός ἀνὴρ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τυχὸν δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ, πρῶτον μὲν ποτε ἀναγορευομένους ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ὅτι στεφανοῦνται ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικαιοσύνης ὑπὸ τοῦ δήμου χρυσῷ στεφάνῳ, ὃ δὲ αὐτός ἀνὴρ μικρὸν ἐπισχῶν ἔξεισιν ἐκ τοῦ δικαστηρίου κλοπῆς (ἕνεκα τὰς εὐθύνας) ὠφληκῶς· ὥστε ἡναγκάζοντο τὴν ψῆφον φέρειν οἱ δικασταί οὐ περὶ τοῦ παρόντος ἀδικήματος, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς αἰσχύνης τοῦ δήμου. κατιδὼν δὲ τις ταῦτα νομοθέτης τίθησι νόμον καὶ μάλα καλῶς ἔχοντα, τὸν διαρρήδην ἀπαγορεύοντα τοὺς ὑπευθύνους μὴ στεφανοῦν (*Αἰσχίρ. Κτησιφ. 10* ἐπ. 20).

511. α) *Αἰσχίρ. Κτησιφ. 21, 31.* — β) Ταῦτόν τῷ θέματι 251. Ἐὰν δὲ ἄλλῳ, ἐνοχὸς ἔστω τῷ νόμῳ, ὃς κεῖται, ἐάν τις ὀφείλων ἀρχῇ τῷ δημοσίῳ, θάνατον λέγει· τοῦτο γὰρ ἐστ' ἐπ' ἐκείνῳ τὸ ἐπιτίμιον (*Δημοσθ. Λεπτίγηρ*).

512. *Δημοσθ. Θεοκρίν. 22, κατ' Ἀριστογείτορος.*

513. *Δημοσθ. Ἀριστογ. Β'. 1, κατ' Ἀριστογ. Α. 30, 70.*

514. Οἱ ὀφειλέται τοῦ δημοσίου ἐκηρύσσοντο ἄτιμοι καὶ ἐδημεύετο ἡ περιουσία των. (*Αἰσχίρ. Τιμάρχων*).

515. Ὁ μὴνὼν ὀφειλέτην τοῦ δημοσίου ἐλάμβανε τὸ τρίτον τῶν δημευθέντων κτημάτων του.

516. Ἐξηλείφετο τὸ χρέος τοῦ ὀφειλέτου, κατὰ τὸ μέρος τῶν παρ' αὐτοῦ καταβληθέντων. — Εἶχον δ' ἐξουσίαν οἱ ταμίαι καὶ ζημίαν ἀφελεῖν, εἰ ἀδίκως ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἐπιβληθεῖη (*Πολυδ. Η. 97*).

517. Ὁ ψευδῶς καταμηνύων τινά, κατεδιώκετο ἐπὶ ψευδεγγραφῇ, καὶ κατεγράφετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὡς ὀφειλέτου.

518. *Ποινὰ τῶν ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίου.* Μὴ ἐκτιθέντος τοῦ ὀφλήματος ἐπὶ τῆς ἐνάτης Πρυτανείας, διπλοῦν ἔσσεσθαι τὸ ὀφλημα.

519. "Ενδειξιν εἶναι κατὰ τοῦ ὀφείλοντος καὶ μὴ ἐγγεγραμμένον.

520. "Εάν τις τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ μὴ ἐκτίσας τὸ ὀφλημα τῇ πόλει, ἐξαλειφθῇ, εἶναι κατ' αὐτοῦ τὰς γραφὰς πρὸς τοὺς θεσμοθέτας τοῦ ἀγραφίου.

521. Τὸν ἐξελεγχθέντα ὀφείλοντα τῷ δημοσίῳ, λέγειν ἐν τῷ δήμῳ παραδίδοσθαι τοῖς "Ενδεκα.

522. Εἴ τις ὀφείλων, πρὸ τῆς ἐκτίσεως τελευτήσῃ, τοὺς παῖδας ἀποδιδόναι τὸ ὀφλημα, εἰ δὲ μὴ καὶ αὐτοὺς ἀτίμους εἶναι, ἕως ἂν ἀποδῶσι.

523. Τὸν χρησάμενον δημοσίοις χρήμασιν ἐπ' ἐνιαυτὸν ὅλον, διπλάσια ταῦτα δίδοναι, τὸν δὲ ὀφείλοντα ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐνιαυτοῦ δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτίσῃ.

524. Τοὺς ἔχοντας τὰ τε ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια χρήματα, καταβάλλειν εἰς τὸ βουλευτήριον, εἰ δὲ μὴ τὴν βουλὴν αὐτοὺς εἰσπράττειν, τοῖς νόμοις χρωμένῃ τοῖς τελωνικοῖς.

525. Μηδὲ περὶ τῶν ἀτίμων, ὅπως χρῆ ἐπιτίμους αὐτοὺς εἶναι, μηδὲ περὶ τῶν ὀφειλόντων τοῖς θεοῖς ἢ τῷ δημοσίῳ τῶν Ἀθηναίων περὶ ἀφέσεως τοῦ ὀφλήματος ἢ ἀτάξεως, ἐὰν μὴ ψηφισαμένων Ἀθηναίων τὴν ἄδειαν πρῶτον μὴ ἔλαττον ἐξακισχι-

518. *Δημοσθ. Ἀριστογείτορος.* — Οἱ τῷ δήμῳ χρήματα ὀφείλοντες ἐκ καταδίκης καὶ μὴ ἀποδίδοντες μέχρι τῆς ἐνάτης Πρυτανείας, εἰς τὸ δεσποτικόν ἀπεκλείοντο, μὴτ' ἐγγυητὰς καταστῆσαι δυνάμενοι τοῦ ὀφλήματος (*Σουῖδας*).

519. Διὰ τῆς ἐνδείξεως κατεδιώκοντο οἱ μετέχοντες εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἐνῶ ἦσαν ὀφειλέται τοῦ δημοσίου.

520. *Ἀγραφίου δίκη:* τῶν ἐκ καταδίκης ὀφληκόντων τῷ δημοσίῳ γράφουσι τὰ ὀνόματα ἐν σάνισιν οἱ κατὰ καιρὸν περὶ τούτων διοικοῦντες, προστιθέντες ἀνὰ πόσον ἐστὶ τὸ ὀφλημα ἐὰν οὖν τις ἀναγραφῇ μὲν ὀφληκέναι, δόξῃ δὲ μὴ ἀποδεδωκέναι, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξηλειμμένον ἢ ἐκ τῆς σάνιδος, συγκεχώρηται τῷ βουλομένῳ τῶν ἀστών εἰσάγειν κατὰ αὐτοῦ δίκην ἀγραφίου (*Σουῖδας, Δημοσθ. Θεοκρ. 51*). "Αλλως ἐν τῷ ρωμ. δικ. ν. 1 ἐπ. Κ. 11. 58.

521. "Ο ὁμιλῶν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, παραδίδοται εἰς τοὺς "Ενδεκα, ἐὰν εἶναι ὀφειλέτης τοῦ δημοσίου (*Δημοσθ. Θεοκρίτ. 51 κ.λπ.*).

522. Περὶ μὲν τοίνυν τοῦ νόμου, καθ' ὃν ὀφληκός αὐτοῦ τοῦ πατρὸς τῷ δημοσίῳ χρήματα καὶ οὐκ ἐκτετικός οὐκ ἔξεστι λέγειν οὐδὲ γράφειν τούτῳ..... κληρονόμον γὰρ σε καθίστησιν ὁ νόμος τῆς ἀτιμίας τῆς τοῦ πατρὸς, ὅντι δ' ἀτίμῳ σοι λέγειν οὐ προσήκειν οὐδὲ γράφειν (*Δημοσθ. Ἀνδροτίων 33*).

523. "Ο χρησιμοποιοῦν δημοσία χρήματα, κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος ὀφείλει νὰ καταβάλῃ τὰ διπλᾶ, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἔτος φυλακίζεται μέχρις ἀποπληρωμῆς.

524. Δεσμὸν καὶ διπλάσιαν ἡπείει ὁ τῶν τελωνικῶν νόμος (*Ὀβλιπιαός*).

525. α) Ταῦτόν τῷ θέματι 77 τοῦ παρόντος. — β) Καὶ εἴ τινα τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ προστετίμηται κατὰ νόμον ἢ κατὰ ψήφισμα δεσμοῦ ἢ τὸ λοιπὸν προστιμηθῇ, εἶναι αὐτῷ ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου ἐγγυητὰς καταστῆσαι τοῦ ὀφλήματος, οὗς ἂν ὁ δῆμος χειροτονήσῃ, ἢ μὴν ἐκτίσειν

λίων, οἷς ἂν δόξῃ κρύβδην ψηφίζομένοις· τότε δ' ἐξεῖναι χρηματίζειν καθ' ὃ τι ἂν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δοκῇ. Ἐάν δέ τις ἱκετεύῃ ἐν τῇ βουλῇ ἢ ἐν τῷ δήμῳ περὶ ὧν δικαστήριον ἦ ἡ βουλὴ ἢ ὁ δῆμος κατέγνω, ἐάν μὲν οὗτος ὁφλὼν ἱκετεύῃ πρὶν ἐκτῖσαι, ἐνδειξὶν εἶναι αὐτοῦ, καθάπερ ἐάν τις ὁφείλων τῷ δημοσίῳ ἡλιάζεται· ἐάν δ' ἄλλος ὑπὲρ τοῦ ὀφληκóτου ἱκατεύῃ πρὶν ἐκτῖσαι, δημοσίᾳ ἔστω αὐτοῦ ἡ οὐσία ἅπασα. ἐάν δέ τις τῶν προέδρων δῶ τινὶ τὴν ἐπιχειροτονίαν ἢ αὐτῷ τῷ ὀφληκóτῃ, ἢ ἄλλῳ ὑπὲρ ἐκείνου, πρὶν ἐκτῖσαι, ἥτιμος ἔστω (α) καὶ τοὺς ἐγγυτάς ὑπευθύνους εἶναι (β).

ζ'. Διάφοροι Ὑπηρεσίαι

526. Ἐν ταῖς ὑπηρεσίαις καταλέγονται, οἱ γυναικονόμοι (α), οἱ σωφρονισταὶ (β), οἱ ἐπίσκοποι - φύλακες, (γ) οἱ ναυφύλακες (δ), οἱ Κρητοφύλακες (ε), οἱ οἰνόπται (στ), οἱ πυλαγόροι (ζ), οἱ τειχοποιοὶ (η), οἱ ἀπογραφεῖς (θ), οἱ ἀποστολεῖς (ι), καὶ οἱ πρόσβεις (ια).

τὸ ἀργύριον ὃ ὤφλε. τοὺς δὲ προέδρους ἐπιχειροτονεῖν ἐπάναγκες, ὅταν τις καθίσταται βούληται τῷ δὲ καταστήσαντι τοὺς ἐγγυητάς, ἐάν ἀποδιδῶ τῇ πόλει τὸ ἀργύριον ἐφ' ᾧ κατέστησε τοὺς ἐγγυητάς, ἀφαιρεθαι τῶν δεσμῶν. ἐάν δὲ μὴ καταβάλῃ τὸ ἀργύριον ἢ αὐτὸς ἢ οἱ ἐγγυηταὶ ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας, τὸν μὲν ἐξεγγυηθέντα δεδέσθαι, τῶν δὲ ἐγγυητῶν δημοσίαν εἶναι τὴν οὐσίαν. περὶ δὲ τῶν ὠνούμενων τὰ τέλη καὶ τῶν ἐγγυωμένων καὶ ἐκλεγόντων, καὶ τῶν τὰ μισθώσιμα μισθουμένων καὶ τῶν ἐγγυωμένων, τὰς πράξεις εἶναι τῇ πόλει κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους. ἐάν δ' ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας ὕφλη, τοῦ ὑστέρου ἐνιαυτοῦ ἐπὶ τῆς ἐνάτης ἢ δεκάτης πρυτανείας ἐκτῖναι (Δημοθ. Τιμοκρ. 39 ἐπ.).

526. α) Γυναικονόμοι ἢ γυναικόκοσμοι. Ἐξελέγοντο οὗτοι ἀριστίνδην ὑπὸ τῶν Τριάκοντα (Πολυδ. Η. 112, Ἀριστοτ. Πολιτικά Α. 12, ΣΤ'. 5, Πλουτ. Σόλων 21), οἱ ἐζημίουν τὰς ἀκοσμούσας, καὶ τὰς ζημίαις αὐτῶν γράφοντες ἐξετίθεσαν ἐπὶ τῆς πλατάνου τῆς ἐν Κεραμειῷ (Πολυδ. αὐτόθι, Ἀρποκρατ. λ. χιλίας, Ἡσυχίου λ. πλάτανος), καὶ ἐπέβλεπον μετὰ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν τοὺς εἰς συμπόσια καὶ ἑορτὰς καλουμένους, ὅπως μὴ υπερβαίνωσι τοὺς τριάκοντα (Ἀθην. ΣΤ'. 245), καὶ ἐτιμῶρουν τὰς ἀμυχαῖς κοπτομένας καὶ θρηνούσας καὶ κοκινούσας ἐν ταφαις (Πλουτ. Σόλ. 21). — β) Σωφρονισταί. Δέκα ἂν εἰς ἐξ ἐκάστης φυλῆς, κατ' ἔτος ἐκλεγόμενοι, λαμβάνοντες μίαν δραχμὴν καθ' ἡμέραν ὑπὸ τοῦ δήμου ἢ τοῦ Ἀρείου Πάγου, οἵτινες ὤφειλον νὰ ἐπιβλέπωσι τοὺς νέους καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὰ γυμνάσια, καὶ νὰ διδάσκωσιν αὐτοῖς τὴν σωφροσύνην (Λεινάρχ. Φιλοκλ. 15, Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 42. 2 καὶ 3). Ἐκαλοῦντο καὶ Ἐπιμεληταὶ τῶν ἐφήβων, παρὰ τοῦτοις ὑπηρετοῦν καὶ κοσμηταὶ καὶ παιδοτρίβαι, οἵτινες ἐδίδασκον ὀπλομαχεῖν καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν (Ἀριστοτ. αὐτ.). — γ) Ἐπίσκοποι — φύλακες. Ἦτοι οἱ ἐπιθεωρηταί, ἐκπεμπόμενοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων εἰς ὑπηκόους πόλεις, καὶ λαμβάνοντες μισθὸν ὑπ' αὐτῶν (Ἀρποκρατ. λ. ἐπίσκοπος, Ἀριστοφ. Ὀρνιθ. 1022, Ἀρτιφῶντ. Λαίσιποδ. καὶ Λινδ. φόρον, ἀποσπ. VII καὶ IX). — δ) Ναυφύλακες. Οἱ φυλάττοντες τὰ πλοῖα (Ἀριστ. ἀποσπ. 339). — ε) Κρητοφύλακες. Ἐπιμεληταὶ κρηνῶν, οἵτινες ἐχειροτονοῦντο (Ἀριστοτ.

η'. Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τῶν ὑπαλλήλων ἐν γένει

527. Αἱ ἀρχαὶ ἦσαν κληρωταὶ ἢ χειροτονηταὶ ἢ αἵρεταί.

528. Τὰς χειροτονητάς ἀρχὰς ἀπάσας καὶ τοὺς ἐπιστάτας τῶν δημοσίων ἔργων, καὶ πάντα ὅσοι διαχειρίζονται τι τῶν τῆς πόλεως, πλέον ἢ τριάκονθ' ἡμέρας, καὶ ὅσοι λαμβάνουν ἡγεμονίας δικαστηρίων ἄρχειν, δοκιμασθέντας ἐν τῷ δικαστηρίῳ, καὶ λόγον καὶ εὐθύναις ἐγγράφειν πρὸς τὸν γραμματέα καὶ τοὺς λογιστάς, καθάπερ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχάς.

529. Ἐνιαυτὸν διακλιπόντα ἕκαστον λειτουργεῖν (α). Ταμίῳν (β).

530. Διπλαῖ ὑπηρεσίαι. Δὺς μὴ ἄρχειν τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ, μὴδὲ δύο ἀρχὰς ἄρξαι τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ (α). Δὺς οὐκ ἐξεῖναι

'Αθην. Πολιτ. 43. 1). — στ) Οἰνόπται. Οὗτοι ἀρχή τις εὐτελής ἦν ἐν Ἀθήναις, οἱ ἐφεώρων τὰ ἐν τοῖς δαίνοις, εἰ κατ' ἴσον πίνουσιν οἱ συνόντες ('Αθην. 10. 425). — ζ) Πυλαγόροι. Οὗτοι ἐξελέγοντο ἐτησίως ἐν Ἀθήναις, καὶ ἀπεστέλλοντο εἰς τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον. — η) Τειχοποιοί. Δέκα ἐκλεγόμενοι διὰ χειροτονίας δι' ἐν ἔτος ἐξ ἐκάστης φυλῆς. Εἰς τοὺς αὐτοὺς ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ ἐπισκευὴ τῶν δημοσίων κτηρίων καὶ τειχῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν μακρῶν. Καλοῦνται καὶ ἐπιστάται τοῦ μεγίστου τῶν ἔργων, εἶχον ἰδιαίτερον ταμίαν, ἐλογοδότουν καὶ διὰ τὴν διαχειρίσιν καὶ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των, καὶ ἐθεωροῦντο ὡς παράγοντες ἐν τῇ πολιτείᾳ. — 'Ο δῆμος χειροτονεῖ καὶ τοὺς ἐπιστάτας τῶν δημοσίων ἔργων.... ἐστὶ δὲ ὁ Δημοσθένης τειχοποιός οἱ δὲ τῶν ἔργων ἐπιστάται πάντες ἡγεμονία χροῦνται δικαστηρίου κ.λπ. (Αἰσχίν. Κτησιφ. 14, 17, 28, 31). — θ) Ἀπογραφεῖς. Οἱ ἀπογράφοντες τὰ ὑπὸ δῆμους κτήματα. — ι) Ἀποστολεῖς. Δημόσιοι ὑπάλληλοι δέκα τὸν ἀριθμὸν, οἵτινες ἦσαν ἐπιφορτισμένοι νὰ ἐξελέγγωσι τὰ ὑπὸ τῶν τριηράρχων ἐξοπλιζόμενα πλοῖα, δικαιούμενοι νὰ φυλακίζωσι τοὺς διὰ πᾶσαν ἀμέλειαν περὶ ταῦτα (Δημοσθ. Περὶ Στεφάν. 262, Πολυδ. Η. 99). Συνειργάζοντο μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν τῶν νεωρείων (Δημοσθ. Εὐεργ. Μνησιβ. 29). — ια) Πρέσβεις. Ἐχειροτονοῦντο ὑπὸ τοῦ δήμου (Θουκυδ. Ε'. 45, Αἰσχίν. Κτησιφ. 62, περὶ παραπρεσβ. 62). Οὗτοι ὀφείλον νὰ λογοδοτήσουν καὶ διὰ τὰς ὑπ' αὐτῶν γενομένας δαπάνας, καὶ διὰ τὸ ὑπ' αὐτῶν συντελεσθὲν ἔργον (Δημοσθ. Παραπρεσβ. 267, 342, 406, Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 61). — Ἡ τυχὸν πλημμελής διαγωγὴ αὐτῶν περὶ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων των ἐκκαλεῖτο παραπρεσβεία, ἡδύνατο δὲ πᾶς ἰδιώτης νὰ ὑποβάλλῃ μῆνυσιν διὰ γραφῆς, ἥτις διεζήγετο ἐπιμελείᾳ τῶν λογιστῶν (Πολυδ. Η. 40, 45). Ἀλλὰ καὶ δι' εἰσαγγελίας ἡδύνατο νὰ καταδιωχθῇ ὁ παραβάτης (Αἰσχίν. Κτησιφ. 79).

527. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 382.

528. Οἱ ὑπὲρ τὰς τριάκοντα ἡμέρας διαχειριζόμενοι, δὲν δύνανται ν' ἀναλάβουν τὴν ὑπηρεσίαν των, ἐὰν δὲν δοκιμασθῶν, περαίνοντες δ' αὐτὴν λογοδοτοῦσιν ἐνώπιον τῶν λογιστῶν καὶ τοῦ γραμματέως.

529. α) Αἱ δημόσιοι λειτουργίαι δίδονται δι' ἐν ἔτος (Δημοσθ. Λεπτίν. 21). — β) Γνώμη τοῦ δήμου χειροτονεῖσθαι τὸν ταμίαν. Μὴ πλείω πέντε ἐτῶν διέπειν τὸν χειροτονηθέντα ἐπὶ τὰ δημόσια χρήματα (Πλουτ. Λυκούργου).

530. α) Φαῦλον ἂν δόξειεν εἶναι καὶ τὸ πλείους ἀρχὰς τὸν αὐτὸν ἄρχειν, ὅπερ εὐδοκιμεῖ πρὸς τοῖς Καρχηδονίοις· ἐν γὰρ ὑφ' ἐνὸς ἔργον ἀριστ' ἀποτελεῖται καὶ πολιτικώτερον, πλείο-

γενέσθαι τὸν αὐτὸν Ἐπιστάτην (β). Ἄν τις ἀστυνομήσῃ δις (γ). Μὴ ἐξεῖναι χειροτονηθέντα ὑπὸ τοῦ δήμου σύνδικον πλέον ἢ ἅπαξ συνδικῆσαι (δ). Ὑπογραμματοῦσαι οὐκ ἐξεστὶ δις τὸν αὐτὸν ἐν τῇ αὐτῇ ἀρχῇ (ε).

531. Ἀπαλλαγὰι ὑπηρεσιῶν. Τὰς ἐκ τοῦ δήμου χειροτονίας ἐν τῇ βουλῇ μὴ ἐξόμνυσθαι (α). Μὴ δύο λειτουργίας λειτουργεῖν (β).

532. Εἴ τις ἐπιχειροίῃ τυραννεῖν, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

533. Ὅς ἂν ἄρξῃ ἐν τῇ πόλει τῆς δημοκρατίας καταλυθείσης, νηποινεὶ τεθνάναι, καὶ τὸν ἀποκτείνοντα ὅσιον εἶναι καὶ τὰ χρήματα ἔχειν τοῦ ἀποθανόντος.

534. Ἐάν τις ἀρχῇ ἐν συνεδρίῳ λοιδορῇ, ζημιουῖσθαι (α). Ἐάν τις θεσμοθέτῃ ἢ ἄρχοντα ἐστεφανωμένον, ἢ τινα τούτων, οἷς ἂν ἡ πόλις τινα ἄδειαν ἢ στεφανηφορίαν, ἢ τινα τιμὴν δῶ, ὑβρίσῃ τις ἢ πατάξῃ, ἢ κακῶς εἴπῃ, ἄτιμος ἔστω καθάπαξ (β).

Θ'. Θρησκευτικαὶ διατάξεις

535. Θρησκευτικαὶ διατάξεις. Θυσίαι. Θεοῖς καρποὺς ἀγάλλειν (α). Πρόβατον καὶ δραχμὴν ἀντὶ μεδίμνου. Πρόβατον καὶ δραχμὰς ἑῇ ἀντὶ μεδίμνου (β). Ταῖς νομηνίαις θύειν (γ). Βοῶς μὴ καταθύειν (δ).

νας μετέχειν τῶν ἀρχῶν, καὶ δημοτικώτερον (Ἀριστοτ. Πολιτικά Β'). — β) Ἴδε ἀνωτέρω θέματα 429 καὶ 445. — γ) Δὲν ἡδύνάτο τις ν' ἀστυνομήσῃ δις. Ἀστυνόμοι δέκα· τούτων δὲ ἓ ἄρχουσιν ἐν Πειραιεῖ, πέντε δ' ἐν ἄστει (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. 50. 2). — δ) Ἰσαίου — Κατ' Ἐλπαγόρου καὶ Δημοφάν. ἀπόσπ. XI. — ε) Γραμματοῦς ὁ κατὰ πρυτανεῖαν κληρωθεὶς ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπὶ τῷ [τῶ] γράμματα φυλάττειν καὶ ψηφίσματα, καὶ ἕτερος ἐπὶ τοὺς νόμους ὑπὸ τῆς βουλῆς χειροτονούμενος. ὁ δ' ὑπὸ τοῦ δήμου αἵρεθεὶς [γραμματεὺς], ἀναγινώσκει τῷ τε δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ (Πολυδ. Η. 92, 98, 102).

531. α) Ἐξωμοσίαι δέ, ὅταν τις ἢ πρεσβευτὴς αἵρεθεὶς ἢ ἐπ' ἄλλην τινα δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ἀρρωστεῖν ἢ ἀδυνατεῖν φάσκων ἐξομνύηται αὐτὸς ἢ δι' ἐτέρου (Πολυδ. Η. 55) — Ἄλλως δὲν ἡδύνάτο νὰ παραιτηθῇ ὁ χειροτονούμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ. — β) Δημοσθ. Πολυκλ. 58.

532. Ταῦτὸν θέματι 241.

533. Ταῦτὸν τῷ θέματι 242.

534. α) Ταῦτὸν θέματι 250. — β) Ταῦτὸν θέματι 249.

535. α) Νόμος τοῦ Τριπολέμου (Πορφύριος). Αἱ θυσίαι ἐν ἀρχῇ ἐγένοντο διὰ φυτῶν, ἐκρίζουμένων καὶ καιομένων μετὰ τῶν καρπῶν καὶ τῶν φύλλων των, εἴτα ἐγένοντο δι' ἀρωμάτων καὶ τέλους διὰ ζώων. Θεσμός αἰώνιος τοῖς Ἀτθίδα νεμομένοις κύριος τὸν ἅπαντα χρόνον θεοὺς τιμᾶν καὶ ἥρωας ἐγγωρίους ἐν κοινῷ, ἐμπονίμους νόμοις πατρίους ἰδίᾳ, κατὰ δύνανσιν σὺν εὐφημίᾳ καὶ ἀπαρχαῖς καρπῶν πελάνους ἐπακτίους. Καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεοὺς, ἐντεῦθεν γὰρ ἄρχεσθαι δίκαιον, οὐκ ἀνωμάλως οὐδ' ἀτάκτως οὐτ' ἐθεράπευσον οὐτ' ὀργιάζον· οὐδ' ὅποτε μὲν δόξειεν αὐτοῖς, τριακοσίους βοῦς ἐπεμπον, ὅποτε δὲ τύχοιεν, τὰς πατρίους θυσίας ἐξέλειπον· οὐδὲ τὰς μὲν ἐπιθέτους ἐορτάς, αἷς ἐστίαςίς τις προσείη, μεγαλοπρεπῶς ἤγον, ἐν δὲ τοῖς ἀγιωτάτοις τῶν ἱερῶν ἀπὸ μισθωμάτων ἔθυσον· ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον ἐτήρουν, ὅπως μὴδὲν μῆτε τῶν

536. Τοὺς ἐκ θυσίας ἰόντας, φέρειν ἐξ αὐτῆς τῆς θυσίας τοῖς οἰκείοις (α). Τὰ ὑπολειπόμενα τῆς θυσίας τοὺς ἱερέας λαμβάνειν (β).

537. Ναοὶ τὸν ἀλλόντα θακεύοντα ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος ἑαυτὸν αἰτιᾶσθαι, καὶ θνήσκειν.

538. Τοῖς δευτεροπότοις μὴ ἐξεῖναι εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν τῶν σεμνῶν θεῶν.

539. Τοὺς ἱκέτας εἶναι ἀσφαλεῖς (α). Ἱερείων τιμαὶ (β).

ι'. Ἑορταὶ - Ἀγῶνες

540. Ἑορταὶ - Ἀγῶνες. Ἀπάντων τῶν Ἀθηναίων ἀγόντων ἱερομηνίαν, μήτ' ἰδίᾳ, μήτε κοινῇ, μηδὲν ἀλλήλους ἀδικεῖν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, μηδὲ χρηματίζειν, ὅ τι ἂν μὴ περὶ τῆς ἐορτῆς ᾔ.

πατρίων καταλύσουσι μήτ' ἔξω τῶν νομιζομένων προσθήσουσι (Ἰσοκρ. Ἀρεοπαγίτ. 29 α', Ἀρεοκρατ. λ. ἐπίθετοι ἑορταί, Λυσίου — Ἀνδοκ. 15). — β) Τὸ θυσιαζόμενον πρόβατον δέον νὰ ἔχη ἀξίαν μίξ δραχμῆς, ὃ δὲ μέδιμνος κριθῆς δεκακοτῶ. Τὸ θυόμενον εἶναι, ἄγιον, καθαρὸν, ὅσιον, ἀγνόν, εὐχάες, ἄχραντον, μὴ κολοβόν, ἀρτιμελές, μὴ ἔμπηρον ἢ ἡρωατριασμένον ἢ διάστροφον (Πολυδ. Α. 33). — γ) Ὅσοι τὴν πρώτην ἡμέραν ἐκάστου μηνός, ἀφιερωμένην εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Πῶς δὲ ταῖς νομηνίαις εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβαίνοντες τ' ἀγαθὰ τῇ πόλει διδόναι, καὶ ἕκαστος ἑαυτῷ τοῖς θεοῖς εὐχεται (Δημοσθ. Ἀριστογ. Α). — δ) Καὶ κατὰ χρόνον δέ τινα, ἐκλιπόντων τῶν βοῶν, νομοθετηθῆναι διὰ τὴν σπάνιν ἀπέχεσθαι αὐτοὺς τῶν ζώων συνάγειν βουλομένους, καὶ πληθῆσαι τῷ μὴ καταθῆσθαι (Φιλοχόρ. Θ').

536. α) Οἱ γὰρ ἐκ θυσίας ἰόντες, ἔφερον ἐξ αὐτῆς τοῖς οἰκείοις, κατὰ νόμον τινὰ (σχόλ. Ἀριστοφ. Πλουτ.). — β) Νόμος δ' ἦν τὰ ὑπολειπόμενα τῆς θυσίας τοὺς ἱερέας λαμβάνειν ἃ εἰσίν, οἷον δέρματα καὶ κωλαῖ (Ἀριστοφ. Σφήκ.).

537. Ταῦτόν τῳ θέματι 247.

538. Δευτερόποτος, ὃ ὑπὸ τινων ὑστερόποτος· οὕτω δὲ ἔλεγον, ὅποτε τινὲς ὡς τεθνεῶσι τὰ νομιζόμενα ἐγένετο, καὶ ὕστερον ἀνεφάνη ζῶν. Ἀπειρῆσθαι τοῖς τοιαύτοις εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Σεμνῶν Θεῶν (Ἐρινύων), οἱ πολέμοις, ἢ ὃ φημισθεῖς ἐπὶ ξένης τετελευτηκώς, ἔπειτα ἐπαυελθὼν, ἢ ὃ δεύτερον διὰ γυναικείου κόλπου διαδύς (ἐθεωροῦντο ὡς ἐξερχόμενοι ἐκ νέου ἐκ κόλπου γυναικός), ὡς ἔθος ἦν παρ' Ἀθηναίους (Ἡσύχιος).

539. α) Τὸ δὲ Κυλώνειον ἄγος ᾗδὲ μὲν ἐκ πολλοῦ διετάρακτε τὴν πόλιν..... ὥρμησε συλλαμβάνειν ὁ Μεγακλῆς καὶ οἱ συνάρχοντες.....καὶ τοὺς μὲν ἔξω κατέλευσαν, οἱ δὲ τοῖς βομοῖς προσφυγόντες ἀπεσφάγγησαν (Πλουτ. Σόλων XII). Οἱ ἱκέται, ἐν οἷς καὶ οἱ ξένοι καταφεύγοντες εἰς τὸν βομὸν τῶν θεῶν, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν βομὸν τοῦ Ἑλέου, ἦσαν ἀσφαλεῖς. — β) Ὅτι γὰρ ἐν τῷ ἐκκαίδεκάτῳ τῶν ἀζώνων ὀρίζει τιμὰς τῶν ἐκκρίτων ἱερείων, εἰκὸς μὲν εἶναι πολλαπλασίας, ἄλλως δὲ κἀκεῖναι πρὸς τὰς νῦν εὐτελεῖς εἰσι (Πλουτ. Σόλων XXIII).

540. Κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων ἀνεστέλλετο πᾶσα ἐνέργεια, καὶ πᾶσα συνέλευσις, ἐκτὸς ἐὰν αὕτη ἐπρόκειτο νὰ συζητήσῃ περὶ ἀντικειμένου ἀφορῶντος εἰς τὴν ἐορτὴν. Ἀλλὰ τῆς ἐκκλησίας.....εὐθὺς ἐνδεκάτῃ τοῦ ἐκατομβαιῶνος μηνός, δωδεκάτῃ τὸν νόμον εἰσήνεγκεν, εὐθὺς τῇ ὑστεραίᾳ, καὶ ταῦτ' ὄντων Κρονίων, καὶ διὰ ταῦτ' ἀφειμένης τῆς βουλῆς, διαπραξάμενος μετὰ

541. Ἐν τῷ τῶν Παναθηναίων ἀγῶνι μὴ ἐξεῖναι τῷ βαπτὸν ἔχοντι ἱμάτιον θεωρεῖν.

542. Καθ' ἐκάστην πενταετηρίδα Ἀθηναίων τὰ τοῦ Ὀμήρου ἔτη ῥαψωδεῖσθαι.

543. Τοὺς μετοίκους ἐν ταῖς πομπαῖς, αὐτοὺς μὲν σκάφας φέρειν τὰς δὲ θυγατέρας αὐτῶν ὑδρεῖα καὶ σκιαδία.

544. Τὸν ἐξεπιόντα τὰ μυστήρια τεθνάναι.

545. Ἐν οἷς τις ἱματίους μυηθεῖη, εἰς ταῖν θεαῖν ταῦτα ἀνατιθέναι.

546. Μὴ τιθέναι ἱκετηρίαν τοῖς μυστηρίοις.

547. Κατ' ἔτος τελεῖν τὰ Θεσμοφόρια.

548. Τοὺς Πρυτάνεις ποιεῖν ἐκκλησίαν ἐν Διονύσου τῇ ὑστεραίᾳ τῶν Πανδίων.

τῶν ὑμῖν ἐπιβουλευόντων καθίζεσθαι νομοθέτας διὰ ψήφισματος, ἐπὶ τῇ τῶν Παναθηναίων προφάσει (*Δημοσθ. Τιμοκρ. 26*).

541. Ληφθέντα μὲν γὰρ τινα τῶν πολιτῶν ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν Παναθηναίων ἄγεσθαι παρὰ τὸν ἀγωνοθέτην, ὅτι βαπτὸν ἔχων ἱμάτιον ἐθεώρει, τοὺς δὲ ἰδόντας ἐλεῆσαι τε καὶ παραιτεῖσθαι καὶ τοῦ κήρυκος ἀνειπόντος, ὅτι παρὰ τὸν νόμον ἐποίησεν ἐν τοιαύτῃ ἐσθῇ τι θεώμενος (*Λουκιαν. Νιγρίτος 14*).

542. Οὕτω γὰρ ὑπέλαβον ὑμῶν οἱ πατέρες σπουδαῖον εἶναι ποιητὴν (ἐνν. τὸν Ὀμηρον), ὥστε νόμον ἔθεντο καθ' ἐκάστην πενταετηρίδα τῶν Παναθηναίων, μόνου τῶν ἄλλων ποιητῶν ῥαψωδεῖσθαι τὰ ἔπη (*Λυκούργ. Λεωκρ. 102*). Ἰππαρχος, ὁ τοῦ Πεισιστράτου, τὰ Ὀμήρου ἔπη πρῶτος ἐκόμισεν εἰς Ἀθήνας (*Αἰλιανός*).

543. Οἱ μέτοικοι χιτῶνας ἐνεδύνοντες χρώμα ἔχοντες φοινικῶν, καὶ σκάφας ἔφερον, ὅθεν καὶ Σκαφηφόροι προσηγορεύοντο (*Σουΐδας λ. Ἀστοφορεῖν, Αἰλιανός*).

544. Διαγώρας ὁ Μήλιος... τοῦτο οὖν ἐκήρυξαν κατ' αὐτοῦ Ἀθηναῖοι, καὶ ἐν χαλκῇ στήλῃ ἔγραψαν, τῷ μὲν ἀποκτείναντι τάλαντον λαμβάνειν, τῷ δὲ ἄγοντι δύο. ἐκήρυχθη δὲ τοῦτο διὰ τὸ ἀσεβὲς αὐτοῦ, ἐπεὶ τὰ μυστήρια πᾶσι διηγείτο, κοινοποιῶν αὐτὰ καὶ μικρὰ ποιῶν καὶ τοὺς βουλομένους μυεῖσθαι ἀποτρέπων (*Σουΐδα λ. Διαγώρας*).

545. Ἐθὺς γὰρ ἦν ἐν οἷς τις ἱματίους μυηθεῖη, εἰς θεοῦ τινος ἀνατιθέναι ταῦτα, ὥσπερ δηλοῖ καὶ Μελάχιος ἐν τῷ περὶ μυστηρίων. Πάτριόν ἐστι ταῖς θεαῖς ἀφιερῶν καὶ τὰς στολὰς τοῖς μύστασι, ἐν αἷς τύχοιεν μυηθέντες. — Ἡ ἐορτὴ τῶν μυστηρίων, τῶν μὲν μικρῶν ἐγένετο πρὸς τιμὴν τῆς Περσεφόνης, τῶν δὲ μεγάλων πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος. Εἰσερχόμενοι, ἐκαθαρίζοντο εἰς τὸ ὕδωρ, ἐνδυνάμενοι νέα φορέμακτα, τὰ δὲ παλαιὰ ἀφιέρωναν εἰς τὰς θεάς.

546. Ἰκετηρία μὲν ἐστίν, ἃν τις ποιῇ δεήσεις, εἰκόνα φέρων ἐν χερσίν, ἣ κλάδον ἢ λαμπάδα, εἴτε καὶ χάρτην ἔγγραφον ἔχοντα τὰς δεήσεις (*Ἰω. Χρυσόστομος*). Ἀδραστος δ' εἰς Ἀθήνας ἀφικόμενος ἐπὶ τὸν ἐλέου βωμὸν κατέφυγε, καὶ ἱκετηρίαν θεὶς ἡξίου θάπτειν τοὺς νεκροὺς (*Ἀπολλόδοτος*).

547. Νόμος ἦν Ἀθηναίοις, κατ' ἔτος τελεῖν τὰ Θεσμοφόρια (πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος), καὶ παρθέναι γυναῖκες, καὶ τὸν βίον σεμναῖ, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς τὰς νομικὰς βίβλους καὶ ἱεράς, ὑπὲρ τῶν κορυφῶν αὐτῶν ἀνέτιθεσαν, καὶ ὥσανει λιτανεύουσαι ἐπήρχοντο εἰς Ἐλευσίνα (*Σχόλ. εἰς Εἰδουλ. κ'. Θεοκρίτου*).

548. Ἐν δὲ ταύτῃ ἐπειδὴν χρηματίσωσιν οἱ πρόεδροι περὶ ὧν διόκηκεν ὁ ἄρχων, χρηματί-

ἐν δὲ ταύτῃ χρηματίζειν πρῶτον μὲν περὶ ἱερῶν, ἔπειτα τὰς προβολὰς παραδιδότωσαν τὰς γεγενημένας ἕνεκα τῆς πομπῆς ἢ τῶν ἀγώνων, τῶν ἐν τοῖς Διονυσίοις, ὅσαι ἂν μὴ ἐκτετισμέναι ᾖσιν.

549. Δημοσίᾳ μηδὲνα ἀποκτινύναι πρὶν ἂν εἰς Δῆλον ἀφίκηται τὸ πλοῖον, καὶ πάλιν δεῦρο.

550. Ἀλώοις ἱερεῖα μὴ θύειν.

551. Τῷ Ὀλύμπια νικήσαντι δραχμὰς πεντακοσίας δίδοσθαι.

552. Χοροί. Ἐν ἐκκλησίᾳ τὸν Ἄρχοντα ἐπικληροῦν τοῖς χοροῖς τοὺς Αὐλητὰς (α). Τὸν Τραγικὸν χορὸν συνιστάναι ἐκ πεντεκαίδεκα (β).

553. Μὴ χορεύειν ξένον ἢ χιλίας ἀποτίνειν τὸν χορηγόν.

554. Ξένον οὐκέτι εἰσελθόντα εἰς τὸ θέατρον ἐξεῖναι προσκαλέσασθαι πρὸς τὸν Ἄρχοντα.

ζειν καὶ περὶ ὧν ἂν τις ἡδονικῶς ἢ περὶ τὴν ἐορτὴν ἢ παρανενομηκῶς (*Δημοσθ. Μειδ.* 9). Τὰ Πάνδια ἐπανηγυρίζοντο ὑπὲρ τοῦ Διός.

549. Ἐπειδὴν οὖν ἄρξωνται τῆς θεωρίας, νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καθαρεύειν τὴν πόλιν καὶ δημοσίᾳ μηδὲνα ἀποκτινύναι, πρὶν ἂν ἀφίκηται τὸ πλοῖον εἰς Δῆλον, καὶ πάλιν δεῦρο· τοῦτο δ' ἐνίοτε ἐν πολλῷ χρόνῳ γίγνεται, ὅταν τύχῃσιν ἀνεμοὶ ἀπολαβόντες αὐτοὺς (*Πλάτων. Φαίδων I. Β'*, *Ξενοφ. Ἀπομνημ. IV. 8. 2*).

550. Ἀξίον δὲ κάκεῖνο ἐνθυμηθῆναι, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι Ἀρχίαν τὸν ἱεροφάντην γενόμενον, ἐξελεγχθέντα ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀσεβεῖν θύοντα παρὰ τὰ πάτρια τὰς θυσίας, ἐκολάσατε ὑμεῖς, καὶ ἄλλα τε κατηγορήθη αὐτοῦ καὶ ὅτι Συνώπη τῇ ἐταίρᾳ Ἀλώοις ἐπὶ τῆς ἐσχάρας τῆς ἐν τῇ αὐλῇ Ἐλευσίνοι προσαγοῦσθαι ἱερεῖον θύσειεν, οὐ νομίμου ὄντος ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἱερεῖα θύειν, οὐδ' ἐκεῖνον οὕσης τῆς θυσίας, ἀλλὰ τῆς ἱερείας (*Δημοσθ. Νεαιρ.* 116).

551. Πλουτ. *Σόλων XXIII. 20*. Συνέστειλε (Σόλων) καὶ τὰς τιμὰς τῶν ἐν ἀγῶνι ἀθλητῶν. Ὀλυμπιονίκῃ μὲν τάξας πεντακοσίας δραχμὰς, Ἰσθμιονίκῃ ἑκατὸν καὶ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ἄλλων (*Διογ. Λαερτ. Σόλων VIII*). Ἰδε v. 1. K. 10. 54 καὶ v. 10 Π. 50. 12.

552. α) Παρούσης δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐν ἣ τὸν ἄρχοντα ἐπικληροῦν ὁ νόμος τοῖς χοροῖς τοὺς αὐλητὰς κελεύει... παρελθὼν ὑπεσχόμεν ἐγὼ χορηγήσειν ἐθελοντῆς καὶ κληρουμένων πρῶτος αἰρεῖσθαι τὸν αὐλητὴν ἱλαχον (*Δημοσθ. Μειδ.* 13). Ἡ κλήρωσις ἐγένετο ἕνα μῆνα πρὸ τῆς ἐορτῆς. — β) Τὸ δὲ παλαιὸν ὁ τραγικὸς χορὸς (εἰς ὃν ἐψάλλοντο θλιβερά ἄσματα) πεντήκοντα ἦσαν, ἄχρι τῶν Εὐμενιδῶν Αἰσχύλου· πρὸς δὲ τὸν ὄχλον αὐτῶν τοῦ πλήθους ἐκπτοθέντος, συνέστειλεν ὁ νόμος εἰς ἐλάττω ἀριθμὸν τὸν χορὸν (*Πολυδ. Δ.* 110).

553. Νόμου γὰρ ὄντος Ἀθήνησι τότε, μὴ χορεύειν ξένον, ἢ χιλίας ἀποτίνειν τὸν χορηγόν, ἅπαντας εἰσαγαγὼν ξένους τοὺς χορεύοντας ἑκατὸν ὄντας, ἅμα καὶ ζημίαν ἀνὰ χιλίας ὑπὲρ ἑκάστου, εἰσάγεγκεν εἰς τὸ θέατρον (*Πλουτ. Φωκίων XXVIII*). — Οὐκ ἐξῆν δὲ ξένον χορεύειν ἐν τῷ Ἀστικῷ χορῷ, ἐν δὲ τῷ Ἀθηναίῳ ἐξῆν, ἐπεὶ καὶ μέτοικοι ἐχορήγουν (*σολ. εἰς Πλοῦτον Ἀριστοφ.*).

554. Κελεύοντος δὲ τοῦ νόμου τῶν χορευτῶν ἐξάγειν ὃν ἂν τις βούληται ξένον ἀγωνιζόμενον, οὐκ ἐξὸν ἐπιχειρήσαντα κωλύειν (ἦτοι ἐὰν ἔλαβε μέρος ἤδη δὲν ἡδύνατο νὰ ἐμποδισθῇ, *Ἀνδοκιδ. Ἀλκιβ.* 20).

555. Ἄν τις χορηγὸς ἀγωνιζόμενον τὸν ξένον καλέσῃ μὲν πρὸς τὸν Ἄρχοντα, πεντήκοντα δραχμὰς, ἐὰν δὲ καθέζεσθαι κελεύσῃ χιλίας ἀποτίνειν.

556. Ἐξεῖναι τοὺς ἀτίμους ἀγωνιζομένους ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς χειρός, καὶ ἐξάγειν ἐκ τῆς θυμέλης.

557. Τὰς τραγωδίας τῶν ποιητῶν, Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, τὸν γραμματέα τῆς πόλεως παραγινώσκειν, τοῖς ὑποκρινομένοις οὐκ ἐξεῖναι ὑποκρίνεσθαι.

558. Τοῦ Ποσειδῶνος ἀγῶνα ποιεῖν ἐν Πειραιεῖ κυκλίων χορῶν οὐκ ἔλαττον τριῶν, δίδεσθαι μὲν τοῖς νικῶσιν οὐκ ἐλάττωνος δέκα μνῶν, τοῖς δὲ δευτέροις ὀκτώ, ἐξ δὲ τοῖς τρίτοις κριθεῖσι.

ια'. Διαγωνισμοὶ δράματος, μουσικῆς. Θέατρον

559. Διαγωνισμοὶ δράματος καὶ κωμωδίας. Θέατρον. Τῶν περὶ τῶν κωμωδῶν ἀγῶνα τοῖς χύτροις ἐπιτελεῖν ἐφάμιλλον ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ τὸν νικήσαντα εἰς ἄστυ καταλέγεσθαι.

555. Ἐβούλετο γὰρ ὁ δῆμος μηδὲν γίνεσθαι θόρυβον κατὰ τὴν ἐορτὴν διὰ τοῦτο γὰρ καὶ παρὰ νόμους τις ἡγωνίζετο, οὐ συνεχῶρουν τῷ χορηγῷ αὐτὸν ἐξάγεσθαι, ἀλλὰ τότε μὲν ἀγωνίζεσθαι μετὰ ταῦτα δὲ κρίνεσθαι προσέταττον.

556. Ἐκέλευε γὰρ νόμος, τοὺς ξένους προσκαλεῖν πρὸς τὸν ἄρχοντα τοὺς δὲ ἀτίμους ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς χειρός, καὶ ἐξάγειν ἐκ τῆς θυμέλης.

557. Τοὺς ἀνωτέρω τρεῖς ποιητάς, ἀπολαμβάνοντας μεγάλης ὑπολήψεως, ἀπηγορεύοντο νὰ ὑποκρίνονται οἱ ὑποκριταί. — Εἰσὶ δὲ Ἀθηναίοις εἰκόνες ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ τραγωδίας καὶ κωμωδίας ποιητῶν. τραγωδίας δὲ κεῖνται τῶν φανερῶν, Εὐριπίδης, Σοφοκλῆς. τὴν δὲ εἰκόνα τοῦ Αἰσχύλου, πολλὰ τε ὕστερον τῆς τελευταίας δοκῶ ποιηθῆναι, καὶ τῆς γραφῆς, ἣ τὸ ἔργον ἔχει τὸ ἐν Μακροβῶνι (Πανσ. Ἀττικὰ Ι. 21. Ι).

558. Ἡ ὀρχησις τοῦ κυκλικοῦ χοροῦ ἦτο ἡ λεγομένη διονυσιακὴ πυρρίχη, ἐπεικειστέρα οὕσα τῆς ἀρχαίας, ἥτοι τῆς πολεμικῆς, εἶχον γὰρ οἱ ὀρχούμενοι θύρσους ἀντὶ δοράτων (Ἀθην. ΙΔ'. 631, Ἀριστοφ. Ὀφρ. 123). Εἰς τοὺς κυκλικούς χορούς, τρεῖς ἐν ὅλῳ, ὁ πρῶτος νικητὴς ἐλάμβανεν ὡς βραβεῖον δέκα μνᾶς, ὁ δεύτερος χορὸς ὀκτώ καὶ ὁ τρίτος ἐξ. (Σουῖδα, λ. χορηγός, Ἀθην. ΙΔ. 633, Πολυδ. Δ. 106 ἐπ.).

559. Χύτρα ὀνομάζοντο ἡ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἐορτῆς τῶν Ἀνθεστηρίων πρὸς τιμὴν τοῦ Διόνυσου. Κατ' αὐτὴν ἐγένοντο γυμνάσια τῶν Κωμωδῶν, εἰς ᾧ συμμετείχον καὶ οἱ δοῦλοι, οἵτινες, ἐὰν ἡρίστευον, ἀπέκτων τὴν ιδιότητα τοῦ πολίτου. Κατὰ τὴν ἐορτὴν αὐτὴν ἐξετίθεντο τὰ βρέφη (Ἀριστοφ. Βάτρ. 1188, Θεσμοφ. 512 ἐπ.). Εἰσῆνεγκε δὲ καὶ τοὺς νόμους, τὸν περὶ τῶν Κωμωδῶν ἀγῶνα τοῖς χύτροις ἐπιτελεῖν, ἐφάμιλλον ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ τὸν νικήσαντα εἰς ἄστυ καταλέγεσθαι, πρότερον οὐκ ἐξόν, ἀναλαμβάνων τὸν ἀγῶνα ἐκλειοπτότα.

560. Μὴ εἰσελθεῖν τινα εἰπεῖν, μήπω τριάκοντα ἔτη γεγονότα.

561. Τὸν Ἀρχοντα μὴ φανερώς κωμωδεῖν.

562. Μὴ κωμωδεῖν ἐξ ὀνόματος.

563. Εὐκοσμίαν ἔχειν ἐν τοῖς θεάτροις. Τὸν Ἀρχοντα τοῖς ὑπηρέταις ἐξεῖργειν τὸν μὴ πείθοντα εἰπεῖν, εἰ δ' οὐδ' οὕτω ἐπείσθῃ, ἐπιβολὴν ἐπιβάλλειν.

564. Ἀλεκτρυόνας ἀγωνίζεσθαι δημοσίᾳ ἐν τῷ θεάτρῳ μιᾶς ἡμέρας τοῦ ἔτους.

565. Μουσική. Τὴν μουσικὴν κατὰ τὰ εἶδη αὐτῆς διακρίεσθαι, καὶ οὐκ ἐξιέναι ἄλλω εἰς ἄλλο καταχρῆσθαι μέλους εἶδος.

560. Οὐπω ἐπέτρεπον ἑαυτοῖς τὸ λέγειν δημοσίᾳ διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας. Οὐ γὰρ πρῶτον καθίει τὰ δράματα ὁ ποιητὴς εὐλαβούμενος. Ἀπὸ δὲ τῶν Ἰππέων ἤρξατο εἰσιέναι. Νόμος δὲ ἦν μὴ εἰσελθεῖν τινα εἰπεῖν, μήπω τεσσαράκοντα ἔτη γεγονότα, ὡς δὲ τινες τριάκοντα (σχόλ. Ἀριστοφ. Νεφέλ. 530).

561. Ὁ κωμωδοποιὸς ἐξετέλει χρέη δημοσίου ἐλεγκτοῦ (Ἰσοκράτ. Εἰρήν. 161). Βαβυλωνίους δράματι πολλοὺς κακῶς εἶπεν. Ἐκωμώδησε γὰρ τὰς τε κληρωτάς καὶ τὰς χειροτονητάς ἀρχάς, καὶ Κλέωνα παρόντων τῶν ξένων. Καὶ διὰ τοῦτο ὀργισθεὶς ὁ Κλέων, ἐγράψατο αὐτὸν ἀδικίας εἰς τοὺς πολίτας, ὡς εἰς ὕβριν τοῦ δήμου ταῦτα πεποιηκότα. (σχόλ. Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 67, καὶ Ὀρνιθ. 1297).

562. Πιθανῶς ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη νὰ ἐτέθη μετὰ τὴν καταδίκην τοῦ Σωκράτους, ὅστις διεκωμωδῆθη εἰς τὰς Νεφέλας, ὡς εἰσάγων κινὰ δαιμόνια.

563. Διὰ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως οἱ ἀρχαῖοι εἶχον θεατρικὴν ἀστυνομίαν, ἀποτελουμένην ἐκ ραβδοφόρων ἢ ραβδοῦχων (Ἀριστοφ. Εἰρήν. 718). Τὸ θεάτρον ἤρχιζε τὴν προῖαν ἢ μετὰ τὸ ἄριστον (Αἰσχίν. Κτησιφ. 76), διήρκουν δὲ αἱ παραστάσεις 10 - 12 ὥρας, οὗ ἔνεκα οἱ θεαταὶ ἐν τοῖς διαλείμμασι ἐλάμβανον οἶνον καὶ διάφορα ἄλλα (Ἀριστοτ. Ἠθικ. Νικομ. Ι. 5, Ἀθην. ΙΑ'. 465, Ἴδε πλεονα εἰς Αἰσχίν. Κτησιφ.).

564. Πόθεν δὲ τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ὁ νόμος, ἐρῶ. ὅτε Θεμιστοκλῆς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐξῆγε τὴν πολιτικὴν δύναμιν, ἀλεκτρυόνας ἐθεάσατο μαχομένους· οὐδὲ ἀργῶς αὐτοὺς εἶδεν, ἐπέστησε δὲ τὴν στρατιάν. Τὸ τοῖνον γινόμενον αὐτοῖς σύνθημα τότε ἐς ἀρετὴν ἐβουλήθη διαφυλάττειν καὶ ἐς τὰ ὅμοια ἔργα ὑπόμνησιν (Αἰλιανοῦ, Ποικίλης Ἱστορίας Β'. 28). Καὶ εἰ θεάσαιτο καὶ ὁρτύγων καὶ ἀλεκτρυόνων ἀγῶνας.....μάλιστα ἂν μάθῃς ὡς ὑπὸ νόμῳ αὐτὸ δρῶμεν καὶ προστέτακται πᾶσι τοῖς ἐν ἡλικίᾳ παρῆναι καὶ ὁρᾶν τὰ ὄρνεα διαφυκτέοντα μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀπαγορεύσεως (Λουκιαν. Ἀνάχαρσις ἢ περὶ γυμνασίων 37, Πολυδ. Ζ'. 136, Πλουτ. Λυκοῦργ. 25).

565. Τοῖς περὶ τὴν μουσικὴν πρῶτον τὴν τότε, ἵνα ἐξαρχῆς διέλθωμεν τὴν τοῦ ἐλευθέρου λίαν ἐπίδοσιν βίου. διηρημένη γὰρ δὴ τότε ἦν ἡμῖν ἡ μουσικὴ κατὰ εἶδη τε ἑαυτῆς ἅττα καὶ σχήματα, καὶ τί εἶναι εἶδος ᾧδῆς εὐχαὶ πρὸς θεοῦς, ὄνομα δὲ ὕμνοι ἐπεκαλοῦντο· καὶ τούτῳ δὴ τὸ ἐναντίον ἦν ᾧδῆς ἕτερον εἶδος, θρήνους δὲ τις ἂν αὐτοὺς μάλιστα ἐκάλεσε· καὶ παίωνες ἕτερον, καὶ ἄλλο Διονύσου γένεσις, οἶμαι, διθύραμβος λεγόμενος. νόμους τε αὐτὸ τοῦτο τοῦνομα ἐκάλουν, ᾧδῃν ὡς τινα ἐτέραν· ἐπέλεγον δὲ κιθαρῳδικούς. τούτων δὴ διατεταγμένων καὶ ἄλλων τινῶν οὐκ ἐξῆν ἄλλω εἰς ἄλλο καταχρῆσθαι μέλους εἶδος· τὸ δὲ κύριον τούτων γινώσκαι τε καὶ ἅμα γινόντα διακρίναι, ζημιῶν τε αὐτὸν μὴ πειθόμενον οὐ σύριγγ' ἦν οὐδέ τινες ἄμουςοι βοαὶ πλήθους, καθάπερ

566. *Σχολεία — Γυμνάσια — Γυμνασίάρχος.* Οἱ δὲ τῶν παίδων διδάσκαλοι ἀνοιγέτωσαν μὲν τὰ διδασκαλεῖα μὴ πρότερον ἡλίου ἀνιόντος, κλειέτωσαν δὲ πρὸ ἡλίου δύνοντος. Καὶ μὴ ἐξέστω τοῖς ὑπὲρ τὴν τῶν παίδων ἡλικίαν οὖσιν εἰσιέναι τῶν παίδων ἔνδον ὄντων, ἐὰν μὴ υἱὸς διδασκάλου ἢ ἀδελφός, ἢ θυγατρὸς ἀνὴρ· ἐὰν δὲ τις παρὰ ταῦτ' εἰσῇ, θανάτῳ ζημιούσθω. Καὶ οἱ γυμνασιάρχαι τοῖς Ἑρμαίοις μὴ ἐάτωσαν συγκαθιέναι μηδένα τῶν ἐν ἡλικίᾳ τρόπῳ μηδενί· ἐὰν δὲ ἐπιτρέπη καὶ μὴ ἐξείργῃ τοῦ γυμνασίου, ἔνοχος ἔστω ὁ γυμνασιάρχης τῷ τῆς ἐλευθέρων φθορᾶς νόμῳ. Οἱ δὲ χορηγοὶ οἱ καθιστάμενοι ὑπὸ τοῦ δήμου ἔστωσαν τὴν ἡλικίαν ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη.

567. Δοῦλον μὴ γυμνάζεσθαι, μηδὲ ξηραλοφεῖν ἐν ταῖς παλαιστραῖς.

ιβ'. Φιλόσοφοι - Ρήτορες

568. *Φιλόσοφοι.* Λόγων τέχνης μὴ διδάσκειν.

569. Μηδένα φιλοσόφων σχολῆς ἀφηγεῖσθαι, ἂν μὴ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δόξῃ, εἰ δὲ μή, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν.

570. *Ρήτορες.* Μὴ εἰσελθεῖν τινα εἰπεῖν μήπω τριάκοντα ἔτη γεγονότα.

τὰ νῦν, οὐδ' αὖ κρότοι ἐπαίνους ἀποδίδοντες, ἀλλὰ τοῖς μὲν γεγονόσι περὶ παιδείας δεδογμένον ἀκούειν ἦν αὐτοῖς μετὰ σιγῆς διὰ τέλους, παισὶ δὲ καὶ παιδαγωγοῖς καὶ τῷ πλείστῳ ὄχλῳ ῥάβδῳ κοσμούσης ἢ νοουθέτης ἐγγίγντο (Πλάτων. *Νόμοι Γ'*, XV, σελ. 700, ἴδε Β'. XI, σελ. 669).

566. *Αἰσχίρ. Τιμαρχ. 12.* Ἑρμαῖα ὀνομάζοντο ἡ ἐορτὴ ἡ πανηγυριζομένη πρὸς τιμὴν τοῦ Ἑρμοῦ ἀπὸ τῶν νέων τῶν Γυμνασίων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπινον, ἐμέθουν, κατ' αὐτὴν δὲν ἦσαν δεκτοὶ οἱ παῖδες, ἀλλὰ μόνος ὁ Γυμνασιάρχης (*Διογένης*). Γυμνασιάρχαι ὀνομάζοντο οἱ ἐπιφορτισμένοι νὰ προμηθεύουν τὸ ἔλαιον καὶ τὰ λοιπὰ χρήσιμα εἰς τὰς παλαιστράς. *Ἰδε Αἰσχίρ. Τιμαρχ. 6* ἐπ.

567. Ἰδε ἀνωτέρω θεμά 64. *Αἰσχίρ. Τιμαρχ. 138.*

568. Ὁ Κριτίας, ὅτε τῶν τριάκοντα ὦν νομοθέτης μετὰ Χαρικλέους, ἀπεμνημόνευσεν αὐτῷ καὶ ἐν ταῖς νόμοις ἔγραψε, λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν (καὶ τοῦτο, διότι ἤθελον περιορίσῃ τὴν μόρφωσιν, *Ξενοφ. Ἀπομνημον.*).

569. Καὶ ὁ νόμος οὗτος εἰσῆχθη ὑπὸ τῶν Τριάκοντα, ἀποτέλεσμα δ' αὐτοῦ ἦτο νὰ ἀναχωρήσῃ τῶν Ἀθηῶν πάντες οἱ φιλόσοφοι. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν Τριάκοντα, ὁ νόμος οὗτος κατελύθη. *Ἰδε Διογ. Λαέρτ. I, σελ. 223.*

570. Ἐλάμβανον γὰρ οἱ ρήτορες δραχμὴν, ὅτε συνηγόρουν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἢ ὑπὲρ ἄλλου τινός· ἐκ τούτου δὲ φαίνεται ὅτι μισθοφόρος ἦν ἡ ἀρχή. Κληρωτοὺς δὲ γενομένους δέκα συνηγόρους φησὶ (*Ἀριστοτέλης*). — *Συνήγοροι* — *ιδιωταί*. Ἐν ἀρχῇ ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς διαδίκους νὰ προσλαμβάνουν συνήγορον, βραδύτερον ὅμως ἐδέχθησαν νὰ γράφῃ τὸν λόγον ἐμπειρὸς ρήτωρ, καὶ νὰ ἀπαγγέλῃ ὁ διάδικος, καὶ τοῦτο διότι συνήθως οἱ διάδικοι δὲν εἶχον ἴσην ἱκανότητα ἐν τῷ λέγειν. Τοιοῦτοι ρήτορες ὑπῆρξαν ὁ Ἀντιφῶν, ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Λυσίας, ὁ Ἰσαῖος καὶ

571. 'Εάν τις λέγῃ ἐν τῷ δήμῳ τὸν πατέρα τύπτων ἢ τὴν μητέρα, ἢ μὴ τρέφων, ἢ μὴ παρέχων οἴκησιν... «ἢ τὰς στρατείας», φησί, «μὴ ἐστρατευμένος, ὅσαι ἂν αὐτῷ προσταχθῶσιν, ἢ τὴν ἀσπίδα ἀποβεβληκῶς»... «ἢ πεπορνευμένος», φησίν, «ἢ ἡταιρικῶς»... «ἢ τὰ πατρῶα», φησί, «κατεδηδοκῶς ἢ ὧν ἂν κληρονόμος γένηται»... 'Εὰν δέ τις παρὰ ταῦτα μὴ μόνον λέγῃ... «δοκιμασίαν μέν», φησίν, «ἐπαγγειλάτω Ἀθηναίων ὁ βουλούμενος, οἷς ἔξεστιν», ὑμᾶς δ' ἤδη κελεύει περὶ τούτων ἐν τῷ δικαστηρίῳ διαγιγνώσκειν.

572. Τὸν ῥήτορα παιδοποιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ γῆν ἐντὸς ὅρων κεκτῆσθαι.

573. Μὴ προσιμιάζεσθαι, μηδὲ οἰκτιρίζεσθαι, μηδ' ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν.

ιγ'. Συμπόσια

574. Συμπόσια. Τοὺς κεκλημένους μὴ εἶναι ἐπὶ τοῖς τριάκοντα.

575. Πάντας μαχείρους τοὺς ἐν ταῖς συνόδοις διακονοῦντας παρὰ τοῖς γυναικονόμοις ἀπογράφεσθαι.

ἄλλοι, οἵτινες οὕτω ἀπεκόμιζαν ἱκανὰ κέρδη. Ὀνομάζοντο δὲ κυρίως λογογράφοι καὶ ὄχι συνήγοροι. Ἐτι βραδύτερον ἐπετράπη εἰς τὸν διάδικον νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ὑπὸ συνηγόρου, ἰδίᾳ ὅταν ἦτο ἀσθενής, ἢ ὅταν εἶχεν ἀνικανότητά τινα, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἔδει πρὸς τοῦτο νὰ λάβῃ ἄδειαν ἀπὸ τοῦ δικαστήριον. ἐπίσης παρείχετο δικαίωμα εἰς τὸν συνήγορον νὰ ἐκπροσωπῇ τὸν διάδικον, ἐὰν ἦτο συγγενής του, ἢ φίλος του, ἢ ἐὰν ἦτο ἐχθρὸς τοῦ ἀντιδίκου, ἢ ὅταν εἶχε κοινὸν συμφέρον μετὰ τοῦ διαδίκου (ἴδε προοίμιον λόγων Ἰσαίου, περὶ Νικοστράτου, Φιλοκτήμονος, Δημοσθένους—Ἀνδροτίωνος καὶ ἄλλους). Οἱ συνήγοροι οὗτοι ἀπγορεύετο νὰ λαμβάνουν ἀντιμισθίαν, ἐπὶ ποινῇ μὴνύσεως αὐτῶν εἰς τοὺς θεσμοθέτας (ἴδε ἀνωτέρω θέμα 252 καὶ 299).

571. Ἴδε ἀνωτέρω θέμα 408.— *Αἰσχίν. Τιμάρχ.* 28 ἐπ., *Λυσίου—Θεομνήστον* 1 ἐπ.

572. Ὁ ρήτωρ δέον νὰ ἔχῃ νόμιμα τέκνα καὶ ἰδιοκτησίαν. ἵνα δύνηται νὰ προΐσταται τοῦ δήμου. (*Αἰσχίν. Τιμάρχ.* 134, *Παραπρεσβ.* 149, 177).

573. Ὅποτε γὰρ ἀνελοῦσα εἰς τὸν Ἄρειον πάγον ἡ βουλή, συγκαθίσταται φόνου, ἢ τραύματος ἐκ προνοίας, ἢ πυρκαϊᾶς δικάσοντες, ἀποδίδονται λόγος ἐκατέρῳ τῶν κρινομένων.....οἱ δὲ ἐς τ' ἂν μὲν περὶ τοῦ πράγματος λέγουσιν ἀνέχεται ἡ βουλή, καθ' ἡσυχίαν ἀκούουσα· ἢ δὲ τις ἢ προοίμιον εἶπῃ πρὸ τοῦ λόγου, ὡς εὐνουστέρους ἀπεργάσασθαι αὐτούς, ἢ οἴκτον, ἢ δεινώσιν ἔξωθεν ἐπάγοι τῷ πράγματι (οἷα πολλὰ ρητόρων παῖδες ἐπὶ τοὺς δικαστὰς μηχανῶνται), παρελθὼν ὁ κήρυξ κατεσιώπησεν εὐθὺς, οὐκ ἐὼν ληρεῖν πρὸς τὴν βουλήν, καὶ περιπέττειν τὸ πρᾶγμα ἐν τοῖς λόγοις, ὡς γυνὰ τὰ γεγεννημένα βλέποιν (*Λουκιαν. Ἀνάχαρσ.*).

574. Χαιρεφῶν δ' ἔφησεν ὁ παρὰσιτος εἰς γάμον ἄκκλητος εἰσελθόν. καὶ κατακλιθεὶς ἔσχατος, τῶν γυναικονόμων ἀριθμούντων τοὺς κεκλημένους καὶ κελεύοντων αὐτὸν ἀποτρέχειν ὡς παρὰ τὸν νόμον ἐπὶ τοῖς τριάκοντα ἐπόντος, ἀριθμεῖτε δὴ, ἔφη, πάλιν, ἀπ' ἐμοῦ ἀρξάμενοι (*Ἀθήναιος* 245.46).

575. Οἱ εἰς τὰ συμπόσια ὑπηρετοῦντες μάχειροι ὀφείλουσαν νὰ καταγράφωνται εἰς τοὺς ἑνναικονόμους (*Ἀθήναιος* ΣΤ'. 245, *Πλουτ. Σόλων* 21, *Πολυδ. Η.* 112).

576. Ἐν τοῖς συμποσίοις μὴ πίνειν ἄκρατον.

577. Προσφέρεσθαι μετὰ τὰ σῦτα ἄκρατον μόνον ὅσον γεύεσθαι, τοῦ ἀγαθοῦ Δαίμονος.

578. Τοὺς Ἀρεοπαγίτας κολάζειν τοὺς ἀσώτους.

ιδ'. Σίτισις, στεφάνωσις

579. Σίτισις — Παράσιτοι — Στεφάνωσις. Τὸν αὐτὸν μὴ παρασιτεῖν πολλάκις. Ἐὰν δὲ ᾧ καθήκη μὴ βούληται, κολάζεσθαι.

580. Τοῖς παρασιτουμένοις μᾶζαν παρέχειν, ἄρτον δὲ ταῖς ἐορταῖς προσπαρτιθέναι.

581. Ἐὰν μὲν τινα ὁ δῆμος Ἀθηναίων στεφανοῖ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸν στέφανον ἀναγορεύεσθαι· ἐὰν δὲ ἡ βουλή, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ· ἀλλαχόθι δὲ μὴ ἐξεῖναι.

582. Μὴ ὑπὸ τῶν φυλετῶν ἢ δημοτῶν ἀναγορεύεσθαι στεφανούμενον ἐν τῷ Θεάτρῳ ἢ ἄτιμον τὸν κήρυκα.

583. Μηδὲ ὑπὸ ἄλλου μηδενὸς ἀνακηρύττεσθαι στεφανούμενον, ἀπούσης, βουλῆς, δήμου, καὶ φυλετῶν καὶ δημοτῶν.

576. Ὅμηρον Ὀδ. Ι. 203.

577. Καὶ θεσμὸν ἔθετο Ἀμφικτύων προσφέρεσθαι μετὰ τὰ σιτία ἄκρατον μόνον ὅσον γεύεσθαι, δεῖγμα τῆς δυνάμεως τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ, τὸ δὲ λοιπὸν ἤδη κεκραμένον, ὅπόσον ἕκαστος βούλεται· προσεπιλέγειν δὲ τούτῳ, τὸ τοῦ Διὸς σωτήρος ὄνομα διδασχῆς καὶ μνήμης ἕνεκα τῶν πινόντων, ὅτι οὕτω πίνοντες ἀσφαλῶς σωθήσονται (Ἀθήναιος Β 38 d).

578. Ταύτῳ τῷ θέματι 126.

579. Ἴδιον δὲ τοῦ Σόλωνος καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν δημοσίῳ σιτήσεως, ὅπερ αὐτὸς παρασιτεῖν κέκληκε· τὸν γὰρ αὐτὸν οὐκ ἐξ σιτεῖσθαι πολλάκις· ἐὰν δὲ ᾧ καθήκη (ὁ προσκεκλημένος) μὴ βούληται, κολάζει (Πλουτ. Σόλων).

580. Σόλων δὲ τοῖς ἐν πρυτανείῳ σιτουμένοις μᾶζαν παρέχειν κελεύει, ἄρτον δὲ ταῖς ἐορταῖς προσπαρτιθέναι, μιμούμενος τὸν Ὅμηρον. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τοὺς ἀριστεῖς συνάγων πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα «φύροτο δ' ἄλφιτα», φησὶν (Ἀθήναιος Δ 137 e). — Μᾶζαν ἦτοι κρίθινον ἄρτον.

581. Οὐ γὰρ οἷμαι ὥστε δεῖν ὁ νομοθέτης τὸν ῥήτορα σεμνύνεσθαι πρὸς τοὺς ἐξωθεν, ἀλλ' ἀγαπᾶν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τιμώμενον ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ μὴ ἐργολαβεῖν ἐν τοῖς κηρύγμασιν... ὅτι ὁ μὲν νομοθέτης κελεύει ἐν τῷ δήμῳ, ἐν Πυκνῇ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνακηρύττειν τὸν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανούμενον, ἄλλοθι δὲ μηδαμοῦ (Αἰσχίν. Κτησιφ. 33).

582. Τοὺς δὲ ἀνακηρυττομένους ἐν τῷ Θεάτρῳ μείζονσι τιμαῖς τιμαῖσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανουμένων. τοῖς μὲν ἀπεδεδεικτο τόπος ἡ ἐκκλησία, ἐν ᾗ χρῆν στεφανοῦσθαι...οἱ δὲ ἀνηγοεύοντο ἐναντίον ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων (Δημοσθ. περὶ στεφάνου, Αἰσχίν. Κτησιφ. 43 - 45).

583. Αἰσχίν. Κτησιφ. 44.

584. Μὴ κηρύττεσθαι τὸν ἀλλότριον στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐὰν μὴ ψηφίσῃται ὁ δῆμος· αὐτὸν δὲ τὸν στέφανον ἱερὸν εἶναι τῆς Ἀθηνᾶς.

ιε'. Ἱεροὶ ὑπηρέται - Παράσιτοι

585. Ἱεροὶ ὑπηρέται — Παράσιτοι — Ἱερομνήμονες. Ἐπιμελεῖσθαι δὲ τὸν βασιλεύοντα τῶν τε ἀρχόντων, ὅπως ἂν καθιστῶνται, καὶ τοὺς παρασίτους ἐκ τῶν δῆμων αἰρῶνται κατὰ τὰ γεγραμμένα. τοὺς δὲ παρασίτους ἐκ τῆς βουκολίας ἐκλέγειν ἐκ τοῦ μέρους τοῦ αὐτῶν ἕκαστον ἐκτέα κριθῶν, δαίνυσθαι τε τοὺς ὄντας Ἀθηναίους ἐν τῷ ἱερῷ κατὰ τὰ πάτρια. τὸν δ' ἐκτέα παρέχειν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῷ Ἀπόλλωνι τοὺς Ἀχαρνέων παρασίτους ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς τῶν κριθῶν.

586. Θύειν τῷ Ἀπόλλωνι τῶν Ἀχαρνέων παρασίτους.

587. Τὰ δὲ ἐπιμῆνια θυέτω ὁ Ἱερεὺς μετὰ τῶν παρασίων. Οἱ δὲ παράσιτοι ἓνα τῶν ἐκ τῶν νόθων καὶ τῶν τούτων παίδων κατὰ τὰ πάτρια. Ὅς δ' ἂν μὴ θέλῃ παρασιτεῖν, εἰσαγέτω καὶ περὶ τούτων εἰς τὸ Δικαστήριον.

588. Καὶ τῷ κήρυκε ἐκ τοῦ γένους τῶν κηρύκων τοῦ τῆς μυστηριώτιδος, τούτους δὲ παρασιτεῖν ἐν τῷ Δηλίῳ ἐνιαυτόν.

589. Τοῖν δὲ βοιοῖν τοῖν ἡγεμόνοι τοῖν ἐξαίρουμένοι, τὸ μὲν τρίτον μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, τὰ δὲ δύο μέρη, τὸ μὲν ἕτερον τῷ ἱερεῖ, τὸ δὲ τοῖς παρασίτοις.

590. Εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ νεῶ τοῦ Ἀρχαίου, καὶ τοῦ παρασιτίου, καὶ τῆς οἰκίας τῆς ἱερᾶς διδόναι τὸ ἀργύριον, ὅπόσου ἂν οἱ τῶν ἱερέων ἐπισκευασταὶ μισθώσωσι.

584. Αἰσχίν. Κτησιφ. 46. — Τὸν στεφανούμενον ξενικῶ στεφάνῳ τὸν λόγον ποιεῖσθαι εἰς βίον ἀξιώχρεων καὶ τρόπον σώφρονα (Αἰσχίν. Κτησιφ. 249).

585. Παράσιτος ἐστὶ δὲ καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς τούνομα οὐ μὴν ἐφ' οὗ νῦν, ἀλλ' ἱερᾶς ὑπηρέσις τοῦνομα, ὃ ἐπὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ σίτου ἐκλογὴν αἰρούμενος (Πολυδ. ΣΤ'. 35).—Οἱ παράσιτοι προήρχοντο ἐξ εὐγενῶν οἰκογενειῶν, ἐξελέγοντο ὡς βοηθοὶ τῶν ἱερέων ἢ ἄλλων ἀρχόντων. Ἦσαν δώδεκα τὸν ἀριθμόν. (Αἰσχίν. ΣΤ'. 235).

586. Οἱ Ἀχαρνεῖς θεὸν Ἀπόλλωνα τιμῶσι Ἀγνεία (Πανσ. Ἀττ.). Ἐπιμελεῖσθαι δὲ τὸν βασιλέα, τὸν αἰεὶ βασιλεύοντα καὶ τοὺς παρασίτους, οὓς ἂν ἐκ τῶν δῆμων προαἰρῶνται, καὶ τοὺς γέροντας, καὶ τὰς γυναικας τὰς πρωτοπόσεις. Ἡ δ' ἐκ παρθενίας τινὶ γημαμένη, πρωτόποσις ἐκαλεῖτο (Πολυδ. Γ. 39).

587. Ἐπιμῆνια ὀνομάζοντο αἱ κατὰ τὰς ἀρχὰς ἐκάστου μηνὸς προσφερόμεναι θυσίαι, ἡδύναντο δὲ νᾶ ἐκλεγῶσιν ὡς παράσιτοι καὶ οἱ νόθοι (Πολέμων, Ἀθήναιος ΣΤ').).

588. Κῆρυξ ὁ μὲν τις τῶν μυστικῶν...ὁ δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας, οἱ δὲ κατ' ἀγορὰν τὰ ὄνια ἀποκηρύττοντες (Πολυδ. Η. 103).

589. Κατὰ τὰ Παναθηναῖα αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις ἐθυσίαζον βόας διανεμομένους ὡς ἀνωτέρω.

590. Οἱ παράσιτοι εἶχον ἰδιαιτέρον ταμεῖον καὶ ναόν, αἱ δαπάναι δ' αὐτοῦ ἐβάρυνον αὐτὸν (Πολυδ. ΣΤ'. 35).

591. Θαλλοφόρους τῇ Ἀθηνᾶ τοὺς καλοὺς γέροντας ἐκλέγεσθαι.

592. Τοὺς ἱερέας καὶ τὰς ἱερείας ὑπευθύνους εἶναι, οὐ μόνον ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ κοινῇ τὰ γένη.

593. Μηδένα ἱερωσύνην οὐδενὸς θεῶν κληροῦσθαι, οὐκ ὄντα καθαρὸν τὸ σῶμα. Ἐπειδὴ ἀγνοοῦντι θυσία ἔστι τῷ Λεῶ.

594. Ἱερομνήμονες. Τάγμα ἱερέων εἰς τὰς Ἀθήνας.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ

595. Οἰκοδομικά — Σχέδιον πόλεως. Συνιστᾶται ὅπως αἱ οἰκίαι οἰκοδομῶνται εἰς ὑψηλοὺς χώρους καὶ σχηματίζωσι μετὰ τῶν παρὰκειμένων τοιούτων εὐθεΐαν γραμμὴν ἕναντι τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως (α). Ὁικοδομοῦντο εἰς τὸ βάθος τοῦ οἰκοπέδου, ἀφ' ἧς πρὸ αὐτῶν αὐλήν, ἐχωρίζοντο αἱ γειτνιαζούσαι διὰ μεσοτοίχου (β), καὶ ἐλαμβάνοντο μέτρα ὅπως καθίσταται εὐχάριστος καὶ ὑγιεινὴ ἡ ἐν αὐταῖς διαμονή (γ). Ἐν ἀρχῇ ἦσαν μικραὶ καὶ εὐτελεῖς (δ), ἀλλὰ βραδύτερον κατέστησαν πολυτελέστεραι καὶ περισσότερον ἐξυπηρετικαὶ (ε). Περιελάμβαν-

591. "Ὡς περ παῖς γίνεται καλός, οὕτω καὶ μερῶν, καὶ ἀνὴρ καὶ πρεσβύτης" τεκμήριον δέ, Θαλλοφόρους δὴ τῇ Ἀθηνᾶ τοὺς καλοὺς γέροντας ἐκλέγονται (Ξενοφ. Συμπόσιον). Οὗτοι κατὰ τὰ Παναθηναια ἔφερον κλάδους ἐλαίας.

592. Καὶ τοὺς Εὐμολπίδας καὶ Κήρυκας (Αἰσχίν. Κτησιφ. 18).

593. Δοκιμάζειν δὲ τὸν αἰὶ λαγχάνοντα, πρῶτον μὲν, ὁλόκληρον καὶ γνήσιον· ἔπειτα ὡς ὅτι μάλιστα ἐκ καθαρευουσῶν οἰκήσεων, φόνου δὲ ἀγνὸν καὶ πάντων τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰς τὰ θεῖα ἀμαρτηνομένων, αὐτόν τε καὶ πατέρα καὶ μητέρα κατὰ ταῦτα βεβιωκότας (Πλάτων. Νόμοι ΣΤ').

594. Ἀπετέλουν τὴν ἀνωτέραν τάξιν.

595. α) Καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἐν κύκλῳ πρὸς τοῖς ὑψηλοῖς τῶν τόπων, εὐερκεῖς τε καὶ καθαριότητος χάριν.....εἰς τὰς ὁδοὺς πασῶν τῶν οἰκήσεων ἐχουσῶν εὐέρκειαν (Πλάτων. Νόμοι ΣΤ'. σελ. 778 - 9). — β).....διорύσσοντες τοὺς κοινούς τοίχους παρ' ἀλλήλους (Θουκυδ. 2. 3). — γ) Ἀρὰ γε τὸν μέλλοντα οἰκίαν, οἷον χρὴ εἶχειν τοῦτο δεῖ μηχανᾶσθαι, ὅπως ἡδίστη τε ἐνδικαῖα καὶ χρησιμωτάτη ἔσται; τούτου δὲ ὁμολογουμένου· οὐκοῦν ἡδὺ μὲν θέρους ψυχρινὴν εἶχειν, ἡδὺ δὲ χειμῶνος ἀλεεινήν;.....οἰκοδομεῖν δεῖ ὑψηλότερα μὲν τὰ πρὸς μεσημβρίαν, ἵνα ὁ χειμῶν ἥλιος μὴ ἀποκλήθῃ, χαμηλότερα δὲ τὰ πρὸς ἄρκτον, ἵνα οἱ ψυχροὶ μὴ ἐμπίπτωσιν ἄνεμοι (Ξενοφ. Ἀπομνημ. 3. 8).—δ) Τὰς δ' ἰδίας οἰκίας τῶν ἐν δυνάμει γενομένων οὕτω μετρίως καὶ τῷ τῆς πολιτείας ὄνομαι ἀκούσθους ὥστε τὴν Θεμιστοκλέους καὶ τὴν Κίμωνος καὶ τὴν Ἀριστείδου καὶ Μιλτιάδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν οἰκίαν, εἴ τις ἄρ' ὁμῶν οἶδεν ὅποια πότι· ἐστίν, ὅρα τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὐσαν (Δημοσθ. Συνατάξεως XIII, 29, Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 206 ἐπ.). — ε) Καὶ γάρ τοι τότε μὲν τὰ μὲν τῆς πόλεως ἦν εὐπορά καὶ λαμπρά δημοσίᾳ, ἰδίᾳ δὲ οὐδεὶς ὑπερεῖχε τῶν πολλῶν.....τὰ δὲ τῆς πόλεως οἰκοδομήματα καὶ κατασκευάσματα τηλικαῦτα καὶ τοιαῦτα ὥστε μηδὲν τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν λελεῖσθαι, προπύλαια ταῦτα,

νον δύο διαμερίσματα τὸν ἀνδρωνίτην καὶ τὸν γυναικωνίτην (στ). *Συνοικία*. Πολλὰ οἰκοδομαὶ περιελάμβανον πλείονα διαμερίσματα, ἀποτελοῦντα πολυκατοικίαν, τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα ἐκαλοῦντο συνοικίαι (ζ), αἵτινες κεχωρισμένως ἐξεμισθοῦντο πρὸς διαφόρους ξένους καὶ ἰδίᾳ πρὸς μετοίκους, μὴ δυνάμενους νὰ ἔχουν ἰδίαν ἀκίνητον περιουσίαν (η). Αἱ οἰκοδομαὶ ἦσαν συνήθως μονόροφοι, ἀλλ' οὐχὶ σπανίως εἶχον δύο ὀρόφους, πιθανῶς δὲ καὶ πλείονας. Ὁ ἄνω ὀρόφος ἐκαλεῖτο μετέωρον (θ) ἢ ὑπερώον (ι), διετίθετο δὲ ἢ ὡς ξενῶν ἢ ὡς γυναικωνίτης (ια). Δὲν εἶναι γνωστὸν ἐὰν αἱ συνοικίαι αὗται ἠδύναντο νὰ ἀνέχουν εἰς περισσώτερους καὶ νὰ ἀποτελοῦν ὀροφοκτισίαν (ιβ). Πλὴν τούτων καθωρίσθη ἡ μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν οἰκιῶν ἀπόστασις (ιγ), περιορισμοὶ διὰ τὴν κατασκευὴν μηχανοτοίχου (ιδ) ἢ τάφρου ἢ βόθρου (ιε), ἡ δένδρων (ιστ), ἡ διὰ τὴν ἐγκατάστασιν μιλισσῶνων (ιζ). Ἡ ἐπιμέλεια τῆς τηρήσεως τῶν περιορισμῶν τούτων ὡς ἐπίσης ἡ εὐθυγράμμισις, ἡ καθαριότης καὶ ἡ ἐπιβλεψὶς τῶν ὁχετῶν, ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τὴν φροντίδα τῶν ἀστυνόμων (ιη).

νεώσοικοι, στοαί, Πειραιεύς, τὰλλα οἷς κατεσκευασμένην ὄρετε τὴν πόλιν. νῦν δ' ἰδίᾳ μὲν ἐκάστῳ τῶν τὰ κοινὰ πραττόντων τοιαύτη περιουσία ἐστὶν ὥστε τινὲς μὲν αὐτῶν πολλῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρως τὰς ἰδίας κατεσκευάσασιν οἰκίας κ.λπ. (*Δημοσθ. Ἀριστοκρ.* 206, *Ὀλυθιακ. Γ.* 35). — στ) Τὰ διαμερίσματα ταῦτα κατὰ μὲν τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους εὐρίσκοντο εἰς χωριστὸν ὄροφον (τῆς γυναικὸς ἐν τῷ ὑπερώῳ), κατὰ δὲ τοὺς μετέπειτα χρόνους εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον (*Ἀριστοφ. Ἑκκλησιάζ.* 961, *Θεσμοφορ.* 482, *Ἀρσίου Ἐρατοσθ. φόν.* 18, 13 καὶ *Δημοσθ. Εὐεργ. Μνησ.* 55, *Ξενοφ. Οἰκ.* 6, 5, κ.λπ.). — ζ) Ὅπου μὲν γὰρ πολλοὶ μισθωσάμενοι μίαν οἴκησιν διελόμενοι ἔχουσι, συνοικίαν καλοῦμεν, ὅπου δὲ εἰς ἐνοικεῖ, οἰκίαν (*Αἰσχίν. Τιμάρχ.* 124). — η) Εἰς τούτους ἀπηγορεύετο ἡ ἐγκτησις ἰδιοκτησίας, οὗ ἕνεκα ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ μισθώνωσι οἰκίας πολιτῶν Ἀθηναίων (*Δημοσθ. Φορμ.* 6, *Ξενοφ. Προσόδ.* Β. 2, κ.λπ.). — θ) Ἰδε διατριβὴν Ἰω. Δ. Ζέπου ἐν *Δικαιοσύνῃ Α'*. (1923) σελ. 97. — ι) Ὑπερώον τι ἦν τῆς ἡμετέρας οἰκίας, ὃ εἶχε Φιλόνεως ὅπου ἐν ἄστει διατρίβοι (*Ἀρτιφῶντ. Φαρμακ.* 14). — ια) Ἰδε ἀνωτέρω σημειώσας στ', *Δημοσθ. Εὐεργ. Μνησ.* 56). — ιβ) Ἰδε Ἰω. Δ. Ζέπου μελέτην ἐν *Δικαιοσύνῃ Α'*. (1923) σελ. 97). — ιγ) Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 164. — ιδ) Ἰδε θέμα 163. — ιε) Ἰδε ἀνωτέρω θέμα 162. — ιστ) Ἰδε θέμα 165. — ιζ) Ἰδε θέμα 167. — ιη) Οἱ ἀστυνόμοι καὶ τὰς ὁδοὺς κωλύουσι κατοικοδομεῖν, καὶ δρυφάκτους ὑπὲρ τῶν ὁδῶν ὑπερτείνειν, καὶ ὁχετοὺς μετεώρους εἰς τὴν ὁδὸν ἔκρουν ἔχοντας ποιεῖν, καὶ τὰς θυρίδας εἰς τὴν ὁδὸν ἀνοίγειν. κ.λπ. (*Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ.* 50). Τοὺς δὲ ἀστυνόμους ἐπιμελεῖσθαι καὶ προσαναγκάζοντας τὸν ὀλιγοροῦντα ζημιῶντας, καὶ πάντων δὴ τῶν κατὰ τὸ ἄστυ καθαρότητος τ' ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ὅπως ἰδιώτης μηδεὶς μηδὲν τῶν τῆς πόλεως μήτε οἰκοδομήμασι μήτε οὖν ὀρύγμασιν ἐπιλήψεται. καὶ δὴ καὶ ὕδατων τῶν ἐκ Διὸς εὐροίας τοὺς ἐπιμελεῖσθαι χρεών, καὶ ὅσα ἐντὸς πόλεως ἢ ὅπου ἔξω πρέπον ἂν οἰκεῖν εἴη (*Πλάτων. Νόμοι ΣΤ'*. 779 c).

596. *Τουρισμός.* Ὁ Ξενοφών εἰς τὴν περὶ πόρων καὶ προσόδων μελέτην του, ἐκθειάζων ἐν ἀρχῇ τὸ κλῆμα καὶ τὴν τοποθεσίαν τῆς Ἀττικῆς, ὡς δροσερᾶν, καρποφόρον καὶ ἀμφιθάλακτον, συνιστᾷ εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ Πειραιεῖς νὰ ἐπωφεληθῶσι τῶν ἐξαιρετικῶν τούτων προνομίων, προκαλοῦντες τὴν συρροὴν ξένων. Πρὸς τοῦτο ὑποδεικνύει νὰ κατασκευάσουν εἰς τε τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὸν Πειραιᾶ πολυτελεῖς ἀγοραίας οἰκίας καὶ πωλητήρια, ἔχων τὴν γνώμην ὅτι ὅσῳ γε μὴν πλείους εἰσοικίζοντό τε καὶ ἀφικνοῖντο, δηλονότι τοσούτῳ ἂν πλεῖον καὶ εἰσάγοιτο καὶ ἐξάγοιτο καὶ ἐκπέμποιτο καὶ πωλοῖτο καὶ μισθοφοροῖτο καὶ τελεσφοροῖτο (α). Ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῇ ἰδανικῇ πολιτείᾳ του, δογματίζει ὅτι δέον νὰ εἶναι οἱ ξένοι εὐπρόσδεκτοι ἀναλόγως πρὸς τε τὴν ἀξίαν ἐκάστου ἐπισκέπτου καὶ πρὸς τὸν σκοπόν, ὃν ἐπιδιώκει οὗτος. Διὰ τοῦτο δὲ κατατάσσει τοὺς ξένους ἐπισκέπτας εἰς τέσσαρας κατηγορίας, ἧτοι, α) τοὺς ἐρχομένους κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον (καθάπερ οἱ τῶν ὀρνίθων διαπορευόμενοι) δι' ἐμπορικοὺς σκοποὺς (πετόμενοι χρηματισμοῦ χάριν), β) τοὺς ἐρχομένους διὰ νὰ θαυμάσωσι τὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεως καὶ νὰ ἀκροασθῶσι μουσικὰ ἔργα, γ) τοὺς διὰ δημοσίαν ὑπηρεσίαν ταξειδεύοντας καὶ δ) ἐκείνους, οἵτινες περιοδεύουσιν εἰς διαφόρους χώρας διὰ νὰ μελετήσωσι καὶ νὰ διδάξωσι διάφορα θέματα. Ὅριζει δι' ἐκάστην τάξιν τούτων ἴδιον μέσον ὑποδοχῆς.

596. α) Πρῶτον διηγῆσομαι τὴν φύσιν τῆς Ἀττικῆς. οὐκοῦν τὸ μὲν τὰς ὥρας ἐνθάδε πρῶτάτας εἶναι καὶ αὐτὰ τὰ γινόμενα μαρτυρεῖ ἃ γούν πολλαχού οὐδὲ βλαστάνειν δύναιτ' ἂν ἐνθάδε καρποφορεῖ. ὥσπερ δὲ ἡ γῆ, οὕτω καὶ ἡ περὶ τὴν χώραν θάλαττα παμφορωτάτη ἐστίν. καὶ μὴν ὅσαπερ οἱ θεοὶ ἐν ταῖς ὥραις ἀγαθὰ παρέχουσι, καὶ ταῦτα πάντα ἐνταῦθα πρωιαίτατα μὲν ἄρχειται, ὀψιαιτάτα δὲ λήγει.....καὶ μὴν οὐ περιρρυτός γε οὕσα ὅμως ὥσπερ νῆσος πᾶσιν ἀνέμοις προσάγεται τε ὡς δεῖται καὶ ἀποπέμπεται ἃ βούλεται· ἀμφιθάλακτος γάρ ἐστι.....εἰ δὲ πρὸς τοῖς αὐτοφύεσιν ἀγαθοῖς πρῶτον μὲν τῶν μετοίκων ἐπιμέλεια ἂν γένοιτο· αὕτη γάρ ἡ πρόσδοδος τῶν καλλίστων ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, ἐπεὶ περ αὐτοὺς τρέφοντες καὶ πολλὰ ὠφελοῦντες τὰς πόλεις, οὐ λαμβάνουσι μισθόν, ἀλλὰ μετοίκιον προσφέρουσι.....ἐπειδὴ καὶ πολλὰ οἰκιῶν ἐρημὰ ἐστὶν ἐντὸς τῶν τειχῶν καὶ οἰκόπεδα, εἰ ἡ πόλις διδοίη οἰκοδομησάμενους ἐγκεκτῆσθαι (οἱ μέτοικοι) οἳ ἂν αἰτούμενοι ἄξιοι δοκῶσιν εἶναι.....εἰ δὲ καὶ τοῖς ἀγοραίοις οἰκῆσεις τε καὶ πωλητήρια κατασκευασθῇ καὶ ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν τῷ ἄστει, ἅμα τ' ἂν κόσμος εἴη τῇ πόλει καὶ πολλοὶ ἂν ἀπὸ τούτων πρόσδοδοι γίνοντο, κ.λπ. (Ξενοφ. περὶ πόρων καὶ προσόδου I, 2). — β) Τέτταρες δ' εἰσὶ ξένοι.....ὁ μὲν δὲ πρῶτός τε καὶ διὰ τέλους αἰὶ θερινὸς ὡς τὰ πολλὰ διατελὼν ταῖς φοιτήσεσι, καθάπερ οἱ τῶν ὀρνίθων διαπορευόμενοι, καὶ τούτων οἱ πολλοὶ κατὰ θάλακταν ἀτεχνῶς οἷον πετόμενοι χρηματισμοῦ χάριν ἐμπορευόμενοι ἔτους ὥρᾳ πέτονται πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις.....ὁ δὲ δευτέρος, ὅμωσιν ὄντως θεωρὸς ὅσα τε μουσῶν ὥσιν ἔχεται θεωρήματα.....τρίτον δὲ ξένον ὑποδέχεσθαι χρὴ δημοσίᾳ τὸν κατὰ τι δημοσίον ἐξ ἄλλης χώρας ἀφιγμένον.....τέταρτος δέ, ἂν ποτὲ τις ἀφίκηται, σπάνιος μὲν, ἂν δ' οὖν ποτὲ τις ἔλθῃ τῶν παρ' ἡμῖν θεωρῶν ἀντίστροφος.....ἄξιόν τι καλὸν ἰδεῖν τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι διαφέρον ἐν καλλοναῖς ἢ καὶ δεῖξαι τι

597. *Κοινωνική πρόνοια*. Είρηται άνωτέρω (α) ὅτι οἱ ἀδύνατοι (ἤτοι οἱ στερούμενοι πόρων) Ἀθηναῖοι ἐπροστατεύοντο ὑπὸ τῆς Πολιτείας, παρεχούσης εἰς αὐτοὺς οἰκονομικά βοηθήματα, παρεμφερῆς προστασία παρείχετο καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς δούλους, οἵτινες οὐχὶ σπανίως ἐπλεονέκτουν καὶ αὐτῶν τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν (β).

κατὰ ταῦτά ἄλλη πόλει.....τούτοις δὴ τοῖς νόμοις ὑποδέχεσθαί τε χρὴ πάντας ξένους τε καὶ ξένους ἐξ ἄλλης χώρας (Πλάτων. *Νόμοι* IB'. VI, σελ. 952 ἐπ.).

597. α) Ὡς θέματα II, 438, 498. — β) Ὁ δὲ δῆμος αὐτὸς αὐτῷ οἰκοδομεῖται παλαιστρας πολλάς, ἀποδυτήρια, λουτρῶνας καὶ πλείω τούτων ἀπολαύει ὁ ὅχλος ἢ οἱ ὀλίγοι καὶ οἱ εὐδαίμονες (Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. V. 10). Τῶν δούλων δ' αὖ καὶ τῶν μετοίκων πλείστη ἐστὶν Ἀθήνησιν ἀκολασία.....ὅτι ἐῷσι τοὺς δούλους τρυφᾶν αὐτοὶ καὶ μεγαλοπρεπῶς δικάζεσθαι ἐπίσης (Ξενοφ. *Πόροι* — *Πρόσοδοι* I. 2, *Δημοσθ. Φιλίππων* Γ'. 3).

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΝ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

- Ἀγορνόμος 433.
 Ἀγοραπωλησία. Κεκυρμένα ἐλαττώματα 190.
 Ἀγορτικῶν οἰκιῶν ἀπόστασις 163 - 4.
 Ἀγχιστεία 129.
 Ἀγωγή λαχική. Ἴδε λαχική.
 Ἀγών τιμητός, ἀτίμητος 322, 419.
 Ἀγῶνες. Ὀλυμπίων 551, περιορισμοὶ 553 - 6, δράματος - κωμωδίας 557, 559 - 562, ἀλεκτρούων 559, μουσικῆς 565. Ἴδε ἐορταί.
 Ἀδικήματα. Βλάβη, ἐκουσία, ἀκουσία 224, 227, αὐτόφωρα 228, παραγραφὴ 229, ἠθικὸς αὐτοφωρὸς 230, ἠθικὴ ζημία 231, ἔρευνα κατ' οἶκον 233, ποινὰι διάφοροι 233, μία ποινὴ, διέρκειν δίκης 224, σύλληψις 235, ἀδικήματα κατὰ τῆς Πολιτείας 299, προδότου 236 - 243, 532 - 3, κατὰ τῆς θρησκείας 247, κατὰ τῶν Ἀρχῶν, τοῦ πρεσβεύοντος 248, ὕβρις κατὰ θεομυθείου ἢ Ἀρχόντος 249, λοιδορία ἀρχῆς ἐν συνεδρίᾳ 250, διαφθορά κατὰ τοῦ δήμου 252, ἀπόκριψις ἐξορίστου 253, κατὰ τῆς ζωῆς 256 - 271, 462, κατὰ τοῦ σώματος 272 - 3, αἰκία 274 - 5, κάκωσις 275α, 118 - 9, αὐτόχειρος 276, κατὰ περιουσίας 277 - 286, κατὰ τῆς τιμῆς 287 - 297, κατὰ τῶν ἠθῶν, μοιχεία 300 - 3, βιασμός 305 - 7, προαγωγή - ἐταίρησις 308 - 10, ψευδομαρτυρία 311, διαφθορά νομίματος 312, ὀπλοφορία 313, ἀχαριστία 314, ἀσπρατείου - λιποταξείου 489, τοῦ ὅπλα ἀποβεβληκότος 490, λειποναυτίου, ἀναυμαχίου 491.
 Ἀδύνατοι. Τίνες 11, 438, δαπάναι 498, ταμίαι 506.
 Ἀθηνᾶς. Ταμίαι 506, στέφανοι 584.
 Ἀθηναῖοι. Τίνες 36, ἀπομάκρυνσις 42, μὴ μωροποιεῖν 207.
 Ἀθώωσις. 194.
 Ἀθλοθέται 434, σίτησις 443.
 Αἰδεσις 270, 462.
 Αἰκία 274, κατὰ δούλου 275.
 Αἰμασιᾶς περιορισμοὶ 163.
 Αἵρεται ἀρχαί 382.
 Αἰσχροκέρδεις 217.
 Αἰτιολογικόν. Ἀποφάσεως 363.
 Ἀκυρότης. Παπραγμένων, Τριάκοντα 364.
 Ἄλλων ἔνεκα 11, 438, 498, 506.
 Ἀλώων ἐορτὴ 550.
 Ἄμυνα 262.
 Ἀμφικτύονες Δῆλου, μισθὸς 444.
 Ἀμφισβήτησις. Κλήρου, δικαστικὴ 142.
 Ἀναδικία 357.
 Ἀνακοπὴ 344.
 Ἀνακροδιότης 339.
 Ἀνάρρυσις 440.
 Ἀναστολὴ ἐκτελέσεως 235, ποινῆς 549.
 Ἀνδραποδιστής. Ποινὴ 284, ἴδε δοῦλος.
 Ἀνδραποδὸν 494.
 Ἀνδροληψία 261, 321.
 Ἀνεψιοί. Τίνες 129.
 Ἀνήκουστος 319, 318, ἀπολογία 335.
 Ἀνήλικοι. Δὲν διατίθενται 135, δὲν συμβάλλονται 177.
 Ἀντιγραφεὺς 427, 433, 376.
 Ἀντίδοσις 375, 497, 456, 497.
 Ἀντιλαχεῖν 376, 344.
 Ἀντωμοσία 376.
 Ἀζῶνες 28.
 Ἀπαγόρευσις ἴδε παράνοια. Πατρός 125.
 Ἀπογραφεῖς 526.
 Ἀπαγωγή 321 - 2.
 Ἀπατούρια 440.
 Ἀπελεύθεροι. Ἴδε δοῦλοι.
 Ἀπόδειξις. Ὁμολογία 345, μάρτυρες 346 - 356, ὄρκος 332, 376.
 Ἀποδέκται 507.
 Ἀποκλεισμός 492.
 Ἀπολογία διαδίκων 335.
 Ἀποκήρυξις 139α.
 Ἀπόλειψις 106 - 7.
 Ἀπόπεμψις 106.
 Ἀπόρρητα 291.
 Ἀποστολαῖς 526.

- Ἀποταμίευσις. Δημοσίου 0ησαυροῦ 503, 245.
 Ἀποτυμπανισμός 233.
 Ἀπόφασις. Ἰσοψηφία 360, αἰτιολογικὸν 363, κύρος 364.
 Ἀποχειροτονία Νόμων 402, Ἀρχόντων 419, Στρατηγῶ 473.
 Ἀπωμοσία 376.
 Ἀργία. Βουλῆς 440, ἄργοι 13.
 Ἀργυρολογία 497.
 Ἀρείος Πάγος. Ἀεροπαγίται οἱ τέως Ἀρχόντες 455α, Δικαστήριον 319, κολάζει ἀσώτους 126, 578. Ἴδε Βουλῆ.
 Ἀρρητοποιοὶ 433, σίτησις 443.
 Ἀρχαί. Ἐκλογαί, χειροτονηταί κλπ. καὶ μοῖς 381-3. Μισθοὶ 444 ἐξῆβρισις 249, 250, ἐὰν τις ὀφείλων ἄρχῃ 251.
 Ἀρχιθεωρὸς 457.
 Ἀρχόντες Ἐννέα 448, δοκιμασία 449 - 452, ὄρκος 453, ἀνίκαντοι 310, 454, προνόμια 455α, πάρεδροι 455, συζύγ. Βασιλ. 454, σίτησις 443.
 Ἀσέβεια 247, 462, ἀπορρήτων 291, γραφῇ 247.
 Ἀσκληπιεῖον 458.
 Ἀσπρὰ 274α, 489.
 Ἀστυνόμοι 433, 595.
 Ἀσώτοι. Κολάζονται 126, 578.
 Ἀτιμία. Ἀτιμοί, τίνες 75 - 6, ἐὰν ζητοῦν νὰ γίνωνται ἐπίτιμοι 71, 525, ὁ καταδεδικώς τὰ πάτρια 144, ποινὴ ἀτιμίας 233, οἱ αὐτομολοῦντες 240, ὁ ὑβρίζων ἄρχοντα 248, ὁ προξενῶν βλάβην εἰς τὸν δῆμον 252, συζύγου μοιχαλίδος 303, οὐ μαρτυροῦν 346, οὐ μετέχουσιν ἐκκλησία 391, ὁ τρις λωκῶς ἐν γραφῇ 418, ὁ ἀστράτευτος, ὁ λιποτάκτης 489 - 491, οἱ ὀφείλονται τοῦ Δημοσίου 514, 522, 525.
 Αὐλῆται 552.
 Αὐτόφορα ἀδικήματα 228, κλοπῆς 282 - 4.
 Αὐτόχειρος ποινὴ 276.
 Ἀφανῆς περιουσία 497.
 Ἀφesis 194.
 Ἀχριστία 314.
 Ἀψυχα. Εὐθύνῃ 225.
 Βαλαντιοτόμος 282.
 Βάραθρον. Ποινὴ 233.
 Βάσανος δούλου 346.
 Βίξ 277.

- Βιασμός 305 - 7.
 Βλάβη ὑπὸ δούλου 187, ὑπὸ ἐλευθέρου 188, ὑπὸ ζώου 189, ἐκουσία - ἀκουσία 224, ἴση ζημία 224.
 Βασιλεὺς Ἀρχων 374, 461, δικαστικὴ δικαιοδοσία 462.
 Βοὸς θυσία 197, 589.
 Βουλῆ. Πεντακοσίων 421, ἐκληροῦντο, ἐπανεξελέγοντο 421, ἐδοκιμάζοντο, προσόντα 422, ἐκφυλλοφορηθεῖς 422, ὄρκος 423, κανονισμός 424, προσευχή 425, ἀρχαιρεσία 426, ἡ πρυτανεύουσα φυλὴ ἐκλήρου ἐπιστάτην, προέδρους, γραμματέα, ἀντιγραφέα 427 - 8, κήρυκος εὐχαί 430, δικαιοματὰ καὶ ὑποχρεώσεις βουλῆς 431, ὑπηρεσίαι δῆμου - βουλῆς 432-7, ἱκεσία πρὸς αὐτὴν 437, ἐπρούκιζε θυγατέρας ἐπιφανῶν 438, συνέτρεχεν ἀδυνάτους 438, ἐφρόντιζε τὴν κατασκευὴν τριήρων καὶ ἐστεφανοῦτο διὰ τοῦτο 439, ἐσχόλαζε κατὰ τὰς ἐορτάς 440, συνεδρίαζεν ἀπαξ εἰς Ἐλευσίνα 441, ἐλογοδότει 442, ἐσιτίζοντο οἱ πρυτανεύοντες καὶ ἄλλοι 443, ἐμισθοδοτοῦντο 444, 498, οἱ ἰδιῶται ἡδύναντο νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς βουλὴν καὶ συμβουλευσῶσιν 436.
 Βουλῆ Ἀρείου Πάγου. Καταρτίζεται ὑπὸ παλαιῶν ἀρχόντων, κατὰ τὴ διαφέρει βουλῆς πεντακοσίων 468, 500, λογοδοτεῖ 470, δικαιοδοσία 471.
 Βρόχος. Ποινὴ 233.
 Γάμος. Σκοπὸς 82, μονογαμία 83, ἀμφοῖν Ἀθηναίων 83, 85, κωλύματα 84, ἐκδοσις ξένη 86, τοῦ βασιλέως 87, 454, διὰ βίας 88, δούλων 89, ἐγγυητός, τίς ἐγγυᾶται 91, ἐπικλήρου 90, ὑποχρεώσεις τῆς συζύγου 92 - 94.
 Γαμήλια 82.
 Γειτονικά κτήματα 158 - 167.
 Γεννῆται 385.
 Γεραιαί. Ὀρκος 87.
 Γεώμοροι 385.
 Γονεῖς. Κάκωσις 274α, 460, ποινὰ 274α.
 Γραφαί. Διάκρισις γραφῶν καὶ δικῶν 321 - 375. Τίνες εἰσῆγοντο εἰς Ἡλιαίαν 374. Γραφῇ Ἀγραφίου 184, 321, 520, ἀλογίου 321, ἀναυμαχίου 491, ἀποστασίου 70, 71, ἀπροστασίας 55, 62, ἀσε-

- βείας 247, 322, ἀστρατείου 489, ἐξαιρέσεως δούλου 322, ἐπιτροπῆς 322 ἐταιρήσεως 309, ἱεροσυλίας 247, κακώσεως 274α, 321, 322, λειπονυκτείου 354, 491, λιποταξίου 489, ξενίας 53, 54, παρανόμων 22, 72, 414 - 419, 431, σίτου 216, ψευδοκλητείας 330.
- Γραμματεὺς βουλῆς 427, 433.
- Γυμνάσια 567.
- Γυμνασιαρχία. Εἰσφορά 497.
- Γυμναστικῆς ἀγῶν 434.
- Γυναικες. Περιορισμοὶ 43 - 45, 46, δὲν διατίθενται 135, πῶς συμβάλλονται 177, κάκωσις 275α, ἐξέβρισις 289, βιασμός 305 - 7, αἱ ὁμολογοῦσαι κυεῖν 460.
- Γυναικονόμοι ἢ γυναικόνόμοι 43, 526.
- Δακτυλογλύφος 205.
- Δάνειον. Ἐπὶ σώμασι 6, 182, περιορισμοὶ 214.
- Δαπάναι. Δήμου 498, προϋπολογισμός, ἰσολογισμός 492, δικαστικά 495, ἱερῶς διοικήσεως 498, δαπανῶν περιορισμοὶ 498α.
- Δατητῶν αἵρεσις (διανομή) 460.
- Δεδικασμένον 365. Ἐπὶ κλήρου καὶ ἐπικλήρου 98.
- Δελφίνιον δικαστήριον 319.
- Δένδρων ἀπόστασις 164 - 6.
- Δεσμά. Ποινὴ 233.
- Δευτερόπτομος (νομιζόμενος νεκρός) 538.
- Δῆλος 457. Ἀναστολὴ ποινῆς 549.
- Δήμευσις—Δημιόπρατα 496, ὀφειλετῶν Δημοσίου 501, δήμευσις 233, 496, πρόσδου 238, 243.
- Δημιουργοὶ 385.
- Δῆμος (Ἐκκλησία). Δωρεὰ 180, ἐπαγγελία εἰς δ. 181, ἐὰν δὲν πληρωθῇ ἢ ὀφειλῇ 184, ἐγγύησις ὑπὲρ αὐτοῦ 186, ὀφειλὰ ἐκ δημοσίων προσόδων 186. Ἴδε ἐκκλησίαι.
- Δημόσια ἔργα 498.
- Δημόσιος θησαυρὸς 503.
- Δημόσιοι ὀφειλέται. Εὐθύναι, ποινὰ 509 - 523.
- Δημόσιοι πρόσδοι. Μισθωσις 499, εὐθύναι μισθωτῶν 186, 500.
- Διαγωνισμοί. Δράμας, κωμωδίας 557, 559.
- Διαδικασία. Δικαστηρίων, κλήσις 330, προ-ἀνάκρισις 331, ὅρκος διαδίκων 332, εἰσαγωγή δίκης 333, μὴ ἐμφάνισις 334, ἀπολογία 335, ἀμφοῖν ἀκροᾶσθαι 318, 329, ὁ διάδικος ὀφείλει ἀπαντᾶν 336, ἐνστάσεις 337 - 340, 365. Διαδικασία ποιν. δικαστηρίων. Ἀγῶν τιμητῶς, ἀτίμητος, γραφαί, δίκαι 321 - 2.
- Διάδικοι. Ὀφειλῶν ἀπαντᾶν 336, ὑπερακρί-ζουν τὰ δίκαια μόνοι των 335, 570.
- Διαζύγιον. Ἀποτελέσματα 102 - 3, 106 - 7, τύχη τῆς προικὸς θανάτῳ 104, ἐπικλήρου 105, τόκοι ἐπιστρεφόμενης προικὸς 192. Ἴδε ἀπόλειψις, ἀπόπεμψις.
- Διαμνηστρία 142. Μὴ εἰσαγγόμενον τὴν δίκην 342.
- Διανομή. Ἴδε δατητῶν αἵρεσις.
- Διατροφή. Ὀρφανῶν 460, γονέων 116, πότε δὲν ὑποχρεοῦνται 118 - 119.
- Διαθήκη. Σύνταξις, περιεχόμενον 135γ' ἐπ.
- Διαχειρίσις ἄλλοτριῶν 191.
- Διαπύλιος φόρος 494.
- Διατησία 366 - 8, δημόσιοι 374, 433, μεταβίβασις εἰς ἕτερον δικαστήριον 359, ἐρήμην ἀπόφασις 344. Δύναμις 178, ἰδιωτικοί, δημόσιοι δικαί., ἀποζημίωσις, συνυποσχετικὸν 178.
- Διδασκαλεῖα. Τέκνων 120, 566.
- Διεδικήσις 169.
- Δικαιοστάσιον 371 - 2.
- Δικαστήρια. Πολιτικά, Ἡλιαία, Ἀρχῶν Βασιλεύς, Ἐπώνυμος, Πολέμαρχος, Θεσμοθέται, οἱ Ἐνδεκα, οἱ Νεωτοδίκαι, οἱ Δημόσιοι δικατηταί, οἱ Τεσσαράκοντα, οἱ Εἰσαγωγεῖς, τὸ Ὡδεῖον 374. Ποινικά 471. Ἀρειοὶ Πάγος, Ἐφέται, Παλλάδιον, Δελφίνιον, Φρεαττός, Ἡλιαίαι, Ἀρχῶν - Βασιλεὺς 319, 374.
- Δικασταὶ 323. Μισθὸς 444, κλήρωσις 467, ἀριθμὸς 326, μισθὸς 498. ὅρκος 327.
- Δίκη. Διαφέρει γραφῆς 375, μὴ οὐσα 376, καρποῦ, οὐσίας 373, ἰδιωτικά 322, ἀνάδικοι πότε 357, ἐμπορικά 369, ἔμμενοι 370, μεταλλικά 199, παραγραφὴ δικῶν 200. Οὐδεὶς ἀνήκουστος 318, 329, ἄσκησις 320, ἔνδικα μέσα 321, εἰσαγωγή 333, ἀπαράδεκτος διὰ συμβάσεις ἐκτὸς Ἀθηνῶν ἢ ἀπηγορευμένους 201. Δίκαι 375. Ὅρκος, εὐθυδικία, εἰσαγγέλιμος, κυρία, ἀναβολή, διαγραφὴ 334, 344, ἐνστάσεις 337 ἐπ., τίνες εἰσέγοντο εἰς Ἡλιαίαν 374 - 5.

Δικαστικά έξοδα. πρυτανεία. παρακαταβολή, έπωβελία, παράστασις, ενεπίσκημμα 341.

Δικαιοδοσία δικαστική. Δήμου, 409 - 420, Βουλής Πεντακοσίων 431, Βουλής 'Αρείου Πάγου 471, 'Επωνόμου 460, Βασιλέως 462.

Διονύσια 548, 456, 458 - 9, 461.

Διωμοσία 376.

Διπλωματικά δαπάναι 498.

Δοκιμασία. "Ενδικον μέσον 321. Βουλευτών 422, 432, 'Αρχόντων 432, 449 - 452, 'Ιερών 593.

Διχοστασία λαού 15.

Δούλοι. 'Ανικανότητες αὐτῶν 64, προστασία 65, 275, τελούν ὑπὸ κύριον 66, ἀπελευθέρωσις 67 - 8, ὑποχρεώσεις ἀπελευθέρου 69, ἀποστασίου γραφή 70, ζημία δούλου 187, ἐξύβρισις 289, οὐ γυμνάζονται 567, ἀνδραποδικὸς φόρος 494.

Δράκοντος. Ποινικοὶ νόμοι 223.

Δωρεά 179. Δήμου εἶναι κυρία 180, εἰς Βουλὴν 439.

Δωροδοκία 298 - 9.

"Εγγραφα. Στοιχεῖα 174 - 6.

"Εγγύησις. Γάμου 82, 91 "Υπὲρ Δήμου 186, 525. Διάρκεια 185.

"Εγκύκλιοι φόροι 494, 497.

"Εθνος 385.

Εἰσαγγελία. "Ενδικον μέσον 321, 407, 409. Δήμου 411 - 13, 408, 466.

Εἰσαγωγεῖς. 374. 433.

Εἰσφορά 497.

Εἰσπράξεις. Τοῦ Δήμου, ἴδε 498α.

"Ενεχειρία 492.

"Εκκλησία. Μετέχουν πάντες οἱ Δῆμοι, τόπος συνεδριάσεως 390. Πρόσκλησις, τίνες ἐκαλοῦντο, οἱ μὴ προσερχόμενοι, τίνες εἴργοντο 391, σύγκλητοι ἔκτακτοι 393, τακτικά, ἀντικείμενον 395 - 8, ἀγορεύσεις 399, πρεσβύτεροι 399, 400 συζήτησις 400, ἀπροβούλευτον μηδὲν 401, ἔγκρισις (ἐπιχειροτονία) 402, εἰσαγωγή νέου νόμου, διόρθωσις παλαιοῦ 403 - 4, περιορισμοὶ 405 - 8, δικαστικὴ δικαιοδοσία ἐκκλησίας 409, προβολή 410, εἰσαγγελία 411 - 13, γραφή παρανόμων 414 - 19, ὁστρακισμὸς 420, συνεδρίσεις εἰς "Ελευσίνα 548.

"Εκκλησιαστικῶν 392, 444, 498, οἰκίστοι 392.

"Εκμαρτυρία 353.

"Εκπαιδεύσεως δαπάναι 498.

"Εκλογαὶ ἀρχῶν. Κληρωταί, χειροτονηταί, αἵρεται κύριοι 381 - 3.

"Εκτέλεσις. "Αποφάσεως 373, ἀναστολή 235, 371 - 2, ἐπιστροφῆς πλοίου ἐκ Δήλου 549, ἐνέχυρα λαβεῖν, ἐμβατεία, ἐξούλης, δίκαι καρποῦ, οὐσίας 373, συντηρητικὴ προσωπικὴ κράτησις 373.

"Εκφυλλοφορηθεῖς 324, 422.

"Ελαίς ἐκρίζωσις 168, ἀπόστασις 165.

"Ελαίου πώλησις 210.

"Ελληνοταμίαι 507.

"Ελευσίνα. Συνεδρίσεις Βουλῆς 441, 548.

"Εμβατείας 373, 142, 496.

"Εμμηνοὶ δίκαι 370, 374, 433.

"Εμπορικὰ δίκαι 369.

"Εμπόρων ὑποχρεώσεις 203—7, ἐμπορία ἐλαίου, σίκων, πίσεως 208 - 10, σίτου 211 - 16, προστασία, ἀμοιβαὶ 218 - 19, ἐπιμελεῖται ἐμπορίου 433, φόρος ἐμπόρων 494.

"Εμφανῶν κατάστασις 460.

"Ενδείξις. Κατὰ ὀφειλέτου τοῦ δήμου 184, κατὰ συκοφάντου 215, ἐνδικον μέσον 321 - 2, 419.

"Ενεπιστήψασθαι 376.

"Ενέχυρον 373.

"Ενῆλιξ 40.

"Ενδικα μέσα 321, ἔφεσις 358, ἀναδικία 357, διάφορα 376, συντηρητικῆς προσωπικοκρατήσεως 373.

"Ενδεκα. Δικαστ. ἐξουσία 374, 433.

"Εννέα "Αρχοντες. Ἰδε "Αρχοντες.

"Ενστάσεις. "Αφέσεως 194, δεικασμένων 365, ἀπαράδεκτου 337, ἐξοφλήσεως 338, ἀναρμοδιότητος 339, μὴ νομίμου 334.

"Εξορία 233, ἀπόκριψις ἐξορίστου 253.

"Εξοστρακισμὸς 233, 420, 416, 142, 496.

"Εξούλης δίκη 322, 373, 169.

"Εξύβρισις. "Αρχοντος ἢ θεσμοθέτου 249, 250, 534, ιδιώτου 287 - 291, γυναικὸς παιδός, δούλου 289, ναοῦ 537.

"Εξωμοσίς 376.

"Εορταί. "Αγῶνες. Κατ' αὐτάς ἀπαγορεύεται πᾶσα ἀδικία 540, Παναθήναια 541, ἐπ., "Ερμοῦ 566.

Ἐπαγγελία 181, πρὸς δῆμον, ἂν ἐξαπατήσῃ 254, 255.

Ἐπίβδαι 440.

Ἐπιγραφεῖς 507.

Ἐπίδοσις. Εἰσφορὰ 497.

Ἐπικλήρος. Ἵποχρέωσις γάμου συγγενεῖ 90, δικασκασία πότε 95, 141 - 2, ἀνικανότης συζύγου 96 - 7, ἀμφισβήτησις ἐπὶ δεδικασμένῳ 98, θήσεως 100, ὁ Ἄρχων ἐπιμελεῖται τούτων 127, κάκῳσις 275α, 460.

Ἐπιμελητής. Ἐμπορίου 433, μυστηρίων 461.

Ἐπιουρία 502.

Ἐπισκευασταὶ ἱερῶν 433.

Ἐπίσκοπος. Φύλαξ 526.

Ἐπικηρύκειαι 492.

Ἐπιστάτης. Ἐκκληροῦτο 427, ἤρχε μὲν ἡμέραν 429, ἐσιτίζετο ἐν Πρυτανείῳ 443, δικαιοῦματα, ὑποχρεώσεις 445.

Ἐπιτροπεία. Εἶδη αὐτῆς 121, δὲν ἠδύνατο ὁ ἐπ. συνοικεῖν τῇ μητρὶ 121, ἀνίκανος ὁ κληρονομῶν τῶν ὀρφανῶν 122, μισθοῖ οἰκίας 123, ἡ ἀγωγή κατ' αὐτοῦ παραγράφεται πενταετὶς 124, ὁ Ἄρχων ἐπιμελεῖται τῶν ὀρφανῶν 127, κάκῳσις 275α, 460, ἐπιτροπὸς κλήρου καὶ ἐπικλήρου 460, ἐπιτροπῆς κατὰστασις, δικασκασία 460.

Ἐπιχειροτονία. (Ἐγκρισίς) νόμων 402.

Ἐπωβελία. Δικαστικὸν τέλος 495.

Ἐπώνιον. Φόρος 494.

Ἐπώνιοι ἀνδριάντες 19.

Ἐπώνιος Ἄρχων 374. Δικαιοῦματα 456 - 59, δικαστικὴ δικαιοδοσία 460.

Ἐργασία. Ἀφαίσεις 199, ὀνειδισμὸς 219.

Ἐρημοδικία 334, 343. Ἐπανάληψις συζήτησεως 344.

Ἐρημος οἶκος. Ἐπιμελεῖται ὁ Ἄρχων 127.

Ἐστίσις. Εἰσφορὰ 497.

Ἐταῖροι 47, 48, 304.

Ἐταίρησις 308 - 310. Περιορισμοὶ 310.

Ἐτος σεληνικὸν 81, 426.

Εὐθυδικία 142.

Εὐθύνη. Ἐνδικον μέσον 321, 365.

Εὐθυνοὶ 507.

Εὐπατρίδαι 385, 386.

Εὐποροὶ 379, 387.

Ἐφηβοί. Ἐνγλικιότης 40, ὄρκος 41.

Ἐφέται 319.

Ἐφeses 358, 376.

Ἐφήγησις. Ἐνδικον μέσον 321, 322.

Ζευγίται 385.

Ζημία. Ποινὰ 233.

Ζητηταὶ 507.

Ζῶον, βλάβαι 189, κυνὸς 226, προστασία 195 - 8.

Ἡλικία. Δικαστήριον 319. Τὸ μέγιστον τῶν δικαστηρίων, τίνες ὑποθέσεις ἐξεδικάζεν 374. Ὁρκὸς Ἡλικιστῶν 328.

Ἡλικία. Ἴδε πρόσωπον, πατρικὴ ἐξουσία, ἔφηβος, ἐνγλιξ, ἐπικλήρος.

Ἡμέρα 368.

Θαλλοφόροι 591.

Θανατικὴ ποινὴ 233, 237, 239, 240 - 6, 247 - 8, 251, 254, 255, 256, 257, 259, 272, 278, 281 - 4, 308, 310, 503, 537, 544, 549.

Θαργήλια 456, 459.

Θέατρον. Περιορισμοὶ 561 - 4, ἀτυνομία 562.

Θεσμοθέται 374, δικαστικὴ δικαιοδοσία 465 - 6.

Θεσμοφόρια 547.

Θεωρικὰ χρήματα. Μετατροπὴ 246, 504, δαπάναι 498.

Θῆτες 385, 388.

Θρησκεία. Ἴδε ἀσέβεια. Θρησκευτικαὶ διατάξεις 535 ἐπ.

Θυγατέρες 129.

Θυσίαι. Νεκρῶν 155-6, βοῶς 197, 535, θεοῖς, 535, Ἀλώσις 550, Ἀπόλλωνος 586, προβάτου, μεδίμνου 535, νομηνίαις θύειν 535, μερὶς οἰκείους 536, ἱερεῦσι 589.

Ἰδιοκτησία 157, περιορισμοὶ 158 - 167, ἀποτίμησις 172.

Ἰερὰ διοίκησις. Δαπάναι 498, διαχειρίσις, ὀφειλῆται 524.

Ἰερεῖον. Θυσίαι, τιμὰ 39, δευτερόποτος 538, ἱκέτης ἀσφαλῆς ἐν αὐτῷ 539, ἐν μυστηρίοις 546, ἱματίων. 545.

Ἰερομνήμονες 594.

Ἰεροποιοὶ 433.

Ἰεροὶ ὑπηρεταί. Ἰερεῖς 587, 589, 592, προσόντα 593, λογοδοσία 592, αἵτησις 443, ἀμφισβήτησις ἱερῶσύνης 462.

Ἰεροσυλία 247.

Ἰκεσίαι. Ξένων 59, δούλου 77, ὀφειλέτου
δήμου 437, 525, ἐν νεῷ 539.

Ἰππάδες 385.

Ἰππάρχου ἐκλογὴ 407, 478.

Ἰπποδρομιῶν ἀγῶν 434.

Ἰχθυοπώλιν 203, 204.

Κάκωσις 117 - 9, 275α, τέκνων, συζύγων,
ἐπικληρών, χηρῶν, ὀρφανῶν, ποναί
275α.

Καδδίσκος. Ἐκλογῆς 360 - 1, 382 - 3, διπλῆ
ψηφοφορία 384.

Καλλιεργεῖας προαγωγὴ 498α.

Κεκυρμένα ἐλαττώματα 190.

Κερπὺ δίκη 383.

Καταλογεῖς 435.

Καταλύσεις 51.

Κήρυξ 361, βουλῆς 430, 432, εὐχαί 430, ἐν
γένει 588.

Κληρονομία. Ἐν τῷ γένει τεθνεῶτος 128,
πατρός ἐξ ἀδικοῦ 129, νόθου 130,
συνδρομῆς γνησίας καὶ νόθου 131, οἱ
κληρονομοὶ ἰσόμενοι 132 - 3, ἐὰν συν-
τρέχουν θετοὶ καὶ γνήσιοι 134, ἐν δια-
θήκῃ διαθέτει ὥπως ἂν βούληται 135,
179, δὲν διατίθενται γυναῖκες, ἀνέλι-
κοι, νομικὰ πρόσωπα 135, ἐὰν ἡ θυ-
γάτηρ ἐπρωικίσθῃ ἢ περιουσία περιέρ-
χεται εἰς τοὺς ἄλλους συγγενεῖς 136,
ἀνίκων διαθέσθαι παράφρονες καὶ
λοιποὶ 137, πότε κληρονομοῦν οἱ θετοὶ
ὅταν συντρέχουν γνήσιοι 138, οἱ θετοὶ
πότε διαθέτουν 139, ἀποκλήρυξις 139α,
ἐξάρετον 140, ἀγωγὴ κλήρου 141,
ἀμφισβήτησις, διαδικασία 142, παρ-
γραφή ἀγωγῆς 143, ὑποχρεώσεις κλη-
ρονόμων 135γ, κλήρου διαδικασία 95,
141 - 2, ἀμφισβήτησις ἐπιδικασμέ-
νου 98.

Κληρουχῶν φόρος 494.

Κληρωταὶ ἀρχαί 382 - 4.

Κλησις. Διαδικασία 330.

Κλοπὴ 278 - 284, ἐπιστροφή κλαπέντος 285,
κλεπταποδόχος 286, σόκων 279, κό-
πρου 280, ἱερῶν 238.

Κοινωνικὴ πρόνοια 597.

Κοσμημάτων. Ἀπαγόρευσις χρήσεως 498α.

Κοπρολόγος 433.

Κουρεῶτις 440.

Κρενομήνι. Δαπάναι 498.

Κρημνός. Πονὴ 233.

Κρηνοφύλακες 526.

Κύρβεις 28.

Κυριότητος ἀμφισβήτησις 169.

Κυλώνειον ἄγος 539.

Κωλακρέται 492.

Κώνειον. Πονὴ 233.

Λακκὴ ἀγωγὴ 16, 54, 56, 71, 73, 86, 117,
213, 214 - 6, 274α, 289, 316, 321.

Ληξίαρχος 432.

Λιπομαρτύριον 354.

Λογισταὶ 507.

Λογοδοσία. Βουλῆς 442, οἰκονομικῶν λει-
τουργῶν 508, στρατηγῶν, περιορι-
σμοὶ - εὐθύναι 509 - 517.

Λοιδωρία, ἴδε ἐξῶς βρσις.

Λοχαγοὶ 477.

Λυκοκτόνου ἀμοιβὴ 196.

Μακρότοπος 163.

Μάρτυρες. Ψευδομαρτυρία 311, δὲν μαρτυ-
ροῦν οἱ ἄτιμοι 346, οὕτε οἱ ξένοι εἰς
δικὰς ἀπροστασίας 347, οὐδεὶς μαρτυ-
ροῖ ὑπὲρ ἐαυτοῦ 348, οἱ συγγενεῖς 349,
ἡ μαρτυρία ἐγγράφος 350, ὅρισις 351,
ἀντικείμενον 352, ἐκμαρτυρία 353,
λιπομαρτύριον 354, ἔρνησις μαρτυρεῖν
355, ψευδομαρτυρία 356.

Μαστῆρες 507.

Μελισσοτροφείων ἀπόστασις 167.

Μετάλλαι. Προστασία 199, φόρος 494.

Μεταλλικαὶ δίκαι 199.

Μετέωρον 595.

Μέτοικοι. Τίνες 60, εἶχον προστατήν 61,
ἀπροστασίας δίκη κατὰ τῶν μὴ ἐχόν-
των τοιοῦτον 62, δὲν κατατάσσονται
διὰ πόλεμον 63, δὲν δύνανται νὰ δανεί-
ζουν διὰ σίτον μὴ μεταφερόμενον εἰς
Ἀθήνας 214, ὑπόκεινται εἰς τὸν Πολέ-
μαρχον 60, μετέχουν εἰς τὰ Παναθηναῖα
543, πληρώνουν φόρον μετοικίου 494.

Μέτρα καὶ σταθμὰ 79.

Μετρονόμοι 433.

Μήνυσις. Τίς μὴνύει 315, 317, 260.

Μισθοί. Τίνες μισθοδοτοῦνται 444. Δαπά-
ναι 498.

Μισθωσις. Οἴκου ὀρφανοῦ 123.

Μνημόσυνα (νομιζόμενα) 155 - 6.

Μνησικακίαι 4.

Μοιχεία. Ποινὴ 300 - 1, περιορισμοὶ μοιχαλίδος 302, δὲν δύνανται ὁ σύζυγος νὰ συνοικήσῃ αὐτῇ 303, τίνες δὲν ὑπόκεινται εἰς μοιχείαν 304.

Μονοπόλιον 497α.

Μουσικῆς ἀγῶν 434, 565.

Μυροπῶλαι 207.

Μυστήρια. Ἐπιμέλεια 461, ἀνακρινώσεις τούτων 544.

Ναοί. Ἐξῆβρισις 538, ἐπισκευαὶ 590.

Ναυτοδίκαι 374.

Ναυφύλακες 526.

Νεκροί. Δίκαια 2, 114, ταφή, τάφος 145, 146, 148, περιορισμοὶ 148, θυμάτων πολέμου 8, 9, 10, αὐτοκτονούντων 147, διατυπώσεις πένθιμοι 150 - 2, θυσία 153, μνημόσυνα 155, 156, 309, ὁ προσδότης δὲν θάπτεται 238, ἐξῆβρισις νεκροῦ, 2, 114, 287, τάφος ἐκτετήσαντος πατρὸς 309, δευτερόπαιμος (νομιζόμενος νεκρὸς) 538.

Νεώσοικοι 435.

Νόθοι. Τίνες 108, στεροῦνται ἀγχιστείας 109.

Νομικὰ πρόσωπα 78, διατίθενται 135.

Νόμισμα 80, διαφθορά 312, μείωσις ἀξίας 498α. Δεκάβοιον, ἑκατόμβοιον 333α.

Νομιζόμενα 155 - 6, 309.

Νομοθέται 21.

Νόμος. Πῶς τίθεται 2, 17, ἐπιχειροτονία 18, 402, διόρθωσις 19, 404, μεταβολὴ 20, ὁ τιθεὶς τὸν νόον 21, μὴ ἐπιτήδειος 22, οὐ προσωπικὸς 22α, ἐὰν δὲν προτείνεται ἄλλος 23, ἐὰν γίνηται ἐπίκλησις ἀνυπάρχοντος 24, ἐὰν τις ἐπιφέρῃ σύγχυσιν ἢ μεταποιήσιν 23α, 244, μὴ ὀπισθε-νέργεια 25, ἐρμηνεία 288, 300, ἄγραφος 26, ἀναπλήρωσις ἐλλείποντος 27, ποῦ κατεγράφοντο 28, ἐπιτήρησις νόμων 29, ἰσχὺς νόμων Σόλωνος 30, εἰσαγωγή νέου 403 - 4, 414 - 418, χρῆσθαι ἀρχαίους 404, μὴ ἐξεῖναι ἐπ' ἀνδρὶ θεῖναι 406.

Νομοφύλακες 415, 471.

Νουμηνία. Θῦειν 535.

Ξενία 51, ξενῶν, πανδοχεῖα, καταλύσεις, προ-ξενεῖα, ὑποχρέωσις ξενίζειν 51.

Ξένοι. Διαμονὴ 40, δὲν δύνανται νὰ ἐργάζωνται 50, 206, δέον νὰ μὴ ἀδικῶνται 51,

δέον νὰ καθοδηγῶνται οἱ παραπλανηθέντες 52, ξενίας γραφὴ 53, 54, δὲν μαρτυροῦν εἰς γραφὴν ἀπροστασίον 55, 347, ἐὰν ξένος συνοική ἀστὴ 56, ἐὰν ξένῃ 57, δὲν μυσθύνται 58, δεκτοὶ εἰς ἱερὰς συναθροίσεις 59, οὐ μετέχουν ἐκκλησίᾳ 391, ξενικὸς φόρος 494.

Ξύλον. Ποινὴ 233.

Ὀδοποιοὶ 433.

Οἰκογενειακὰ. Ἐρμην ἐπιμελεῖται ὁ ἄρχων 127.

Οἰκοδομὰ δημοσίου 435, 498, ἰδιωτικὰ 595.

Οἰκοδομῶν ἀγροτικῶν ἀπόστασις 164.

Οἰκονομικὴ κατάστασις. Ὑπηρεσίαι. εἰσπράξεις 493, ἐπ., δαπάναι 498 ἐπ.

Οἰκονομικῶν λειτουργῶν λογοδοσία 508.

Οἰκίσται ἐκκλησιαστικοὶ 382.

Οἰνόπται 526.

Ὀμογάλακτες 385.

Ὀνομα τέκνου 37. Ἴδε πρόσωπον.

Ὀπλοφορία 313.

Ὀρκος. Γεραρῶν 87, ἐφήβων 41, δικαστῶν 327, ἡλιαστῶν 328, διαδίκων 332. 376, μαρτύρων 351, δικηγόρων 366, διάφοροι δικαστικοὶ 376, βουλευτῶν 243, 423, Ἐννέα Ἀρχόντων 453, στρατηγῶν 476.

Ὀροι συνθήκης 171.

Ὀρφανῶν. Κάκωσις 275α, 460, ἐπιμέλεια 460, δαπάναι δῆμου 498.

Ὀρχησις. Πυρρίχη 558.

Ὀστρακισμός. Ἴδε ἐξοστρακισμός.

Οὐδετερότης. 492.

Οὐσίας δίκη 169, 373.

Ὁφειλέται δημοσίου 77. ἐὰν ὀφειλέτης ἄρχη 251, περιορισμοί, εὐθύναι 509 - 517, ποινὰ 518 - 523, ἱκεσία 525.

Ὁφθαλμοῦ ἐξόρυξις, ποινὴ 273.

Ὁχυρώσεων δαπάναι 498.

Παλλάδιον Δικαστήριον 319.

Παναθήναια. Ἐορτασμός 434, 435, 506, 540 - 543.

Πανδοχεῖα 51.

Παραγραφὴ. Κατὰ ἐπιτρόπου 124, ἀγωγῆς κλήρου 143, δικῶν 200, ἀδικημάτων 229, (ἐνστάσις) 376.

Παραγωγῆς προστασία 498α.

Παρακαταβολή. Δικαστικὸν τέλος 495.

- Πάραλος. Ταμίας 506.
 Παράνοια 460, 425.
 Παράσιτοι 585 - 589.
 Παράστασις. Δικαστικὸν τέλος 495.
 Παραστατική ἀγωγή. Ἴδε ἐμφανῶν κατάστασις.
 Παρατιλμός. Ποινὴ 233.
 Παρέγγραπτος 507.
 Πάρεδροι. Λογιστῶν 507.
 Πατρική ἐξουσία. Ὑποχρεώσεις τέκνων ὑπολήψεις πατρός 114, ὁ πατήρ δίδει καὶ ἐξαλείφει ὄνομα 114α, ὑποχρεώσεις τιμῶν τὸν πατέρα, ἄλλως οὐ δύνανται τὰ τέκνα ἄρχειν 115, ὁ μὴ τρέφων ἢ τύπτων γονεῖς 116, κάκωσις γονέων 117, πότε δὲν ὑποχρεοῦται εἰς δικτροφὴν 118, 119, 309, ὑποχρεώσεις πατρός διδασκαλίας κολυμβητικῆς 120. Κάκωσις 275α, 460.
 Πεντακοσιομέδιμνοι 385
 Πειριῶδες Δήμαρχος 433.
 Πέπλος Ἀθηνῶν 434.
 Περιστίχχοι 432.
 Πλοιάρχου. Ὑποχρεώσεις 220, ἀτυχίας 221.
 Ποδοκάκη. Ποινὴ 233.
 Πόθεν ἔσχε 14.
 Ποινά. Δράκοντος 223, οὐδεὶς ἀνήκουστος 318, ποινῆς καθορισμὸς 362, ποινὰ διάφοροι 233, ὀφειλετῶν δημοσίου 518 - 523, ποινὰ δικαστήρια 319.
 Πολέμαρχος 374, 463, δικαιοδοσία 463 - 4.
 Πόλεμος. Θύματα 8, 9, 10, κήρυξις, ἐπακόλουθα 492, δαπάναι 505.
 Πολιτεύματα. Μεταβολαί 389.
 Πολίτης. Ἐταιριζόμενου στερήσεις, τίς 377, τὰ ἔσχα εἶναι 378, οὐδεὶς ἀτελής 379, 380.
 Πολιτογράφους 72
 Πορνικὸς φόρος 494.
 Πράκτορες 507.
 Πρεσβύτεροι. Ὑπανίστασθαι 3, ἀγορεύει ἐν ἐκκλησίᾳ 399, 400.
 Πρέσβεις. Ἀντιποίησις ἀξιώματος 248, ξένων σίτησις 443, 526.
 Πρόβατον. Σφαγὴ 198.
 Πρόβουλοι 432.
 Προαγωγή 308 - 310.
 Προανάκρισις. Ἐν δίκῃ 331.
 Προβολή. Ἐνδίκον μέσον 321, δήμου 410.
 Πρόδικος ὄρκος 332.
 Προδότης 236 - 239.
 Πρόεδροι. Βουλῆς 427, 446.
 Προίξ. Ἀντικείμενον 99, εἰς τίνα δίδεται παθούσης τῆς γυναικὸς 101, ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ σύζυγος 104, τῆς ἐπικλήρου 105, προίκις ὑπὸ δημοσίου 438, 498, τόκοι 182.
 Πρόξενος 51.
 Προσευχή. Βουλῆς 430, ἐκκλησίας 394.
 Πρόσκλησις 376.
 Πρόσωπα 36, ὄνομα, ἀφαίρεσις αὐτοῦ 37, 115, ταυτότης 38, φρατρία 38 - 9, θυσία 39, ἐνηλικίωσις 40, ὄρκος ἐφήβων 41, πολιτογράφους 71, 72, ἐλεγχος 74, ψευδὴς ἐγγραφή 73.
 Πρόστιμον. Ποινὴ 233, 496.
 Προσωποκράτησις συντηρητικὴ 373.
 Προωμοσία 376.
 Πυλαγόρας 526.
 Πυρρίχη. Χορὸς 558.
 Πρυτανεῖον. Τέλος δικαστικὸν 319.
 Πρυτάνεις. Βουλῆς 427, 431, 446, 447.
 Πρυτανεῖον σφαυλὴ 427.
 Πώλησις περιουσίας τοῦ Κράτους 494, 497α.
 Πώλησις. Ἀδελφῶν, θυγατέρων 7.
 Πωληταί 507.
 Ραφανίδωσις. Ποινὴ 233.
 Ρήτορες. Ἐταιριζόμενοι 310, περιορισμοὶ 570 - 573, Βουλῆς πρὸς ὑπεράσπισιν 432. Ἴδε συνήγοροι.
 Σαλαμῖνος. Ἀρχων. 453, μισθὸς 444.
 Σεισάχθεια 5.
 Σεληνικὸν ἔτος 81, 426.
 Σιταρκείας προστασία 211 - 217, δαπάναι 498, σιτοφύλακες 433.
 Σίτησις. Τίνας 443, 218, 579, 580, δαπάναι 498.
 Σκηνώματα 51.
 Σύζυγοι. Κάκωσις 275α, μοιχεία 300 - 1, περιορισμοὶ 302 - 3.
 Συγγενεῖς. Μαρτυρία 349. Τίνας 129.
 Συγγραφεῖς 432.
 Συκοφαντία 295 - 7, 406, ἐμπόρου 215, ἀπόδειξις ἀληθείας 292.
 Σύκων. Κλοπή 279, ἐξαγωγή, 297.
 Συμβάσεις. Στοχεῖται 173, ἀθέμιτοι 174, ἀλλοδαπῆς 201, δὲν ἐπροστατεύοντο αἱ ἀλλοδαπαὶ καὶ αἱ ἀπηγορευμέναι 201.
 Συμβιβασμός 194.

- Σύμβουλα. Πότε κύρια 175, από συμβόλων δίκαι 376.
- Συμμάχων φόροι 494.
- Συμμορία. Μετοχή στρατηγού 472. Έν γένει 497.
- Συμπόσια 574 - 7.
- Συνήγοροι 335, 432, εάν λάβη χρήματα 299, 507, εάν εταιρίζεται 310, περιορισμοί 408. "Ιδε σύνδικος και ρήτορες
- Σύνδικοι. Βουλής προς προστασίαν αρχαίων νόμων 432, λογιστών 507.
- Συνουσία 595.
- Συντηρητική προσωπική κράτησις 373.
- Συντελείς 497.
- Συνυποσχετικόν δικαιοσύνης 178.
- Στίγματα. Ποινή 233.
- Στραγάλη. Ποινή 233.
- Στρατηγός. Έκλογή 407, χειροτονούνται 472, 474, επιχειροτονία αὐτῶν 473, προσόντα 474 - 5, δικαιώματα, υποχρεώσεις 476 - 476α.
- Στρατιωτικαὶ δαπάναι 498, ταμίαι 506.
- Στεφάνωσις 581 - 584.
- Στρατιωτικὴ ὑπηρεσία. Προσόντα, υποχρεώσεις, ἀνίκαντοι 480 - 486, ἀπαλλαγὰί 487, ποιναί, βραβεῖα 488, ἀστρατεύων κλπ. 489 - 491.
- Σταθμά 79.
- Σχέδιον πόλεως 595.
- Σχολεῖα 120, 566.
- Σωφρονιστὰί 526.
- Ταμίαι. Τίνες, προσόντα, διάρκεια ὑπηρεσίας 506.
- Τάξεις. Προσώπων διαίρεσις 385.
- Ταξίαρχοι 477.
- Τάφος. "Ιδε νεκροί.
- Τάφος 160, 162
- Τειχοποιοί 526.
- Τέλη 495.
- Τελῶναι 494, 507.
- Τελωνιακοὶ φόροι 494.
- Τεσσαράκοντα 374, 433.
- Τέχνη διπλᾷ 12, 530, ἀφαίρεσις 199.
- Τέκνον - υποχρεώσεις 114 - 117, ἐξαίρεσις 118 - 9, διδασκαλία, κολυμβητικὴ 120.
- Τιμήματα 496.
- Τιμητὸς ἀγών. "Ιδε Ἀγών.
- Τόκος 192 - 3.
- Τοιχορύχος. Ποινή 283.
- Τουρισμός 596.
- Τράπεζαι. Συγκέντρωσις νομισματικῆς συναλλαγῆς 498α.
- Τραῦμα. Ἐκ προνοίας 272 - 273.
- Τριακάδες 385.
- Τριακονταέριος 457.
- Τριηραρχία. Εἰσφορὰ 497.
- Τριήρεις 435, 438.
- Τριττός 385.
- Τροχός. Ποινή 233.
- Τύμβου περιορισμοί 161 - 2, χρήσις 170.
- Τυραννία 241 - 3, 532, 533.
- Υβρις. "Ιδε ἐξούβρις.
- Υπαλλήλων δικαιώματα - υποχρεώσεις 527 - 530, 534, ἀπαλλαγὰί ὑπηρεσιῶν 531.
- Υδρευσις 158 - 160.
- Υιοθεσία. Τίς δύναται νὰ υἱοθετήσῃ 110 - 111, ὁ υἱοθετηθεὶς πότε δύναται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν φυσικὴν τοῦ οἰκογένειαν 112, πότε κληρονομοῦν οἱ θετοὶ υἱοὶ 113, κληρονομία θετοῦ, ὅταν συντρέχει καὶ γνήσιος 134, πότε κληρονομοῦν ἐπιγενομένων γνησίων 138, πότε διαθέτουν 139.
- Υπερημερία. Ἀποτέλεσμα 183.
- Υπερών 595.
- Υπηρεσία διπλᾷ 530.
- Υπογραμματαί. Σίτησις 443.
- Υποθήκη 171, περιορισμοί 172.
- Υπομοσία 22, 376, νόμου 417.
- Φάσις 212 - 216, 295 - 297, 317, ἐνδικον μέσον 321.
- Φήμη. Διαφέρει συκοφαντίας 406.
- Φιλόσοφοι 568 - 569.
- Φόνος. Ἐκ προνοίας 256 - 257, ἀνθρωποκτονίου 258, τίς μὴνύει φονέα 260, τίς συλλαμβάνει τὸν φονέα 259, ἀνδροληψία 261, ποινὰ φονέως 257, 263, 264, 265, ἄμυνα 262, ἀκούσιος φόνος 266, συλληψὶς ἀκουσίου φονέως 267, ὁ ἀκούσιος φονεὺς ἐξορίζεται 268, πότε καὶ πῶς ἐπιστρέφει αὐτός ἐξ ἐξορίας 269, αἵδεσις 270, ἐὰν ὁ ἀκούσιος φονεὺς διαπράξῃ καὶ ἐκούσιον πῶς δικάζεται 271, κάθαρσις φονέως 269.
- Φόροι. Διάφοροι 498α, 494, δημοσίων γαιῶν 494, ιδιωτικῶν κτημάτων, ἐμπόρων, βιομηχάνων, ἐγκύκλιοι, διαπύλιος 494. 497.

- Φρατρία 385. Εισαγωγή τέκνου 38, 39.
 Φρέαρ 158, 159, 160, 163.
 Φρεαττός. Δικαστήριο 319.
 Φυγή. Ποινή 233. Ἴδε καὶ ἐξορία.
 Φύλαρχος 479.
 Φύλακες. Ἐπίσκοποι. 526.
 Φυλὴ 381, ἐξ αὐτῆς οἱ βούλευται 426 - 428, 456, πόσαι 385.
 Φυλοβασίλεις 462.
 Χαμαιτυπεΐα 48, 304.
 Χειροτονηταί. Ἐκλογαὶ ἀρχόντων 382 - 384.
 Χῆραι. Ὁ Ἄρχων ἐπιμελεῖται τὰς φασκούσας κύνειν 127, κάκωσις 275α.
 Χηρωσταί 129.
 Χορηγία. Εἰσφορὰ 497.
 Χορηγός 457, τραγωδοῖς, κωμωδοῖς 456.
 Χορός. Τραγικός 552, περιορισμοὶ 553 - 556. Ἀδύληται 552.
 Χρῆσις 170.
 Χρόνος 81, 426.
 Χῦτρα. Ἀγών 559.
 Ψευδὴς καταμήνυσις 292 - 293.
 Ψευδομαρτυρία 311, 356, ἀποτέλεσμα 357
 Ψήφισμα. Δύναμις 31, ἐπέτειον 32, ἀπροβούλευτον 33, 401, ψευδὲς 34, ἀφαιρέσεις πινακίου 35.
 Ψηφοφορία. Ἀποφάσεως, καδδίσκοι 360 - 361, διπλοψηφία 384, ἐν ἐκκλησίᾳ 406.
 Ὁδεῖον. Δικαστήριο 374.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΙ ΝΟΜΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΙΖΟΜΕΝΗΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΝ (1821 - 1830)

ΥΠΟ
ΑΝΔΡ. Θ. ΔΡΑΚΑΚΗ

Κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας οἱ διωγμοὶ τῶν Τούρκων, εἰς διάφορα κέντρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ πολεμικὰ γεγονότα, αἱ συνθῆκαι ἐν γένει διαβιώσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι λόγοι ἐπέφερον μεγάλας καὶ συχνὰς μετακινήσεις μαζῶν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἀποτέλεσμα τῶν πληθυσμικῶν αὐτῶν μετακινήσεων ὑπῆρξεν ὁ οἰκισμὸς ἐπὶ μιᾷ μικρᾷ νησιῶδος τοῦ Αἰγαίου, τῆς Σύρου, μιᾷ νέας πόλεως, μετὰ ταῦτα ὀνομασθείσης «Ἐρμούπολις», ἣ ὁποία τάχιστα συνεκέντρωσε τὸ ἐμπόριον ὀλοκλήρου τοῦ ἐν Ἐπαναστάσει χώρου, ἐξειλήθη δὲ ἀκολούθως εἰς σημαντικώτατον κέντρον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας, τῆς Ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου, κατὰ τὴν 50ετίαν 1830 - 1880.

Ἡ ἱστορία καὶ αἱ συνθῆκαι τοῦ οἰκισμοῦ τῆς νέας αὐτῆς πόλεως εἶναι ἄγνωστοι, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐλπίζομεν δὲ συντόμως νὰ μᾶς δοθῇ ἡ δυνατότης νὰ δημοσιεύσωμεν πολὺτιμα στοιχεῖα ἀφορῶντα αὐτήν. Κατὰ τὴν μελέτην τῶν ἀφορώντων τὰ τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Ἐρμουπόλεως ἀπηντήσαμεν καὶ πρωτοτύπους νομικοὺς θεσμοὺς ἢ ρυθμίσεις νομικῶν σχέσεων, ἀποτέλεσμα τῶν ἰδιομόρφων συνθηκῶν ὑφ' ἃς ἐτέλουν οἱ συγκεντρωθέντες εἰς τὴν εὐλίμενον παραλίαν τῆς Σύρου, πρόσφυγες, ἐξ ὧν τινὰς καταχωρίζομεν κατωτέρω.

Εἶναι οὐχ ἥττον ἐπ'ἀνάγκης νὰ σημειώσωμεν ἐκ προοιμίου, ὅτι εἰς τὸν νέον αὐτὸν οἰκισμὸν συνεκεντρώθησαν Ἕλληνες ἀπὸ πάσης γωνιᾶς τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾷ Ἀσίας, μὲ διάφορον βαθμὸν πολιτισμοῦ, διαφόρους νοοτροπίας, ποικιλίαν ἀντιλήψεων καὶ ἐθίμων. Καὶ ναὶ μὲν σὺν τῷ χρόνῳ ἐπεβλήθη τὸ Χιακὸν στοιχεῖον, ὥς τὸ οἰκονομικῶς εὐρωστότερον, πλὴν ὅμως ἀπὸ ἀπόψεως ἐθίμων καὶ τρόπου ζωῆς οὐδεμίαν ἀρχικῶς τοῦτο ἤσκησεν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν λοιπῶν προσφύγων, ἀφ' ἐνὸς διότι οἱ Χῖοι περιορίζοντο εἰς κλειστήν μεταξὺ τῶν ἀναστροφῇ, ἀποφεύγοντες τὰς μετὰ τῶν λοιπῶν προσφύγων ἐπικοινωνίας καὶ ἐπιμιξίας, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἀριθμητικῶς δὲν ἐκάλυπτον οὔτε τὸ τρίτον τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τοῦ νέου οἰκισμοῦ.

Οὕτως εἰς τὴν νέαν αὐτὴν πόλιν μὲ τὴν μεγάλην ἐμπορικὴν κίνησιν μὲ τὸν

σφύζοντα ἀπὸ ζωὴν λιμένα, ὅπου, ὡς σημειοῖ ὁ Lauvergne¹, διακόσια πλοῖα ἡμερησίως εὐρίσκοντο καθημερινῶς, οὐδὲν δίκαιον οὔτε θετὸν ὑπῆρχε οὔτε ἐθιμικῶς παραδεκτόν. Ἀλλωστε ὁ πληθυσμὸς τοῦ οἰκισμοῦ τούτου, εἰς τὴν ἡρωϊκὴν του περίοδον, περιελάμβανε πλῆθος ξένων ἐμπόρων καὶ τυχοδιωκτῶν πάσης φύσεως². Ὁ κοσμοπολιτικὸς χαρακτὴρ τοῦ νέου οἰκισμοῦ, ἡ πανσπερμία τῶν κατοίκων του, ἡ ἔλλειψις ἐπαρκoῦς ἀστυνομείσεως καὶ ἡ ἔλλειψις δικαίου καὶ δικαστηρίων ἐδημιούργησαν τὸ κατάλληλον κλίμα διὰ νὰ ἀναπτυχθοῦν ὅχι μόνον ἐντιμοὶ ἐπιχειρήσεις ἀλλὰ καὶ ἔκνομοι καὶ ἐγκληματικαὶ τοιαῦται. Ἡ κιβδηλεία, τὸ δουλεμπόριον, ἡ ἐμπορία τῶν πειρατικῶς ἀρπαγέντων πραγμάτων, ἦσαν ἀπὸ τὰς συνήθεις ἐπιχειρήσεις τῶν, εἰς τὸν νέον οἰκισμὸν, ἀπαντωμένων³.

Παραλλήλως ὅμως καλοὶ καὶ προσδευτικοὶ Ἕλληνες, ἐν μέσῳ τῶν πάσης ἐθνικότητος ξένων, ἔθετον τὰς βάσεις τῆς δημιουργίας τῆς νέας ἐλευθέρας Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας ἡ οὐτωςεὖ γενηθεῖσα πόλις, ἐγένετο τὸ λίκνον καὶ ἡ τροφός.

Ἀπὸ τὴν πληθὺν τῶν ἰδιοτύπων συμβάσεων καὶ θεσμῶν ἐπελέξαμεν πρὸς ἐμφάνισιν τινάς, αἱ ὁποῖαι δίδουν εἰκόνα καὶ τῶν δύο αὐτῶν ἀντιθέτων τάσεων. Τῆς τάσεως τοῦ ἀνόμου πλουτισμοῦ καὶ τῆς ἐντίμου προσδευτικότητος.

1. ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΕΣΤΙΑΙ

Εἰς τὴν Σύρον, ὡς ἄλλωστε καὶ εἰς τὰς ἄλλας Κυκλάδας, λόγῳ τῆς στενότητος τοῦ γεωργικοῦ κλήρου, καὶ αἱ βουνώδεις καὶ χέρσοι ἐκτάσεις, ἀπετέλουν ἀτομικὰς ἰδιοκτησίας τῶν κατοίκων, χρησιμοποιούμεναι κυρίως πρὸς βόσκησιν αἰγῶν. Μάλιστα, πολλάκις, αὗται περιετειχίζοντο διὰ ξηρολιθιᾶς. Αἱ ἰδιοκτηταὶ αὗται ἀνήγοντο, συχνά, εἰς τοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας, ὅποτε οἱ Φράγκοι Δοῦκες, εἰς ἐνδειξὴν εὐμενείας πρὸς τινὰ ἐντόπιον ὑπῆκουσιν των, παρεῖχον εἰς αὐτὸν ἐμπράγματα δικαιοῦματα ἐπιφανείας ἐπὶ μεγάλων χέρσων ἐκτάσεων, τὰ λεγόμενα «μαντροκαθίσματα»⁴. Ὅταν λοιπόν, κατ' Ἰούνιον 1821, ἤρχισαν καταφθάνοντες καὶ εἰς

1. Souvenirs de la Grèce pendant la compagnie de 1825 — Paris chez Avril de Castel — 1826, σελ. 151.

2. Ὁ Lauvergne σημειοῖ: «Attirés par l'appât du gain des negociants avides vinrent se fixer sur le litoral du port». Βλψ. καὶ G. Waddington, A visit to Greece in 1823 and 1824, London 1825, σελ. 33 κ.ε.

3. Βλψ. Fontanier, Voyages en Orient, entrepris par ordre du Gouvernement Français de l'année 1821 à l'année 1829, Paris 1829, σελ. 167.

Ἐπίσης βλψ. καὶ Gerard de Nerval, Voyages en Orient, 9ème édition, Paris 1882 (Introduction LXXIV).

4. Π. Ζερλέντη, Μαντροκάθισμα, Βουδόμεντρες, Θεμωσιά, Μυτάτο, Ἐρμούπολις 1923. Α. Δρακάκη, Ἡ Σύρος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. Β', σελ. 177 κ.ε.

τὴν Σύρον οἱ ἐξαθλιωμένοι πρόσφυγες κυρίως ἀπὸ τὰς Κυδωνίας καὶ τὰ Μοσχονήσια—(διότι οἱ πλεῖστοι τῶν Συμυρναίων ἔφυγον ἐκ Σμύρνης πρὸ τῶν σφαγῶν), μὴ εὐρίσκοντες ἡδὺν διὰ τὰ παρὰμείνουσιν εἰς τὴν μικρὰν κοινότητα τῆς Σύρας, ἥτις εἶχεν ἤδη ὑπερπληρωθῇ ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐκ Σμύρνης πρόσφυγας, ἠναγκάσθησαν ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὰς περὶ τὸν λιμένα χέρσους ἐκτάσεις, ὅπου ἡ ἤδη ἀρξαμένη ἐμποροναυτικὴ κίνησις, τοὺς ἐξησφάλιζε, τοῦλάχιστον, τὰς δυνατότητας ἐργασίας.

Βεβαίως οὐδεὶς ἔλαβε πρόνοιάν τινα διὰ τοὺς ἐξαθλιωμένους αὐτοὺς πρόσφυγας, οἱ ὅποιοι ἔπρεπε μὲ τὰ ἴδια μέσα, ἥτινα ἡδύνατο ἕκαστος νὰ διαθέσῃ, νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασιν. Ἦρχισαν λοιπὸν οὗτοι νὰ κατασκευάζουν, μὲ ἄχρηστα ὑλικά, πρόχειρα στέγαστρα, χρησιμοποιοῦντες τενεκέδες, κλάδους δένδρων, τσουβάλια, καὶ πέτρες, μὲ τὰ ὅποια ἐδημιούργουν πρωτογόνους καλύβας διὰ νὰ προσφυλαχθοῦν στοιχειωδῶς ἀπὸ τὰ ἡλιακὰ καύματα, δεδομένου ὅτι ἤδη εἶχεν ἐπέλθει τὸ θέρος.

Οἱ ἐντόπιοι Συριανοὶ δὲν ἀνησύχησαν οὔτε ἀντέδρασαν, τότε, κατὰ τῶν ἐγκαταστάσεων αὐτῶν. Ἀσφαλῶς διότι ἡ μορφή τὴν ὁποίαν αὐταὶ εἶχον προσλάβει παρουσίᾳζον ἐκδηλὸν τὴν εἰκόνα τῆς προσωρινότητος καὶ συνεπῶς ἐπίστευον ὅτι μὲ τὰ πρῶτα φθινοπωρινὰ ρίγη ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐκατοντάδες τῶν δυστυχῶν προσφύγων θὰ ἠναγκάζοντο νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Σύρον καὶ νὰ καταφύγουν κάπου ἄλλου⁵.

Ὅταν, κατὰ Μάϊον 1822, ἤρχισαν καταπλέοντες καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρας πρόσφυγες ἀπὸ τὴν καταστροφῆσαν Χίον, εὗρον ἤδη ἐγκατεστημένους εἰς τὴν παραλιμένιον περιοχὴν τοὺς ἐκ Κυδωνιῶν καὶ Μοσχονησίων πρόσφυγας, εἰς τὰ πρόχειρα αὐτὰ στέγαστρά των. Οἱ Χῖοι ὅμως πρόσφυγες ἦσαν πολλοὶ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἐλθόντας ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰωνίας καὶ ὥς ἐκ τοῦτου κατέλαβον ἀμέσως σημαντικὰς παρακτίους ἐκτάσεις τῶν ἐντοπίων. Τοῦτο παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὴν Σύρον, οἱ ἀμέσως μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου καταφυγόντες, δὲν ὑπερέβαινον τὰς 1.000 ψυχάς. Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν Χίων προσφύγων κατέφυγεν εἰς τὴν Τήνον, σημαντικὸς ἀριθμὸς εἰς τὴν Μύκονον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας Κυκλάδας, ἰδίᾳ Ἀνδρον καὶ Κέα. Τότε ἤρχισαν αἱ προστριβαὶ μεταξὺ ἐντοπίων καὶ προσφύγων. Περὶ τῶν προστριβῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἐν γένει στάσεως τοῦ ἐντοπίου στοιχείου τῆς νήσου μας, ἐναντι τῶν προσφύγων ἐκ Χίου, πολλὰ θὰ ἡδύνατό τις νὰ ἀναφέρῃ, διότι πολλὰ σχετικῶς ἔχουν γραφεῖ, χρήζοντα λεπτομεροῦς ἐλέγχου. Δὲν εἶναι ὅμως δυνατόν τοῦτο νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον τῆς παρούσης μικρᾶς διατριβῆς. Παρὰ

5. Καθ' ὅλον τὸ 1821 δὲν ἀναφέρονται περιστατικὰ προστριβῶν ἐντοπίων καὶ προσφύγων. Ταῦτα ἐμφανίζονται ἀπὸ τοῦ 1822.

τάς προστριβάς αὐτάς μεταξύ Χίων καὶ ἐντοπίων, ἐν τέλει οἱ ἐντόπιοι ἠνέχθησαν τὴν κατάληψιν τῶν ἐδαφῶν των καὶ ἀπὸ τοῦς νέους πρόσφυγας, μὴ δυνάμενοι ἄλλωστε νὰ τοῦς ἀποβάλλουν βιαίως, ἐλπίζοντες βασίμως, ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ ἀναστάτωσης δὲν ἐπρόκειτο νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μακρόν, ἀφοῦ μάλιστα τὰ κατασκευαζόμενα ἐνδικοιτήματα καὶ τῶν νέων προσφύγων δὲν ἦσαν καλύτερα ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα τῶν προηγθέντων. Πρέπει νὰ ληθῇ ὅτι, πλὴν ὠρισμένων Χιακῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες εἶχον καταφύγει εἰς τὴν Σύρον πρὸ τῶν σφαγῶν, οἱ εἰς Σύρον ἀποβιβασθέντες πρόσφυγες, ἅμα τῇ καταστροφῇ, ἦσαν πάμπτωχοι, ἐξαθλιωμένοι καὶ στερούμενοι τῶν πάντων. Οἱ πλέον εὐποροὶ καὶ οἱ δυνηθέντες κατὰ νὰ διασώσουν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά των (κοσμήματα, χρήματα, πολύτιμα ἀντικείμενα), ἔφευγον διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἢ διὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ δι' αὐτῆς κατέφευγον εἰς τὰς Ἀγγλοκρατούμενας Ἰονίους νήσους, ἢ ἂν δὲν τὸ κατώρθωνον, κατέφευγον εἰς Τήνον, ἣτις εἶχεν ὀρισθῇ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν ὡς κέντρον συγκεντρώσεως ἐθελοντῶν, καὶ ἐκεῖ ὑπῆρχεν πάντοτε σημαντικὴ στρατιωτικὴ δύναμις, δυναμένη, κατὰ τὰς τότε ἀντιλήψεις, νὰ προστατεύσῃ τὸν πληθυσμὸν τῆς νήσου ἀπὸ ἐνδεχόμενον Τουρκικῆς ἐπιδρομῆς. Ἡ ἀθλιότης τῶν στεγάζστων τῶν προσφύγων αὐτῶν ἀπετέλεσε καὶ τὴν ἀφορμὴν τῆς μὴ συνεχίσεως τῶν ἐρίδων μετὰ τῶν ἐντοπίων. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῶν ὅτι τὰ ἄθλια αὐτὰ καλυβίδια θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιηθῶν ὡς στέγη καὶ διὰ τὸν χειμῶνα; Ἡλιπζον λοιπὸν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις θὰ ἐλάμβανε κάποιαν πρόνοιαν διὰ τοῦς δυστυχεῖς Χίους πρόσφυγας καὶ θὰ τοῦς ἐξησφάλιζε στέγην κάπου ἄλλου.

Ὅσον ὅμως παρήρχετο ὁ καιρὸς, οἱ συγκεντρωθέντες εἰς τὰς παρχιμενίους ἐκτάσεις πρόσφυγες ὄχι μόνον δὲν ἔφευγον, ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ ἐβελτίωνον τὰς καλύβας των καὶ τὰς καθίστουν ἱκανὰς διὰ νὰ τοῦς προφυλάξουν καὶ ἀπὸ τὰ χειμερινὰ ψύχη. Ἡ μεγάλη ποικιλία εὐκαιριῶν ἐργασίας, ἡ ὅποια παρουσιάζετο εἰς τὸν λιμένα, ὀφειλομένη προσθέτως καὶ εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἐντοπίων νὰ ἀπασχοληθῶν μετὰ τὰς χειρωνακτικὰς ἐργασίας τοῦ λιμένος, λόγῳ τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν των, ἐπέτρεπε εἰς τοῦς πρόσφυγας νὰ ἐξοικονομοῦν ὀλίγα χρήματα, τὰ ὅποια νὰ διαθέτουν διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν στεγάζστων των.

Τότε πλέον οἱ ἐντόπιοι ἤρχισαν νὰ ἀνησυχοῦν.

Τὰ καταληφθέντα ἐδάφη ἦσαν, βεβαίως, γεωργικῶς ἄχρηστα. Πλὴν ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι τὸ αἶσθημα τῆς ιδιοκτησίας, καὶ δὴ τῆς ιδιοκτησίας τῆς γῆς, εἶναι βαθύτατα ἐρριζωμένον εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων τῶν Κυκλαδιτῶν, αἱ βουνώδεις καὶ χέρσοι αὐταὶ ἐκτάσεις εἶχον ἀρχίσει ἤδη νὰ ἀποκοτῶν ἀξίαν, ὡς οἰκόπεδα, καὶ οὐδεὶς βεβαίως ἦτο δυνατόν νὰ ἀνεχθῇ τὴν κατάληψιν τῆς ιδιοκτησίας του καὶ τὴν ἀποστέρησιν ταύτης, ἄνευ ἀποζημιώσεως. Ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἀρχίσουν ἐρίδες καὶ ἀντεγκλή-

σεις μεταξύ έντοπίων καί προσφύγων, αἵτινες ἐδημιούργησαν ταχέως χάσμα εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο στοιχείων.

Εἶναι ἀληθές ὅτι, καίτοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὴν ἀποκλειστικὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν Σύρον, εἶχεν ἡ Κοινότης τῆς Σύρας, ἥτις διέθετε καὶ Κοινοτικὴν Ἀστυνομίαν λιμένος⁶, δὲν ἐπεχειρήθη παρὰ τῶν Συριανῶν ἡ βιαία ἀποβολὴ προσφύγων ἀπὸ καταληφθέντα ἐδάφη. Ἐνδεχομένως διότι τοιοῦτον τί θὰ ἀντεμετώπιζε τὴν βιαιὴν ἀντίδρασιν τῶν ἐξωθουμένων, οἱ ὅποιοι ἦσαν πολλοί. Μετὰ πολλὰς, ὀξείας καὶ συχνὰ ταρχώδεις ἀντεγκλήσεις, εὐρέθη τέλος μία μέση λύσις διὰ νὰ συμβιβασθοῦν τὰ διεστῶτα.

Καθιερώθη ὁ τύπος τῆς τετραετοῦς μισθώσεως τῶν καταλαμβανομένων ἐδαφῶν μετὰ τὴν συμφωνίαν ὅπως δι' ἕκαστον στέγαστρον καταβάλλεται μηνιαῖον μίσθωμα ἡμίσεως γροσίου (60 παράδων) καὶ ὅπως τὸ στέγαστρον, ὅτιδήποτε καὶ ἂν ᾖτο (καλύβη, οἰκίσκος, σκηνή κ.λ.π.) παραμένει μετὰ τὴν λήξιν τῆς τετραετίας εἰς τὴν κυριότητα τοῦ κυρίου τοῦ ἐδάφους, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀποζημιώσεως τοῦ μισθωτοῦ. Μάλιστα ἐπεβλήθη τόσον ἡ συμφωνία αὕτη, ὥστε καὶ ἂν δὲν εἶχε γίνεи συμφωνία μεταξύ τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐθεωρεῖτο σιωπηρῶς ὅτι ἴσχυον οἱ προεκτεθέντες ὅροι.

Βεβαίως ἡ τοιαύτη σύμβασις εἶναι σύμβασις μισθώσεως πράγματος ὑπὸ δύο ὅμως ἰδιορρυθμίαις. Ἡ πρώτη ἀναφέρεται εἰς τὸν πάγιον ὅρον τῆς παραμονῆς εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ ἐδάφους, ἄνευ ἀποζημιώσεως τοῦ μισθωτοῦ, παντὸς ἐν γένει κατασκευάσματος δημιουργουμένου ἐπὶ τοῦ μισθοῦ καὶ ἡ δευτέρα εἰς τὸ ὅτι τὸ μίσθωμα εἰς χρῆμα ᾗτο γενικὸν καὶ οἰσνεὶ ἐθιμικῶς ἐπιβεβλημένον, ἀνήρχετο δὲ εἰς 60 παράδας μηνιαίως, ἀνεξαρτήτως θέσεως τοῦ οἰκοπέδου. Ὡς πρὸς τὴν καταλαμβανομένην ὅμως ἔκτασιν αὕτη ᾗτο ἡ συνήθως ἀπαιτούμενη διὰ τὴν κατασκευὴν μιᾶς μονοδοματίου καλύβης. Ἐὰν ᾗτο μεγαλύτερα καταβάλλετο ηὐξημένον μίσθωμα.

Ἡ συνθησετέρα μορφή στεγάστρου ὡς ἐξετέθη ᾗτο ἡ λεγόμενη «καλύβη». Αὕτη ὅμως σὺν τῷ χρόνῳ δὲν κατασκευάζετο ἀπὸ πρόχειρα καὶ ἄχρηστα ὕλικά ἀλλὰ ἀπὸ λίθους. Ὡς προκύπτει, ἀπὸ τὴν δημοσιευομένην ἐν παραρτήματι, ἀπὸ 16-2 1825 ἀναφορὰν ἐνὸς πρόσφυγος πρὸς τὴν Διοίκησιν⁷, αἱ καλύβαι ἦσαν πλέον λιθόκτιστοι καὶ ἐστεγασμένοι, ὁμοίου δὲ τύπου πρὸς τὰς ἐν Πελοποννήσῳ κατασκευαζόμενας. Ἀπὸ ἀναφορὰν ἀνέκδοτον (τὴν ὁποίαν ἐπιφυλασσόμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν καιρῷ), προκύπτει ὅτι ἐν ἔτῃ 1825 εἶχον κατασκευασθῇ 1700 τοιαῦται καλύβαι, εἰς ἃς ἐστεγάζετο τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, δοθέντος ὅτι αἱ κανονικαὶ οἰκίαι ἦσαν τότε ἐλάχιστοι. Ὅπως ἀναφέρει ὁ Γ.Α. Ναυτῆς εἰς ἐπιστολὴν του δημο-

6. Βλψ. Α. Δ ρ α κ α κ η, ἐνθ' ἄνωτ. τόμ. Α', σελ. 232.

7. Ἀρθμ. ἐγγρ. 3.

σιευθεῖσαν ἐν ἔτει 1847⁸, ὁ οἰκισμός, ὁ ὁποῖος εἶχε δημιουργηθῇ εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σύρας ἦτο «προσωρινός, διὰ τοῦτο δὲν κατεσκευάζον οἰκίας, εἰμὴ καθ' ὅσον ἦτο ἄφροντος οἰκημάτων ἀνάγκη καὶ ἐπομένως ἐγίνοντο ὀλιγοδάπανοι, μικραὶ καὶ πενιχραὶ. Γενικὴ ἦτο ἡ πεποιθήσις ὅτι ἡ Ἑρμούπολις ἐμελλε νὰ ἐρημωθῇ, ἅμα μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας τῆς Ἑλλάδος». Ἀλλὰ καὶ ὁ Παν. Ζωντανός, ὅστις πρῶτος ἡσχολήθη μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Ἑρμουπόλεως (ἀτυχῶς λίαν στοιχειωδῶς) γράφει⁹ σχετικῶς τὰ ἑξῆς :

«Πολλὰ ὑπέφερον κατ' ἀρχὰς οἱ κάτοικοι τῆς νέας ταύτης πόλεως ἀπὸ τοὺς Συρίους, οἵτινες δὲν τοὺς ἄφρονον νὰ κτίσωσιν οἰκίας ἐπὶ τῶν γηπέδων των, εἰμὴ ἐπὶ ρητῇ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ παραχωρῶσι τὰς οἰκοδομὰς μετὰ τρία ἢ τέσσαρα ἔτη. Πολλοὶ ἐβιάσθησαν νὰ δεχθῶσι τὴν συμφωνίαν, ἐξ οὗ καὶ ἐμειναν ἔπειτα κύριοι πολλοὶ Σύριοι τῶν ἰδιοκτησιῶν των. Ἄλλοι τὴν ἀπεποιήθησαν καὶ οὗτοι ἦσαν οἱ ἰσχυροὶ τῆς ἡμέρας. Τὰ κατ' ἀρχὰς οἰκήματά των καὶ αἱ ἀποθήκαι των ἦσαν ἀπλατὶ καλύβαι καὶ παράγκαι, ὡς εἶναι φυσικὸν εἰς ὅλας τὰς ἀρτισυστάτους ἀποικίας καὶ διότι δὲν εἶχον πώποτε σκοπὸν νὰ μένουν πάντοτε εἰς τὴν νέαν Ἑρμούπολιν, ἀλλ' ἐπερίμεναν, ἡμέραν παρ' ἡμέραν τὴν ἀπελευθέρωσιν ἄλλης τινὸς ἐμπορικῆς πόλεως διὰ νὰ κατοικήσουν διὰ πάντα, μὴ ὄντες συνηθισμένοι νὰ κατοικοῦν εἰς μικρὰς νήσους, στερουμένους καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀναγκαίου ὕδατος» Αἱ συνθῆκαι διαβιώσεως τῶν κατοίκων εἰς τὰς καλύβας αὐτάς ἦσαν δραματικαί, ὁ δὲ ὅλος οἰκισμός ἐπὶ πολλὰ ἔτη διαζωγραφίζεται ἀπὸ τοὺς ξένους ἐπισκέπτας μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα.

Ἡ κατάληψις τῶν ἰδιοκτησιῶν τῶν ἐντοπίων ἀπὸ τοὺς πρόσφυγας καὶ ἡ καταβολὴ μισθώματος 60 παράδων μηνιαίως, ἀπετέλει λίαν προνομιακὴν μεταχείρισιν ἔστω καὶ ἂν τὰ στέγαστρα παρέμενον εἰς τὸν κύριον τοῦ ἐδάφους, μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ χρόνου μισθώσεως (τετραετίας), τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῆς προμνησθείσης ἀναφορᾶς, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει ὅτι ἕνας Ὑδραῖος εἶχε καταλάβει ἑκτασιν γῆς εἰς τὴν Σύρον καὶ εἶχε οἰκοδομήσει ὀγδόντα (80) καλύβας!!, τὰς ὁποίας ἐνοικίαζε, εἰσπράττων, ἀσφαλῶς, μεγάλα μισθώματα, ἡξίου δὲ καὶ αὐτός, ὁ ἐπιχειρηματίας, νὰ πληρώνῃ δι' ἐκάστην καλύβην 60 παράδες, ὅπως καὶ οἱ πένητες πρόσφυγες.

Τρανὴ ἀπόδειξις τῆς ἀξίας τὴν ὁποίαν εἶχεν τότε τὸ δικαίωμα ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου εἶναι ἡ ἐν παραρτήματι δημοσιευομένη ἀπὸ 11 Ἀπριλίου 1825 σύμβασις, διὰ τῆς ὁποίας συμφωνεῖται ἡ πώλησις ἐνὸς ἐργαστηρίου ξυλίνου, εἰς τὴν παραλίαν, ἀντὶ

8. Ἐπιστολὴ Γ. Α. Ν α ὁ τ η, περὶ Σύρου καὶ Ἑρμουπόλεως. Ἐν Ἑρμουπόλει ἐκ τῆς τυπογραφίας Γεωργίου Πολυμέρη 1847.

9. Ἱστορικὴ περίληψις τῆς νήσου Σύρου καὶ τῆς ἐν αὐτῇ Ἑρμουπόλεως, συνταχθεῖσα ὑπὸ Π. Ζωντανοῦ καὶ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Γ. Μελισταγοῦς. Ἐν Ἑρμουπόλει 1842, σελ. 18.

διακοσίων (200) ταλήρων κολωνάτων Ισπανίας¹⁰. Τὸ ποσὸν αὐτὸ δὲν ἐκάλυπτε τόσον τὴν ἀξίαν τοῦ κατασκευάσματος, ὅσον τὴν ἀξίαν τοῦ δικαιώματος κατοχῆς τοῦ οἰκοπέδου.

Βεβαίως ἡ συμφωνία καθ' ἣν τὸ οἰοδῆποτε κατασκευάσμα, τὸ ὅποῖον ὁ μισθωτὴς θὰ ἐτοποθέτει ἢ θὰ ὠκοδόμει ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου, θὰ παρέμενεν εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τούτου, μετὰ τὴν λήξιν τοῦ χρόνου τῆς μισθώσεως, ἀπετέλει, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ Ζωντανός, τροχοπέδην εἰς τὴν δημιουργίαν μεγάλων καὶ καλῶν οἰκοδομῶν. Διότι οὐδεὶς ἦτο διετεθειμένος νὰ κτίσῃ μεγάλην οἰκίαν, δαπανῶν πολλὰ χρήματα, διὰ νὰ τὴν εὕρῃ μετὰ τετραετίαν ὁ κύριος τοῦ οἰκοπέδου, ἐτοίμη, δωρεάν. Καὶ ὅταν ἀκόμη συμφωνεῖτο μεταξὺ κυρίου οἰκοπέδου καὶ μισθωτοῦ ἢ οἰκοδόμησις μεγάλης οἰκίας ἢ συμφωνία παρεβιάζετο ἀπὸ τὸν μισθωτὴν. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἐν παραρτήματι δημοσιευομένη ἀπὸ 7 - 1 - 1826 ἀναφορὰ τοῦ Ἀντωνίου Σαλάχα, πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν¹¹. Εἰς τὴν ἀναφορὰν τοῦ αὐτοῦ ὁ Σαλάχας διαμαρτύρεται, διότι κατὰ τὸ 1824 παρεχώρησε ἓνα οἰκοπέδον τοῦ κείμενον πλησίον εἰς τὴν «φραγκόκλησιαν τῆς Εὐαγγελιστρίας» εἰς ἓνα Σπετσιώτην, ὀνόματι Κοσμῶν Γκίνην, μετὰ τὴν συμφωνίαν νὰ κατασκευάσῃ ἓνα κτίριον (καὶ νὰ τὸ ἐξουσιάσῃ διὰ τέσσαρους χρόνους, μετὰ δὲ τὴν προθεσμίαν τῶν τεσσάρων χρόνων, νὰ εἶναι ἰδικόν μου τὸ κτίριον καὶ ὁ τόπος). Ὁ πονηρὸς ὅμως Σπετσιώτης, ἀντὶ νὰ οἰκοδομήσῃ (κτίριον) ἀξιόλογον ὡς γράφει ὁ Σαλάχας, κατασκεύασε «τρία κατώγια, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπολαμβάνει 110 γρόσια ἀνὰ μῆνα» καὶ ὅχι μόνον ἤρνεῖτο νὰ κατασκευάσῃ τὸ κτίριον, ἀλλὰ, «ρίπτει κατ' ἐμοῦ ὕβρεις, φροβερισμούς καὶ ἄλλα πολλά».

Ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἡ λήξις τοῦ χρόνου τῶν συμφωνηθεισῶν μισθώσεων, ἦτις συνέπιπτε διὰ τὰς πλείστας τούτων ἐντὸς τοῦ 1827, οὐδένα μισθωτὴν εὗρε διατεθειμένον νὰ σεβασθῇ τὰ συμφωνηθέντα. Οὐδεὶς ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν στέγην τοῦ καὶ νὰ ἀναζητήσῃ νέαν, ὡς εἶχε συμφωνήσῃ, οὔτε δὲ καὶ ἐδέχετο νὰ πληρώσῃ νέον μίσθωμα, ὡς μισθωτὴς τοῦ τε οἰκοπέδου καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ στεγάστρου (καλύβης, οἰκίσκου ἢ παράγκας) ἢ κυριότης πλέον τοῦ ὁποίου εἶχε, κατὰ τὴν συμφωνίαν περιέλθει εἰς τὸν κύριον τοῦ οἰκοπέδου. Ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἀρτίσιν νέαι προστριβαὶ μεταξὺ ἐντοπίων ἰδιοκτητῶν καὶ προσφύγων. Εἰς τοὺς κώδικας Σκαρλ. Μαξιμίου¹² ἔχουν καταχωρισθῇ πλεῖστοι τοιαῦται διαμαρτυρίαι. Οὕτως εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1208)

10. Ἀριθμ. Ἑγγρ. 4

11. Ἀριθμ. Ἑγγρ. 5 Οἱ ἀδελφοὶ Ἀντώνιος καὶ Φραγκῆσκος Σαλάχας ἦσαν οἱ μεγαλύτεροι ἰδιοκτῆται τῶν παραλιακῶν ἐκτάσεων, εἰς ἃς ὠκοδομήθη ἡ Ἐρμούπολις.

12. ΓΑΚ. Ἀριθμ. Κωδ. 183 - 189

26 - 4 - 1828 διαμαρτυρίαν τοῦ Χίου Κ.Ν. Γλυπιπῆ, οὗτος ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ οἰκοπέδου τοῦ Γεώργιος Βουτσῆνος τοῦ Ζαχαρία «ζητεῖ νὰ ὠφεληθῇ διπλασίως ἀπὸ ὅτι τὸν ὠφέλησαν ἢ πρὸ τεσσάρων χρόνων βιαία συμφωνία μας. Ἦναγκασμένοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος μας Χίου καὶ εὐρεθέντες κατὰ περίστασιν ἄστεγοι εἰς ταύτην τὴν νῆσον, ἐβιάσθημεν νὰ κάμωμεν ὁποίας συμφωνίας ἤθελεν τότε, διὰ νὰ κτίσωμεν εἰς τὸ καταφύγιόν μας, εἰς τὴν νῆσον ταύτην, οὔτε τοιοῦτον δικαίωμα, ὡς Ἕλληνες ἐδυνάμεθα νὰ ζητήσωμεν». Οἱ ἐντόπιοι πάλιν ἀπῆντον ὅτι ἐπὶ τέσσαρα ἔτη τοὺς εἶχον παραχωρήσει σχεδὸν δωρεὰν τὰ οἰκόπεδά των, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν προσφύγων εἶχεν καταστῆ καλυτέρα ἀπὸ τὴν ἰδικήν των (τῶν ἐντοπίων) καὶ ὅτι δίκαιον ἦτο πλέον νὰ ὠφεληθοῦν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὰς ἰδιοκτησίας των. Αἱ προστριβαὶ αὗται ἔφθانون πολλάκις εἰς τὰ ἄκρα καὶ νέον κύμα ὀξύτητος εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο στοιχείων, ἐντοπίων καὶ προσφύγων εἶχεν ἐκσπάσει ἐν Σύρῳ.

Πρὸς ρύθμισιν τῆς καταστάσεως αὐτῆς ὁ Ἰωάν. Καποδίστριας, εὐθὺς ὡς ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν, ἐξέδωκε ἀπόφασιν διὰ τῆς ὁποίας ὥριζεν ὅτι οἱ κύριοι τοῦ ἐδάφους, ἐφ' ὧν εἶχον ὠκοδομηθῇ, ὑπὸ τὰς ἐκτεθείσας συνθήκας, οἰκισθῇ μορφῇς κτίσματα ἢ κατασκευασθῇ ἄλλης μορφῆς στέγαστρα, διετήρουν τὴν ψιλὴν κυριότητα τοῦ ἐδάφους, ἐνῶ οἱ μέχρι πρό τινας μισθωταὶ ἀπέκτον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸ ἐμπράγματον δικαίωμα τῆς ἐπιφανείας. Ὡρισε, συγχρόνως, ὅπως τετραμελὲς ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἀπὸ δύο ἐντοπίους καὶ δύο παροίκους, διοριζομένους ἀπὸ τὴν Διοίκησιν, θὰ προσδιώριζε τὸν ἐτήσιον κανόνα, τὸν ὅποιον οἱ ἐπιφανειοῦχοι θὰ ἐπλήρωνον εἰς τοὺς ψιλούς κυρίους. Ἡ τετραμελὲς αὕτη Ἐπιτροπὴ εἰργάσθη φιλοτίμως καὶ ἐπέτυχε, διὰ τῶν ἀποφάσεών της, νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς ὕψεις ταύτας ἀντεγκλήσεις, καθορίσασα λογικὰ ποσὰ διὰ τοὺς ὑπὸ τῶν προσφύγων καταβληθησομένους κανόνας, οὕτως ὥστε πάντες νὰ μείνουν εὐχαριστημένοι¹³. Ἐκτοτε πλέον ἤρχισεν ἡ ραγδαία πρόοδος τῆς Ἑρμοπολέως. Αἱ μεγάλαι οἰκοδομαὶ διεδέχοντο ἢ μία τὴν ἄλλην καὶ ὁ ἄθλιος συνοικισμὸς τῶν καλυβῶν καὶ τῶν παραγκῶν ἤρχισε νὰ μεταβάλλεται εἰς πόλιν.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἤρχισεν τὴν ζωὴν της ἡ νέα πόλις. Τίποτε δὲν ἐβόηθησε διὰ τὴν ἀνάπτυσίν της. Οὐδεὶς ἐπίστευε εἰς τὸ μέλλον της. Αὐτὸς οὗτος ὁ ἀνάδοχος της, ὁ πολὺς Λουκάς Ράλλης, ἀφοῦ ἐπὶ μίαν δεκαετίαν ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἐπίλυσιν πλείστων ζητημάτων τοῦ νέου οἰκισμοῦ, ἐν ἔτει 1833 ἐγκατέλειψε τὴν Ἑρμοπολιν διὰ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὸν ἔρημον τότε Πειραιᾶ καὶ νὰ γίνῃ ὁ πρῶτος Δήμαρχός του. Καὶ ὅμως παρὰ τὰς ἀντιξοότητας, τὰ ἐμπόδια, τὰς φυσικὰς ἐλλεί-

13. Δημοσιεύμεν ἐν παραρτήματι τοιαύτην ἀπόφασιν (ἀριθμ. ἐγγρ. 14).

ψεις, ἐξ ὧν σημαντικώτερα ἡ ἑλλειψὶς ὕδατος, ὁ οἰκισμὸς αὐτὸς τῶν καλυβῶν ἔγινεν ταχύτατα μία μεγάλη πόλις, ἥτις ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον πεντηκονταετίαν ἐμεσουράνησε εἰς τὴν κονίστραν τῆς δημιουργίας τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους. Τὸ ἐστήριξε. Τὸ ἐδίδαξε καὶ τὸ ἐνίσχυσε. Καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν συνοικισμὸν τῶν καλυβῶν ἐτράφη τὸ ἀγωνιζόμενον ἔθνος κατὰ τὴν ἐπταετίαν τῶν ἐπικῶν ἀγώνων του καὶ ἐστηρίχθη τὸ κλωνιζόμενον θάρρος τῶν Διοικούντων εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως.

2. ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ

Ὁ λιμὴν τῆς Σύρας ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐνεφάνισε ζωηρὰν καὶ ἔντονον κίνησιν. Οἱ λόγοι οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν εἰς τὴν ὅλως ἀπροσδόκητον ἀνάπτυξιν τοῦ, μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀσημάντου αὐτοῦ Κυκλαδικοῦ λιμένος, ἐξέρχονται τῶν ὁρίων τῆς παρούσης μελέτης. Γεγονὸς πάντως εἶναι, ὅτι εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Σύραν πολλοὶ ἀλλοδαποὶ ἔμποροι, κυρίως φραγκολεβαντῖνοι, οἵτινες ὁσφρανθέντες ἀμέσως τὸ προσωνιζόμενον μέλλον τοῦ ὠραίου φυσικοῦ λιμένος τῆς νήσου μας, ἐν ὧσιν τῶν δημιουργηθεισῶν τοπικῶν συνθηκῶν, ἤρχισαν ἐμπορευόμενοι ἐκεῖ, πολὺ πρὶν Ἑλλήνες ἔμποροι ἀποφασίσουν νὰ χρησιμοποιήσουν τὸν λιμένα αὐτὸν ὡς ἐπικεντρον τῶν ἐμπορικῶν των ἐπιχειρήσεων. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (1821 - 1823) Ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ δὲν εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν Σύρον, ἡ ὁποία δὲν εἶχε μετὰσχαι τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐρρύθμιζε δὲ τὰ τῆς νήσου ἡ Κοινότης τῆς Σύρας, δηλαδὴ ἡ Κοινότης τῶν ἐντοπίων Καθολικῶν κατοίκων τῆς. Βεβαίως, ὡς ἤδη ἀλλαχοῦ ἐξεθέσαμεν¹⁴, ἡ λαμπρὰ ὀργάνωσις τῆς αὐτοδιοικήσεως εἰς τὴν νῆσον μας, εἶχε φθάσει μέχρι τοῦ σημείου ὥστε καὶ Κοινοτικὴ Ἀστυνομία νὰ ὑπάρχῃ καὶ λιμενοφυλακὴ, πλὴν ὅμως, τόσον ἡ μία ὅσον καὶ ἡ ἄλλη, ἦσαν μὲν ἐπαρκεῖς διὰ νὰ καλύψουν τὰς ἀνάγκας ἐνὸς λιμένος μὲ μικρὰν ναυτιλιακὴν κίνησιν ἀνεπαρκεῖς ὅμως διὰ τὰς ἀνάγκας ἐνὸς λιμένος μὲ τὴν ραγδαίως αὐξάνουσαν κίνησιν, οἷος κατέστη ὁ λιμὴν οὗτος, ἥδη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1821. Οὕτως ἦτο ἐπόμενο νὰ ἐπικρατήσῃ ταχέως μία συνεχὴς αὐξανομένη ἀσυδοσία εἰς τὸν λιμένα αὐτόν, δοθέντος μάλιστα ὅτι ἡ Κοινότης δὲν ἠθέλησε, ἐκμεταλλευσμένη τὴν νέαν κατάστασιν, νὰ ἀντλήσῃ πόρους ἐξ αὐτοῦ, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς. Ἀλλοδαποὶ καὶ ἡμεδαποὶ εἰσῆγον καὶ ἐξῆγον πάσης φύσεως ἐμπορεύματα χωρὶς νὰ πληρώνουν οὐδὲνα δασμὸν. Πάσης φύσεως πλοῖα ἡγκυροβόλουν εἰς τὸν λιμένα ἀνελέγκτως καὶ ἀδαπάνως. Αἱ συναλλαγαὶ διεξήγοντο ἐλευθέρως. Καὶ οἱ ἐρχόμενοι καὶ ἀπερχόμενοι ἔμποροι εἰς οὐδεμίαν ὑπεβάλλοντο διατύπωσιν. Πάντα ταῦτα συνετέλεσαν βεβαίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐμπορικῆς

14. Βλψ. Α. Δ ρ α κ α κ η, ἐνθ' ἀνωτ., τόμ. Α', σελ. 232.

κινήσεως τοῦ λιμένας, ἀπετέλεσαν ὁμοῦ καὶ τὴν ἀφορμὴν εἰς τὸν ἀνέλεγκτον αὐτὸν λιμένα νὰ καταφεύγουν πρὸς πώλησιν τῶν ἐμπορευμάτων των ὅχι μόνον οἱ ἐντίμως ἐμπορευόμενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνόμιως, ἰδίχ δὲ οἱ πάσης φύσεως καὶ ἐθνικότητος κουρσάροι καὶ πειραταί, οἵτινες ἐλυμαίνοντο τὸ Αἰγαῖον, ἤδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν Ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ ἐκεῖ νὰ διενεργεῖται συστηματικῶς τὸ ἀπηγορευμένον ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τῆς Ἐπιδάφου, ἐμπόριον αἰχμαλωτιζομένων Τούρκων.

Πρώτη ἀπόδειξις τῆς εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρας μεταφορᾶς καὶ πώλησεως τῶν αἰχμαλωτιζομένων Τούρκων, περιλαμβάνεται, εἰς τὸν ἀποκείμενον εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Δήμου Ἀνω Σύρου, ἀπολογισμὸν τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Κοινότητος Γεωργ. Στεφάνου τοῦ ἔτους 1822. Ἐν αὐτῷ καταχωρίζεται ὑπ' αὐξ. ἀρθμ. 144 Κονδύλιον ἀναφέρον «Ἐδωσα γὰρ νὰ ξαγοράσω τὰ Τουρκάκια γρ. 350». Προδήλως ἡ ἐξαγορὰ τῶν Τουρκοπαίδων, θὰ ἐγένετο ἀπὸ πωλοῦντας ταῦτα εἰς τὸν λιμένα, ἄγνωστον πῶς καὶ ὑπὸ ποίας συνθήκας αἰχμαλωτισθέντων.

Σαφεστέρα καὶ κατηγορηματικώτερα εἶναι, σχετικῶς, ἡ βεβαίωσις τοῦ Ἀγγλοῦ περιηγητοῦ G. Waddington, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὴν νῆσον μας, μεσοῦντος τοῦ 1823, ἀναφέρει ὅτι διεπίστωσεν ἐκεῖ καὶ τὰ ἐξῆς :

«Κάθε συνταγματικὸς Ἕλληγν θὰ σᾶς εἴπῃ, ὅτι ἡ πώλησις τῶν αἰχμαλώτων εἶναι ἀπηγορευμένη ἀπὸ τὸν «Νόμον τῆς Ἐπιδάφου». Καθημερινῶς διαβαίνει πρὸ μιᾶς καλύβης, κατεῖλημμένης ἀπὸ τέσσαρας ἢ πέντε Τούρκους σκλάβους, τόσον ἐκδήλως ἐκτεθειμένους πρὸς πώλησιν, ὥστε αἱ τιμαὶ ἐνὸς ἐκάστου μοὶ ἀνεκοινώθησαν»¹⁵.

Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἐμπορία τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σύρας ἔλαβε τοιαύτην ἑκτασιν, ὥστε νὰ θεωρεῖται πλέον ὥς ἡ ἐπίσημος ἀγορὰ τοῦ εἵδους. Ὅπου συνελαμβάνοντο αἰχμαλῶται Τούρκοι ἢ Ἀραβες, στρατιῶται ἢ μὴ, μετεφέροντο εἰς τὴν Σύρον ὅπου εὐκόλως ἐπωλοῦντο. Ὅταν ἐγκατεστάθησαν, κατὰ Σεπτέμβριον 1823, αἱ Ἑλληνικαὶ ἀρχαὶ εἰς τὸν λιμένα εὗρον πλέον δημιουργημένην τὴν ὡς ἄνω ἐκτεθεῖσαν κατάστασιν. Φαίνεται ὅτι ἡ λῆψις ἀμέσως μέτρων, πατάξεως τοῦ ἀνόμου ἐμπορίου, δὲν ἦτο δυνατή. Ἀλλωστε τὰ δικαιώματα τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως, ἐπὶ πολὺ, ἡμφεσβητοῦντο ἀπὸ τοὺς ξένους καὶ ἡ ἐξουσία τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν ἦτο μᾶλλον σκιώδης, περιοριζομένη πάντως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ λιμένας καὶ μόνον. Παρὰ ταῦτα, ὅταν πλέον ὀριστικοποιήθῃ ἡ ἐγκατάστασις Ἐπαρχοῦ καὶ Πολιτάρχου εἰς τὸν παράλιον οἰκισμόν, τὸ Βουλευτικὸν διὰ τοῦ ὑπ' ἀρθμ. 633)¹⁴ Ἰανουαρίου 1824 ψηφίσματός του, δημοσιευμένου ἐν παρρητίᾳ, ἡναγκά-

15. Ἐνθ' ἀν., σελ. 33 κ.ε.

σθη νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸ Ἐκτελεστικὸν τὴν ἄμεσον λήψιν μέτρων. Ἴδου ἀπόσπασμα τοῦ ἐγγράφου¹⁶.

«Ἐπειδὴ ἐναντίον τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου¹⁷, πολλοὶ ἔφερον τὸ πρᾶγμα εἰς ἀηδὴ κατάρχησιν, ἀσυστόλωςπραγματευόμενοι τοὺς ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ εὕρισκομένους αἰχμαλώτους Τούρκους καὶ κομίζοντές τους εἰς τὴν νῆσον Σύρον τοὺς ἐμπορεύονται . . . »

Ζητεῖ δὲ ἀπὸ τὸ Ἐκτελεστικὸν τὴν ἄμεσον λήψιν μέτρων πρὸς καταστολὴν τῶν καταχρήσεων αὐτῶν. Τὸ ἐκτελεστικὸν ὅμως ἢ δὲν ἤθελεν ἢ δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ κατασταλτικὰ μέτρα. Πράγματι ἡ ἐμπορία τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων ἦτο ἀπὸ κάποιας πλευρᾶς ἐξυπηρετικὴ τῶν ἐλληνικῶν συμφερόντων καὶ μάλιστα τῶν δυστυχῶν πληθυσμῶν, οἵτινες εἶχον ὑποστεί τοὺς Τουρκικοὺς διωγμούς. Ὡς γνωστὸν εἰς κάθε περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Τουρκικὴ μανία ἐξέσπα κατὰ τῶν Ἑλλήνων, χιλιάδες ἀθώων ἐσύροντο εἰς τὰ σκληροπάζαξα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐπωλοῦντο ὡς δοῦλοι. Οἱ οἰκεῖοι τῶν βεβαίως προσεπάθουν νὰ τοὺς ἐξαγοράσουν, συνήθως ὅμως τὰ ἀξιούμενα λύτρα ἦσαν ὑπέρογκα καὶ καθίστατο ἀδύνατος ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀναγκαίων χρημάτων. Τότε κατέφευγον εἰς τὴν μέθοδον τῆς ἀνταλλαγῆς. Ἡγόραζον ἕνα Τουρκοὺν αἰχμάλωτον καὶ ἠξίουσαν ἀπὸ τὸν ἐνδιαφερόμενον, διὰ τὴν παράδοσίν του, τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἰδικοῦ τῶν προσώπου, τὸ ὅποιον ἐτέλει ἐν δουλείᾳ. Τὸ σύστημα αὐτὸ εἶχεν ἐπιτύχει τόσον πολὺ, ὥστε εἰς τὴν Σύρον, τότε, ὑπῆρχον εἰδικὰ γραφεῖα, τὰ ὅποια ἀνελάμβανον τὴν τακτοποίησιν τοιαύτης μορφῆς ἀνταλλαγῶν. Βεβαίως, ὅπως εἰς κάθε ἀνάλογον περίπτωσιν, ἐνεπιλογόρουν καὶ καταχρήσεις. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη τὸ Ἐκτελεστικὸν εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ ἀπαγορεύσῃ τὸ ἐμπόριον τῶν αἰχμαλώτων Τούρκων, εἶναι λίαν ἀμφίβολον ἂν τοῦτο θὰ ἐπετυγχάνετο εὐκόλως εἰς τὴν Σύρον. Μὲ τὸ ἐμπόριον αὐτὸ ἡσχολεῖτο σημαντικὸς ἀριθμὸς ξένων, οἵτινες ἦσαν τελείως ἀσύδοτοι εἰς τὸν λιμένα μας, λίαν δὲ δυσχερῶς θὰ ἠδύνατο ἡ τοπικὴ ἀστυνομία νὰ ἐπιβληθῇ καὶ νὰ συλλάβῃ τοὺς παραβιάζοντας τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως ξένους. Ἐχομεν δεδομένον ὅτι ξένοι φονεῖς προέβαλλον τὴν ἄλλοδαπὴν ὑπηκοότητά των καὶ ἐπετύγχανον νὰ μὴν ὑποβληθοῦν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Ἀρχάς, παραδιδόμενοι εἰς τοὺς ἀρμοδίους Προξένους των. Τοῦτο δὲ διότι ἡ Σύρος, κατὰ τὰς ἀπόψεις των, ἐξηκολούθει νὰ διέπεται ἀπὸ τὰς διομολογήσεις, αἵτινες ἔσχουν εἰς τὰς Τουρκοκρατούμενας περιοχάς, ὡς μὴ ὑπαγομένη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως (ὡς ἐλέχθη ἡ νῆσος Σύρος δὲν εἶχε μετὰσχει τῆς Ἑλ. Ἐπανάστασεως).

16. Ἀριθμ. Ἐγγρ. 1.

17. Ὁργανικὸς Νόμος ἐκαλεῖτο τὸ Σύνταγμα τῆς Ἐπιδιόρου.

Γεγονός είναι πάντως ότι είτε ήθελε ήθελες είτε άθελήτως τὸ Ἐκτελεστικὸν δὲν ἡμπόδιζε τὸ αἰχμαλωτεμπόριον αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐξηκολούθησε ἀναπτυσσόμενον καὶ ὀργανούμενον μάλιστα, ὅλον ἐν καὶ περισσότερον.

Ἀπὸ τὴν ἐν παραρτήματι δημοσιευμένην ἀπὸ 27) Σεπτεμβρίου 1824 ἀναφορὰν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Πολεμικῶν πρὸς τὸ Ἐκτελεστικόν¹⁸, προκύπτουν τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά.

Ἔνας Ἕλλην στρατιώτης, ὁ ὅποιος ὑπηρετεῖ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν «Πολεμικῶν», ὡς γραμματοφόρος, ἐληστεύθη ἀπὸ ἑτερον στρατιώτην, ὀνόματι Κουτσοπέταλον, ὁ ὅποιος κατὰ τὴν ληστείαν αὐτοῦ ἤρπασε δύο πιστόλια καὶ μίαν πολλὰ νέαν ἀράπισσαν». Ὁ ἀράπας τὴν ἀράπισσαν τὴν ἐφυγάδευσε εἰς τὴν Σαλαμίνα, ὅπου τὴν παρέδωσε εἰς χεῖρας τοῦ Ἀναστασίου Παπασταθοπούλου, «ὅστις», ὡς ἀναφέρει τὸ ἔγγραφον, «ἀπελθὼν εἰς Σύραν, ἀπεμπολήσατο ἀντὶ 150 γροσίων». Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Πολεμικῶν Α. Παπαγεωργίου, εὐθὺς ὡς ἐπληροφορήθη, ἀπὸ τὸν γραμματοφόρον του, τὰ διατρέξαντα, διέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ Παπασταθοπούλου, ὅστις ἀνακρινόμενος ὡμολόγησε τὴν εἰς Σύραν πώλησιν τῆς εὐηδοῦς αἰχμαλώτου, ἀποκαλύψας ἅμα, ὅτι ὁ ληστεύσας τὸν Γραμματοφόρον τοῦ Ὑπουργοῦ Κουτσοπέταλος, ὁμοῦ μὲ τοὺς Λουκᾶν Μπουγιουκλῆν καὶ Τριαντάφυλλον Μπουγιουκλῆν, ἄπαντας στρατιώτας, τελούντας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ φρουράρχου Φωτομάρα, εἶναι ἀνθρωπέμποροι καὶ καταπατηταὶ τῶν Ἱερῶν Ἑλληνικῶν δικαιωμάτων». Οὗτοι εἶχον συμπήξει συμμορίαν, ἥτις μετέφερε εἰς τὴν Σύραν Τούρκους ἢ Ἀραβας αἰχμαλώτους καὶ ἐκεῖ τοὺς ἐπώλει, πολλὰ ἀποκομίζουσα κέρδη. Ἀξιοῖ δὲ τὸ Ὑπουργεῖον τὴν λῆψιν αὐστηρῶν μέτρων ἐναντίον των. Δὲν γνωρίζομεν ἂν τὸ Ἐκτελεστικὸν ἔδωκε ἢ ὄχι συνέχειαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν. Πολὺ ὅμως ἀμφιβάλλομεν, διότι, ὀλίγους μῆνας μετὰ ταῦτα, βλέπομεν αὐτοὺς τούτους τοὺς Προκρίτους τῆς Ὑδρας νὰ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐπαρχον τῆς Σύρας Ἐλευθέριον Δρίτζαν, τὴν παρέμβασίν του, διὰ τὴν ἀγορὰν εἰς τὴν Σύραν ἐκεῖ μεταφερθέντων πρὸς πώλησιν Τούρκων. Τὸ ἔγγραφον τῶν Προκρίτων τῆς Ὑδρας εἶναι τῆς 25ης Ἀπριλίου 1825, ἀναφέρει δὲ τὰ ἐξῆς¹⁹.

«Σὰς εἶναι γνωστὸν ἴσως, ὅτι οἱ περὶ τὸ Νεόκαστρον ἐχθροὶ ἐζώγρισαν δύο σημαντικοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς Διοικήσεώς μας, δηλ. τὸν ἰδικόν μας Ἐλευθέριον Ραφαήλ καὶ τὸν Κ.Π. Ζαφειρόπουλον. Πληροφοροῦμενοι δὲ ὅτι αὐτόθι εὐρίσκεται κάποιος Ρήγας Πελοποννήσιος, παραγυιὸς τοῦ Ντεληγιάννη, ὁ ὅποιος ἔχει ἀγορασμένους διὰ ἐμπορίαν δύο ἀξιωματικοὺς τοῦ Μεχμέτ Ἀλή, ἓνα Μπούμπασην καὶ ἓνα

18. Ἀρθμ. Ἐγγρ. 2.

19. Ἀρχ. Ὑδρ., τόμ. ΙΑ', σελ. 181.

ἄλλον, τοὺς ὁποίους ἔπιασε τὸ καράβι τοῦ ἰδικοῦ μας καπετὰν Ζάκκ, σὰς φανερώνομεν διὰ τῆς παρούσης μας, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ καλέσῃ τὸ αὐτοῦ Ἐπαρχεῖον, τὸν εἰρημένον Ρήγαν καὶ νὰ μεταχειρισθῇ πάντα τρόπον διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πώλησιν ἢ ἀπομακρυσμὸν τῶν ἄνω ἀξιοματικῶν Τούρκων, ἕως οὗ νὰπραγματευθῇ ἢ με τοὺς αὐτοὺς ἀλλαγὴ τῶν ἡμετέρων καὶ νὰ τελειώσῃ»

Δυστυχῶς τὸ ἔγγραφον τῶν Προκρίτων τῆς Ὑδρας ἔφθασεν ἀργὰ εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον τῆς Σύρας. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἤτοι τὴν 28ην - 4 - 1825, ὁ Γραμματεὺς τοῦ Ἐπαρχείου Ἀντώνιος Πάνου, ἐπίσης Ὑδραῖος, ἀπαντᾷ εἰς τὸ ὡς ἄνω ἔγγραφον, ἀναφέρον ὅτι τοὺς Τούρκους ὁ παρχαυὸς τοῦ Ντεληγιάννη, τοὺς εἶχε πωλήσει εἰς ἓνα δουλέμπορον Ἰταλόν, ὀνόματι Antonio Giulanchi ὅστις «εὕρισκετο με τοὺς σκλάβους του ἀκόμα εἰς τὴν Σύραν», ἐδέχετο δὲ νὰ τοὺς πωλήσῃ εἰς τοὺς Προκρίτους τῆς Ὑδρας, ἂν συνεφώνουν εἰς τὴν τιμὴν²⁰.

Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ ἀποδεικνύουν ὅτι τὸ ἐμπόριον τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων, ἀλλὰ καὶ ἡ δι' αὐτῶν ἀνταλλαγὴ Ἑλλήνων αἰχμαλώτων ἢ σκλάβων, εἶχε πλέον ἐπισημῶς ἀναγνωρισθῇ, διεξήγετο δὲ ἐν Σύρῳ ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Μετὰ τίνας μῆνας καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ Κυβέρνησις ἢ Ἑλληνικὴ, διὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν, κατέφευγε εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Σύρας διὰ νὰ διευκολύνῃ τὴν ἀνταλλαγὴν Ἑλλήνων αἰχμαλώτων με ἀγορασθέντας Τούρκους. Ὅντως διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3228)16 Μαρτίου 1826 ἐγγράφου του τὸ μνησθὲν Ὑπουργεῖον ἔγραφεν εἰς τὸν Ἐπαρχον Σύρας νὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ Βασιλ. Δημητραπεκοῦλου εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἐπιδιωκομένης παρ' αὐτοῦ ἀνταλλαγῆς²¹. Οὗτος ἠγόρασε μίαν Ὀθωμανίδα τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν εἰς τὴν Σύραν με ἓνα Σελαιδὴν Σελαιδόπουλον, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐκεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνταλλαγὴν ταύτης με οἰκείους του, σκλαβωθέντας καὶ πωληθέντας προηγουμένως, παρὰ τῶν Τούρκων.

Ὅταν, φθίνοντος τοῦ 1826, ἐγκατεστάθη εἰς τὸν παραλιμένιον οἰκισμὸν, ὅστις δὲν εἶχεν εἰσέτι ὀνομασθῇ Ἐρμούπολις, ὁ πρῶτος Συμβολαιογράφος, ὀνόματι Σκαρλάτος Μάξιμος, ὑπὸ τὸν τίτλον «Δημόσιος Μνήμων» ἢ «Δημόσιος Ὑπογραφεύς», εὐρέθη ἀμέσως πρὸ τῆς ἀνάγκης νὰ μεθοδεύσῃ ἓνα τύπον συμβάσεως διὰ νὰ καλύψῃ με κάποιαν νομιμοφάνειαν, τὰς ἀγοραπωλησίας αὐτὰς τῶν Τούρκων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔπαυον νὰ εἶναι παράνομοι. Ἡ πρώτη σχετικὴ σύμβασις, ἥτις συνετάγη παρ' αὐτοῦ, καὶ τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν ἐν παραρτήματι²², φέρει τὸν τίτλον «Ἀνταλλαγὴ ἀτό-

20. Ἀρχ. Ὑδρ., τόμ. ΙΑ', σελ. 200.

21. ΓΑΚ. Ὑπ. Ἐσωτ. Φ. 89.

22. Ἀρθμ. Ἐγγρ. 7.

μων». Ἐν αὐτῇ συμβαλλόμενοι εἶναι ἕνας Πελοποννήσιος, ὀνόματι Ἀθανάσιος Νεοχωριτόπουλος (ὡς φαίνεται οἱ Πελοποννήσιοι συστηματικῶς ἡσυχολοῦντο μὲ τὸ ἐμπόριον τῶν αἰχμαλωτιζομένων Τούρκων) καὶ ἕνας Χῖος, ὁ Ἰωάννης Τράκας. Ὁ δυστυχὴς Τράκας, θῦμα καὶ αὐτὸς τῶν πρὶ τινων ἐτῶν σφαγῶν καὶ ἐξανδροποδισμῶν, οὔτινες ἔλαβον χώραν εἰς τὴν Χίον, εἶχε χάσει κατ' αὐτοὺς μίαν θυγατέρα καὶ δύο υἱούς. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι τὰ ἀπωλεσθέντα τέκνα τοῦ ἀνεκάλυψε τέλος εἰς Σμύρνην καὶ ἐπιδιώκων τὴν ἀπελευθέρωσίν των, κατέφυγεν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν καθιερωμένην μέθοδον τῆς ἀνταλλαγῆς. Ὁ Νεοχωριτόπουλος λοιπὸν παρουσιάζεται, ἀπὸ τὸν δημόσιον μνήμονα, ὅτι δωρίζει εἰς τὸν Τράκαν «μίαν νεάνιδα Τούρκαν, ὀνομαζομένην Σακκιερῆ», τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὴν σήμερον παραδίδει εἰς χεῖρας τοῦ γέροντος, ρηθέντος Τράκα, νὰ κρατῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν του, λέγει δὲ περαιτέρω ὁ μνήμων, ὅτι ἡ δωρεὰ αὐτῇ γίνεται «ἐπὶ σκοπῷ καὶ συμφωνίᾳ τοιαύτῃ, ὅτι διὰ δύο παιδιὰ καὶ μίαν θυγατέρα ὅπου εὐρίσκονται εἰς Σμύρνην εἰς χεῖρας Τούρκικα, αἰχμαλῶτοι, νὰ ἤθελε κάμει ἀνταλλαγὴν αὐτοὺς μὲ τὴν ρηφθεῖσαν αἰχμαλῶτον». Τὸ πιθανώτερον βεβαίως εἶναι ὅτι ὁ Νεοχωριτόπουλος δὲν ἔκαμε δωρεὰν τὴν πολῦτιμον Τούρκισσαν (ἀναβιβάζεται ἡ ἀξία της εἰς 10.000 γρόσια) εἰς τὸν ἀτυχῆ Χῖον. Ὁ Μνήμων ὅμως, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν σκόπελον τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ Συντάγματος τῆς Ἐπιδαύρου, ἐφεῦρε τὴν μορφήν αὐτὴν τῆς συμβάσεως, ἐνῶ, ὡς φαίνεται, ἡ ἀνταλλαγή δὲν ἦτο εἰσέτι οὔτε βεβαία οὔτε καὶ δεδομένη, ἀλλὰ καθαρῶς ὑποθετική.

Ὀλίγον, ὅμως, μετὰ ταῦτα, λόγῳ, φαίνεται, τῆς κρατούσης συνηθείας εἰς τὴν ἀρτιγέννητον Ἐρμούπολιν, τῆς ἀναφανδὸν ἐμπορίας τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων, καὶ ὁ Δημόσιος Μνήμων ἀπέβαλλε τοὺς ἐνδοιασμούς του καὶ συντάσσει τὴν 12ην Ἀπριλίου 1827 μίαν ἄλλην σύμβασιν πωλήσεως Τούρκων αἰχμαλώτων, ἡ ὁποία πλέον ἦτο καθαρὰ ἀγοραπωλησία. Τὴν σύμβασιν αὐτὴν τὴν ὀνομάζει «Μετάδοσις αἰχμαλώτων». Ὡς ἐκτίθεται ἐν αὐτῇ (τὴν δημοσιεύομεν ἐν παραρτήματι)²³ μία γολέττα πλοιαρχευομένη ἀπὸ τὸν Δημήτριον Λάμπρον συνέλαβε εἰς τὸ στενὸν Χίου - Τσεσμέ ἔξ Τούρκους, ἐπιβαίνοντας πλοιαρίου, τοὺς ὁποίους βεβαίως καὶ ἡχμαλώτισε. Τοὺς ἔξ αὐτοὺς αἰχμαλώτους, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο ἦσαν Βουρλιῶτες καὶ οἱ ἕτεροι τέσσαρες Τσεσμελῆδες, τοὺς ἔφερε, τὸ πλήρωμα τῆς γολέττας, εἰς τὴν Σῦρον καὶ τοὺς ἐπώλησεν, κατ' ἐντολὴν τοῦ Πλοιάρχου, εἰς τὸν Καπετὰν Κωνσταντῆν Ὁρλάνδον, ἀντὶ τιμῆματος 4350 γροσίων. Ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν σύμβασιν ὅτι οἱ πωλοῦντες ἀλαβόντες τὰ χρήματα παρὰ τοῦ Καπετὰν Κωνσταντῆ Ὁρλάνδου παραχωροῦσι τοὺς ἔξ αἰχμαλώτους αὐτοὺς Τούρκους πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ τοὺς λάβει εἰς τὴν ἐξουσίαν του καὶ νὰ τοὺς διενθῇ ὅπου αὐτὸς θέλει καὶ βούλεται ἀνεμποδίστως καὶ ἀνενοχλή-

23. Ἀρθρ. Ἐγγρ. 8

τως τόσον ἀπὸ τὸν Καπετάνιον ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς ναῦτες καὶ συντρόφους τοῦ²⁴.

Καὶ εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς συμβάσεως αὐτῆς γίνεται προσπάθεια νὰ ἐμφανισθῇ ὅτι σκοπὸς τῆς μεταβιβάσεως τῶν αἰχμαλώτων δὲν ἦτο οὗτοι νὰ γίνουν σκλάβοι ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς ἀνταλλαγὴν μὲ Ἕλληνας αἰχμαλώτους. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ σύμβασις τιτλοφορεῖται «μετάδοσις», ἡ δὲ παραχώρησις τῶν αἰχμαλώτων πρὸς τὸν ἀγοραστὴν ἐμφανίζεται ὡς ἀποβλέπουσα εἰς τὸ νὰ τοὺς «διευθύνει», ὅπου αὐτὸς θέλει, προδήλως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀνταλλαγῆς.

Εἶναι οὐχ ἥττον ἀληθὲς ὅτι οἱ αἰχμάλωτοι δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο πάντοτε πρὸς ἀνταλλαγὴν, ἀλλὰ παρέμενον εἰς χεῖρας Ἑλληνικὰς ὡς δοῦλοι. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἐν παραρτήματι δημοσιευμένου μαρτυριοῦ²⁵. Ὡς ἐκτίθεται ἐν αὐτῷ, κατὰ τὸ ἔτος 1821, ὁ Δημήτριος Ἀγγελάκης ἡγόρασε μίαν νεάνιδα ἀράπισσαν, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιεῖ «ὡς δούλαν», αὕτη ὅμως κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ ἔτους 1827 ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀγγελάκη «κλειθεῖσα, καὶ μανθάνομεν ὅτι εὕρεσκειται εἰς Νάξον», ὡς βεβαιοῦν εἴκοσι μάρτυρες, τοὺς ὁποίους ἐξήτασεν ἐνώπιον τοῦ Δημοσίου Μνημονος, ὁ Ἀγγελάκης, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ πολὺς πολιτάρχης τῆς Σύρας, Ἀνδρέας Κοσμᾶς. Οἱ ἐξεταζόμενοι μάρτυρες περὶτέρῳ καταθέτουν καὶ βεβαιοῦν ὅτι «ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἡ ἀραπίνα ἀναλογεῖ εἰς τὸν ρηθέντα Ἀγγελάκην, ὡς κτῆμα του, πρέπει ὅπου καὶ ἂν εὕρεσκειται νὰ παρῇ καὶ νὰ τοῦ δοθῇ, χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀντίρρησην, ἐπειδὴ τὴν γνωρίζομεν ἄνθρωπον ἰδικόν του». Μὲ ἄλλους λόγους θεωροῦν τὴν δυστυχῆ αὐτὴν ἀραπίναν, ὡς πρᾶγμα τῆς κυριότητος τοῦ Ἀγγελάκη.

Παρὰ ταῦτα, παραμένει, ὡς κανὼν, τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Τούρκοι καὶ Ἀραβες αἰχμάλωτοι ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν μὲ Ἕλληνας αἰχμαλώτους. Ὡς ἐκ τούτου θὰ πρέπει καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτό, τὸ ὅποῖον διεξήγετο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Σύρον, λόγῳ τῆς κοσμοπολιτικῆς κινήσεως τῆς ἀγορᾶς τῆς, καὶ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν ὑφ' ἧς ἐτέλει, νὰ μὴ κριθῇ αὐστηρῶς. Ἄν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ ποίας συνθήκας διεξῆγε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα του καὶ εἰς ποίαν οικονομικὴν ἐξαθλίωσιν εἶχον περιέλθει οἱ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοί, ἡ πώλησις τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων ἀπετέλει πρᾶξιν ἐπιβαλλομένην ἐκ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν ἀνάγκης ὑφ' ἧς τοῦτο ἐτέλει. Χιλιάδες Ἑλλήνων εἶχον σφαγῇ ἀπὸ τοὺς Τούρκους, δεκάδες χιλιάδων εἶχον ἐξνδραποδισθῇ. Θὰ ἦτο παράλογον νὰ ἀξιῶμεν ἀπὸ τοὺς δεινοπαθοῦντας Ἕλληνας νὰ σεβασθοῦν τοὺς κανόνας τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου ἢ ἐνὸς

24. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας πλοίαρχος καὶ πλήρωμα ἐμερίζοντο τὰ κέρδη τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ πλοίου, ἀποτελοῦντος μίαν ἐταιρείαν. Τοῦτο ἐξηκολούθησε ἰσχυρὸν καὶ ἐπὶ Ἐπικρατείας.

25. Ἀρθμ. Ἑγγρ. 9.

Συντάγματος θεωρητικῶς ὀρθοῦ, ἀλλὰ τόσον μακρὰν τῆς τότε Ἑλληνικῆς πραγματικότητος. Ἡ ἐμπορία τῶν Τούρκων αἰχμαλώτων προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς πλείστας οἰκογενεῖας, αἵτινες οὕτως κατώρθωσαν νὰ ἀνέγρουν τοὺς προσφιλεῖς των, συγχρόνως δὲ ἐβοήθησεν οἰκονομικῶς τοὺς ἀγωνιζομένους εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δραματικῶν συνθηκῶν τῆς τότε ἐποχῆς. Γεγονὸς εἶναι πάντως, ὅτι ἐκ τῶν δημοσιευμένων ἐν παραρτήματι ἐγγράφων, καταφαίνεται ὅτι οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι Τούρκοι, ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, δὲν παρεδίδοντο εἰς τὴν Διοίκησιν, οὔτε καὶ ἔξω εἰς στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ἀλλ' ἕκαστος συλλαμβάνων αἰχμάλωτον Τούρκον, τὸν ἐθεόρει κτῆμα του καὶ ἐφρόντιζε νὰ τὸν πωλήσῃ εἰς τὴν καλυτέραν τιμὴν. Ἰσως τοῦτο νὰ μὴν ἦτο ἡ χειροτέρα τύχη διὰ τὸν συλλαμβανόμενον. Δυστυχῶς τὸ ἀναγνωρισθέν, σιωπηρῶς, δικαίωμα τοῦτο τῶν αἰχμαλωτιζόντων Τούρκους, ἡ Μωαμεθανοὺς Ἀραβας, καὶ ἡ ἄσκησις δικαιωμάτων κυρίου ὑπὸ Ἑλλήνων ἐν Ἑλλάδι εἰς βάρος Τούρκων ἢ Ἀράβων, ἥτοι ἡ πλήρης περιφρόνησις τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος τῆς Ἐπιδάφρου, ἐφθασεν εἰς τοιαύτην κατάχρησιν, ὥστε Ἑλληνας νὰ ἀγοράζουν Ἑλληνας καὶ νὰ τοὺς κρατοῦν ὡς δούλους ἐν Ἑλλάδι, ἀρνούμενοι τὴν ἀπελευθέρωσιν των. Προκαλεῖ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν θλίψιν ἡ ἀκόλουθος ἀναφορά, τὴν ὁποίαν ὀλόκληρον καταχωρίζομεν ἐν τῷ κειμένῳ λόγῳ τοῦ ἄκρως ἐνδιαφέροντος περιεχομένου της καὶ τῆς συντομίας της²⁶.

«28 Μαρτίου 1827 Κορφοῦς

Πρὸς τὴν Σεβαστὴν Διευθυντικὴν Ἐπιτροπὴν

Μαθὼν ὅτι γυνή τις, ὀνόματι Μαρούλα, θυγάτηρ τοῦ ποτὲ Δημητράκη Τζουμπράκη, ἐξ Ἀκαρνανίας καὶ σύζυγος τοῦ Γιαννάκη Λογοθέτη, πεσοῦσα αἰχμάλωτος εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ πολυθρῦλλήτου Μεσολογγίου, καὶ ἐξαγορασθεῖσα, ἕως ἀπὸ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον (ὡς ἡ ἰδία ἔγραψεν ἕκτοτε εἰς τὴν μητέρα της εἰς Καστελόριζον) παρὰ τινος Γερασίμου Καλιγᾶ, εὐρίσκεται ἤδη εἰς Πρεστὸν, βιαστικῶς παρὰ τοῦ ἰδίου κρατουμένη. Τὸ κάνω πρὸς τὴν σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν γνωστὸν ἐκ μέρους τῆς δυστυχοῦς, ἐξ ἐπιτήδεως ἐδῶ ἐλθούσης, μητρὸς της, ἥτις ταπεινῶς ἱκετεύουσα ἐπικαλεῖται διὰ μέσου μου, δυνάμει τῶν Ἑλληνικῶν Νόμων, τὴν ἀπελευθέρωσιν της. Τίποτες δικαιοτέρον, ἂν αὐτή, ἢ οἱ συγγενεῖς της, ἐν ἄκρῃ σήμερον πενία διάγοντες, εἶχον τὰ μέσα τοῦ νὰ πληρώσουν πρὸς τὸν κύρ Καλλιγᾶν τὰ ἑκατὸν τάλαντα καὶ ὄχι τὰς 3)χιλ. γρόσια, ὅπου, ὡς πληροφορήθην, ζητεῖ, ὅπου ἔδωκε διὰ τὴν ἐξαγοράν της. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ διὰ τὴν ἔνδειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλοι τοὺς κατὰ τὴν εὐρίσκονται δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ τὸ κάμνουν, εἶναι πρέπον καὶ δίκαιον τὸ νὰ κρατῇται Ἑλληνίς, καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ τοιαύτην αἰτίαν ὡς αἰχμάλωτος; Εὐέλ-

26. ΓΑΚ Διοικ. Ἐπιτρ. Φ. 214.

πισ καὶ βέβαιος, ὅτι ἡ σεβαστὴ Διοίκησις θέλει πράξει τὰ δέοντα πρὸς κατάργησιν τῆς ἀπανθρώπου αὐτῆς πράξεως, βάνουσα εἰς παντελῇ ἐλευθερίαν τὴν κρατούμενην παρὰ νόμῳ, ἐνθαρρύνει τὴν ὑπέργηρον δυστυχῇ Μητέρα τῆς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κάλυμνον, ὅπου θέλει ἐντὸς ὀλίγου φθάσει καὶ ἡ θυγατέρα τῆς. Ἐν τῷ αὐτῷ ἀναμείνων τὴν περὶ τούτου σεβαστὴν ἀπόκρισιν τῆς. Τῆς διαμαρτυροῦμαι μὲ τὸ προσῆκον σέβας κ.λ.π.

Ταπεινὸς δοῦλος

Κωνσταντῆς Κωνσταντῆς»

Εὐτυχῶς ὅταν ἦλθεν ὁ Καποδίστριας κατεδίωξε, μετὰ ζήλου, τὰς καταχρήσεις αὐτὰς καὶ λίαν συντόμως ἡ Ἑλλάς ἀπηλλάγη τῆς θλιβεροῦς πληγῆς τῆς δουλείας.

3. ΚΙΒΔΗΛΕΙΑ

Ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐτῶν μία ἀπὸ τὰς μάστιγας, ἃς εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις, ἦτο ἡ παρχαράξις τῶν κυκλοφορούντων, τότε, εἰς τὴν ἐν Ἐπαναστάσει περιοχὴν, νομισμάτων, καὶ δὴ τῶν Τουρκικῶν. Ἀναφέρεται μάλιστα ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἐπαναστάσεως ἦτο γνωστὸς Ἀρμένιος τις νομισματοποιός, κατοικῶν εἰς τὰ Ψαρά, τὸν ὁποῖον ἀνεζήτησεν ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις διὰ νὰ τοῦ ἀναθέσῃ τὸ ὑπὸ ἴδρυσιν Ἑλληνικὸν νομισματοκοπεῖον²⁷. Ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις πρὸς πάταξιν τοῦ κακοῦ, ἐν τῇ γενέσει του, ἐξέδωκε τὴν 20ην Ἀπριλίου 1822, τὴν ὑπ' ἀριθμ. 998 Γενικὴν Διάταξιν διὰ τῆς ὁποίας ἀπηγορεύθη «... εἰς πάσης τάξεως ἄνθρωπον νὰ κόπτῃ ὁποιοῦδήποτε εἶδους νόμισμα» συγχρόνως δὲ ὥριζεν ὅτι «... ὅστις ἀντιβῇ εἰς τὴν παροῦσαν διαταγὴν κρίνεται ὡς κλέπτῃς τῶν ἀναφαιρέτων δικαιωμάτων τῆς Διοικήσεως»²⁸. Αἱ ἀπαγορευτικαὶ ὁμοίως αὐταὶ διατάξεις, φαίνεται, οὐδὲν ἀποτελεσματικὸν ἐπέφερον, δοθέντος ὅτι πολὺν καιρὸν τῶν κιβδηλοποιῶν ἦσαν ἰσχυροὶ παράγοντες τῆς Ἐπαναστάσεως, φανταζόμενοι, ἴσως, ὅτι διὰ τῆς κιβδηλοποιίας δὲν διέπραττον σοβαρὸν τι ἀδίκημα. Ἀναφέρεται χαρακτηριστικῶς ὅτι ὁ πολὺς Γιατράκος εἶχεν ἰδρύσει νομισματοκοπεῖον εἰς τὴν Λακωνίαν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκόπτοντο κιβδηλοὶ μαχμουτιέδες, τοὺς ὁποίους βιαίως ὑπεχρεοῦ τοὺς Ἕλληνας ἀγρότας νὰ δέχωνται εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἀρπαζομένων, παρ' αὐτοῦ, γεωργικῶν προϊόντων των²⁹. Κατόπιν τούτου ἐξεδόθη νεωτέρα

27. Γ. Δημακοπούλου, Προσπάθεια νομισματοποιίας κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, Ἀθήναι 1963, σελ. 20

28. Ἀρχεῖα Ἑλλ. Παλιγγενεσίας, τόμ. Α', σελ. 325

29. Γ. Δημακοπούλου, ἔνθ' ἀν., σελ. 31

διαταγή τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, ἡ ὑπ' ἀριθμ. 343)9 - 5 - 1823³⁰ διὰ τῆς ὁποίας ἐνετέλ-
λοντο αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ νὰ λάβουν «τὰ πλέον δραστήρια μέτρα εἰς ἀνακάλυψιν τῶν
κιβδηλοποιῶν καὶ παραχαράκτων, οἵτινες εὐρισκόμενοι εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος
ἠχρήστευσαν τὰ νομίσματα». Εἰς τὰς πρώτας αὐτὰς ἐκδηλώσεις τῆς πρὸς κιβδηλείαν
τάσεως τῶν κακοπραγμόνων Ἑλλήνων, δὲν μνημονεύεται οὐδαμοῦ ἡ Σύρος. Δυστυ-
χῶς φαίνεται ὅτι ἡ ἐμπορικὴ ἄνθησις τῆς οἰκισομένης πόλεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐκεῖ
διενεργουμένων συναλλαγῶν, εἴλκυσε πολλοὺς τῶν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα κιβδηλοποιῶν,
οἵτινες τὴν μετέτρεψαν εἰς τὸ κέντρον τῶν δραστηριοτήτων των.

Ὅταν τὸν Αὐγούστου τοῦ 1826 ἐφθασεν εἰς τὴν Σύρον ἡ δευτέρα Διευθυντικὴ
Ἐπιτροπὴ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εὔρε τὴν κιβδηλείαν ζένων νομισμάτων εἰς τοιαύ-
την ἄνθησιν, ὥστε εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1 τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1826 ἐγγραφόν τῆς πρὸς τὴν
Διοικητικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἑλλάδος, ἀναφέρει τὰ ἐξῆς³¹.

«Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη γνωρίσασα πόσον βλάπτει τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ὑπόληψιν
τοῦ ἔθνους ἡ ἐμπορία τῶν νόθων νομισμάτων, τὰ ὅποια ἐξεχύθησαν εἰς ὅλην
τὴν Ἐπικράτειαν, κατήγγησεν τὰ ἐν Σύρῳ καὶ κατὰ τὰς νήσους νομισματοκο-
πεῖα, διατάξασα ἐντόνως τοὺς Ἐφόρους, νὰ ἀποστέλλωσι, συλλαμβάνοντες
τοὺς παραχαράκτας, διὰ νὰ διευθύνωνται εἰς τὸ ἐγκληματικὸν Κριτήριον»

Ἡ διατύπωσις τῆς ὡς ἄνω παραγράφου, ἀφ' ἧς τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὰ ἐν Σύρῳ
καὶ κατὰ τὰς νήσους νομισματοκοπεῖα, ἐλειτούργουν σχεδὸν ἐπισήμως καὶ ὑπὸ τὰς
εὐλογίας τῶν ἀρχῶν. Δυστυχῶς, ὅπως συνέβαινε συνήθως μὲ τὰς ἀποφάσεις τῶν
τοπικῶν ἀρχῶν, πολλάκις δὲ καὶ αὐτῆς τῆς κεντρικῆς Διοικήσεως, αἱ ἀποφάσεις ἐξε-
δίδοντο μὲν, πλὴν δὲν ἐφηρμόζοντο. Τοῦτο δύνανται νὰ συμπεράνη κανεῖς καὶ ἐν προ-
κειμένῳ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὅταν ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1827, ἐπεσκέφθη τὴν
Σύρον ὁ Fontanier, εὔρε τὴν κιβδηλείαν τῶν ζένων νομισμάτων εἰς τοιαύτην ἄνθη-
σιν, ὥστε νὰ γράφῃ³²:

«Εἰς τὴν Σύρον οὐδεὶς ἐντρέπεται νὰ λέγῃ ὅτι εἶναι πειρατής, κλέπτης, κιβδη-
λοποιός. Οἱ κουρσάροι εἰσέρχονται εἰς τὸν λιμένα χωρὶς κανένα φόβον. Οἱ
κακούργοι φθάνουν χωρὶς νὰ κρύπτονται πλέον, καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς,
ἐνώπιον ὅλου τοῦ συγκεντρωμένου πλῆθους τῶν συναλλασσομένων, κάμνουν
ἄνευ φόβου κιβδηλοποιίαν, χρησιμοποιοῦντες τὰ κίβδηλα νομίσματα, εἰς ἐμπο-
ρικὰς συναλλαγάς, εὐθὺς ὡς τοῦτο καθίσταται δυνατὸν»

Προδήλως τὸ ἀναφερόμενον, «ὅτι κάμνουν κίβδηλα νομίσματα εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγο-

30. ΓΑΚ. Ἐκτελεστικὸν Φ. 2.

31. Γ.Α.Κ. Διοικ. Ἐπιτρ. Φ. 213.

32. Ἐνθ' ἄν., σελ. 167.

ρᾶς» ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅτι τὰ ἐργαστήρια τῆς κιβδηλείας, εὐρίσκοντο εἰς κεντρικὰ καταστήματα τῆς ἀγορᾶς καὶ ὅτι ταῦτα ἐλειτούργουν δημοσίως, ἄνευ διώξεως τινὸς καὶ ἄνευ φόβου.

Πρέπει νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Fontanier, τῆς καταστάσεως τοῦ λιμένος τῆς Σύρας, εἶναι βεβαίως ὑπερβολικὴ, πάντως ὅμως ὄχι καὶ ἀνακριβής ἐν τῷ συνόλῳ τῆς. Ἡ ἐπιδείνωσις δὲ τῆς καταστάσεως εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου ταύτης ὠφείλετο τὰ μέγιστα εἰς τὸ ὅτι εἶχον συγκεντρωθῇ ἐκεῖ τυχοδιώκται πάσης ἐθνικότητος καὶ πάσης φυλῆς, μηδὲ τῶν Ἑβραίων ἐξαιρουμένων, οἵτινες, τυχοδιώκται προβάλλοντες τὸ ἰδιόρρυθμον καθεστῶς τῆς νήσου, ἡ ὁποία καὶ ὑπέκειτο καὶ δὲν ὑπέκειτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἐπαναστατικῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλλάδος³³ ἡρνοῦντο πᾶσαν ἐπ' αὐτῶν δικαιοδοσίαν τῶν τοπικῶν Ἐπαναστατικῶν ἀρχῶν, μυρία προβάλλοντες ἐμπόδια εἰς τὴν ἐπ' αὐτῶν ἄσκησιν πάσης ἐν γένει δικαιοδοσίας τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν³⁴.

Ὁρθότατα ὁ Gerard de Derval παρατηρεῖ³⁵ ὅτι αἱ ἄθλια αὐταὶ πράξεις «πρέπει νὰ καταλογισθοῦν εἰς αὐτὸ τὸ στίφος τῶν ξένων, χωρὶς ὄνομα, χωρὶς θρησκείαν καὶ χωρὶς πατρίδα, τὸ ὁποῖον ἀκόμη καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, κινεῖται εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρας, τὸ σταυροδρόμι αὐτὸ τοῦ Ἀρχιπελάγους», ὡς γνωστὸν δὲ ὁ Nerval ἐπεσεκέφθη τὴν Σύραν τὸ ἔτος 1850, ὅταν πλέον εἶχεν τελείως ἀποκατασταθῇ τὸ κράτος τοῦ νόμου καὶ ἡ ἄσκησις τῆς ἐξουσίας παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν.

Ἡ κιβδηλεία τῶν νομισμάτων, ἀσκουμένη κατὰ τρόπον τόσον ἐμφανῆ καὶ τόσον ἀσύδοτον, παρέσυρεν, φαίνεται, πλείστους ἐμπορευομένους, εἰς τὴν διάπραξιν ἀναλόγου ἀδικοπραξίας, τῆς νοθεύσεως τῶν πολυτίμων μετάλλων (χρυσοῦ καὶ ἀργύρου). Περίπτωσιν τοιαύτης νοθείας ἀφορᾷ ἡ ἐν παραρτήματι δημοσιευομένη ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου 1827 «Διαμαρτυρία» τοῦ Ἀναστασίου Μπόνη κατὰ τοῦ Πελοποννησίου Μιχαήλ Ζαχαροπούλου (ἀριθ. ἐγγρ. 6).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν καταθέσεως τῆς ρηθείσης διαμαρτυρίας εἰς τὴν Σύραν, πλὴν τοῦ μετὰ ταῦτα κληθέντος Ἐμποροδικείου, ὅπερ ἤρchiσε λειτουργοῦν ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1826, οὐδὲν Δικαστήριον ὑπῆρχεν. Τὰ μὲν ποινικὰ ἀδικήματα ἐξεδικάζοντο ἀπὸ τὸ ἐν Ναυπλίῳ «Ἐγκληματικὸν Δικαστήριον», αἱ δὲ πολιτικαὶ διαφοραὶ ἀπὸ τὸν Ἐπαρχον, καὶ μετὰ τὴν κατάργησιν τούτου, ἀπὸ τὴν Διευθυντικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Αἰγαίου. Οἱ πολῖται, ὡς ἐκ τούτου, πρὸς διαφύλαξιν τῶν δικαιωμάτων των καὶ πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ἀμέσου ἀντιθέσεως των πρὸς, εἰς βάρος των, συντελεσθεῖσαν ἀδικίαν,

33. Βλψ. Γ. Β. σ β ἰ ζ η, Ἡ πολιτικὴ Δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἑλλ. Ἐπανάστασιν μέχρι τοῦ Καποδιστρίου, Ἀθῆναι 1941, σελ. 436.

34. ΓΑΚ Ἰπ. Ἑστ. Φ. 77 ἐγγράφων 526)1825.

35. Gerard de Nerval, ἐνθ' ἀνωτ. (Introduction σελ. LXXIV).

κατέθετον τὰς λεγόμενας «ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ», αἵτινες, δύναται τις νὰ ὑποστηρίξει, ὅτι ἐπεῖχον θέσιν πολιτικῆς ἀγωγῆς. Ὁ θεσμός αὐτὸς τῆς διαμαρτυρίας - ἀγωγῆς ἴσχυεν καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς τὴν Σύραν, καλούμενος «ΠΡΟΤΕΣΤΟ»³⁶ ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας Κυκλάδας³⁷.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς διαμαρτυρίας αὐτῆς, ἓνας Συριανὸς ἔμπορος ἠγόρασεν ἀπὸ ἓνα Πελοποννήσιον, τὸν Μιχαὴλ Ζαχαρόπουλον, 165 δράμια ἀσήμι, πρὸς 20 παράδες τὸ δράμι καὶ τοῦ ἔδωσε ἀντὶ χρημάτων καπνόν. Ἀκολούθως ὁ ἀποκτήσας τὸ ἀσήμι ἔμπορος, ὀνόματι Ἀναστάσιος Μπόννης, τὸ ἐπώλησεν εἰς ἄλλον τὸν Περὰκην Τζικιρλιάραν, ὅστις ὅμως πρὶν τὸ παραλάβει τὸ ἐδοκίμασε καί, ὡς ἀναφέρει ἡ διαμαρτυρία, ἔλειωσε 25 δράμια καὶ ἀεὶς αὐτοῦ ἐβγήκε καθαρὸ ἀσήμι μόνον δράμι . . . μιστό. Προσθέτει δὲ ἡ διαμαρτυρία ὅτι «τὸ ὅλον εἶναι ψευδὲς καὶ κίβδηλον καὶ ὁ πωλητῆς Μ. Ζαχαρόπουλος μὲ δόλον, ἀπάτην καὶ ψεῦδος ἐπώλησε τὸ ρηθὲν τίποτε διὰ ἀσήμι». Τῆς διαμαρτυρίας ἠκολοῦθει κατακεχωρημένη κατάθεσις τοῦ χρυσοχόου Παντελῆ Δελημπέρογλου, βεβαιοῦντος ὅτι ὁ Ζαχαρόπουλος τοῦ ἔφερε εἰς τὸ χρυσοχεῖον του χαλκόν, ἀρσενικόν καὶ ὀλίγον ἀσήμι διὰ νὰ τὰ χωνεύσῃ καὶ νὰ φαίνεται ὡς ἀσήμι, ὅπερ καὶ ἔκαμε, κατασκευασθέντων τεσσάρων βόλων, τοὺς ὁποίους μετὰ ταῦτα ὁ Ζ. ἐπώλησε εἰς τὸν Μπόννην. Ἡ θρασύτης τῆς πράξεως καὶ ἡ ἀφέλεια τοῦ ἀγοράσαντος καταδεικνύει πόσον ἡ κρατοῦσα εἰς τὴν Σύραν, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀσυδοσία ἔθαλπε τὰς πάσης φύσεως ἀνόμους συναλλαγὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἐπεδίδοντο χωρὶς φόβον διώξεως, περαστικοὶ καὶ ἐπὶ πλοῦδες, ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι καὶ ὅλος ὁ ἔσμός τῶν τυχοδιωκτῶν οἱ ὅποιοι, δυστυχῶς, εἶχον εὑρεῖ τὸ κατάλληλον κλῆμα εἰς τὴν, σχεδόν, ἀδέσποτον αὐτὴν νῆσον διὰ νὰ ἀναπτυχθοῦν καὶ νὰ κημάσουν. Οἱ περισσότεροι τῶν οὕτως συναλλασσομένων ἦσαν οἱ μὴ μονίμως κατοικοῦντες εἰς τὴν πόλιν, διότι διὰ τοὺς μονίμως οἰκοῦντας, πλὴν τῆς δυνατότητος ἐπιβολῆς κυρώσεων, διὰ τοῦ ἤδη τότε λειτουργοῦντος Ἑμπορικοῦ Δικαστηρίου, ὑπῆρχεν καὶ ὁ κοινωνικὸς ἔλεγχος, ἡ συναλλακτικὴ πίστις καὶ ἡ ἀξιοπιστία, παράγοντες, οἱ ὅποιοι μεγάλως ἐβάρυνον καὶ τότε, ὅπως καὶ πάντοτε, εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἐμπέδωσιν παντὸς συναλλασσομένου.

Καὶ ὁ πωλήσας εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Διαμαρτυρικοῦ Ζαχαρόπουλος φαίνεται ὅτι ἦτο ἀπὸ τοὺς περαστικούς ἐμπόρους, διότι κατὰ τὸν χρόνον καταθέσεως τοῦ διαμαρτυρικοῦ, οὗτος ἀπουσίαζεν ἐκ Σύρας. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Μπόννης προβαίνει εἰς σύστασιν παρακαταθήκης τοῦ πωληθέντος κιβδήλου ἀσημιοῦ (ντεποζιτάροντος αὐτοῦ

36. Ἀ. Δ ρ α κ α κ η, Ἡ Σύρος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. Β', Ἡ Δικαιοσύνη καὶ τὸ Δίκαιον Ἑπετηρίς Κυκλαδικῶν Μελετῶν 1967, σελ. 94.

37. Γ. Π ε τ ρ ο π ο ῦ λ ο υ, Νομικὰ ἔγγραφα τῆς Σίφνου, Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τόμ. Γ', σελ. 160

ὅπου ἀνήκει) καὶ ἀξιού παρ' αὐτοῦ, τοῦ πωλητοῦ, ἀποζημίωσιν «διὰ κεφάλαιον, τόκους καὶ ἐξόδα καὶ λοιπὰ συλλογισμένα καὶ ἀσυλλόγιστα». Ὑποθέτομεν ὅτι ὁ ὅρος «συλλογισμένα καὶ ἀσυλλόγιστα», ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷται συχνὰ εἰς τὰς ἐμπορικὰς διαμαρτυρίας, τοιαύτης μορφῆς, θὰ ἔχη τὴν ἔννοιαν τοῦ «πάσης ἐν γένει ζημίας» καὶ ἐκείνης τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ ὑπολογίσῃ καὶ ἐκείνης τὴν ὁποίαν δὲν δύναται.

Τὸ διαμαρτυρικὸν ὑπογράφεται ἀπὸ δύο μάρτυρας, ὡς ἄπασαι ἐν γένει αἱ ὑπὸ τοῦ μνήμονος Μαξίμου συντασσόμεναι πράξεις, τοῦ διαμαρτυρομένου δὲ Α. Μπόνη, προδήλως ἀγνωστὸντος γραφὴν, τίθεται παρ' αὐτοῦ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

4. ΣΥΝΤΡΟΦΟΧΑΡΤΙΟΝ ΒΥΡΣΟΔΕΨΩΝ

Ἡ πρώτη βιομηχανία ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη εἰς τὴν νέαν Ἑρμούπολιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν κράτος, ἦτο ἡ βυρσοδεψία. Τὰ δέρματα τῶν σφαζομένων ζώων διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ, μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξήγοντο εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πωλούμενα ἀντὶ πινακίου φακῆς καὶ μὲ πολλὰς δυσκολίας. Φυσικὰ ἡ ἐξαγωγή των ἐγένετο ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Σύρας. Πρόδηλος ὡς ἐκ τούτου ἦτο ὁ πειρασμὸς ἀντὶ νὰ ἀποστέλλωνται τὰ ἀκατέργαστα δέρματα καὶ νὰ ὠφελοῦνται ἄλλοι, ἀπὸ τὸ εὐθηνὸν κόστος των, ἡ κατεργασία των νὰ ἐνεργῇται ἐπιτοπίῳ, οὕτως ὥστε νὰ ἐπωφελοῦνται οἱ ἐντόπιοι τῆς εὐτελοῦς τιμῆς τῆς πρώτης ὕλης.

Ἀπετέλεσεν ὡς ἐκ τούτου εὐχάριστον ἐκπληξὺν ἡ ἀνεύρεσις τοῦ ἐν παραρτήματι δημοσιευομένου «συντροφοχαρτίου» (ἐταιρικοῦ ὅπως θὰ ἐλέγαμεν σήμερον) τῆς 9 Μαΐου 1829 διὰ τοῦ ὁποῖου συνιστᾶται ἡ πρώτη, ἀσφαλῶς, ἐταιρεία ἔχουσα ὡς σκοπὸν τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν δερμάτων³⁸.

Ἡ διὰ τοῦ συμφωνητικοῦ τούτου συνιστωμένη ἐταιρεία δὲν ἔχει τὴν μορφήν ἐμπορικῆς ἐταιρείας, ἀλλ' ἀστικῆς τοιαύτης, προσεγγίζουσα μᾶλλον πρὸς τὸν μετέπειτα ἀναφανέντα θεσμόν τῆς ἀφανοῦς ἐταιρείας. Βεβαίως οὔτε ἰδίᾳ νομικὴ προσωπικότης προβλέπεται διὰ τὴν συνιστωμένην ἐταιρείαν, οὔτε ἐκπρόσωπος καὶ διαχειριστὴς αὐτῆς. Δύο καλοὶ τεχνῖται, βυρσοδέψαι, καταθέτουν ὁ καθ' εἰς των ἓν ποσὸν χρημάτων καὶ ἀποφασίζουν ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἀγοράζουν ζωοδέρματα, τὰ ὁποῖα νὰ ἐπεξεργάζωνται μόνον των καὶ νὰ τὰ πωλοῦν. Πρόκειται δηλονότι περὶ συστάσεως μιᾶς μικρᾶς βιοτεχνίας. Πόσον ὅμως ἐνδιαφέρουν παρουσιάζει εἰς τὰς λεπτομερείας του τὸ πρωτοπορικὸν αὐτὸ συμφωνητικόν!

Ἐν πρώτοις ἡ χρονικὴ διάρκεια τῆς συμφωνίας προβλέπεται συντομωτάτη. Μόλις ἐξ μηνῶν. Αἱ γενικώτεραι συνθῆκαι ἦσαν ἀκόμη τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν

38. Ἀρθρ. Ἐγγρ. 10.

Ἐρμούπολιν τόσον ρευσταὶ καὶ ἀκαθόριστοι, ὥστε μακροχρόνιος συνεργασία δὲν ἦτο δυνατόν. Ἡτο ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἀντίδρασις κατὰ τοῦ Καποδίστρια. Συνωμοσίαι ἐξυφαίνοντο. Ἡ παλαιὰ ἡγεσία τῶν τοπικῶν παραγόντων δὲν ἠνείχετο τὸν παραγκωνισμόν, τὸν ὁποῖον τῆς ἐπέβαλλεν ὁ Κυβερνήτης, πολλοὶ δὲ ἀπὸ τούτων ἡγηθέντας τῆς Ἐπαναστάσεως ἐθεώρουν ἑαυτοὺς περιφρονηθέντας καὶ δυσνηνησθέντας. Συγχρόνως ἡ δυσμενὴς διάθεσις τοῦ Καποδίστρια ἐναντι τῶν ἐμπόρων τῆς Σύρας καὶ ἡ πλήρης παρ' αὐτοῦ ἄγνοια τῶν ἀναγκῶν τῆς νέας πόλεως ὠδήγουν πολλοὺς εἰς τὴν σκέψιν ὅτι δὲν θὰ ἦτο μακρόβιος ὁ νέος αὐτὸς οἰκισμός. Οὐδεὶς λοιπὸν ἀπεφάσιζε οὔτε σοβαρὰς ἐγκαταστάσεις νὰ κάμῃ, οὔτε καὶ μακροχρόνιον συνεργασίαν νὰ συμφωνήσῃ. Οἱ δύο λοιπὸν αὐτοὶ βυρσοδέψαι, ἀμρότεροι Χῆτοι, οἱ Αὐγερῖνός Θεωνᾶ καὶ Γεώργιος Χατζηιωάννου Καλουτᾶς, δὲν εἶχον ἄδικον συμφωνήσαντες ὡς χρόνον συνεργασίας των τοὺς ἐξ μῆνας, προσθέσαντες ἄλλωστε «παρεκτὸς μόνον ἂν θέλουν νὰ τὴν ἐξακολούθουν». Τὰ κατατεθέντα κεφάλαια δὲν ἦσαν ἀσήμαντα διὰ τὴν ἐποχὴν. Ἐκαστος τῶν ἐταίρων κατέθεσεν ἀπὸ 1350 γρόσια, ἦτοι φοίνικας Ἑλληνικοὺς 540 «ὅλου τοῦ κεφαλαίου συμποσούμενου εἰς φοίνικας 1080 καὶ τὸ ἐξ ἡμισείας ἰδιόκτητον μαγαζίον των καὶ τοὺς κόπους των». Οἱ φοίνικες, τὸ νόμισμα τοῦ Καποδίστρια, δὲν ἦτο πολὺς χρόνος καθ' ὃν εἶχον ἀρχίσει νὰ κυκλοφορῶν³⁹, ὡς γνωστὸν δὲ ἕκαστος φοίνιξ ἦτο νόμισμα ἀργυροῦν ζυγίζον ἐν δράμιον καὶ 3/8 τοῦ δραμίου. Ἐξ φοίνικες ἰσοδυνάμουν πρὸς ἓν, ἀπὸ τὰ τότε ἐν μεγίστῃ κυκλοφορίᾳ εἰς τὴν Σύρον, Ἰσπανικὰ δίστηλα. Ἐκτὸς ὅμως τῶν μετρητῶν εἰσέφερον εἰς τὴν ἐταιρείαν τὴν χρῆσιν τοῦ μαγαζίου των, λίαν πολυτίμου διὰ τὴν ἐποχὴν, καὶ κυρίως τοὺς κόπους των. Εἶναι ἀνάγκη νὰ σταματήσωμεν εἰς τὸ τελευταῖον αὐτό. Διότι τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον κεφάλαιον τῆς ἐταιρείας, συγχρόνως ὅμως μᾶς δίδει καὶ μίαν ἰδέαν ὑπὸ ποίας συνθήκας εἰργάζοντο τότε οἱ πρόγονοί μας, διὰ νὰ δημιουργήσουν τὰς βάσεις τῆς ἐπαγγελματικῆς των ἐπιβιώσεως. Λέγει λοιπὸν τὸ συντροφοχάρτιον «καὶ τοὺς κόπους των διὰ νὰ δουλεύσουν, ὁμοῦ καὶ οἱ δύο, πιστῶς, τιμίως καὶ θεαρέστως. . . καταβάλλοντες ἕκαστος τὰ δυνάττα του, διὰ τὸ ὕψος των». Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ τρόπου προσφορᾶς τῆς ἐργασίας ἐκάστου τῶν συνεταίρων εἶναι συνάρτησις ἐνὸς ἄλλου ὅρου, ἀναφερομένου εἰς τὴν διανομὴν τῶν κερδῶν. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐταιρείας ἕκαστος τῶν συνεταίρων δὲν θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀποσύρῃ ἀπὸ τὰ κέρδη του παρὰ μόνον τὴν «ζωοτροφὴν του», μετὰ δὲ τὴν λήξιν τοῦ ἐξαμήνου «ὅτι κέρδη ἤθελεν τοὺς ἐξαποστείλει ὁ Θεός, νὰ τὰ διαμοιράζωνται ἐξ ἡμισείας». Συγκινεῖ ἡ λιτότης τῶν συμφωνουμένων ἀναλήψεων διαρκού-

39. Ἡ κοπὴ τῶν φοινίκων ὡς νομίσματος τοῦ νέου κράτους ἀπεφασίσθη ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν τοῦ Ἀργαῶς τῆν 29 - 7 - 1828

σης τῆς εταιρείας. Ἐστὼ καὶ ἂν τὰ κέρδη ἦσαν μεγάλα, οἱ ἑταῖροι δὲν θὰ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἀναλάβουν παρὰ μόνον τὰ ἔξοδα τῆς διατροφῆς των. Οὐδὲν πλεόν. Ἐντυπωσιάζει ἐπίσης τὸ γεγονός ὅτι οὐδόλως προσδιορίζουν τί ποσὸν θὰ ἐδικαιούτο νὰ ἀναλαμβάνῃ ἕκαστος δι' ἔξοδά του, ἀλλ' ἀναγνωρίζεται εἰς ἀμφοτέρους τὸ δικαίωμα ὅσα χρήματα ἕκαστος ἐχρεώζετο διὰ τὴν συντήρησιν ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του, νὰ τὰ ἀναλαμβάνῃ ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου ἔστω καὶ ἂν τοῦ ἐνὸς ἦσαν σημαντικῶς μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ τοῦ ἄλλου. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν τῆς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας ἀναπτυχθείσης ἀντιλήψεως τῆς συντροφικότητος. Οἱ δύο ἑταῖροι ἀπετέλουν οἷον μίαν οἰκογένειαν. Τὰ ἔξοδα συντηρήσεως ἐθεωροῦντο δαπάναι τῆς ἰδίας τῆς εταιρείας καὶ συνεπῶς δὲν ἐσήμαινε ἐὰν ὁ εἷς εἶχεν ἀναλάβει περισσότερα καὶ ὁ ἄλλος ὀλιγότερα. Τὰ κέρδη καὶ πάλιν θὰ τὰ ἐμερίζοντο ἐξ ἡμισείας. Αὐτὴ ἡ ἐνόησις μετὰ τῶν συνεταίρων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπόλυτος περιορισμὸς τῶν ἀναλήψεων ἀπετέλεσαν τοὺς κυρίους συντελεστὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη ἡ πρώτη ἐλληνικὴ βιομηχανία καὶ χάρις εἰς αὐτοὺς, ἐστάθη, ἐξήσε καὶ ἀνεπτύχθη. Οἱ συνεταῖροι δὲν ἀπέβλεπον πῶς ὁ εἷς νὰ γελάσῃ τὸν ἄλλον καὶ νὰ ἐργασθῇ ὀλιγότερον ἢ νὰ ἀποσύρῃ περισσότερα. Καὶ οἱ δύο ἐβάζαν τὰ δυνατὰ των, ὅπως λέγῃ καὶ τὸ συμφωνητικόν, ἐργαζόμενοι ἐντατικῶς καὶ ἀπεριορίστως, διὰ νὰ ὀρθοποδήσῃ ἡ ἐπιχείρησις. Νὰ συγκεντρωθοῦν περισσότερα κέρδη. Νὰ αὐξηθῇ τὸ κεφάλαιον καὶ νὰ ἐπεκταθῇ ἡ ἐργασία. Μὲ τὴν καλὴν πίστιν (πιστῶς, τιμίως καὶ θεαρέστως). Μὲ τὴν ἐργατικότητά των. Μὲ τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην. Ἐξεκίνησαν εἰς τὴν ἐξόρμησίν των οἱ δύο αὐτοὶ ἐπαγγελματίαι καὶ ἐπροχώρησαν. Ἐμποιεῖ ἀκόμη ἐντύπωσιν ἡ διαπνέουσα τὸ ἐταιρικὸν εὐσέβεια. Οἱ ἑταῖροι θὰ ἔπρεπε νὰ συνεργάζωνται καὶ «θεαρέστως». Τὰ κέρδη τῆς εταιρείας δὲν ἐξηρτῶντο μόνον ἀπὸ τὴν φιλεργίαν των καὶ τὰς περιστάσεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ. . . "Ὅτι κέρδη ἤθελεν τοὺς ἐξαποστείλει ὁ Θεός, θὰ ἐμερίζοντο κατὰ τὴν λύσιν τῆς εταιρείας. Διότι μόνον ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἱκανὴ καὶ κέρδη νὰ ἀποδώσῃ καὶ πρόοδον νὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ εὐτυχίαν νὰ δημιουργήσῃ. Καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὰ ἐξασφάλισε. Ὁ υἱὸς τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν δύο αὐτῶν συνεταίρων, ὁ Παναγιώτης Γεωργίου Καλουτᾶς ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγα ἔτη, τὸ 1842, ἔδρευε εἰς τὴν Σύρον τὸ μεγαλύτερον βυρσοδεψεῖον τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπὸ τὸ ἀσήμαντον ἐργαστήριον τοῦ πατρὸς του ἔφθασε νὰ κατασκευάσῃ ἓνα τεράστιον ἐργοστάσιον τοῦ ὁποῦ (οἱ λῆμπες), δηλαδὴ αἱ δεξαμεναὶ εἰς τὰς ὁποίας ἐτοποθετοῦντο πρὸς ἐπεξεργασίαν τὰ ζωοδόρματα, ἦσαν περιεκτικότητος 150.000 δερμάτων. Ἐκεῖ εἰργάζοντο 300 καὶ πλέον ἐργάται, ὁ δὲ κύκλος τῶν ἐργασιῶν του ὑπερέβαινε ἐτησίως τὰ 3.000.000 δρχ. τῆς τότε ἐποχῆς. Κάθε χρόνον περὶ τὰς 50.000 βοῦδοδέρματα ἐπεξεργάζοντο εἰς τὸ τεράστιον συγκρότημα τοῦ βυρσοδεψείου αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἐτροφοδότην καὶ τὴν ἐντοπίαν ἀγοράν, ἀλλὰ καὶ ἐξήγοντο εἰς τὸ ἐξωτερι-

κόν. Καί τὸ ἐργαστάσιον αὐτὸ ἦτο προϊόν τοῦ μόχθου, τῆς προσπάθειας, ἀλλὰ καὶ τῆς θείας εὐλογίας, τὴν ὁποίαν οἱ φιλότιμοι Χῆοι τοῦ δημοσιευομένου συντροφωχαρτίου, ἐπεκαλοῦντο ὡς βασικὴν προϋπόθεσιν τῆς προόδου των.

5. ΣΥΜΦΩΝΗΤΙΚΟΝ ΑΡΡΩΣΤΟΥ

Εἰς τὴν Σῦρον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ οἰκισμοῦ τῆς νέας πόλεως, συνεκεντρώθησαν πλεῖστοι ἐπιστήμονες ἰατροί, οἵτινες πολυτίμους παρέσχον ὑπηρεσίας, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅχι μόνον εἰς τοὺς καταφυγόντας εἰς τὴν νῆσον μας πρόσφυγας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πολεμιστάς, λόγῳ τοῦ λειτουργοῦντος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1823 αὐτόθι νοσοκομείου⁴⁰. Ἐκ τῶν ἰατρῶν αὐτῶν ἀναφέρομεν, τοὺς κάτωθι. Τὸν ἐκ Κυδωνιῶν Παναγιώτην Ζωντανόν. Οὗτος ἀφοῦ ἐτερμάτισε, εἰς τὴν περίφημον ἐλληνικὴν σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν, τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του, μετέβη εἰς τὴν Πίζαν τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐσπούδασε τὴν Ἱατρικὴν. Λαβὼν τὸ δίπλωμά του ἐπανῆλθεν εἰς Κυδωνίαν, ὅπου ἤσκησε τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα, μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1821 καταστροφῆς τῆς πατρίδος του, ὅτε κατέφυγεν εἰς τὴν Ὑδραν. Ἐκεῖ παρέμεινε μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1823 ἀσκῶν τὸ λειτούργημα του αὐτόθι. Ἀτυχῶς, ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1823, εἰς παρ' αὐτοῦ νοσηλευόμενος ἀσθενὴς ἀπέθανε, οἱ δὲ οἰκεῖοι του ἐθεώρησαν τὸν Ζωντανόν, ὡς ὑπαίτιον καὶ ἐπεύθυνον τοῦ θανάτου του. Ἡρχισαν λοιπὸν νὰ τὸν διώκουν καὶ νὰ τὸν ἀπειλοῦν, καταστήσαντες ἀφόρητον τὴν διαβίωσίν του εἰς τὴν Ὑδραν. Ἡναγκάσθη λοιπὸν ὁ Ζωντανὸς νὰ φύγῃ ἐξ Ὑδρας καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς Σῦρον ὅπου καὶ ἐπὶ τινα ἔτη ἤσκησε τὴν ἱατρικὴν. Φαίνεται ὅμως ὅτι οὔτε ἐν Σύρῳ ἠδουκίμησεν ὡς ἱατρός, διότι ἐπὶ Ὅθωνος διωρίσθη Εἰρηνοδίκης, παραμείνας Εἰρηνοδίκης μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ἄλλος ἱατρός, Συμυρναῖος αὐτός, ἦτο ὁ Μιχαὴλ Γεωργίου Ναύτης, πάππος τοῦ διακεκριμένου Συριανοῦ δικηγόρου, καὶ ὁμωνύμου του, Μιχαὴλ Γ. Ναύτη. Ὁ ἱατρός Ναύτης, πρὸ τῶν σφαγῶν τῆς Σμύρνης, ἀρχομένου τοῦ 1821, κατέφυγεν εἰς τὴν Τήνον, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1823. Τότε ἐνεφανίσθη ἐπιδημία πανόλους εἰς τὴν Τήνον, ἣτις ἠνάγκασε πολλὰς ἑκατοντάδας προσφύγων νὰ φύγουν ἐκ Τήνου καὶ νὰ καταφύγουν εἰς Σῦρον. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ ἱατροῦ Ναύτη. Ὁ Ναύτης ἦτο χειρουργός, ἤσκησε δὲ εὐδοκίμως τὴν ἱατρικὴν εἰς τὴν νέαν πόλιν, μέχρι τοῦ θανάτου του.

40. Ἐσφαλμένως ἐγγράφη προσφάτως ὑπὸ τοῦ Δημάρχου Ἐρμουπόλεως, κ. Σ. Βαφία, παρασυρομένου ἀπὸ τὸν Τιμολ. Ἀμπελῆν, ὅτι τὸ Νοσοκομεῖον τῆς Ἐρμουπόλεως ἰδρύθη τὸ 1826. Ἀλλὰ περὶ τοῦ Νοσοκομείου θὰ ἀσχοληθῶμεν ἄλλοτε εὐρύτερον.

Ἄριστος φήμης ἔχαιρεν καὶ ὁ ἐκ Γενούης ὁρμηθεὶς καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς τὴν οἰκισομένην πόλιν κατὰ τὸ 1823, παθολόγος Ἰωσήφ Bottaro. Ὁ Bottaro ἡγάπησε τὴν Σύρον καὶ ἐγκατεστάθη μονίμως εἰς τὴν νῆσον. Ἀρχικῶς ἐκ Γενούης μετέβη εἰς Ἰδραν, ὅπου διετέλεσεν ἱατρὸς τῶν Ἀφῶν Γεωργίου καὶ Λαζάρου Κουντουριώτη. Ἀκολούθως μετόκησεν εἰς Μύκονον ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ τινὰς μῆνας καὶ ἐκεῖθεν κατέληξεν εἰς τὴν Σύρον.

Ἡ οἰκογένεια Bottaro παρέμεινεν ἐπὶ σχεδὸν 100 ἔτη εἰς τὴν νῆσον μας.

Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν (1822 - 1824) κατέφυγον καὶ ἥσκησαν τὴν ἱατρικὴν εἰς τὴν Σύρον καὶ οἱ ἀκόλουθοι ἱατροί. Ὁ Δημήτριος Ταφρᾶς ἐκ Κων/πόλεως, ὁ Ἰωάννης Βούρος, Χῖος, ὁ Ἰωάννης Πρασκακάκης, Χῖος, ὁ Ἀλέξανδρος - Καῖσαρ Οἰκονομίδης, ἐκ Μυστρᾶ, ἵσως δὲ καὶ τινες ἄλλοι, οὓς τινος τὸ ὄνομα μᾶς διέφυγε.

Παρὰ τὴν ὑπαρξίν ὅμως τόσων ἱατρῶν, γεγονὸς ὕπερ ὠδήγει πλείστους ἀσθενεῖς νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν Σύρον, δι' ἱατρικὴν περίθαλψιν, ἢ νὰ μετακαλοῦν ἐκ Σύρου ἱατροὺς εἰς ἄλλας ἐλληνικὰς περιοχάς, εἰς περιπτώσεις ἀνάγκης, ἢ ἀμάθεια καὶ αἱ προλήψεις, ὠδήγουν πολλάκις ἀσθενεῖς εἰς κομπογιαννίτας οἱ ὅποιοι τοὺς ὑπέσχοντο πλήρη καὶ σύντομον ἴασιν, μὲ ἰδικὰ τῶν κατασκευάσματα. Μεταξὺ τῶν κομπογιαννιτῶν αὐτῶν τὴν πρωτοκαθεδρίαν εἶχον οἱ κουρεῖς, οἵτινες παραλλήλως πρὸς τὴν κοπὴν τῶν τριχῶν τῶν κεφαλῶν τῶν Συριανῶν, ἐφρόντιζον νὰ κόπτουν καὶ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς, πολλῶν ἐξ αὐτῶν. Ἡ ἀνάδειξις τῶν κουρέων, ὡς ψευδοἰατρῶν, ὠφείλετο εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν τῆς ὁποίας ἔχαιρον τότε αἱ ἀφαιμάξεις, ὡς θεραπευτικὸν μέσον. Αἱ ἀφαιμάξεις αὐταὶ ἐγίνοντο συνήθως μὲ «κοφτὲς βεντοῦζες», τὰς ὁποίας ἐνήργουν οἱ κουρεῖς μὲ τὰ ξυράφια τῶν ἢ μὲ βδέλλες, τὰς ὁποίας διέθετον, κατ' ἀποκλειστικότητα, τὰ κουρεῖα, ἐκθέτοντα ταύτας, εἰς τὰς προθήκας τῶν κουρείων τῶν, ἐντὸς ὑαλίνων δοχείων.

Ἐνδιαφέρον, ὡς ἐκ τούτου, παρουσιάζει συμφωνητικὸν συνταχθὲν ἐνώπιον τοῦ Δημοσίου Μνήμονος Σύρας, Σ. Μαξίμου τὴν 12ην Αὐγούστου 1829, μεταξὺ ἐνὸς Ἑρμουπολίτου, τοῦ Ἀντωνίου Χατζηγεωργίου Σακελλαρίου καὶ τοῦ Μαστροστάθη Δημητρίου, Χίου «Μπαρμπέρη - ἱατροῦ». Τὸ συμφωνητικὸν τοῦτο, ὅπερ δημοσιεύομεν ὁλόκληρον ἐν παραρτήματι⁴¹, εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν δεινοπαθημάτων τῶν ἀφρόνων ἀσθενῶν, οἵτινες ἐνεπιστεύοντο τὴν ζωὴν τῶν εἰς τοὺς «Μπαρμπέρηδες ἱατροὺς». Ὁ ἐν προκειμένῳ ἀσθενής, πάσχων (ἀπὸ πάθος χρονικόν), ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ μνησθέντος μπαρμπέρη εἰς τὴν οἰκίαν του, ὑποσχεθέντος νὰ τὸν θεραπεύσῃ «ὅσον γρηγορώτερα δυνηθῇ ἐντελῶς». Συνεφώνησαν λοιπὸν ὁ Σακελλαρίου νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν μπαρμπέρη - ἱατρὸν 1000 γρόσια, ποσὸν δηλαδὴ

41. Ἀρθμ. Ἑγγρ. 11.

τεράστιον διὰ τὴν ἐποχὴν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ὅτι τὸ ποσὸν θὰ κατεβάλλετο ἀφοῦ τὸν θεραπεύσει καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἀλλὰ «νὰ ἀναμείνῃ χρόνον ἕναν, τρώγοντας καὶ πίνοντας ὅσον θέλει τῷ εἶναι ἀρεστὸν» καὶ μόνον τότε, ἐὰν ὁ πάσχων παρέμενε «καλῶς ἔχων» θὰ κατεβάλλοντο τὰ 1000 γρόσια. Ἄν ἀντιθέτως δὲν ἤθελεν ἰατρευθῇ «νὰ μὴν πληρῶνῃ εἰς αὐτὸν τίποτε».

Ἄν τὸ συμφωνητικὸν περιορίζετο εἰς αὐτά, θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηρίχθῃ, ὅτι ὁ μπαρμπέρης ἔπαιξε μὲ τὴν τύχην καὶ τὴν αὐθυποβολήν, ὁ δόλος τοῦ ὅμως ἀποκαλύπτεται μὲ τὴν περαιτέρω συμφωνίαν. Διότι ἀκολούθως συμφωνοῦν καὶ ὁ ἀτυχεῖς ἄρρωστος καταβάλλει ἀμέσως εἰς τὸν ἄθλιον κομπογιαννίτην γρόσια 600, τὰ ὅποια θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ἐκμεταλλεύεται ὁ λαβὼν ἀτόκως, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ τόκοι ἦσαν ὑψηλότεροι τῶν σημερινῶν, καὶ ἐὰν μὲν ἐθεραπεύετο ὁ ἀσθενὴς θὰ τὰ συνεψήφριζε εἰς τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀμοιβήν, ἂν δὲ δὲν ἐθεραπεύετο θὰ ὑπεχρεοῦτο νὰ τὰ ἐπιστρέψῃ. Ἀντιλαμβάνεται πᾶς τις, ὅτι τὰ 600 γρόσια δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἀποδοθοῦν ποτέ. Τοῦτο διότι δὲν εἶχε συμφωνηθῇ διάρκεια θεραπείας, δὲν εἶχε συμφωνηθῇ χρόνος διαπιστώσεως τῆς ἀποτυχίας τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου καὶ ἂν ὁ ἀσθενὴς ἀπέθνησκε, ὁ κομπογιαννίτης ἀσφαλῶς θὰ ὑπεστήριζεν ὅτι ὁ νοσηλευόμενος παρ' αὐτοῦ ἀπέθανεν ἐξ ἄλλης αἰτίας. Ταῦτα δὲ συνέβαινον εἰς τὴν πολιτισμένην Ἑρμούπολιν, μὲ τόσους διακεκριμένους ἰατροὺς, μὲ Νοσοκομεῖον ἄριστον (τὸ καλὺτερον τῆς Ἑλλάδος) καὶ μὲ κοινωνίαν ἐξελεγμένην. Πᾶς τις δύναται νὰ φαντασθῇ τί θὰ συνέβαινεν εἰς τὰς ἄλλας ἐλληνικὰς περιοχάς. Ἡ ἀσυδοσία τῶν κομπογιαννιτῶν ἦτο ἀπόλυτος τότε. Νομοθετικὴ πρόνοια ἀπαγορεύσεως τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἱατρικοῦ λειτουργήματος, παρὰ μὴ ἱατρῶν, δὲν ὑπῆρχεν καὶ οἱ κομπογιαννίται ἐφθονον νὰ συνάπτουν τοιαύτης μορφῆς συμφωνητικά, οἷον τὸ σχολιαζόμενον, καὶ μάλιστα διὰ δημοσίων ἐγγράφων . . .

6. ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ ΕΤΑΙΡΕΙΑΙ

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρας, κυρίως μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων του, ἐβασίσθη εἰς τὴν σύμπραξιν πλείονων προσώπων, δρώντων ἐταιρικῶς. Τοῦτο ἦτο συνέπεια τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκῶν κεφαλαίων καὶ τῆς ἀδυναμίας ἐξευρέσεως διὰ δανεισμοῦ. Χαρακτηριστικὸν δὲ εἶναι ὅτι οἱ τόκοι τῶν συνήθων δανείων ἀνῆρχοντο εἰς 1,5 ο)ο μηνιαίως τῶν δὲ θαλασσοδανείων ὑπερέβαινον τὸ 5ο)ο μηνιαίως. Πρὸ τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν καὶ ἐπειδὴ ἡ πρὸς ἐμπορίαν τάσις ἦτο διάχυτος μεταξὺ τῶν κατοίκων, συνεφώνουν πλείονες καὶ διέθετον εἰς ἕκαστος αὐτῶν, ὅτι κεφάλαιον ἠδύνατο, τὸ δὲ συγκεντρούμενον ποσὸν παρέδιδον εἰς ἕνα ἔμπορον, εἰδήμονα τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν, ὅστις ἀνελάμβανε νὰ μεταβῇ εἰς λιμένα τινὰ τοῦ

έξωτερικοῦ, κυρίως εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, Ὀδησσὸν ἢ λιμένα τινὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (Σμύρνην, Βηρυττὸν κ.λ.) καὶ νὰ ἀγοράσῃ ἐμπορεύματα κατὰ τὴν κρίσιν του. Τὰ ἀγοραζόμενα μετέφερεν ἀκολούθως εἰς τὸν λιμένα τῆς Σύρας καὶ τὰ ἐπώλει. Ἐκ τοῦ τιμήματος ἀφηρεῖτο πρῶτον τὸ διατεθὲν κεφάλαιον, ἀκολούθως δὲ τὸ κέρδος ἐμερίζετο εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ τὸ μὲν ἐν μέρος ἐλάμβανε ὁ μεταβάς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἔμπορος, διὰ τὸν εἰσφερόμενον κόπον του (συνήθως οὗτος δὲν διέθετε κεφάλαιον, ἀλλὰ καὶ ὅταν διέθετε ἐλάμβανε τὸ ἥμισυ τῶν κερδῶν διὰ τὸν κόπον του καὶ ἀνάλογον μερίδιον διὰ τὸ μέρος τοῦ κεφαλαίου τὸ ὑποῖον εἰσέφερε). Αἱ ἐταιρεῖαι αὗται δὲν εἶχον διάρκειαν περιοριζόμεναι εἰς μίαν καὶ μόνην ἐμπορικὴν πράξιν, ἀκολούθως δὲ διελύοντο.

Ἡ μορφή αὕτη τῆς ἐταιρικῆς συμπράξεως ἐπεστηρίζετο κατὰ βάσιν εἰς τὴν καλὴν πίστιν καὶ δὴ εἰς τὴν πρὸς τὸν συνεταῖρον ἔμπορον, ὅστις θὰ μετέβαινεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐμπιστοσύνην, διότι βεβαίως οὗτος, ἐὰν ἦτο κακῆς πίστεως, θὰ ἠδύνατο, λαμβάνων τὰ ἐταιρικὰ κεφάλαια καὶ μεταβαίνων εἰς ξένον τόπον, νὰ δολιευθῇ τοὺς συνεταίρους του, ἐμφανίζων, ὡς τίμημα ἀγορᾶς τῶν ἐμπορευμάτων, ποσὸν πολὺ μεγαλύτερον τοῦ πραγματικοῦ. Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι ἦτο εὐρέως διαδεδομένη ἡ μορφή αὕτη τῆς ἐμπορικῆς συνεργασίας, μᾶς κάμει νὰ πιστεύωμεν, ὅτι αἱ καταχρήσεις ἐκ μέρους τῶν ἐμπόρων δὲν θὰ ἦσαν οὔτε συχναί, οὔτε μεγάλαι. Ἀλλωστε λόγῳ τῆς τεραστίας κινήσεως τοῦ λιμένος τῆς Σύρας αἱ τιμαὶ τῶν διαφόρων ἐμπορευμάτων, εἰς τοὺς ὁμούςας λιμένας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐγίνοντο ἀμέσως γνωσταί, οὕτως ὥστε τὰ περιθώρια καταδολιεύσεως νὰ εἶναι λίαν περιορισμένα.

Χάρις εἰς τὴν πρωτότυπον αὐτὴν μορφήν τῆς ἐταιρικῆς συνεργασίας, ἀνεπτύχθη ταχέως ἡ συμμετοχὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν τοῦ λιμένος τούτου καὶ ἐπετεύχθη ἡ δημιουργία ἐλληνικῶν ἐμπορικῶν οἰκῶν μὲ μεγάλα κεφάλαια καὶ εὐρύτατον κύκλον συναλλαγῶν.

Μία τοιαύτη ἐταιρικὴ συνεργασία περιέχεται εἰς τὸ ἐν παραρτήματι δημοσιευμένον, ἀπὸ 16 - 8 - 1829 «Συντροφοσχάριον»⁴². Ἐνας μικροκεφαλαίουχος, ὁ Νικόλαος Μπαρινόπουλος, καὶ ἓνας ἔμπορος, ὁ Παναγιώτης Τσιγκαρόπουλος, συμφωνοῦν καὶ συνιστοῦν μίαν ἐταιρείαν. Ὁ πρῶτος διαθέτει τὸ πενιχρὸν κεφάλαιον, 100 ταλ. λήρων σπαθάτων, ὁ δεύτερος τὸν κόπον του καὶ οὐδὲν ἄλλο. Καὶ μὲ μόνον τὰ ἀσήμεντα αὐτὰ μέσα, ξεκινοῦν διὰ τὴν ἐνέργειαν ἐμπορικῆς πράξεως μὲ τὸ ἐξωτερικόν. Ὁ δεύτερος τῶν συμβαλλομένων, μὲ τὸ μικρὸν αὐτὸ κεφάλαιον θὰ μετέβαινε εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν (καὶ νὰ ἀγοράσῃ ἐκεῖθεν πραγματείας, ὁποίας ὁ Θεὸς ἤθελε τὸν φωτίσει) καὶ ἐπιστρέφων ἀκολούθως εἰς τὴν Σύρον «ἐὰν ἤθελεν κερδίσῃ τὸ κέρδος

42. Ἀριθ. Ἐγγρ. 12.

αὐτὸ νὰ τὸ μοιράζοντο ἐξ ἡμισείας καὶ ἐὰν ᾔθελον ζημιώσῃ νὰ πληρώσῃ ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἥμιον τῆς ζημίας». Τὸ κεφάλαιον, τὸ διατιθέμενον, συμφωνεῖται νὰ ἐπιστρέφεται, προσχόντως, παρὰ τοῦ λαμβάνοντος ἐμπορίου «σῶον καὶ ἐνελλειπές». Προθεσμία διενεργείας τοῦ ταξειδίου, μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς, τίθεται τρίμηνος, ἐντὸς τοῦ χρόνου αὐτοῦ ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν ὁ ἔμπορος νὰ μετοβῇ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, νὰ ἀγοράσῃ τὸ ἐμπόρευμα καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ. Κυρώσεις ὅμως διὰ τὴν ἀθέτησιν τῆς τασσομένης προθεσμίας δὲν προβλέπονται. Ἀντιθέτως προβλέπονται κυρώσεις διὰ τὴν τυχὸν μὴ ἐπιστροφὴν πλήρως τοῦ παραδιδόμενου κεφαλαίου. Ὄντως συνομολογοῦνται, σχετικῶς τὰ ἐξῆς: (διαφορετικὰ (δηλαδὴ εἰς περίπτωσιν μὴ ἐπιστροφῆς τοῦ κεφαλαίου ὀλοκλήρου) δίδει εἰς τελείαν ὑποθήκην πρὸς τὸν Νικολ. Ἰωακ. Μπαρινόπουλον τὰ ὑποστατικά, εὐρισκόμενα εἰς τὸ χωρίον Βερδίτζα, κείμενα εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀρκαδίας. Χωράφια, ἀμπέλια, ὀσπίτιον καὶ νερόν, ἵνα εἰς κάθε μὴ καλὸν φέρισμον τοῦ Παναγ. Τζιγκαρόπουλου, εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ρηθέντων 100 ταλλήρων, νὰ ἡμπορῇ νὰ πιάωνται τὰ ρηθέντα κτήματά του, νὰ τὰ πωλῇ ἐν Δημοπρασίᾳ καὶ νὰ λαμβάνῃ τὸ δίκαιόν του, κεφάλαιον καὶ τόκους, μέχρι λεπτοῦ καὶ ὀβολοῦ».

Ἡ οὕτως συνιστωμένη ὑποθήκη ἐμφανίζεται ὡς γενικὴ ὑποθήκη, ὀλοκλήρου τῆς ἀκινήτου περιουσίας τοῦ Τζιγκαροπούλου, ἀφοῦ δὲν ἐλησμονήθη νὰ ἀναφερθῇ καὶ τὸ «νερό», ὁρθῶς χαρακτηριζόμενον ὡς ἀκίνητον. Ὁ θεσμὸς τῆς Γενικῆς ὑποθήκης, ἥτοι τῆς παροχῆς, εἰς σύμβασιν δανείου, τοῦ δικαίωματος τῆς ὑποθηκεύσεως ὀλοκλήρου τῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου, δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου⁴³. Ἡ παροχὴ τοῦ δικαίωματος τῆς Γενικῆς ὑποθήκης παρεῖχεν εἰς τὸν δανειστήν τὸ δικαίωμα εἰς περίπτωσιν ἀθετήσεως ἐκ μέρους τοῦ ὀφειλέτου τῶν ὑποχρεώσεών του, νὰ προσβάλῃ καὶ νὰ ἀκυρώσῃ οἰανδήποτε πώλησιν ἀκινήτου τοῦ ὀφειλέτου του, συντελεσθεῖσαν μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς Γενικῆς ὑποθήκης. Ὁ θεσμὸς τῆς Γενικῆς ὑποθήκης εἰσήχθη ἐν Ἑλλάδι κατ' ἐπίδρασιν τοῦ Φραγκικῶν Δικαίου, φαίνεται δέ, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἄγνωστος καὶ ἐν Πελοποννήσῳ, ὅπου ἐπίσης ἡ Φραγκοκρατία διήρκεσεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Τοῦτο δύναται νὰ συναχθῇ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀμφότεροι οἱ ἐν προκειμένῳ συμβαλλόμενοι ἦσαν, προφανῶς, Πελοποννήσιοι καὶ τὰ ἀκίνητα εὐρίσκοντο ἐν Πελοποννήσῳ.

Εἰς τὴν ἐρευνωμένην σύμβασιν δὲν ἀναφέρεται τὸ ποσὸν τοῦ τόκου, τὸν ὅποιον θὰ ἦτο ὑπόχρεως νὰ καταβάλλῃ ὁ ἔμπορος, εἰς περίπτωσιν μὴ ἐπιστροφῆς τοῦ παρα-

43. Βλψ. σχετικῶς Γ. Π ε τ ρ ο π ο ὕ λ ο υ Νομικὰ ἔγγραφα Σίφνου, ἐνθ' ἀν. σελ. 87, Ἀ. Δ ρ α κ ᾶ κ η, ἐνθ' ἀνωτ., τόμ. Β', σελ. 188, Ν ι κ. Ἀ ρ μ α κ ὀ λ λ α, Οἰκονομικὰ τῆς Τήνου 1715 - 1822, Ἀθῆναι 1922, σελ. 43, Ἰ. Β ι σ β ῆ ζ η, Δικαστικὰ ἀποφάσεις Μυκόνου τοῦ 17ου αἰῶνος, σελ. 91.

διδιδόμενου κεφαλαίου. Φαίνεται ότι ίσχυε τότε ἐν Σύρῳ, κατ' ἔθιμον, ὠρισμένον ποσοστὸν τόκου εἰς τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς, ὑποχρεωτικὸν καὶ ἐν περιπτώσει μὴ ρητῆς συνομολογήσεως τούτου.

Ἡ σύμβασις αὕτη εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν κρατουσῶν τότε, εἰς τὴν ἐμπορικὴν πρωτεύουσιν τῆς Ἑλλάδος, τὴν Σύραν, συνθηκῶν, κατὰ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς καὶ τῆς εὐρύτητος μὲ τὴν ὑποίαν οἱ κάτοικοι ἀντεμετώπιζον τὴν διενέργειαν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων. Μόνον δὲ χάρις εἰς τὰς ἀντιλήψεις αὐτάς, ἡδυνήθη νὰ ἀνδρωθῇ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ, σὺν τῷ χρόνῳ, νὰ ἐξωσθοῦν οἱ ξένοι ἔμποροι καὶ νὰ παραμείνῃ τὸ ἐμπόριον, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς, εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων.

7. Αἱ ΠΡΩΤΑΙ ΥἹΟΘΕΣΙΑΙ

Μία πόλις γεννηθεῖσα ἀπὸ τὴν συμφεράν καὶ συντεθεῖσα ἀπὸ τραγωδίας καὶ δράματα ἦτο φυσικὸν νὰ ἐμφανίζῃ εὐρυτέρους ὀρίζοντας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς θεσμοῦ, ὁ ὁποῖος ὡς βασικὴν προϋπόθεσιν ἔχει δύο ἀτυχίας, τὴν ἀτεκνίαν ἀφ' ἐνὸς καὶ τὴν πενίαν, ἀφ' ἑτέρου.

Πράγματι ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἡ ἀτεκνία ἀπετέλει ἀτύχημα ἢ ἐκδήλωσιν τῆς θείας ὀργῆς. «Ἐπειδὴ οὐκ ἐτύχουμεν γονεῖς, ἐξ ὁσφύος ἡμῶν, οὐδὲ παίδων ἡξιώθημεν, ὀνομασθῆναι πατέρες, τρόποις οἷς οἶδεν, ὁ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομῶν Θεός», ὅπως ἀνέφερον ἡ, κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν, τελουμένη ἱεροτελεστία τῆς υἱοθεσίας. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας ἡ ἀτεκνία ἐθεωρεῖτο συμφορὰ καὶ οἱ ἄτεκνοι ἐκαλοῦντο περιφρονητικῶς «ἀκληρίτες».

Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου ἡ υἱοθεσία συνετελεῖτο δι' ἱεροτελεστίας. Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν γράμμα τοῦ 18ου αἰῶνος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς⁴⁴:

«Γνήσιοι παῖδες λογίζονται, ὡς τῆς ἐξ υἱοθεσίας συγγενείας ἀπὸ Θεοῦ καὶ διὰ θείων εὐχῶν συνισταμένης», ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας ἡ υἱοθεσία εἰς πλεῖστας Ἑλληνικὰς περιοχὰς συνετελεῖτο διὰ θρησκευτικῆς τελετῆς, πρῶτον ἄλλωστε φυσικόν, δοθέντος ὅτι ἡ υἱοθεσία ὡς θεσμὸς ἀμέσως συναπτόμενος πρὸς τὴν συγκρότησιν τῆς οἰκογενείας, ἡκολούθει τὸν αὐτὸν τρόπον ρυθμίσεως, ὡς ὁ γάμος, ἡ βάπτισις, ἡ μνηστεία, τὸ διαζύγιον κ.λ.π.⁴⁵.

Ἡ δι' ἀπλῆς συμβάσεως συντέλεσις τῆς υἱοθεσίας εἴτε μεταξὺ ἐνηλίκου υἱοθετουμένου καὶ υἱοθετούντων, εἴτε μεταξὺ τῶν γονέων ἢ τοῦ Ἐπιτρόπου ἀνηλίκου

44. Κ. Σάθας, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, VI, σελ. 605, 628 κ.έ.

45. Ράλλης - Πούλιος, Σύναγμα θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, II 1852, σελ. 429.

υίοθετουμένου καὶ τῶν υίοθετούντων, δὲν ἦτο συνήθης, εἰς δὲ τὰς Κυκλάδας μᾶλλον ἄγνωστος. Εἰς τὴν Σύρον τουλάχιστον δὲν ἀπηντήσαμεν οὐδὲ μίαν σύμβασιν υίοθεσίας, καίτοι ἐμελετήσαμεν τοὺς κώδικας τῆς Κοινοτικῆς Καντζελαρίας, μακροτάτης περιόδου. Ἀλλ' οὔτε καὶ ἄλλως συντελεσθεῖσα υίοθεσία ἀναφέρεται, γεγονὸς ὅπερ εἶναι δυνατόν νὰ δικαιολογηθῇ ἀπὸ δύο τινά. Πρῶτον ἀπὸ τὴν πολυτεκνίαν τῶν Συριανῶν καὶ δεύτερον ἀπὸ τὴν δυσμένειαν τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας ἐναντι τοῦ θεσμοῦ⁴⁶.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν περίδον τῆς Ἐπαναστάσεως δὲν συναντῶνται υίοθεσίαι διὰ συμβάσεως, συνεχιζομένης μᾶλλον τῆς ἐπὶ Τουρκοκρατίας τακτικῆς τῆς δι' ἱεροτελεστίας καθιερώσεως τῆς υίοθεσίας⁴⁷.

Εἰς τὴν οἰκίζομένην ὅμως Ἐρμούπολιν, ὅπου ἑκατοντάδες γονέων εἶχον χάσει τὰ τέκνα των, κατὰ τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς σφαγὰς, παραλλήλως δὲ εἶχον ἀπομείνει ἑκατοντάδες ὄρφανῶν, ἅτινα εἶχον στερηθῇ εἴτε ἀμφοτέρων εἴτε τοῦ ἑνὸς τῶν γονέων των, αἱ υίοθεσίαι εὗρισκον ἕδωρος εὐρυτάτης ἐφαρμογῆς.

Μίαν εἰκόνα τῆς δημιουργηθείσης ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς σφαγὰς καταστάσεως εἰς τὴν οἰκίζομένην Ἐρμούπολιν μᾶς δίδει πῖναξ τῶν ἐν πενίχῃ καὶ δυστυχίᾳ τελούντων ἐν Σύρῳ Χίων προσφύγων⁴⁸. Ἡ σύνταξις τοῦ πίνακος τούτου ἔχει τὴν ἀκόλουθον ἱστορίαν.

Μεσοῦντος τοῦ ἔτους 1823 ἐπεσκέφθη τὴν νῆσον μας ὁ Ἀγγλὸς εὐπατρίδης George Wadington. Οὗτος συνεκινήθη μεγάλως ἀπὸ τὴν δυστυχίαν καὶ τὰς συνθήκας διαβιώσεως ἑκατοντάδων προσφύγων, οἵτινες ἔζων τότε εἰς τὴν Σύρον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας Κυκλάδας. Ἀπεφάσισε λοιπὸν, ἐπιστρέφων εἰς Ἀγγλίαν, νὰ κάμῃ ἓνα ἔρπον, μεταξὺ τῶν πλουσίων Ἀγγλῶν, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν δυστυχίᾳ τελούντων προσφύγων. Πρὸς συγκέντρωσιν τῶν ἀναγκαίων στοιχείων ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις τότε διαμένοντα πρόξενον τῆς Αὐστρίας Gropius, μὲ τὸν ὁποῖον συνεδέετο, ὅστις ἔγραψεν ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς κατὰ τόπους Ὀρθόδοξους Ἐπισκόπους τῶν Κυκλάδων, ζητῶν κατάλογον τῶν ἐν δυστυχίᾳ τελούντων προσφύγων. Εἰς τὴν Σύρον, ἐπειδὴ αὕτη δὲν εἶχεν Ὀρθόδοξον Ἐπίσκοπον, ἔγραψεν εἰς τὸν Προξενικὸν Πράκτορα τῆς Ἀγγλίας Ἀντώνιον Σ. Βιτάλην, ὅστις πάλιν ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν μοναδικὸν τότε ἐν Σύρῳ Ὀρθόδοξον Ἱερέα, Νικόλαον Κουντούρη, ἐφη-

46. Γ. Ροῦλοῦ, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον ὑπ' ἀριθρ. 1568 - 1588 Α.Κ., τόμ. Γ', σελ. 4, σημ. 3 καὶ 4.

47. Ἰ. α. Β. σ. β. ἱ. ζ. η, Ἡ Πολιτικὴ Δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἑλλ. Ἐπανάστασιν, Ἀθήναι 1941 σελ. 297 καὶ 322.

48. ΓΑΚ, Ἀρχεῖον Gropius, ἀριθμ. 12.

μέριον τοῦ Παναρχαίου Ὁρθόδοξου Ναύσκου τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἐν Ἀνφ Σύρῳ (ὁ ἐν Ἑρμουπόλει I.N. τῆς Μεταμορφώσεως δὲν εἶχεν ἀκόμη θεμελιωθῇ). Ὁ καλὸς Ὁρθόδοξος ἱερεὺς, ὅστις φαίνεται ὅτι κατέβαλλε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν διὰ τὴν περιθάλψιν τῶν δυστυχούντων προσφύγων⁴⁹ μετὰ πολλὴν εὐσυνειδησίαν συνέταξε τοὺς καταλόγους τῶν ἐν πενίᾳ προσφύγων. Ἐκ τοῦ πίνακος τῶν ἐν πενίᾳ Χίων προσφύγων ὅστις ἀποτελεῖ μίαν κραυγὴν ἀπογνώσεως ἐκατοντάδων ἀνθρώπων, προκύπτει, ὅτι μεταξὺ τῶν 338 πενήτων Χίων προσφύγων, ὑπῆρχον 114 ὀρφανὰ παιδιὰ, εἴτε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γονέων εἴτε ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς, χωρὶς νὰ ὑπολογίζωμεν τὰ ὀρφανὰ ἐκ μητρὸς ἢ τὰ σκλαβωμένα.

Δὲν εἶναι κατὰ συνέπειαν ἀπορίας ἄξιον διατὶ αἱ υἰοθεσίαι ἤνθησαν μεγάλως ὅτε ἐν Σύρῳ. Αἱ υἰοθεσίαι ἀποτελοῦν μέσον παρηγορίας, ἰδίᾳ ἂν ἦς, παρερχομένων τῶν ἐτῶν, αἱ τυχὸν ὑπάρχουσαι ἐλπίδες ἀνευρέσεως ἀπωλεσθέντων τέκνων ἢ γονέων, εἶχον πλέον ἀρχίσει νὰ ἐκλείπουν. Αἱ ἰδιαιτέραι αὐταὶ συνθήκαι, συνδυαζόμεναι μετὰ τὴν ἔλλειψιν ἀνεγνωρισμένου δικαίου, ρυθμίζοντες τὰς σχέσεις τῶν προσφύγων, ὠδήγησαν εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῆς δι' ἀπλῆς συμβάσεως συντελέσεως τῆς υἰοθεσίας. Πράγματι εἰς τὸν οἰκισμὸν αὐτῶν τῶν χιλιάδων κατοίκων, προερχομένων ἀπὸ δεκάδων ἐλληνικῶν πόλεων ἢ περιοχῶν, ποῖον δίκαιον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ρυθμίξῃ τὰς ἀμεταξύ των σχέσεις; Τὸ τοπικὸν ἐθιμικὸν δίκαιον τῆς Σύρου ἦτο τελείως ξένον πρὸς τὴν περὶ δικαίου ἀντίληψιν τῶν προσφύγων, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὰς σχέσεις τοῦ Οἰκογενειακοῦ καὶ Κληρονομικοῦ δικαίου, λόγῳ τῆς ἰδιομορφίας του⁵⁰. Ἐφαρμογὴ τοῦ δικαίου τῆς περιοχῆς ἐξ ἧς προήρχετο ὁ πρόσφυξ δὲν ἦτο νοητὴ, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχεν τοιαύτη ποικιλία καὶ τοιοῦτος κυκλὸν πόλεων καὶ περιοχῶν ἐξ ὧν προήρχοντο οἱ πρόσφυγες. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν εἶχεν ἐπιβάλλει τὰς διατάξεις τῆς Ἐξοβίβλου τοῦ Ἀρμενοπούλου, ὡς ὑποχρεωτικὸν δίκαιον πρὸς ρύθμισιν τῶν σχέσεων τῶν πολιτῶν, τοῦ ὑπὸ συγκρότησιν Κράτους. Ἀλλωστε οὔτε δικασταί, οὔτε δικαστήρια ὑπῆρχον. Ἀλλαχοῦ τὸ δίκαιον ἀπένεμον οἱ τοπικοὶ Δημογέροντες. Εἰς τὴν Σύρον ὁμοῦ δὲν ἀπαντᾷται οὐδὲ μία περίπτωσις πρόσφυγες νὰ δεχθοῦν καὶ ὑποβληθοῦν

49. Εἰς τὸ ἀπὸ 4 - 5 - 1824 ἔγγραφόν του ὁ ἐν Σύρῳ ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλίας Α. Βιτάλη, ἀποστέλλων τοὺς πίνακας τῶν ἐνδεῶν προσφύγων εἰς τὸν Gropius τοῦ γράφει, ὅτι ὁ ἱερεὺς Κουντούρης «ἄριστα γνωρίζει ὅλους τοὺς πτωχοὺς Ἕλληνας, οἵτινες κατέφυγον εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον». Ἐκ τῶν ἀποστελλομένων καταλόγων προκύπτει ὅτι ἐνδεεῖς καὶ δυστυχούντες πρόσφυγες ἦσαν 338 ἐκ Χίου, 365 Κυδωνεῖς, 2 Μοσχονήσιοι, 15 Κρήτες, 10 Θεσσαλονικεῖς καὶ 11 ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

50. Περὶ τοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου τῆς Σύρας καὶ τοῦ τρόπου ἀπονομῆς του βλ. Α. Δ ρ α κ ἄ κ η ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Β'.

εις τὴν κρίσιν τῶν Δημογερόντων τῆς Καθολικῆς Κοινότητος τῆς Ἀνω Σύρας. Ἀπέμενε ἡ κρίσις τοῦ Ἐπαρχοῦ ὡς μόνῃς λύσεως, εἰς περιπτώσεις ἀδιεξόδου. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐλαχίστην ἐκτίμησιν ἔτρεφον εἰς τὰς δικανικὰς ἱκανότητας τοῦ Ἐπαρχοῦ, οἱ κάτοικοι τοῦ νέου οἰκισμοῦ, τουλάχιστον τοῦ Ἐπαρχοῦ Ἐλευθ. Δρίτζα, διότι εἰς διασωθὲν ἔγγραφον ἀποκαλεῖται «ἀδικοκρίτης». Ὡς ἐκ τούτου καὶ διὰ τὰς περιπτώσεις υἰοθεσίας, οὔτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐσκέφθησαν νὰ ἀποταθοῦν, ἢ ἐκπροσώπησις τῆς ὁποίας ἐξηκολούθει νὰ εἶναι στοιχειώδης⁵¹ οὔτε εἰς τὴν μόνην τοπικὴν ἀρχήν, τὸν Ἐπαρχον. Καὶ ἠρκέσθησαν εἰς τὴν δι' ἀπλῆς ἰδιωτικῆς συμβάσεως συντέλεσιν τῆς υἰοθεσίας.

Ὅταν ἐγκατεστάθῃ εἰς τὴν Ἑρμούπολιν, περὶ τὸ τέλος 1826, ὁ πρῶτος Συμβολαιογράφος, τότε αἱ υἰοθεσίαι ἤρχισαν συντασσόμεναι διὰ δημοσίου (συμ)κοῦ) ἐγγράφου. Μίαν τοιαύτην υἰοθεσίαν δημοσιεύομεν ἐν παραρτήματι⁵², συνταχθεῖσαν τὴν 26ην Φεβρουαρίου 1830. Ἐξ αὐτῆς προκύπτει ὅτι τὴν υἰοθεσίαν ἐνεργεῖ μία ὑπανδρευμένη γυνή, ἄνευ τῆς συμπράξεως ἢ συναίνεσεως τοῦ συζύγου τῆς. Ἀφ' ἐτέρου, διὰ τὴν υἰοθετουμένην, τριετὴ κορασίδα, παρίσταται μόνῃ ἡ μήτηρ τῆς, ἥτις ἦτο ἐπίσης ἔγγαμος, αὐτὴ δὲ ἡ μήτηρ παρέχει εἰς υἰοθεσίαν τὴν θυγατέρα τῆς, χωρὶς καὶ νὰ ἀναφέρεται ὅτι ὁ πατὴρ τῆς υἰοθετουμένης εἴτε ἀπουσιάζει, εἴτε εἶναι αἰχμάλωτος, εἴτε ἔστω ἀνίκανος νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Δημοσίου Μνήμονος. Ὅτι ἀσφαλῶς μία τῶν περιπτώσεων αὐτῶν θὰ συνέτρεχε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμφιβάλλῃ τις, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν ὁ Δημόσιος Μνήμων, ὅστις δὲν φαίνεται νὰ ἦτο τελείως ἄμοιρος νομικῶν γνώσεων, νὰ ἐδέχετο ἡ μήτηρ ἄνευ συμπράξεως τοῦ πατρὸς νὰ διαθέτῃ μόνῃ τὸ τέκνον τῆς πρὸς υἰοθεσίαν. Ἄν ἦτο χήρα, βεβαίως, ὡς νόμιμος ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου, θὰ ἐδικαιολογεῖτο ἢ παρ' αὐτῆς καὶ μόνῃς ἐνέργεια τῆς υἰοθεσίας. Δὲν ἀναφέρεται ὅμως ὡς χήρα. Ἀναφέρεται ἀπλῶς ὅτι αὕτη ἐκέκτητο τρία τέκνα, ἐξ ὧν δίδει τὸ τριετὲς τῆς θυγατρίον, ὀνόματι Σταυρούλα, πρὸς υἰοθεσίαν. Ἡ τελείως ὑποτυπώδης διατύπωσις τῆς περὶ υἰοθεσίας συμβάσεως καὶ ἡ παρὰλειψις τῆς μνείας οὐσιωδествάτων προϋποθέσεων, κατὰ τὰς περὶ υἰοθεσίας διατάξεις τοῦ Βυζαντινορωμαϊκοῦ δικαίου, καταδεικνύει ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Ἑρμούπολιν, διὰ τὴν συντέλεσιν τῆς υἰοθεσίας οὐδεμία ἄλλη προϋπόθεσις ἀπαιτεῖτο, παρὰ μόνον ἢ σύμπτωσις τῶν βουλήσεων τοῦ υἰοθετοῦντος καὶ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ υἰο-

51. Εἰς τὸν νέον οἰκισμόν μόλις ἀπὸ τοῦ 1824 ἤρχισεν οἰκοδομούμενος Ναός. Μέχρι τοῦ ἔτους 1825 μοναδικὸς ἱερεὺς ἦτο ὁ παλαιὸς ἐντόπιος Ὁρθόδοξος ἱερεὺς Νικολ. Κουντούρης. Ἀπὸ τοῦ 1825 ἐγκατεστάθῃ ἐν Σύρῳ ὁ Ἐπίσκοπος Μυρίνης Σοφρώνιος καὶ οἱ ἱερομόναχοι Ἀθανάσιος καὶ Ἰωακείμ. Ὁ Ἐπίσκοπος Μυρίνης ἔκτοτε ὠρίσθη τοποτηρητὴς τοῦ Ἐπισκόπου Ἀνδρου, εἰς δὲν ὑπῆγετο ἐκκλησιαστικῶς ἡ Σύρος, κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.

52. Ἀρθμ. Ἐγγρ. 12

θετουμένου. Ούτως δὲν ἀναφέρεται ἡ ἡλικία τῆς υἱοθετοῦσης, ἂν αὕτη εἶχεν ἄλλα τέκνα ἢ ὄχι, ποία ἡ οἰκονομικὴ τῆς κατάστασις, διατὶ δὲν συνέπραττε καὶ ὁ πατήρ τῆς υἱοθετουμένης, ποία ἡ οἰκονομικὴ τούτου κατάστασις κ.λπ. Ἐνῶ ὅμως τόσον ἀτελὴς παρουσιάζεται ἡ περὶ υἱοθεσίας σύμβασις ὡς πρὸς τὴν συρροὴν τῶν βασικῶν προϋποθέσεων αἵτινες, κατὰ τὸ Βυζαντινὸν Δίκαιον, ἴσχυον ἐπὶ υἱοθεσίας, ἀντιθέτως μετὰ περισσῆς προσοχῆς διατυπῶνται ἡ ἀναγνώρισις τῆς ὀριστικότητος τῆς υἱοθεσίας καὶ ἡ παραίτησις τῆς μητρὸς ἀπὸ παντὸς δικαιώματος ἐπὶ τοῦ τέκνου τῆς. Ὅρίζει ἡ σύμβασις ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ τέκνου ὑπόσχεται «ποτὲ νὰ μὴν ἤθελε τὸ ζήτησιν ὑπίσω ἢ ἀνακαλέσῃ ἐπὶ οὐδεμίᾳ προφάσει». Ἐπίσης καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τῆς υἱοθετοῦσης ἐπαρκῶς προσδιορίζονται, συνοψιζόμεναι εἰς τὰ ἀκόλουθα:

«Δέχεται αὐτὸ καὶ υἱοθετεῖ ὡς ἴδιον τέκνον τῆς, διὰ νὰ τὸ ἀναθρέψῃ μὲ χρηστὰ καὶ Χριστιανικὰ ἥθη καὶ νὰ τὸ περιθάλπῃ ὡς ἀληθινὴν μήτηρ, χωρὶς ποτὲ νὰ βουληθῇ νὰ τὸ ἀποδιώξῃ ἢ νὰ τὸ ἀποβάλῃ ἀπὸ κοντὰ τῆς, ὡς ξένον, ἀλλ' ὑπόσχεται νὰ τὸ ὑποφέρῃ, ὅπως ἤθελεν εἶσθαι, κατὰ καιρὸν, διὰ παντὸς καὶ διὰ πάντα, θυγατέρα τῆς ἐξ αὐτῆς γεννηθεῖσαν».

Εἰς τὴν ἐρευνωμένην σύμβασιν βεβαίως δὲν συντρέχουν τὰ στοιχεῖα τῆς προσλήψεως παρὰ τῆς Μαρίας συζ. Σπύρου Μώρου τῆς θυγατρὸς τῆς Ἀννης συζ. Ἀναστασίου Ρουμελιώτου ὡς ψυχοκόρης, κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ, οὐχὶ ἀγνώστου ἐν Ἑρμούπολει, θεσμοῦ τοῦ ψυχοπαιδιοῦ. Καὶ τοῦτο οὐ μόνον διότι ὁ Δημόσιος μὴμων χαρακτηρίζει ρητῶς τὴν σύμβασιν ὡς «ἐγγράφον υἱοθεσίας», ἀλλὰ καὶ διότι κατηγορηματικῶς ἀναφέρεται ἐν τῇ συμβάσει ὅτι «ἡ Μαρία δέχεται αὐτὸ καὶ υἱοθετεῖ ὡς ἴδιον τέκνον τῆς διὰ νὰ τὸ ἀναθρέψῃ μὲ χρηστὰ καὶ χριστιανικὰ ἥθη». Ἀντιθέτως εἰς τὸν θεσμόν τοῦ ψυχοπαιδιοῦ δὲν ἐδημιουργεῖτο σχέσις συγγενικῆ μετὰ τοῦ προσλαμβάνοντος τὸ ψυχοπαίδι καὶ τούτου, οὔτε δὲ καὶ δικαίωμα κληρονομικὸν ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ προσλαβόντος. Ὁ θεσμὸς τοῦ ψυχοπαιδιοῦ ἔφερε τὸν χαρακτῆρα πράξεως ἀγαθοεργοῦ καὶ δὲν ἐδημιουργεῖ ἀγώγιμον δικαίωμα ὑπὲρ τοῦ προσληφθέντος παιδιοῦ κατὰ τοῦ προσλαβόντος, ἐν περιπτώσει ἀποπομπῆς του⁵³. Ἀντιθέτως εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν συμφωνεῖται σαφῶς ὅτι ἡ διάλυσις τοῦ δεσμοῦ μετὰ τὴν υἱοθετοῦσιν καὶ υἱοθετουμένης δὲν θὰ ἦτο παρὰδεκτὴ, διότι ἡ μὲν μήτηρ τῆς υἱο-

53. Περὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ ψυχοπαιδιοῦ βλ. Ἁ. Χρυστοφίλοπου, Σχέσεις γονέων καὶ τέκνων, σελ. 86 - 88, Π. Ζέπου, Ἐνοχικὸν Δίκαιον, Ἀθῆναι 1953, τόμ. Β', σελ. 391 καὶ Ἀνέκδοτα Τούρκικα ἔγγραφα ἐκ τῶν Ἀρχαίων Βεροῖας καὶ Θεσσαλονίκης ἐν Α.Ι.Δ. τόμ. 14 (1944), σελ. 64 σημ. 2, Γ. Πετροπούλου, Ἱστορία καὶ Εἰσαγγήσεις τοῦ Ρωμ. Δικαίου ὡς εἰσαγωγή εἰς τὸ ἰσχύον Ἀστικὸν Δίκαιον § 134 σελ. 1147 κ.ε. Γ. Κίσκερα, Τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον τῆς Ὑδρας, Ἀθῆναι 1961, σελ. 37 κ.ε. καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 15) 1955 ἀπόφασιν τοῦ Πρωτοδικείου Μυτιλήνης ἐν Ἐφημερίδι Ἑλλήνων Νομικῶν, τόμ. 23, σελ. 99.

θετουμένης «απαρδίδει καὶ ἀφιερώνει τελείᾳ ἀφιερώσει καὶ ἀμετανοήτῳ πρὸς τὴν δευτέραν τὸ ρηθὲν κορασίδιον τῆς» ἢ δὲ υἱοθετοῦσα (υἱόσχηται νὰ τὸ ὑποφέρει ὅπως ἤθελεν εἶσθαι, κατὰ καιρὸν, διὰ παντός καὶ διὰ πάντα ὡς θυγατέρα τῆς ἐξ αὐτῆς γεννηθεῖσαν). Διὰ τῶν συμφωνιῶν τούτων καθιεροῦται τὸ ἐπὶ υἱοθεσίας ἰσχύων, κατὰ τὸ Βυζαντινορωμαϊκὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἐθιμικὸν δίκαιον, τὸ ἰσχύον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας⁵⁴, ἀκατάλυτον τοῦ ἐκ τῆς υἱοθεσίας δεσμοῦ υἱοθετοῦντος καὶ υἱοθετουμένου.

Ἡ εὐχέρεια τῆς ἐνεργείας καὶ ἡ μὴ τήρησις τῶν προῤῃσχυουσῶν διατυπώσεων τῆς υἱοθεσίας ἐξοικονόμει τὴν ἀνάγκην τῶνπραγμάτων. Πολλάκις μάλιστα οὐδὲ καὶ ἔγγραφος συμφωνία ἐγίνετο, ἀλλὰ τὰ μέρη ἤρκοῦντο εἰς τὴν προφορικὴν συμφωνίαν, ἰδίᾳ πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Δημοσίου Μνήμονος, ὅτε ἡ σύνταξις τοῦ ἐγγράφου δὲν ἦτο πολὺ εὐχερὴς, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως τῶν προσώπων, ἅτινα θὰ ἠδύναντο νὰ διατυπώσουν μίαν κάπως ἰδιότυπον σύμβασιν, οἷα ἡ τῆς υἱοθεσίας. Βεβαίως πολλὰ τοιαῦτα υἱοθεσίαι δὲν ἠὲδοκίμησαν. Τοῦτο ὅμως ἀπετέλεσε τὴν ἐξάιρεσιν. Τὸν κανόνα ἀπετέλεσε τὸ ἀντίθετον. Ἐφθασε πολλάκις μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἡ φήμη, ὅτι διακεκριμένοι Ἑρμοπολῖται, πολλαπλῶς δράσαντες κατὰ τὴν περίοδον τῆς πρώτης πεντηκονταετίας ἀπὸ τοῦ οἰκισμοῦ τῆς πόλεως, δὲν ἦσαν γνήσια τέκνα τῶν γονέων των, ἀλλὰ θετά. Καὶ ὅμως κατ' οὐδὲν διέφερον ἀπὸ τὰ γνήσια. Καὶ τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ θετοῦ πατρὸς των ἐτίμησαν καὶ φιλοστόργως ἐπολιτεύθησαν ἔναντι τῶν γονέων των. Δὲν εἶναι κατὰ συνέπειαν οἱ τύποι, ἐκεῖνοι, οἵτινες διασφαλίζουν τὴν ἐπιτυχῇ ἀπόδοσιν ἐνὸς θεσμοῦ. Τὸ προέχον καὶ εἰς τὴν σύμβασιν τῆς υἱοθεσίας, ὡς ἄλλωστε καὶ εἰς πᾶσαν σύμβασιν, εἶναι ἡ καλὴ πίστις τῶν συμβαλλομένων καὶ ἡ καλὴ ἀνατροφή τῶν υἱοθετουμένων παρὰ τῶν υἱοθετούντων.

8. ΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΙΑΣ

Μία ἀπὸ τὰς πλέον πρωτοτύπους συμβάσεις, τὰς ὁποίας συνηντήσαμεν εἰς τοὺς κώδικας τοῦ πρώτου δημοσίου μνήμονος τῆς οἰκισμένης Ἑρμοπόλεως, Σκαρλάτου Μαξίμου, εἶναι ἡ ἐν παραρτήματι δημοσιευομένη ἀπὸ 21 Μαρτίου 1830 καὶ ὑπ' ἀριθμ. 4603, ἥτις φέρει ὡς τίτλον τὰς λέξεις «Δεσμὸς φιλίας» (ἀριθμ. 13). Ἐν αὐτῇ ἱστορεῖται ὅτι οἱ δύο συμβαλλόμενοι ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς εἶναι Γάλλος καὶ ὁ ἄλλος Ἰθακήσιος, «θέλοντες νὰ συνδέσωσι στενότερον τὴν φιλίαν τους» καὶ προδήλως νὰ δώσουν οὐσιαστικὸν περιεχόμενον εἰς τὸν φιλικὸν δεσμόν των (υἱόσχηται

54. Maurer, 'Ο Ἑλληνικὸς λαὸς (μετάφρασις Ε. Καραστάθη), τόμ. Β', Ἀθῆναι 1943, σελ. 205, Π. Κ α λ ι γ ᾱ, Περὶ Ἑθίμων, Εὐρετήριο τῆς Ἑλληνικῆς Νομολογίας, τόμ. Γ', σελ. 297.

καὶ κοινωνοῦν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἕτερόν τους τὸ τέταρτον ἀπὸ τὸ μέρος τῆς περιουσίας αὐτοῦ, εἴτε χρήματα ἔχει, εἴτε κτήματα κινητὰ ἢ ἀκίνητα, ἐδῶ, ἄλλοι εἴτε εἰς τὴν πατρίδα τους, κοινωνοῦν τὸ 1)4 αὐτοῦ ὁ εἷς πρὸς τὸν ἕτερον», καὶ δὴ οὐ μόνον διὰ τὴν ἤδη κεκτημένην περιουσίαν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν τοιαύτην. Ἡ στενὴ, ἡ ἀδελφικὴ φιλία, ἡ συνδέουσα δύο πρόσωπα, ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἐδημιούργησεν ἐν Ἑλλάδι τὸν θεσμόν τῆς ἀδελφοποιίας⁵⁵. Ὁ θεσμός αὐτός διαρκέσας ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνικοὺς χρόνους μέχρι τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐξέλιπεν ἤδη ἐντελῶς. Βεβαίως ὁ θεμὸς τῆς ἀδελφοποιίας δὲν ἐδημιούργει οὐδὲν περιουσιακὸν δικαίωμα μεταξὺ τῶν ἀδελφοποιιτῶν, καίτοι φαίνεται ὅτι ἐδημιούργει ἐν εἶδος συγγενικοῦ δεσμοῦ μεταξὺ τῶν συγγενῶν τοῦ ἐνός πρὸς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἑτέρου⁵⁶. Ἡ ἀδελφοποιία δὲν φαίνεται ποτὲ συνιστωμένη δι' ἐγγράφου συμβάσεως, ἀλλὰ εἴτε δι' ἀπλοῦ ὅρκου ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου⁵⁷, εἴτε διὰ μιᾶς τελετῆς κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ὑπὸ ἀδελφοποίησιν ἔκοπτον τὰς φλέβας των καὶ ἀφοῦ ἐγένετο κοινωνία τοῦ αἵματος των, ἄφηνον κατόπιν τὸ αἶμα των νὰ ρεῖσῃ ἐντὸς ποτηρίου, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν καὶ οἶνος, τὸ περιεχόμενον δὲ τοῦ ποτηρίου τούτου ἀκολούθως τὸ ἐπινον. Μάλιστα, κατὰ τὴν τελετὴν αὐτὴν πολλάκις ἐκχλεῖτο ἱερεὺς, ὅστις ἀνεγίνωσκε καὶ εὐχάς. Ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν, λόγῳ τῆς σφοδρᾶς ἀντιθέσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀδελφοποιίας⁵⁸, ἤρχισεν οὗτος νὰ ὑποχωρῇ διὰ νὰ ἐξαλειφθῇ τελείως σὺν τῷ χρόνῳ. Κατὰ τὴν περίοδον ὅμως τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ κατὰ τὰ πρῶτα μετελευθερωτικὰ ἔτη, ὁ θεσμός εὐρίσκετο εἰς μεγάλην ἀκμὴν, λόγῳ τῆς ἀνάγκης ὑπάρξεως ἰσχυρῶν δεσμῶν μεταξὺ τῶν μαχομένων, ἰσοδυνάμων πρὸς τὸν ἀδελφικόν, καὶ ἴσως ἰσχυροτέρων καὶ αὐτοῦ, πρὸς ἀντιμετώπισιν κοινῶν κινδύνων.

55. Περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀδελφοποιίας βλ. Κ. Μ. Ράλλη, Περὶ ἀδελφοποιίας κατὰ τὸ Κανονικὸν δίκαιον τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1906. Α. Χριστοφίλου, ἐνθ' ἀνωτ., Ἀθῆναι 1946, σελ. 93, Ἀ. Γεωργοπαπαδάκου, Ἡ ἀδελφοποιία εἰς τὴν Μάνην, ἐν Λαογραφίᾳ, τόμ. 15, σελ. 31 κ.ε. Δ. Λουκοπούλου, Παιμνικά τῆς Ρούμελης, Ἀθῆναι 1930, σελ. 210, Γ. Μιχαηλίδης-Νούαρου, Περὶ τῆς ἀδελφοποιίας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῷ Βυζαντίῳ, Τόμος Κ. Ἀρμενοπούλου, ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι Παν. Θεσσαλονίκης, τόμ. ΣΤ' (1952), σελ. 279 κ.ε.

56. Κατὰ τὸν Στιλπ. Κυριακίδην (Ἑλληνικὴ Λαογραφία, Μέρος Α' Μνημεῖα τοῦ Λόγου, Ἀθῆναι 1923, σελ. 128 κ.ε.) ἐθεωρεῖτο «ἀμαρτία νὰ πάρῃ ἀδελφοποιτὸς τὴν ἀδελφοποιή του γυναικα», ὑπῆρχεν δὲ καὶ ὁρολογία εἰς τὴν Ρούμελῃ ἀναφερομένη εἰς τοὺς συγγενεῖς τῶν ἀδελφοποιηθέντων.

57. Δ. Λουκοπούλου ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 210

58. Κ. Ἀμάτσιο, Ἐπιτίμιον κατὰ τῆς ἀδελφοποιίας, ἐν Ἐπετηρίδι Βυζαντ. Σπουδῶν, τόμ. Δ', σελ. 80 κ.ε.

Εἰς τὰς Κυκλάδας ὁ θεσμὸς τῆς ἀδελφοποιίας ἦτο σχεδὸν ἄγνωστος, διότι δὲν ἀναφέρεται ὡς ἐφαρμοσθεῖς παρὰ μόνον εἰς τὰ Ἀρβανιτοχώρια τῆς Ἀνδρου καὶ ἐκεῖ ὡς Ἀλβανικὸν καὶ οὐχὶ ὡς Ἑλληνικὸν ἔθιμον⁵⁹.

Ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἄκρως συντηρητικὴν Σύρον ὁ θεσμὸς ἦτο τελείως ἄγνωστος. Βεβαίως οἱ ἐμφανιζόμενοι θεσμοί, αἱ συνήθειαι καὶ τὰ δημιουργούμενα εἰς τὴν οἰκίζομένην νέαν πόλιν, εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σύρου, ἔθιμα, οὐδεμίαν ἀπολύτως συνάφειαν ἔχουν πρὸς ἐκεῖνα τῶν ἐντοπίων κατοίκων τῆς νήσου, οὔτινες, κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τοῦ οἰκισμού, δὲν διετήρουν ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τοὺς προσφυγόντας εἰς τὴν νῆσον των καὶ συνεπῶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπηρεάσουν καὶ τὰς σχέσεις των, ἀλλ' οὔτε γενικώτερον πρὸς τὸν θεσμόν τῆς ἀδελφοποιίας ἔχει σχέσιν τινὰ ἢ μνησθεῖσα σύμβασις, τὴν ὁποίαν ὁ Δημόσιος Μνήμων ἐβάπτισε μὲ τὸν τίτλον «Δεσμὸς φιλίας». Ἡ ἀδελφοποιία ἦτο δημιούργημα ἁγνῶν αἰσθημάτων ἐνθὺ ἢ ἐρευνημένη σύμβασις ὑποθάλλει τὸ οἰκονομικὸν συμφέρον. Εἰς τὴν Ἑρμούπολιν ὁμοίως τοῦ 1830 «τὴν μεγάλοπολιν τῆς Ἑρμούπολεως», ὡς ὑπερηφάνως τὴν ὀνόμαζον οἱ εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ἀντιπρόσωποι τῆς⁶⁰, τὴν πολυαριθμοτέραν πόλιν τῆς ἐλευθέρας πατρίδος, μὲ τὰς 30.000 τῶν κατοίκων τῆς, τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ συναλλαγαί, ἡ ἀκμάζουσα ἐμπορικὴ ναυτιλία καὶ ὁ κοσμοπολιτικὸς χαρακτήρ τῆς φυσικὸν ἦτο νὰ τροποποιήσουν καὶ ἀπαμβλύνουν ἀντιλήψεις καὶ θεσμούς, ὧν ἄλλοτε ἰσχυρῶς εἶχοντο οἱ Ἕλληνες τῆς ἐλευθερωθείσης, ἀλλὰ καὶ τῆς παρχαλεινάσης ὑποδοῦλου περιοχῆς. Ὁ Fontanier ἀναφέρει σχετικῶς τὰ ἑξῆς⁶¹.

«Τὸ μῖγμα αὐτὸ τῶν Ἑλλήνων οἱ ὁποῖοι κατέφυγον ἐκεῖ ἀπὸ πάσης γωνίας τῆς γῆς, ὀργανοῦνται, ἀπὸ κοινοῦ καὶ βαδίζει πρὸς τὸν πολιτισμὸν. Κάθε ἀποικία χάνει ἀσυναίσθητος τὰς ἰδιαιτέρας προλήψεις τῆς. Αἱ γυναῖκες τῶν Ὑδραίων δὲν ἐσκέπτοντο πλέον ὅτι ἓνας πέπλος τοὺς ἦτο ἀπαραίτητος διὰ νὰ ἐξέλθουν, οἱ ἄνδρες δὲν ἐπέμενον εἰς τὸ νὰ φέρουν τὴν ἐθνικὴν των ἐνδυμασίαν. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐλάμβανον τὰ εὐρωπαϊκὰ ἐνδύματα. Ἀλλ' ἐξ ἐτέρας πλευρᾶς ἡ ἀνθηκότης, διεδέχετο τὰς ἀρετὰς τὰς ὁποίας εἶχον ἄλλοτε. Προσετίθεντο τὰ πάθη τῆς Εὐρώπης εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκέντηντο ἐξ ἀνατροφῆς. Ἡ θρησκεία ἔχανε καθημερινῶς τὴν κυριαρχίαν τῆς ἐπὶ τῶν πνευμάτων».

59. Δ. Π. α. σ. χ. ἄ. λ. η, Κυκλαδικὰ θέσμιμα μετ' ἀνεκδότων ἐγγράφων, ἐν Ἀρχ. Ἰδ. Δικ., τόμ. 608 (1929) σ. 230 κ.ε. Τὸ ὅτι τὸ ἐν Ἀνδρῶ ἔθιμον τῆς ἀδελφοποιίας δὲν ἦτο ἐντόπιον ἀλλὰ καθαρῶς Ἀλβανικὸν καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἀδελφοποιοὶ ἐκαλοῦντο ἀλβανιστὶ «βλάμηδες, καρδάσηδες, μπάτηδες».

60. Μ. ἀ. μ. ο. κ. α, Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, τόμ. ΙΑ' σελ. 213.

61. Fontanier, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 167.

Τὸ οἰκονομικὸν κέρδος οἰστρογλάττει τὸ πνεῦμα τῶν κατοίκων καὶ ἐνεφανίζοντο πάσης φύσεως συνδυασμοὶ καὶ ἐπιχειρήσεις πρὸς ἐπίτευξίν του. Δὲν εἶναι κατὰ συνέπειαν ἄπορον πῶς καὶ ἓνας δεσμὸς φιλίας, δεσμὸς δηλονότι κατ' ἐξουχίαν ἀνιδιοτελεῖς καὶ ὑπεράνω συμφέροντος, προσλαμβάνει τὴν μορφήν συμβάσεως ἄκρους ἰδιοτελοῦς, ὅπως ἡ τῆς μεταβιβάσεως παρὰ τοῦ ἑνὸς τῶν δύο φίλων εἰς τὸν ἕτερον τοῦ 1)4 τῆς ἐνεστώσης καὶ μελλούσης περιουσίας του.

Ὁ Δημόσιος Μνήμων δὲν χαρακτηρίζει τὴν σύμβασιν ὡς δωρεάν, πλὴν ὡς τοιαύτη δέον ὅπως θεωρηθῇ. Ἡ δωρεὰ ὀλοκλήρου περιουσίας ἢ ποσοστοῦ αὐτῆς, κατὰ τὸ Βυζαντινορωμαϊκὸν Δίκαιον ἦτο ἔγκυρος, τόσον ὡς πρὸς τὴν ὑφισταμένην ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν περιουσίαν. Μάλιστα δὲν προσαπηγεῖτο περιγραφή τῶν στοιχείων τῆς δωρουμένης περιουσίας διὰ τὸ κύρος αὐτῆς (Πανδ. 33 πρ. 18.1 καὶ 94,95,115 Π. (45. 1)⁶². Ὁ συντάκτης ὅμως τῆς ἐν ὅψει συμβάσεως δὲν φαίνεται νὰ ἠθέλησε ἐμπράγματον ἰσχὺν εἰς τὰ συνωμολογούμενα, οὕτως ὥστε ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς, αὐτοδικαίως, ὁ εἰς νὰ καθίσταται συγκύριος τῶν ἀποτελούντων τὴν περιουσίαν τοῦ ἄλλου περιουσιακῶν στοιχείων. Εἰς τὴν σκέψιν αὐτὴν ὁδηγεῖ ἡ φράσις τοῦ ἐγγράφου καθ' ἣν οἱ δύο συμβαλλόμενοι «ὀπόσχονται καὶ κοινωνοῦν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἕτερόν τους, τὸ τέταρτον ἀπὸ τὸ μέρος τῆς περιουσίας αὐτοῦ». Δὲν μεταβιβάζουν δηλονότι ἀμέσως ἀλλ' ὀπόσχονται τὴν μεταβίβασιν. Συναπτεῖται τοῦτ' ἔστι ἐνοχικὴν καὶ ὄχι ἐμπράγματον σύμβασιν. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὅρου «κοινωνοῦν», δηλαδή ἡ δημιουργία κοινωνίας μεταξὺ των, ὡς πρὸς τὰ στοιχεῖα τῆς περιουσίας αὐτῶν, φαίνεται μᾶλλον νὰ ἔχῃ τὴν ἐννοίαν ὅτι ἡ ἐκ τῆς συμβάσεως ὑποχρέωσις ἀνάγεται εἰς ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς περιουσίας ἐνὸς ἐκάστου τὰ ὑπάρχοντα κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπογραφῆς τῆς συμβάσεως καὶ ὄχι ὅτι ἡ κοινωνία δημιουργεῖται διὰ τῆς συμβάσεως, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ρήματος «ὀπόσχονται» θὰ ἦτο περιττή. Καίτοι βεβαίως πλήρης ἀκριβολογία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναζητῇται εἰς τὰς συμβάσεις τοῦ Μνήμονος Μαζίμου, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι αὗται ἀποτελοῦν τὰ πρῶτα βήματα εἰς τὰς συναλλαγὰς τοῦ δημιουργουμένου κράτους, ἐν τούτοις τὸ ὅλον περιεχόμενον τῆς συμβάσεως καὶ ἡ διατύπωσις του, καθ' ἡμᾶς τουλάχιστον, ὁδηγεῖ εἰς τὴν παραδοχὴν ταύτης ὡς ἐνοχικῆς καὶ οὐχὶ ὡς ἐμπράγματου.

62. Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Βυζαντινορωμαϊκοῦ Δικαίου τὰ δικαστήρια ἔχουν ἀποφανθῇ ὅτι καὶ μετὰ τὸν νόμον περὶ μεταγραφῶν ἡ δωρεὰ μελλούσης περιουσίας εἶναι ἔγκυρος ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀναφέρονται λεπτομερῶς τὰ στοιχεῖα τῶν εἰς τὴν δωρουμένην περιουσίαν ὑπάρχοντων ἀκινήτων ('Αρ. Πάγ. 114/1924 — Θεμ. ΑΕ' σελ. 532 — Ἐφετ. Πατρ. 62/1936, ΕΕΝ. Δ', σελ. 142).

Διὰ τῶν προεκτεθέντων, φρονοῦμεν, ὅτι δίδεται μία εἰκὼν τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς ἤρξατο δημιουργουμένη ἡ νέα κοινωνία, εἰς τὴν πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος. Διότι δὲν πρέπει νὰ ἀγνοηθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι λόγῳ τῆς μεγάλης ναυτικῆς καὶ ἐμπορικῆς τῆς κινήσεως τοῦ πλήθους τῶν ἐγκατασταθέντων ξένων καὶ Ἑλλήνων ἐξ ἐσπερίας, τῆς ραγδαίας ἀναπτύξεως τῶν συναλλαγῶν καὶ τῆς τεραστίας ἐπιδράσεως τῶν ξένων θεσμῶν, ἡ νέα πόλις πολὺ ταχέως ὑπεσκέλισε ὅλους τοὺς ἄλλους οἰκισμοὺς τῆς ἐλευθερωθείσης περιοχῆς, καταστᾶσα ἡ μόνη, οὐσιαστικῶς, πόλις, τοῦ νέου Κράτους. Καὶ ἔφθασε, μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὁθωνος, νὰ συζητῇται σοβαρῶς ὁ ὅρισμός τῆς Ἑρμοπόλεως, ὡς πρωτευούσης τοῦ νέου Βασιλείου. Τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνετάγησαν αἱ δημοσιευόμεναι πράξεις δὲν ὑπῆρχεν ἔτι οὔτε νομικὴ ὁρολογία, οὔτε νομικὴ ἐπιστήμη. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ὅθεν αὐτῆς ἐμφανίζον ἐνδιαφέρον τὰ ἀκολούθως δημοσιευόμενα ἔγγραφα, λόγῳ τῆς πρωτοτύπου διατυπώσεώς των. Τὰ πλεῖστα τούτων προέρχονται ἀπὸ τοὺς σωζομένους, εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Κώδικας τοῦ Σκαρ. Μαξίμου, ἐνὸς τῶν πρώτων Συμβολαιογράφων τῆς Ἐπαναστατικῆς περιόδου, οἵτινες μέχρι σήμερον παρ' οὐδενὸς ἐμελετήθησαν καὶ ὡς ἐκ τούτου λογιζόμεθα εὐτυχεῖς διότι πρῶτοι φέρομεν εἰς φῶς ἐνδιαφέροντα νομικὰ ἔγγραφα προερχόμενα ἐξ αὐτῶν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ*

1

(ΓΑ Κ. Ἐκτελ. Φ.3)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Ἀπόφασις τοῦ Βουλευτικοῦ δι' ἧς ἐντέλλεται τὸ Ἐκτελεστικὸν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀσυστόλως διενεργουμένην ἐν Σύρῳ ἐμπορίαν Τούρκων αἰχμαλώτων

Περίοδος Β'

Ἀριθμ. 633

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὸ Βουλευτικὸν Σῶμα

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Ἐπεὶδὴ ἐναντίον τοῦ Ὁργανικοῦ Νόμου πολλοὶ ἔφερον τὸ πρᾶγμα εἰς ἀηδὴ κατάρχησιν ἀσυστόλως πραγματευόμενοι τοὺς ἐν τῇ Ἐπικρατείᾳ εὐρισκομένους αἰχμαλώτους Τούρκους καὶ κομίζοντές τους εἰς νῆσον Σύρρον, καὶ ἄλλας, τοὺς ἐμπορεύονται, ἐνέκρινε τὸ Βουλευτικὸν καὶ καθυποβάλλει τοῦτο εἰς τὴν ἐπίκρισιν τοῦ Σ. Ἐκτελεστικοῦ, ὅτι νὰ δοθῇ διαταγὴ πρὸς ὅλους τοὺς Ἐπάρχους νὰ ἐμποδίσωσι τὴν πώλησιν τῶν Τούρκων καὶ ὅσους εὐρίσκουσι χωρὶς ἄδειαν τῆς Διοικήσεως καὶ διαβατήριον, νὰ τοὺς πέμπωσι ὀπίσω.

Τῇ 1Δ' Ἰανουαρίου 1824

Ἐν Κρανιδίῳ

Ὁ Ἀντιπρόεδρος

Ὁ Βρεσθένης Θεοδόρητος

Ὁ Α' Γραμματεὺς

Α. Σκανδαλίδης

* Τὰ δημοσιεύμενα ἔγγραφα καταχωρίζονται κατὰ χρονολογικὴν σειράν.

2

(ΓΑΚ. Ἐκτελ. Φ. 25)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ "Ἐλληνας στρατιῶται συνέλαβον μίαν ἀράπισσαν τὴν ὁποίαν παρέδωσαν εἰς δουλεμπόρους Ἐλλήνας, οἵτινες τὴν μετέφεραν εἰς Σύραν, ὅπου καὶ τὴν ἐπώλησαν ἀντὶ 150 γροσίων. Ζητεῖται δὲ νὰ ληφθοῦν μέτρα ἐναντίον των.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ἐκτελεστικὸν

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν πολεμικῶν

Κάποιος Γιάννης Κουζοπέταλος, στρατιώτης, πολιορκούμενος εἰς Ναύπλιον, ἐγύμνωσεν ἕτερον στρατιώτην Γεώργιον, ὅστις δουλεύει τὸ ἤδη Ὑπουργεῖον ὡς γραμματοφόρος, καὶ τοῦ ἤρπασε δύο πιστόλια καὶ μίαν πολλὰ νέαν ἀράπισσαν.

Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο κατ' αἰτήσιν τοῦ ἀδικηθέντος ἔστειλεν πρῶτον ἐπιταγὴν εἰς τοὺς Προκοίτους τῆς Νέας Ἐπιδαύρου νὰ ἐξαποστείλουν τὴν ἀράπισσαν ὅπου εὐρίσκετο, ἀλλ' ὁ ἀράπιας αὐτὴν ἐφργάδενσεν εἰς Σαλαμίνα, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀναστασίου Παπασταθοπούλου, ὅστις καὶ ἀπελθὼν εἰς Σύραν ἀπεμποπολίησάτο διὰ ἑκατὸν πενήντα γροσία.

Ἡδὴ ἐσχάτως ἐξαποστείλαν τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο ἐκτελεστικὴν δύναμιν εἰς Σαλαμίνα διὰ τινος κακούργου, ἐδιώρισε νὰ φέρον καὶ τὴν ρηθεῖσαν ἀράπισσαν, ἣ τὸν ἔχοντα αὐτὴν, τῆς ὁποίας μὴ εὐρεθείσης, ἤχθη ἐνταῦθα ὁ πωλήσας αὐτὴν Ἀναστάσιος Παπασταθοπούλος. Οὗτος παρησιασθεὶς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ὁμολόγησεν ὅτι ὁ ρηθεὶς Γιάννης Κουζοπέταλος, Λουκᾶς Μπονγιουκλῆς καὶ Τριαντάφυλλος Μπονγιουκλῆς, στρατιῶται ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἡδὴ τοῦ Καπετὰν Μήτρον τῆς Τριανταφύλλεας, εὐρισκόμενοι ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ φρονηάρχου Φωτομάρα, παρέδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν ἀράπισσαν, νὰ τὴν πωλήσῃ εἰς Σύραν, ὅστις καὶ τὴν ἐπώλησεν ὡς εἴρηται.

Ἐκ τῆς αὐτοστιγμῆς μαρτυρίας αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ οἱ τέσσαρες αὐτοὶ εἶναι ἀνθρωπέμποροι καὶ καταπατηταὶ τῶν Ἱερῶν Ἑλληνικῶν δικαιωμάτων.

Ἡδὴ καὶ οἱ τέσσαρες εὐρίσκονται ἐνταῦθα καὶ ἐὰν τὸ Σεβ. Ἐκτελεστικὸν Σῶμα εὐδοκίῃ νὰ συγκροτηθῇ περὶ τῆς ἐποθέσεως ταύτης Ἐπιτροπὴ, ἣς διατάξει τὸ ἀνάλογον Ὑπουργεῖον νὰ τὴν ἐνεργήσῃ.

Ταῦτα καθοποβάλλει ἐπ' ὄφιν τοῦ Σεβ. Ἐκτελεστικοῦ Σώματος εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν χρεῶν του.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 27 Σεπ/βρίου 1824

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Πολεμικῶν

Ἀ. Παπαγεωργίου

3

(ΓΑΚ. Ἐκτελ. Φ. 60)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Διαμαρτυρία ἐνὸς πρόσφυγος ἐγκατασταθέντος εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σύρου, διότι εἷς ἐντόπιος καθολικός, κύριος τοῦ οἰκοπέδου ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατεσκευάσσε ὑγδόντα καλύβας θέλει νὰ τοῦ πάρῃ τὸ οἰκόπεδον μὲ τὰς καλύβας, μὴ δεχόμενος τὴν καταβολὴν ἐνοικίου διὰ τὸ οἰκόπεδόν του, ὡς οἱ λοιποὶ ἰδιοκτῆται

Σεβαστὴ Διοίκησις,

Ἐπὶ χέρσων μηδέποτε κεκαλλιεργημένης τοῦ λιμένος τῆς Σύρου, ἔκτισα πρότερον μὲν τέσσαρας καλύβας, ἐνῶ δὲ ἔκτιζον ἐφάνη Λατίνος τις καὶ εἶπεν ὅτι ὁ τόπος εἶναι ἰδικός του. Τὸν εἶπα ὅτι ἄς οἰκοδομήσω ἐγὼ καὶ ἂν εἶναι ὁ τόπος ἰδικός σου, μετὰ τινος χρόνου, σοὶ παραχωρῶ τὸν τόπον μὲ τὴν οἰκοδομήν. Μετὰ ταῦτα δὲ καθὼς ἔκτιζον οἱ λοιποί, ἔκτισα καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλας, ὥστε συμποσῶνται ἤδη αἱ καλύβαι εἰς 80 (σημειωτέον δὲ ἐνταῦθα, ὅτι καλύβαι μὲν εἶναι, πλὴν λιθοκτιστοὶ καὶ στεγασμέναι ὡς συνηθίζεται καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ). Καὶ τώρα ὁ Λατίνος, λέγων ὅτι εἶναι ὁ τόπος ἰδικός του, θέλει νὰ τὰς κυριεύσῃ καὶ νὰ ἀποδιώξῃ ἐμὲ ὁλοτελῶς, ὅστις ἐξόδενσα ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας γρόσσια. Τὸν λέγω καθὼς πληρώνει ὁ κόσμος, νὰ σὲ πληρώσω καὶ ἐγὼ πρὸς 60 παράδες τὴν Καλύβην, ἐνῶ μάλιστα ὁ τόπος εἶναι Ἑθνικός, διότι τόπος κεχερσωμένος, μὴ φυτευμένος, κατάξηρος, πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε Ἑθνικός.

Ἐπειδὴ λοιπὸν θέλει νὰ μὲ ἀδικῇ καὶ θέλει νὰ ἐνεργήσῃ τὴν μισέλληνα γνώμην του, παρακαλῶ τὴν εὐθυδικίαν τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως, ἕως νὰ σκεφθῇ περὶ ἐκεῖνον τοῦ λιμένος, νὰ ἐπιτάξῃ ὅπου ἀνήκει, νὰ μοὶ δοθῇ διαταγὴ ἔντονος, ὥστε νὰ τὸν πληρώσω πρὸς 60 παράδες τὴν Καλύβην, καθὼς πληρώνουν καὶ οἱ ἄλλοι οἱ οἰκοδομοῦντες καὶ οἰκοδομήσαντες, πρὸς τοὺς λεγομένους κυρίους τῶν τόπων, Συριανούς.

Μένω δὲ ἐν τούτοις μ' ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας

Τῇ 16 Φεβρουαρίου 1825. Ἐν Ναυπλίῳ

Ὁ Πατριώτης

Ἀντώνης Σερφυιώτης

Διὰ χειρὸς τοῦ γραφέως

4

(ΓΑΚ. Ἀρχεῖον Βλχ. Φ. 292)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Σύμβασις ἀγοραπωλησίας δι' ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου, ἐργαστηρίου εἰς τὸν παρὰλιον συνοικισμόν.

Διὰ τοῦ παρόντος πωλητηρίου γράμματος μερικοῦ μὲν, ἀλλὰ δύνανται καὶ ἰσχὺν ἔχοντος ὥς νὰ εἶναι γινόμενον καὶ ἐπὶ Καγγελαρίας, δηλὸν γίνεται ὅτι ὁ Γρηγόριος

Λιαμαντῆς, κύριος καὶ ιδιοκτήτης τοῦ ξυλίνου ἐργαστηρίου ὑπ' ἀριθ. 204 πωλεῖ αὐτο-
προαιρέτως καὶ οἰκειοθελῶς τὸ αὐτὸ ἐργαστήριον, μὲ ὅλα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ δι-
καιώματα, εἰς τοὺς ἀδελφούς κυρίους Γεώργιον καὶ Χριστόδουλον Σαμόνη, διὰ τά-
ληρα Ἰσωνίας Κολωνάτα διακόσια Νο 200, τὸ ὁποῖον ἐργαστήριον ὁ πωλητὴς θέλει
παραδώσει τῶν ἀγοραστῶν τῇ εἰκοστῇ ἐβδόμῃ τοῦ τρέχοντος μηνός, ὁμολογῶν ἐν
τῷ παρόντι ὅτι ἔλαβε παρὰ τῶν ἀγοραστῶν τὴν ἄνω ρηθεῖσαν, συμφωνηθεῖσαν,
ποσότητα κολωνάτων 200, σῶα καὶ ἀνελλιπτῶς, καὶ μένει ἐξωφλημένος καὶ πληρω-
μένος μέχρι λεπτοῦ καὶ τοῦ λοιποῦ μένει ἀπαλλοτριωμένος καὶ ἀμέτοχος ἀπὸ τὸ
αὐτὸ ἐργαστήριον καὶ τὸ αὐτὸ ἐργαστήριον εἰς τὸ ἐξῆς, μένει εἰς τὴν κυριότητα καὶ
διακατοχὴν τῶν αὐτῶν ἀγοραστῶν νὰ τὸ κάνουν ὡς θέλουν καὶ βούλονται, ὡς ἀγορὰ
καὶ ιδιοκτησία των. Τὸ μηνιαῖον τοῦ Ἐπαρχείου μένει εἰς βάρος τῶν αὐτῶν ἀγορα-
στῶν. Εἰς ἔνδειξιν ὧν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἄνω εἰρημένων γίνεται τὸ παρὸν πωλητήριον
γράμμα ὑπογραφόμενον παρὰ τοῦ Πωλητοῦ καὶ παρ' ἄλλων ἀξιοπίστων μαρτύρων,
ἵνα ἔχῃ τὸ κύρος ἐν παντὶ καιρῷ τόπῳ καὶ Κιρτηρίῳ.

Ἐν Σύρα τῇ 11 Ἀπριλίου 1825

Γρηγόριος Λιαμαντῆς, βεβαιώνω

Πέτρος Ἀσκατζῆς ὁ γράψας μαρτυρῶ

Ἰωάννης Περίδης, μαρτυρῶ

Προστίθεται τὸ νόμιμον χαρτόσημον τοῦ Κράτους ἐκ δοχ. τριῶν

Ἐν Ἐρμουπόλει τῇ 14 Ὀβρίου 1840

Ὁ Ταμ. Σύρον
(Τ.Σ.) ὑπογραφή δυσανάγνωστος

5

(ΓΑΚ. Ὑπ. Ἐσωτερ. Φ. 85)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Ἀναφορὰ τοῦ Ἀντων. Σαλάχα, διαμαρτυρομένου διὰ τὴν ἀθέτησιν
τῶν ἀναληφθεισῶν, παρὰ τὸν Σπετσιώτη Κοσμᾶ Γκίνη, ὑποχρεώ-
σεων, ἐν σχέσει μὲ τὴν οἰκοδόμησιν οἰκίας ἐπὶ οἰκοπέδου του, εἰς
τὴν παρὰ τὴν τῆς Σύρας.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν

Προστρέχω καὶ ἐγὼ εἰς τὸ ἐξοχον τοῦτο Ὑπουργεῖον διὰ νὰ ἀποδείξω τὸ
ἀποδεδειγμένον μου δίκαιον.

Κατὰ τὸ 1824 κατὰ τὸν Νοεμβρίον μῆνα, ἐσυμφώνησα μὲ τὸν καπετὰν Κοσμᾶ
Γκίνη διὰ νὰ μοῦ κτίσῃ ἓνα τόπον πλησίον τῆς φραγκοκλησιᾶς Εὐαγγελίστρας καὶ
νὰ τὸν ἐξουσιάζῃ διὰ τέσσαρους χρόνους, καθὼς διαλαμβάνουσι τὰ συμφωνητικὰ μας

γράμματα, μετὰ δὲ τὴν προθεσμίαν τῶν τεσσάρων χρόνων, νὰ εἶναι ἐδικόν μου τὸ κτίριον καὶ ὁ τόπος. Πλὴν ὁ ἄνω κ. Κοσμᾶς Γκίνης, χωρὶς νὰ τελιώσῃ τὸ κτίριον, ἔκαμε μόνον τρία κατώγεια, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπολαμβάνει ἀνὰ μῆνα γρ. 110¹, χωρὶς νὰ θέλῃ διὰ νὰ οἰκοδομήσῃ τὸν ὅσον τόπον μὲ γέλασμα, ἔξω τῆς συμφωνίας, περιετείχισε. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὁ κ. Κοσμᾶς ἀποφασίζει νὰ ῥίπτῃ κατ' ἐμοῦ ὕβρεις, φοβερισμοὺς καὶ ἄλλα πολλὰ. Μ' ἐκατεστάθῃ ἄπρακτον τὸ νὰ παρουσιασθῶ πρὸς τὸν κύριον Ἐπαρχον Μυκόνου καὶ Σύρας καὶ νὰ εἶπω τὰ δίκαιά μου, φαίνεται διότι εἶναι Σπετσιώτης.

Παρακαλῶ λοιπὸν τὸ Σεβαστὸν τοῦτο Ὑπουργεῖον νὰ ἐνεργήσῃ ὥστε νὰ μοὶ ἀπελευθερωθῇ ὁ τόπος μου διὰ νὰ τὸν δώσω εἰς ἄλλους, οὔτινες καὶ τὸν ζητοῦν μὲ ὠφέλειάν μου, καθότι ὁ κ. Κοσμᾶς ἔχει ἀπόφασιν οὔτε νὰ οἰκοδομήσῃ οὔτε ἐμὲ νὰ γνωρίσῃ.

Μένω δὲ μ' ὅλον τὸ σέβας ταπεινοδουλικῶς ὑποσημειούμενος

Ἐν Σύρα τῇ 7 Ἰανουαρίου 1826

Antonio Salachas

6

(ΓΑΚ- Χειρόγραφος Κωδ. Σκκρλ. Μτζίμου - Ἀρθμ. 180)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Διαμαρτυρία τοῦ ἐμπόρου Ἀναστ. Μπόνῃ κατὰ τοῦ Μιχαὴλ Ζαχαροπούλου διότι τοῦ ἐπώλησεν ποσότητα μετάλλου ὡς ἄργυρον, ἐνῶ ἐπρόκειτο περὶ εὐτελῶν μετάλλων μὲ ἐλαχίστην προσότῃτα ἀργύρου.

Διαμαρτυρικὸν

Παρασταθεὶς σήμερον παρὰ τῷ ἡμετέρῳ γραφεῖ τοῦ Δημοσίου Ὑπογραφέως τῆς νήσου Σύρας ὁ Ἀναστάσιος Μπόνῃς ἐφανέρωσεν καὶ ἐδηλοποίησεν ὅτι ἠγόρασεν ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Ζαχαρόπουλον τέσσερα κομμάτια ἀσήμι καὶ ζύγια του 160/400, πρὸς εἴκοσι παρὰδες τὸ δράμι καὶ τῷ ἔδωκε καπνόν, πρὸς 95 παρὰδες τὴν Κ., ἀντὶς διὰ χρήματα, ὡς ἐσυμφώνησαν. Τὸ αὐτὸ δὲ ἀσήμι θέλων νὰ πωλήσῃ πρὸς τὸν κ. Περάκη Τζιγκιολάραν καὶ ἐπιχειρήσας οὗτος διὰ τῆς ἀναλύσεως νὰ τὸ δοκιμάσῃ ἔλιωσαν δράγμα 25 καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐβγήκε καθαρὸ ἀσήμι μόνον δράμι μισό. Ὡστε τὸ ὅλον εἶναι ψευδὲς καὶ κίβδηλον καὶ ὁ πωλητὴς Μιχαὴλ Ζαχαρόπουλος μὲ δόλον ἀπάτην καὶ ψεῦδος ἐπώλησε πρὸς τὸν Α. Μπόνῃν τὸ ρηθὲν τίποτε διὰ ἀσήμι. Λιὰ τοῦτο καὶ τὸ

1. Τὸ εἰσπραττόμενον ἐνοίκιον ἀπὸ τὰ τρία κατώγεια εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς μεγάλης ἀξίας τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον τὰ ἀκίνητα, ἀλλὰ καὶ τῶν τεραστίων κερδῶν τὰ ὁποῖα ἀπεκόμισαν οἱ ἐκ τῶν ἐντοπίων συριανῶν ἔχοντες ἰδιοκτησίαις εἰς τὴν παραλίαν, ὅπως οἱ Ἀφοὶ Σαλάχα.

ἀφίρει διὰ λ/σμόν του, δεσοζιτάραντος αὐτό ὅπου ἀνίρει καὶ διαμαρτυρόμενος ἐναντίον αὐτοῦ ἐπισήμως διὰ κεφάλαιον, τόκους, ἔξοδα κ.τ.λ.π., συλλογισμένα καὶ ἀσυλλόγιστα, φυλαττόμενος εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ζαχαροπούλου αὐτοῦ (διότι τώρα ἐλείπει) νὰ ἀναφεροῖ εἰς τὰ ἀνήκοντα δικαιοσύνης Κριτήρια, καὶ ἰδιοχείρως ὑπογράφει ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ τῶν πράξεων ἡμῶν. Ἐπικυροῦται παρ' ἡμῶν ἡ διαμαρτυρία του ἵνα ἔχη τὸ κῦρος αὐτῆς ἐν παντὶ καιρῷ καὶ Κριτηρίῳ.

Ἐν Σύρα τῇ 31 Ἰανουαρίου 1827

Εὐστοράτιος Ἀργέντης - μαρτυροῦ
Βλαδιμ. Μπόνης, μαρτυροῦ

Λιὰ τὸν Ἀναστασ. Μπόνην τίθεται τὸ
σημεῖον τοῦ σταυροῦ

(Ἀκολουθεῖ «Μαρτυρικόν» τοῦ χρονογράφου Παντελῆ Λελημετροπούλου, βεβαιῶντος ὅτι ὁ Μ. Ζαχαρόπουλος τοῦ ἔφερε εἰς τὸ χρονοχοεῖον του χαλκόν, ἀρσενικόν καὶ ἄλλα μέταλλα διὰ νὰ τὰ χωνεύσῃ καὶ νὰ φαίνονται ὡς ἀσημι, ὑποσχθεὶς ἀδοῶν ἀμοιβήν. Ὅπου καὶ ἐγένετο κατασκευασθέντων τεσσάρων βόλων).

7

(ΓΑΚ - Χειρόγραφος κώδ. Σακράτου Μτζήμου ἀρθμ. 180)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Ἀγοραπωλησίᾳ Τουρκίσσης αἰχμαλώτου, καλυπτομένη ὡς δῶρον δωρεᾶ. Ὁ ἀγοραστής Ἰωάννης Τράκας τὴν ἀγοράζει διὰ νὰ τὴν ἀνταλλάξῃ μὲ τοὺς δύο υἱοὺς καὶ μίαν θυγατέρα του, τοὺς ὁποίους ἐκράτουν αἰχμαλώτους οἱ Τοῦρκοι εἰς Σμύρνην, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου (ὁ ἀγοραστής εἶναι Χῖος)

Ἀρθμ. 160

Ἀνταλλαγὴ ἀτόμων

Παρορησιασθέντες σήμερον παρὰ τῷ ἡμετέρῳ γραφεῖ τοῦ Δημοσίου ὑπογράφει τῆς νήσου Σύρας ὁ κ. Ἀθανάσιος Νεοχωριτόπουλος καὶ ὁ κ. Ἰωάννης Τράκας, Χῖος, ἐφάνερωσεν καὶ ἐδηλοποίησεν ὁ πρῶτος ὅτι διὰ τὰς πολλὰς χάριτας καὶ ἐκδουλεύσεις ὅπου χρεωστῇ πρὸς τὸν δεύτερον, θέλων νὰ ἀνταποκριθῇ πρὸς αὐτὰς καὶ νὰ προσφέρῃ πρὸς τὸν κ. Ἰ. Τράκαν ἐν δῶρον ἀξίζων εἴτε ἐκτιμώμενον ἕως δέκα χιλιάδες γροῖα¹, ἀπεφάσισεν νὰ προσφέρῃ πρὸς αὐτὸν μίαν νεάνίδα Τοῦρκαν, ὅπου κρατεῖ αἰχμάλωτον τοῦ πολέμου, ἐπὶ σκοπῷ καὶ συμφωνίᾳ τοιαύτῃ, ὅτι διὰ μίαν θυγατέρα καὶ δύο παιδιὰ ὅπου εὐρίσκονται εἰς Σμύρνην, εἰς χεῖρα Τορκικὰ αἰχμάλωτοι, νὰ ἤθελε κάμει ἀνταλλαγὴν αὐτοὺς μὲ τὴν ρηθεῖσαν αἰχμάλωτον, ὀνομαζομένην Σακκιερῆ, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τὴν σήμερον παραδίδει εἰς χεῖρας τοῦ γέροντος, ρηθέντος

1. Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἀνταποδοτικῆς δωρεᾶς ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀξίας τῆς αἰχμαλώτου οὐδὲν λόγον θὰ εἶχε.

Τράκα, διὰ τὰ κρατῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν του² ἕως ὅτου τὰ γίνῃ ἢ ρηθεῖσα ἀνταλλαγί.

Καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο τὸ παρὸν ἔμπροσθεν ἡμῶν καὶ τῶν προσυπογραφομένων μαρτύρων. Ἀμφότερα τὰ μέρη ὑπογραφόμενα.

Ἐν Σύρα τῇ 2 Μαρτίου 1827

Βλαδίμηρος Μπάος - Μαρτυρῶ

Ἀθανάσιος Νεοχωρίτης - Βεβαιῶ

Δημήτριος Μαρσηδάκης - Μαρτυρῶ

Ἰωάννης Τράκας, βάζει τὸ σημεῖον τοῦ
Σταυροῦ. †

Καὶ ἐπικυροῦντες τὰ γεγραμμένα ὑποφαινόμεθα.

Ὁ Δημόσιος Ὑπογραφεὺς τῆς νήσου Σύρας - Σκαρλάτος Μάξιμος

8

(ΓΑΚ. Χειρόγραφος Κώδ. Σκαρλ. Μαξίμου - Αρθμ. 180)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Ἀγοραπωλησίᾳ ἔξ Τούρκων αἰχμαλώτων ἀντὶ ποσοῦ 4350 γροσίων

Μετάδοσις αἰχμαλώτων

Παρησιασθέντες σήμερον παρὰ τῷ ἡμετέρῳ γραφεῖ τοῦ Δημοσίου Ὑπογραφεὺς τῆς νήσου Σύρας οἱ κάτωθεν τέσσαρες ναῦται καὶ σύντροφοι τῆς γολέτας τῆς διοικουμένης παρὰ τοῦ καπετὰν Δημητρίου Λάμπρου, ἤγουν ὁ μπάρομπα Νικόλας Σαγκρίμης, ὁ Σπύρος Μπαργινὸς ὁ Χριστόδουλος Βραζιτζής καὶ ὁ Ἀναστάσιος Ντανομπᾶς, ἐφάνερόσαν καὶ ἐδηλοποίησαν ὅτι ἀπεσταλμένοι οὗτοι καὶ διωρισμένοι ἀπὸ τὸν ρηθέντα Καπετάνιον ἐσυμφώνησαν μὲ τὸν καπετὰν Κωσταντῆν Ὁρλάνδον ὅτι τὰ παραδώσουν εἰς αὐτὸν ἔξῃ Τούρκους, ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους ὅπου ἔπιασαν εἰς τὴν θάλασσαν, μεταξὺ Χίου καὶ Τσεσμέ. Οἱ τέσσαρες ἔξ αὐτῶν Τσεσμελίδες καὶ οἱ δύο Βορλιώτες, ἐσυμφώνησαν τὰ τοὺς παραχωρήσουν πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ λάβουν παρ' αὐτοῦ διὰ λίτρα αὐτῶν γρόσια τέσσερις χιλιάδες τριακόσια πενήντα (4350).

Τὰ ὅποια χορήματα λαβόντες παρὰ τοῦ καπετὰν Κωνσ. Ὁρλάνδου, παραχωροῦσι τοὺς ἔξ αἰχμαλώτους αὐτοὺς Τούρκους πρὸς αὐτόν, διὰ τὰ τοὺς λάβῃ ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν του καὶ τὰ τοὺς διευθύνῃ ὅπου αὐτὸς θέλει καὶ βούλεται, ἀνεμποδίστως καὶ ἀνενοχλήτως, τόσον ἀπὸ τὸν Καπετάνιον, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς ναῦτες καὶ συντρόφους του.

2. Μεταβιβάζεται δηλονότι ἡ κυριότης τῆς αἰχμαλώτου, κατὰ παράβασιν τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος τῆς Ἑπιδόρου.

Καὶ εἰς ἔνδειξιν ἔμπροσθεν ἡμῶν καὶ τῶν προσυπογραφομένων μαρτύρων, ὡς κατωτέρω ὑπογράφονται ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ τῶν πράξεων.

Ἐν Σύρα τῇ 12 Ἀπριλίου 1827

Βλαδίμηρος Μπάος - μαρτυρῶ

(Οἱ πωλοῦντες καὶ ὁ ἀγοράζων ἀγράμματοι

Νικόλαος Μπαλῆς - μαρτυρῶ

θέτουν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ)

Καὶ ἐπικυροῦντες τὰ γεγραμμένα ὑποφαινόμεθα

Ὁ Δημόσιος ὑπογραφεὺς τῆς νήσον Σύρας

Σκαρλάτος Μάξιμος

9

(ΓΑΚ. Κώδικες Σκαρλάτου Μαξιμου)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ Μαρτυρικὸν διακεκριμένων Ἑρμουπολιτῶν βεβαιούντων ὅτι μία ἀρκαγεῖσα ἀράπισσα ἀνήκει κατὰ κυριότητα εἰς τὸν Ἑρμουπολίτην Δημήτριον Ἀγγελάκη

MARTYRIKON

Διὰ τοῦ παρόντος μαρτυρικοῦ γράμματος δηλοποιούμεν οἱ ὑπογεγραμμένοι ὅτι γνωρίζομεν μίαν Ἀραπίναν, ἕως δεκατεσσαραετῆν, ὀνομαζομένην ΖΑΡΑ, ὅτι αὐτὴν τὴν ἔχει ἀποκτημένην πρὸ ἑξ χρόνων ὁ κύριος Δημητράκης Ἀγγελάκης καὶ εὐρίσκετο εἰς τὸ ὀσπίτιόν του, δουλεύουσα τὴν φαμέλιαν του, τὴν ὁποίαν ἤδη ἔχασε κλευθεῖσαν καὶ μαθάνομεν ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὴν Νάξον. Ὅθεν καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ Ἀραπίνα ἀναλογεῖ πρὸς τὸν ρηθέντα Κύριον Δημήτριον Ἀγγελάκη, ὡς κτῆμα του, πρέπει ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκεται νὰ παρῇ καὶ νὰ τοῦ δοθῇ χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀντίρρησην, ἐπειδὴ τὴν γνωρίζομεν ἄνθρωπον ἐδικόν του, ὅπου καὶ περὶ τούτου, ἐν βάρει συνειδήσεως ἡμῶν, μαρτυροῦντες ὑποσημειούμεθα.

Ἐν Σύρα τῇ 5 Ἰουλίου 1827

Μιχαλάκης Ζωγράφος, μαρτυρῶ

Ἑμμανουὴλ Χ' Ἀδὰμ μαρτυρῶ

Δημήτριος Ρίζος, ὁμοίως

Ἀνδρέας Κοσμᾶ, μαρτυρῶ

Μανουὴλ Μαθιωνδασκης,

ὁμοίως

Γρηγόριος Δαντανέλλης,

»

Ἀποστόλης Χ'' Ἀργυρὸς

»

Ἰω. Ἀ, Παρασκευᾶς

»

Μ. Ἀθανασίου

»

Κωνσταντῆς Μοναρχίδης

»

Φραντζῆς Γεωργίου

»

Νικόλαος Φραγκούλης

»

Παρασκευᾶς Χ'' Ἀνδρέου	μάγου
Ἰω. Μανροδόγλου	ὁμοίως
Πέτρος Ραπτόπουλος	»
Μιχαήλ Τζόγα	»
Πέτρος Περόγλου	»

Ἀριθμ. 585. Κατ' αἰτησιν τοῦ παρησιάσαντος ἡμῖν τὸ παρὸν καὶ ἀρωτήσαντες, ὁμολόγησαν καὶ ἐβεβαίωσαν ἡμᾶς ὅτι αἱ ὑπογραφαὶ αὗται ἐδικαί των, ἰδιοχείρως των ὑπογραφθέντες, δι' ὃ βεβαιοῦντες αὐτὰς καὶ διὰ τῆς σφραγίδος ἡμῶν ἐπικυροῦντες, ὑποφαινόμεθα.

Ἐν Σύρα τῇ 5 Ἰουλίῳ 1827

Ὁ Δημόσιος Ὑπόγρα. τῆς Ν.Σ.
(Τ.Σ.) Σ. Μάξιμος

10

(Γ.Α.Κ. - Κώδικες Σικελ. Μαξίμου)

Ἀριθμ. 4830

Συντροφοχώριον Βυρσοδεψῶν

Παρὰ τῷ ἡμετέρῳ γραφεῖω τοῦ προσωρινοῦ Δημοσίου Μνημονος τῆς νήσον Σύρας, σήμερον παρησιασθέντες οἱ κύριοι Ἀγγερινὸς Θεωνᾶ καὶ Γεώργιος Χατζῆ Ἰωάννου Καλοντάς, ἀμφότεροι Χῖοι, ἐφάνερωσαν καὶ ἐδηλοποίησαν ὅτι ἐσυμφώνησαν καὶ συστεινόνσι ἐν τῷ μεταξὺ των μίαν συντροφίαν τῆς τέχνης τοῦ βυρσοδέψου μὲ συνθήκην ὅτι νὰ διαρκέσῃ μίνας ἑξ ἀπὸ σήμερον, καταθέτοντες διὰ κεφάλαια τῆς αὐτῆς συντροφίας ἕκαστος αὐτῶν ἀπὸ γρόσια 1350 ἥτοι φοίνικας ἑλληνικὸν 540, τοῦ ὅλου κεφαλαίου συμποσυνόμενον εἰς φοίνικας 1080 καὶ τὸ ἑξ ἡμισείας ἰδιόκτητον μαγαζεῖον καὶ τοὺς κόπους των, διὰ νὰ δουλεύσουν ὁμοῦ καὶ οἱ δύο' πιστῶς, τιμίως καὶ θεαρέστως εἰς τὸ ῥηθὲν μαγαζεῖον των, καταβάλλοντες ἕκαστος τὰ δυνατὰ του, διὰ τὸ ὄφελός των, οἷτινες συμπληρουμένων τῶν ἑξ μηνῶν, τῆς ἁνωθεν προσθεσμίας, θέλουν θεωρεῖ τὴν συμφωνίαν τοῦ λογαριασμοῦ, ξεπέσοντας τὰ ἐξοδά των (ζωοθοροφίη των κ.λ.), ὅτι κέρδη ἤθελε τοὺς ἐξαποστείλει ὁ Θεός, νὰ τὰ διαμοιράζονται ἑξ ἡμισείας καὶ ἂν ἤθελε ἐπακολοθηῇ ζημία (ὃ μὴ γένοιτο) νὰ πληρώσῃ ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἥμισυ καὶ οὕτω νὰ διαλύσουν ταύτην τὴν συντροφίαν των, διὰ τὸ τέλειον τέλος της, παρεκτός μόνον ἂν θέλουν νὰ τὴν ἐξακολουθοῦν.

Καὶ πάντα ταῦτα συμφωνήσαντες καὶ ὑποσχόμενοι ἵνα διαφυλάξωσι ἀμετατρέπτως καὶ ἀπαράλακτως. Καὶ εἰς ἐνδειξιν ἀμφότεροι ἐπροσθεν ἡμῶν καὶ τῶν προσ-

υπογεγραμμένων μαρτύρων υπογράφοντες, αντιγράφου τοῦ συντροφοχαρτίου διδο-
μένον ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν παρ' ἡμῶν.

Ἐν Σύρα τῇ 9 Μαΐου 1829

Ζωρζῆς Παροῦσος μάρτυρας

Λύκερινός Θεωνᾶς

Στυλιανός Πεοδικίδης - μάρτυρας

Γ. Καλοντᾶς

11

(Γ.Α.Κ. - Κώδικες Σκαρλάτου Μτζιμου)

Ἀριθμ. 3693

Συμφωνητικὸν Ἀρρώστου

Παρὰ τῶ ἡμετέρῳ γραφείῳ τοῦ προσωρινοῦ Δημοσίου Μνήμονος τῆς νήσου
Σύρας σήμερον παρησιασθέντες ὁ Κύριος Ἀντώνιος Χ' Γεωργίου Σακελλαρίου καὶ
ὁ Μαστροστάθης Δημητρίου, Χῖος, Μπαρμπέρης - Ἰατρός, ἐφανερώσαν καὶ ἐδηλο-
ποίησαν, ὅτι ὁ πρῶτος ἀσθενὴς ὢν ἀπὸ πάθος χρονικὸν καὶ ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν ὁ δεύτε-
ρος, ὁ ρηθεὶς Μπαρμπέρης - Ἰατρός ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν ἐπάνω του ὅτι νὰ τὸν
ἐπιχειρισθῇ καὶ νὰ τὸν ἰατρύσῃ ὅσον ὀρηγορώτερον ἤθελεν δυνηθῇ, ἐντελῶς, μὲ
μισθαποδοσίαν ὅτι ὁ κύριος Ἀντώνιος Χ' Γεωργίου νὰ πληρώσῃ πρὸς αὐτὸν γροῦσια
χίλια, Ἀριθ. 1000, μὲ συμφωνίαν ὅμως τοιαύτην, ἃν ὁ ἰατρός τὸν ἰατρύσῃ νὰ ἀνα-
μείνῃ χρόνον ἕναν, τρώγοντας καὶ πίνοντας ὁ πάσχων, ὅτι θέλει τῷ εἶναι ἀρεστόν,
συμπληρωθέντος δὲ τοῦ ρηθέντος ἔτους καὶ ὁ πάσχων εὕρεθῇ καλῶς ἰατρευμένος,
ὑπόσχειται νὰ πληρώσῃ πρὸς τὸν ρηθέντα ἰατρὸν - μπαρμπέρην, τὴν ρηθεῖσαν ποσό-
τητα τῶν γροσιῶν χιλίων, διὰ τοὺς κόπους του καὶ ἰατρικά του, εἰδὲ καὶ δὲν ἤθελε
ἰατρευθῇ, νὰ μὴ πληρώσῃ εἰς αὐτὸν τίποτε. Ὁ δὲ Ἀντώνιος ἔδωσε ἀπὸ τῶρα δανεικὰ
γροῦσια ἑξακόσια, ἀριθμ. 600, χωρὶς κανένα τόκον, πρὸς τὸν ρηθέντα ἰατρὸν καὶ ἐὰν
ἰατρευθῇ, εἰς τὸν ἄνω ρηθέντα καιρὸν νὰ τῷ πληρώσῃ καὶ τὰ λοιπὰ γροῦσια τετρακόσια,
ἐὰν ὅμως δὲν ἰατρευθῇ τότε νὰ τῷ ἐπιστρέψῃ τὰ δανεικὰ αὐτὰ ὁ ρηθεὶς ἰατρός, ἀπρο-
φασίστως. Καὶ εἰς ἔνδειξιν ἀμφοτέρω ἐμπροσθεν ἡμῶν υπογράφονται.

Ἀντιγράφου διδομένου τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ, ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν, ἐνσφρα-
γιστον, παρ' ἡμῶν καὶ ἐνυπόγραφον.

Ἐν Σύρα τῇ 12 Αὐγούστου 1829

Ἀντώνιος Χ' Γεωργίου Σακελλαρίου
Μαστροστάθης Δημητρίου, Χῖος βεβαιοὶ διὰ τοῦ σταυροῦ

Ὁ Π. Δημ. Μημ. τῆς Ν. Σύρ.

Σ. Μάξιμος

12

(Γ.Α.Κ. - Κώδικες Σκευλάτου Μαζιμίου)

Ἀριθμ. 3690

Συντροφοχάρτιον

Παρὰ τῶ ἡμετέρῳ γραφείῳ τοῦ προσωρινοῦ Δημοσίου Μνήμονος τῆς νήσου Σύρας, σήμερον παρησιάζθησαν οἱ κύριοι Νικόλαος Ἰωάννου Μπαρινόπουλος καὶ Παναγιώτης Τσιγκαρόπουλος, ἐγανέρωσαν καὶ ἐδηλοποίησαν ὅτι ἐσυμφώνησαν νὰ κάμουν μίαν συντροφίτην προσωρινήν, καταθέτοντες ὁ πρῶτος κεφάλαια χρηματικὰ τάλληρα σπαθὰτα ἑκατὸν (No 100) καὶ ὁ δεύτερος καταβάλλον τοὺς κόπους του, διὰ νὰ ταξειδεύσῃ ἀπὸ ἐδῶ, μὲ τὰ ρηθέντα κεφάλαια, δι' Ἀλεξάνδρειαν καὶ νὰ ἀγοράσῃ ἐκεῖθεν πραγματείας, ὁποίας ὁ Θεὸς ἤθελε τὸν φωτίσει, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐδῶ, ὅπου πωλούμεναι αἱ πραγματεῖαι, ἤθελε φέροι, ἐὰν ἤθελον κερδίσῃ τὸ κέρδος αὐτὸ νὰ τὸ μοιράζωσιν ἐξ ἡμισίας καὶ ἐὰν ἐξ ἐναντίας ἤθελον ζημιώσῃ νὰ πληρώνῃ ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἥμισυ τῆς ζημίας¹. Περιορίζεται δὲ ὁ ρηθεὶς Παναγ. Τσιγκαρόπουλος εἰς τοιῶν μηνῶν διάστημα νὰ κάμῃ τὸ ταξειδίον αὐτὸ τῆς Αἴγυπτου, πηγεμοῦ καὶ ἐρχομοῦ, χωρὶς νὰ ἡμπορῇ νὰ διατρέψῃ περισσότερον καιρὸν, ἀλλ' ἐπιστρέφοντας αἱ πωλούμεναι πραγματεῖαι, ὡς εἴρηται, ὁ κ. Μπαρινόπουλος νὰ λαμβάνῃ τὰ ρηθέντα Κεφάλαια του, σῶα καὶ ἀνελλιπῇ, ἐπιστρέφοντας αὐτὰ ὁ Τσιγκαρόπουλος πρὸς αὐτόν, ἐντίμωις. Ἐὰν ἤθελεν ἀκολουθήσῃ διαφορετικὴν, δίδει εἰς τελείαν ὑποθήκην, τὰ ὑποστατικά, εὐρισκόμενα εἰς τὸ χωρίον Βεσδίτσα κείμενον εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀρκαδίας, χωράφια, ἀμπέλια, ὀσπίτιον καὶ νερόν, ἵνα εἰς κάθε μὴ καλὸν φέρισμον τοῦ Τσιγκαρόπουλου, εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ρηθέντων 100 ταλλήρων, νὰ ἡμπορῇ νὰ πιάνωνται, ἀπὸ τὰ ρηθέντα κτήματά του, νὰ τὰ πωλῇ ἐν Δημοπρασίᾳ καὶ νὰ λαμβάνῃ τὸ δίκαιόν του, κεφάλαιον καὶ τόκους, μέχρι λεπτοῦ καὶ ὀβολοῦ.

Καὶ εἰς ἔνδειξιν ἔμπροσθεν ἡμῶν, ἀμφοτέρω τὰ μέρη, ὡς κατοπτέρω ὑπογράφονται, ἀντιγράφου διδομένου αὐτοῖς, τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ, ἐνσφραγιστον παρ' ἡμῶν καὶ ἐνυπόγραφον,
(ὕπογραφαί μαστύρων)

(οἱ συμβαλλόμενοι θέτουν τὸ σημεῖον
τοῦ σταυροῦ)

Ἐν Σύρᾳ τῇ 16 Αὐγούστου 1829

Ὁ Π. Δημοσ. Μνήμων Σύρας
Σκαρλ. Μάξιμος

1. Οὐδεμίαν μνείαν γίνεται διὰ τὰς δαπάνας τοῦ ταξειδίου. Φαίνεται ὅτι ἐκρίθη αὐτονομία του ὅτι θὰ ἀφηροῦντο ἀπὸ τὰ κέρδη καταβαλλόμενα εἰς τὸν ἔμπορον, ἢ θὰ ἐπεβάρυνον κατὰ τὸ ἥμισυ τὸν κεφαλαιούτην, ἐν περιπτώσει ζημίας.

13

(Γ.Α.Κ. - Κώδικες Σακελλάτου Μαξίμου)

Ἀριθμ. 4500

Ἐγγραφον νόθεσίας

Παρά τῷ ἡμετέρῳ γραφεῖ τοῦ Π. Δημοσίου Μνήμονος τῆς νήσου Σύρας σήμερον παρησιάσθησαν ἐξ ἐνὸς μέρους ἡ κυρία Ἄννα θυγάτηρ Δημητρίου Τρικαλιώτη καὶ σύζυγος Ἀναστασίον Ρονμελιώτη, ἔχονσα τρία τέκνα ἐξ ὧν τὸ ἐν τριετὲς κοράσιον, ὀνομαζόμενον Στανρουῖλα καὶ ἐξ ἄλλου ἡ κυρία Μαρία θυγάτηρ Παπαδημητρίου καὶ σύζυγος Σπύρον Μώρον, ἐφανέρωσαν καὶ ἐδηλοποίησαν ὅτι οἰκειοθελῶς καὶ αὐτοπροαιρέτως συμφώνησαν καὶ ἡ μὲν πρώτη παραδίδει καὶ ἀφιερώνει τελεία ἀφιέρωση καὶ ἀμετανοήτῳ πρὸς τὴν δευτέραν, τὸ ρηθὲν κοράσιόν της διὰ τὰ τὸ νόθετήσῃ, ὑποσχόμενη ὅτι ποτὲ νὰ μὴν ἤθελε τὸ ζητήσῃ ὀπίσω ἢ ἀνακαλέσῃ ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει. Ἡ δὲ ρηθεῖσα Μαρία, ὑπόσχεται ὅτι δέχεται αὐτὸ καὶ νόθετεῖ ὡς ἴδιον τέκνον της διὰ τὰ τὸ ἀναθρέψῃ μὲ χρηστὰ καὶ χριστιανικὰ ἥθη καὶ τὰ τὸ περιθάλψῃ ὡς ἀληθινὴν μήτηρ, χωρὶς ποτὲ νὰ βουληθῇ νὰ τὸ ἀποδιώξῃ ἢ νὰ τὸ ἀποβάλῃ ἀπὸ κοντά της, ὡς ξένον, ἀλλ' ὑπόσχεται νὰ τὸ ὑποφέρει, ὅπως ἤθελεν εἶσθαι, κατὰ καιρὸν, διὰ παντὸς καὶ διὰ πάντα, ὡς θυγατέρα της ἐξ αὐτῆς γεννηθεῖσαν.

Εἰς ἐνδειξιν δὲ ἀμφότεραι ἔμπροσθεν ἡμῶν καὶ τῶν προσυπογραφομένων μαρτύρων, ὡς κατωτέρω ὑπογράφονται καὶ ἀντίγραφον τοῦ παρόντος δίδεται αὐταῖς ἐνσφράγιστον παρ' ἡμῶν καὶ ἐνυπόγραφον.

Βλαδίμηρος Μπέης - Μαρτυρῶ

Εὐστράτιος Ἀργέντης, ὁμοίως

Ἐν Σύρᾳ τῇ 28 Φεβρουαρίου 1830

Ἄννα θυγάτηρ Δημητρίου Τρικαλιώτη Βεβαιοῖ διὰ τοῦ σημείου †

Μαρία θυγάτηρ Παπαδημητρίου θέτει ἰδιοχείρως τὸ σημεῖον τοῦ στανρουῖ †

Ἐπικυροῦμεν τὰ γεγραμμένα ὑπογραφόμενοι

Ὁ Π. Δ. Μνήμων Ν.Σ.

Σ. Μάξιμος

14

(Γ.Α.Κ. - Κώδικες Σακελλάτου Μαξίμου)

Ἀριθμ. 4603

Λεσμὸς φιλίας

Παρά τῷ ἡμετέρῳ γραφεῖ τοῦ προσωρινοῦ Δημοσίου Μνήμονος τῆς νήσου Σύρας σήμερον παρησιάσθησαν οἱ κύριοι Λοῖζος Κάμπος, Γάλλος ἐπύρχος καὶ

Ἀντώνιος Καραβίας, Ἰθακήσιος, θέλοντες νὰ συνδέσουν στενότερον τὴν φιλίαν τους ὑπόσχονται καὶ κοινοῦν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἑτερόν τους τὸ τέταρτον ἀπὸ τὸ μέρος τῆς περιουσίας αὐτοῦ, εἴτε χορήματα ἔχει, εἴτε κτήματα, κινητὰ ἢ ἀκίνητα, ἐδῶ, ἄλλοῦ εἴτε εἰς τὴν πατρίδα τους, κοινῶν εἰς τὸ 1/4 αὐτοῦ, εἷς πρὸς τὸν ἑτερον, μὲ ἀπόφασίν τους, στερεὰν καὶ ἀμετάθετον. Ὡσαύτως κοινοῦσι καὶ ὑπόσχονται ὁ εἷς πρὸς τὸν ἑτερον τους, ὅσα ἀποκτήματα ἤθελον κάμει εἰς τὸ μέλλον, ἤγουν εἴτε χορήματα, εἴτε κινητὰ, εἴτε ἀκίνητα κτήματα, δυνάμενοι ἕκαστος κατὰ τὸ δυνατόν τους, εἰς ὅποιονδήποτε ἤθελεν εἰσθαι ἐπιχειρήματα κοινοῦσι τὸ τέταρτον μέρος αὐτοῦ, ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον, ἀμεταθέτως καὶ ἀπροσφασίστως. Καὶ ταῦτα συνυποσχόμενοι, ἐμπροσθεν ἡμῶν τοῦ Δημοσίου Μνήμονος καὶ τῶν προσυπογραφομένων μαρτύρων, ὡς κατωτέρω, ὑπογράφονται.

Ἀντίγραφον δίδομεν τοῦ παρόντος συνυποσχετικοῦ, ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν ἐνσφράγιστον παρ' ἡμῶν καὶ ἐνυπόγραφον.

Ἐν Σύρῃ 21 Μαρτίου 1830

Luigi Campus

Ἀντώνιος Καραβίας

Βλαδίμηρος Μπέης, μαρτυρῶ

Ἰωάννης Ἀργέντης, ὁμοίως

Τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν τῶν κυρίων Luigi Campus καὶ Ἀντώνιο Καραβία, βεβαιούντες ὅτι ἰδιοχείρως αὐτῶν ὁ μὲν Γαλλιστὶ ὁ δὲ Ἑλληνιστὶ ὑπεγράφησαν καὶ τῶν μαρτύρων Βλαδιμήρου Μπέη καὶ Ἰωάννη Ἀργέντη, ἐπικυροῦμεν καὶ ὑποφαίνομαι

Ὁ Προσωρινὸς Δημόσιος Μνήμων νήσου Σύρας
Σχαρλ. Μάξιμος

15

(Ἀρχεῖον Συγγραφέως)

Ἀριθμ. 66

Η ΤΕΤΡΑΜΕΛΗΣ ΜΙΚΤΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ἐπὶ τῆς μεταξὺ τῶν παροίκων τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ τῶν αὐτόχθόνων Συριανῶν περὶ οἰκοδομῶν διαφορᾶς.

Ἀηλοποιεῖ ὅτι ἡ γῆ κειμένη κατὰ τὴν πρώτην κλάσιν τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑρμουπόλεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὠκοδομήθη τὸ ὀσπίτιον ὑπ' ἀριθ. 660 παρὰ τοῦ κυρίου Σταμάτη Λαμαλᾶ γειτνιάζον ἐκ δεξιῶν τὸ ὀσπίτιον τοῦ κυρίου Α. Λουτράρη ἐκ δὲ ἀριστερῶν τὸ ὀσπίτιον τοῦ κυρίου Γ. Κουκούλα ἀπεδείχθη κατὰ τὰ ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ Κυρ. Γεωργίου Κουκούλα παρορησιασθέντα ἐγγράφα καταχωρηθείσης ὑπ' ἀριθ. 28 τοῦ πρωτοκόλου τῶν εἰσερχομένων τῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι εἶναι νόμιμος καὶ ἀδιαφιλο-

νείκητος ιδιοκτησία του καὶ ὅτι καταμετρηθὲν τὸ ἐμβαδὸν τοῦ ὁσπιτίου αὐτοῦ μετὰ τῆς περιοχῆς του παρὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Νικολάου Σμυρναίου εἶναι τετραγωνικοὺς τεκτονικοὺς πῆχεις ἑπτακόσιας τεσσαράκοντα δύο καὶ μισή ἀρ. «742 1/2».

Κατὰ συνέπειαν λοιπὸν τῆς ἀπὸ 7 Δεκεμ. 1829 ἀποφάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἐπικυρωθείσης καὶ παρὰ τῆς Σ. Κυβερνήσεως ἀποκαθίσταται ιδιοκτῆτης ὁ κύριος Σταμάτης Λαμαλᾶς τῆς ὀηθείσης οἰκοδομῆς, καὶ θέλει πληρῶνει κατ' ἔτος ἀπὸ σήμερον ἐνιαύσιον ἐνοίκιον τῆς γῆς πρὸς τὸν Κύριον Γεώργιον Κονκούλαν ιδιοκτῆτην αὐτῆς Φοίν. πεντήκοντα δύο ἀριθμ. «52» κατὰ τὴν διὰ τῆς ἀποφάσεως ἐπικυρωθεῖσαν συμφωνίαν των νεμόμενος μὲ τὴν πληρωμὴν αὐτὴν ὅλα τὰ δικαιώματα ἀχώριστα τῆς κυρίως λεγομένης ιδιοκτησίας ὡς πρὸς τὴν οἰκοδομὴν του.

Ἡ πληρωμὴ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐνοικίου θέλει πληρῶνεται πρὸς τὸν ιδιοκτῆτην τοῦ ἐδάφους κατὰ ἔτος προπληρωτέα φας πεντήκοντα δύο. Ἀριθ. φας «52» Εἰς ἔνδειξιν ἐκδίδονται παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς δύο ὅμοια, ἐν εἰς ἕκαστον τῶν μερῶν.

Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρας τῇ 12 Ἰουλίου 1830

Ἡ Ἐπιτροπὴ

Γ. Ροῦσσος

Κ. Κάζηρας

Ν. Ἐμμανουήλ

Ἐπικουροῦται τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν τῆς Ἐπιτροπῆς

Ἐν Σύρα τῇ 12 Ἰουλίου 1830

Ὁ Διοικητῆς Σύρας καὶ Μυζόνου

Ι. Ἀμβροσιάδης

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ*

- Ἀγγελάκης Δημητράκης 9, 214
 Ἀθανασίου Μ. 9, 214
 Αἴγυπτος 12, 217
 Ἀλεξάνδρα 12, 217
 Ἀμβρουσιάδης Ἰ. (Διοικητῆς Σύρας καὶ Μυκόνου) 15, 220
 Ἀργέντης Εὐστράτιος 6, 212, 13, 218, 14, 219
 Ἀργυρός (Χατζῆ) Ἀποστόλης 9, 214
 Ἀρκαδία 12, 217
 Ἀσκατζίης Πέτρος 4, 210 :
 Βερδίτσα 12, 217
 Βουρλιώτες 8, 213
 Βραχίτιζης Χριστόδουλος 8, 213
 Βρεσθένης Θεοδώρητος 1, 207
 Γεωργίου Φραντζῆς 9, 214
 Γκίνης Κοσμάς 5, 210
 Δαμάλλης Σταμάτης 15, 219
 Δαντανέλλης Γρηγόρ. 9, 214
 Δελτιμπερόπουλος Η. 6, 212
 Δημητρίου Θανάσης 11, 216
 Δικμαντῆς Γρηγόριος 4, 209
 Ἐμμανουὴλ Ν. 15, 220
 Ἐπίδαυρος (Νέα) 2, 208
 Ἐρμούπολις 4, 210
 Εὐαγγελίστρια (Καθολικὸς Ναός) 5, 216
 Ζάρα 9, 214
 Ζαχαρόπουλος Μιχαὴλ 6, 211
 Ζωγράφος Μιχαλάκης 9, 214
 Θεωνᾶς Λύγερινος 10, 215
 Κάζηρας Κ. 15, 220
 Καλυτᾶς (Χατζῆ) Γεώργιος 10, 215
 Κάμπος Λοῖζος 14, 218
 Καραβίας Ἀντώνιος 14, 219
 Κοσμάς Ἀνδρέας 9, 214
 Κουζοπέταλος Γιάννης 2, 208
 Κουκούλας Γεώργιος 15, 219
 Κρανίδιον 1, 207
 Λάμπρου Δημήτριος 8, 213
 Λουτράρης Α. 15, 219
 Μαθιουδάκης Μανουὴλ 9, 214
 Μαρηδάκης Δημήτριος 7, 213
 Μάξιμος Σκαρλάτος, Δημόσιος Μνημῶν 7, 213, 8, 214, 9, 215, 11, 216, 12, 217, 13, 218, 14, 219
 Μαυριδιόγλου Ἰων. 9, 215
 Μήτρος (Καπετάν) τῆς Τριανταφύλλεας 2, 208
 Μπόνης Ἀναστάσιος 6, 211
 Μπόνης Βλαδίμηρος 6, 212, 7, 213, 8, 214
 Μπέτης Βλαδίμηρος 13, 218, 14, 219
 Μπουγιουκλῆς Λουκᾶς 2, 268
 Μπουγιουκλῆς Τριαντάφυλλος 2, 268
 Μυκόνου καὶ Σύρας Ἐπαρχος 5, 211
 Νάξος 8, 214
 Νάυπλιον 3, 209
 Ντανομποῦς Ἀναστάσιος 8, 213
 Νεοχωριτόπουλος Ἀθανάσιος 7, 212
 Ὀρλάνδος Κωνσταντῆς 8, 213
 Παπαγεωργίου Ἀ. (Ἵπουργός τῶν Πολεμικῶν) 2, 208
 Παπαδημητρίου Μαρία, σύζυγος Σπ. Μώρου 13, 218
 Παπασταθόπουλος Ἀναστάσιος 2, 208
 Παρασκευᾶς Ἰω. τοῦ Ἀ. 9, 214
 Παροῦσος Ζωρζῆς 10, 216

* Ἀφορᾷ μόνον εἰς τὰ ἐν τῷ Παράρτηματι δημοσιευόμενα ἔγγραφα. Οἱ διὰ μελανῶν παχέων στοιχείων ἀριθμοὶ ἐμφαίνουσιν τὸν ἀριθμὸν τοῦ εἰς τὸ Παράρτημα δημοσιευομένου ἐγγράφου, οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες αὐτοὺς λευκοὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς σελίδος.

Περδικίδης Στυλιανός 10, 216

Περίδης Ἰωάννης 4, 210

Περλόγου Πέτρος 9, 215

Ραπτόπουλος Πέτρος 9, 215

Ρίζος Δημήτριος 9, 214

Ροῦσσος Γεώργιος 15, 220

Σαγκρίμης Νικόλαος 8, 213

Σακελλάριος Χατζῆ) Ἀντώνιος 11, 216

Σακκιερὲ 7, 212

Σαλαμὶς 2, 208

Σαλάχας Ἀντώνιος 5, 211

Σαμώνης Γεώργιος 4, 210

Σαμώνης Χριστόδουλος 4, 210

Σερφιώτης Ἀντώνιος 3, 209

Σκανδαλίδης Ἀ. 1, 207

Σμυρναιὸς Νικόλαος (Ἀρχιτέκτων) 15, 320

Σμύρνη 7, 212

Σταυρούλα 13, 218

Σύρα 1, 207 2, 208, 3, 209, 4, 210, 5, 211,
6, 212, 7, 212, 8, 214, 9, 214, 10, 215,
11, 216, 12, 217, 13, 218, 14, 219

Τζιγκλάρας Περράκης 6, 211

Τζόγα Μιχαήλ 9, 215

Τούρκα 7, 212

Τούρκος 8, 213

Τράκας Ἰωάννης 7, 212

Τρικαλιώτη Ἀννα 13, 218

Τσεσμελῆδες 8, 213

Τσεσμεῖς 8, 213

Τσιγκαρόπουλος Παναγιώτης 12, 217

Φραγκούλης Νικόλαος 9, 214

Φωτομάρας (Φρούραρχος) 2, 208

Χατζηαδάμ Ἐμμανουήλ 9, 214

Χατζηανδρέου Παρασκευᾶς 9, 213

Χῖος 7, 212, 8, 213

(ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΡΜΕΝΟΠΟΥΛΟΥ;)
 ΑΝΕΚΔΟΤΗ «ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ» ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΩΝ*

ΥΠΟ
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ. ΠΙΤΣΑΚΗ

1. ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Τὸ ἔργο τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου ποὺ ἔχει περιέλθει σὲ μᾶς, ἀφοῦ χάρη στὴ μοναδική, στὴ φιλολογικὴ καὶ στὴ νομικὴ ἱστορία, «τύχη» τῆς Ἑξάβιβλου ὑπερεκτιμήθηκε ἐπὶ αἰῶνες καὶ ἀφοῦ, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν ἐρευνῶν στὸ ρωμαϊκὸ δίκαιο τῆς ἱστορικῆς σχολῆς, ἀντιμετωπίσθηκε κατὰ τὸν περασμένο αἰῶνα καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ παρόντος μὲ μία συχνὰ βάνανση περιφρόνηση (ἢ, ἐνίοτε, μὲ μία συγκαταβατικὴ «συμπάθεια»), ἄρχισε στὶς ἡμέρες μας νὰ βρίσκη τὴν ἀκριβῆ του ἀποτίμηση· φυσικά, οἱ κρίσεις ἀφοροῦν κυρίως στὴν Ἑξάβιβλο, τὸ μόνον ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ ἀποδίδονται στὸν Ἀρμενόπουλο ποὺ μελετήθηκε οὐσιαστικά καὶ ἔγινε εὐρύτερα γνωστό. Ὅπως γνωρίζουμε, ἡ συγγραφικὴ παραγωγή τοῦ Ἀρμενοπούλου περιλαμβάνει μία σειρὰ ἀσημάντων μᾶλλον ἐργασιῶν ποὺ ἀνήκουν σὲ ὅλους σχεδὸν τοὺς τομεῖς, μὲ τοὺς ὁποίους, λίγο ἢ πολὺ, ἀσχολεῖται κάθε βυζαντινὸς λόγιος τῆς ἐποχῆς του: ἐργασίες γραμματικῆς (τὰ δύο ἀνέκδοτα *Λεξικά κατὰ στοιχεῖον*), ρητορικῆς (*Ὁ Λόγος εἰς τὴν προσέορτιον ἑορτὴν τοῦ μεγάλου Δημητρίου τοῦ μνησβλήτου ...*), θεολογικῆς (ἡ χαμένη «πραγματεία» του γιὰ τὸ ἡσυχαστικὸ ζήτημα, τῆς ὁποίας γνωρίζουμε τὸ περιεχόμενον ἀπὸ τὸν ἀντιρρητικὸ «λόγον» τοῦ Γρηγορίου Ἀκινδύνου πρὸς τὸν μοναχὸ Ἱερόθεο)· σ' αὐτὰ τὰ ξεχασμένα κείμενα προστίθενται οἱ νομικῆς ἐργασίες τοῦ Ἀρμενοπούλου, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυριαρχεῖ ἡ Ἑξάβιβλος, τὸ ἔργο ποὺ διαφύλαξε καὶ διασώζει σήμερον τὴν μνήμη του· τὴν Ἑξάβιβλο συνοδεύει στὰ χειρόγραφα μία «κανονικὴ» μᾶλλον σειρὰ («ἐπιμέτρων») ποὺ ἀναφέρονται σὲ θέματα νομικά, κανονικά, θεολογικά, ἱστορικά καὶ ἐθιμοτυπικά καὶ ποὺ, σύμφωνα μὲ ὅλες τὶς ὑπάρχουσες μαρτυρίες καὶ ἐνδείξεις, ἔχουν συγκεντρωθῇ στὸ corpus αὐτὸ

* Πρόδρομος δημοσίευση ἀπὸ τὴν κριτικὴ ἔκδοση τῶν «ἐλασσόνων ἔργων» τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου ποὺ ἐτοιμάζω. Ἐκφράζω καὶ ἀπ' ἐδῶ τὶς εὐχαριστίες μου πρὸς τὴν διευθύνουσα τῆς Österreichische Nationalbibliothek, Wien.

πραγματικά από τὸν ἴδιο τὸν Ἀρμενόπουλο¹. "Ήδη σήμερον γνωρίζουμε μὲ βεβαιότητα ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ κάποια προοιμιακὰ κείμενα καὶ ἴσως ὀρισμένα ἀμφίβολα σχόλια, οὔτε μίαν οὐσιαστικὰ φράση σὲ ὅλο τὸ corpus τῆς Ἐξαβίβλου δὲν ἔχει συνταχθῆ πρωτότυπα ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο· εἰδικότερα στὰ ἐλάσσονα, σύντομα κείμενα (τὰ ὁποῖα κατὰ μακρὰ παράδοσιν, ποὺ ἀποκρυσταλλώνεται στὸν πίνακα ἐργασιῶν τοῦ Ἀρμενοπούλου ποὺ δημοσιεύει ὁ Fabricius² καὶ ἀρκετὰ ἀβασάνιστα συνεχίζεται ὡς τις ἡμέρες μας³, προσγράφονται στὸν Ἀρμενόπουλο), ἡ μόνη στὴν πραγματικότητα συμβολὴ τοῦ εἶναι ἡ πιθανὴ πρωτοβουλία ἐντάξεώς τους στὸ corpus τῆς Ἐξαβίβλου : ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτά, τὸ ἐρατισμένο ἀπὸ παλαιότερες πηγές *Περὶ ὧν οἱ κατὰ καιροὺς αἰρετικοὶ ἐδόξασαν ἡ Περὶ αἰρέσεων* (στὸ ὁποῖο συνάπτεται ἓνα συντομώτατο κείμενο *Περὶ πίστεως ὀρθοδόξου*) καὶ τὸ *Θέσπισμα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου* βρίσκονται ἤδη αὐτούσια στὸν Βλαστάρη⁴, οἱ «τρεῖς συνοδικοὶ τόμοι» εἶναι ἀπλὲς σύντομες περιλήψεις τριῶν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἀποφάσεων ποὺ ἐντάχθηκαν στὰ «ἐπίμετρα» γιὰ σαφεῖς πολιτικούς λόγους, τὰ ἐθιμοτυπικὰ κείμενα⁵ εἶναι οὐσιαστικὰ ἀπλοῦ κατάλογοι, γνωστοὶ ἀπὸ ἄλλες πηγές. Ἀλλὰ τὴν κυρία ἔκτασιν τοῦ corpus κατέχουν οἱ τρεῖς μεζιζονες νομικὰς ἐργασίαι τοῦ Ἀρμενοπούλου : ἡ ἴδια

1. Γιὰ τὸ θέμα τῶν ἔργων τοῦ Ἀρμενοπούλου καὶ ἰδιαιτέρως τῶν «ἐπίμετρων» βλ. Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, *Πρόχειρον Νόμων ἡ Ἐξαβίβλος*, ἐπιμέλεια Κ. Γ. Πίτσας, Ἀθήνα 1971, σ. μὴ' - ν' καὶ κζ' σσμ. 48, ὅπου καὶ ἀναγράφεται. Στὴν ἴδιαν ἐκδόσιν βλ. ἀνάλυσιν τῶν κυριωτέρων ἀρμενοπουλικῶν ζητημάτων καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία. Πρβλ. τοῦ ἴδιου ἐκδότῃ, «Γρηγορίου Ἀκινδύνου, Ἀνέκδοτῃ πραγματεία περὶ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου», *Ἐπετηρὶς Κέντρου Ἑρευνῆς Ἱστορίας Ἑλληνικοῦ Λαοῦ*, ΙΘ' (1972), 111 κέ.

2. *Bibliotheca graeca*, X, 275 κέ. (ἐκδ. Harless, XI, 260 κέ.).

3. Αἰ. μ. Χέρτσου, *Πραγματεία περὶ τοῦ Προχείρου ἡ τῆς Ἐξαβίβλου...*, Μόναχον 1837· D. E. Maurocordato, *Harménopule et son manuel de droit civil*, [Παρίσι] 1846· J. A. B. Mortreuil, *Histoire du droit byzantin*, III, Παρίσι 1846, 495 κέ. Σπ. Σακελλάριαδης, *Περὶ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ νομοφύλακος καὶ κριτοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου*, Ἀθήνα 1916 (καὶ στὸ Ἀρχεῖον Ἰδιωτικοῦ Λαοῦ, ΙΒ' (1915), 191 - 212)· Ν. Ι. Παντζόπουλος, «Κωνσταντίνος Ἀρμενόπουλος...», *Τόμος Ἀρμενοπούλου*, Θεσσαλονίκη 1952, 477 κέ.

4. Ράλλης — Πουλίης, Ζ', 66 καὶ 260 κέ.

5. Τὰ ὁφείκια τοῦ παλατίου, τὰ ὁφείκια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἡ γενομένη ἐποτέπωση παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ὅπως ἔχουναι τάξεις οἱ θρόνοι τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὑποκειμένων τῇ πατριαρχίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, ἔχθεις τοῦ βασιλέως κεροῦ Ἀνδρόνικου τοῦ Παλαιολόγου τοῦ γέροντος ὅπως εἶναι ἔχουναι τάξεις αἱ ὑποκείμεναι μητροπόλεις τῇ πατριαρχικῇ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (μεταγενέστερη ἴσως προσθήκη στὸ corpus, γιὰ ἀντικατάστασιν, συμπλήρωσιν ἢ ἐνημέρωσιν τοῦ προηγουμένου κειμένου), *Περὶ τῶν φερόντων τὰ χρυσοκόκκινα σκιάδια*.

ἡ 'Εξάβιβλος, ἡ 'Επιτομή *Κανόνων*, οἱ *Νόμοι Γεωργικοί* ὁ ἐρασιματικὸς ἀποκλειστικὰ χαρακτηρῆρας τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν καὶ ρητὰ δηλοῦται καὶ ἔχει πλέον ἀπολύτως ἐντοπισθῆ : δὲν ὑπάρχει στὴν 'Εξάβιβλο καὶ τὴν 'Επιτομή φράση πού δὲν ἔχει ληφθῆ ἀπὸ προγενέστερες νομικὲς πηγές, ἐνῶ οἱ Γεωργικοὶ *Νόμοι* εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου εἰλημμένοι ἀπὸ τὸν *Νόμον Γεωργικόν*, τὸ γνωστὸ ἰδιωτικόν, κατὰ τὴν κρατήσασα ἀποψη, κείμενο, πού θεωρήθηκε παλαιότερα τμήμα τῆς νομοθεσίας τῶν 'Ισαύρων.

Στὸ σημεῖο ὅμως αὐτὸ προβάλλει τὸ προσωπικὸ στοιχεῖο πού διακρίνει τὸ νομικὸ ἔργο τοῦ 'Αρμενοπούλου στὸ χῶρο τοῦ δικαίου, καί, πέρα ἀπὸ τὴν λαμπρὴ τύχη τῆς 'Εξάβιβλου, ὀρίζει ἀποφασιστικὰ τὸ μέτρο τῆς ἀξιολογήσεώς του. Πρόκειται γιὰ τὴν συγκρότηση καὶ τὴ χρησιμοποίησιν τῆς ὕλης, πού συγκεντρώνεται κατ' ἐκλογὴν καὶ κατ' ἐπιτομήν, μὲ κάποια κριτικὴ διάθεσιν, μὲ σκοπὸ νὰ κωδικοποιηθῇ κατὰ τρόπον προσιτὸ καὶ τοῖς πολλοῖς τὸ δίκαιο : οἱ διατάξεις περιέχονται στὴν ἀπλούστερη, κατὰ κανόνα, μορφή τους, ἀπαλλαγμένη συνήθως ἀπὸ τὴ θεωρητικὴ ἐπένδυση καὶ τὴν περιπτώσιολογίαν, ὥστε τὸ σύνολο, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν κριτικὴ εὐστοχίαν ἢ τὴν ποιότητα τῆς ἐπιλογῆς, νὰ θυμίζει συχνὰ τοὺς σύγχρονους κώδικες⁶. ἄλλὰ κυρίως τοὺς σύγχρονους κώδικες προσοικονομεῖται ἡ κατὰ τὴν περιεχομένου καθ' ὕλην, πού φαίνεται νὰ ἀποτελῇ μία νέα στιγμή στὴν ἱστορίαν τοῦ δικαίου καὶ εἶναι ὅ,τι κυρίως πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε στὸν 'Αρμενόπουλον : οἱ τρεῖς συλλογές ἀκολουθοῦν ἕνα συγγενὲς καθωρισμένο διάγραμμα, τὸ ὅποιο περιλαμβάνει ἕνα προοιμιακὸ κείμενο καὶ μία σειρά τίτλων μὲ συστηματικὴ θεματικὴ κατὰτάξιν (βιβλία καὶ τίτλοι στὴν 'Εξάβιβλο, «τμήματα» καὶ «ἐπιγραφές» στὴν 'Επιτομή, τίτλοι στοὺς Γεωργικοὺς *Νόμους*). Ἡ ἐπιτυχία, πέρα ἀπὸ τὴν ὁποιαδήποτε κριτικὴ πού μπορεῖ νὰ ἀσκηθῇ - καὶ νὰ εἶναι ἀδυστήρη - στὰ ἐπὶ μέρους, εἶναι ἐντυπωσιακὴ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ σημερινοῦ παρατηρητῆ, ἂν ληφθῇ μάλιστα ὑπ' ὄψιν ἡ ἀντιστοιχία σχεδὸν τῆς διαιρέσεως τῆς 'Εξάβιβλου πρὸς τὴ σύγχρονον πενταμερῆ διαίρεσιν τοῦ ἀστικοῦ δικαίου (μὲ τὴν προσθήκην καὶ τοῦ ποινικοῦ ἔκτου βιβλίου) καὶ σημειωθῇ ὅτι ἡ καθ' ὕλην κωδικοποίησιν τῶν ἱερῶν κανόνων πού ἀποπειρᾶται ὁ 'Αρμενόπουλος στὴν 'Επιτομή εἶναι αἵτημα πού δὲν ἔχει ἀκόμη ἐκανοποιηθῇ στὶς ἡμέρας μας⁷.

6. Βλ. Γ. Σ. Μαρδάκης, «Ὁ 'Αρμενόπουλος καὶ ἡ τεχνικὴ τοῦ δικαίου», *Τόμος 'Αρμενοπούλου*, 89 κέ.· Κ. Γ. Πιτσάκης, ἐνθ' ἀν., μ' - με' καὶ νκ' - νγ'.

7. Στοὺς *Νόμους Γεωργικοὺς*, τῶν ὁποίων ἡ ἐνότης τοῦ περιεχομένου ἦταν βέβαια δεδομένη, ἡ συμβολὴ τοῦ 'Αρμενοπούλου συνίσταται στὸν διαχωρισμὸν καὶ τὴν κατὰτάξιν τοῦ κειμένου σὲ τίτλους, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν 'Εξάβιβλο (βλ. Fr. Dölger, «Harmenopulos und der Nomos Georgikos», *Τόμος 'Αρμενοπούλου*, 151 κέ.· J. Karayannopoulos, «Entstehung und Bedeutung des Nomos Georgikos», *Byzantinische Zeitschrift*, LI (1958), 357 κέ.· V. A. Georgesco, «Contribution à l'étude de la réception du Νόμος Γεωργικός dans

Ἡ σύντομη ἀνεπίγραφη «πραγματεία» γιὰ τὶς νηστεῖες ποὺ ἐκδίδεται ἐδῶ βρίσκεται ἐντεταγμένη ἀκριβῶς μεταξὺ τῶν τριῶν αὐτῶν βασικῶν νομικῶν ἐργασιῶν, ποὺ ἀναμφισβήτητα ὀφείλουν τὴν συγκρότησή τους στὸν Ἀρμενόπουλο, σ' ἓνα Βιενναῖο κώδικα. Πρόκειται γιὰ τὸν κώδικα *Vindobonensis juridicus graecus 6⁸*, χαρτῶο τοῦ α' ἡμ. τοῦ 15ου αἰῶνα, ff 217, ποὺ περιέχει (ff 2^v - 199^v) τὴν Ἑξάβιβλο καὶ τὰ «ἐπίμετρά» τῆς : 2^v - 136^v ἢ Ἑξάβιβλος· 136^v - 140^r *Νόμοι Γεωργικοί*· 140^v ἢ ἐκδιδομένη ἐδῶ «πραγματεία»· 141^r - 182^r *Ἐπιτομὴ Κανόνων*, καὶ οἱ λοιπές «θεολογικές» ἐργασίες τοῦ corpus· 194^v - 195^v *Θέσισμα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου*· 196^r *Τὰ ὀφρῖκια* . . . · 196^v - 199^v *Ἡ γεγενοῖα ὑποτύπωσις παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ* Ἡ ἐξέχουσα, καὶ ἰδιότυπη, αὐτὴ θέση τῆς πραγματείας στὸν κώδικα καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀποδόθηκε στὸν Ἀρμενόπουλο ὁμόφωνα, ἀπὸ ὅλους τοὺς καταλόγους τῶν ἔργων τοῦ ἀπὸ τὸν 17ο αἰῶνα ὡς τὶς ἡμέρες μας, καθιστοῦν ἴσως ἐνδιαφέρουσα τὴν δημοσίευσή τοῦ ἀνεκδότου, ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς ἀνεξετάστου αὐτοῦ κειμένου, γιὰ τὴ συμπλήρωση τῶν πενηχρῶν, ἄλλωστε, ἀρμενοπουλικῶν ἐργογραφικῶν μας γνώσεων, — ἂν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ποιότητά τοῦ κώδικα ποὺ μᾶς τὸ παραδίδει.

Πράγματι, ἡ θέση τοῦ κώδικα στὴν ἀρμενοπουλικὴ χειρόγραφη παράδοση εἶναι ἰδιαίτερα ἀξιόλογη. Τὸ κείμενο τῆς Ἑξάβιβλου εἰσάγει ὁ *Πίναξ ὅλης τῆς Ἑξάβιβλου*, ποὺ προηγεῖται ἐδῶ τῆς «Προθεωρίας» ὠρισμένες ἄλλες ἰδιωτικὲς στὴ σύνταξη καὶ στὴ μορφή τοῦ πίνακος αὐτοῦ (τοῦ ὁποίου κατέχω φωτοαντίγραφο) καθιστοῦν πιθανὸ ὅτι ἡ παράδοση τοῦ κειμένου τῆς Ἑξάβιβλου ποὺ περιέχει ὁ κώδικας — τοῦ ὁποίου καμμία ἀντιβολὴ δὲν ἔχει γίνεи πρὸς τὸ κείμενο ποὺ διαθέτουμε — εἶναι ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρουσα. Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ παρουσιάζεται ἡδυνάμει περαιτέρω, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἐνδειχθὴ γιὰ ἐξαιρετικὴ προσέλευση τοῦ κειμένου, τὴν ὁποία παρέχει ἡ λεγομένη «σημείωση τοῦ Φιλοθέου» ποὺ περιέχεται στὸν κώδικα : πρόκειται γιὰ τὴν περίφημη βιβλιογραφικὴ σημείωση (ff 195^v in fin., μετὰ τὸ τέλος τοῦ *Θεσπίσματος*), ἡ ὁποία προσδιορίζει χρονολογικὰ τὴ σύνταξη (ἢ τὴν ὁλοκλήρωσή) τῆς Ἑξάβιβλου καὶ τοῦ corpus τῆς στὸ 1345 καὶ παρέσχε στὸν Lambeck (Petrus Lambecius, 1628 - 1680) τὴ δυνατότητα νὰ τοποθετήσῃ πρῶτος ὀριστικὰ τὴν ἀκμὴ

les principautés danubiennes», *Βυζαντινά*, Α' (1969), 681 κέ. Πίτσακης μὴ - ν' καὶ κη' - κθ' σημ., ἀρ. 6, ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία).

8. Στὸν πρόσφατο κατάλογο τῶν H. Hunger - O. Kresten, *Katalog der griechischen Handschriften der Österreichischen Nationalbibliothek*, II, Βιέννη 1969· *juridicus gr. 11* στὸν Daniel de Nessel, *Catalogus sive Recensio specialis omnium codicum mss. graecorum* . . . , Βιέννη 1690, II, 15 - 18 (83, XI, 8).

τοῦ Ἀρμενοπούλου στὸν 14ο αἰῶνα⁹, ἐνῶ, ὅπως εἶναι γνωστό, ὡς τότε θεωρεῖτο ὁμόφωνα ὡς συγγραφεὺς τοῦ 11ου αἰῶνα. Ἐξ ἄλλου, μία ἀκόμη ἰδιοτυπία τοῦ κώδικα συνίσταται στὴν παρουσία στὴν κεφαλὴ του καὶ ἀμέσως πρὸ τῆς Ἐξαβιβλου, στίς τρεῖς πρῶτες σελίδες (ff 1^r - 2^r), ἀποσπασμάτων ἀπὸ τὴς *Ροπές* μετὰ τὴν ἐπιγραφή: Ἐκ τοῦ τετάρτου βιβλίου τῶν ἰνστιτούτων περὶ ἀγωγῶν, ἡ ὁποία παρέσυρε τὸν B. de Montfaucon νὰ νομίσῃ ὅτι πρόκειται γιὰ ἔργο τοῦ Ἀρμενοπούλου, «παρεκβολὴς» ἀπὸ τὴς *Εἰσηγήσεις*: «ex imperatoris Justiniani libro IV Institutionum excerpta quaedam a Constantino Armenopulo»¹⁰. Τέλος, παράδοξη εἶναι ἡ ἐνταξὴ στὸν κώδικα τοῦ *Θεοπίσματος* τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅχι στὴ λεγομένη «ἀπόδοσις τοῦ Ἀρμενοπούλου» (Harmenopulos-Version: Heimbach, 820), ποὺ στὴν πραγματικότητά ἀπαντᾷ ἤδη, ὅπως ἐλέγχθη ἀνωτέρω, στὸν Βλαστάρη, ἀλλὰ στὴν ἀπόδοσις τοῦ Βαλσαμώνος (Balsamon-Version)¹¹. Προφανῶς ὁ γραφεὺς τοῦ κώδικος ἢ τοῦ προτύπου του, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἀρκετὰ πληρέστερη

9. *Commentarii de augustissima bibliotheca Caesarea Vindobonensi*, Βιέννη 1665 - 1680, VI 39 (ἔκδοσις Kollar, 1766 - 1782, VI, 87 - 89). Ἡ ἀπόδοσις τῆς σημειώσεως στὸν πατριάρχη Φιλόθεο Κόκκινου εἶναι ἐντελὴς ἀδικαιολόγητη καὶ ἔγινε ἄκριτα δεκτὴ ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς μέχρι τῶν ἡμερῶν μας (N. I. Πα ν τ α ζ ὀ π ο υ λ ο ς, *Τόμος Ἀρμενοπούλου*, 482 κέ.). Γιὰ τὸ θέμα βλ. Moutreuil, III, 361 σημ. e καὶ Πι τ σ ἄ κ η, γ' κέ. Τὸ κείμενο τῆς σημειώσεως συνήθως δημοσιεύεται μετὰ κάποιες ἐλάσσονες φραστικές «ἐπεμβάσεις» στὴ διατύπωσή του· τὸ ἐκδίδω κατωτέρω σὲ πιστὴ ἀντιγραφή ἀπὸ τὸν κώδικα:

1^a Τὸ παρὸν βιβλίον τοῦτο ὄλον, τῶν τε θείων καὶ φιλενεσιῶν νόμων, καὶ τῶν | 2^a ἱερῶν καὶ θείων κανόνων, συνετέθη πολλῶν πόρων καὶ οὕτως ὠργανόθη [sic] παρὰ τοῦ | 3^a πανσεβάστον νομοφύλακος τοῦ εὐαγοῦς βασιλικοῦ [sic] σεκρέτου καὶ κριτοῦ τῆς θεο- | 4^a -σώστον πόλεως θεσσαλονίκης κῆρ Κωνσταντίνου τοῦ Ἀρμενοπούλου, ἐπὶ τῆς βασι- | 5^a -λείας τῆς εὐσεβεστάτου [sic] καὶ φιλοχρίστου δεσποίνης ἡμῶν καὶ αὐτοκρατορίσσης | 6^a κερῆς ἁγνῆς τῆς παλαιολογίνης, καὶ τοῦ ἐρασιμωτάτου ταύτης υἱοῦ, τοῦ εὐσε- | 7^a -βεστάτου καὶ φιλοχρίστου βασιλέως ἡμῶν καὶ αὐτοκράτορος ῥωμαιοῦ κῆρ ἰωάν | 8^a τοῦ παλαιολόγου, ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ζ' ω' ω' ργ' ω', ἡμέρας γ' : + + +

10. *Bibliotheca bibliothecarum manuscriptorum nova*, Παρίσι 1793, I, 552. Ἀντίθετα σωστὰ περιγράφει ὡς ἀνώνυμο τὸ κείμενο ὁ L a m b e c k, ἐνθ' ἄνωγ. Σήμερα βέβαια ποὺ ἔχει διαπιστωθῇ ἡ προέλευσις τῶν ἀποσπασμάτων, δὲν τίθεται θέμα πατρύτητος τοῦ Ἀρμενοπούλου (βλ. Χ ἔ ρ τ σ ο γ, 31 κέ· Πι τ σ ἄ κ η ς, κθ' σημ., ἀρ. 12· περίεργα, μόνον ὁ καθηγητὴς Ν. I. Πα ν τ α ζ ὀ π ο υ λ ο ς, 527 καὶ σημ. 154, φάνεται νὰ συζητῇ ἀκόμη τὴν ἀπόδοσις στὸν Ἀρμενόπουλο). Θὰ μπορούσε νὰ ὑποθεθῇ ἴσως ὅτι στὸν Ἀρμενόπουλο ἀνήκει μόνον ἡ πρωτοβουλία τῆς παραθέσεως τῶν ἀποσπασμάτων· καὶ ἡ ἀπουσία τους ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα γνωστὰ χειρόγραφα καὶ ἡ θέσις τους πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐξαβιβλο — κεφαλὴ συνήθως τοῦ corpus — καθιστοῦν ἀπίθανη καὶ τὴν ἐκδοχὴ αὐτὴ καὶ πιθανώτερη τὴν ὑπόθεσις ὅτι ἀπλῶς ὁ κάτοχος ἢ ὁ γραφεὺς τοῦ κώδικα θέλησε νὰ θέσῃ στὴν κεφαλὴ ἐνὸς κυρίως νομικοῦ χειρογράφου μερικὰ βασικὰς ἀρχὰς τῶν Ἰνστιτούτων.

11. Βλ. γιὰ τὸ θέμα Πι τ σ ἄ κ η ς, κη' σημ., ἀρ. 4.

αὐτὴ ἀπόδοση, ἀντικατέστησε δι' αὐτῆς τὴν ἀπόδοση «τοῦ Ἀρμενοπούλου», τῆς ὁποίας ἡ ἀρχικὴ παρουσία στὴ θέσιν αὐτὴ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀσφαλῆς.

Ἡ ἀνεπίγραφη «πραγματεία», ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ, περιέχεται μεταξὺ τῶν «ἐπιμέτρων» τῆς Ἑξαβίβλου στὸ 1140^v τοῦ κώδικα. Ἀναφέρεται γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν Lambeck, ἐνθ' ἄν., VI, 37 (ἐκδ. Kollar, VI, 83 - 98), ὁ ὁποῖος τὴν ἀπέδωσε μὲ βεβαιότητα στὸν Ἀρμενόπουλο· τὸν ἀκολούθησε ὁ Fabricius, *Bibliotheca graeca*, X, 278 (ἐκδ. Harless, XI, 267), ποὺ περιλαμβάνει τὴν πραγματεία πρώτη μεταξὺ τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Ἀρμενοπούλου («Dissertatio de jejunii quadragesimalis aliorumque nonnullorum solennium jejuniorum origine ac ratione»). Τὴν ἀπόδοση δέχθηκα ν. ὁ Mortreuil¹², ὁ Χέρτσον¹³, ὁ Maurocordato¹⁴ καὶ οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς μέχρι τοῦ Ν. Ι. Πανταζοπούλου¹⁵. Φυσικὰ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παρουσία τῆς μεταξὺ τῶν «ἐπιμέτρων» τῆς Ἑξαβίβλου στὸν κώδικα, δὲν ὑπάρχει ἄλλο θετικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ἀπόδοση αὐτῇ: ἔτσι, πρόσφατα μόνον, σημειώθηκε μία τάση τῶν συγγραφέων νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν, ἀρκοῦμενοι νὰ θεωροῦν τὴν πραγματεία ὡς ἀνώνυμη¹⁶. Ὡς κύριο ἐπιχείρημα κατὰ τῆς αὐθεντικότητος τοῦ κειμένου ἐμφανίζεται ἡ παρουσία τῆς πραγματείας, μεταξὺ τῶν «ἐπιμέτρων», ἀποκλειστικὰ — ἀπὸ ὅ,τι τοὐλάχιστον ἔχει γίνει μέχρι σήμερα γνωστὸ — στὸν κώδικα αὐτό, ἐνῶ τὸ περιεχόμενον τοῦ corpus τῆς Ἑξαβίβλου, τοῦ ὁποίου ἡ σύνθεσις ἀποδίδεται στὸν Ἀρμενόπουλο, παρουσιάζεται, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σταθερὸ καὶ «καλονικὸ» στὰ χειρόγραφα: ἔτσι εἶναι πιθανώτατο ὅτι πρόκειται γιὰ ἀπλὴ «σημείωσις» τοῦ κατόχου ἢ τοῦ γραφέα τοῦ κώδικα στὴν κεφαλὴ τῆς *Ἐπιτομῆς Κανόνων*, — ἀντίστοιχη ἄλλωστε μὲ τὴν παρουσία τῶν ἀποσπασμάτων τῶν *Ροσῶν* στὴν κεφαλὴ τῆς Ἑξαβίβλου.

12. Ἐνθ' ἄνωτ., 498: «... les ouvrages dont Harménopule est positivement l'auteur: on peut y joindre le Traité du Carême».

13. Ἐνθ' ἄνωτ., 28: «ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἀρμενόπουλον ἐν σύγγραμμα περὶ ἀρχῆς καὶ τρόπου τῆς τεσσαρακοστῆς καὶ ἄλλων τινῶν νηστειῶν, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἐπιγραφὴν». Πρόκειται προφανῶς γιὰ μετάφρασιν τῆς διατυπώσεως τοῦ Fabricius.

14. Ἐνθ' ἄνωτ., 7: «... un traité sur le carême et les autres jeûnes». Τὸ ἴδιον βέβαια καὶ ὁ Σ. Π. Σ α κ ε λ λ α ρ ι ἄ δ η ς, 20, ποὺ ἀντλεῖ σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸν Χέρτσον.

15. Ἐνθ' ἄνωτ., 507: «Δὲν παρουσιάζουν ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἔρευνάν μας αἱ ἐξῆς, καθαρῶς θρησκευτικοῦ περιεχομένου, πραγματεῖαι τοῦ Ἀρμενοπούλου: 1. Ἡ ἀνεπίγραφος μελέτη περὶ τῆς "τεσσαρακοστῆς καὶ ἄλλων νηστειῶν", ἀποδιδόμενη εἰς τὸν Ἀρμενόπουλον».

16. Ἐτσι ὁ H. Hunger, ἐνθ' ἄν.: «f 140^v Anonym. Kapitel über die Fastenzeiten (ohne Titel Cod.)» καὶ ὁ K. Γ. Π ι τ σ ἄ κ η ς, κθ' σημ., ἀρ. 12, μθ' καὶ νθ' ἀρ. 39: «παρεμβάλλεται συμπτωματικὰ» [...] «ἡ ἀνώνυμη πραγματεία γιὰ τὴ νηστεία».

Παρά ταῦτα, ἡ κρίση αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὀριστική : α') Μία πρώτη ἔνδειξη αὐθεντικότητος παρέχει ἀκριβῶς ἡ ἴδια ἡ ποιότης τοῦ κώδικα, ἀρκετὰ ἀρχαίου, μὲ πλήρες τὸ corpus τῶν «ἐπιμέτρων» καὶ πιθανώτατα συνδεομένου (τοῦ ἰδίου ἢ τοῦ προτύπου του) μὲ τὸν ἡμεσο κύκλο τοῦ Ἀρμενοπούλου, ὅπως μαρτυρεῖ κυρίως ἡ λεγόμενη «σημείωση τοῦ Φιλοθέου». Φυσικά, στὸ σημεῖο ποὺ βρίσκονται οἱ γνώσεις μας γιὰ τὴν ποιότητα τῶν χειρογράφων τῶν ἔργων τοῦ Ἀρμενοπούλου καὶ τὴν προέλευσή τους, εἶναι ἀδύνατη ἡ περαιτέρω ἔνταξη τοῦ κώδικα στὴν παράδοση τοῦ ἀρμενοπουλικοῦ κειμένου καὶ ἡ πλήρης φιλολογικὴ ἀξιολόγησή του. β') Περαιτέρω ἐπιχείρημα γιὰ τὴν ἀπόδοση τῆς «πραγματείας» στὸν Ἀρμενόπουλο παρέχει ἡ παρουσία της στὸν στενότερο κύκλο τῶν «ἐπιμέτρων» τῆς Ἐξαβίβλου, ποὺ ἀναπόσπαστα συνδέονται μαζί της στὰ χειρόγραφα : βρίσκεται μεταξύ τῶν *Νόμων Γεωργικῶν* καὶ τῆς *Ἐπιτομῆς Κανόνων*, τῶν δύο σημαντικωτέρων καὶ ἐκτενεστέρων «ἐπιμέτρων», νομικῶν ἔργων (ἀδελφῶν), ὅπως εἶδαμε, τῆς Ἐξαβίβλου καὶ ἀναμφίβολα διαμορφωμένων ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἀρμενόπουλο μὲ τὴν τεχνικὴ ποὺ χρησιμοποίησε σ' αὐτήν. γ') Λόγω τῆς θέσεως αὐτῆς ἡ «πραγματεία» σαφῶς καλύπτεται ἀπὸ τὴν βιβλιογραφικὴ καὶ χρονολογικὴ «σημείωση τοῦ Φιλοθέου» ποὺ περιέχεται στὸ ff 195^v, μετὰ τὴν *Ἐπιτομὴ* καὶ τὸ *Θέσπισμα*, καὶ ἀποδίδει ρητὰ τὴν ὅλη ἐργασία ποὺ προηγεῖται στὸν Ἀρμενόπουλο : τὸ παρὸν βιβλίον τοῦτο ὅλον...¹⁷. Ἔτσι οἱ ἐνδείξεις αὐτές, μαζί μὲ τὴν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας σχεδὸν ὁμόφωνη — ἂν καὶ προφανῶς ἀβασάνιστη καὶ χωρὶς γνώση τοῦ κειμένου — γνώμη τῶν συγγραφέων, φαίνεται νὰ «νομιμοποιῶν» τὴν προσωρινὴ τοῦλάχιστον διακήρυξη τῆς «πραγματείας» μεταξύ τῶν ἔργων τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου¹⁸.

17. Ἀλλὰ ἡ σημείωση φαίνεται νὰ «καλύπτει» καὶ τὰ, ἀσφαλῶς ξένα πρὸς τὰ «ἐπιμέτρα», κείμενα τῶν ff 182^v - 194^v, στοιχεῖο ποὺ μειώνει ὁπωσδήποτε τὴν ἀξία τοῦ ἐπιχειρήματος.

18. Ἡ «πραγματεία» ἦταν μέχρι σήμερα μία ἀπὸ τίς λίγες ἐργασίες, ἀπὸ τίς ἀποδοθεῖσες στὸν Ἀρμενόπουλο, ποὺ ἔμεναν ἀνέκδοτες. Ἦδη σήμερα, ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ corpus τῆς Ἐξαβίβλου, δὲν ἔχουν δημοσιευθῇ, σὰν τέτοια, τὰ ἐθιμοτυπικὰ κείμενα (βλ. ἀνωτ., σημ. 5), ποὺ ὅμως στὴν πραγματικότητά εἶναι (ἢ τοῦλάχιστον σὲ πικρομυρῇ μορφῇ) ἀρκετὰ γνωστὰ ἀπὸ ἄλλου (στὴν κατηγορίᾳ αὐτῇ βέβαια ἀνήκουν κατὰ μείζονα λόγο καὶ τὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τίς *Ροπές* ποὺ ἀπέδωσε στὸν Ἀρμενόπουλο ὁ Montfaucon, βλ. ἀνωτ. σημ. 10)· μένει ἀνέκδοτη ὅμως μία «μειζων» αὐθεντικὴ ἐργασία τοῦ Ἀρμενοπούλου, ἡ λεξιλογικὴ, ποὺ περιλαμβάνει στὴν πραγματικότητά δύο *Λεξικά* κατὰ στοιχεῖον, ἓν περιέχον τὰ κοινῶς γραφόμενα ῥήματα, ἐν ᾧ δεικνύεται τίνα μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀμετάβατα, τίνα δὲ μεταβατικά, καὶ τοῦτοις τίνα συντάσσεται ἕκαστον καὶ τί δηλοῖ καὶ ἓν περιέχον τὰ πολυνόμα [= συνώνυμα] τῶν ῥημάτων (Πι τ σ ἀ κ η ς, κθ' σημ., ἀρ. 8).

Όπωςδήποτε, από την σύντομη ανάπτυξη που προηγήθηκε έχει καταστή προφανές ότι, σε αντίθεση προς τους παλαιότερους συγγραφείς που ένοιούσαν βέβαια αληθινή πατρότητα του 'Αρμενοπούλου, όταν γίνεται σήμερα λόγος για την αυθεντικότητα ενός από τα επίμετρα της 'Εξαβίβλου, πρόκειται, σε κάθε περίπτωση, για την απόδοση στον 'Αρμενόπουλο της πρωτοβουλίας εντάξεώς του στο corpus και ίσως, ενίοτε, και κάποιας διαμορφώσεως της παρούσης φραστικής μορφής, — ενώ αντίθετα (και τοῦτο δὲν ἔχει τονισθῇ πάντοτε ὅσο ἐπιβάλλεται) ἡ ιδιοτυπία τῆς ἀρμενοπουλικῆς παραδόσεως καὶ ὁ τρόπος συγκροτήσεως τοῦ corpus δὲν ἐπιτρέπουν νὰ τεθῇ θέμα προσωπικῆς συντάξεως τῶν κειμένων ἀπὸ τὸν 'Αρμενόπουλο.

Στὴν προκειμένη περίπτωση δὲν κατώρθωσα νὰ ἀνιχνεύσω τὴν πηγή, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔχει ληφθῇ τὸ φραστικὸ τῶν «ἱστορικῆς» φύσεως τριῶν πρώτων («κεφαλαιῶν») τῆς πραγματείας: πιθανῶς, δεδομένου ὅτι τὸ θέμα εἶναι οἰκειότατο στὴ βυζαντινὴ γραμματεία¹⁹, ἔχει συνταχθῇ — ἴσως ἀπὸ τὸν 'Αρμενόπουλο, ἂν σ' αὐτὸν πράγματι ὀφείλεται ἡ σύνθεσις καὶ ἡ ἐνταξὴ στὰ «ἐπίμετρα» τοῦ κειμένου — κατ' ἐραρισμὸ ἀπὸ διάφορες πηγές, ὅπως μαρτυρεῖ καὶ ἡ σύγχυσις ποὺ παρατηρεῖται στὸ <γ> («κεφάλαιον») μεταξὺ τῶν νηστειῶν τῆς Κοιμήσεως καὶ τῶν Χριστουγέννων, ποὺ προφανῶς προέρχεται ἀπὸ κακὴ σύνθεσις ἢ κατανόησις τῶν κειμένων. Ἀντίθετα, ὑπῆρξε μᾶλλον εὐχερὲς νὰ ἐντοπίσω ὅτι τὰ «κεφάλαια» <δ> καὶ <ε> ἔχουν προφανῶς ληφθῇ ἀπὸ τὸν Βαλσαμῶνα²⁰, τοῦ ὁποίου ἔχει διατηρηθῇ πλήρως τὸ φραστικὸ ἰδιαιτέρως χαρακτηριστι-

19. Ἀναστασίου τοῦ Συναῖτου, πατριάρχου Ἀντιοχείας, *Περὶ τῶν ἁγίων τριῶν τεσσαρακοστῶν, πόθεν παρελάβομεν φυλάττειν αὐτάς καὶ ὅτι οἱ ταύτας παραβαίνοντες παρανομοῦσιν* (ἡ ἐργασία εἶναι νόθος: ἀναφέρει τὴν Ζ' οἰκουμένην σύνοδο, ἐνῶ ὁ Ἀναστάσιος πατριάρχης κατὰ τὰ ἔτη 559 - 570 καὶ 593 - 599). Ἀναστασίου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, *Περὶ τῆς νηστείας τῆς ὑπερενδόξου Θεοτόκου καὶ ὅτι κατὰ τὴν φυλάττειν ὡς ἐνθεσμιον* (Migne, P.G., CXXVII, 520 - 532). ὁ Ἀναστάσιος φέρεται ὡς συγγραφεὺς καὶ ἄλλων ἐργασιῶν γιὰ τὴν νηστείαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μιᾶς πραγματείας γιὰ τὴν ἐπὶ τὰ ἑβδόμηδες τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς: πιστεύω ὅτι θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς συγγραφεὺς καὶ τῆς συγγενοῦς ἐργασίας ποὺ ἀποδόθηκε ἐσφαλμένα στὸν ὁμόνομό του πατριάρχη Ἀντιοχείας, δεδομένου ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Καισαρείας ἤρκασε μετὰ τὴν Ζ' οἰκουμένην σύνοδο, κατὰ τὸν 11ο αἰῶνα)· τοῦ ἁγίου Νίκωνος ἐκ τοῦ παρδέκτου, ὁμιλία ρζ'. Οἱ τρεῖς συγγραφῆς στοὺς Ρ α λ λ η - Π ο τ λ η ς, Δ', 580 - 591 (ἀπὸ τὸν Jean-Baptiste Cotelier [1629 - 1686], *Ecclesiae Graecae Monumenta*, III, 425 - 444). Ἐπίσης: Θεοδώρου Βαλσαμῶνος, Ἐπιστολὴ χάριν τῶν ὀφειλονσῶν τελείσθαι νηστειῶν ἐκάστον ἔτους πεμφθεῖσα πρὸς τοὺς Ἀντιοχείς (Ρ α λ λ η ς - Π ο τ λ η ς, Δ', 565 - 579)· εἶναι προφανῶς ἡ ἐπιστολὴ γραφικὴ ποὺ ἀναφέρεται στὸ κείμενο, <ε>). Ὅπωςδήποτε ἡ «πραγματεία» δὲν ἔχει ἀντλήσει ἀπὸ τὰ κείμενα αὐτά.

20. Ὁ 'Αρμενόπουλος γνωρίζει τὸ ἔργο τοῦ Βαλσαμῶνος, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν 'Εξαβίβλου (βλ. Π ι τ σ α κ η ς, λζ' σημ. 24): στὴν § Δ, 7, 17 μνημονεύει, μὲ βάση προφανῶς τὴν

στική είναι ή διατήρηση τοῦ πρώτου ἐνικοῦ προσώπου (*Ἐγὼ δὲ ἀρτίως σκοπή-
οας [...] λέγω...*) καὶ αὐτουσίᾳ τῆς παραπομπῆς σὲ ἄλλο κείμενο τοῦ Βαλσα-
μῶνος, πάντοτε χωρὶς νὰ ἀλλοιωθῇ τὸ πρῶτο πρόσωπο (...πλατύτερον ἐλεπτο-
λογήσαμεν ἐν ἐπιστολῇ γροφικῇ, ἣν διὰ τὸ πολύστοιχον εἶναι οὐ κατεστρώσαμεν
ἐνταῦθα). Ἐξ ἄλλου, ἡ διάφορη προέλευση τῶν δύο «ἐνοτήτων» τοῦ κειμένου (<α'> -
<γ'> καὶ <δ'> - <ε'>) προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν ἀνακολουθία ποὺ ἐμφανίζεται στὶς πλη-
ροφορίες ποὺ παρέχουν: στὴν πρώτη ἐνότητα ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων φαίνεται
νὰ ἔχῃ ὑποκαταστήσει τὴν νηστεία τῆς Κοιμήσεως, ἐνῶ στὴ δεύτερη (τοῦ Βαλσα-
μῶνος) ὁρθὰ γίνεται λόγος γιὰ τὰς δύο ταύτας νηστείας κατὰ τὶς ὁποῖες ὀφείλομεν
νηστεύειν. Γενικὰ εἶναι ἐμφανὲς ὅτι ἡ συνένωση τῶν δύο «ἐνοτήτων» ἔχει συντε-
λεσθῇ μηχανικὰ, χωρὶς καμμία οὐσιαστικὰ προσπάθεια ἐνοποιήσεως τοῦ κειμένου, —
μὲ μόνη ἐξάιρεση, ὅπως θὰ δοῦμε, τὴ συγχώνευση τῆς νηστείας τῆς Μεταμορφώσεως
στὴν νηστεία τῆς Κοιμήσεως.

Τὰ σχετικὰ κείμενα τοῦ Βαλσαμῶνος ἔχουν ὥς ἐξῆς:

1. Ἐγὼ δὲ μετὰ τοῦτο σκοπήσας ὅθεν καὶ ὅπως παρεδόθησαν αἱ δύο αὐταὶ
νηστείαι, ἤγουν ἡ τῆς Κοιμήσεως τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἡ τῆς Γεννήσεως τοῦ
Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ πρὸ τῆς ἐορτῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων
τελουμένη νηστεία καὶ ἡ πρὸ τῆς Μεταμορφώσεως νηστεία²¹, καὶ εἰ ἐξ ἀνάγκης
ὀφείλομεν κατὰ ταύτας νηστεύειν καὶ ἐπὶ πόσας ἡμέρας, λέγω τὴν μὲν νηστείαν τῶν
τοιούτων τεσσάρων ἐορτῶν ἀπαραίτητον εἶναι, τὴν δὲ ποσότητα τῶν ἡμερῶν ταύτης
μὴ εἶναι εἰς πάσας ἰσάριθμον, ὅ περ εἰς τὴν μεγάλην ἐστὶ τεσσαρακοστήν, ἀλλὰ πρὸ
μὲν ἐπὶ ἡμερῶν ἐκάστης τῶν τοιούτων ἐορτῶν πάντες οἱ πιστοί, λαϊκοὶ δηλονότι
καὶ μοναχοί, ἀναγκάζονται νηστεύειν κατὰ τὸ ἀπαραίτητον, καὶ οἱ μὴ οὕτω ποιούν-
τες ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἀλλοτριωθήσονται· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν
κτητορικῶν τυπικῶν συνωθούμενοι μοναχοὶ νηστεύειν ἐπὶ πλέον [...] καὶ ἄκοντες
ἀναγκασθήσονται τοῖς κτητορικοῖς αὐτῶν τυπικοῖς ἀκολουθεῖν, ὅτι τοῦτο κανονικὸν
καὶ σωτηριῶδες ἐστίν· ὥς περ καὶ οἱ λαϊκοὶ οὕτως ἐκοντὶ νηστεύοντες εὐχαριστίας

μαρτυρία του, τὴν χαμένην νεκρὰ 78 τοῦ Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ· στὴν ἴδια παράγραφο ἔχουμε
προφανῶς καὶ μία παραδρομὴ τοῦ Ἀρμενοπούλου ποὺ ὀφείλεται σὲ κακὴ κατανόηση σχολίου
τοῦ Βαλσαμῶνος στὸν Νομοκανόνα εἰς ἰδ' τίτλον (βλ. Πι τ σ α κ η ς in loco, σ. 235 σημ.
1 καὶ 2, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῆς νεκρᾶς τοῦ Μανουὴλ 18 ἀπὸ ἀβλεψία).

21. Ὁ Βαλσαμῶν διασπᾷ τὴν νηστεία τοῦ Δεκαπενταυγούστου σὲ δύο ἐπταήμερα, ἀναφερό-
μενα τὸ ἓν στὴ Μεταμόρφωση (6 Αὐγούστου) καὶ τὸ ἄλλο στὴν Κοίμησιν (15 Αὐγούστου). Ὅπως
θὰ δοῦμε, ὁ Ἀρμενόπουλος(;) ἐπεμβαίνει, στὸ σημεῖο αὐτό, στὸ κείμενο ποὺ παραλαμβάνει ἀπὸ
τὸν Βαλσαμῶνα καί, σύμφωνα μὲ τὴν κρατοῦσα καὶ σήμερα θέσις, ἀναφέρει ἐλόκληρη τὴν περίοδο
τῆς νηστείας στὴ Θεοτόκῳ (<δ'>).

ἀξιωθήσονται. Ἐπεὶ δὲ τὰς αἰτίας τούτων πάντων γραφικοῖς θείοις δόγμασι καὶ διδάγμασιν ἐνδοκοῦντος Θεοῦ κατησφαλισάμεθα καὶ δι' ἐπιστολῆς παρεστησάμεθα γραφείσης²² πρὸς τὸν ἐν τῷ Βοννῷ τοῦ ἁγίου Ἀἰξεντίου ἐγκλειόμενον τιμώτατον μοναχὸν κυρὸν Θεοδόσιον τὸν Σαρπειώτην, ἀνάνωθι καὶ ταύτην· ἐνταῦθα γὰρ ὡς πολέστιχος οὐ κατεστρώθη· ἡ αὐτὴ δὲ ἐπιστολὴ ἐγράφη ἀπαραλλάκτως καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῷ θρόνῳ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς²³. (Ἑρμηνεία Βαλσαμῶνος ἐπὶ τοῦ γ' κανόνος (ἀποκρίσεως) τοῦ Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως· Ράλλης - Ποτλῆς, Δ', 420).

2. Ἡμεῖς δὲ σκοπήσαντες τὰ περὶ τούτου, ἀπολογούμεθα· ἐξ ἀνάγκης προηγοῦνται νηστεία πρὸ τῶν τεσσάρων τούτων ἑορτῶν, ἥρουν πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς ἁγίας Θεοτόκου, πλὴν ἑπταήμεροι· μία γὰρ τεσσαρακονθήμερος νηστεία ἐστίν, ἡ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Πάσχα. Εἰ δέ τις καὶ πλεόν τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ νηστεύει, ἢ ἐκοντὶ ἢ ἀπὸ κτητορικοῦ τυπικοῦ συνωθούμενος, οὐ καταισχυνθήσεται. Ὅπως δὲ καὶ διατὶ πρὸ ἐκάστης τούτων τῶν τεσσάρων ἑορτῶν ἑπταήμερον νηστείαν ἐξ ἀνάγκης νηστεύειν ὀφείλομεν, ἐδηλώθη ἐν τῷ γεγονότι παρ' ἡμῶν χάριν τούτου συνοδικῷ τόμῳ²⁴. (Ἀπόκρισις νε' Βαλσαμῶνος· Ράλλης - Ποτλῆς, Δ', 488).

Τὸ κείμενο τῆς «πραγματείας» παραδίδεται στὸν κώδικα μὲ ἀρκετὴ ἐπιμέλεια ἀπὸ ἀπόψεως γραφῆς, ἀλλὰ ἔχει χωρὶς γραμματικὰ καὶ ὀρθογραφικὰ λάθη, — ὅπως ἄλλωστε καὶ τὰ ἄλλα κείμενα ποὺ ἔχουν γραφῇ ἀπὸ τὸν ἴδιο γραφέα. Προφανῶς στήν παράδοση τοῦ κειμένου ἔχει μεσολαβήσει καὶ ὑπαγόρευση γραφῇ, ποὺ «δικαιολογεῖ»

22. Προφανῶς ἀπὸ παρεξήγησης ἢ κακῆς ἀνέγνωσης αὐτῆς τῆς φράσεως: δι' ἐπιστολῆς γραφείσης, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν προηγούμενη: γραφικοῖς θείοις δόγμασι, ὁ συντάκτης τῆς «πραγματείας» δημιούργησε in fin. ((ε')) τὴν ἀρκετὰ ἀδόκιμη καὶ χωρὶς σαφῆ ἔννοια φράση: ἐν ἐπιστολῇ γραφικῇ.

23. Πρόκειται προφανῶς γιὰ τὴν Ἐπιστολὴν [...] πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς τοῦ Βαλσαμῶνος (Ράλλης - Ποτλῆς, Δ', 565 - 579)· βλ. ἀνωτ. σημ. 19.

24. Πιθανὸς ὅτι πρέπει νὰ δεχθοῦμε ὅτι καὶ ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴν Ἐπιστολὴν [...] πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς, λόγῳ τῆς ἀντιστοιχίας τῶν κειμένων· κυριολεκτικὰ «συνοδικὸ τόμος», γεγονότα παρ' ἡμῶν (= ἀπὸ τὸν Βαλσαμῶνα) γιὰ τὸ θέμα αὐτό, δὲν γνωρίζω. Ἴσως ὅμως ἐδῶ ὑπονοεῖται τὸ πρὸ προηγούμενο κείμενο τοῦ Βαλσαμῶνος, ποὺ εἶναι «ἐπίσημη» ἑρμηνεία πᾶντο σὲ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ «ἀπόκριση» (ἀποκρίσεις γινόμεναι παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας συνόδου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Νικολάου [...] ἐφ' αἷς καὶ ἐρμηνεῖται ἐξεφωρήθησαν παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμῶν), ὥστε νὰ δικαιολογῇται, κατὰ κάποιον τρόπο, ἡ διατύπωση «ἐν τῷ γεγονότι παρ' ἡμῶν συνοδικῷ τόμῳ».

ἐν μέρει τὰ ὀρθογραφικὰ σφάλματα καὶ ἐξηγεῖ λάθη κατὰ τὴν ἀκρόαση τῶν λέξεων : μίαν ἀντὶ μνείαν (<γ'>). Ἀντίθετα τὰ συντακτικὰ σφάλματα θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὅτι βρύνουν τὸν συντάκτη τῆς πραγματείας. Στὴν ἐκδοση διατηρεῖται ἡ διαίρεση τοῦ κειμένου σὲ παραγράφους πού παρέχει τὸ χειρόγραφο· ὁ διαχωρισμός, ἐξ ἄλλου, σὲ «κεφάλαια» (στὰ ὑποῖα προσέθεσα ἀρίθμηση) ἀκολουθεῖ ἐπίσης τὴν διαίρεση τοῦ κειμένου στὸ χειρόγραφο, ἡ ὑποῖα σημειώνεται ἀφ' ἑνὸς μὲ τις παραγράφους ἢ τὰ ἡῤῥημένα διαστήματα μεταξὺ τῶν περιόδων καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὴ χρήση μεγαλυτέρων καὶ περισσότερο ἐπιμελημένων ἀρχικῶν κεφαλαίων γραμμάτων.

2. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Ἀντικείμενο τῆς «πραγματείας» εἶναι ἡ ἱστορικὴ καταγωγή καὶ ἡ διάρκεια τηρήσεως τῶν μεγάλων νηστειῶν τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας : ἀναφέρονται μόνον διαρκεῖς νηστείαι, ἐνῶ δὲν γίνεται λόγος γιὰ τίς νηστείαις πού τηροῦνται σὲ μεμονωμένες ἡμέρες, ὅπως ἡ νηστεία τῆς ἀποτομῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου (29 Αὐγούστου), τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου), ἡ πρὸ τῶν Θεοφανείων (6 Ἰανουαρίου), ἡ κατὰ τὴν Τετάρτη καὶ τὴν Παρασκευὴ τῆς ἐβδομάδος. Ἡ ἐργασία εἶναι ἀντίστοιχη μὲ ἄλλες ὁμοειδεῖς συγγράφες, πού ἔχουν ἤδη ὅπως εἶδαμε περιληφθῇ καὶ σὲ νομοκανονικὲς συλλογές (βλ. ἀνωτ. σημ. 19), τὸ περιεχόμενό της ὅμως δὲν παρουσιάζει (στὸ πρῶτο βέβαια τμήμα του, πού δὲν ἔχει ληφθῇ ἀπὸ τὸν Βαλααμῶνα) κοινὰ σημεῖα μὲ καμμία ἀπὸ αὐτὰς καὶ δὲν φαίνεται νὰ ἔχη ἐπηρεασθῇ ἀπὸ ὅσες τοὐλάχιστον ἔχω ὑπ' ὄψιν μου. Οἱ νηστείαις πού μνημονεύονται στὴν πραγματεία εἶναι :

α'. — Ἡ μεγάλη τεσσαρακοστή. Ὁ ὑπομνηματισμὸς τῆς μεγαλύτερης, ἐπισημότερης καὶ ἀρχαιότερης νηστείας εἶναι καὶ ὁ συντομώτερος, προφανῶς γιατί θεωροῦνται ἀρκετὰ γνωστὰ καὶ οἰκεῖα τὰ σχετικὰ στοιχεῖα. Ἡ πρώτη φράση (ὡς τοῦ χρόνου ὅλου ἀποδεκάτωσιν), καὶ ἀπὸ τὴν παλαιοδιαθηκικὴ τῆς διατύπωση καὶ κατ' ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὴ δεύτερη (Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς...), ἀναφέρεται προφανῶς στὶς νηστείαις 40 ἡμερῶν πού ἀναφέρονται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὅπως τοῦ Μωϋσέως (Ἐξοδος, λδ', 28) καὶ τοῦ Ἡλίου (Γ' Βασιλειῶν, ιθ', 8)· ἀκολούθως ἀναφέρεται βέβαια ἡ νηστεία τοῦ Ἰησοῦ στὴν ἔρημο (Ματθαῖος, δ', 2· Μάρκος, α', 13· Λουκᾶς, δ', 2) καὶ ἡ καθιέρωση τῆς νηστείας τῆς τεσσαρακοστῆς ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ ἡ σύνδεσή της μὲ τὴν περίοδο πρὸ τῶν Παθῶν²⁵.

25. Πρὸ βλ. κανόνες ε' Νικαίας Α', μθ'-νβ' Λαοδικείας, ζθ' Ἀποστολικόν, κθ', νβ', νε' νε' καὶ πθ' Πενθέκτης.

β'. — 'Η νηστεία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς προελεύσεως τῆς νηστείας, ἐνῶ βασίζεται σὲ ἀκριβέστατο καὶ εὐδιάκριτο ἱστορικὸ πυρῆνα, ἔχει ἀστοχήσει στὴ σύνθεσή. Ἡ καταγωγή τῆς νηστείας βρίσκεται, πράγματι, στὴν ἐπταήμερη νηστεία ποὺ ἀκολουθοῦσε τὴν ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς (διὰ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος καθόδον ἡμέρας ἐνήστευσαν ἐπτά), ἥδη ἀπὸ τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν» (4ος αἰ.· ἔτσι καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος)· ἐπίσης εἶναι ἀκριβὲς ὅτι, μετὰ τὴν καθιέρωση κατὰ τὸν 5ο αἰῶνα τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τῶν κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου (29 Ἰουνίου), ἡ νηστεία παρετάθη μέχρι τῆς ἑορτῆς αὐτῆς²⁶. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι μαρτυρεῖται ἐπταήμερη νηστεία τῶν ἀποστόλων μετὰ τὴν Πεντηκοστή (πρόκειται προφανῶς γιὰ δικαιολογημένη παρεξήγηση ἀπὸ τὴν παρουσία τῆς νηστείας στὶς «Ἀποστολικὰς Διαταγὰς»)· ἐπίσης δὲν εἶναι, φυσικὰ, ἀκριβὲς ὅτι ἡ 29ῃ Ἰουνίου εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ἀφοῦ βέβαια οὔτε συγχρόνως, οὔτε ὅλοι οἱ ἀπόστολοι ἐμαρτύρησαν²⁷· πρόκειται, στὴν πραγματικότητα, γιὰ τὴ μνήμη τοῦ μαρτυρίου μόνον τῶν «κορυφαίων» Πέτρου καὶ Παύλου, γιὰ τοὺς ὁποίους ὑπῆρχαν πράγματι ἐκκλησιαστικὲς παραδόσεις ὅτι ἐθανατώθηκαν σύγχρονως· ἀντίθετα ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τὴν ἐπομένη (30 Ἰουνίου) εἶναι ἐπέκταση τῆς προηγουμένης ἑορτῆς, ἀπλῆ σύναξις ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν μνήμην τῶν κορυφαίων». Ἐξ ἄλλου τὸ κείμενο δὲν διευκρινίζει ὅτι, μετὰ τὴν ἐπέκταση τῆς νηστείας, ἡ ἐναρκτὴς τῆς δὲν τοποθετεῖται πλέον στὴν Πεντηκοστή, ὅπως φαίνεται νὰ ἀναφέρει ἡ πραγματεία, ἀλλὰ ἔχει μεταφερθῇ στὴν ἐπομένη τῆς Κυριακῆς τῶν ἁγίων Πάντων²⁸. Ἀκριβὲς εἶναι, ἐξ ἄλλου, ὅτι ἡ διάρκεια τῆς νηστείας τῶν ἁγίων Ἀπο-

26. Πρβλ. κανόνες Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως κ' (19' Πηδάλ.), ζ' ἐκ τῶν 9 (20' ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συντάξεων).

27. Ἡ φράση ὕστερον δὲ καὶ αὐτῶν τῶ μαρτυρίῳ τελειωθέντων κατὰ τὴν 20' τοῦ Ἰουνίου μὴνός πρέπει νὰ μὴ ἀναφέρεται μόνον στοὺς δύο «κορυφαίους», ἀφοῦ ὁ ἕνας ἀπὸ αὐτούς, ὁ Παῦλος, δὲν μετεῖχε τοῦ σώματος τῶν ἀποστόλων κατὰ τὴν Πεντηκοστή, ὥστε νὰ ἰσχύῃ γι' αὐτὸν ἡ ἀμέσως προηγούμενη φράση· ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ διὰ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος καθόδον ἡμέρας ἐνήστευσαν ἐπτά. Ἐκτὸς ἂν δεχθοῦμε ὅτι τὸ ἐνήστευσαν πρέπει νὰ διορθωθῇ σὲ ἐνήστευον, ὅποτε θὰ ἀναφέρεται ὑποτιθεμένη συνεχὴ πρακτικὴ κατὰ τοὺς ἀποστολικούς χρόνους (βάσει τῆς μαρτυρίας τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν»), στὴν ὁποία θὰ μπορούσε νὰ μετέλχῃ καὶ ὁ Παῦλος· ἡ φράση ἐπαναλαμβάνεται στὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου (ὅπου οἱ ἡμέρες ἐκτείνονται σὲ ἐννέα)· ἀλλὰ ἐκεῖ ὁ χρόνος τοῦ ρήματος δὲν εἶναι εὐδιάκριτος στὸ γρ· ὡς περὶ δὴ καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ἐνήστευον (ἢ· ἐνήστευσαν).—Ἀλλὰ ἡ ἀποψη ποὺ ἐκτίθεται ἐδῶ δὲν εἶναι κατηγορηματικὴ· συνήθως δὲν διδεται τόσο σχολαστικὴ προσοχὴ σ' αὐτὰς τὶς διακρίσεις· στὸν βυζαντινὸ ἀνωγραφικὸ τύπο τῆς Πεντηκοστῆς συχνὰ εἰκονίζεται σὲ κεντρικὴ θέσση ὁ Παῦλος (ὅπως καὶ στὸν τύπο τῶν 12 ἀποστόλων).

28. Φαίνεται νὰ διορθώνεται στὸ τέλος τοῦ κειμένου (ζδ')· νηστείειν μετὰ τὴν τῶν ἁγίων πάντων ἑορτήν. Ἡ φράση δὲν ἔχει ληφθῇ ἀπὸ τὸν Βαλσαμῶνα καὶ προφανῶς ἀνήκει στὸν συντάκτη τῆς «πραγματείας».

στόλων, σὲ ἀντίθεση πρὸς ὅλες τὶς ἄλλες νηστεῖες, κυμαίνεται ὡς ἂν φέροι ἡ τοῦ κύκλου φορὰ, ἥτοι τοῦ πάσχα²⁹.

γ'. — Παράδοξη εἶναι ἡ σύγχυση ποῦ παρατηρεῖται στὸ τρίτο «κεφάλαιον» μεταξὺ τῶν νηστειῶν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Χριστουγέννων, κατὰ τὴν ὁποία ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων κατάγεται δῆθεν ἀπὸ μία 40ήμερη νηστεία τῆς Κοιμήσεως, ποῦ μετετέθη ἀργότερα στὰ Χριστούγεννα³⁰. Ἐξ ἄλλου τὸ κείμενο φαίνεται νὰ ὑποστηρίζῃ ὅτι ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων μέχρι μιᾶς ἐποχῆς δὲν ἐτελεῖτο χωριστά, ἀλλὰ ἐνσωματωμένη ἐν τῇ κοιμίσσει τῆς θεοτόκου(!). Ἡ παρεξήγηση εἶναι πλήρης: ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων εἶναι, βέβαια, πολὺ ἀρχαιότερη τῆς Κοιμήσεως· ἐτελεῖτο ἀρχικὰ συνενωμένη, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐορτὴ τῶν Θεοφανείων (Ἐπιφάνεια, 6 Ἰανουαρίου), μέχρι τοῦ 4ου αἰῶνα, ὅποτε ἄρχισε νὰ ἐορτάζεται στίς 25 Δεκεμβρίου — πρῶτα στὴ Δύση· ἡ ἐορτὴ τῆς Κοιμήσεως εἶναι ἀρκετὰ μεταγενέστερη. Καὶ οἱ δύο νηστεῖες ἀναφέρονται, γιὰ πρώτη φορὰ, στὸν «τόμο τῆς Ἐνώσεως» (Νεαρχὰ 1 Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογεννήτου, ἔτ. 920)³¹, ὥς δὲ αὐτὴ ἡ κοινὴ μνηεὶα συνετέλεσε, κατὰ κάποιον δυσδιάκριτο τρόπο, στὴ σύγχυση τοῦ συντάκτη³².

29. Ἡ διακύμανση αὐτὴ τῆς διαρκείας τῆς νηστείας κινεῖται μεταξὺ τῶν 42 ἡμερῶν (ὅταν τὸ Πάσχα ἐορτάζεται στίς 22 Μαρτίου) καὶ τῶν ἐννέα καὶ μόνον, ὅπως ἀναφέρει τὸ κείμενο. Ἡδη σήμερα, μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ἡ μακρότερη διάρκεια τῆς νηστείας εἶναι 30 ἡμερῶν (Πάσχα 4 Ἀπριλίου), εἶναι δὲ δυνατόν νὰ μὴ ὑπάρξῃ νηστεία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὅταν ἡ ἐορτὴ τῶν ἁγίων Πάντων συμπέσῃ μετὰ τὴν 27ῃ Ἰουνίου (Πάσχα 5 - 8 Μαΐου).

30. Ἡ παρατήρηση τοῦ κειμένου ὅτι, ὡπωσδήποτε, πρέπει νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ ἴδια ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων ὡς καὶ τῆς ἁγίας θεοτόκου μνηεὶα οὕσα ἀναφέρεται προφανῶς στὴν ἰδιαίτερη θέση ποῦ κατέχει στὸν λειτουργικὸ, ὑμνογραφικὸ καὶ ἁγιογραφικὸ κύκλον τῆς Γεννήσεως ἡ Παναχία· ἄλλωστε τῆς ἔχει εἰδικὰ ἀφιερωθῇ καὶ ἡ ἐπομένη ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων: ἡ «Σύναξις τῆς Θεοτόκου» (26 Δεκεμβρίου).

31. Ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων, ἀλλ' ὡς νήστιμος τοῦ ἁγίου Φιλίππου (ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐνάρξεώς της· πρβλ. στὸ κείμενο μετὰ τὴν ιδ' τοῦ νοεμβρίου) (δ')· ἡ φράση δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν Βαλαμῶνα ἀναφέρεται ἤδη στοὺς κανόνες τοῦ Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως (806 - 815, § 829;): κ' (ιδ' Πηδάλ.), ζ' ἐκ τῶν 9 (κθ' τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συντάξεων).

32. Εἶναι πολὺ πιθανόν ὅτι τὴν σύγχυση προκάλεσε ἡ ἐνέτεινε ἡ «ἀπόκρισις» γ' τοῦ Νικολάου Κωνσταντινουπόλεως (εἰ χορὴ τὴν ἐν τῷ Αἰγιοῦστω νηστείᾳ ἐπιτελεῖν), τὴν ὁποία εἶχε βέβαια ὑπ' ὄψιν ὁ συντάκτης τῆς «πραγματείας», ἀφοῦ ἐρμηνεῖα τῆς ἀποτελεῖ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ Βαλαμῶνος (βλ. ἀνωτ., ἀρ. 1) ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχει ληφθῇ ἡ δευτέρη «ἐνότης»: «Ἡν ἡ νηστεία πρότερον ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ μετετέθη δὲ διὰ τὸ μὴ περιπίπτειν ταῖς κατὰ τὸν καιρὸν τούτον γινομέναις ἐθνηκαῖς νηστεαῖς· πλην καὶ ἐπὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ταύτην τὴν νηστείαν νηστεύουσιν (τὸ γεγονός τῆς μεταθέσεως εἶναι στὴν πραγματικότητά «ἄδελον»· ἔτσι ὁ Βαλαμῶν, I' ἀ λ. η. ς - Π ο τ λ. ς, Δ' 420· πρβλ. καὶ Πηδάλιον, σημ. 1 in loco). Ἡ μνηεὶα, περαιτέρω, τοῦ αὐτοῦ τῆς ἐνώσεως» συσχέτισε τὶς δύο νηστεῖες στὴν σκέψιν τοῦ συντάκτη τῆς «πραγματείας» καὶ δη-

Ἐξ ἄλλου ἡ διατύπωση τοῦ «κεφαλαίου» ἀφ' ἧν νὰ νοηθῇ ὅτι μετὰ τὴν δ' ἦθεν «μετάθεση» τῆς νηστείας ἀπὸ τὴν Κοίμησιν στὰ Χριστούγεννα καταργήθηκε ἡ νηστεία τῆς Κοιμήσεως· φυσικὰ καὶ οἱ δύο νηστείες, ποὺ ἄλλωστε ποτὲ δὲν ἔχουν στὴν πραγματικότητα ταυτισθῇ ἢ συσχετισθῇ, διατηροῦνται: ἡ νηστεία τοῦ Δεκαπενταγούστου ἀπὸ τὴν 1ῃ ὡς τὴν 14ῃ Αὐγούστου καὶ ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων ἀπὸ τὴν 15ῃ Νοεμβρίου ὡς τὴν 24ῃ Δεκεμβρίου³³.

Ὅπως εἶδαμε, ἡ συνέχεια τῆς «πραγματείας» ἔχει ληφθῇ σχεδὸν αὐτολεξεῖ ἀπὸ τὸν Βαλασμῶνα, μὲ ὠρισμένες μόνον φραστικές μεταβολές. Ἡ μόνη ἀξιόλογη ἐπέμβαση ποὺ γίνεται στὸ κείμενο τοῦ Βαλασμῶνος εἶναι ἡ συγχώνευση τῶν δύο «ἐπταήμερων» νηστειῶν τοῦ Αὐγούστου (τῆς Μεταμορφώσεως καὶ τῆς Κοιμήσεως), σὲ μία νηστεία τοῦ Δεκαπενταγούστου, ποὺ ἀναφέρεται πλέον ἀποκλειστικὰ στὴν Κοίμησιν.

μιούργησε τὴν σύγχυση. — Ἡ περίπτωση εἶναι ἐνδιαφέρουσα, ἀν πράγματι ἡ σύνταξη πρέπει νὰ ἀποδοθῇ στὸν Ἀρμενόπουλο, γιὰ τὴν φαίνεται νὰ παρέχῃ ἓνα παράδειγμα τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖο ἀντιλαμβάνεται καὶ χρησιμοποιοῖ τὰ κείμενα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀντλεῖ, καὶ νὰ ἐρμηνεύῃ ὠρισμένες ἀντίστοιχες «συγχώσεις» ἢ παρεξηγήσεις ποὺ παρκατηρῶνται στὴν Ἐξάβιβλο καὶ σὲ ἄλλες ἐργασίες του.

33. Τὸ θέμα, ὅπως εἶδαμε, ἀποσαφηνίζεται στὸ εἰλημμένο ἀπὸ τὸν Βαλασμῶνα (δ') «κεφάλαιον», ὅπου καὶ διαχωρισμὸς τῶν δύο τούτων νηστειῶν γίνεται καὶ σαφῶς δηλοῦται ὅτι καὶ οἱ δύο νηστείες πρέπει νὰ τηροῦνται (φυσικὰ μὲ τὴν ἰδιότυπη ἐκδοχὴ τοῦ Βαλασμῶνος ποὺ τίς θέλει ἀπλῶς ἐπταήμερες· χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ὁ Βαλασμῶν δεχόμενος ἐπταήμερες νηστείες πρὸ τῆς Μεταμορφώσεως καὶ τῆς Κοιμήσεως διατηρεῖ οὐσιαστικὰ πλήρη τὴν νηστεία τοῦ Δεκαπενταγούστου· ὁ συντάκτης ὁμῶς τῆς «πραγματείας» σωστὰ συνενώνοντας τίς δύο νηστείες σὲ μία, ἀλλὰ διατηρῶντας συγχρόνως τὸ ἐπταήμερον τοῦ Βαλασμῶνος, φαίνεται νὰ περιορίζῃ καὶ τὴν νηστεία τοῦ Δεκαπενταγούστου σὲ νηστεία ἐπτά ἡμερῶν).

TO KEIMENO

[cod. Vindobonensis jur. gr. 6, f140^v]

⟨α'⟩ Ἰστέον ὅτι τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην τεσσαρακοστὴν νηστεύομεν ὥς τοῦ χρόνου ὅλον ἀποδεχάτωσιν. Οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστός ἡμῶν καὶ θεός, μετὰ τὸ βάπτισμα, ἡμέρας ἐνήστευσε τεσσαράκοντα. Ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμᾶς ἔδει τὸν δεσπότην ἡμῶν μιμεῖσθαι, ὥς δυνατόν, καὶ τὴν νηστείαν ἐκπληροῦν τῆς τεσσαρακοστῆς, ἐπιτίθειω¹ οὗτος ὁ καιρὸς τῶν ἄλλων ἔδοξε τοῖς ἁγίοις πατέρεσι καὶ ἡμῶν, διὰ τε τὰ σεβάσματα τοῦ δεσπότητος ἡμῶν πάθη καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἁγίαν τριήμερον ἀνάστασιν. Καὶ ὥρισθη οὕτως καὶ ἐν τοιούτῳ καιρῷ νηστεύειν ἡμᾶς.

⟨β'⟩ Ἡ δὲ τῶν ἁγίων ἀποστολῶν, τοῦτον λέγεται τὸν τρόπον. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ διὰ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος κάθοδον ἡμέρας ἐνήστευσαν ἑπτὰ, εἰς τύπον δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς τοιαύτης δοθείσης νηστείας, ἔσπερον δὲ καὶ αὐτῶν τῷ μαρτυρίῳ τελειωθέντων κατὰ τὴν γ' τοῦ ἰοννίου μηνός, μεσολαβούσης δὲ καὶ τῆς νηστείας, ὥρισθη κρατεῖσθαι ταύτην ἄχρι τῆς μηνίμης αὐτῶν. Αὐτὸ οὐδὲ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν ὥρισθη, ὥς [καὶ] ἐπὶ ταῖς ἄλλαις, ἀλλ' ὥς ἂν φέρῃ ἡ τοῦ κύκλου φορὰ, ἥτοι τοῦ πάσχα. Πολλὰκις γὰρ καὶ εἰς ἑνέα καὶ μόνas πληροῦται ἡμέρας, ὥς περὶ δὴ καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ἐνήστευον².

⟨γ'⟩ Ἡ δὲ τῶν χοιστογενένων, τοῦτον ὥρισθη τὸν τρόπον. Μετὰ τὴν κοίμησιν τῆς ἁγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, ἐνυπώθη παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστολῶν εἰς τιμὴν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου ἡμέρας νηστεύειν μ', ἀπ' αὐτῆς ἀρχομένων³ τῆς Γ' τοῦ ἰουλίου μηνός καὶ μέχρι τῆς τοῦ αὐγούστου ιε' ληγουσῶν⁴. Αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος, οὐκ ἦν ἡ τῶν χοιστογενένων ἑορτὴ ὥς ἦν φανεῖσα ἢ παραδοθεῖσα ἑορτάζεσθαι, ἀλλ' ἐν τῇ κοιμήσει τῆς θεοτόκου, καὶ τοὺς ἐν ἐπιτιμίῳ λαχόντας καὶ ὀφείλοντας ἐν διαστίξεσι ὥρηταῖς μεταλαμβάνειν. Ἐπεὶ δὲ ἦν προτυπωθεῖσα ἡ τῶν ἁγίων ἀποστολῶν, κατ' αὐτὸ δὲ ἐτελεῖτο καὶ ἡ τῆς κοιμήσεως, διὰ τούτους, κατ' ἐμέ, ὀλιγώρως ἔχοντας καὶ μὴ δυναμένους κατ' αὐτὸ ἔλκειν, λοιπὸν δὲ καὶ τῆς τῶν χοιστογενένων ἑορτῆς ἀναδειχθείσης, ὥς σεβασμιωτέρας κο:θείσης παρὰ τῶν πατέρων τῆς τοιαύτης ἑορτῆς, ἄλλως καὶ ἐν ταύτῃ τῇ σωτηρίῳ ἑορτῇ καὶ τὴν τῆς ἁγίας θεοτόκου μνηίαν⁵ οὔσαν⁶, μετετίθη ἡ τεσσαρακοστὴ τῆς αὐτῆς ἁγίας κοιμήσεως ἀπὸ τῆς ιδ' τοῦ ροεμβρί-

¹ἐπιτίθειω cod ²vel ἐνήστευσar ³sic constructio, in gen. pro acc. ἀρχομένης καὶ ληγουσας

⁴ληγόντων cod ⁵correxī: μίαν cod ⁶sic constructio, in acc. absoluto pro gen. absoluto

ου μηνός καὶ πληρουμένη τῇ κε' τοῦ δεκεμβρίου. <δ'> Ἐγὼ δὲ ἁγτίως σκοπίσας⁷, ὅπως καὶ ὅθεν καὶ διὰ τί παρεδόθησαν αἱ δύο αὐται νηστεῖαι, ἤγουν τῆς κοιμίσσεως τῆς θεοτόκου καὶ τῶν γενεθλίων τοῦ κοίτου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ εἰ ἐξ ἀνάγκης ὀφείλομεν ταύτας νηστεύειν καὶ ἐπὶ πόσαις ἡμέραις⁸, λέγω τὴν μὲν νηστείαν τὴν πρὸ τῶν ὀηθειςῶν ἑορτῶν ἀπαραιτήτον εἶναι, τὴν δὲ ποσότητα τῶν ἡμερῶν τούτων μὴ εἶναι πολλήν⁹, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, ἀλλὰ πρὸ ἐπτὰ ἡμερῶν ἐφ' ἑκάστη τῶν ὀηθειςῶν ἑορτῶν ἀναγκάζονται πάντες οἱ πιστοί, οἷα ἂν ᾧσι καταστάσεως νηστεύειν κατὰ τὸ ἀπαραιτήτον. Οἱ δὲ μὴ οὕτω ποιοῦντες τῆς κοινωνίας τῶν ἁγιασμάτων οὐκ ἀξιωθήσονται. Οἱ δὲ ἀπὸ κτητορικῶν¹⁰ τυπικῶν στροφούμενοι μοναχοί, νηστεύειν μετὰ τὴν τῶν ἁγίων πάντων ἑορτήν ἢ μετὰ τὴν ἰδ' τοῦ νοεμβρίου, ἀκολουθήσουσιν ἄκοντες τοῖς τῶν κτητορικῶν τυπικῶν διατάγμασι. Ἀλλὰ καὶ λαϊκοὶ δι' εὐλάβειαν, εἰ αἰροῦνται νηστεύειν, ἐὺλογηθήσονται. <ε'> Τὰ δὲ περὶ τῶν τοιούτων νηστειῶν τοῦ ὅλου χρόνου πλατύτερον ἐλεπτολογήσαμεν ἐν ἐπιστολῇ γραφικῇ¹¹, ἣν διὰ τὸ πολέστοιχον¹² εἶναι οὐ κατεστρώσαμεν ἐνταῦθα:—

⁷σκοπίσας cod ⁸sic etiam Balsamon: πόσαις ἡμέραις cod ⁹vel πολλάς ¹⁰κτητορικῶν cod; sed cf infra τοῖς τῶν κτητορικῶν τυπικῶν διατάγμασι ¹¹γραφικῇ cod ¹²sic cod; πολέστοιχος apud Balsamonem

EINE UNBEKANNTE ECLOGA - HANDSCHRIFT

VON
DIETER SIMON

Durch die freundschaftliche Vermittlung von Sp. Troianos (Athen) erhielt das Frankfurter Institut für Rechtsgeschichte vom Athener Ἐθνικὸν Ἰδρυμα Ἑρευνῶν einen Mikrofilm des Codex 548 aus dem Kloster Johannes des Theologen von Patmos. Auf den Codex wurden wir durch Γκίνη, Κείμενα βυζαντινοῦ καὶ μεταβυζαντινοῦ δικαίου εἰς χειρογράφους ἐν Ἑλλάδι κώδικας, Athen 1963 (p. 43) aufmerksam, dessen Notiz allerdings nicht erkennen läßt, daß die Handschrift, welche ins 16. Jahrhundert gehört, die Ecloga enthält. Eine brauchbare Beschreibung des Manuskripts scheint nicht zu existieren, da andernfalls die Angabe von Ginis (Νεαπαὶ Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος;) der regelmäßig die Katalognotizen abgeschrieben hat, nicht zu erklären wäre¹.

I

Bevor ich auf den Ecloga - Text näher eingehe, gebe ich eine grobe Beschreibung der Handschrift, welche nur die für den Rechtshistoriker relevanten Partien eingehender erläutert. Das Manuskript besteht aus 173 paginierten folia. Die Paginierung ist oben zu einem erheblichen Teil durch Wurmfraß zerstört und später in der rechten Randmitte nachgetragen. Sie läuft zunächst von 1 - 100 und beginnt dann erneut mit 1 - 73.

Der Codex enthält auf foll. 1r - 3v drei Inhaltsverzeichnisse. Das erste bezeichnet 22 Stücke einer theologischen Erotapokrisis (Titel: Πίναξ τῆς παρούσης βίβλου ἐν ταῖς ἐρωτήσεσι, fol. 1r - 2r; Titel der ersten Erotapokrisis: πῶς δεῖ προσεῦχεσθαι τῷ θεῷ τοῦ χριστιανοῦ ὅπως εἰσακουσθῇ); das zweite (fol. 2r, v.) bringt die 30 Titel einer Sammlung von Γνώμαι ψυχοφελεῖς τῶν ἁγίων πατέρων; das dritte enthält unter der Überschrift πίναξ εἰς τὸν νόμον τῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος die 18 Titel der Ecloga. Mit Ausnahme der Titel 1 bis 3

1. Der von Ginis zitierte Katalog von Sakkelion, Περὶ μνημῶν Βιβλιοθήκης, Athen 1890, ist uns leider noch unzugänglich.

(dazu unten II) entsprechen diese Titel den von Zachariae in seiner Ausgabe gedruckten (Zepos II 11 ff.).

Durchgezählt sind nur die Titel α' - ι' (fol. 3r). Auf die unbezifferten Titel ια' - ιη' (fol. 3v) folgen die unten genauer beschriebenen sechs Titel der νόμοι γεωργικοί, anschließend wird für fol. 34 (= 134) eine Regierungsliste byzantischer Kaiser (Βασιλεῖς καὶ περὶ χρόνου τίνες ἐστάθησαν καὶ πόσα ἔτη ἐβασίλευσεν ὁ καθείς) angekündigt, für fol. 36 (= 136) ein Traktat des Methodios von Patara. Das abschließende τέλος könnte bedeuten, daß die folia nach diesem Traktat (145 ff.) zur Zeit der Herstellung dieses πίναξ noch leer waren (vgl. unten bei foll. 54r - 58r).

Foll. 4r - 6v: unbeschrieben

Foll. 7r - 88v: Die erwähnten 22 Erotapokriseis. Der Wortlaut beginnt mitten im Text; nach dem πίναξ müßte fol. 7 die zweite Erotapokrisis (Τὸν μὴ ἔξω κόσμου γενόμενον οὐ δύναται νοῆσαι περὶ θεοῦ πῶς ἐννοεῖται) anfangen. Allerdings sind die Seitenzahlen des πίναξ und die tatsächlichen Textanfänge jeweils um vier Seiten verschoben. Aber auch fol. 11 beginnt nicht mit der zweiten Erotapokrisis, vielmehr fängt die dritte «Frage» auf fol. 13r (πίναξ: fol. 9) an. Alle weiteren Erotapokriseis finden sich dann vier Seiten später als der πίναξ anzeigt. Wie diese Verschiebung und der Textverlust bei gleichzeitiger Leere der foll. 4r - 6v zu erklären sind, könnte nur eine Inspektion der Handschrift ergeben. Desinit: τέλος τῶν εἰκοσιδύο ἐρωτοαποκρίσεων.

Foll. 88v - 95r: Die angezeigten γνῶμαι ψυχοφελεῖς in 30 Titeln.

Foll. 95r - 100v: Rechnungen, Notizen und Federproben, zum Teil (fol. 98v, 99r) unbeschrieben.

Foll. 1r - 25v: Ecloga unter dem Titel: Νόμος βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος. Vgl. unten II.

Foll. 25v - 34r: Die νόμοι γεωργικοί. Am oberen Rand von 25v von junger Hand die Überschrift: Νόμοι γεωργικοί κατ' ἐκλογὴν τοῦ τῆς θείας λήξεως Ἰουστινιανοῦ. Die Sammlung ist in 6 Titel eingeteilt (ebenso der πίναξ, fol. 3v).

(α') Περὶ νόμου γεωργικοῦ

(β') Περὶ ὄρου ἢ ἀγροῦ διὰ χωρίων μαχομένων

(γ') Περὶ γεωργῶν δικαίων τε ἀδίκων

(δ') Περὶ ἀγελारीων καὶ τῆς αὐτῶν ἐκφορᾶς

(ε') Περὶ δένδρων

(ς') Περὶ ὀπωροφυλάκων

Der 1. Titel enthält 6 Kapitel, die inhaltlich und in der Reihenfolge mit der

Ausgabe Ashburner (Zepos II 65 ff.) übereinstimmen (§§ 1 - 6). Der zweite Titel enthält die §§ 7,8 dieser Ausgabe. Der dritte Titel bringt in 13 Kapiteln die §§ 9, 11 - 22 von Ashburner; die Reihenfolge ist auch hier — bis auf die Einordnung von § 13 Ashburner vor § 11 — identisch. Der Titel *Περὶ ἀγελαρίων* enthält fünf Fragmente, welche Ashburner als § 23, §§ 27 - 30 druckt. Der Titel *Περὶ δένδρων* enthält 2 Kapitel (= §§ 31, 32 Ashburner). Der sechste und letzte Titel enthält 55 durchnummerierte Kapitel. Die nach Kapitel 15 und 20 in diesem Text eingeschobenen Titel *Περὶ μαγγάνων* bzw. *Περὶ θερισμοῦ* unterbrechen die Zählung nicht. Kapitel 1 - 15 entsprechen §§ 33 - 51 der Ausgabe Ashburner — die abweichende Kapitelsumme ergibt sich dadurch, daß unsere Handschrift §§ 34/35, 41/42, 46/47, 50/51 als Kapitel 2, 8, 12, 15 zusammenfaßt. Kapitel 16 - 20 entsprechen §§ 52 - 57 bei Ashburner (Kapitel 18 = §§ 54/55). Die §§ 58 und 59 Ashburner fehlen. Nach dem Zwischentitel *Περὶ θερισμοῦ* folgen noch 35 Kapitel (21 - 55). Davon entsprechen die Kapitel 21 - 45 den §§ 60 - 85 (Kapitel 40 = §§ 79/80) von Ashburner. Die Kapitel 46 - 48 sind die im Titel 4 (*Περὶ ἀγελαρίων*) fehlenden §§ 24 - 26 Ashburner. Kapitel 49 - 55 sind in der Ausgabe Ashburner nicht enthalten. Sie sind zum Teil in der von Heimbach gedruckten Fassung (Harmenopoulos, Leipzig 1851, p. 828 ff.) der νόμοι γεωργικοὶ vorhanden (49 = II 6; 50 = V 3; 51 = I 17; 52 = X 2; 53 = X 10), zum Teil unpubliziert (Kapp. 54, 55).

Demnach muß diese Handschrift trotz ihrer Jugend als relativ guter und jedenfalls beachtenswerter Textzeuge für die ältere Fassung der «Bauerngesetze» gelten.

Foll. 34r - 35v: Die Liste der Regierungsjahre byzantinischer Kaiser. Incipit: <Τι>βέρριος, ὁ καὶ Ἀψίμαρος, ἔτη ζ' - desinit: εἰς τὸ νῦν τρέχειν ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ αἰγιζ' (= 1517 p. C.).

Vgl. dazu unten bei foll. 54r - 58v.

Fol. 36r: Rechnungen

Fol. 36v: leer. Da fol. 36 versehentlich erneut als fol. 35 gezählt ist und dieser Fehler im folgenden nicht korrigiert wird, hat die Handschrift ein Blatt mehr als ihre Paginierung (100 + 73) ausweist.

Foll. 36r - 45r: Bischof Methodios von Patara *περὶ τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν*. Incipit: Ἐβδοματικῶ χρόνῳ τῆς μεσούσης χιλιάδος. Desinit: ἡ δόξα καὶ ὁ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Foll. 48r - 54r: τοῦ ἀγίου Ἐφραίμ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ κατανύξεως. Incipit: κατανύγηθι, ψυχὴ μου, κατανύγηθι.

Foll. 54r - 58v: Χρονογραφία ἐν συντόμῳ, dem Patriarchen Nikephoros von

Konstantinopel zugeschrieben. Incipit: Ἀδάμ πρῶτος ἄνθρωπος γενόμενος desinit: Ἰουστινιανὸς β'-ος ἐβασίλευσεν ἔτη ι', Λεόντιος ἔτη γ', τι-(βέριος). Nach Ti- ist die letzte Zeile von Blatt 58v zu Ende, 59r enthält nur einige Kritzeleien. Danach ist klar, daß fol. 34r, wo der Text mit -βέριος beginnt, die Fortsetzung dieser Chronik enthält. An eine Blattversetzung ist nicht zu denken, da fol. 34r an fol. 33v unmittelbar anschließt und zunächst einen Teil von Kap. 54 und dann Kapitel 55 des oben beschriebenen 6. Titels der νόμοι γεωργικοὶ enthält, wonach der Text mit einer dicken Zierleiste abgeschlossen ist. Man muß annehmen, daß zunächst foll. 34r ff. unbeschrieben geblieben sind und der Schreiber dann das Ende der Chronik auf die vorderen leeren Seiten schrieb. Unklar bleibt bei dieser Hypothese, warum der Verfasser des πίναξ der für foll. 34 ff. die Chronik und für foll. 36 ff. die Abhandlung des Methodios anzeigt, die weiteren Stücke nicht erwähnt, sondern seine πίναξ mit τέλος beendet.

Foll. 59r - 60r: Federproben und Notizen.

Foll. 60v - 62r: leer.

Foll. 62v - 73r: Eine neugriechisch - volkssprachliche Lehrschrift über Masten und Takelage von Segelschiffen. Die Abhandlung enthält eine große Menge seltener oder gänzlich unbekannter Wörter und verdiente schon deshalb die Aufmerksamkeit eines Spezialisten. Textprobe (fol. 63r):

Ἐάν θέλεις νά κόψης μίαν μαῖστραν, θέλει καζούδαν τὸ ἡμισυ τῆς ἀντένας καὶ στέκει εἰς τὸ θέλημα τοῦ οἰκοκυροῦ ὡς θέλει νά τὴν κάμη—ἢ κολονάδαν ἢ μπητάδα ἢ πρεζεντάδα, ὅπως θέλει, νά ἐξοδιάσῃ. Τὸ κόψιμον τοῦ τρινκέτου θέλει καζούδαν ὅσον τὴν ἡμισυ ἀντέναν τοῦ τρινκέτου καὶ περισσότερον ... κ.τ.λ.

II

Soweit der Codex 548. Die in ihm enthaltene Ecloga bedarf noch einiger zusätzlicher Bemerkungen. Der Text des Gesetzbuches stellt insofern eine literaturgeschichtliche Rarität dar, als der Anfangsteil, genauer Titel I und 2.1 - 7, in neugriechischer Übersetzung angeboten werden. Die Existenz derartiger Übersetzungen der — angeblich schon jahrhundertlang ungültigen — Ecloga war der rechtshistorischen Forschung bisher unbekannt. Vermutlich handelt es sich aber auch um ein singuläres Stück, das zudem und bedauerlicherweise nicht fertiggestellt wurde. Der neugriechische, recht schön geschriebene Text beginnt auf fol. 1r und endet fol. 3r, nach dem Abschluß von Kapitel 7 des zweiten Titels der Ecloga. Auf fol. 3v setzt eine andere Hand den Text mit Titel 2.8 fort. Dieser und der

gesamte weitere Text bis einschließlich Titel 18 enthält das Gesetz im tradierten Wortlaut. Wie es zu diesem Sachverhalt gekommen ist, läßt sich nur vermutungsweise angeben. Ich möchte annehmen, daß der Schreiber des neugriechischen Texts gleichzeitig auch der Übersetzer gewesen ist, der aus irgendwelchen Gründen in seiner Arbeit unterbrochen wurde. Danach hat ein anderer den Text nach der vorhandenen Vorlage komplettiert, ohne sich um die Arbeit seines Vorgängers zu kümmern. Natürlich lassen sich auch einige andere Erklärungsmöglichkeiten (etwa, daß von 2 Schreibern aus 2 verschiedenen Vorlagen abgeschrieben wurde) denken. Der Verfasser des *πίναξ* hat den Text jedenfalls schon in der heutigen Form vor Augen gehabt und den *πίναξ* im Nachhinein verfaßt. So erklärt sich einmal, daß er die beiden ersten Titel der Ecloga in neugriechischer Fassung liefert, während die 16 restlichen Titel der traditionellen Form folgen, zum anderen, daß er nach Titel 2 einen Titel 3 mit der Überschrift *αἰτία λύσεως γάμου* einschiebt, eine Überschrift, welche er als (unbezifferten!) Zwischentitel auf fol. 4v, zwischen Ecloga 2.11 und 2.12, gefunden hat. Als er dann auf fol. 6r zu dem echten τίτλος γ' kam (*περί τῆς καταγραφείσης προικός κ.τ.λ.*), schrieb er diesen ebenso wie die folgenden Titel korrekt ab, mit dem Ergebnis daß sein *πίναξ* materiell insgesamt 19 Titel, darunter zweimal einen Titel γ', enthält.

Die Übersetzung schließt sich im allgemeinen eng an den Text an und ist nicht ohne Eleganz. Der Übersetzer war zweifellos ein relativ gebildeter Mann, der seine nicht völlig simple Vorlage einwandfrei verstand und sie in eine neue Sprachform zu bringen wußte. An einigen Stellen (vgl. *ῥεφουδάρω* in 1.1 und 1.2; *γοβέρνον* in 2.6 und 2.7) macht sich westlicher Einfluß bemerkbar. Als Provenienz des Textes dürfte wohl das südägäische Inselgebiet in Betracht kommen (vgl. *ἄφεντία* in 2.5 [u.a. Chios] s. *Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*, Bd.3, Athen 1942, S. 324 s.v. *ἄφεντία*; *δούδουσι* in 1.2 [Kreta] s. *Ἱστορικὸν Λεξικὸν* Bd.2 S.456 s.v. *ἀποδίνω*, G. Pangalos, *Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῆς Κρήτης*, Bd.1, Athen 1955, S.146; *κάθα* in 1.3 [Kreta] s. G. Chatzidakis, *Μεσαιωνικά καὶ νέα ἑλληνικά*, Bd.1, Athen 1905, S.236, G. Pangalos aaO. Bd.5 S.394; *τὼς* in 1.1, 2.1 - 2, 2.5 und 2.7 [Rhodos, Kos, Tinos, Chios] s. *Ἱστορικὸν Λεξικὸν* Bd.3 S.302 s.v. *αὐτός*; *φόρισι* in 1.3 [Kreta] s. A. Xiruchakis, *Ὁ κρητικὸς πόλεμος*, Triest 1908, S. 259₆, 338₂₂, 508₁₈, 555₃, *Φωσκόλου Φορτουῆτος*, ed. St. Xanthudidis, Athen 1922, S. 263)¹. Verschiedentlich hat man

1. Die Hinweise auf die Sprachformen und ihre Herkunft hat Herr Kollege Troianos beige-steuert, dem ich zugleich für eine kritische Überprüfung meiner Abschrift zu danken habe.

den Eindruck, daß der Verfasser auch um inhaltliche Anpassungen bemüht war. Folgende Stellen kommen in Betracht:

1.1: In Zeile 10 wurde der Hinweis auf das Hypobolon weggelassen. Dieser hatte allerdings auch im Ecloga - Urtext nur erläuternden Charakter.— Die Regelung der Verlöbnisauflösung ist sachlich verändert. Die Ecloga unterscheidet zwischen Erfüllungsverweigerung durch den Bräutigam (Folge: Verlust der Arrha) und durch die Brauteltern (Folge: Rückerstattung der Arrha in doppelter Höhe). In der Übersetzung ist die Differenzierung zu der Anweisung geschrumpft, daß der Arrhageber bei Erfüllungsverweigerung die Arrha verliert und eine gleichgroße Buße zu zahlen hat. Die Regel scheint sich nur auf den Bräutigam zu beziehen. Da in 1.2 die Unterscheidung zwischen Weigerung des Bräutigams und Weigerung der Brauteltern aufrechterhalten wird, könnte auch eine fehlerhafte Kontamination des Übersetzers vorliegen.

2.2: Die im Ecloga - Text angeführten Fälle geistlicher Verwandtschaft sind weggelassen.

2.3: Der ganze zweite Teil der Stelle ist ausgelassen. Er enthielt die Angaben, daß die ποσότης ἐν ἐπαυξήσει προικὸς ἀποχαρισθείση (später wieder: Hypobolon) und der κάσος ἐξ ἀπαιδίας in den Ehevertrag aufzunehmen sind und eine Reihe von Formvorschriften für diesen Vertrag. Daß diese Bestimmungen dem Übersetzer unverständlich waren, wird man nicht annehmen können.

Insgesamt ist der vorhandene Übersetzungstext leider zu gering, um ein Urteil über die Frage: Versehen oder Absicht? zu erlauben. Deshalb kann auch über den Zweck, den der Übersetzer mit seiner Arbeit angestrebt haben könnte, insbesondere ob er praktische Ziele im Auge hatte, nichts gesagt werden.

Im folgenden ediere ich die sprach- und rechtsgeschichtlich bemerkenswerte Übersetzung. Die Handschrift hat auf eine Kapitelzählung verzichtet; diese und die Trennung der einzelnen Abschnitte erfolgte in Anlehnung an Zachariae. Rechtschreibung und Akzentsetzung des Originals sollten möglichst erhalten bleiben; die vereinzelt Abweichungen wurden angemerkt. Auf den traditionellen Teil der Ecloga, welcher außer einigen kritischen Randbemerkungen eines späteren Benutzers des Texts nichts Bemerkenswertes enthält, werde ich an anderer Stelle zurückkommen (bei einer systematisch-kritischen Beschreibung der Ecloga - Handschriften im Rahmen eines am Institut durchgeführten Forschungsprojekts).

III

Νόμος βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος.

Τίτλος α'. Περὶ τοῦ πῶς βεβαιώνεται ἡ μνηστεία καὶ πῶς λύεται ἡ αὐτή.

1. Βεβαιώνεται καὶ ἐμπορεῖ νὰ στέκη ἡ μνηστεία τῶν χριστιανῶν εἰς ἐκείνους, ὅπου θέλουν ἦσται εἰς τὴν πρώτην ἡλικίαν, ἤγουν ἀπὸ τοὺς ἐπτὰ χρόνους
- 5 καὶ ἀπάνω· καὶ τοῦτο ἀρέσοντας καὶ ἐκείνων ὅπου μνηστεύονται, ἤγουν τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης, καὶ θέλοντας ὁμοφώνως καὶ οἱ γονεῖς τῶς καὶ οἱ συγγενεῖς τῶς, ἀνίσως ἀληθινὰ καὶ ἐκεῖνοι ὅπου κάμνουσι τὴν συναλλαγὴν ἤγουν τὴν σύμβασιν, νὰ συναλλάσσουσι κατὰ τοὺς νόμους, καὶ νὰ μὴν εἶναι τινὰς τρόπος, ὅπου ἐμποδίζουσιν οἱ αὐτοὶ νόμοι, ἤγουν ἢ μὲ
- 10 ἀρράβωνα ἢ μὲ γράμμα, νὰ γίνεται ἡ αὐτὴ μνηστεία.
Εἰ δὲ καὶ φανῇ ἐκείνου ὅπου δίδει ἀρράβωνα νὰ ρεφουδάρῃ τὸν γάμον, νὰ χάνῃ τὸν αὐτὸν ἀρράβωνα ὅπου ἔδωκε, καὶ ἄλλον τόσον.
2. Εἰ δὲ μὲ γράμμα συμφωνήσῃ τινὰς καὶ ὕστερον τοῦ φανῇ καὶ ρεφουδάρῃ, νὰ εἶναι κρατημένος νὰ ἀπηλογῇται τῆς κόρης κατὰ τὸ γράμμα του. Εἰ δὲ πάλιν
- 15 καὶ οἱ γονεῖς ἢ οἱ ἐπίτροποι τῆς κόρης δοκιμάσουσι νὰ ρεφουδάρουσι χωρὶς καμμίαν αἰτίαν νόμιμον, νὰ εἶναι κρατημένοι νὰ δούδουσι τοῦ μνηστῆρος, ἤγουν τοῦ ὀρμαστοῦ τόσον, ὅσον αὐτὸς ὡμολόγησε νὰ δώσῃ, ὅποταν δὲν ᾔθελε φυλάξῃ τὴν σύμβασιν· δίδοντάς του ἀκόμη καὶ τὴν ἐγγραφὸν του ὁμολογίαν.
3. Εἰ δὲ καὶ τινὰς ὀρμασθῇ καμμίαν κόρην, καὶ φόρισι ἢ μισθωντάς τιν
- 20 ἢ διὰ κάθα ἄλλον τρόπον ὅπου τοῦ φαίνεται, βάνει καιρὸν καὶ τέρμιν εἰς τὸ μέσον νὰ κάμῃ τὸν γάμον, νὰ εἶναι κρατημένη ἡ κόρη μόνον ἕως δύο χρόνους νὰ τὸν ἀναμένῃ· καὶ περάσσοντας ὁ αὐτὸς καιρὸς οἱ ἐδικοὶ τῆς κόρης νὰ τοῦ εἰποῦσι μέσα εἰς μάρτυρας νὰ κάμῃ τὸν γάμον· καὶ ἀνίσως καὶ καταδεχθῇ—καλῶς· εἰ δὲ καὶ δὲν θελήσῃ, ἔχει ἄδειαν ἡ κόρη νὰ ὀρμα-
- 25 σθῇ ὅτινα θέλει, κρατίζοντας καὶ τὰ ὅσα ἔλαβεν ἀπὸ τὸν ὀρμαστόν.
4. Ἀνίσως καὶ εἶναι παιδία ὀρφανὰ, τὰ ὅποια δὲν εἴχασιν γονεῖς, εἴτε παλληκάριν ἢ κορασίδα, καὶ ἀπὸ συμβουλὴν τινῶν ἀνθρώπων ἐκάμασιν ἀλλήλως τῶς μνηστείαν καὶ ὕστερον ἐμετανόησασιν, νὰ ἔχουσιν ἄδειαν ὥστε νὰ σώ-

16. καμμία ist im Codex durchgängig καμία geschrieben.

18. ἀκόμη ist im Codex durchgängig ἀκόμι geschrieben.

22. ἀναμένει Cod.

25. κρατίζοντας Cod.

25. ὀρμασθὸν Cod.

26. παλικάριν Cod.

- 1 σουσιν εἰς τοὺς δεκαπέντε χρόνους νὰ λύσουσι τὴν αὐτὴν μνηστείαν χωρὶς καμμίαν ζημίαν, ἐπειδὴ καὶ ἦσαν ὀρφανὰ καὶ δὲν ἐκατέχασιν τὸ ὄφελός τως. Ἀνίσως καὶ ἔλθωσιν εἰς ἡλικίαν, ἐπειδὴ καὶ τότε ἔχουσι γινῶσιν, εἴ τι κάμουσι, δὲν ἔχουσι πλέον ἄδειαν νὰ χαλάσουσιν.
- 5 *Τίτλος β'.* Ἀπάνω εἰς τοὺς γάμους ὅπου συγχωροῦνται καὶ ὅπου κωλύονται.
1. Ἐμπορεῖ νὰ γίνεταί ὁ γάμος τῶν χριστιανῶν ἢ μὲ ἑγγραφον συμφωνίαν ἢ μὲ ἄγραφον, ἀνάμεσα εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ἄνδρα, ὅπότεν ὁ ἄνδρας εἶναι εἰς τὴν ἡλικίαν δεκαπέντε χρόνων καὶ ἡ γυναῖκα δεκατριῶν, θέλοντας καὶ οἱ δύο, καὶ μὲ τὸ θέλημα ἀκόμη τῶν γονέων τως.
2. Ἐμποδίζεται ἀληθινὰ ὁ γάμος εἰς ὅλους ἐκείνους, ὅπου ἐγέννησαν συγγενεῖς διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος. Καὶ ὅσοι γνωρίζονται πρὸς ἀλλήλους συγγενεῖς ἐξ αἵματος, ἔχουν γονεῖς πρὸς τέκνα, ἀδελφοὶ πρὸς ἀδελφάς καὶ τὰ τέκνα τως, οἱ λεγόμενοι ἐξάδελφοι πρῶτοι, καὶ τὰ παιδιά ὅπου γεννοῦνται ἀπ' αὐτοὺς μόνον, ἔχουν οἱ δεῦτεροι ἐξάδελφοι. Καὶ ἀκόμη οἱ συγγενεῖς
- 15 ὅπου γνωρίζονται ἀπὸ δευτερογαμίαν, ἔχουν πατρὺς πρὸς προγονήν, πενθερὸς πρὸς νύμφην, προγονὸς πρὸς μητρίαν, ἀδελφὸς πρὸς νύμφην, ἔχουν γυναῖκα ἀδελφοῦ. Ὅμοίως πατήρ καὶ υἱὸς πρὸς μητέρα καὶ θυγατέρα, δύο ἀδελφοὶ εἰς δύο ἀδελφάς· εἰς ὅλα ταῦτα τὰ προσώπατα μηδὲ μνηστεία νὰ ἐμπορῇ νὰ γνωρίζεται.
3. Ἐγγραφος γάμος γίνεταί, ὅπότεν γενῇ μὲ προικοσύμφωνον βεβαιωμένον ἀπὸ τρεῖς ἀξιοπίστους μάρτυρας κατὰ τοὺς νόμους ὅπου ἐδώκαμεν εὐσεβῶς τώρα πρὸ ὀλίγου καιροῦ. Εἰς τὸ ὅποιον προικοσύμφωνον νὰ ὁμολογῇ ὁ ἄνδρας, πὼς θέλει φυλάξῃ τὸ προικεῖον σωστὸν καὶ ἀνελλιπές, δὲν χαλῶντας τίποτε ἀπ' αὐτό.
4. Καὶ ἀνίσως καὶ λάχῃ νὰ ἀποθάνῃ ἡ γυναῖκα πρωτύτερα παρὰ τὸν ἄνδρα χωρὶς παιδιά, νὰ ἐμπορῇ ὁ ἄνδρας νὰ ἔχῃ εἰς κέρδος του ἀπὸ ὅλον τὸ προικεῖον τὸ τέταρτον μέρος· καὶ τὸ ὑπόλοιπον νὰ παγένη εἰς τοὺς κληρονόμους ὅπου ἡ αὐτὴ γυναῖκα ἤθελεν γράψῃ εἰς τὴν ὑστέραν της διαθήκην ἢ ἀνίσως καὶ δὲν ἔκαμε διαθήκην, νὰ παγένη εἰς τοὺς πλησιεστέρους της ἐδικούς
- 30 καὶ κληρονόμους.

15. πατρὺς Cod.

22. τώρα Cod.

23. ἀνελλιπές Cod.

25. πρωτύτερα Cod.

27. ὑπόλοιπον Cod.

- 1 Εἰ δὲ πάλιν καὶ ἤθελεν ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας πρὶν παρὰ τὴν γυναῖκα χωρὶς
 παιδίᾳ, τοιουτοτρόπως καὶ αὐτὴ πέρνοντας ὅλον τῆς τὸ προικεῖον, νὰ ἐμπο-
 ρῇ ἀκόμη νὰ πέρνῃ ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα ὅπου ἠθέλασιν ἀπομείνῃ τοῦ
 5 ἀνδρός τὸ τέταρτον μέρος εἰς κέρδος τῆς· καὶ τὸ ὑπόλοιπον νὰ παγένη εἰς
 5 ἐκείνους ὅπου ὁ αὐτὸς ἄνδρας ἠθέλησεν εἰς τὴν διαθήκην του· ἢ ἀνίσως καὶ ἀπέ-
 θανε χωρὶς διαθήκην, εἰς τοὺς σιμοτέρους τοῦ κληρονόμους.
5. Ἐνίσως πάλιν καὶ ἔχουσι παιδιά καὶ ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας πρὶν τῆς γυναι-
 κὸς του, ἢ γυναῖκα νὰ ἔχῃ ὅλον τῆς τὸ προικεῖον καὶ ἀκόμη ὅλον τὸ πρᾶ-
 γμα τοῦ ἀνδρός τῆς· καὶ αὐτὴ νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν φροντίδα καὶ ἔννοιαν τοῦ
 10 σπιτίου· μετὰ τοῦτο ἀληθινὰ νὰ γυρέψῃ ἀπὸ τὴν ἀφεντεῖαν νὰ γένῃ ἀναγρα-
 φῇ εἰς ὅλα τὰ πράγματα αὐτὰ τοῦ ἀνδρός, κινητὰ καὶ ἀκίνητα, γράφοντας
 εἰς τὴν αὐτὴν ἀναγραφὴν καὶ τὰ πράγματα τοῦ προικεῖου τῆς· καὶ ἀνίσως
 καὶ εἶχε καὶ ἐξωπροίκια καὶ εἶναι κρατημένη νὰ τὰ δεῖξῃ μὲ ἀληθινὴν σύ-
 15 στασιν πῶς τὰ ἔφερεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀνδρός τῆς καὶ φαίνονται μετὰ τὸν
 15 θάνατον τοῦ ἀνδρός τῆς· καὶ νὰ μὴν ἐμποροῦσι τὰ παιδιά νὰ τῆς ἐναντιωθοῦ-
 σιν, ἢ νὰ ζητοῦσιν ἀπ' αὐτὴν τὸν πρᾶγμα τὸ πατερικόν τως, ἀλλὰ μάλιστα
 νὰ δείχνουσι πρὸς αὐτὴν ὡς μητέρα τως πᾶσαν τιμὴν καὶ ὑπακοὴν κατὰ
 τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἢ αὐτὴ νὰ παιδεύῃ καὶ νὰ
 διδάσκῃ αὐτὰ καθὼς πρέπει τῶν γονέων, καὶ νὰ τὰ ὑπακροῦν, δίδοντας
 20 τως προικεῖον καθὼς αὐτὴ θέλει, θελήσει. Εἰ δὲ καὶ λάχῃ νὰ μεταπανδρευθῇ
 αὐτὴ, τότε τὰ παιδιά νὰ ἔχουσιν ἄδειαν νὰ τὴν ἀφίνουσι, καὶ νὰ πέρνουσι
 ὅλα τως τὰ πράγματα τὰ πατερικὰ σωστά, δίδοντας μόνον τῆς αὐτῆς μητρὸς
 τως τὸ προικεῖον ὅπου ἔδωκε τοῦ πατέρα τως καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν.
6. Εἰ δὲ πάλιν καὶ ἔχοντας παιδιά ἀποθάνῃ ἢ γυναῖκα πρὸ τοῦ ἀνδρός τῆς,
 25 τότε ὁ ἄνδρας νὰ ἔχῃ ὅλον τὸ προικεῖον ὁμάδι μὲ τὰ ἐξωπροίκια τῆς γυναι-
 κὸς, ἔστοντας καὶ τὰ παιδιά νὰ εἶναι ὑπεζούσια, καὶ αὐτὸν νὰ ἔχῃ ὅλην
 τὴν φροντίδα καὶ τὸ γοβέρνον τοῦ σπιτίου, δὲν ἐμπορῶντας τὰ παιδιά νὰ
 τοῦ ἐναντιωθοῦσιν, ἢ νὰ ζητοῦσιν ἀπ' αὐτὸν τὸ μητρικόν τως πρᾶγμα,
 ἀλλὰ μάλιστα νὰ δείχνουσι πρὸς αὐτὸν πᾶσαν τιμὴν καὶ ὑπακοὴν καθὼς
 30 ἀρμόζει τῶν γονέων μὲ ἔργον καὶ μὲ λόγον κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἀτίμα
 τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐχὴ παρ' αὐτῶν· εὐχὴ

3. πέρνει Cod.

18. παιδεύει Cod.

20. θελήσῃ Cod.

27. ὑπορῶντας Cod.

- 1 γὰρ πατὴρ στήριξις οἴκου τέκνων, κατὰρα δὲ μητὴρ ἐκρίζοι θεμέλια·»
 δι' αὐτῶν γὰρ ἐγεννήθησαν καὶ οὐκ ἀνταποδώσουσιν αὐτοῖς, καθὼς καὶ
 αὐτοὶ ἐκείνοις. Ταῦτα βεβαιώνοντας καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔλεγεν· «τὰ
 τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ δίκαιον. Καὶ οἱ γονεῖς
 5 μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νο-
 θεσίᾳ κυρίου». Εἰ δὲ πάλιν καὶ τύχη καὶ θέλει ὁ ἄνδρας νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον
 γάμον, ἔστοντας καὶ τὰ παιδιὰ νὰ εἶναι ἀνήλικα, τὰ πράγματα τὰ μητρικά
 τῶς νὰ τὰ κρατῇ ὁ αὐτὸς τῶς πατέρας σῶα καὶ ἀνελλιπῇ, δὲν ἐξοδιάζοντας
 ἀπ' αὐτὰ τίποτας· εἰ δὲ καὶ εἶναι αὐτὰ νομίμου ἡλικίας καὶ θέλουσι τὰ πρά-
 10 γματὰ τῶς τὰ μητρικά, τότε χωρὶς καμμίαν διάσκεψιν νὰ τῶς δίδονται τὰ
 αὐτὰ πράγματα.
 7. Εἰ δὲ καὶ θελήσῃ ἀπὸ τοῦ ἀνδρόγυνου ἢ ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναῖκα χωρὶς νὰ ἔλθῃ
 εἰς δεύτερον γάμον νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὰ παιδιὰ του, ἔστοντας καὶ νὰ εἶναι
 ἀκόμη ἀνήλικα, νὰ μὴν ἔχῃ ἄδειαν νὰ κάμῃ τοῦτο, μὰ νὰ ἔχῃ τὴν φροντί-
 15 δα τῶς καὶ τὸ γοβέρνον καθὼς εἶπεν ὁ ἀπόστολος· ὅτι χήρα ἔχουσα τέκνα
 ἢ ἔγγονα μανθανέτω πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν· τοῦτο γὰρ ἐστὶν
 ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.
 Εἰ δὲ καὶ τὰ παιδιὰ εἶναι νομίμου ἡλικίας, καὶ ἐμποροῦσι αὐτὰ νὰ κυβερ-
 νοῦνται καὶ νὰ φροντίζουσι περὶ τῶν πραγμάτων τῶς, καὶ θελήσει κανεὶς
 20 ἀπὸ τοὺς γονεῖς νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπ' αὐτὰ, νὰ ἔχῃ ἄδειαν νὰ κάμῃ αὐτὸ κρα-
 τῶντας καὶ τὰ πράγματά του καὶ πέρνοντας καὶ αὐτὸς ἕνα μερτικὸν ἀπὸ τὰ
 πράγματα τὰ πατερικά ἢ τὰ μητρικά κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδίων.

2. οὐκ : Zachariae hat καὶ τί ἀνταποδώσουσιν... κ.τ.λ. und verweist auf Sirach 3. 9 - 11.
 Dort (3. 8 und 9, Rahlfs) steht nur der vorhergehende Text.

21. πέρνοντας Cod.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΞΑΒΙΒΛΟΥ

Υ Π Ο

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ. ΠΙΤΣΑΚΗ

Ἡ κριτικὴ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου εἶναι ἓνα αἷτημα, ἀπὸ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ ὁποῖου ἡ φιλολογία τῶν βυζαντινῶν νομικῶν συλλογῶν φαίνεται ὅτι βρίσκεται ἀκόμη ἀρετὰ μακρὰ¹. Φυσικὰ ἡ κυριώτερη δυσχέρεια προκύπτει ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τῆς παραδόσεως τῆς Ἑξαβίβλου : κείμενο ὄχι «φιλολογικόν», ἀλλὰ βασικὰ καὶ οὐσιαστικὰ χρηστικόν, ἀπέκλειε, ἀπὸ τὴν φύσιν του, τὸν «σεβασμὸν» στὴν ἀρχικὴν του μορφή : εἶναι φανερό, καὶ εὐεξήγητο, ὅτι οἱ κτήτορες καὶ οἱ γραφεῖς τῶν χειρογράφων ὄχι μόνον δὲν ἀποφεύγουν, ἀλλὰ ἐπιδιώκουν νὰ «ἐμπλουτίσουν» ἢ νὰ «ἐνημερώσουν» τὴν συλλογὴ μὲ διατάξεις, σχόλια ἢ ἐρμηνείας ποὺ θὰ τὴν καθιστοῦσαν εὐχρηστότερη, πληρέστερη ἢ περισσότερο προσαρμοσμένη στὴν συγκεκριμένη δικανικὴ χρῆσιν, γιὰ τὴν ὁποία τὴν προὐρίξε ὁ κάτοχος· αὐτὸ σπάνια ἐπιδιώκεται συστηματικὰ, ὅποτε εἶναι βέβαια εὐκρινέστερο, ἐνῶ συχνὰ γίνεται «ἐπ' εὐκαιρίᾳ», σὲ ὀρισμένα, μεμονωμένα, ἐκάστοτε σημεῖα τοῦ κειμένου, ὥστε ἡ διαπίστωσί του νὰ μὴ εἶναι πάντοτε ἀπαλλαγμένη ἀπὸ δυσχέρειες. Ἡ ἐκπληκτικὴ ἐπιβίωσις τῆς Ἑξαβίβλου, μὲ ἀδιάκοπη πάντοτε χρηστικότητα ἐπὶ αἰῶνες, καὶ ἡ διάδοσί της, μὲ διαφορετικὸ χαρακτήρα, ἐξ ἴσου στὴ Δύση καὶ στὴν Ἀνατολὴ εἶναι προφανές ὅτι ἐπιβαρύνουν ἰδιαιτέρα τὸ σημεῖο αὐτό. Ὁ τρόπος καταρτίσεως τοῦ κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου προσθέτει μία ἀκόμη ἰδιοτυπία στὸ πρόβλημα : κείμενο ἀποκλειστικὰ ἐρασιματικόν, ἔχει παραλάβει ὅλες τοῦ τις διατάξεις ἀπὸ παλαιότερες νομικὰς συλλογὰς καὶ ἐργασίας, ὅλες γνωστὰς καὶ ἤδη δημοσιευμένες, ὀρισμένες μάλιστα σὲ ἐξαιρετικὰς ἐκδόσεις, ποὺμποροῦν ἴσως νὰ θεωρηθῶν «ὀριστικὰς»²· ἔτσι

1. Βλ. γιὰ τὸ θέμα : Κωνσταντῖνου Ἀρμενοπούλου, *Πρόχειρον Νόμον ἡ Ἑξαβίβλος*, ἐπιμέλεια Κ. Γ. Πίτσας, Ἀθήνα 1971, σ. 60' κέ.

2. Ὡς πρὸς τὶς ὑπόλοιπες, ποὺ δυστυχῶς εἶναι καὶ οἱ περισσότερες (καὶ ἀντιμετωπίζονται συνήθως προβλήματα ἀντίστοιχα ἢ ἀνάλογα πρὸς τῆς Ἑξαβίβλου), τὸ πρόβλημα τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τῆς συλλογῆς τοῦ Ἀρμενοπούλου συνδέεται ἄρρηκτα μὲ τὸ αἷτημα τῆς ἐκδόσεως (ἢ ἐπανεκδόσεως) τῶν πηγῶν τοῦ *Jus Graecoromanum*.

ή κριτική εργασία στην 'Εξάβιβλο δὲν μπορεί — καὶ δὲν θὰ πρέπει — νὰ ἔχη σὰν ἀντικείμενο τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἀρχικῆς μορφῆς τῆς διατάξεως, ποὺ κατὰ κανόνα εἶναι γνωστὴ καὶ «δεδομένη», ἀλλὰ τῆς μορφῆς ὑπὸ τὴν ὁποία ἡ διάταξη περιελήφθη στὴν ἀρχικὴ συλλογὴ τοῦ 'Αρμενοπούλου³. Αὐτὸ συνήθως εἶναι ἰδιαίτερα δυσχερές, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός ὅτι ἡ 'Εξάβιβλος, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς μακροαίωνης παραδόσεώς της, ὑπέστη ὅχι μόνον τὶς προσθήκας καὶ τὶς «ἐνημερωτικὰς» ἐπεμβάσεις ποὺ εἶδαμε, ἀλλὰ συχνὰ καὶ μίαν, ἐνίοτε δυσδιάκριτη, ἐργασία «καθάρσεως» ἢ «ἀναπαλαιώσεως» τοῦ κειμένου, μὲ συμπληρώσεις, ἀφαιρέσεις ἢ φραστικὰς τροποποιήσεις μὲ βάση τὶς πρωτότυπες ἢ ἀπλῶς παλαιότερες πηγές, τὶς ὁποῖες εἶχε ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ κάτοχος καὶ οἱ ὁποῖες, μάλιστα, μπορεί νὰ μὴ εἶναι πάντοτε οἱ ἴδιες ἀπὸ τὶς ὁποῖες πραγματικὰ εἶχε ἀντλήσει ὁ 'Αρμενόπουλος, — διαδικασίαν ποὺ εἶναι φανερό ὅτι ἀποτελεῖ μίαν ἰδιαίτερα ἐπικίνδυνον «παγίδα» γιὰ τὴν κριτικὴν τοῦ κειμένου τῆς 'Εξάβιβλου.

Τὸ πρόβλημα καθιστᾷ ὀξύτερον τὸ πλῆθος τῶν χειρογράφων τῆς 'Εξάβιβλου: στοὺς 71⁴ (σήμερα 72) γνωστοὺς κώδικες, ποὺ περιέχουν τὴν ἐργασίαν τοῦ 'Αρμενοπούλου, πρέπει νὰ προστεθοῦν οἱ λανθάνοντες κώδικες ποὺ ἔχουν ἤδη χρησιμοποιηθῇ στὶς τρεῖς πρῶτες ἐκδόσεις τῆς 'Εξάβιβλου (Suallemborg 1540, Godefroy 1587, Reitz 1780) καὶ ὁρισμένοι τοῦλάχιστον ἀπὸ τοὺς ἀτάυτιστους κώδικες, τοὺς ὁποῖους χρησιμοποίησαν οἱ ρωμαῖστὲς ὑπομνηματιστές της καὶ τῶν ὁποίων διασώζει γραφὲς ἡ ἐκδοσὴ Reitz. 'Απὸ τὸ ὁγκῶδες αὐτὸ καὶ ποικίλης προσελεύσεως, παλαιότητος καὶ ποιότητος ὕλικὸν ἔχουν χρησιμοποιηθῇ: δύο μόνον (ἀτάυτιστοι) κώδικες στὶς δύο πρῶτες ἐκδόσεις (Suallemborg, Lectius στὸν Godefroy), δύο κώδικες στὴν τρίτη (Meermaniani στὸν Reitz, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ὁ ἓνας λανθάνει σήμερα) καὶ δύο μόνον κώδικες στὴν μοναδικὴ ὑποτυπωδὴς κριτικὴ ἐκδοσὴ ποὺ διαθέτουμε (Heimbach 1851): οἱ ἐκδόσεις ἔγιναν οὐσιαστικὰ χωρὶς καμμία ἐπιλογὴ τῶν χειρογράφων, ἀπλῶς ἀπὸ τοὺς κώδικες ποὺ συνέβη νὰ ἔχουν στὴν διάθεσίν τους οἱ ἐκδότες, — καὶ ἂν ὁ Heimbach εὐτύχησε νὰ χρησιμοποίησῃ τὸν ἐξαίρετο, ἀλλὰ μεταγενέστερο, Haenelianus καὶ τὸν ἀρχαῖο, ἀλλὰ φρικτὰ καταστραμμένο (γιὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πρώτης γραφῆς, ἔπου τὸ IH' βιβλίον τῶν Βασιλικῶν) ἀπὸ τὶς χημικὰς οὐσίες τοῦ Zachariä, Constantinopolitanus, ὥστόσο μένουν ἐντελῶς ἄγνωστοι καὶ ἀχρησιμοποίητοι οἱ δύο παλαιότεροι κώδικες, ὁ Ottonianus gr. 440 (1345) καὶ ὁ Parisinus gr. 1360 (1351), καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι κώδικες τοῦ 14ου αἰῶνα.

3. 'Αντίστοιχη ἐργασία καὶ στὶς ἄλλες βυζαντινὰς νομικὰς συλλογὰς θὰ ἐπέτρεπε τελικὰ τὴν συγκριτικὴν ἐξέτασιν τῶν πηγῶν τοῦ Jus Graecoromanum καὶ θὰ προσέφερε ἴσως ἀξιόλογα στοιχεία γιὰ τὴν εξέλιξιν τῶν θεσμῶν τοῦ δικαίου καὶ τὶς ἐπιδράσεις ποὺ δέχθηκαν.

4. Πιτσάκης, ἐνθ' ἂν., νγ' κέ. (ἀριθ. 1 - 71)

Ὑπὸ τίς συνθήκες αὐτὲς εἶναι προφανὲς ὅτι εἶναι σήμερα ἀδύνατη ἡ κατάταξη τῶν κωδίκων σὲ οἰκογένειες καὶ ὁ σχηματισμὸς στέμματος (πολὺ περισσότερο μίαν κριτικὴ ἐκδοσὴ), ποὺ ὁπωσδήποτε προϋποθέτουν μίαν ἐξ αὐτοψίας περιγραφὴ ὅλων τῶν κωδίκων ποὺ διαθέτουμε — ἡ ὁποία θὰ μᾶς παρέχῃ καὶ τὴ διαίρεση, τοῦλάχιστον σὲ τίτλους, τοῦ κειμένου τῶν χειρογράφων — καὶ μίαν δι' ἀντιβολῆς ἐξέταση τοῦ κειμένου τῶν κυριωτέρων τοῦλάχιστον ἀπὸ αὐτούς⁵. Μέχρι τότε, τὸ κείμενο τῆς Ἐξαβίβλου ποὺ διαθέτουμε καὶ ποὺ βασίζεται στὴν ἐκδοσὴ Heimbach δὲν μπορεῖ μὲ κανένα τρόπο νὰ θεωρηθῇ ὀριστικό. Ὅπωςδήποτε, οἱ μόνες ἀπόπειρες κριτικῶν διορθώσεων στὸ κείμενο τοῦ Heimbach ποὺ γνωρίζω εἶναι οἱ ἐξῆς :

1. Θ.Ν. Φλογαίτης, στίς χρηστικὲς ἐκδόσεις του τῆς Ἐξαβίβλου (*Οἱ δικαστικοὶ νόμοι τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι 1888 σ. 924 σημ. 2, 1904 σ. 785 σημ. 1). Στὴ διάταξη ζ, 10, 3 ἐπὶ φιλίᾳ τοῦ δοκεῖν [ῆ: τὸ/τῷ δοκεῖν] ἀνθρώπων (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 39, σῆ', ἀπὸ ὅπου ἔχει ληφθῇ τὸ χωρίο) : «Φρονοῦμεν ὅτι τὸ ἀρχικὸν κείμενον ἔφερον : ἐπ' ὠφελείᾳ τῷ δοκεῖν ἀνθρώπων» (ἔτσι πράγματι στὴν ἀπώτερη πηγὴ τῆς διατάξεως Ἐκλογὴ 17, μδ' : τὸ δοκεῖν ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων· ἀλλὰ πρβλ. ζ, 10, 7 : *Φίλιτρα* δέ εἰσι τὰ φιλίας καὶ ἀγάπης ποιητικὰ ἀπὸ μὲν οὖν, Φ, ιδ').

2. Δ.Σ. Γκίνης, «Διορθώσεις εἰς τὴν Ἐξαβίβλον τοῦ Ἀρμενοπούλου...», *ΕΕΒΣ*, ΙΔ' (1938), 306 (μὲ βάση τὸν Νομοκάνονα τοῦ Μανουὴλ Μαλαξοῦ).

3. Ἀν. Χριστοφίλοπουλος, «Κριτικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὰς πηγὰς τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου», *ΕΕΒΣ*, Ιζ' (1940), 145. Στὸ σχόλιο Α, 13, 20 (βλ. κατωτέρω, σ. 260 καὶ σημ. 20).

4. Π.Ι. Ζέπος, «Ἡ παράδοσις δι' ἐγγράφου ἐν τῷ βυζαντινῷ καὶ μεταβυζαντινῷ δικαίῳ», *Τόμος Ἀρμενοπούλου*, Θεσσαλονίκη 1952, 199 κέ. Στὴ σ. 220 σημ. 62 σιωπηρὴ ἀποκατάστασις τοῦ Γ, 3, 3 : προταχθείσης ὑπογραφῆς καὶ τοῦ συμβολαίου ἀντὶ προταχθείσης ὑπογραφῆς καὶ τοῦ συμβολαίου (βλ. κατωτέρω, σ. 259).

5. Γ.Σ. Μαριδάκης, «Μία δίκη εἰς τὴν Χίον μετὰξὺ Γενουάτου καὶ Ἐνετοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1454», *Χαριστήριον εἰς Ἀναστάσιον Κ. Ὁρλάνδον*, Γ', Ἀθῆναι 1964, 34 κέ. Στὴ σ. 43 σημ. 19 σιωπηρὴ διόρθωσις στὸ σχόλιο Α, 2, 1 : ὁ δὲ ἀντέτεινε ἀντὶ ὁ δὲ ἀνέτεινε.

6. Κ.Γ. Πιτσάκης, στὴν ἐκδόσὴ του τῆς Ἐξαβίβλου (1971)· βλ. αὐτόθι σ. πα' - ββ', καὶ κατωτέρω, στὴ συνέχεια αὐτοῦ τοῦ δημοσιεύματος.

Ἐξ ἄλλου, σημαντικὴ συμβολὴ στὴ βελτίωσιν τοῦ κειμένου τῆς Ἐξαβίβλου —

5. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ ἤδη ἐξ ἀρχῆς μὲ ὠδήγησε στὴν ἐγκατάλειψιν κάθε σκέψεως προσδόσεως κριτικῆς μορφῆς στὴν ἐκδόσὴ μου τῆς Ἐξαβίβλου (βλ. Πιτσάκης, π' - πγ')· ἐπιβεβαιώσῃ ἀκριβῶς τοῦ συμπεράσματος αὐτοῦ παρέχει ἡ ἀντιβολὴ τοῦ κώδικος τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ.

ἀλλὰ μόνον σὲ σχέση με ἓνα συγκεκριμένο καὶ «αὐτόνομο» τμήμα του — παρέχει ἡ ἀντιβολὴ ἀπὸ τὸν J. Nicole τῶν «Ἐπαρχικῶν» τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀσκαλωνίτου, ποὺ ἔχουν ἐνταχθῇ ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο στὸ δεῦτερο βιβλίον τῆς Ἐξαβίβλου (B, 4, [12] - 51 ἢ 53 καὶ 75 - 88), πρὸς τὸ κείμενό τους ποὺ παραδίδεται στὸν κώδικα Genavensis 23 [G] (f 380^r κέ.), ὡς ἐπίμετρο τοῦ Ἐπαρχικοῦ Βιβλίου. Ἡ ἀντιβολὴ αὐτὴ (χωρὶς περαιτέρω εὐρύτερες κριτικὲς παρατηρήσεις), ποὺ δημοσιεύεται ὡς παράρτημα στὴν editio princeps τοῦ Ἐπαρχικοῦ Βιβλίου ἀπὸ τὸν Nicole⁶, καθὼς ἀποτελεῖ ἀντιβολὴ τοῦ γνωστοῦ κειμένου τῆς Ἐξαβίβλου τοῦ Heimbach πρὸς χειρόγραφο ποὺ δὲν ἀνήκει στὴν Ἐξαβίβλο, ἀλλ' ἀπλῶς ἀντλεῖ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀπὸ κοινὴ πηγὴ με αὐτήν, δὲν μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀνεπιφύλακτα γιὰ τὴν κριτικὴ τοῦ κειμένου τοῦ Ἀρμενοπούλου, πρὶν συνδυασθῇ καὶ με στοιχεῖα ποὺ θὰ παρεῖχε ἡ ἀνεξέταστη ὡς τώρα εὐρεῖα χειρόγραφη παράδοση τῆς Ἐξαβίβλου, δεδομένων μάλιστα τῶν προβλημάτων ποὺ γεννᾷ ἡ περίεργη συλλογὴ τῶν «ἐπαρχικῶν» τοῦ Ἰουλιανοῦ⁷, τῆς ὁποίας, ἄλλωστε, δὲν διαθέτουμε ἄλλη χειρόγραφη παρουσία, ἀφοῦ ὑπὸ τὴν πλήρη της μορφὴ ἔχει διασωθῇ ἀποκλειστικὰ στὸν Genavensis καὶ στὴν Ἐξαβίβλο⁸.

Ἦδη ὅμως κατέχουμε τὴν πλήρη ἀντιβολὴ πρὸς τὸ σημερινὸ κείμενο τῆς Ἐξαβίβλου ἐνὸς νέου κώδικα, ὁ ὁποῖος καθίσταται ἔτσι τὸ πρῶτο χειρόγραφο τῆς ἐργασίας τοῦ Ἀρμενοπούλου ποὺ δημοσιεύεται μετὰ τὴν ἐκδόση Heimbach καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐλάχιστους κώδικες τῆς Ἐξαβίβλου τῶν ὁποίων γνωρίζουμε τίς γραφές⁹: πρόκειται γιὰ ἓνα κώδικα τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ, ποὺ δὲν περιλαμβανόταν στὰ μέγρι

6. Jules Nicole, *Λέοντος τοῦ Σοφοῦ: Τὸ Ἐπαρχικὸν Βιβλίον — Le livre du préfet*, Genève 1893 (φωτομηχανικὴ ἀνατύπωση: London [= Variorum Reprints B1] 1970), 67 κέ.: «Collation des extraits de Julien d'Ascalon transcrits dans le Genevensis» πρβλ. αὐτόθι, 10 σελ. 1.

7. Γιὰ τὰ προβλήματα αὐτὰ βλ. C. Ferrini, «Gli estratti di Giuliano Ascalonita», *Opere*, I (1929), 445· Α. Χρυστοφίλοπουλος, *Τὸ ἐπαρχικὸν βιβλίον Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ αἱ σερτεχνίαι ἐν Βεζαντίῳ*, Ἀθῆναι 1935, 29 κέ.· Δ. Σ. Γκίνης, «Τὸ Ἐπαρχικὸν Βιβλίον καὶ ὁ νόμος Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀσκαλωνίτου», *ΕΕΒΣ*, II^ο (1937), 183 κέ.· Πιτσάκης, λη' - λθ'.

8. Συντομώτερο κείμενο τῶν «ἐπαρχικῶν» τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἀπὸ τὸν κώδικα 25 τοῦ μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου στὴν Κωνσταντινούπολη, ἐξέδωσε ὁ Δ.Σ. Γκίνης, ἐνθ' ἀνωτέρω.

9. Ἀγαμέμνων Τσελέκας, «Ἀντιβολὴ τοῦ κειμένου τῆς Ἐξαβίβλου τοῦ Ἀρμενοπούλου πρὸς νέο σύμμικτο κώδικα τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ», *Ὁ Ἐγραστής*, II^ο (1970), 281 κέ. (καὶ σὲ ἀνάτυπο).

σήμερα γνωστά χειρόγραφα της 'Εξαβίβλου¹⁰. 'Ο κώδικας (ἡ τὸ πρότυπό του) θὰ πρέπει νὰ τοποθετηθῇ χρονολογικὰ στὶς ἀρχὲς τοῦ 15ου αἰῶνα (περὶ τὸ 1430, κατὰ τὸν ἐκδότῃ του 'Αγ. Τσελίκα) καὶ νὰ προέρχεται ἀπὸ γραφὴν ἢ κτήτορα συνδεόμενο, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἐκδότης, μὲ τὴν δικαστηριακὴ πρακτικὴ τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἢ μὲ τὰ ἀρχεῖα της, ἀπὸ τὰ ὅποια διασώζει πέντε πράξεις μὲ χρονίες ,ζω4' [=1382], ,ζω40' [=1391], ,ζαγ' [=1395] καὶ ,ζαδ' [=1396, terminus post quem γιὰ τὴ χρονολόγησιν τοῦ κειμένου τῆς 'Εξαβίβλου στὸν κώδικα]. Τὸ κείμενο τῆς 'Εξαβίβλου (σσ. 1 - 224 τοῦ κώδικα), ἀποτελεῖ προσεκτικὸ ἀντίγραφο ἀπὸ καλὸ πρότυπο, ποὺ ἀνήκει στὴ λεγομένη οἰκογένεια τῶν κωδίκων Constantinopolitanus [C], Haenelianus [H] καὶ Palatinus Salmasii [S], οἱ ὅποιοι, μὲ βάση τὶς ὡς τώρα γνώσεις μας, φαίνεται ὅτι παρέχουν τὴν καλλίτερη παράδοσιν τοῦ κειμένου¹¹ καὶ συνδέονται πιθανώτατα μὲ τὸν ἀρχαιότερο σωζόμενο κώδικα Ottobonianus 440 τοῦ 1345 [O]. 'Ο κώδικας, καίτοι ἐμφανίζεται ὡς νεώτερος ἄλλων, συγχρόνων τοῦ 'Αρμενοπούλου, πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν ἔχει γίνει ὡς τώρα ἀντιβολὴ τοῦ κειμένου, καὶ ἀνήκει σὲ γνωστὴ οἰκογένεια χειρογράφων, ἀποκτᾷ ὅμως ἰδιάζουσα σημασία στὴν παράδοσιν τοῦ κειμένου τῆς 'Εξαβίβλου ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι συνδέεται μὲ τὸν χώρον τῆς Θεσσαλονίκης, ἐνῶ ἐξ ἄλλου (σὲ σύγκρισιν μὲ τοὺς ἄλλους γνωστοὺς κώδικες τῆς οἰκογενείας του) εἶναι παλαιότερος καὶ, παρὰ τὰ ἀρκετὰ του λάθη, προσεκτικώτερα γραμμένος ἀπὸ τὸν κώδικα H, καὶ ἀκέραιος (λείπει μόνον τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς τελευταίας παραγράφου Παρ., 4, 23 λόγῳ χάσματος ἐνὸς τετραδίου), ἐνῶ τὸ κείμενο τοῦ παλαιωτάτου C εἶναι καταστραμμένο· ἔτσι ἡ κριτικὴ του ἐξέτασις δὲν εἶναι καθόλου ἄσκοπη καί, πάντως, δὲν αἰτιολογεῖται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸ τυχαῖο γεγονὸς ὅτι ἀπλῶς αὐτοῦ τοῦ κώδικα συμβαίνει νὰ διαθέτουμε σήμερα τὶς γραφάς, ἐφ' ὅσον τελικὰ ἐμφανίζεται ὡς ὁ καλλίτερος ἐκδοδόμενος κώδικας τῆς πιθανῶς ἀρχαιότερης καὶ στενότερας συνδεδεμένης πρὸς τὸ πρωτότυπο οἰκογενείας.

'Εξ ἄλλου, ὁ κώδικας περιέχει πολλὰ κοινὰ γραφὰ μὲ τὸν κώδικα Genavensis [G] τοῦ 'Επαρχικοῦ Βιβλίου, ποὺ παραδίδει σὲ ἐπίμετρο, ὅπως εἶδαμε, τὰ «ἐπαρχικά» τοῦ 'Ιουλιανοῦ τοῦ 'Ασκαλωνίτου, μερικὰ ἀπὸ τὶς ὁποῖες φαίνεται νὰ ἐπιβεβαιώνη, δεδομένου μάλιστα ὅτι ὠρισμένες ἀπὸ αὐτὲς ἀνευρίσκονται καὶ στὸν H.

10. Δὲν περιλαμβάνεται στὸν κατάλογον χφφ τῆς μονῆς ποὺ δημοσίευσεν ὁ Δ. Πολίτης, *Πελοποννησιακά*, Α' (1956), 251 - 252, οὔτε στὸν Δ. Σ. Γκίνη, *Κείμενα τοῦ βυζαντινοῦ καὶ μεταβυζαντινοῦ δικαίου εἰς χειρογράφους ἐν Ἑλλάδι κώδικας*, Ἀθῆναι 1963 (ὅπου ἡ μονή, βάσει τοῦ καταλόγου τοῦ Πολίτη, περιλαμβάνεται στὸν «πίνакα βιβλιοθηκῶν ἄνεν νομικῶν κειμένων», σ. 47)—καὶ φυσικὰ δὲν ἀναφέρεται οὔτε στοὺς παλαιότερους καταλόγους τῶν χφφ τῆς 'Εξαβίβλου.

11. Πιτσάκης, ἐνθ' ἄνωτ., π'.

‘Οπωσδήποτε ὁ κώδικας περιέχει πολλὰ ἀπὸ τὰ «ἐλαττώματα» τῆς οἰκογενείας του, πού ὅμως στὴν πραγματικότητα μπορεῖ νὰ εἶναι ἐλαττώματα τῆς ἴδιας τῆς πρωτότυπης συλλογῆς τοῦ Ἀρμενοπούλου, ὀφειλόμενα σὲ ἀτέλειες τῶν πηγῶν ἀπὸ ὅπου ἄντλησε¹². ἀφ’ ἑτέρου ὅμως βαρύνει καὶ αὐτὸν ἡ ὑπόψια ὅτι στὸ πρότυπο τῆς

12. Π.χ. ἡ σύγχυση μεταξύ τῶν λέξεων πού παρατηρεῖται σὲ ὀρισμένα χωρία (Γ, 9, 5 : διπλοῦν - ἀπλοῦν), ἡ ἀτυχῆς παρεμβολὴ ἢ παραλείψη ἀρνητικῶν μορίων πού ἀλλοιώνει τὸ νόημα ὀρισμένων διατάξεων (Γ, 8, 9 : <οὐ> συλλογίζεται Γ, 8, 11 : [μὴ] δεινόμενος· βλ. γιὰ τὰ χωρία Πιτσάκης, 98^ο σμ. 79 καὶ 206 σμ. 1) καὶ κάποια σύγχυση στοὺς ἀριθμούς (Α, 6, 36 : εἴκοσι πέντε ἀντὶ εἴκοσι ἢ κ’· πρβλ. Α, 6, 30). Ἐπίσης Β, 4, 16 *θηροδοῦν ὄντων* (ἔτσι καὶ Η, G)· ἡ διόρθωσις οὐσῶν ὀφείλεται στὸν Reitz (ἀπὸ ὅπου τὴν παρέλαβε ὁ Heimbach)· Β, 4, 19 *ἄμιας* ἀντὶ *ἄμας* (ὁμόφωνα τὰ γνωστὰ χφφ τῆς Ἐξαβίβλου στὴν ἐσφαλμένη γραφὴ μὲ διπλὸ μ, ὅχι ὅμως ὁ G)· ἡ διόρθωσις ὀφείλεται στοὺς Saumaise καὶ Reitz (ἀπὸ ὅπου τὴν παρέλαβε ὁ Heimbach). Ἐξ ἄλλου ὁ κώδικας περιέχει, ἐφ’ ὅσον τὰ στοιχεῖα πού παρέχει ὁ ἐκδότης του εἶναι ἀκριβῆ, καὶ ἀρκετὰ ἀπὸ τίς ἐσφαλμένες γραφὰς τοῦ κειμένου τοῦ Heimbach, τίς ὁποῖες ἔχω ἀποκαταστήσει στὴν ἐκδόσή μου (καίτοι στὴ δεύτερη περίπτωσις ἔχουμε μᾶλλον τυπογραφικὸ λάθος στὸν Heimbach καὶ παραλείψη τοῦ Τσελίνα): Β, 1, 44 *κατακλείεται* (ὁ κώδικας καὶ οἱ Η, S: *ἀποκλείεται*), *ἀποκλιστώ* : *κατακλείονται* (ἤ : *ἀποκλείονται*) [οἱ ἄλλοι, οἱ πρῶτοι συγκρίνει, ὅχι ὁ νεμῆθεις μόνος ἐπὶ τριακονταετίαν], βλ. καὶ σ. 404 στὴν λ. (ἔτσι καὶ Σύνοψις Δ, IV, 55 ἀπὸ Βασιλικὰ Ν’, 12, 3)· Γ, 8, 43 *προσθέτω* (*τεπτόμενοι*) καὶ *κουρευόμενοι*... (ἡ λέξις *τεπτόμενοι* ἔχει ἐκπέσει, προφανῶς λόγῳ τοῦ ὁμοιοτελεστοῦ τῶν λέξεων πού τὴν περιβάλλουν *διαπραττόμενοι* καὶ *κουρευόμενοι*· πρόκειται γιὰ συνηθέστατη ποινικὴ διατύπωση στὰ βυζαντινὰ νομικὰ κείμενα· ἔτσι καὶ οἱ ἐκδόσεις Godefroy καὶ Reitz καὶ ἡ μετάφρασις Reitz στὴν ἐκδόσις Heimbach τῆς Ἐξαβίβλου καὶ Ἐπαρχικὸν XXII, 4 ἀπὸ ὅπου προέρχεται αὐτόθι in fin. τὸ Ἐπαρχικὸν ἔχει *εἰσκομιζέσθωσαν*, «bonis mulcantor», «subiromt la confiscation» κατὰ τὴν μετάφρασις τοῦ Nicole, ἀντὶ τοῦ *ἐξοριζέσθωσαν* τῆς Ἐξαβίβλου)· Δ, 5, 2 *Οἱ δὲ ἐποδιάκοροι καὶ <διάκοροι καὶ> πρεσβύτεροι* (οἱ λέξεις *διάκοροι* καὶ ἔχουν ἐκπέσει λόγῳ τοῦ ὁμοίου ἀκριβῶς τῶν λέξεων πού προηγούνται: *ὑπο-διάκοροι* καί, ἐνῷ εἶναι ἐμφανὲς ὅτι τὸ κώλυμα γάμου πού ἰσχύει γιὰ τοὺς ὑποδιακόρους ἰσχύει, κατὰ μείζονα λόγῳ, καὶ γιὰ τοὺς διακόρους· ἔτσι καὶ Πρόχειρος 5, β’, ἀπὸ ὅπου προέρχεται ἡ διάταξις).—Τέλος, ὁ κώδικας φαίνεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν γενικὴ ἀπουσία ἀπὸ τὰ χφφ τῆς Ἐξαβίβλου ὀρισμένων φράσεων πού ἀπαντοῦν στὶς πηγές της καὶ ἔχουν ἐκπέσει ἐδῶ, κυρίως λόγῳ τοῦ ὁμοιοτελεστοῦ ἢ γενικῆ αὐτῆς ἀπουσίας (στὰ γνωστὰ χφφ τῆς Ἐξαβίβλου) μαρτυρεῖ πιθανότατα ὅτι πρόκειται γιὰ ἰδιομορφία τῆς ἴδιας τῆς ἀρχικῆς συλλογῆς τοῦ Ἀρμενοπούλου (ἡ τῶν κειμένων πού εἶχε ὑπ’ ὄψιν του)· ἔτσι π.χ. : ζ, 5, 3 ὅπου μεταξύ τῶν φράσεων τὸν δὲ ἐν πόλεσιν οὐκ ἔξεστι φορεῖν καὶ εἰ μὴ ἀκόντιον ἐπιφέρειται ἐξέπεσε ἡ φράσις : *εἰ μὴ ἐὰν ἄλλως διαφυγεῖν τὸν κίνδυνον ὁ φορεῖσας οὐκ ἠδύνατο*· τὸν δὲ ἡμεριῶν οὐκ ἔξεστι φορεῖν (Σύνοψις K, XIX, 20)· ζ, 4, 2 ὅπου μεταξύ τῶν φράσεων ἡ δὲ ἀδελφοὶ εἰς μητέρα καὶ θυγατέρα ἢ καὶ θεῖος εἰς τὴν γενομένην (γεγεννημένην S, Πρόχειρος) τοῦ ἀνεψιοῦ γυναῖκα παραλείπεται ἡ φράσις : *ἀνεψιὸς εἰς τὴν γεγεννημένην τοῦ θεῖου γυναῖκα εἴτε* (Πρόχειρος, 39, 98^ο· πρβλ. Σύνοψις Α, XXXII, 2 καὶ μΣύνοψις Α, νε’). Ἡ ὑπόδειξις τῶν δύο αὐτῶν χωρίων ὀφείλεται στὸν B. S i n o g o w i t z (βιβλιοκρισίᾳ του γιὰ τὴν ἐκδόσις Πιτσάκη τῆς Ἐξαβίβλου, *Byzantinische Zeitschrift*, LXVI

οικογενείας υπῆρξε κάποια παραβολή τοῦ κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου πρὸς τὶς πηγές τῆς καὶ κάποια σχετικὴ ἀκρίβεια»¹³. Τέλος ὁ κώδικας περιέχει ὠρισμένα νέα σχόλια στὴν Ἑξαβίβλο, τὰ ὁποῖα ἐκδίδονται ἀπὸ τὸν Ἀγ. Τσελίκα — καθὼς καὶ οἱ προαναφερθεῖσες δικαστικὲς πράξεις τῆς Θεσσαλονίκης¹⁴.

[1973], 424 - 427, ὅπου καὶ πολλὲς ἄλλες εὐστοχες παρατηρήσεις). Ἀλλὰ στὴ δεύτερη περίπτωση δὲν ὑπάρχει σφάλμα τοῦ κειμένου : πρόκειται γιὰ εὐστοχὴ ἀκρίβεια τῆς διατάξεως, ἀπὸ φράση ποὺ παρεμβλήθη καὶ ἐπαναλαμβάνει περίπτωση ποὺ ἤδη ἔχει ἀναφερθῇ προηγουμένως (ἡ ἀνεπίσημος εἰς τὴν τοῦ θεοῦ γυναικα)· ἄλλωστε ἡ φράση ἀπουσιάζει καὶ ἀπὸ ἓνα ἀπὸ τὰ ἐκδεδομένα χφ τοῦ Προχείρου (Bodlejanus 264 Roe 18 ἔτους 1349).

13. Βλ. γιὰ τὸ ζήτημα : Πιτσάκης 60' καὶ σημ. 79. Σὲ ὅσα ἀναφέρονται ἐκεῖ μπορεῖ νὰ προστεθῇ ἤδη καὶ ἡ περίπτωση τῆς διατάξεως Γ, 3, 32, ὅπου ὁ νέος κώδικας ἔχει : ἐπὶ τῆς πράξεως ἀντὶ καὶ τῆς πράξεως (ἔτσι καὶ Η καὶ ἡ ἐκδοσὴ Löwenklau [Leunclavius] τῆς Συνόψεως, ἀλλ' ὅχι ἡ ἐκδοσὴ Zacharia, A, VII, 2· στὴν πρώτη περίπτωση ἡ διατύπωση εἶναι : «ἡ τῆς ἀγορασίας πίστις οὐδεμία ἐστὶν ἐπὶ [τῆς περιπτώσεως] τῆς πράξεως χωρὶς ποσότητος»· στὴν δεύτερη : «ἡ τῆς ἀγορασίας καὶ τῆς πράξεως πίστις οὐδεμία ἐστὶν χωρὶς ποσότητος»). Οἱ ἐκεῖ ἐκτιθέμενες ἀπόψεις (διπλῇ δυνάμει ἀπαντήσεως στὸ ἐρώτημα ποῖα εἶναι ἡ γραφὴ τοῦ πρωτοτύπου τοῦ Ἀρμενοπούλου καὶ ποῖα ἡ «διωρθωμένη», ἀφοῦ καὶ οἱ δύο γραφεῖς ἀπαντοῦν σὲ χφ τῆς πηγῆς ἀπὸ ὅπου ἀντλήθηκε ἡ διάταξη) θὰ μπορούσαν νὰ ἰσχύσουν καὶ ἐδῶ, καθὼς καὶ στὶς ἄλλες ἀνάλογες περιπτώσεις. — Στὴν ἴδια διάταξη, λείπει καὶ ἀπὸ τὸν νέο κώδικα ἡ λέξη (πράξεως) ποὺ ἔχει προστεθῇ ἀπὸ τὸν Heimbach (ἀπὸ τὴν Σύνοψιν).

14. Τὸ πρόβλημα τῶν σχολίων στὸν Ἀρμενόπουλο εἶναι καὶ ἰδιότυπο καὶ οὐσιαστικὰ ἀνεκκαθάριστο. Πρόκειται γιὰ ἓνα ὀγκώδες ὕλικό, ποικίλης προελεύσεως, ἀρχαιότητος, σημασίας καὶ μορφῆς, κυμαίνοντο ὡς πρὸς τὴ συγκρότησίν του στοὺς διαφόρους κώδικες (βλ. Πιτσάκης, με' - μζ' καὶ πα'). Εἶναι φανερό ὅτι τὸ κριτικὸ πρόβλημα στὰ σχόλια εἶναι ὀξύτερο καὶ δυσχερέστερο ἀπὸ τὸ ἀντίστοιχο τοῦ κυρίως κειμένου τῆς Ἑξαβίβλου : βεβαίως ὑπάρχουν ἐλάχιστα σχόλια ἀσφαλτοῦς «αὐθεντικότητος», ὑπὸ τὴν ἐννοία ὅτι ἡ ἐνταξὴ τους στὴν Ἑξαβίβλο μπορεῖ νὰ ἀποδοθῇ μὲ βεβαιότητα στὸν Ἀρμενόπουλο (χωρὶς βέβαια νὰ τίθεται καὶ θέμα πατρότητος τοῦ Ἀρμενοπούλου στὰ σχόλια αὐτά), ἐνῶτε δὲ ἐμφανίζεται ἀσταθὴς ἡ θέση καὶ ἡ φύση τους ὡς σχολίων ἢ ὡς ἐνσωματωμένων στὸ κυρίως κείμενο διατάξεων ἢ ἐρμηνειῶν (ἡ διάκριση αὐτὴ εἶναι, στὴν περίπτωση τῶν «αὐθεντικῶν» σχολίων, οὐσιαστικὰ ἀδιάφορη· βλ. Δ. Σ. Γκινητς, «Ο Νέος Ἀρμενόπουλος τοῦ Κ. Χρυσοκεφάλου», *ΕΕΒΣ*, ΛΙ' [1964], 192 καὶ Πιτσάκης, πα' σημ. 86), — ὅπως ἀσφαλτοῦς ὑπάρχουν καὶ πολυάριθμα σχόλια ὁποσδήποτε ἐμβόλιμα καὶ μεταγενέστερα· μεταξὺ ὧν τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν ὑπάρχει πλῆθος σχολίων, γνωστῆς ἢ ἀγνωστῆς προελεύσεως, τῶν ὁποίων ἡ παλαιότης καὶ ἡ «αὐθεντικότης» εἶναι δυσδιάγνωστη καὶ δημιουργεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια ἀρμενοπουλικά φιλολογικὰ προβλήματα, στὴ λύση τοῦ ὁποῦ προσηλάσθη θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ μόνον ἡ ἐντόπιση τῆς προελεύσεως ὧν τῶν σχολίων καὶ ἡ μελέτη, κατὰτάξη καὶ ἀξιολόγησις τῶν χφ τῆς Ἑξαβίβλου. Τὸ ζήτημα ἀποκτᾷ ἰδιαιτέρη σημασίαν δεδομένου ὅτι σχόλια, τῶν ὁποίων ἡ ἐνταξὴ στὴν Ἑξαβίβλο θὰ μπορούσε νὰ ἀποδοθῇ μὲ ἀσφάλεια στὸν Ἀρμενόπουλο καὶ τῶν ὁποίων δὲν θὰ ἐντοπιζόταν προέλευσις ἀπὸ προγενέστερες πηγές, θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ἔχουν συνταχθῇ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἀρμενόπουλο καὶ νὰ ἀποτελοῦν ἔτσι τὰ μόνυ πρωτότυπα κείμενά του ποὺ περιέχονται

Με τὴν ἐπιφύλαξη τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων γιὰ τὸν κώδικα καὶ ὅσων ἤδη σημειώθηκαν γιὰ τὴν παρούσα θέση τοῦ κριτικοῦ προβλήματος τοῦ κειμένου τῆς 'Εξαβίβλου, γίνεται κατωτέρω προσπάθεια κριτικῆς ἐξετάσεως τῶν γραφῶν τοῦ νέου κώδικος, καθ' ὃ μέτρον βελτιώνουν τὸ κείμενο πρὸς διαθέτουμε ἀπὸ τὸν Heimbach, μὲ τίς μέχρι σήμερα διορθώσεις ἢ βελτιώσεις· συγχρόνως λαμβάνεται βέβαια ὑπ' ὄψιν τὸ κείμενο τῶν κυρίων πηγῶν ἀπὸ ὅπου ἐγνωσμένα καὶ (ἄμεσα ἢ ἔμμεσα) δεδηλωμένα ἀντλήσει ὁ 'Αρμενόπουλος¹⁵, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ προσδίδεται ἀποφασιστικῇ

στὴν 'Εξαβίβλο (ἐκτὸς ἀπὸ τὰ προοιμιακὰ κείμενα *Κριτῶν Προκατάστασις* καὶ *Προθεωρία*) καὶ γενικώτερα τὰ μόνον γνωστὰ νομικά του κείμενα. Τὴν προσεχῇ δημοσίευσή εἰδικῆς μελέτης του γιὰ τὰ σχόλια τῆς 'Εξαβίβλου ἀνήγγειλε πρόσφατα ὁ Ν. Π. Μάτσης («Τὰ σχόλια εἰς τὴν 'Εξαβίβλο τοῦ 'Αρμενοπούλου...», *Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher*, XXI (1971), 169 κέ.), ὁ ὁποῖος ἤδη ἐντοπίζει τὴν παρουσίαν 69 τοῦλάχιστον σχολίων στὴν ἀνέκδοτη *Ecloga librorum I—X Basilicorum* (1142)· φυσικὰ, ἡ ἀνακάλυψή αὐτὴ δὲν ἀποδεικνύει ὅτι τὰ σχόλια τῆς 'Εξαβίβλου ἔχουν ἀναγκαστικὰ ἀντλήθῃ ἀπὸ τὴν *Ecloga*, — δεδομένου ὅτι εἶναι δυνατὸν καὶ αὐτὴ καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ 'Αρμενοπούλου (ἄμεσα ἢ ἔμμεσα) νὰ ἔχουν ἀντλήσει ἀπὸ τρίτη κοινὴ, λαθάνουσα σήμερα, πηγὴ — καί, πολὺ περισσότερο, δὲν ἐπηρεάζει καθόλου τὸ πρόβλημα τῆς «αὐθεντικότητος» τῶν σχολίων αὐτῶν· ὁ ἴδιος συγγραφεὺς ἐντοπίζει (αὐτ., 170 σημ. 1) τὴν προέλευσιν τοῦ σχολίου Δ, 3, 2 ἀπὸ σχόλιον τοῦ Θεοδώρου στὰ Βασιλικά καὶ τὴν παρουσίαν τῶν σχολίων Ζ, 6, 3 καὶ Δ, 15, 14 στὸ κείμενον τῆς 'Επιτομῆς *Κανόνων* τοῦ 'Αρμενοπούλου, χωρὶς, ὅρθα, ἐξ αὐτοῦ νὰ δέχεται ὡς βέβαιη καὶ τὴν αὐθεντικότητά τῆς παρουσίας τους καὶ στὴν 'Εξαβίβλο. — Βλ. καὶ γιὰ τὸ θέμα τῶν σχολίων στὴν 'Εξαβίβλο, καθὼς καὶ γενικώτερα γιὰ τὴν προέλευσιν διατάξεων τῆς, χρήσιμες ὑποδείξεις τοῦ Β. S i n o g o w i t z, ἐνθ' ἂν ἀνωτ.· σὲ σχέσιν, εἰδικώτερα, μὲ τὸ θέμα πρὸς ἐθίγη στὴ σημείωσιν αὐτῇ, ἀνατρέπει τίς ὑποθέσεις, κατὰ τίς ὁποῖες θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ ἀποδοθῶν στὸν 'Αρμενόπουλο ὠρισμένες ἀτυχεῖς («μεταφραστικῆς») ἀπόπειρες πρὸς ἀπαντοῦν στὴν 'Εξαβίβλο καὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶχε ἐντοπισθῇ ἡ προέλευσις: Β, 1, 15 (στὸν νέο κώδικα Β, 1, 43) σχόλ. «κῆρυξ» (Πιτσάκης, μζ' σημ. 56, πρβλ. 101 σημ. 2· τὸ δεύτερον τμήμα τοῦ σχολίου, ὅπου κυρίως ἡ «μετάφρασις», δὲν περιέχεται στὴν μΣύνοψιν Δ, κζ' ἀπὸ ὅπου ἔχει ληφθῇ τὸ πρῶτον μέρος· ἤδη ἐντοπίζεται ἡ προέλευσί του ἀπὸ τὴν μΣύνοψιν Κ, ς')· Ζ, 14, 4 «μορήτα» (ἡ «ἐρμηνευτικὴ» αὐτὴ παράγραφος εἶχε ἀποδοθῇ στὸν 'Αρμενόπουλο ἀπὸ τὸν R. S. L o p e z, «Harmenopoulos and the downfall of the bezañt», *Τόμος 'Αρμενοπούλου*, 122 : «the mistranslation of Harmenopoulos» [Πιτσάκης, 363 σημ. 1], δὲν ὑπῆρχε δὲ παραπομπή, γιὰ τὴν προέλευσιν τῆς, στὴν ἔκδοσιν Heimbach, οὔτε περιλαμβανόταν στὸν πίνακα τῶν χωρίων τῆς 'Εξαβίβλου πρὸς ἔχουν ληφθῇ ἀπὸ τὴν μΣύνοψιν, πρὸς συνοδεύει τὴν ἔκδοσιν τῆς μΣύνόψεως τοῦ Zachariā [Ζέπου, *JGR*, VI, 563]· ἤδη ἐντοπίζεται ἡ προέλευσις τῆς ἀπὸ τὴν συλλογὴ αὐτῇ, II, ος').

15. Πρόχειρος Νόμος (ἔκδ. Zachariā von Lingenthal), Ζέπου, *JGR*, II, 107 κέ.· [σημειώνεται σύντομα ἐδῶ : Πρόχειρος].

Μεγάλη Σύνοψις (ἔκδ. Zachariā), Ζέπου V [Σύνοψις].

Μικρά Σύνοψις (ἔκδ. Zachariā), Ζέπου VI, 319 κέ. [μΣύνοψις].

Ἐπικνωγὴ (ἔκδ. Zachariā), Ζέπου II, 229 κέ. [Ἐπικνωγὴ].

σημασία στην ένδειξη αυτή καθ' εαυτήν, — υπό τὸ πνεῦμα τῶν ἀποφύσεων ποὺ ἐξέθεσα ἤδη ἀνωτέρω καὶ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς πιθανότητος ὅτι ὁ Ἀρμενόπουλος γνώρισε τίς πηγές αὐτὲς σὲ διάφορη ἐνίοτε φραστικὴ μορφή, ἀπὸ αὐτὴν ὑπὸ τὴν ὁποία μᾶς ἔχουν περιέλθει. Μὲ αὐτὰ τὰ δεδομένα, ὁ νέος κώδικας παρέχει (ἢ ἐνισχύει) τίς ἐξῆς βελτιωμένες γραφές σὲ σχέση μὲ τὸ κείμενο Heimbach - Πιτσάκης :

Α, 1, 2 *δωδεκαδέλτον* ἀντὶ *δωδεκάδελτον* (ἔτσι καὶ O¹⁶, H· ἀλλ' ὅχι μ.Σύνοψις N, β', ἀπὸ ὅπου προέρχεται, οὔτε ἡ ἀπώτερη πηγή : Ἀτταλειώτης, προσίμιον).

Α, 1, 9 *γεννώμενα* ἀντὶ *γενόμενα* : εἶναι προτιμητέα ἡ συγκεκριμένη καὶ εἰδικὰ ἀρμόζουσα στὴ φράση χρῆση τοῦ "γεννώμαι" (τὸ τὰς μητέρας στέργειν τὰ γεννώμενα ἐξ αὐτῶν), ἀπὸ τὴν ἀόριστη καὶ γενικὴ χρῆση τοῦ "γίγνομαι" (ἔτσι καὶ μ.Σύνοψις N, ι', ἀπὸ ὅπου προέρχεται· ὁ Heimbach παραθέτει καὶ γραφὴ *γεννώμενα* [καὶ παρὰ Reitz] προφανῶς ἐσφαλμένη). Ὁ H ἔχει τὴν γραφὴ τοῦ Heimbach.

Α, 1, 11 *συμφέρειν* ἀντὶ *συμφέρον* (ἔτσι καὶ μ.Σύνοψις N, ιβ', ἀπὸ ὅπου προέρχεται, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι κώδικες, ἀλλ' ὅχι ὁ H).

Α, 10, 14 *συνχωρῶν* ἀντὶ *συμφωνῶν* : ἡ γραφὴ ἀνταποκρίνεται περισσότερο στὸ περιεχόμενο τῆς διατάξεως (ἀναφέρεται συγκεκριμένα καὶ μὲ τὴν κρατοῦσα ὁρολογία τῆς ἐποχῆς στὴν εἰδικὴ νομικὴ μορφή τῆς δικαιοπραξίας περὶ τῆς ὁποίας πρόκειται, τὴν *συνχώρησιν* *χρέους* [πρβλ. Γ, 5, 24] ἢ *συνχωρητικὸν* *σύμφωνον* [πρβλ. Ε, 9, 25]· ἡ ἄλλη γραφὴ, χωρὶς νὰ εἶναι καθ' εαυτὴν ἄτοπη, ἀφήνει ἀπλῶς νὰ ἐννοηθῇ τὸ εἶδος τοῦ «συμφώνου» καὶ ἀναφέρεται ἀόριστα στὴν γενικὴ φύση τῆς δικαιοπραξίας· ἐπὶ πλεόν προσαρμόζεται εὐστοχα στὴν χαρακτηριστικὴ δομὴ τῆς διατάξεως, μὲ τὴν φραστικὴ ἀντιστοιχία ποὺ δημιουργεῖται : ὁ *διαλυσάμενος* [...]

¹ Ἐπαρχικὸν Βιβλίον (ἔκδ. J. Nicole βλ. ἀνωτέρω), Z ε π ο υ II, 369 κέ. [Ἐπαρχικόν].

Πεῖρα (ἔκδ. Zachariä), Z ε π ο υ IV, 1 κέ. [Πεῖρα].

² Ἀντίθετα, σύμφωνα μὲ τίς κριτικὲς θέσεις ποὺ ἐξετέθησαν ἤδη, ἀποφεύγεται ἡ μνεία πηγῶν ποὺ φαίνεται ὅτι δὲν ἐγνώρισε ἢ δὲν χρησιμοποίησε ἄμεσα ὁ Ἀρμενόπουλος, ὅπως ἡ Ἐκλογὴ (τῆς ὁποίας διατάξεις παρέλαβε ἀπὸ τὸν Πρόχειρο ἢ τίς Συνόψεις), ὁ Μιχαὴλ Ἀτταλειώτης (τὸν ὁποῖο γνώρισε μόνον μέσῳ τῆς Μικρᾶς Συνόψεως) καὶ τὰ Βασιλικά (βλ. Πιτσάκης, λγ' - λε', λθ'). Παραπομπὴ σ' αὐτὲς γίνεται μόνον ἐνδεικτικὰ καὶ σὲ μεμονωμένες περιπτώσεις.

16. Ἡ χρῆση τοῦ ἀρχαιότερου σωζομένου κώδικα τῆς Ἐξαβίβλου Ottobonianus gr. 440 τοῦ 1345 στὴν ἐργασία αὐτὴ εἶναι ἀπλῶς ἐνδεικτικὴ, δεδομένου ὅτι οἱ γραφές τοῦ κώδικα δὲν ἔχουν δημοσιευθῇ, καὶ τείνει μόνον νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐκτελεῖσα ἀνωτέρω ἀποψή μου ὅτι στὴν οἰκογενεῖά του ἀνήκουν ὁ Haenelianus τοῦ Heimbach καὶ ὁ κώδικας τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ. Χρησιμοποιοῦ φωτογραφικὰ ἀντίγραφα μόνον τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς Ἐξαβίβλου (ff 1r καὶ 205v), τὰ ὁποία κατέχω καὶ τὰ ὁποία δημοσιεύθησαν στὴν ἐκδόσή μου τῆς Ἐξαβίβλου (πίνakas 1 καὶ 2 μεταξὺ τῶν σσ. μθ' - μθ'')· εἰδικώτερα ὅμως, στὴν παρούσα ἐργασία, τὸ τέλος τῆς Ἐξαβίβλου μένει ἄχρηστο, ἀφοῦ στὸν κώδικα τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ ἔχει ἐκπέσει.

διαλύεται· ὁ δὲ συγχωρῶν [...] συγχωρεῖ. Ἔτσι καὶ ὁ Η, ἀλλ' ὅχι ἡ Σύνοψις Δ, XXVII, 1, ἀπὸ ὅπου προέρχεται, ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνει διάταξη τῶν Βασιλικῶν ΙΑ', 2, 1: *Διάλυσίς ἐστίν ἀμφιβαλλομένου πράγματος τομῇ· σύμφωνον δὲ ὁμολογούμενον χρέους συγχώρησις· ὁ μὲν γὰρ διαλυόμενος [...] ὁ δὲ συμφωνῶν [...] γιλοτίμως συγχωρεῖ· ἡ ἐπέμβαση ἐδῶ στὸ κείμενο τῆς πρωτοτύπου πηγῆς ἀποσπνίζει εὐστοχα τὸ περιεχόμενο τῆς διατάξεως* (πρβλ. σχόλιο στὰ Βασιλικά in loco: «Τί γάρ, οὐκ εἰσι καὶ ἕτερα σύμφωνα [...] πῶς οὖν ἐνταῦθα γενικῶς εἶρηκε σύμφωνον; [...] Ἐνταῦθα τῷ νομοθέτῃ περὶ συμφώνου συγχωρητικοῦ ὁ λόγος...»).

Α, 17, 8 *γαμικῆς ὁμιλίας ἀντὶ γαμικῆς ἡλικίας*: ἔτσι καὶ στὸ κείμενο τῆς νεαρᾶς 25 τοῦ Λέοντος καὶ στὴν *Ecloga Novellarum Leonis*, ἀρ. 16, ἀπὸ ὅπου ἀντλεῖ ἀποκλειστικὰ ὁ Ἀρμενόπουλος (βλ. Mortreuil, II, 307 κέ· Heimbach, xix· Πιτσάκης, λε' καὶ σημ. 18): ἔτσι ἔχει περιληφθῇ ἡ φράση καὶ στὰ σχόλια ποὺ περιέχει ὁ Laurentianus LXXX, 16 στὰ περιθώρια τῆς μΣυνόψεως [Υ, σχόλ. ζ'], ἐπιβεβαιουμένης ἔτσι τῆς παρουσίας τῆς ὑπ' αὐτὴ τὴν μορφή στὴν Ἐξάβιβλο, δεδομένου ὅτι τὰ σχόλια αὐτὰ κατὰ τὴν κρατοῦσα ἀπόψη ἔχουν ληφθῇ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ Ἀρμενοπούλου¹⁷. Ἡ γραφὴ τοῦ κειμένου τοῦ Heimbach, καίτοι δὲν ἐμφανίζεται ὡς λογικὰ ἄτοπη, δὲν βρίσκει ἐρεισμα στὴν γνωστὴ παράδοση τῆς νεαρᾶς· φυσικὰ πρέπει καὶ ἐδῶ νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψη ὁ «κίνδυνος» καθάρσεως, στὴν οἰκογένεια στὴν ὁποία ἀνήκει ὁ νέος κώδικας, τυχὼν ἰδιοτύπων γραφῶν τῆς Ἐξάβιβλου βάσει τῶν πρωτοτύπων πηγῶν.—Ἀντίθετα, στὴν ἴδια διάταξη, τὸ κείμενο Heimbach ἐμφανίζει ἀποκαταστημένη (ἀπὸ τὸν Reitz, βάσει τῆς νεαρᾶς) τὴν γραφὴν *ἰδιογνωμονοῦσαν* τῆς πρωτοτύπου πηγῆς, ἡ ὁποία ὅμως εἶχε μεταφερθῇ ὡς *ὁμογνωμονοῦσαν* στὴν *Ecloga Novellarum*, καὶ ἐπομένως ἔχει ἔτσι περιληφθῇ καὶ σὲ ὅλη τὴν γνωστὴ παράδοση τῆς Ἐξάβιβλου (ἔτσι καὶ ὁ Η, ὁ νέος κώδικας καὶ τὸ σχόλιο Υ, ζ' τῆς μΣυνόψεως, ἐνθ' ἀνωτέρω).

Β, 4, 47 *Τὸ χάσμα μιᾶς λέξεως ποὺ ἔχει ἐπιστημανθῇ τοῖς κτίσουσιν [...]* *τίκτονσιν* (βλ. Heimbach, in loco· Πιτσάκης, 128 σημ. 2 αὐτόθι: «Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχει ἐκπέσει μία λέξη ποὺ πρέπει νὰ σημαίνει δυσχέρειες, ἐνοχλήσεις») συμπληρώνεται μὲ τὴν λέξη *ἀμφιβολίας* (συγχρόνως τὸ κτίσουσιν ἐμφανίζεται ὑπὸ βελτιωμένη μορφή, σὲ ἐνεστώτα μὲ τὴν προσθήκη πλέον καὶ τοῦ εὐφωνικοῦ ν: *τοῖς κτίζουσιν ἀμφιβολίας τίκτονσιν*)· ἴσως ἡ ἐκπτώση τῆς λέξεως στὴν μέχρι τώρα γνωστὴ

17. Ἡ ἀντίθετη ἀπόψη τοῦ Heimbach, xviii, xx, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἐξάβιβλος ἀντλεῖται ἀπὸ τὰ σχόλια τῆς μΣυνόψεως, ἔρχεται σὲ ἀντίθεση πρὸς τὰ πράγματα καὶ εἶναι ὅπως ὀδηγετὶ ἐσφαλμένη. Βλ. σχετικὰ Zachariä, στὸ Ζέπου, *JGR*, VI, 325 καὶ 328 σημ. καὶ Πιτσάκης, πδ' σημ. 5 καὶ λς' σημ. 19 [στὴν τελευταία αὐτὴ σημείωση πρέπει νὰ διορθωθῇ ἡ παραπομπὴ στὸ *JGR*: ζ' ἀντὶ Δ' καὶ νὰ διαγραφῇ ἡ ἀπὸ ἀβλεψίας παρεμβληθεῖσα παραπομπὴ στὴν *Delineatio*].

παράδοση προέκυψε από σφάλμα αντιγραφής λόγω του όμοιοτελεύτου των λέξεων που την περιβάλλουν : κτίσουσιν - τίκτουςιν' ή διατήρησή της στον νέο κώδικα, σε αντίθεση προς τον Η, αποτελεί ένδειξη ότι ο κώδικας της μονής 'Ομπλου αντιπροσωπεύει προγενέστερο στάδιο στην παράδοση του κειμένου μέσα στην οικογένειά του¹⁸. Αυτόθι διορθώνεται : τέλειον μὴ ἐχούση λιμένα ἀντὶ τελείον... (τέλειον καὶ οἱ Η, G).

B, 4, 83 μὴ εἰσθῶ ἐκεῖ ἢ ἐκ τῆς ὁρύξεως γῆ ἀντὶ μὴ εἰσθῶ ἐκεῖ τὴν ἐκτὸς ὁρύξεως γῆν (ἔτσι καὶ ὁ G). Προφανῶς ὁρθότερη γραφή (ἐκ τῆς ὁρύξεως ἀντὶ ἐκτὸς ὁρύξεως). Ἀντίθετα, ἡ ἀλλαγὴ τῆς συντάξεως σὲ ρηματική (προστακτική) ἀντὶ τῆς ἀπαρεμφατικής, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνακόλουθη καὶ ἀναγκαστικὰ ἀπορριπτέα, δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ἀπαρεμφατικὴ διατύπωση τῆς ἐπομένης ἐπιταγῆς τῆς διατάξεως : μὴ ἐξεῖναι τῷ γρίτονι.—Στὴν ἴδια διὰταξη : καὶ τῷ ὁρύττοντι παραχωρηθεῖη (ἔτσι καὶ ὁ G), προφανῶς ὁρθή γραφή, ἀντὶ τοῦ ἐσφαλμένου : καὶ τῷ ὁρύγματι παραχωρηθεῖη. Τὴν διόρθωση εἶχε προτείνει ἤδη ὁ Saumaise.

B, 4, 137 ἐντὸς δὲ τοῦ εἰρημένου ὁρίσματος ἀντὶ ἐντὸς δὲ τοῦ ὁρισμένου ὁρίσματος : τὸ εἰρημένον εἶναι ὅπωςδῆποτε σαφέστερο ἀπὸ τὸ γενικώτερο καὶ ἀσαφές ὁρισμένου καὶ ἀναφέρεται συγκεκριμένα στὰ ἀμέσως προαναφερθέντα (ἔτσι καὶ στὸ κείμενο τῆς νεαρχῆς 71 τοῦ Λέοντος καὶ στὴν *Ecloga Novellarum*, 37 (36), ἀπὸ ὅπου ἀντλεῖ ὁ 'Αρμενόπουλος' ἔτσι ἔχει περιληφθῇ καὶ στὴν περιλήψῃ τῆς νεαρχῆς στὰ σχόλια τοῦ Laurentianus LXXX, 16 στὴ μὲνολογία [K, σχόλ. ιε'], ποὺ ἔχουν ληφθῇ ἀπὸ τὴν 'Εξαβίβλου καὶ ἔτσι ἐπιβεβαιώνουν τὴν γραφὴ τοῦ νέου κώδικα [βλ. ἀνωτέρω καὶ σημ. 14]· ὅχι ὅμως ὁ Η). Προφανῶς ἡ γραφὴ ὁρισμένου προσέρχεται ἀπὸ σφάλμα γραφῆς ὀφειλόμενο καὶ στὴν ὁμοιότητα τῶν λέξεων καὶ κυρίως στὸ ὁρίσματος ποὺ ἀκολουθεῖ ἀμέσως, ὅπως ἀποδεικνύει καὶ ἡ γραφὴ τοῦ Η μὲ ο, προφανῶς ἀπὸ τὸ ὁρίσματος : ὁρισμένον.

Γ, 3, 3 προταχθείσης ὑπογραφῆς καὶ τοῦ συμβολαίου ἀντὶ προσταχθείσης ὑπογραφῆς καὶ τοῦ συμβολαίου (ἔτσι καὶ Η, καὶ Πρόχειρος 14, α', ἀπὸ ὅπου προέρχεται) : ἐπιβεβαιώνονται ἡ σιωπηρὴ διόρθωση τοῦ καθηγητῆ Π.Ι. Ζέπου¹⁹. 'Η

18. Δὲν ὑπάρχει χάσμα καὶ στὸ κείμενο τῆς συλλογῆς τοῦ 'Ιουλιανοῦ ποὺ συνοδεύει τὸ 'Επαρχικὸν Βιβλίον στὸν G, ὅπου ἡ διατύπωση εἶναι : ἀμφιβολίας τοῖς κτίσονται τίκτουςιν (Nicole, 75)· ἀλλὰ δὲν εἶχε γίνῃ ὡς τὴν ἡμετέραν γῆ τῆς 'Εξαβίβλου ὅπου τὸ χάσμα νὰ εἶναι συμπληρωμένο (χωρὶς βέβαια αὐτὸ νὰ ἀποκλείεται νὰ συμβαίνει σὲ γνωστά, ἀλλὰ ἀνεξέταστα μέχρι σήμερα, χφφ). 'Η συμπλήρωση ἀπὸ τὸν G εἶχε περᾶσει οὐσιαστικὰ ἀπαρχατήρητη καὶ ἀχρησιμοποίητη, ἀφ' ἐνὸς γιὰτὶ δὲν ἐπρόκειτο γιὰ χφ τῆς 'Εξαβίβλου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐξ αἰτίας ἴσως τῆς ἀεὶ ἐκτὸς σειρᾶς θέσεως τῆς διατάξεως τῆς § 47 στὸν κώδικα τοῦ 'Επαρχικοῦ Βιβλίου (ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν § 88).

19. Βλ. ἀνωτέρω σελ. 251 ἀριθ. 4 (Π. Ζέπος, *Τόμος Ἀρμενοπούλου*, 220 σημ. 62).

δυσχέρεια αποδοχής της γραφής προ-ταχθείσης ωφείλετο προφανώς στην λ. ύπογραφη, πού φαινόταν να δημιουργή κάποια αντίφαση, ώστε να προτιμηθῇ ἡ γραφή προσ-ταχθείσης ὡς ὀρθότερη· ἤδη ὅμως γνωρίζουμε ὅτι τὸ ρ. προτάσσω ἀδιάφορα χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν λ. ὑπογραφή στὰ βυζαντινὰ νομικὰ κείμενα (εἴτε διότι ἡ λ. ὑπογραφή προσέλαβε καὶ τὴν σημασία τῆς γραφῆς τοῦ ὀνόματος στὴν ἀρχὴ τοῦ «συμβολαίου», εἴτε διότι τὸ ρ. προτάσσω κατήντησε νὰ σημαίνει «ἀναγράφω τὸ ὄνομά μου» [γενικά, χωρὶς διάκριση θέσεως στὸ «συμβόλαιον»] καί, τελικά, «θέτω ὑπογραφή», «ὕπογράφω»): πρβλ. σχόλιο Α, 13, 20 II καὶ μετ' αὐτὴν προτάσσοντος ἢ δι' ὑπογραφῆς ἢ διὰ σιγ(γ)νογραφίας ἐν τῷ γε νομίμῳ ταβελλωνικῷ συμβολαίῳ²⁰. — Ὅπως δὴποτε, στὴν συγκεκριμένη διάταξη πού μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ, τὸ ρ. προτάσσω μπορεῖ νὰ ἔχῃ διάφορη, κυριολεκτική, ἔννοια (πρὸ τάσσω), σχετικὴ ὅχι μὲ τὴν θέση τῆς ὑπογραφῆς, ἀλλὰ μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ συμβολαίου ἀπὸ τὰ μέρη πρὸ τῆς συμβολαιογραφικῆς («κόμπλας») πού μνημονεύεται στὸ κείμενο (προταχθείσης ὑπογραφῆς τοῦ συμβολαίου = ὅχι: τεθείσης ὑπογραφῆς εἰς τὸ συμβόλαιον, ἀλλὰ: ὑπογραφέντος τοῦ συμβολαίου πρὶν ἢ καὶ κόμπλα παρακολουθήσῃ): πρβλ. καὶ Σύνοψις Α, III, 2 (b): εἰ μὴ καὶ κομπλετίονες παρακολουθήσουσι, ἡγησαμένης τῆς ὑπογραφῆς.

Γ, 3, 20 καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ἔργων ἀντὶ καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἔργων: προφανῶς νοηματικὰ ὀρθότερη γραφή (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 14, ζ', ἀπὸ ὅπου προέρχεται [καὶ σχετικὴ σημείωση τοῦ Cujas στὴν 'Εξάβιβλο παρὰ Reitz], ἀλλ' ὅχι ὁ H): ὁμοίως στὴν συνέχεια: ἐκ τοῦ πεκουλίου ἀντὶ καὶ ἐκ τοῦ πεκουλίου (Πρόχειρος: τῶν ἐκ τοῦ πεκουλίου)²¹.

Γ, 3, 33 οὐκ ἀληθῶς ἀντὶ οὐ καλῶς. Ἔτσι καὶ ὁ H: προφανῶς ὀρθότερη, καὶ νοηματικὰ, γραφή («εἰκονικὴ πρᾶσις» = ἡ οὐκ ἀληθῶς, ὅχι ἡ οὐ καλῶς, γινόμενη). Ἡ ἐσφαλμένη γραφή ἔχει προκύψει προφανῶς σὲ τμῆμα τῆς χειρόγραφης παραδόσεως τῆς 'Εξάβιβλου ἀπὸ ἀντιγραφικὸ λάθος, λόγῳ τῆς ὁμοιότητος τῶν λέξεων: οὐκ ἀληθῶς > οὐκαλ[ηθ]ῶς > οὐ καλῶς.

Γ, 3, 110 ἀπροσδιορίστως ἀντὶ ἀδιορίστως. Ἰσως καλλίτερη γραφή, νοηματικὰ. Ἡ ὑπόλοιπη χειρόγραφη παράδοση τοῦ Ἀρμενοπούλου πού γνωρίζουμε διατηρεῖ

20. Βλ. σχετικὰ Α. Χρυστοφίλοπουλος, ἐνθ' ἀνωτ. ἀριθ. 3 (ΕΕΒΣ, ΙΣ' [1940], 145 κέ.)· ὁ Heimbach ἔχει καὶ στὸ σχόλιο αὐτὸ διορθώσει κακῶς προστάσσοντος καὶ συγγράφιας (βλ. Πιτσάκης, γλωσσάριο, σσ. 417 καὶ 418 στὶς λλ.).

21. Ἰσως, δεδομένου ὅτι ἡ ὑπόλοιπη γνωστὴ χειρόγραφη παράδοση (καὶ ὁ συγγενὴς τοῦ κώδικα τῆς Ὁμπλοῦ H), ἐμφανίζεται ὁμόφωνη στὴν «ἐσφαλμένη» γραφή ἔχουμε ἐδῶ «κἀπαρ-ση» τοῦ κειμένου στὸν κώδικα ἢ στὸ πρότυπό του μὲ βάση τὴν πρωτότυπη πηγὴ.

τὸ ἀπροσδιορίστως· ἡ Πεῖρα 50, α', ἀπὸ ὅπου προέρχεται ἡ παράγραφος, ἔχει : ἀορίστως.

Δ, 8, 1 Πενταχῶς ἀντὶ Πανταχῶς : ἀσφαλῶς προτιμητέα ἡ «σημαντικὴ» χρῆσις τοῦ ἐπιρρήματος πενταχῶς²², ποὺ ἀναφέρεται σαφῶς στὴν πενταμερῆ διάκριση τῆς «συγγενείας» ποὺ ἀκολουθεῖ (ἐξ αἵματος, ἐξ ἀγχιστείας, ἐκ τριγενείας, ἐκ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος καὶ ἐξ νόθεσις), ἀπὸ τὸ «ἀσήμαντο» ἐδῶ καί, πάντως, ἀδιάφορο γενικῶς ἐπιρρήμα πανταχῶς, ποὺ προφανῶς ὀφείλεται σὲ τυπογραφικὸ σφάλμα στὸν Heimbach, ὁ ὁποῖος καὶ δὲν σημειώνει δεύτερη γραφὴ (πρβλ. τὴ μετάφρασή του : Quintuplici modo). Ἡ φράση ἐλλεῖπει στὸν Reitz.

Δ, 10, 2 ἀδιατίμητα ἀντὶ ἀτίμητα. Ὁ Heimbach δὲν σημειώνει δεύτερη γραφὴ.

Δ, 10, 38 προτιμᾶται ἡ προῖξ τῶν προτέρων δανειστῶν ἀντὶ προτιμᾶται προῖξ τῶν προγενεστέρων δανειστῶν : ἔτσι καὶ στὴν § Γ, 5, 58 ὅπου ἡ διάταξη ἐπαναλαμβάνεται· ἡ παρούσα τῆς διατάξεως ὑπὸ τὴν μορφή αὐτὴ καὶ στὴν § Δ, 10, 38 ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὸ σχόλιο αὐτόθι, ποὺ περιέχει ἑναρθρὴ τὴν ἀρχὴ τῆς παραγράφου : Εἰς τὸν περὶ δικαίον προικὸς τίτλον· Τὰ δύο ταῦτα κεφάλαια, τό· Οὐκ ὀφείλει προσκυροῦσθαι [Δ, 10, 37], καὶ τό· Καὶ ἐν ταῖς ὑποθήκαις προτιμᾶται ἡ προῖξ... Τίς γραφὴς τοῦ κώδικα τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ ἔχει καὶ στὰ δύο χωρία καὶ ὁ Η.

Δ, 10, 41 ἐξ ἑαυτῶν ἀντὶ ἐξ αὐτῶν : ἐμφανῆς ὁ αὐτοπαθὴς χαρακτήρας τῆς ἀντωνυμίας (Πατὴρ καὶ μήτηρ προικίζοντες παῖδα ὅσα ἐξ ἑαυτῶν δώσουσιν...), καὶ μάλιστα σὲ συσχετισμὸ μὲ τὴν συνέχεια τοῦ κειμένου (ὅσα δὲ τυχὸν δώσουσι μὴ ἀφ' ἑαυτῶν...). Προφανῶς, ὅπου στὰ χειρόγραφα ἀπαντᾷ ἡ γραφὴ αὐτῶν, θὰ πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ αὐτῶν.

Δ, 15, 16 καὶ λεγαταρίους ἀντὶ καὶ λεγάτους. Ἔτσι καὶ Πρόχειρος 11, α'· λεγαταρίους ὁ Η. Ἡ γραφὴ τοῦ Heimbach ὀφείλεται σὲ «διόρθωση» τοῦ Reitz· πρβλ. ὁμοία ἐπέμβαση τοῦ Reitz στὴν § Ζ, 14, 13 (κατωτέρω, σ. 268).

Ε, 8, 76 μὴ μνημονευθεὶς ἀντὶ ἀμνημονευθεὶς : ὁποσδήποτε ἀνύπαρκτο καὶ ἀντίθετο πρὸς τοὺς ἐτυμολογικοὺς κανόνες τὸ ρ. ἀ-μνημονεύω, -ομαι (ὑπάρχει κανονικὰ σχηματισμένο δόκιμο ρ. ἀμνημονέω-ω)²³. ὁ Η ἔχει, ἀπὸ σφάλμα τοῦ γραφέα, μνημονευθεὶς.

Ε, 9, 26 παρακατέχεται ἀντὶ κατέχεται : εὐστοχώτερη διατύπωση (ἔτσι καὶ οἱ

22. Ἀπαντᾷ ἤδη σὲ δόκιμους μεταγενέστερους συγγραφεῖς τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς (Θέων ὁ Σμυρναῖος, 23 Η· Σέξτος Ἐμπεϊριεύς, πρὸς Μαθηματικούς, I, 122) καὶ στὸν Εὐστάθιο Θεσσαλονίκης, 32, 40.

23. Πιστεύω ὅτι ἡ μορφή τῆς μετοχῆς σὸ μέχρι τώρα γνωστὸ κείμενο τῆς Ἐξαβίβλου προέρχεται ἀπὸ ἀντιγραφικὸ σφάλμα ποὺ ἔχει παρεμβληθῇ στὴ χειρόγραφη παράδοσή της ἢ στὴν πηγὴ ἀπὸ ὅπου ἀντλήσε ὁ Ἀρμενόπουλος· κατὰ τὴν γνώμη μου, ἡ ἀρχικὴ μορφή ἦταν προφανῶς

περισσότεροι γνωστοί κώδικες τῆς Ἐξαβίβλου καὶ ἡ Σύνοψις Φ, I, 12, ἀπὸ ὅπου προέρχεται· ἀλλὰ ὅχι ὁ H, οὔτε ἡ Σύνοψις τοῦ Löwenklau, σ. 375 ποῦ, κατὰ τὴν παραπομπὴ τοῦ Heimbach, ἔχει ἐπίσης κατέχεται, ἐνῶ ὁ Zachariä δὲν σημειώνει δευτέρη γραφὴ στὸ κριτικὸ τοῦ ὑπόμνημα).

Παράρτημα, 1, 6 κατὰ βαθμὸν [...] προτιμῶνται ἀντὶ κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν [...] προτιμῶνται : προφανῶς ὁρθότερη διατύπωση (ἔτσι καὶ H καὶ Σύνοψις A, LXVI, 47, ἀπὸ ὅπου προέρχεται).

Ἐπίσης ὁ νέος κώδικας παρέχει βελτιωμένες γραφές (μὲ τὴν ἐπιφυλαξή, πάντοτε, τῆς ὑποψίας ὅτι ἐνίοτε οἱ γραφές αὐτὲς εἶναι ἴσως προϊόν «διορθωτικῆς» ἐπεμβάσεως στὸ κείμενο τοῦ Ἀρμενοπούλου), σὲ ἐλάχιστους σημασιᾶς φραστικὰ ζητήματα, ἀναφερόμενα ἰδίως :

— Στὴ χρῆση τῶν χρόνων καὶ τῶν ἐγκλίσεων· εὐστοχώτερες φαίνονται :

A, 1, 30 *χαρίζεται* ἀντὶ *χαρίσεται* (ἔτσι καὶ Σύνοψις B, IV, 1).

A, 18, 2 *κωλύη* ἀντὶ *κωλύση* (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 34, α').

B, 4, 117 *ὅταν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γείτονος ἐπιθήσῃ* ἀντὶ *ὅτε* [...] *ἐπιθήσῃ* (ἔτσι καὶ Σύνοψις Δ, XL, (a)· πρβλ. καὶ τὴν ὑπόλοιπη δομὴ τῆς διατάξεως : *ὅταν γὰρ ἔχῃ τις*...).

B, 10, 13 *ἐὰν εὐρεθῇ* ἀντὶ *εἰ εὐρεθῇ* (ἔτσι καὶ H· πρβλ. καὶ τὴν ὑπόλοιπη διατύπωση τοῦ κειμένου : *ἐὰν καταβληθῇ, ἐὰν καταλειφθῇ*).

Γ, 3, 3 *εἰ μὲν ἀγοραστίης εἴῃ ἀντί... ἡ* (ἔτσι καὶ H καὶ Σύνοψις A, III, 2 (b), ἀλλ' ὅχι Πρόχειρος 14, α', ἀπὸ ὅπου ὁμως ἔχει ληφθῇ ἐμφανῶς ἡ διάταξις).

Γ, 3, 88 in fin. *παράσχη* ἀντὶ *παράσχοι* (ἔτσι καὶ Σύνοψις A, III, 17· πρβλ. καὶ τὴν ὑπόλοιπη δομὴ τῆς διατάξεως : *μόνον ἐὰν ἡ τὸ τίμημα προσφέρῃ* [...] *ἢ ἀνδράποδον ὑπὲρ τούτου παράσχη*).

Γ, 8, 17 *εἰσαγάγῃ* ἀντὶ *εἰσαγάγοι* (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 17, ε', καὶ Σύνοψις M, XIII, 5· πρβλ. καὶ τὴν ὑπόλοιπη σύνταξις : *καὶ σχῇ, εἶτα* [...] *εἰσαγάγῃ πῶρ καὶ καύσῃ*).

Δ, 15, 11 *εἰ μὲν ὁ ἀνὴρ τὸν μοναχικὸν ἐπιλέξεται βίον ἀντί... ἐπιλέξεται*... (ἔτσι καὶ Σύνοψις Γ, IV, 10).

Παράρτημα, 4, 15 *δικάζει* ἀντὶ *δικάσει* (ἔτσι καὶ H καὶ Ἐπαναγωγὴ 11, ιδ').

— Στὴν ἔναρθη ἢ ἄναρθη καὶ στὴν ἐμπρόθετη ἢ μὴ διατύπωση· εὐστοχώτερες :

ἡ συχνότατα ἀπαντῶσα στίς βυζαντινὲς κληρονομικὲς διατάξεις (π.χ. Σύνοψις Δ, XVII, 1 καὶ 4, XXIII, 11· μ.Σύνοψις Δ, μγ') : *ἀμνημόνευτος ἐαθεῖς* > *ἀμνημονευ[τος ἐα]θεῖς* > *ἀμνημονευθεῖς* : ὁ γραφεὺς τοῦ κώδικα τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ (ἢ τοῦ προτύπου του) κατέβαλε προσπάθεια «διορθώσεως», ἡ ὁποία βελτίωσε τὴν γραμματικὴ μορφὴ τῆς διατάξεως, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀρχικὴ διατύπωση.

Προθεωρία, 24 τοῖς παλαιοῖς ἀντὶ παλαιοῖς (ἔτσι καὶ S), δοκιμώτερη διατύπωση. A, 6, 17 ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀντὶ τῷ δικαστηρίῳ, ἐμφανῶς ὁρθότερη διατύπωση. Γ, 8, 12 Ἀμέλεια ἀντὶ Ἡ ἀμέλεια (ἔτσι καὶ H, Σύνοψις M, XIII, 15· [H] Heimbach).

Γ, 8, 13 ἀβλαβὲς ἔχειν πῦρ ἀντί... τὸ πῦρ, ἐμφανῶς ὁρθότερη διατύπωση (ἔτσι καὶ H, Πρόχειρος 17, α' καὶ Σύνοψις M, XIII, 2· ὀβελίζει καὶ ὁ Heimbach).

Δ, 10, 24 νικᾷ τὸν δανειστὴν ἀντὶ νικᾷ δανειστὴν, δοκιμώτερη διατύπωση (ἔτσι καὶ H καὶ Πεῖρα 25, ε').

Ζ, 4, 4 ἤγουν κτηνοβάται ἀντὶ ἤγουν οἱ κτηνοβάται (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 39, οδ' [ἀπὸ τὴν Ἐκλογὴ 17, λθ', ἀπὸ ὅπου ἡ διάταξη ἔχει προέλθει καὶ μεταφωτευθῇ στὶς μεταγενέστερες πηγές], μΣύνοψις A, νζ' [ἀπὸ τὸν Ἀτταλειώτη 35, ρλζ'], Σύνοψις K, XXVII, 1 [ἀπὸ τὰ Βασιλικά Ξ', 37, 85] : ἡ ὁμοφωνία τῶν πηγῶν τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου ὡς πρὸς τὴν, ἀδιάφορη πάντως, ἄναρθρη διατύπωση εἶναι ἀπόλυτη) : τὸ ἄρθρο λείπει καὶ ἀπὸ τὸν H· ὀβελίζει καὶ ὁ Heimbach.

Παρ, 1, 4 ἐν τῇ βασιλίδι ἀντὶ ἐν βασιλίδι, προφανῶς ὁρθότερη διατύπωση (ἡ διαμόρφωση τῆς παρχαγράφου αὐτῆς, ποὺ προέρχεται ἀπὸ συγχώνευση καὶ σύμπτυξη τῶν σχετικῶν διατάξεων τῶν πηγῶν²⁴, πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἴσως στὸν ἴδιο τὸν Ἀρμενόπουλο, ἀφοῦ δὲν φαίνεται νὰ ἀπαντᾷ ἄλλοι²⁵).

Παρ, 4, 21 πάσης καταδίκης ἀντὶ πάσης τῆς καταδίκης, δοκιμώτερη διατύπωση (ἔτσι καὶ H καὶ Ἐπαναγωγή 8, ε')²⁶.

— Στὸν ἀριθμὸ :

A, 6, 42 μαρτυρίαν ἀντὶ μαρτυρίας (ἔτσι καὶ H καὶ Σύνοψις M, VI, 12· βλ. καὶ A, 13, 7, ὅπου ἡ διάταξη ἐπαναλαμβάνεται μὲ τὴν γραφὴ μαρτυρίαν).

B, 4, 75 τοξικῶν (ὁ κώδικας : τοξικῶς) καὶ θυρίδων ἀντὶ τοξικῆς καὶ θυρίδων (τοξικῶν καὶ ὁ G). Σὲ πληθυντικὸ ἀναγράφεται ἡ λ. καὶ στὸ ὑπόλοιπο κείμενο (ἢ τὰς θυρίδας ἢ τὰς τοξικὰς· πρβλ. τὸν πληθυντικὸ καὶ θυρίδων) καὶ στὴν ἐπιγραφή : κρονονῶν καὶ θυρίδων καὶ τοξικῶν.

24. Ἐπαναγωγή τίτλ. 5, Σύνοψις A, LXVI, 36 - 37 [ἀπὸ Βασιλικά Ζ', 6, 1 - 16]· προφανῶς ἡ διαμόρφωση ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο τῆς ἐνιαίας παρχαγράφου Παρ, 1, 4 βασίζεται στὶς δύο αὐτὲς γεινιάζουσες διατάξεις τῆς Συνόψεως. Οἱ διατάξεις περὶ τοῦ «κοικισίτωρος» ἔχουν τὴν ἀπώτερη καταγωγή τους στὴν νεαρά 80 τοῦ Ἰουστινιανοῦ (ἔτους 539)· ἡ ταύτισή του μὲ τὸν «κοικισίτωρα» — ἐσφαλμένη βέβαια κατ' ἀρχὴν θεωρητικά, ἀλλ' ἀποδίδουσα πιθανῶς πραγματικὴ ἐξέλιξη —, ὑποκρυπτομένη ἦδη στὶς πηγές (ὁ τίτλος 5 τῆς Ἐπαναγωγῆς ὁμιλεῖ «περὶ τοῦ κοικισίτωρος»), γίνεται ρητὰ μόνον ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο, στὴν παρῶσα παράγραφον. Βλ. καὶ ἐπομένη σημείωση.

25. Βλ. τὴν εἰδικὴ μελέτη Γ. Τ. Κ. ὁ λ. α, «Μέτρα τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐναντίον τῆς ἀστυφιλίας καὶ ὁ θεσμὸς τοῦ κοικισίτωρος», *Τόμος Ἀρμενοπούλου*, 39 κέ. καὶ Πιτσάκης, 367 σημ. 1.

26. Βλ. ἄλλη μία περίπτωση βελτιώσεως ὡς πρὸς τὸ ἄναρθρο, ἀνωτέρω, § Δ, 10, 38.

Παρ, 4, 7 *μοναχοῦ ἀντὶ μοναχῶν*, γραφὴ σύμφωνη μετὴν οἰκονομία ἑλης τῆς διατάξεως : *πρεσβυτέρου καὶ διακόνου καὶ ὑποδιακόνου καὶ ἀναγνώστου καὶ ψάλτου καὶ μοναχοῦ* (ἔτσι καὶ Ἐπαναγωγὴ 8, α')²⁷.

— Στὴν σειρὰ τῶν λέξεων· εὐστοχώτερες :

Α, 1, 2 *ἦσαν γὰρ καὶ τινα ἀντὶ ἦσαν γὰρ τινα καὶ* (ἔτσι καὶ Ο, Η καὶ μΣύνοψις Ν, β').

Α, 17, 10 *ὑπεξούσιον αὐτὸν ἀντὶ αὐτὸν ὑπεξούσιον* (ἔτσι ὁ Πρόχειρος 26, ζ· ἀδιάφορη ἢ ἀλλαγὴ).

Γ, 2, 3 *τὰ ἐν τῇ δωρεᾷ πάκτα, εἴτε ἐγγράφως εἴτε ἀγράφως γεγονότα, μὴ πληρώσῃ ἀντί... μὴ γεγονότα πληρώσῃ* : προφανῶς ὀρθότερη διατύπωση· ἡ διατύπωση τοῦ κειμένου τοῦ Heimbach προϋποθέτει διάφορη σύνταξη, κατὰ τὴν ὁποία τὸ ρ. στὴν παρενθετικὴ πρόταση εἴτε ἐγγράφως εἴτε ἀγράφως παραλείπεται ὡς ἐννοούμενο, τὸ δὲ γεγονότα συνάπτεται στὸ ρ. πληρώσῃ ὡς προληπτικὸ κατηγορούμενο : *μὴ πληρώσῃ γεγονότα* («τὰ ἐν τῇ δωρεᾷ πάκτα») = «μὴ ἐκπληρώσῃ τοὺς ἐν τῇ δωρεᾷ τρόπους, ὥς τ ε ν ἄ ἔ χ ο υ ν ἐκτελεσθῇ οὗτοι» (ὅπωςδὴποτε ἐξεζητημένη σύνταξη, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὁμαλώτατη καὶ ἀπλὴ σύνταξη τοῦ νέου κώδικα, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ καὶ τὸν Πρόχειρο 13, γ').

Δ, 9, 14 *ἐπὶ τοὺς ἰδίους παιδας ἀντὶ ἐπὶ ἰδίους τοὺς παιδας* (ἔτσι καὶ Πρόχειρος 6, γ' — ὅχι ὅμως ὁ Η· ὁ Reitz ἔχει ἐπὶ τούτους τοὺς παιδας, γραφὴ ποὺ ἐπιβεβαιώνει ἴσως τὴν γραφὴ τοῦ κώδικα τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ: ὁ γραφεὺς μετέτρεψε πιθανῶς τὸ ἐπὶ τοὺς σὲ ἐπὶ τούτους).

Ζ, 3, 7 *τοιούτον δὲ καὶ ἀφορίζει ἀντὶ τοιούτον ἀφορίζει καὶ* : ὀρθότερη διατύπωση, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ ἀναγραφὴ καὶ ἄλλης προβλεπομένης ποινῆς καὶ ὅχι ἄλλης πηγῆς περὶ τῆς ἰδίας ποινῆς.

— Στὴν χρησιμοποιουμένη μορφὴ τῶν λέξεων :

Β, 5, 8 *τῶν μιτάτων ἀντὶ τῶν μετάτων*. Ἔτσι, καὶ ὁ Η : πρόκειται γιὰ τὴν κρατοῦσα στὰ βυζαντινὰ νομικὰ κείμενα μορφὴ ἀναγραφῆς τῆς λέξεως (ἔτσι μΣύνοψις Μ, ρ', ἀπὸ ὅπου προέρχεται ἡ διάταξη, καὶ Σύνοψις Μ, ΧΙΙ, 1 - 5).

Τὸ ἀντίθετο συμβαίνει στὴν § Δ, 11, 1, ὅπου γίνεται ἀπὸ τὸν γραφεὰ τοῦ κώδικα καὶ τοῦ Η (ἢ τοῦ προτύπου τους) ὀρθογραφικὴ «διόρθωση» τῆς λ. ἀπολλυούση στὸ (τυπικὰ ὀρθὸ) ἀπολνούση, ἡ ὁποία ὅμως διασπᾷ μία μακρὰ παράδοση ἀναγραφῆς τῆς μετὰ διπλὸ λ στίς βυζαντινὲς νομικὲς συλλογές (ἔτσι καὶ στὸ σχόλιο Α, 13, 20 Ι καὶ Σύνοψις Π, XXIX, 47· ὅχι ὅμως στὸν Πρόχειρο 9, α' — ἀλλὰ δὲν γνωρίζουμε ἂν

27. Στὴν διάταξη τῆς Ἐπαναγωγῆς, ὅπως περιέχεται στὸ JGR, πρέπει ἴσως νὰ διορθωθῇ τὸ *δύναμιν τελετικὴν* στὸ δοκιμώτερο *δύναμιν τελεστικὴν* (ἔτσι ἡ Ἐξάβιβλος).

πρόκειται για σιωπηρή «διόρθωση» του εκδότη του Προχείρου ή για χειρόγραφο στο οποίο έχει γίνει αντίστοιχη «διόρθωση» με αυτήν του Η και του κώδικα της μονής 'Ομπλου' στην αντίθετη περίπτωση πρέπει να δεχθούμε ότι η γραφή με δύο λ έπεκράτησε μεταγενέστερα)· η γραφή απολλυνούση όπωςσδήποτε δεν είναι τυχαία, αλλά είναι έπηρεασμένη, κατά παρετυμολόγηση, από το απολλύμι (πρβλ. Σύνοψις II, XXIX, 47 (k) : *Tῆ μὴ απολλυνούση* = «*Tῆ μὴ ασώτῳ*»)²⁸.

Ἀντίθετα καὶ ὁ νέος κώδικας στὴ διάταξη τῆς § A, 17, 11 διατηρεῖ τὴν (ἐσφαλμένη ἐτυμολογικὰ) γραφὴ ἐπαρχαιότης, γιὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπάρχου, ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ἐπαρχότης ποὺ περιέχει ὁ Πρόχειρος 26, η', ἀπὸ ὅπου ἔχει ληφθῇ ἡ διάταξη. Ἐπιβεβαιώνεται ἔτσι ὅτι τὰ χειρόγραφα τῆς Ἑξαβίβλου ἐμφανίζονται ὁμόφωνα στὴν γραφὴ ἐπαρχαιότης, ἡ ὁποία εἶναι σχηματισμένη ἐσφαλμένα, ἀλλὰ ἠθελημένα προφανῶς, κατ' ἀναλογία πρὸς τὸ ἀρχαιότης, ἀπὸ τὸ ὅποιο εἶναι φανερὰ ἐπηρεασμένη — καὶ δικαιώνεται, νομίζω, ἡ διατήρηση τῆς γραφῆς αὐτῆς στὴν ἐκδόσή μου τῆς Ἑξαβίβλου, παρὰ τὴν ἐτυμολογικὴ ἀστοχία τῆς καὶ τὴν διάφορη μορφή τῆς στὴν πηγὴ τοῦ Ἀρμενοπούλου²⁹.

Τὸ κείμενο, ἐξ ἄλλου, τοῦ νέου κώδικα ἐνισχύει ἡ ἐπιβεβαιώνει τὶς ἀκόλουθες διορθώσεις ἡ ἀποκαταστάσεις τῆς ἐκδόσεώς μου στὸ κείμενο τοῦ Heimbach :

A, 1, 35 <συνήθεια ἡ>. Ἔτσι καὶ Σύνοψις N, VI, 29, ἀπὸ ὅπου προέρχεται.

A, 2, 4 νδ' ἀντὶ δ' (διόρθωση στὴ σ. 427). Εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῆς νεαρᾶς 108 τοῦ Λέοντος στὴν *Ecloga Novellarum* (ἔτσι καὶ C, H, S· βλ. Πιτσάκης, λσ' - λς' σσμ. 18) : 54 ἡ 55.

A, 10, 11 πρόστιμον ἀντὶ ἡ πρόστιμον. Πιθανῶς ἀπλὸ τυπογραφικὸ σφάλμα στὸν Heimbach.

A, 12, 32 ἐκποιήσῃται τι ἀντὶ ἐκποιήσας τι. Ἔτσι καὶ H, S.

A, 13, 16 ἀπαιτῆσαι ἀντὶ ἀπατῆσαι. Ἔτσι προφανῶς καὶ ὁ H στὸν ὅποιο ὁ Heimbach εἶχε ἀναγνώσει ἀπαντῆσαι· ἀλλ' ὅχι ὁ Πρόχειρος 9, ιη', ἀπὸ ὅπου προέρχεται.

28. Στὸν Πρόχειρο ἡ διάταξη τῆς § A, 11, 1 ἀρχίζει ἀπ' εὐθείας μετὰ τὶς λλ. *Συνεστῶτος τοῦ γάμου*... ὅπως καὶ στὸν Ἀρμενόπουλο (στὸ κείμενο Heimbach καὶ στὸν νέο κώδικα)· ἀντίθετα στὴν Σύνοψιν προτάσσεται ὁ σύνδεσμος *Καὶ* (τὸ ἴδιο καὶ στὸ σχόλιο στὴν Ἑξαβίβλου A, 13, 20 I... *κεῖται ἐν τῷ περὶ ἐκδικήσεως προικός τίτλῳ, οὗ ἡ ἀρχή· Καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου τῆ μὴ απολλυνούση γυναικί*).

29. Ἡ Ἑξαβίβλος χρησιμοποιοῦ τὴν διαζευκτικὴν (ἡ... ἡ) διατύπωση τῆς διατάξεως, ὅπως ὑπάρχει καὶ στὴν Σύνοψιν Γ, IV, 6 (ὅπου ὁμοίως ἡ φραστικὴ μορφή εἶναι διάφορη)· ἀντίθετα ὁ Πρόχειρος φαίνεται νὰ χρησιμοποιοῦ, μετὰ κάποια διακύμανση στὰ χφφ, μία παρατακτικὴ ἀναγκράφη : ...ἡ/ἡ... καὶ ἡ....

B, 4, 50 *ὡς ἂν αὐτὸς βουλευθείη ἀντὶ ὥσ᾽ ἂν αὐτὸς βουλευθείη* (ὁ νέος κώδικας ἔχει ἀπλῶς *ὡς αὐτὸς βουλευθείη*· *ὡς ἂν αὐτὸς βουλευθείη* ὁ G).

B, 4, 78 *τριῶν καὶ τρίτον ἀντὶ τριῶν καὶ τρίτον*. "Ετσι καὶ H, G.

B, 4, 79 *ἐγχόρηγον ἀντὶ ἐγχόρηγον*. "Ετσι καὶ H, G. Στὴν ἴδια διὰτάξη ἡ γραφή καὶ τοῦ νέου κώδικα εἶναι *χρηστήρια* ἀντὶ *χρηστήρια* (ἔτσι καὶ H, G καὶ ὁ Godefroy· τὸ ἴδιο καὶ στὴν § B, 4, 82 στοὺς H [*χρηστήρια*] καὶ G, ὅχι ὅμως στὸν κώδικα τῆς Ὁμπλου). Τεῖνω νὰ δεχθῶ τὴν γραφὴν *χρηστήρια* ὡς ὀρθότερη : ἡ λ. σημαίνει τὴν ὁπῇ ἡ τὸν σωλῆνα γιὰ τὴν συγκέντρωση καὶ τὴν ἀποβολὴ τῶν ὑδάτων («νεροχύτες» σὲ σημείωση τοῦ H)· εἶναι πιθανώτερο νὰ συνδυασθῇ μὲ τὸ ρ. "χρῶμαι" (καὶ κλασσικὴ λ. *χρηστήριον* = χρηστικὸ οἰκιακὸ σκεῦος), παρὰ μὲ τὸ *χρηστήριον* (ἀπὸ τὸ "χρίω" = ὕλη ἢ δοχεῖο γιὰ χρίση), μὲ τὸ ὁποῖο συνδέθηκε, προφανῶς ἀπὸ παρετυμολόγησι, λόγῳ τῆς χρησιμοποιοῦσεως τοῦ «χρηστηρίου» γιὰ διοχέτευση ὑγρῶν. "Ετσι καὶ ὁ Saumaise.

Γ, 3, 56 *παρκατάσχηται ἀντὶ προκατάσχηται*. "Ετσι καὶ C («quod praefero» Heimbach), ἀλλ' ὅχι ἡ Πεῖρα 24, β', ἀπὸ ὅπου προέρχεται : *προκατάσχη*.

Γ, 5, 88 *χρεώστη ἀντὶ χρήστη* (στίχ. 6). "Ετσι καὶ Πεῖρα 58, α' καὶ H (ἐμφανὲς ὅμως σφάλμα στὴν παρὰδοση τοῦ χωρίου : οὔτε τῷ χρεώστη οὔτε τῷ ὀφειλέτῃ· προφανῶς πρέπει νὰ διορθωθῇ : οὔτε τῷ χρεώστη οὔτε τῷ δανειστῇ). — Ὁ νέος κώδικας δὲν προσφέρει, στὴν ἴδια παράγραφο, βελτίωση οὔτε στὸ ἄλλο χωρίο ποὺ νοσεῖ : καὶ δαπανῶνται ἀπαιτουμένῳ ἅπερ νῦν ἔχει (Heimbach), τὸ ὁποῖο προσπάθησα νὰ διορθώσω μὲ τὴν προσθήκην ἄρθρου : καὶ δαπανῶνται <τῷ> ἀπαιτουμένῳ ἅπερ νῦν ἔχει (Πιτσάκης, σ. 194)· ὁ H ἔχει στὸ σημεῖο αὐτὸ δοτικὴ ἀπόλυτο : καὶ δαπανῶντι ἀπαιτουμένῳ... Ἡ κατάστασις τοῦ χωρίου προῆλθε ἀπὸ ἐσφαλμένη ἀντιγραφή ἀπὸ τὴν Πεῖρα, ἐνθ' ἂν : καταδαπανῶντος καὶ ἀποκτωμένον, κατὰ τὴν ὁποία τὸ καταδαπανῶντος διεσπάσθη σὲ καὶ δαπανῶνται/δαπανῶντι καὶ τὸ ἀποκτωμένον μετεβλήθη σὲ ἀπαιτουμένῳ (ἀπὸ τὸν Ἀρμενόπουλο ἢ τὸ χειρόγραφο τῆς Πεῖρας ποὺ εἶχε ὑπ' ὄψιν του ἢ τοὺς γραφεῖς τῆς Ἐξαβίβλου). Πιστεύω ὅτι ἡ ἀνωμαλία προέκυψε ἀπὸ ἐπιθυμίαν γραφῆς νὰ «διορθώσῃ» τὸ ἀποκτωμένον, στὸ ὁποῖο προφανῶς προσέδωσε τὴν σημασίαν «ἀποκτῶντος», ὅποτε ἐρχόταν σὲ σαφῇ ἀντίφασις μὲ τὸ καταδαπανῶντος, πρὸς τὸ ὁποῖο συνήπτετο· στὴν πραγματικότητι τὸ ἀποκτῶμαι ὀρθὰ χρησιμοποιοῦται ἐδῶ μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἀπο-κτῶμαι» = ἀπόλλυμι, χάνω, μὲ τὴν ὁποία ἀπαντᾷ συχνὰ στίς βυζαντινὲς νομικὰς πηγὰς (πρβλ. Ἐξαβίβλος Γ, 5, 47 καὶ B, 1, 3 σχόλ. Πιτσάκης, γλωσσάριο, 390 στήν λ.).

Δ, 5, 4 *προλήψει ἀντὶ προσλήψει*. "Ετσι καὶ Πρόχειρος 5, δ'.

Δ, 7, 34 in fin. *τούτων ἀντὶ τούτων*. Γενικὴ χρησιμοποιοῦ καὶ ὁ H, ἀλλὰ σὲ ἐνικό : *τούτου*.

Δ, 8, 6 σχόλ. *εἰσθετηθέντα* ἀντὶ *εἰσθετήσαντα*.

Δ, 9, 32 σημ. 1 *ἀστυλίτευτος* ἀντὶ *ἀστυλίτευτος* (προφανῶς τυπογραφικὸ λάθος στὸν Heimbach).

Δ, 15, 14 στίχ. 7 ἢ δι' αὐτοῦ ἀντὶ ἢ δι' αὐτοῦ. Προφανῆς ἡ αὐτοπαθὴς χρῆσις : Πρόχειρος 11, ιδ' καὶ Σύνοψις Γ, IV, 1 : ἢ δι' ἑαυτοῦ.

Δ, 15, 14 σχόλ. *πεπορευκότα* ἀντὶ *πεπορευκότα* <τ>³⁰.

Ε, 4, 3 τὸν μοναστήν (βίον) ἀντὶ τὴν μοναστήν. Ἔτσι ὁ Η καὶ : νεαρὰ 5 τοῦ Λέοντος· *Ecloga Novellarum* 2 (1)· μ.Σύνοψις Δ, σχόλ. κε' (ἀπὸ τὴν Ἑξάβιβλο, στὸν Laurentianus LXXX, 16). Αὐτόθι ἐπίσης : διχῇ ἀντὶ διπλῇ ἔτσι καὶ οἱ ἀνωτέρω πηγές, ἀλλ' ὅχι ὁ Η. Στὴν ἴδια διάταξη ὁ νέος κώδικας ἔχει *νέμεσθαι* ἀντὶ *τέμνεσθαι*, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸ κείμενο τῆς νεαρᾶς· *νέμεσθαι* καὶ τὸ σχόλιο τῆς μ.Συνόψεως καὶ ὁ S· ἴσως ἡ γραφὴ τοῦ Heimbach, ὁ ὁποῖος δὲν παραθέτει τὴν γραφὴ τοῦ Η, βασίζεται σὲ ἀποκατάσταση τοῦ Reitz ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς νεαρᾶς).

Ε, 5, 9 οὐ δεῖ ἀντὶ δεῖ. Ἔτσι καὶ Η καὶ οἱ ἄλλοι κώδικες· τὸ οὐ εἶχε ὀβελίσσει ὁ Heimbach βασισμένος στὸ κείμενο τῆς Συνόψεως Δ, XVIII, 3 [ἔτσι καὶ Βασιλικὰ ΑΘ', 2, 3], τὸ ἐπανεφερα δὲ στὴν ἔκδοσή μου (Πιτσάκης, 291 σημ. 1 in loco). Πιστεύω ὅτι ἔχουμε ἔδω, λόγῳ τῆς ὁμοφωνίας τῶν κωδίκων, ἀξιοπαρατήρητη ἐπέμβαση τοῦ Ἀρμενοποῦλου στὴν περίεργη, στὴν κατηγορηματικὴ γενικότητά της, διατύπωση τοῦ χωρίου τῶν Βασιλικῶν πού φαίνεται λογικὰ ἀπαράδεκτη : *Τοὺς κνοσορομένους δεῖ [...]* ἀποκλήρους ποιεῖν.

Ε, 12, 22 σχόλ. *ἱερωμένον* ἀντὶ *ἱερώμενον* (προφανῶς τυπογραφικὸ λάθος).

Ε, 12, 32 *ἐπιτροπευθεῖς* ἀντὶ *ἐπιτροπειθεῖς* (προφανῶς τυπογραφικὸ λάθος).

Ζ, 1, 5 οὐ μὴν ἀντὶ οὐ μὲν. Ἔτσι Σύνοψις Ζ, I, 4.

Ζ, 4, 1 *μητρειαν* ἀντὶ *μετρουιαν*. Πρόχειρος 39, ξθ' [ἀπὸ Ἑκλογὴ 17, λγ']· Σύνοψις Α, XXXII, 1· μ.Σύνοψις Α, νδ' (προφανῶς τυπογραφικὸ λάθος).

Ζ, 6, 3 σχόλ. *ἐκουσίον* ἀντὶ *ἀκουσίον*. Ἔτσι καὶ ὁ κανὼν (ἡ Μεγάλου Βασιλείου) : ἀλλὰ τοῦτο ἤδη προσεγγίζει τῷ *ἐκουσίῳ*³¹.

30. Στὴν ἐργασία τοῦ Ἀ γ. Τ σ ε λ ῖ κ α, ἐνθ' ἀν., 295 σημειώνεται in loco, ἀπὸ τυπογραφικὴ προφανῶς ἀβλεψία, ἀριθμὸς παραγράφου 15 ἀντὶ σχολίου εἰς § 14, ἐνῷ ἀκολούθως ὁρθὰ σημειώνεται γιὰ τὴν § 15 «Ἡ παράγραφος αὐτὴ δὲν ὑπάρχει». Ἐχω καὶ τὴν προφορικὴ ἐπιβεβαίωση τῆς διορθώσεως ἀπὸ τὸν συγγραφέα, καθὼς ἐπίσης καὶ γιὰ τὶς ἀκόλουθες διορθώσεις : σ. 291 Γ, 5 § 91, 3, 4, 6 ἀντὶ § 92, 3, 4, 6· σ. 293 Δ, 5, 3 Ἡ *συγγένεια* : Συγγένεια νὰ μεταφερθῇ εἰς Δ, 7, 1 καὶ ἀντ' αὐτοῦ νὰ τεθῇ Ἡ *κατὰ γνώμην* : Κατὰ γνώμην· σ. 294 Δ, 10 § 25 ἀντὶ 26. Ἐπιθυμῶ καὶ ἀπ' ἔδω νὰ εὐχαριστήσω τὸν συγγραφέα γιὰ τὶς ἐξηγήσεις του καὶ τὴ συμβολὴ του στὴν ἐργασία αὐτή.

31. Ὁ Ἀ γ. Τ σ ε λ ῖ κ α ς, στὸ ἴδιο σχόλιο, δὲν παρέχει πληροφορίαν γιὰ τὴν γραφὴ *κόνα*

Σ, 14, 10 χαλάσαντες ἀντὶ χαλάζοντες, Ἔτσι καὶ ἡ μΣύνοψις Φ, ζ³² (ἡ Σύνοψις στὴ συγγενῇ διάταξιν Φ, IX, 1 ἔχει : κλάσαντες). Ὁμοίως αὐτ.: ἢ [μὲν] ἄλλως.

Σ, 14, 13 λεγατάριος ἀντὶ ληγάτος (διόρθωση στὴ σ. 427, πρβλ. καὶ γλωσσάριο, σ. 407, στὴ λ.). Τὰ χειρόγραφα τῆς Ἐξαβίβλου εἶναι ὁμόφωνα στὴ σωστὴ γραφή· ἡ «διόρθωση» ληγάτος εἰσήχθη κακῶς ἀπὸ τὸν Reitz καὶ ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τὸν Heimbach (τὴν γραφὴν λεγατάριος ἐπεβεβαίωσε τὸ Ἐπαρχικὸν XX, 3)³³.

Ἐπίσης ὁ νέος κώδικας φαίνεται νὰ ἐνισχύῃ τὴν γνησιότητα τῶν ἀκολουθῶν χωρίων, τὴν ὁποία εἶχα δεχθῇ στὴν ἔκδοσή μου, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸν Heimbach : A,1,36 A,3,35 A,6,43 B,2,7 B,3,1 καὶ 4 B,4,135 in fin. (προσθήκη στὸ περιθώριον) B,11,7 καὶ 8 Γ,3,110 - 111 - 112 Γ,3,113 in fin. (προσθήκη στὸ περιθώριον) Γ,5,84 Γ,7,25 (προσθήκη στὸ περιθώριον) Δ,7,8 Δ,7,17 - 18 - 19 (στὴν § Δ,8,9) Δ,8,10 Δ,9,7 Δ,10,6 Δ,10,41 - 44 - 45 Δ,11,18 in fin. (στὴν § Δ,11,13) Δ,15,7 (προσθήκη στὸ περιθώριον) E,4,4 E,8,95 E,9,12 καὶ 18 E,11,22 E,12,1 - 2 - 4 - 5 - 13 (ἢ ἐξ αἰτίσεως [...] τοῦ ἀνήθου παραπομπὴ στὸ περιθώριον) - 14 - 27 Σ,2,17 Σ,3,7 (προσθήκη στὸ περιθώριον) Σ,6,6 Παράρτημα, 3, 36 καὶ 43. Ἀντίθετα δὲν περιέχει τὰ ἀκόλουθα, ὀβελιζόμενα καὶ ἀπὸ τὸν Heimbach χωρία, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχαν ὀβελισθῇ στὴν ἔκδοσή μου καὶ τῶν ὁποίων τείνω ἤδη νὰ δεχθῶ τὸ ἐμβόλιμο³⁴ : A,1,22 A,1,23 in fin. γενόμενον (ἔτσι καὶ H καὶ Σύνοψις N, VI, 5· ἀλλὰ ἡ λ. φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε ἤδη στὸν C) A,4,2-15-16-17 A,9,18 in fin. B,10,11 Δ,9,3-18-35 Δ,10,33 Δ,15,14 [τὴν κατὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐπιβουλὴν], [καὶ ἐκ πάσης τῆς οὐσίας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς], [τῆς περιττενούσης...]

ἀντὶ κύνα (προφανῶς ἀπὸ τυπογραφικὸ λάθος τῆς ἐκδόσεως Heimbach· ἔχω ἀποκαταστήσει στὴν ἔκδοσή μου), ἡ ὁποία δημιουργεῖ δυσχέρεια στὴν ἀνάγνωση τῆς φράσεως, δεδομένου μάλιστα ὅτι ὑπάρχει ἀντίστοιχο τυπογραφικὸ λάθος, κατὰ σύμπτωση, καὶ στὴν λατινικὴ μετάφραση τοῦ Reitz ποὺ παρατίθεται : *cari* ἀντὶ *cani*.

32. Στὴν ἴδια διάταξιν ἡ μΣύνοψις ἔχει : κατὰ τῶν φυλάκων ἀντὶ κατὰ τῶν φυλακῶν, ὅπως ὁ Heimbach (καὶ ὁ νέος κώδικας).

33. Στὴν ἴδια διάταξιν τὸ Ἐπαρχικὸν ἔχει : ὡς ἂν τετιόμενοι καὶ κορυνομένοι, ἀντὶ τῶν ἀδικαιολογητῶν συντακτικὰ γενικῶν ἀπολύτων τετιομένων καὶ κορυνομένων τοῦ κειμένου τοῦ Heimbach (καὶ τοῦ νέου κώδικα). — Ἐξ ἄλλου καὶ ὁ νέος κώδικας, στὴν ἄλλη εἰλημμένη ἀπὸ τὸ Ἐπαρχικὸν XVIII, 2 διάταξιν B, 5, 8, ἔχει τὴν γραφὴν τοῦ Heimbach : ὡσάν ἀπερικόπως τὸν ἄρτον ἐργάζονται ἀντὶ ὡς ἂν ἀπερικόπως τὸν ἄρτον ἐργάζονται (βλ. διόρθωση Πιτσάκης, 427) τοῦ Ἐπαρχικοῦ.

34. Μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν ποὺ ἔχω ἤδη διατυπώσει γιὰ μίαν μεταγενέστερη «κάθαρση» τοῦ κειμένου τοῦ Ἀρμενοπούλου ἀπὸ ἐρμηνευτικὰ κλπ. στοιχεῖα, ποὺ ἴσως ὁ ἴδιος εἶχε περεμβάλει, ἡ ὁποία πιθανῶς μεσολάβησε στὴν παράδοση τοῦ κειμένου τῆς Ἐξαβίβλου μὲ σκοπὸ νὰ ἐπανέλθῃ τοῦτο στὴν ἀρχικὴ μορφή τῶν πηγῶν του.

δωρεᾶς] (λείπουν στὸν Η καὶ στὸν Πρόχειρο 11, ιγ' κέ., Σύνοψιν Γ, IV, 1) Δ, 15, 15 (ἔχει ληφθῆ ἀπὸ τὴν Σύνοψιν Γ, IV, 6· λείπει στὸν Η καὶ στοὺς δύο Meermaniani τοῦ Reitz, ἀλλ' ὑπάρχει στὸν regius Soaresii) Δ, 15, 16 [ἡγουν ὑπόσπονδοι], [ἡγουν ἐν δημοτελεῖ καταστήματι] (λείπουν στὸν Η καὶ στὸν Πρόχειρο 11, ιθ') Ε, 4, 5 ζ, 2, 27. Ἐπίσης δὲν περιέχει στὴν § Γ, 3, 107 τὴ φράση (ὁμάδος μᾶς εἰσιν οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου), τὴν ὁποία ὁμοῦς δὲν ἔχει ὀβελίσσει ὁ Heimbach καὶ ἡ ὁποία δὲν ὑπάρχει οὔτε στὸν Η καὶ εἶχε ὀβελισθῇ ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς Ἐξαβίβλου ἤδη ἀπὸ τὸν Cujas (δὲν ὑπάρχει βέβαια στὸ κείμενο τῆς νεαρᾶς 2 τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Λακαπηνῶ, ἀπὸ ὅπου προέρχεται ἡ παράγραφος· ἀλλὰ ὑπάρχει στὸ περιθώριο τῆς ἐκδόσεως Löwenklau). Τέλος στὴν § Α, 1, 13 ἡ προστιθεμένη ἀπὸ τοὺς ἐκδότες φράση (καὶ τοῦ ἴσου) στὸν κλασσικὸ ὀρισμὸ τοῦ δικαίου (νόμου) φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε στὸ κείμενο τῆς Ἐξαβίβλου· πιθανώτατα δὲν ὑπάρχει σὲ κανένα ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τῆς καὶ ἐλλείπει ἐπίσης ἀπὸ τὴν μ.Σύνοψιν Ν, με', ἀπὸ ὅπου ἔχει ληφθῆ ἡ παράγραφος³⁵.

35. Στὴ σημείωση αὐτὴ συγκεντρώνω γραφὰς τοῦ νέου κώδικα (στὸν 4ο τίτλο τοῦ Β' βιβλίου), ποὺ συμπίπτουν μὲ τὶς γραφὰς τῶν «ἐπαρχικῶν» τοῦ Ἰουλιανοῦ στὸν Genavensis [G] καὶ ἐνισχύονται καὶ ἀπὸ γραφὰς ἄλλων χειρογράφων τῆς Ἐξαβίβλου ποὺ ἔχουν γίνεи γνωστὰς. Ἀπὸ τὶς γραφὰς αὐτῆς τῆς κατηγορίας παρατίθενται ἐδῶ μόνον ὅσες δὲν εἶναι ἐμφανῶς ἐσφαλμένες, ἀλλ' ὁπωσδήποτε δὲν παρέχουν καὶ προφανῆ βελτίωση στὸ κείμενο τῆς Ἐξαβίβλου ποὺ διαθέτουμε, ὥστε νὰ περιληφθοῦν στὸ κύριο σῶμα αὐτῶν τῶν κριτικῶν παρατηρήσεων :

— Διαφορὰς στὴ σειρά τῶν λέξεων :

- B, 4, 13 *ιδιωτικὸν κτιζεῖν βαλαρεῖον* ἀντὶ *κτιζεῖν ιδιωτικὸν βαλαρεῖον* (ἔτσι καὶ H, G).
 B, 4, 15 *γίνεσθαι φοῦρνον* ἀντὶ *φοῦρνον γίνεσθαι* (ἔτσι καὶ G).
 B, 4, 18 *ἐστὶν οἶκος* ἀντὶ *οἶκός ἐστιν* (ἔτσι καὶ G).
 B, 4, 20 *τὰς εἰρημένας βλάβας τοῖς ἐνοικοῦσι* ἀντὶ *τοῖς ἐνοικοῦσι τὰς εἰρημένας βλάβας* (ἔτσι καὶ G, ὅπου *ἐρῶμένας* ἀντὶ *εἰρημένας*, ὅχι ὁρθά).
 B, 4, 21 *τοῖς ἐνοικοῦσι πολλὴν παρέχει δασωδία* ἀντὶ *πολλὴν δασωδία τοῖς ἐνοικοῦσι παρέχει* (ἔτσι καὶ G).
 B, 4, 22 *δεῖ τοῦτοις στάδια τρία* ἀντὶ *στάδια τοῦτοις δεῖ τρία* (ἔτσι καὶ H, G).
 B, 4, 28 *στέγης οὔσης* ἀντὶ *οὔσης στέγης* (ἔτσι καὶ H, G).
 B, 4, 29 *τηρικαῦτα χρῆ* ἀντὶ *χρῆ τηρικαῦτα* (ἔτσι καὶ H, G).
 B, 4, 47 *τῇ πόλει ἢ κόμῃ* ἀντὶ *τῇ κόμῃ ἢ πόλει* (G : *τῇ πόλει ἢ τῇ κόμῃ*). Ἀλλὰ ἡ σειρά τοῦ κειμένου τοῦ Heimbach εἶναι ὁμοία μὲ τὴν σειρά ποὺ καὶ προηγούμενως ἀπαντᾷ στὴ διάταξη : οὐκ ἂν οἰκία ἢ κόμῃ ἢ πόλις ἐκτίζετο (ὅπου ὁμοῦς πρόκειται γιὰ λογικὴ προοδευτικὴ σειρά).
 B, 4, 78 *ἡ λίμνην βουλόμενον ἐκ γέον κατασκευάσαι* ἀντὶ *βουλόμενον ἡ λίμνην κατασκευάσαι ἐκ γέον* (ἔτσι καὶ G).
 B, 4, 82 *ἐπίπεδον ὑπόμορον* ἀντὶ *ὑπόμορον ἐπίπεδον* (ἔτσι καὶ H, G).

- B, 4, 86 ὥθει τοὺς τοίχους ἀντὶ τοὺς τοίχους ὥθει· ἐπιρρίπτειν ἐτέρας βουλομένοις θέσεις ἀντὶ ἐπιρρίπτειν βουλομένοις ἐτέραν θέσιν (ἔτσι καὶ G).
— Διαφορὲς στὴν ἔναρθρη ἢ ἀναρθρη διατύπωση :
- B, 4, 14 τῷ (γρ. τὸ;) τηρικαῦτα ἀντὶ τηρικαῦτα (ἔτσι καὶ G). Καὶ B, 4, 15 τῷ τηρικαῦτα ἀντὶ τὸ τηρικαῦτα (ὁ G τηρικαῦτα ἀπλῶς). Ἡ δοτικὴ μᾶλλον ἀπορριπτέα ἐδῶ.
- B, 4, 47 θάλασσα ἀντὶ ἡ θάλασσα (ἔτσι καὶ G).
— Γενικώτερες διαφορὲς στὸ κείμενο :
- B, 4, 15 δέκα καὶ δύο ἀντὶ δεκαδύο (ἔτσι καὶ H, G).
- B, 4, 19 πολλὸς γὰρ ὁ ἀπὸ τοῦ πηγῶς κίνδυνος ἀντὶ πολλὸς γὰρ ὁ ἀπὸ τοῦ πηγῶς πέλως κίνδυνος (ἔτσι καὶ H, G). Καὶ οἱ δύο διατυπώσεις μπορεῖ ἐξ ἴσου νὰ εὐσταθήσουν.
- B, 4, 33 ἀνοῖξαι ἀντὶ ἐπανοῖξαι (ἔτσι καὶ G).
- B, 4, 42 τῆς δὲ τρίτης ἀντὶ τῆς δὲ τρίτης θέσεως (ἔτσι καὶ H, G).
- B, 4, 43 ἐπὶ μὲν τῇ προβολῇ ἀντὶ ἐν μὲν τῇ προβολῇ (ἔτσι καὶ H, G). Αὐτόθι : ἡ τῆς εἰρημένης στοᾶς στέγη ἀντὶ τὰ τῆς εἰρημένης στοᾶς στέγη (ἔτσι καὶ G)· καὶ οἱ δύο ἄλλ. "στέγος" καὶ "στέγη" εἶναι δόκιμες. Ἀντίθετα, στὴν ἴδια διάταξιν τὸ τοῦτο (ἀντὶ τοῦτω) ἐποκείμενος, ποὺ ἔχουν καὶ οἱ τρεῖς κώδικες, εἶναι προφανῶς ἐσφαλμένο.
- B, 4, 88 ἀργὰ ἔστω τὰ δηλούμενα ἀντὶ ἀργὰ ἔσται τὰ δηλούμενα (ἔτσι H, G). Καὶ οἱ δύο συντάξεις εὐσταθοῦν καὶ ἐναρμονίζονται πρὸς τὰ συμφραζόμενα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ἡ ἐκτύπωσις τοῦ παρόντος τόμου ἐπερατώθη τὸν
Αὐγούστου 1974 εἰς τὰ τυπογραφεῖα M. & N.
Ἀθνακοσπούλου Ρήγα Παλαμῆδου 5 — Ἀθήναι

015377